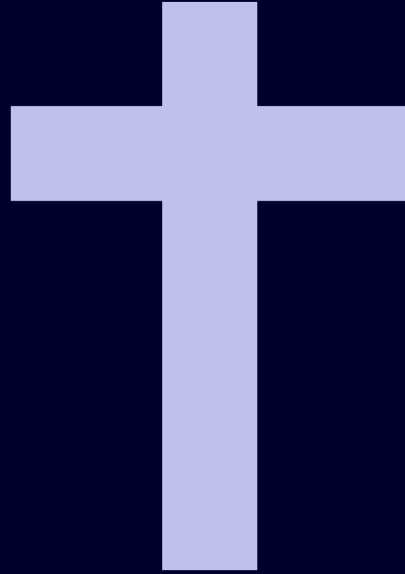

Godin Akar Aghuim;
Akar Dikirizir
Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2004 Edition

**Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam
The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New
Guinea, 2004 Edition**

Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004
copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025
8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

MATYU	1
MAK	69
LUK	109
JON	173
APOSEL	225
ROM	288
1 KORIN	322
2 KORIN	352
GALESIA	373
EFESUS	385
FILIPAI	396
KOLOSI	404
1 TESALONIKA	412
2 TESALONIKA	419
1 TIMOTI	423
2 TIMOTI	433
TAITUS	440
FILEMON	445
HIBRU	447
JEMS	474
1 PITA	483
2 PITA	493
1 JON	499
2 JON	507
3 JON	508
JUT	509
MOGOMER AKAR	
AGHURIAGHRIZIM	512

Matyu Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4 plan akinafaribar faragha zui. Egha akinafarir 4 plan kaba, da Iesusin akar aghuim miġia, egha dughiar Iesus nguazimin ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozimin dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghuavanabo.

Ezi bizir ekar mam Matyu anakak-aghosa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelba ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin en miġia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar miġirigiar Godin akam nigha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otogha gifa. Ni gansi Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10.

Ezi bizir ekar igharazir mam, Matyun akinafarim a miġei, a God Bizibar Ativamin Dughiam miġei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin a bar gumazamizibar atirivimin ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin gin mangam.

Ezi Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5 pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5 ko 6 ko 7in iti, ezi akar Iesus miġhsiar mam gisin ikia, mikemeziba an iti. Ezi akar kam a guizbangira God

gumazamizibar arazibar en aka. Namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuimin gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun miġei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus dughiar abuananamın bizibar gun miġei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me gumazir dagiaba isir Matyu, a ginighnisi. (Mt. 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamın oto

(Sapta 1:1-4:16)

Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba (Luk 3:23-38)

¹ Kar Kraiss Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim.

² Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.*

³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hezron, Ramın afeziam.

⁴ Ezi Ram Aminadapın afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam; Ezi Nason Salmonın afeziam.

⁵ Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11 * 1:2: (1:2) Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin ikizir 12 plan inaziba. 1:3: Stt 38:29-30, Rut 4:18-22

⁶ Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.†

⁷ Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam.

⁸ Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam.

⁹ Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasın afeziam. Ezi Ahas Hesekian afeziam.

¹⁰ Ezi Hesekia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonın afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam.

¹¹ Ezi Josaiia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelba ghua Babilonın kalabusın ghue.

¹² Ezi me Babilonın kalabusın ghuezi, gın Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam.

¹³ Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimın afeziam. Ezi Eliakim Asorın afeziam.

¹⁴ Ezi Asor Sadokın afeziam. Ezi Sadok Akimın afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam.

¹⁵ Ezi Eliut Eleasarın afeziam. Ezi Eleasar Matanın afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam.

¹⁶ Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Kraisa gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim.

¹⁷ Kamaghın Abrahamın dughiamın ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamın tu, 14 plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamın ikegha ghua dughiar Israelba Babilonın nguibamin Kalabusın ikezim, 14 plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabusın ikezimın ikegha ghua God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, Kraisin dughiamın tuzim, uaghan 14 plan ovaviba otifi.

Maria Kraisa Iesus bate, a God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

¹⁸ Kraisa Iesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Mısevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tighar uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godın Duamra borim a gati.

¹⁹ Ezima Josep Godın damazim derazir gumazim an averara Maria ataghraghosa nıghnısi. An azenimın Maria aghumsızim a daningan aghua.

²⁰ Egha a kamaghın nıghnıgha itima Ekiamın enselin mam irebamin kamaghın a mıgei, "Josep, ni Devitin ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godın Duam da ize.

²¹ An otarim bateghtima, eghti a uan gumazamizibar arazir kuraba gın amadagh men akurvaghın. Kamaghın ni ziam Iesus a datıgh."‡

²² Arazir kabanagh kamaghın otiva, egha Godın akam inigha izir gumazir mamın mıgırıgıamın mıram otifi.

²³ A kamagh mıkememe, "Amizir gumazitam ko akuizir puvatızim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darıgham, ziar kamın mıngarım kara, 'God e ko iti.' "

²⁴ Ezi Josep daguraguımın dikavıgha, Ekiamın ensel irebamin aven a mıkememezi moghın, ghua Maria inigha an iti.

²⁵ A poroghamıba uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatıgha, ghua an otarım bate. Ezi a ziam Iesus a isa a gati.

2

Saghon itir fofozir gumazıba Iesus bagha ize

1:6: 2 Sml 12:24 † **1:6:** (1:6) Amizir ziar kagh otivizıba, Israelian amizıba puvatı. Me Israelin gumazıbar itı. Tamar ko Rahap aning Kenanın amızımning. Rut, a Moabın amızım. Betseba Solomonın amebam uabıra Israelin amızım. A faragha Urian ike, Uria Hititın gumazım. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:11:** 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:12:** Esr 3:2 **1:18:** Lu 1:27, 1:35 **1:19:** Lo 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 ‡ **1:21:** (1:21) Ziam Iesus Hibrun akamın bar roghıra mıgırıgıar kam, "Ekiam, a gumazamizıba ua me iniamın gumazım." Ziam Iesus Grıghın akam. Me Hibrun akam Iesus, Josua a garısı. **1:23:** Ais 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21

1 Maria Distrigh Judian aven itir nguibam Betlehemin Iesus bate. Dughiar kamın Herot, Atrivimın iti. Amebam Iesus batezıma fofozir gumazir maba aruem anadi naghın ikegha Jerusalemın ize.*

2 Egha me kamaghın azai, “Borir Judabar Atrivimın ikiamim, amebam a batezi a managh iti? E an gun miğeir mikovezim aruem anadi naghın an ganigha an ziam fasa izi.”

3 Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jerusalemın itir darazi uaghan kamaghın ami.

4 Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumazibar diagma me akuvagha kamaghın men azai, “God Uam E Inisa Misevezir Gumazim, an amebam managh a batam?”

5 Ezi me ghaze, “Judian Distrighın aven itir nguibam Betlehemın, an amebam a batam. E bizir kam kamaghın a gifo, Godın akam inigha izir gumazimın osizirim kamaghın iti,

6 ‘Ni Betlehem, ni Judan nguazimın aven iti.

Ni Judabar nguibar ekiabar tongın uaghan ziam iti,

nın aven atrivir ekiatam azenim giram,

egh a nan gumazamiziba Israelbagh ativagham.’ ”

7 Ezi Herot averara aruem anadi naghın izezir gumazibar diagma mikovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavira mikovezimın apizir dughiam gifogha,

8 egha me isa Betlehemın me amadagha kamaghın me miğei, “Ia mangi borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghıva ua na bagh miğirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangi, an ziam fam.”

9 Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi

naghın ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha a gisirara iti.†

10 Me mikovezimın ganigha bar akonge.

11 Egha me dipenimın aven ghua borim bato, a uan amebam Maria ko. Me tevibar pirigha avigha ghuaghira borimın ziam fe. Egha me uan mıtariaba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir boreme ko avir miğharir muguriar aghuim gamim da isava a ganıngi.

12 Ezi God irebamın me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igharazimın uamategha uan nguibamın ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipın zui

13 Fofozir gumaziba ghuezıma Ekiamın enselin mam irebamın Josep batogha a miğia ghaze, “Ni dikavigh borim iniva an amebam sara inighıva ia ari Isipın mangi. Herot borim bagh ruiva amisueghti an aremeghasa. Kamaghın amizi ia mangi maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni mikimamim.”

14 Ezıma Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarir kamra Isipın ghue.

15 Egha Josep Isipın ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva Ekiamın akam inigha izir gumazir mamın akatorimın mikemezir miğirigiabar mın otifi. A kamaghın mikeme, “Nan Otarim Isipın itima ki an diazıma a ize.”

Atrivim Herot mikemezıma, me borir aviribav soghezıma da ariaghıre

16 Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghın izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagha, miğirigiar gavgavim me ganıga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghın itir nguibaba bar dar

* **2:1:** (2:1) Atrivim Herot Judia ko Judian boroghın itir distrigh bar gari. Herot Atrivimın ikia, uaghan Romın Atrivir Ekiam Sisarın apemın iti. **2:2:** Num 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42 † **2:9:** (2:9) Betlehem a Jerusalemın saghon itir puvatı. Anıng tızim 8 kilomitan iti. **2:11:** Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46 **2:15:** Hos 11:1

ghua borir otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami.

¹⁷ Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze,

¹⁸ “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan ovengezir boriba bagha azi. An navir amirizim inian aghua.”

Josep amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

¹⁹ Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato.

²⁰ Egha kamaghin a migei, “Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi.”

²¹ Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²² Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha egha Galilin Distrighin ghu.‡

²³ A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian gumazim, a darigham.”

3

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim,

2:18: Stt 35:19, Jer 31:15 **2:20:** Kis 4:19 † **2:22:** (2:22) Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrigh Galili ko Distrigh Judian gari. A 10 plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15 * **3:2:** (3:2) Ziar kamning, “Kingdom Bilong God” o “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 † **3:4:** (3:4) Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Akar 2 King 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:9:** Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13

akam akuri

(Mak 1:2-8 ko Luk 3:1-18 ko Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamnaghin Gumaziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumaziba itir puvatizir danganimin ikia akam akuri.

² Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh.”*

³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’ ”

⁴ Jon kemelin ariziba ingarizir korotiaba aghuigha asizir inim uan ivariam ike. An odeziba ko ruarimin haniba api.†

⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalem in nguibar ekiam ko Judian Distrigh ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha zui.

⁶ Me iza uan arazir kurabar gun migeima, Jon Jordan dipamin me rue.

⁷ Egha a gari, Farisiba ko Sadyusibar men avirim a gumaziba ruer danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?”

⁸ Ia navim girazir arazibar amu.

⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E Abrahamin ovaviba.’ Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti.

¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

11 “Ezi ki ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam.

12 A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.”

Jon Iesus rue

(Mak 1:9-11 ko Luk 3:21-22)

13 Ezi dughiar kam Iesus Galilin Distrigh ategha Jon a ruasa, Jordanin dipamin zui.

14 Ezi Jon an anogorogha ghaze, “Ni manmagh sua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!”

15 Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamın, God ifongezir araziba dar gin tighiti, da otivam.” Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

16 Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipam ategha azenimin ize. Ezi overiam kuiaghrizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera.

17 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Kar nan Otaram, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge.”

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori

(Mak 1:12-13 ko Luk 4:1-13)

1 Dughiar kamın Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa danganir gumaziba itir puvatizimin ghu.

2 Ezi Iesus 40 plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi.

3 Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otaram, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da Bretin rubuzibar min otogh.”

4 Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimir aghuim iniam.’ ”

5 Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemın ghua a isa Godin Dipenimin pin mar anefa.

6 Egha Satan a migei, “Ni oragh, Godin Akinafarim kamagh migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin anesehan kogham.’ Kamaghin ni guizbangira Godin Otaram, ni kagh uabi ekunigh.”

7 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim ua kamaghin migia ghaze, ‘Ni uan Ekiam God a gifariva, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.’ ”

8 Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mamın ghua nguazir kamın kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze,

9 “Ni tevemning apirigh nan ziam feghtima, bizir kaba ki bar da ni daningam.”

10 Ezi Iesus a migia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamagh migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’ ”

11 Ezi Satan Iesus ataghizi enselba iza an akura.

Iesus Galilin Distrighin ingari

(Mak 1:14-15 ko Luk 4:14-15)

3:12: Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 3:16: Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33 3:17: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 4:1: Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15
4:2: Kis 34:28, 1 Kin 19:8 4:3: Jo 6:30-31 4:4: Lo 8:3 4:6: Sng 91:11-12, Jo 7:3-4 4:7: Lo 6:16
4:9: Jo 6:14-15 4:10: Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 4:11: Hi 1:6, 1:14 4:12: Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43

¹² Ezi Iesus orazi, me Jon Gumaziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu.

¹³ Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam dipar ekiam Galilin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti.*

¹⁴ Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze,

¹⁵ “Ta gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuim boroghira itir danganim ko Jordanin dipar dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazir aviriba uaghan an aven iti.

¹⁶ Kar, gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven itiba, me angazangarir ekiamin gani. Egha gumazamizir ovengamin mitatemin aven ikeziba, angazangarim me gisira.”

Iesus akar aghuim akuri

(Sapta 4:17-9:34)

Iesus suren gumazir 4 plan diazi, me an gin zui

(Mak 1:16-20 ko Luk 5:1-11)

¹⁷ Dughiar kamın Iesus ingarim foregha akam akura gumaziba me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh!”

¹⁸ Ezi Iesus Galilin dipar dadarimin ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita” a garisi. A uan dozim Endru ko, aning iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa da amadir gumazimning.

4:13: Jo 2:12 * **4:13:** (4:13) Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin dipar dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti. **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32

4:17: Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28

4:23: Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:24:** Mk 6:55 † **4:24:** (4:24) Judan Nguibam Romın gavmanın apengan itir dughiamın, kantri Israel a Romın Provinsın ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk

3:7-8 * **5:1:** (5:1) Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Matyu 13:2 ko 24:3 koma Luk 4:20in gan.)

¹⁹ Ezi Iesus aning migia ghaze, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam.”

²⁰ Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mamın iti. Men iveba dighoraghrezi, me dar toribar kiri. Ezima Iesus aning diazima,

²² aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui.

Iesus akam akura arimariabar kiri (Luk 6:17-19)

²³ Ezi Iesus Galilin Distrigh bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar aghuim akura, men arimariaba akirava men mikarziabar itir bizir osimtiziba a uaghan da gefi.

²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezima gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghreziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.†

²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin itir darasi ko Distrigh Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrigh, ko Jordanin vongin itir danganimın itiba me an gin arui.

5

Iesus mighsiamın akam akuri

¹ Iesus gari avirir ekiam an gin izima a mighsiar mamın anabogha,

egha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

*Iesus gumazamizibar sure gami
(Luk 6:20-23)*

² Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze,[†]

³ “Ia Godin damazimin ia fo ia an bizibagh asa, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Kamaghin ian naviba deragh.

⁴ Ia datirighin azia itir gumaziba, ia bar akuegham. Kamaghin ian naviba deragh.

⁵ Ia gumazir uan gavgaviba ko ziba fer puvatiziba, God nguazim bar ia daningam. Kamaghin ian naviba deragh.

⁶ Ia gumazir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri, God ian mitiriam a givagham. Kamaghin ian naviba deragh.

⁷ Ia gumazir apangkuvim igharazibar itiba, God ian apangkuvam. Kamaghin ian naviba deragh.

⁸ Ia gumazamizir navir averiar zueziba, ia Godin ganam. Kamaghin ian naviba deragh.

⁹ Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba, me ‘Godin Boriba’ ia darigham. Kamaghin ian naviba deragh.

¹⁰ Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iananam. Kamaghin ian naviba deragh.

¹¹ Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza arazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh.

¹² Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamaghin ian naviba deragh bar akongegh.”

*Ia amangsizim ko angazangarimin
min iti
(Mak 9:50 ko Luk 14:34-35)*

¹³ Ezi Iesus ua me migia ghaze, “Ia gumazamiziba bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia uan isingtizim ateghtima e manmaghin a damuti a ua singigham? Amangsizir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam.

¹⁴ Ia mati nguazir kam in angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiar mam mighsiamin iki modoghan kogham.

¹⁵ Egha gumazitam lam tam a gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazir dipenimin itiba bar me gisiragham.

¹⁶ Nin angazangarim kamaghira isightima, gumaziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam.”

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷ Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam,

[†] **5:2:** (5:2) Matyu 4:23-25 koma 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamaghin e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus migirigiar bar ruarir 5 pla akuni, sapta 5-7in itir migirigiar ruarim a 5 plan kabar faragha otifi, ezi 4 pla ikiavira iti. Akar sapta 5-7in itiba a mighsiamin mam in ikia da akuni. **5:3:** Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 **5:4:** Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Ais 29:19 **5:6:** Ais 55:1-2, 65:13 **5:7:** Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 **5:8:** Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 **5:9:** Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 **5:10:** 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 **5:11:** Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 **5:12:** 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35 **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24

ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam.

18 Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogham, mangi nguazim ko overiam givaghamin dugham otogham. Dar osirizir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham.

19 Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitam kuragh egh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazi men sure damuva, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam.

20 Kamaghin ki ia migei, ia Godin ifongiamin gin tighan koghiva ian arazir aghuiba Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuiba dagh afiraghan kogham, eghti ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.”

*Jesus akabar kirir arazim migei
(Luk 12:57-59)*

21 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha gifa egha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam.

22 Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam

gumazir mamın atar suam, a gumazir onganım, a helin avir ekiamın mangam.

23 “Egh ni ofa damusi ofa gamir danganimın mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtızim iti,

24 egh ni uan ofaba ofa gamir danganimın dar atigh. Eghiva uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

25 “Egh nin apanim ni inigh kotiamın mangiti, ni a ko osimtızir kam akirsi tuavimın a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimın mangam. Eghti jas ni inigh polisın agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham.

26 Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughamin gin, azenim giram.”

Jesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

27 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki.

28 Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamın gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamın aven, a ko a gamigha gifa.

29 “Eghti nin damazir guvimın itim ni gami, ni arazir kuram damighti, anesigh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutughti, ni arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham.

30 Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam

damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghraghan kogham

(Matyu 19:9 ko Mak 10:11-12 ko Luk 16:18)

³¹ Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghin migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’

³² Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir manam uan amuimin garima, a gumazir igharazitam ko akuiz puvatizi a pura anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godin Nguibamin akakaghan marki

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara. ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Egh ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’

³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibam akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim.

³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki.

Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam.

³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham.

³⁷ Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghirir migirigiaba.”

Iesus ghaze, arazir kuraba ikarvaghan marki

(Luk 6:29-30)

³⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin damazim a gasighasighti, eghti me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’

³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh.

⁴⁰ Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam sara a daningigh.

⁴¹ Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba atera an aku tuavir asizitam mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin angi.

⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningi. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.”

Iesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh

(Luk 6:27-28 ko 6:32-36)

⁴³ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia

5:31: Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11

5:33: Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:40:** 1 Ko 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10

uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.‡

⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azang, eghti God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar, men apangkuvigham.

⁴⁵ Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itim, ia an boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi.

⁴⁶ Eghti ia gumazir ia ifongezibagh ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami.

⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazira aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami!

⁴⁸ Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibara dagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Jesus igharazibar akurvazir arazim migei

¹ Egha Jesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezitam inighan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kam an gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami moghin. Ia men min

damuan marki. Kamagh amir darazi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.

³ Ia asaghasazitamın akurvaghsi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir ikiriam arazir kam gifoghan kogham.

⁴ Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

Jesus God ko migeir arazibagh eghari

(Luk 11:2-4)

⁵ Egha Jesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.

⁶ Egh ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamın mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.

⁷ “Ia God ko mikimsiva migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti kamaghin God me baragham.

⁸ Ia me ami moghin damuan marki. Guizbangira, bizir ia puvatiziba, dughiar ia tighar uan Afeziam da bagh an azangsighamim, ana dagh fogha gifa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

‘En Afeziar uan Nguibamin itim,

‡ **5:43:** (5:43) Migirigiar uan akar gumazibara ifongeghamim Wok Pris 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvati. Pura Lo 7:2, ko 20:16; koma Song 139:21-22in gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1 **5:48:** Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16 **6:1:** Mt 6:5, 6:16, 23:5 **6:3:** Mt 25:37-40 **6:4:** Mt 6:6, 6:18 **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 **6:6:** 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 **6:7:** 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15 **6:8:** Mt 6:32 **6:9:** Lu 11:2-4

- nin ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.
- 10 Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.
Eghti nin Nguibamin itir darasi nin ifongiamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamnin nin ifongiamin gin mangam.
- 11 Eghti ni e datirighin damamin dagheba da isi e daning.
- 12 Eghti me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.
- 13 Egh e ateghti, e osimtizar aven ikiti bizitam en navim biraghtima,
e arazir kuratam damuan kogham.
Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.*

14 “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangti, ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam.

15 Ia men arazir kuraba gin amangan koghtima, ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.”

Jesus dagheba ataghrazir arazibav gei

16 Egha Iesus ua migia ghua ghaze, “Ia dagheba ataghrazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghrazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.

17 Eghti ia dagheba ataghrazir dughiamin, ia boreu uari aghiva uan guaba ru,

18 eghti gumaziba ia dagheba ataghrazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

Jesus biziba akumakuir arazibav gei

(Luk 12:33-34)

19 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamnin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughregham. Eghti okimakar gumaziba biriba akar da okimam.

20 Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghtima, da mazigh, akughran kogham. Eghti okimakar gumazitam biritam akarighiva da okemeghan kogham.

21 Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

Damazim a namnamin angazangarim

(Luk 11:34-36)

22 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim deragham, angazangarim bar nin namnam gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam.

23 Eghti nin damaziba ikuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

6:10: Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 6:12: Mt 6:14-15, 18:21-35

6:13: 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 * 6:13: (6:13) Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamnin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.”

6:14: Ef 4:32, Kl 3:13 6:15: Mt 18:35, Je 2:13 6:16: Ais 58:5-9 6:18: Mt 6:4-6 6:19: 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 6:20: Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4

6:21: Lu 12:34 6:22: Lu 11:34-36

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham

(Luk 16:13)

²⁴ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ingangarir gumazitam, ingangarir gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghivira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.”

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki

(Luk 12:22-31)

²⁵ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan nivafizibagh nighnigh mikiman marki, inir manatam uan nivafizim avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin namnam ti inibagh afira.

²⁶ Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvati, egha da dar pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba me ganidi. Ezi ian dabirabim ti kuarazibar dabirabim gafirazir puvati?

²⁷ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸ “Ia tizim sua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Me ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati.

²⁹ Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikiava an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati.

³⁰ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba!

³¹ Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam ramam? O, e inir manatam ikegham?’

³² Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam.

³³ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghivira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.

³⁴ Kamaghin amizi, ia pamten gurumizaragham bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

7

Ia munen araziba tuisighan marki, egh suam, men araziba ikufi

(Luk 6:37-38 ko 6:41-42)

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian kuragham koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi.

² Ia me tuisigha men ikurvagha ami moghira, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham.

³ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir

6:24: Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15

6:26: Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24

6:8

6:33: 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17

2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12

7:2: Mk 4:24

7:3: Lu 6:41-42

6:25: Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7

6:29: 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6

6:32: Mt

6:34: Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11

7:1: Lu 6:37, Ro

ekiar nın damazımın itimın garir puvati?

⁴ Ter ararir ekiam nın damazımın ikıti, ni manmaghın uan aveghbuam mikim suam, 'Aveghbuam, ki nın damazımın itir minezim asigham?'

⁵ Ni bar ifari! Ni faraghvıra ter ararir nın damazımın itim asigh, egh deragh ganıva minezir nın aveghbuamın damazımın itim asigh.

⁶ "İa God baghavıra itir biziba inigh, afiabar anıngan marki. Guizbangıra, da ua raghrigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarızir aghuiba isi dabav kınan marki. Da pura da dikabınigham."

God bizir aghuiba isıva, gumazir a ko migeibar anıngam
(Luk 11:9-13)

⁷ Egha İesus mıgıa ghua kamaghın mıgei, "İa God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia danıngam. Egh ia biziba bagh ruıva, ia da batıvam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham.

⁸ Gumazir Godın azaıba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, a biziba batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh akuigham.

⁹ Eghti ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangtım, ia ti dagıatam a danıngam? Puvati.

¹⁰ Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamın azangti, a ti kuruzitam a danıngam? Bar puvati.

¹¹ "İa afeziar arazir kurabagh amıba, ia zurara bizir bar aghuıba uan borıbagh anıdi. Egh ia kamagh deraghvıra fogh, guizbangıra ian Afeziar uan Nguıbamın itim bar akueghvıra bizir aghuıba isi gumazir a ko migeibar anıngam.

¹² "Kamaghın, ia arazir aghuir ıgharaz darazi me ia damuasa ia

ifongezıba, ia arazir kabara me damu. Migirıgiar kaba, Moses Osirizir Arazıba ko Godın akam inigha izir gumazıbar osizirıba, dagh ısın tu."

Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)

¹³ Egha İesus mıgıa ghua ghaze, "İa tiar akar asuvazımın aven mangi. Tiar akar aroghezim nguıbar ikuvtizımın zui. Ezi nguıbar kamın zuir tuavım an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui.

¹⁴ Ezi nguıbar aghuımın zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuım bar piri. Ezi gumazamizir vaghvazıba tuavir kam batogha an zui. Kamaghın amizi, ia tiar akar asuvazımın aven mangi."

İa akar ifavarim akurir gumazıba bagh deravıra gan
(Luk 6:43-44 ko 13:25-27)

¹⁵ Egha İesus mıgıa ghua ghaze, "İa akar ifavarim akurir gumazıba bagh deravıra gan. Me ia gifarsı migirıgiar aghuıbar amuam. Egha me guizbangıra ia gasıghasıghasa izi. Me guizbangıra afiar atiabar mın ikia, egha me ifara en damazıbar sip-sipbar mın sipsipbar arızıba aghui.

¹⁶ İa men arazıbar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumazıba. Gumazıba ter ataghatarımın wainın ovızitam kuarizir puvati. Egha me ti fighın ovızitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarımın, da isi? Bar puvati.

¹⁷ Ezi kamaghıra temer aghuıba ovızir aghuıba bati, ezi temer kuraba ovızir kuraba bati.

¹⁸ Eghti temer aghuitam ovızir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovızir aghuitam bateghan kogham.

7:6: Mt 10:14 **7:7:** Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:11:** Lu 11:13, Je 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **7:13:** Lu 13:24, Jo 10:7-9
7:14: Ap 14:22 **7:15:** Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6

19 Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri.

20 Kamaghin amizima, ia men arazibar gan fofogh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba, o akar aghuim akurir gumaziba.

21 Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir 'Ekiam, Ekiam' na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.

22 Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, 'Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri.' Egh mikim suam, 'E nin ziamin duar kuraba batoke,' egh mikim suam, 'E nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.'

23 Eghti ki Dughiar kam in bighvira me mikim suam, 'Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!' "

*Dipenir ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)*

24 Egha Iesus migia ghua ghaze, "Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari.

25 Ezi amozim izima, aperiam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghrizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati.

26 Ezi gumazir manam nan akam baregha an gin zuir puvati, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore.

27 Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri."

28 Iesus migirigiar kabav mikemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami.

29 Me fo, Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gumazir ziar ekiam itir mam in min men sure gami.

8

*Iesus lepa itir gumazim gamizi, a
ua dera*

(Mak 1:40-44 ko Luk 5:12-14)

1 Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.*

2 Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimning apirigha a migia ghaze, "Ekiam, ni fueghiva na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham."†

3 Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh." A kamaghin migiavira itima, gumazir kam in lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.‡

4 Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni oragh, ni batozir bizir kam in gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumaziba fogh suam, nin arimariam gifa."

7:20: Mt 12:33 7:21: Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 7:22: 1 Ko 13:2

7:23: Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 7:24: Lu 6:47-48 7:29: Jo 7:46

* 8:1: (8:1) Akar Matyu 5:2 in itim in gan. 8:2: Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 † 8:2: (8:2) Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an gantima an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Wok Pris 13 ko 14 in gan. ‡ 8:3: (8:3) Judabar akar mam ghaze, gumazim arimariam lepa ikitima ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. 8:4: Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14

*Iesus midorozir gumazimın ingan-
garir gumazimın arımarıam a gıfa
(Luk 7:1-10)*

⁵ Egha Iesus ghua nguıbar ekiam Kaperneamın aven ghu. Ezi 100 plan midorozir gumazıbar garir gumazir ekiam iza, Iesus gaghora ghaze,

⁶ “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimın iti. An soroghafarıba bar ariaghıre, ezi a mızazir kuram barası.”

⁷ Ezi Iesus ghaze, “Ki mangı a damıghtı, a ua deragham.”

⁸ Ezi midorozir gumazir ekiam Iesusın akam ikaragha a mıgıa ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimın aven izam? Markı. Ni pura mıkımtıma, nan ingangarir gumazim deragham.

⁹ Ki uabı midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabı mabar garıma, da nan apengan iti. Ezi ki me mıgei, ‘Ia mangı,’ eghtı me mangam. O, ki me mıkımam, ‘Ia izı.’ Eghtı me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mıkim suam, ni ingangarir kam damu, eghtı an a damuam. Egha ki fo, ni mıkımtı, nan ingangarir gumazim ua deragh.”

¹⁰ Ezi Iesus mıgırıgıar kam baregha, dıgavir kuram gamı. Egha ragha a ko izir gumazıbav gıa ghaze, “Ki bar guızbangıra ia mıgei, ki Israelın aven kamaghın nıghnızir gavgavım itir gumazıtamın ganızir puvatı.

¹¹ “Ki ia mıgei, gumazamızir avırım uan nguıbabar aruem anadir danganim ko aruem ghuaghiri danganim ategh, izı Abraham ko Aısak ko Jekop dukuagh, God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın aven dakozımın daperagh damam.

¹² Egh God faragh uan Nguıbamın ikıasa mısevezir darazı, God me batuegh me ısıva danganir mıtatem me akunıgham. Eghtı me tuangıva arangıva atarıba kuskugh danganir kamın ikiam.”

¹³ Egha Iesus 100 plan midorozir gumazıbar garir gumazir ekiam mıgıa ghaze, “Ni mangı. Bizir ni nıghnızir gavgavım itım, a ni bagh otogham.” Dughıar kamra, gumazir kamın ingangarir gumazim ua dera.

*Iesus Pıtan ıvozır amızım gamızı, a
ua dera*

(Mak 1:29-31 ko Luk 4:38-39)

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pıtan dipenimın aven ghua garıma, Pıtan asamımın mıkarzım an feıma, an ariı dakozım gırıghav iti.

¹⁵ Ezi Iesus an dafarım sırazıma, an arımarıam maghıram ane-taghızıma, a dıkavıgha Iesus bagha ısai.

*Iesus gumazamızır avırım gamızı,
me ghuamaghe*

(Mak 1:32-34 ko Luk 4:40-41)

¹⁶ Ezi aruem gevıma, me gumazamızır avırır duar kuraba apazazıba inıgha, Iesus bagha izı. Ezi Iesus duar kurar kabav gıa me batozıma, me an akamın gumazamızıba ataghrası. Ezi Iesus arımarıaba itır gumazamızıba bar men arımarıaba ağıfa.

¹⁷ Godın akam inıgha ızezır gumazım Aısaiıa ghaze, “A uabı e batıvir arımarıaba ko mızazıba da batoghezi, da ghue.” Iesus Aısaiın akam damıghtı, an otıvasa, arazır kabagh amı.

*Iesus uabın gın mangamın arazı-
ıbav geı*

(Luk 9:57-60)

¹⁸ Egha Iesus garıma, avırır ekiam anekufa. Ezi a uan sıren gumazıbav gıa ghaze, “E dipam gıregh vongın mangam.”

¹⁹ Ezi Judan arazıbagh fozır gumazır mam iza, kamaghın Iesus mıgei, “Tısa, ni danganır manamın mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

²⁰ Ezi Iesus a mıgıa ghaze, “Afiar atıaba nguazır torıbar itıma, kuarazıba mıkonıbar itı, ezi Gumazıbar Otarım danganır dakuamıba puvatı.”

21 Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni faragh na amamangatightima, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

22 Ezi Iesus a migia ghaze, “Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.”

*Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41 ko Luk 8:22-25)*

23 Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui.

24 Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti.

25 Ezi an suren gumaziba agaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!”

26 Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazima, dipam uam amiraghir.

27 Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

*Iesus gumazir pumuningin duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17 ko Luk 8:26-37)*

28 Ezi Iesus ghua Galilin ongarir dadarimin vongin itimin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. Egha iza gumazir pumuning duar kuraba apazimning bato. Aning matmatin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati.

29 Egha aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni tizim ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?”

30 Ezi dar bizir ekiam mam mong saghon apa iti.

31 Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, “Ni e batosi,

kamaghin ni e ateghtima, e mangi dar bizir munamin aven mangam.”

32 Ezi Iesus me migia ghaze, “Ia mangi.” Ezima duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekiam kam puv ara ghua davarir kurar mam in ghuaghira dipam apa bar ariaghire.

33 Ezi gumazir dabar gariba men ganigha ara ghue. Me ghua nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari.

34 Kamaghin amizi, nguibar ekiamin itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9

*Iesus gumazir soroghafariba aremezim akirizi, a ua dera
(Mak 2:1-12 ko Luk 5:17-26)*

1 Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto.

2 Ezi me soroghafariba aremezir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus men garima, me nighnizir gavgavim itima, a kamaghin arimariar gumazir kam migei, “Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada.”

3 Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamagh uariv gia ghaze, “Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin migei.”

4 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami?”

5 Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni

dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.

⁶ Eghti ki ia kamaghin foghasa ki ifonge, Gumazibar Otarim, a nguazir kamın arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Iesus kamaghin mikemegha soroghafariba aremezir gumazimin gara kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh uan dipenimin mangi!”

⁷ Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu.

⁸ Ezima gumazamiziba arazir kamın ganigha bar digavir kuram gami. Egha me Godin ziam fa ghaze, “Godra gavgavir kam isa gumazibagh anidi.”

Iesus Matyun diazi, an an gin zui
(Mak 2:13-17 ko Luk 5:27-32)

⁹ Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezima Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰ Ezi Iesus dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagha amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba ko api.*

¹¹ Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, “Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”†

¹² Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui.

¹³ Ia mangi, Godin Akinafarir osizirim da fozim inigh. Ki ia ofa gamir arazibagh ifongezir puvati. Nan ifongiamra kara, ia arazir

aghuibar gumazir igharazibar amu.” Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Iesus dagheba ataghrazir arazim migei

(Mak 2:18-22 ko Luk 5:33-39)

¹⁴ Ezi Jon Gumaziba Ruer Gumazimin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Manmaghin amizi, e ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghrazima, nin suren gumaziba dagheba ataghrazir puvati?”

¹⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nighnigh. Gumazitam amuimin ikisi damu, uan adarazi ko ikitima, me ti amughamugh, dagheba ataghraghan kogham. Puvati. Me dagheba ataghrazir dughiam iti. Gumazitaba gin izi, gumazir kamın aku mangiti, a me ategham, eghti dughiar kamın me dagheba ataghragham.

¹⁶ “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamagh damigh gin korotiar kam rueghtima, inir avizir korotiar bibizim apirizim akuvaghiva korotiar ghurim bar anebigham.

¹⁷ Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam agurighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isa asizir inir igiabaram

9:6: Jo 5:8, 17:2 * **9:10:** (9:10) Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim (Mak 2:15) Marazi ghaze Iesusin dipenim. † **9:11:** (9:11) Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romın gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romın itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize. **9:13:** Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15

azui, eghti aning virara deraghvira ikiam.”‡

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mam arimariam agifa

(Mak 5:22-43 ko Luk 8:41-56)

18 Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko miaviavira itima, gumazir dapanir ekiar mam iza Iesusin boroghin tevemning apirigha kamaghin a migei, “Nan guivim datirighrama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham.”

19 Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.

20 Ezima amizir mam, a 12 plan azenibar, zurara ghuzim bati. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira.

21 A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.”

22 Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin, nin arimariam gifa.” Dughiar kamra, amizir kam in arimariam gifa.

23 Ezi Iesus ghua gumazir dapanir ekiar kam in dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighabagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami.

24 Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin migeima, me a dipofi.

25 A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi.

26 Ezi Iesus amizir bizir kam in eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir migeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

27 Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”§

28 A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aning in azai. “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.”

29 Ezi Iesus uan dafarim isa aning in damazimning gatigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.”

30 Ezi aning in damaziba kuiaghrezi, aning ua gari. Ezi Iesus aning in anogorogha aning in migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tav in mikiman marki.”

31 Puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kam in gun bar distrigh in kam in itir gumazamizibav keme.

32 Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa.

33 Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.”

34 Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.”

‡ 9:17: (9:17) Judaba asizir memeba misoghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wain in dipabar aghuam. Wain in oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wain in misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onanim itir dipamin otogham. Wain memen inir kam in aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wain in misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham. 9:18: Mk 5:22, Lu 8:41-42 9:20:

Mk 5:25, Lu 8:43 9:21: Mt 14:36 9:24: Jo 11:11 9:27: Mt 15:22, 20:29-34 § 9:27: (9:27) Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelba gumazir kamra mizuai. Kamagh in aning dia ghaze, “Devitin Otarim.” 9:29: Mt 8:13 9:30: Mt 8:4 9:32: Mt 12:22 9:33: Mk 2:12 9:34: Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi.

(Sapta 9:35-10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

³⁵ Ezi Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, men God ko miḡeir dipenibar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me miḡia men arimariaba ko osimtizer men namnabar itiba bar da gefi.

³⁶ A gumazamizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizer aven arua, mati sipsipba ghuaviba puvatizer moghin iti. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi.

³⁷ Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamin aviriba puvati.

³⁸ Kamaghin, ia azenir kamin ghuavimin azangsiḡhti, a ingangarir gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.”

10

12 plan suren gumazibar ziaba
(Mak 3:13-19 ko Luk 6:12-16)

¹ Ezi Iesus uan suren gumazir 12 plan diazi, me izima, a duar kuraba batoghiva arimariar gumazamizibar itibar akiramin gavgavim me ganingi.

² Aposelin 12 plan ziabara kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Ko Jems, Sebedin otarim, ko an dozim Jon,

³ Filip ko Bartolomyu ko Tomas ko Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfiusin otarim, ko Tadius,

⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot,

gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Iesus ingangarim isa, 12 plan aposelbagh anidi

(Mak 6:7-13 ko Luk 9:1-5)

⁵ Ezi Iesus gumazir 12 plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki.*

⁶ Ia sipsipin ovengezir Israelin ikizimin itiba bagh mangi.

⁷ Ia mangi, akam akun suam, ‘God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.’

⁸ Ia mangi gumazamizibar arimariaba agiva; egh gumazir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumazibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumazamizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inimiz ia purama a ini, ia a givevezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumazamizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹ “Ia gol tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki.

¹⁰ Ia daruamin dughibar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o difizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumaziba, me damamin dagheba, me da isi me daning.

¹¹ “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitamin angsiva, ia deraghvira azangsiḡh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi, dughiar ia nguibar kam ategh mangamim.

¹² Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia damuam.’

¹³ Egh gumazamizir dipenir kamin itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me

9:35: Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 9:36: Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 9:37: Mk 6:34, Jo 4:35 10:1: Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 10:5: Ap 13:46

* 10:5: (10:5) Kar Iesusin miḡirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. 10:6: Jer 50:6, Mt 15:24 10:7: Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 10:8: Ap 20:33 10:9: Lu 10:4 10:10: Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18 10:12: Lu 10:5-6

ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh.

¹⁴ Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, eghti dughiar ia dipenir kam o nguibar kam ataghraghaim, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh.†

¹⁵ Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, God gumazamizibar arazir kuraba tuisighiva, eghti gumazamizir nguibar kam in itiba iniamin osimtizim, a Sodom ko Gomora uan arazir kuraba bagh in izimin osimtizim bar a gafiraghaim.”

*Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13 ko Luk 21:12-17)*

¹⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia oragh, ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh ia gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki.

¹⁷ Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham.

¹⁸ Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Egh ia akar aghuimin gun gumazir ekiam kabav kim. Egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia uaghan me mikim.

¹⁹ Egh me ia inigh kotiamin mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, ‘E migirigiar manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvaghaim?’ Puvati. God uabi dughiar kam in ia mikimamin akaba ia daningam.

²⁰ Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

²¹ “Gumaziba uan aveghbuaba isi kot darighiva, egh me misoghiva arimighrisi me mikimam. Eghti afeziaba kamaghira uan boribar amuam. Eghti boriba uan afeziaba ko amebaba pazi me damuva, me misoghti, me arimighrisi, gumazibav kimam.

²² Eghti gumaziba bar nan ziam bangin ian ikuvigham. Me bar paza ia damuti, eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuanamin otoghamiba, God men akurvaghaim.

²³ Egh gumazamiziba nguibar ekiamamin pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiam igharazimin angi. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar ekiam kabar aven damuamin ingangariba, da givaghan koghtima Gumazibar Otaram uamateghaim.

²⁴ “Suren gumazitam uan tisa gafirarir puvati, ezi ingangarir gumazitam uan gumazir ekiam gafiraghan kogham.

²⁵ Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deraghaim. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deraghaim. Me ziar kam Belsebul a isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazi darighaim.”‡

*Gumaziba Godrama atiatingam
(Luk 12:2-7)*

²⁶ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Gumaziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Bizir mogomebar aven ikeziba, bar azenim giram. Eghti migirigiar aven ikeziba, gumaziba bar dagh fogham.

10:14: Ap 18:6 † **10:14:** (10:14) Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiamin itir gumazamiziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Mak 6:11 ko Aposel 13:51in gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:18:** Ap 25:23, 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28 **10:24:** Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 ‡ **10:25:** (10:25) Ziam Belsebul, a Satanin ziar mam. Matyu 12:22-28in gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17

27 Ki mitatemîn ia mikemezîr akaba, ia angazangarimîn dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangî dipenir nogoribar tuiv dar gun gumazamizibav kim.

28 Ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva avimîn aning gasighasighamin gavgavim iti.

29 Ia fo, gumaziba kuarazir dozir pumuning wan toean virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham.

30 Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar deraghavira ia gifo.

31 Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar mîn itir puvati. Ia Godin damazimîn bar ekevegha dagh afira.”

E Iesusin adarazir ikiva aghumsighan kogham

(Luk 12:8-9)

32 Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir manam gumazamizibar damazimîn ghaze, a nan anav, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamîn itimîn damazimîn mikim suam, gumazir kam a nan anav.

33 Eghti gumazitam gumazamizibar damazimîn mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamîn itimîn damazimîn mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetigh

(Luk 12:51-53 ko 14:26-27)

34 Ezi Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia nighnigha ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamîn ize. Ezi ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba givasa izezir puvati. Puvati. Ki midorozir sabam inigha ize.

35 Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimîn ikiam. Eghti guivim uan amebamîn apanimîn ikiam, eghti amizir pamîn itim uan ivozir amebamîn apanimîn ikiam.

36 Gumazimîn anababa uari, an apanim ikiva, an ikuvigham.

37 “Gumazir manam uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arigha, a guizbangira nan namakam puvati. Egha gumazir manam uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati.

38 Egh gumazir manam uan ter ighuvir an ovengamim a gisagh-pugha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. §

39 Ezi gumazir manam deravira uan ikirimirim anekiriva, gumazir kam gin ikian kogham. Eghti gumazir manam na bagha nighnigha uan ikirimirim akirizir puvati, a guizbangira ikirimirim bativam.”

Gumazir manam Kraisin adarazi deragha me gami, a uan ivezir aghuim iniam

(Mak 9:41)

40 Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Egha gumazir na

10:28: Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14

10:30: Lu 21:18, Ap 27:34

10:31: Mt 6:26, 12:12

10:32: Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5

10:33: Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12

10:34: Lu 12:49-53

10:36: Sng 41:9, 55:13

10:37: Lo 33:9, Lu 14:26

10:38: Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo

12:25 § 10:38: (10:38) Romîn gavman, nguibar gumazir igharaziba koma pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisagh-pugh mangî danganir me misevizimîn otogham. Iesus akar isin zuir kamîn uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimîn otivsiva uaghan ovengamin nighnizim iki. 10:39: Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25

10:40: Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20

inizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini.

⁴¹ Eghti gumazitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitamın akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kamın akua uan dipenimın ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitamın akurvaghasa, egha gumazir aghuitam inigha uan dipenimın ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam.

⁴² Eghti tav suam, ki Iesusın suren gumazitamın akurvaghsi, egh pura dipar orangtizim a isiva suren gumazir ziaba puvatizir katam a danigam, bar guizbangira ki ia migei, God gumazir kam ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1-16:20)

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue

(Luk 7:18-35)

¹ Ezi Iesus akar kaba uan 12 plan suren gumazibagh ganiga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusın ikia kamaghın God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimın ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada.

³ Egha me migia ghaze, ia mangi kamaghın Iesusın azang, “Ti nırara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam,

⁵ ‘Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.’*

⁶ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!”

⁷ Ezi Jonın suren gumaziba an ategha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, “Ia gumaziba itir puvatizir danganimın ghua tizimın ganasa ghue? Ia ti ghurunir aminim vaimın ganasa ghue? Puvati.

⁸ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamın ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti.

⁹ Ezi ia tizimın ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamın ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira.

¹⁰ Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’

¹¹ Ki guizbangira ia migei, Jon Gumazibar Ruer Gumazim, gumazir nguazimın itiba, bar me gafira. Ezi gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikia ziaba bar puvatizim, a bar Jon gafira.

¹² “Jon Gumaziba Ruer Gumazimın dughiamın ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Arazim iniasa puv ingara misosi.”

10:41: 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:42:** Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10 **11:2:** Mt 14:3 **11:3:** Mal 3:1 * **11:5:** (11:5) Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamim dughiam, arazir kaba otivam. Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4ın gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31 **11:7:** Mt 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28

Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtızir aviriba a ganidi.†

13 Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu.

14 Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, 'Godin akam inigha izir gumazim Elaiza izam,' kar a Jon baghavira migei.

15 Tina kuarimning iti, an oragh.

16 "Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min biziba amadir danganimin apiaghav ikia uarir dei,

17 'E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.'

18 Datirighin itir gumaziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.'

19 Ezi Gumazibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.' Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim."

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham
(Luk 10:13-15)

20 Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamın nguibar kabar gumazamizibar atara ghaze,

21 "Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava aguruava, egha uan arazir kamın uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.

22 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtızir ia iniamim, an osimtızir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.

23 Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helin avim magiram. Ezi gumazitam ti Sodomın nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai.

24 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtızir ia iniamim, an osimtızir Sodom inizim gafiragham."

Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam
(Luk 10:21-22)

25 Egha dughiar kamın Iesus kamaghin migei, "Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazibar aka. Kamaghin ki ni minabi.

26 Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami."

27 Egha Iesus ua kamagh migei, "Nan Afeziam biziba bar ada isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo.

† 11:12: (11:12) Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romın gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. 11:14: Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13

11:18: Mt 3:4 11:19: Mt 9:10-14, Lu 7:35 11:23: Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 11:24: Mt 10:15, Lu 10:12 11:25: 1 Ko 1:26-29 11:27: Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 11:28: Jer 31:25

²⁸ Ia, gumazir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam.

²⁹ Ia na da fofozim iniva nan migirigiabar apengan iki, egha mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha ki gumazibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam.

³⁰ Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osememizir puvati.”

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha Iesus adoghadosi

(Mak 2:23-28 ko Luk 6:1-5)

¹ Egha Iesus Sabatin dughiar mamın uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. An suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba kuara da api.

² Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren gumaziba amim, en Judabar Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham.”*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mitiriam men azi,

⁴ ezi Devit Godin Averpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. E fo, me bretin kam raman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kam ramam.

⁵ Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Godin Dipenimin aven Sabatin me ingaram. Me ingara, egha Godin damazim arazir kuraba puvati.

⁶ Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti.

⁷ Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiar mam ghaze, ‘Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.’ Ia migirigiar kam gifogha, egha ia pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai.

⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamin a gamizima a dera (Mak 3:1-6 ko Luk 6:6-11)

⁹ Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamın ghua God ko migeir dipenimin aven ghu.

¹⁰ Ezi gumazir mam dipenir kamın aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, “Moses Osirizir Araziba manmaghin migei? E Sabatin dughiamin gumazibar arimariabar akiram, o puvatigham?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian tongin itir gumazitam, a sip-sipin mam ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam mozitamin magirightima, eghti a ti mangi uam anesigham, o?”

¹² E fo, gumazimin ikirimirim sip-sipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghin amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamin gumazibar akurvagham.”

¹³ Egha a gumazir kam migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazim

11:29: Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6
11:30: 1 Jo 5:3 **12:1:** Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5
12:2: Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 * **12:2:** (12:2) Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniam ingangarim. Ni, Kisim Bek 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamın gin zuir puvati. **12:4:** Wkp 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32
12:7: Hos 6:6, Mt 9:13 **12:10:** Lu 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5

uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemin min, ua dera.

¹⁴ Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir dipenim ategha uari kuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri.†

Iesus a guizbangira Godin ingangarir gumazim

¹⁵ Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumamazir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera.

¹⁶ Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun igharazibav kiman markiam.

¹⁷ A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme,

¹⁸ “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe, egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.

Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikim suam, dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

¹⁹ Gumazir kam atar dagarvaghan kogham.

Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

²⁰ Egh ighurunir gavgvaviba puvatigha dipirasava amim, a bar dipirighan kogham,

egha lamın pamtem isir puvatizim, an anemungeghan kogham.

Egh kamaghira, a gavgvaviba puvatizir gumamazibar asughasugh deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi, arazir aghuiba dar amutima

da bar azenim giramın dughiar otogham.

²¹ Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgvavim an ikiva uarir akurvaghsva a mizuam ikiam.”

Me ghaze, Iesus Belsebulin gavgvavimın ingari

(Mak 3:20-30 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)

²² Dughiar kamın me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizima a deragha ua migia egha uaghan gari.

²³ Ezi gumamaziziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?”‡

²⁴ Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgvavim a ganingizi, ezi a gavgvavir kamın duar kuraba batosi.”§

²⁵ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamagh me migei, “Kantrin tamın gumaziba uari tuiragh uarira uariv soghiva, eghti men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamira itir darazi o nguibar vamira itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghiva, eghti men dabirabim ikuvigham.

²⁶ Eghti kamaghira e fo, Satan uabi uabi batoghiva, an adarazi uari tuiraghiva, egh a managh gavgvavim inigh bizibagh ativam.

²⁷ Ia ghaze, ki Belsebul da gavgvavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei.

12:14: Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 † **12:14:** (12:14) Farisiba ghaze, arimariaba agevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agevi, kamaghin me a baseme, egha a misueghasa tuaviba buri. Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan. **12:15:** Mk 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12 **12:22:** Mt 9:32-33 ‡ **12:23:** (12:23) Akar Matyu 9:27in itimin gan. **12:24:** Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 § **12:24:** (12:24) Belsebul uaghan Satanin ziar mam. **12:25:** Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 **12:28:** Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8

²⁸ Eghti ki Godin Duamin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

²⁹ “Eghti gumazir manam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba oke-megham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamın dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

³⁰ “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

³¹ “Kamaghin amizi, ki ia migei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham.

³² Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otaram mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

*Temer kuraba ovizir kuraba bati
(Luk 6:43-45)*

³³ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ni temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh ni temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam.

³⁴ Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh migirigiar aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh izivazir

nighniziba dar amara ian akatoribar otifi.

³⁵ Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha amara arazir kurabagh ami.

³⁶ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiar nighniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham.

³⁷ God gin nin migirigiabagh nighnighiva, ni tuisigham, eghti nin migirigiabara ni damutima, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai

(Mak 8:11-12 ko Luk 11:29-32)

³⁸ Ezima Judabar arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni mirakelin arazitam damuti, an otoghti e fogh suam, ni guizbangira Godin ingan-garim gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kamın itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.

⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mikezimın osirir ekiar mamın navir averiamin ike. Ezi kamaghira Gumazibar Otaram arueba ko dimagarir pumuning ko mikezimın nguazimın aven ikiam.**

⁴¹ Eghti God Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian

12:29: Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 **12:30:** Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 **12:31:** Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 **12:32:** Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 **12:33:** Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32 **** 12:40:** (12:40) Ni Jona 1:17in gan. Godin akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5

arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!

⁴² Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin, God gumazamizibar Kotim Damuamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.”

*Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha,

⁴⁴ egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti.

⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar paz ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghira amizim, gumazamizir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazi ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

*Terara Iesusin amebam ko doziba
(Mak 3:31-35 ko Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Iesus me migiavira itima, an amebam ko doziba iza dipenimin azenimin ikia a ko mikimasa.

⁴⁷ Ezi gumazir mam a migia ghaze, “Ni gan, nin amebam ko doziba azenimin tuivighav ikia ni ko mikimasa.”*

⁴⁸ Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

⁴⁹ Egha uan suren gumazibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.

⁵⁰ Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamin itim ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13

Iesus witin oviziba akurir akar isin zuim migei

(Mak 9:14 ko Luk 8:4-8)

1 Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti.

2 Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamın biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimin tuivighav iti.

3 Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akurava arui.*

4 A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame.

5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi.

6 Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi.

12:42: 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8 **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22 **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 * **12:47:** (12:47) Fofozir gumazir maba mikovezir pumuningin (*) tongin itir migirigiar kabar ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin da osiri, eghti da Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **13:2:** Lu 5:1-3 * **13:3:** (13:3) Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osirizibar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti.

⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati.

⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100 plan oviziba misevima, maba 60 plan oviziba misevima, maba 30 plan oviziba misefi.

⁹ Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus nighnizir tizim ikia, akar isin zuibara migei

(Mak 4:10-12 ko Luk 8:9-10)

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati.

¹² Godin akabagh fozir gumazim, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama iningam.

¹³ Men damaziba gara, egha me bizitamın gari puvati. Egha me oragha, me bizitamın mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamın tugha akar isin zuibar me migei.

¹⁴⁻¹⁵ Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigibaba gumazamizir kaba bagha guizbangira otifi. A kamaghin mikeme.

‘Gumazamizir kaba uan navir averi-
abar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba kome.
Me kamaghin amima, God ghaze,
marki,
men damaziba bizitamın
ganighai,
men kuariba oreghai.

Ezi men naviba kuighrizima me migirigibagh foghava egha navibagh iragha na bagha izima,

ki ua me inigha me gamizima me deraghai.

Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zurara oraghiva,
egh deragh bizitamın
mingarim gifoghan
kogham.

Me zurara ganiva, egh deragh bizitamın ganighan kogham.’

¹⁶ Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi ian kuariba akam barasi. Kamaghin ia bar akongegh!

¹⁷ Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati.”

Witin akar isin zuimin mingarim
(Mak 4:13-20 ko Luk 8:11-15)

¹⁸ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia datirighin oragh, gumazim witin oviziba akunizir akar isin zuimin mingarimra kara.

¹⁹ Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam baragha anebizir puvatiziba, me witin ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin akam barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini.

²⁰ Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim gireziba, da gumaziba Godin akam baragha zuamira nighnizir gavgavim an ikia bar akonge.

²¹ Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin akam bagh pazi me damuva osimtiziba me darightima, me zuamira God ategham.

22 Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar gumaziba Godin akam baraghava, egha uaghan nguazir kamın osımtızibagh nıghnıgha, egha uaghan dagıar avırıba inıasa nıghnısi. Ezi bizir kaba Godin akaba ikiagharıghızıma da mısevır puvatı.

23 Ezi witin ovizir nguazir aghuım gırezıba, kar gumazir Godin akam baragha deragha anebıgha a gıfızıba. Gumazir kabanagha dagheba mısefi, maba 100 pla, maba 60 pla, maba 30 plan ovızıba mısefi.”

Ogher kuraba azenımın otıvizir akar ısın zuım

24 Egha İesus uam akar ısın zuır mamın kamagha me mıgeı, “God Bizıbagha Atıvamin Dughıam matı gumazir mam wıtın ovızir aghuıba uan azenımın da akunı.

25 Ezi gumazamızıba akuıma gumazir wıtın ovızıba akunızımın apanım ıza ogher kuramın ovızıba ıza wıtbar tongın da akunıgha ghu.

26 Ezi wıtba gın aguıgha mı sıvasava amıma, me gari ogher kurar kam uaghan ıtı.

27 Ezi azenır kamın ghuavımın ıngangarır gumazıba ghua a mıgıa ghaze, ‘Gumazir ekıam, e ghaze nı wıtın ovızir aghuıba uan azenım mıkıni. Manmagha amızıma, ogher kurar kam uaghan otıfi?’

28 “Ezi a me mıgıa ghaze, ‘Nan apanır mam arazır kam gamı.’ Ezi an ıngangarır gumazıba an azai, ‘Nı ıfueghtıma, e mangı ogher kam suagham?’

29 Ezi a ghaze, ‘Markı. İa ogher kuraba asıghsuva, uaghan wıtba asıam. Kamagha da asıan markı.

30 İa da ateghtıma da mar wıtba ko aghung, mangı dagheba ınıamin dughıamın otogh. Eghtı kı ıngangarır kam damuamin gumazıba kamagha me mıkımam, “İa ogher kurar kam faragha anesıva a dapongsıva an ıkızıbar amu. Eghıva ıza wıtba

ınıva da akuvagh da ısıva nan dagher dıpenım darıgham.” ’ ’ ”

Mastetın ovızımın akar ısın zuım (Mak 4:30-32 ko Luk 13:18-19)

31 Egha İesus akar ısın zuır ıgharazır mamın me mıgıa ghaze, “God Bizıbagha Atıvamin Dughıam matı zuravarır me mastet arızımın ovızımın mın amı. Gumazir mam mastetın ovızım ınıgha ghua uan azenımın anekunı.

32 Mastetın ovızım dagher ıgharazıbar ovızıbar mın ekevezır puvatı. A bar sufi. Egha an aghuır dughıamın an azenımın ıtır zuravarır mabagha afıragham. A tememın mın aghungıgham, eghtıma kuarazıba ızıva an aguabar mıkonıbar ıngaram.”

Yısın akar ısın zuım (Luk 13:20-21)

33 Egha İesus akar ısın zuır ıgharazır mam kamagha me mıgeı, “God Bizıbagha Atıvamin Dughıam, a yısın mın amı. Amızır mam yısın muzıarır mam ınıgha, flauan dramın ekıamın ıtım ınıgha, anıng verevere. Ezi flauan kam gın bar buı.”

İesus Godın akam akar ısın zuıbara anekurı (Mak 4:33-34)

34 İesus gumazamızıbav geır mıgırıgıaba, an akar ısın zuıbara da akurı. Egha a mıgırıgıatam abıgha me mıkemezır puvatı, an akar ısın zuıbara me mıgeı.

35 Fomıra Godın akam ınıgha ızır gumazım kamagha mıgıa ghaze, “Kı akar ısın zuıbara ıza mıkımam. Bizır maba, nguazır kam otızır dughıamın da modogha ıza datırıghın tu, ezi kı bizır kabar eghagham damuasa.” İesus akar kam damutı an otıvasa, kamagha an akar ısın zuır kabagha amı.

Ogher kurabar akar ısın zuımın mıngarım

36 Egha İesus gumazamızıba ategha ghua dıpenımın aven ghu. Ezi an suren gumazıba an gın ıza ghaze,

“Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazibar Otarim.

³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumazamiziba.

³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba.

⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam.

⁴¹ Gumazibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham.

⁴² Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kam in ikiva arangiva atariba kuskugham.

⁴³ Eghti dughiar kam in gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, me aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Bizir ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁴ Egha Iesus migia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

Manmaniar ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁵ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui.

⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivemin akar isin zuim

⁴⁷ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar akome.

⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri.

⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongin me amisivam.

⁵⁰ Egh me me isiva, avir ekiam in me akunam. Eghti me avir ekiar kam in iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹ Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kam in mingarim gifo?” Ezi me ghaze, “Are.”

⁵² Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mam in ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.”

Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ragha a gasara (Mak 6:1-6 ko Luk 4:16-30)

⁵³ Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha

13:38: 1 Ko 3:9 **13:40:** Mt 7:16, Jo 15:6 **13:41:** Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27 **13:42:** Mt 8:12
13:43: Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 **13:44:** Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18
13:46: Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 **13:47:** Mt 22:9-10 **13:49:** Mt 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Lu 13:28
13:53: Mt 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15

⁵⁴ uan nguibamın ghu. A ghua men God ko miğeir dipenimın aven ghugha, Godın akamın gumazamiz-ibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghın dagh ami?”

⁵⁵ E a gıfo, a dipenibar ingarir gumazimın otarım, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba.

⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghın a manmagh bizir kabanagh damuti, da otivam.”

⁵⁷ Me kamagh miğia navir averiaba Iesusın ikufi. Ezi Iesus me miğia ghaze, “Godın akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimın aven, a ziaba puvati.”

⁵⁸ Me niğhnizir gavgavim an itir puvati, kamaghın amizi, a nguibar kamın mirakelın aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumaziba Ruer Gumazim

(Mak 6:14-29 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

¹⁻² Dughiar kamın Galilin Distriğhın Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghın uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumaziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Bizir kam bagha a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”*

³⁻⁴ Herot fo, a faragha uan dozimın Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot miğiavira ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua uan dozimın amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonın suiragha a ikegha a isava kalabus gati.

⁵ Egha a Jon misueghti an aremeghasava niğhnisi. Egha a gumazamizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godın akam inigha izir gumazim.

⁶ Ezi aruer mamın gumazir maba iza Herotın gara, an amebam a batezir dughiam giñiğhnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasın guivim men guamın ighiam gami. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge.

⁷ Egha Herot overiam dafarim an akua kamaghın a miğei, “Bar guizbangira, ni bizitizim gifonge, ki a isıva ni daningam.”

⁸ Ezi Herodias niğhniziba uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghın Herot miğei, “Ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazimın dapanim isıva itaritam dafagh a inigh izi na daningigh.”†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar osemi. Egha a fo, a uabi akar gavgavim gumazir a ko itibar damazimın a gamigha, bizir kamın aghumsızim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezir moghın ami.

¹⁰ A gumazir mam amadazima, a ghua kalabusın midorozir gumazibav geima, me Jonın firim atu.

¹¹ Egha Jonın dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a isava a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganingi.

¹² Ezi Jonın suren gumaziba iza an namnam inigha ghua anerefa. Me anerefagha egha ghua Iesus mikeme.

Iesus dagheba isa 5,000 gumazibagh aningi

(Mak 6:31-44 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)

¹³ Ezi Iesus orazi, me Jonın firim atuzima an ovenge, ezima a nguibar kam ategha kurim inigha gumaziba itir puvatizir danganir mamın ghu.

13:55: Jo 6:42 **13:57:** Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 * **14:1-2:** (14:1) Herotın kamın ziar mam Antipas. A Galilin Distriğhın gari. An afeziam atrivimın itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2ın gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:5:** Mt 21:26, Lu 20:6 † **14:8:** (14:8) Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghın amizi aning ghaze, ni an dapanim isıva itarım datıgh a inigh izi ga daningigh. **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9

A uan suren gumaziba ko ghu. Ezi gumamazir avirim orazima, a kagh ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui.

¹⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, avirir bar dafam iti. Ezi a men apanguva men areir gumazibar arimariaba agefi.

¹⁵ Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, "Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim pirasava ami. Kamaghin ni gumamaziziba amadaghti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez."

¹⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba kamagh me migei, "Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daningh."

¹⁷ Ezi me ghaze, "E dagher aviriba itir puvati. Kar 5 plan bretba ko osirir pumuningra."‡

¹⁸ Ezi a ghaze, "Ia bretin maba ko osirimning inigh izi."

¹⁹ Ezi Iesus gumamazizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5 plan bretba ko osirir pumuning inigha egha kogha overiamin gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumamazizibagh anidi.

²⁰ Ezi gumamazizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Egha dagher naba itima, me da akuvagha 12 plan akirabagh aghui.

²¹ Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52 ko Jon 6:16-21)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumamaziziba amadagham.

²³ A gumamaziziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa

mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti.

²⁴ Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men botin misosi.

²⁵ Ezi aminim tiasasava amima, Iesus dipam gisin tugha uan suren gumaziba bagha zui.

²⁶ Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoi. Egha me ghaze, kar aser mam. Egha atiatiava arai.

²⁷ Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!"

²⁸ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, "Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam."

²⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ni izi." Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui.

³⁰ A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiati dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, ni nan akuragh!"

³¹ Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, "Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?"

³² Egha aning me gatin botin ghuvanabo, ezi aminim pura gifa.

³³ Ezima botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, "Bar guizbangira, ni Godin Otarim!"

*Iesus Genesaretian arimariar gumazir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi.

³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba

14:14: Mt 9:36, Mk 6:34 ‡ **14:17:** (14:17) Judaba ingarir bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi bretin 5 pla, gumazir pumuningra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 **14:23:** Lu 6:12, 9:28 **14:26:** Lu 24:37 **14:29:** Jo 21:7 **14:31:** Mt 8:26 **14:33:** Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4

itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize.

³⁶ Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumamazizir an korotiam suiziba, men arimariaba gifa.

15

Godin araziba Judan ovavibar arazibagh afira
(Mak 7:1-13)

¹ Dughiar kamın Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai,

² “Manmaghin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.”*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamagh me migei, “Manmagh amigha ia Godin arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zui?”

⁴ E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan iki’, egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’

⁵ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamın akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningın akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.”’ A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningın akurvaghan kogham.

⁶ Ia kamaghin amuava, ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim.”

⁷ Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei,

⁸ “Gumamazizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.”

Iesus Godin damazimin mizezir bizibav gei
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Egha Iesus gumamazizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh!”

¹¹ Bizir gumazibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazibagh amima, me Godin damazimin mize.”

¹² Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fos, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatziba, a biba sara da asiam.

¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamın akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigham.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusın azai, “Ni gumamaziziba mikemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?”

14:36: Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **15:2:** Mk 7:5, Lu 11:38 * **15:2:** (15:2) Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamın suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, egh Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam. **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:8:** Ese 33:31 **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19

16 Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mırara fozir puvatighavira iti.”

17 Ia ti kamaghın fozir puvati, bizir akatorimın aven zuiba ghua navimın zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi.

18 Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnızimın ikegha ize. Egha da gumazibagh amima, me Godın damazimın mize.

19 Ki gumazibar nighnızibar otivir bizir kabanagh migei, nighnızir kuraba, ko gumaziba misogharızir araziba, ko gumaziba ko amiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okımakıar araziba, ko kotiabar gumazibagh ifarir araziba, ko gumazibar zıabagh asıghasızir araziba.

20 Arazir kaba gumazibagh amima, me Godın damazimın mize. Gumaziba dafariba ruer puvatıgha api, arazir kam me gamima me Godın damazimın mizezir puvati.

Kenanian amizim nighnızir gavgavim Iesusın iti
(Mak 7:24-30)

21 Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonın nguazimın ghu.

22 Ezi Kenanian amizir mam danganir kamın ikegha iza kamaghın dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasıghası.”

23 Ezi Iesus mıgırıgıatam a ikarvazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a mıgıa ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en gın ızı. Ni anemadaghtı a mangı.”

24 Ezi Iesus kamaghın me ikara, “God Israelbar akurvaghasavıra na amada. Me sipsıba gumazir dar ganamıba puvatızı moghın iti.”

25 Ezi amizir kam Iesusın boroghıra iza, tevımning apırıgha avıragha uan guam nguazim gatıgha a mıgıa ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”

26 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimın borıbar dagheba inıgh afıabav kınam.” †

27 Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guızbangıra mıgei. Ezi afıaba uaghan uan ghuavımın dakozımın apengan itir dagher muzemziariba api.”

28 Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim mıgei, “Amizim, nın nighnızir gavgavım bar ekefe. Bizir ni batıvasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezıma dughıar kamra an guıvım ua dera.

Iesus arımarıaba itir gumazir avırıba, men arımarıaba agıfa

29 Ezi Iesus nguıbar kam ategha Galılın dıpar dadarımın zui. Egha ghua mıghsıar mamın anaboghava apera. Ezi avırır ekiam a bagha ızı.

30 Egha suer kurabar ko, damazir okavırızıba ko, soroghafarır ikızırızıba ko, mıgeır puvatızıba ko, arımarıar ıgharazıba uaghan, me da inıgha ıza Iesusın suemningın boroghın me arıki. Ezi a bar men arımarıaba batozıma, me ua dera.

31 Ezi gumazamızıba garıma, mıgeır puvatızıba mıgei, soroghafarır ikızırızıba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okavırızıba ua gari, ezi me nighnızir avırıbagh ami. Egha me Israelın Godın zıam fe.

Iesus dagheba 4,000 plan gumazıbagh anıngı
(Mak 8:1-10)

32 Ezi Iesus uan suren gumazıbar dıazi, me ızıma a kamaghın me mıgei, “Gumazamızır kaba, me na ko aruer pumuning ko mıkezımın ikıa, egha dagheba puvatıgha mıtırıam men azı, kamaghın kı men apangkufı.

15:18: Mt 12:34, Je 3:6 15:19: Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21 15:24: Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 † 15:26: (15:26) Iesus amizir kam dikabınasava amir puvati. A kamaghın ifonge, a faraghavıra Godın akar aghuım ısıva Israelın adarazır anıngıgh, eghtı gın ıgharazıba oragham. Kamaghın Iesus akar ısın zuir kam gamua ghaze, Israelba borıbar mın itıma, ıgharazır darazı afıabar mın itı. Da afıar atıaba puvati, en afıar e ko dıpenıbar akuıba. Ezi Iesus amizır kamın nıghnızır gavgavımın garava an akura. 15:28: Mt 8:10, 8:13 15:31: Mk 7:37 15:32: Mt 14:14

Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.”

³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar danganir gumaziba puvatizim. E managh Bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?”

³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh Bretba iti?” Ezi me ghaze, “E 7 plan Bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumazamizibav geima, me nguazim gapia.

³⁶ Ezi a 7 plan Bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biagsuegħa da tuiragħa uan suren gumazibagh aningħi. Ezi suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi.

³⁷ Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isava 7 plan akirabagh aghui.

³⁸ Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

³⁹ Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

16

Me Iesus migia ghaze, a mirakelin tam damuam

(Mak 8:11-13 ko Luk 12:54-56)

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagħa izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, an otogħti me kamaghin fogħam, a guizbangira Godin ingangarim gami.

² Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragħa ghaze, “Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, ezi gurumin dughiam deragħam.

³ Egha mizarazibar ia ghaze, għuariam korogħa pizima, aruem aghevezi, ezi ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deragħan kogħam. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira

dagh fo. Egha ia dughiar kamın otivir arazibar gara da abızir puvati.*

⁴ Gumazamizir dughiar kamın itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God bagħavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamın ganasa. Me tamın ganighan kogħam. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagħam. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategħa ghu.

Farisiba ko Sadyusibar yisin akar isin zuim

(Mak 8:14-21)

⁵ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me Bretin tam inian okinighniki.

⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia deragħ uari bagħ gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagħ deravira gan.”

⁷ Ezi an suren gumaziba magħira uarira uariv ġia ghaze, “E ti Bretin tam inigha izezir puvatizi, ezi a kamaghin yisin bizimin e migei.”

⁸ Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagħa uarira uariv ġia ghaze, e Bretba puvati?

⁹ Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki Bretin 5 pla inigha gumazir 5,000 pla dagħeba me ganingħi. Me amezi, ezi ia akiraba manmagħin dagħ aghui, ia dagħ nighnisi, o puvati?

¹⁰ Egha ia ti fo, ki Bretin 7 pla inigha gumazir 4,000 pla dagħeba me ganingħi. Ezi gin men dagħer naba itima, ia akiraba manmagħin dagħ aghui?

¹¹ Ia manmagħin amigha bizir kam ġifozir puvati, ki Bretbagħ nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagħ deragħ uari bagħ gan.”

¹² Ezi me akar kam baregħa fo, Iesus Bret bagħa amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba

16:1: Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 * **16:3:** (16:2-3) Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38

ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha, egha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

*Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30 ko Luk 9:18-21)*

13 Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamın uan suren gumazibar azai, “Gumazamiziba manmaghin migei, Gumazibar Otarim a tina?”

14 Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam.”

15 Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

16 Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Kraiss, God Ua E Iniasa Mısevezir Gumazim. Ni Godin zurara ikiavira itimin Otarim.”

17 Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh.

18 Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevemın Gavgavim an suiragh anepirighıva a gasighasighan kogham.†

19 Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamın kiba isıva nin dafarim datıgham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, eghti God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firıghti, eghti God uan Nguibamin uaghan kamaghıra a firıgham.

20 Egha Iesus pamten uan suren gumaziba anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim.”

Jesus ovengasa, egha uan suren gumaziba migia ghaze, me uaghan an amir araziba, dar amuam

(Sapta 16:21-20:34)

*Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(Mak 8:31-9:1 ko Luk 9:22-27)*

21 Ezi dughiar kamın ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalemın mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judabar arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimın bar mızazir ekiaba koma osımtıziba iniam. Eghti me an aghuaghıva a misueghtıma an aremegham. Egh dughiar mıkezimin a ua dikavıgham.

22 Ezi Pita akar kam baregha Iesus inigha miriamın ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Bar puviratıgham. Arazir kaba ni bativan kogham.”

23 Ezi Iesus raghrıgha kamaghin Pita migei, “Satan, ni na gitagh! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnızir puvati, kamaghin ni nan tuavim apiri.”

24 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazıbav gei, “Gumazıtam nan gin izisi, a ifongezir bizıba gin amadagh uan temer ıghuvim gı saghpugh nan gin izi.

25 Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnıghti, an ikirimirim gıvaghıam. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghıva, uan ikirimirim iniam.

26 Gumazıtam nguazimin itir bizıba bar da inıva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. A ıvezir manamin uan duam bagh anereıngam? Bar puvati.

16:14: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 16:16: Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 16:17: Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 16:18: Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 † 16:18: (16:18) Grıghin akamin aven, zıar kam Pita, an mıngarımra kara, Dagıam. 16:19: Mt 18:18, Jo 20:23 16:24: Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 16:25: Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 16:26: Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 16:27: Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12

²⁷ Guizbangira, Gumazibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziamin angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamın izezim isi gumazamiziba vaghvagh men araziba bagh me daningam.

²⁸ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumazibar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh ua izam.”

17

Iesusin mikarzim igharagha oto (Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36)

¹ Ezi 6 plan arueba givazima, Iesus Pita koma Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamın anabo, egha me uarira iti.

² Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharagha oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamın min sira.

³ Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei.

⁴ Ezi Pita kamaghın gara, egha Iesus migha ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki averpenir pumuning ko mizezimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁵ Pita mighavira itima, ghuariam angazangarimın min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamın aven me tiarir mam barazima a kamaghın migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶ Me kamaghın oragha, egha me bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimın akuigha ireghav iti.

⁷ Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghın me migei, “Ia dikafigh atiatingan marki.”

⁸ Ezi me dikavigha ua tavın garir puvati, Iesus uavira iti.

⁹ Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migha ghaze, “Ia irebamın min ganizir bizim, bar an

gun tav mikıman marki. Egh iki mangi Gumazibar Otarim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰ Egha me an azai, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram.

¹² Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumaziba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazibar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam.”

¹³ Iesus kamagh migeima me fo, a Jon Gumaziba Ruer gumazimın gun migei.

Iesus otarir mam da duar kuram batoke

(Mak 9:14-29 ko Luk 9:37-42)

¹⁴ Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mizezim inigha ghua gumazamizir avirir ekiam bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghın tevimning apirigha egha ghaze,

¹⁵ “Ekiam, ni nan otarimın apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri.

¹⁶ Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura.”

¹⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghın migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiabar manmaghın ia ko ikiava egha ian osimtiziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.”

¹⁸ Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam maghira gifa.

¹⁹ Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghın an azai, “Manmagh

amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

20-21 Ezi a me miġia ghaze, “Ian niġnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia miġei, ian niġnizir gavgavim zuravarim mastetin ovizitamın min ikıva, ia miġhsıar kam mikim suam, ni sıvagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia niġnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”*

*Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32 ko Luk 9:43-45)*

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin uari akuvaghava kamaghın me miġei, “Me Gumazibar Otirim isıva gumazibar agharim datıgham.

23 Eghti me a misueghti an aremeghıva, egh dughiar mıkezimın a ua dikavıgham.” Ezi an suren gumazıba akar kam baregha, navıba bar oseme.

Iesus Godın Dipenimın ıvezim anıngi

24 Ezi Iesus ġın uan suren gumaziba ko ghua nguıbar ekiam Kaperneamın otıvıgha itıma, Godın Dipenimın takis isir gumazıba, Pıta bagha ıza kamaghın an azai, “Ian tısa tı uaghan Godın Dipenimın takis anıdı, o?”

25 Ezi Pıta ghaze, “Are.”

Egha dipenimın aven zuıma, Iesus maghıra an azai, “Saimon, ni manmaghın niġnısi? Nguazir kamın atrıvıba takisın avıriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin ıgharazıbar gumazıba da takisba isi?”

26 Ezi Pıta ghaze, “Me gumazir ıgharazıba da takisba isi.” Ezi Iesus a miġia ghaze, “Kamaghın amizıma,

men adarazi uari takisbar anıngan kogham.

27 Eghti me en ataran koghsıva, ni mangi dipamın akezim akun. Egh osirir ni faraghvıra guraghamim, a inıgh an akam akarıgh, egh dagıatamın gantıma a ikiam. Egh ni dagıar kam inıgh, egh ga uanıng bagh a isıva me danıngıgh.”

18

*God Bizıbagh Atıvamin Dughiamın, tına zıar ekiam inıam
(Mak 9:33-37 ko Luk 9:46-48)*

1 Dughiar kamın Iesusın suren gumazıba ıza kamaghın an azai, “Tına God Bizıbagh Atıvamin Dughiamın zıar ekiam inıam?”*

2 Ezi Iesus borir mamın dia, ezi a izıma a men tongın anesara.

3 Egha a kamaghın me miġei, “Ki guizbangira ia miġei, ia uari ġıragh borir dozir kabar mın otoghan kogh, egh ia God Bizıbagh Atıvamin Dughiamın aven ikian kogham.

4 Gumazir uabi dikabıragha, egha borir dozir kamın mın itim, gumazir kam God Bizıbagh Atıvamin Dughiamın zıar ekiam ikiam.

5 Egh gumazıtam na ġınıghnıgh egh borir dozir kamagh garıtam inıgh an akuragham, kamaghın a na inıgha nan akurvası.”

*Niġnizir gavgavıbagh asıghasızir bizir kuraba
(Mak 9:42-48 ko Luk 17:1-2)*

6 Ezi Iesus miġia ghua ghaze, “Tına niġnizir gavgavım nan itir borir katam damıghtı an arazir kuratam damıghtı, a helın mangıva, a bar ıvezir kuram inıgham. Kamaghın dera, me dagıar ekiam an firim

17:20-21: Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 * 17:20-21: (17:20-21) Fofozir gumazir maba niġnıgha ghaze, miġıriġiar mam uaghan vezın kamın itı. A kamakın: “Duar kurar kaba batozir arazir vamıra. E dagheba ataghragh egh uaghan God ko mikımam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuavıba puvati.” 17:22: Mt 16:21 17:24: Kis 30:13, 38:26 18:1: Lu 22:24 * 18:1: (18:1) Matyun osızirıbar aven, Iesusın miġıriġiar ruarır dibobonım 5 pla gamı. Kar namba 4. Ezi abuananam ikıavıra itı. Miġıriġiar 18:3-35ın aven itıba, da arazir Iesusın ġın mangamin gumazamizıba deragh uari damuamıbar gei. 18:3: Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 18:4: Mt 20:27, 23:11 18:5: Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 18:6: Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 18:7: Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1

dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

7 “Ki ghaze, gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam!

8 “Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a maku-nigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham.

9 Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighiva, anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham.

10-11 “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)

12 Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100 plan sipsipba ikiam, eghti vamira oveghti, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A

99 plan sipsipba mighsiamin da ategh egh mangi ovengezir kam buriam.

13 Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiar kam, an agoroger 99 plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham.

14 Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam oven-gan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damightima, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anekirigh. A ni baragham, eghti ni ua uan aveghbuam inigham.§

16 Eghti a ni baraghan aghuagham, ni mangi gumazir igharazir mam, o gumazir igharazir pumuning, uam me inigh. Eghti me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni gumazitam arazir kuram an gun a mikimasa, gumazir pumuning ko mizezim gavgavim nin migirigiabar aningam.’

17 Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adarazi mikimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghtima, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.

18 “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, eghti God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ia nguazimin bizir manam a firighti, eghti God uan Nguibamin uaghan kamaghira a firigham.

18:8: Mt 5:30, Mk 9:43 18:9: Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 18:10-11: Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 † 18:10-11: (Akar 18:10-11in faraghavira itim) Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ 18:10-11: (18:10-11in akar abuananam) Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kam in iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazibar Otarim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize.” 18:15: Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8 § 18:15: (18:15) Vezin kam in itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. 18:16: Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 18:17: Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 18:18: Mt 16:19, Jo 20:23 18:19: Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14

19 “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isiva gua daningam.

20 Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mizekim nan ziam uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba da gin amangasa akar isin zuim akuri.

21 Ezi dughiar kamın Pita iza kamagh Iesusin azai, “Ekiam, ki manmaghin dughiabar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam. Ti 7 plan dughiaba?”

22 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7 plan dughiabar an arazir kuraba gin amanagasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang.

23 “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvagh. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akirasa.

24 An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien Kina inizimin akua izi.

25 Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinibar min iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikaragh.

26 Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin oragha atrivimin guamin irigha kamagh migia a gakaghorı, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvagh.’

27 Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.

28 “Ezi ingangarir gumazir kam atrivimin dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 Kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghirama an firmin suigha anegoava kamaghin a migei, ‘Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.’

29 “Ezi gumazir kam an guamin irigha a gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvagh.’

30 Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi dagiar kaba ikaragh.

31 “Ezi aning ko ingarir marazi, arazir kamın ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme.

32 Ezi atrivim gumazir kamın diazima, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghin a migia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada.

33 Ki nin apangkufi, kamaghin amizima, ni tizim bagha ni ko ingarir tavin apangkuvan aghua?”

34 Egha atrivim atarava gumazir kam isava, mizaziba agasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar da ikarvaghamin dughiamın tugham.

35 “Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuam.”

19

Iesus poroghamiba uari ataghrazir

*arazibav gei**(Mak 10:1-12 ko Luk 16:18)*

¹ Iesus miğiriğiar kaba a givagha, egha Galilin Distrigh ataki, egha Judian Distrighin ghua Jordan dipamin vongin ghu.

² Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kamın men arimariaba agifa.

³ Ezi Farisiba Iesus basamasa iza kamaghın an azai, “Ni manmaghın niğhnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram anetaghrahisi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın men azai, “Ia ti Godin miğiriğiaba itir Akinafarimın ganizir puvati? Akar kam ghaze, ‘God faraghavira bizibar ingara, gumazamizibar ingari egha me gamizi, me gumazim ko amizimın oto.’

⁵ Ezi God ghaze, ‘Kamaghın amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva a uan amuim ko aning uaningın porogham. Egh aning nivafizir vamiram otogham.’

⁶ God kamaghın mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vavira ikiam. Kamaghın amizima, God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.”

⁷ Ezi Farisiba kamaghın a miğei, “Manmaghın amizima, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghrahisiva, a bagh akinafarim osirigh a daningigh, egh amuim batueghtima a mangi?”

⁸ Ezi Iesus kamaghın me miğia ghaze, “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba. Kamaghın amizima, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghiasi. Faraghavira arazir kam puvati.

⁹ Ezi ki kamaghın ia miğei, gumazitamın amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam

damighan koghtima, eghti an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

¹⁰ Ezi Iesusın suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghın Iesus miğei, “Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amibar ikian markiam.”

¹¹ Ezi Iesus kamaghın me miğei, “Gumaziba ko amiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghın me amuibar ikian kogham.

¹² Guizbangira, marazi amebaba me batima, men nivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

Iesus ghaze, Ia boriba ateghti, me na bagh izi

(Mak 10:13-16 ko Luk 18:15-17)

¹³ Ezi dughiar kamın gumazamiziba boriba inigha Iesus bagha zui. Me ghaze, a dafarim me darigh egh me bagh God ko mikimam. Ezi an suren gumaziba, gumazamizir boriba isa izibar atari.

¹⁴ Ezi Iesus kamaghın me miğei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikisi, borir dozir kabar mın iki. Kamaghın amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

¹⁵ Egha Iesus dafarimning boribagh isin arigha, egha danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko miğei

(Mak 10:17-31 ko Luk 18:18-30)

¹⁶ Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusın azai, “Tisa, ki manmaghın damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

17 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisiva, Godin akabar gin mangi"

18 Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, "Ni Godin akar gavgavir manabav gei?"

Ezi Iesus ghaze, "Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki,

19 egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki egh me baragh, egh ia uari gifongezi moghin gumazir igharazibagh ifonge."

20 Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, "Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?"

21 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Ni bar deragh otivan ifueghiva, egh mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isiva gumaziba ko amizir biziba puvatizibar aningigh. Ni kamaghin damigh, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi."

22 Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu.

23 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Bar guizbangira ki ia migei, gumazir dagiar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham.

24 Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!"

25 Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, "Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"

26 Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, "Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemzir puvati. A biziba bar dagh ami."

27 A kamagh mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, "Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?"

28 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramim dughiamin Gumazibar Otirim ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darazi, ia uaghan 12 plan atrivir dabirabibar dapiagh Israelian anabar 12 plan ganam.

29 Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba ko aveghbuaba ko amiziba ko afeziam ko amebam ko boriba ko nguazim, da ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kamim itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven ikiam.

30 Eghti dughiar kamim faragha itir darazi, me gin ikitima, eghti gin itir darazi me faragh ikiam."

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

1 Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, "Ki gumaziba faragh faragh ikiasa migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini.

19:18: Kis 20:13-16, Lo 5:17-20 19:19: Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8 19:21: Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 19:23: Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 19:26: Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 19:27: Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 19:28: Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 19:29: Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 19:30: Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 20:1: Mt 21:33

² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue.

³ Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin gumazir mabar gari, me iti.

⁴ Ezi a kamaghin me migei, 'Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.'

⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ "Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, 'Ia manmaghin amigha aruer kam in pura iti.' Ezi me a migia ghaze,

⁷ 'Tav ingangaritam e ganingizir puvati.' Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, 'Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.'

⁸ "Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, 'Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.'

⁹ Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi.

¹⁰ Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini.

¹¹ Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze,

¹² 'Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.'

¹³ "Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, 'Namakam, ki arazir kuratam

ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri?

¹⁴ Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi.

¹⁵ Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?"

¹⁶ Egha Iesus ghaze, "Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam."

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mikezimin uam a migei
(Mak 10:32-34 ko Luk 18:31-33)

¹⁷ Egha Iesus uan suren gumazir 12 pla ko Jerusalem in zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mam in ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me migia ghaze,

¹⁸ "Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham.

¹⁹ Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar aningti, eghti gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva egh a isiva temer ighuvim gafughti an aremegham. Eghti aruer mikezim givaghtima, a ua dikavigham."

Jems ko Jon ekiamningin otivasa
(Mak 10:35-45)

²⁰ Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aning in amebam itevimning apirigha, egha ua bagha bizitam damuasa an azai.

²¹ Ezi Iesus an azara, "Ni tizim baka?" Ezi a ghaze, "Ni kamaghin na bagh damu, ni Atrivir Ekiam in otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim dapitima, tav nin agharir ikiriam daperagh."

22 Ezi Iesus akam baregha egha kamaghin a ikara, "Ia azangsizir bizir kam, ia an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?" Ezi aning ghaze, "Are, ga gavgavim iti."

23 Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, "Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan ikiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amisevegha, egha me bagha dar kirigha gifa."

24 Ezi suren gumazir 10 pla akar kam baregha aningin atari.

25 Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, "Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi.

26 Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki.

27 Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki.

28 Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumazamizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize."

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari

(Mak 10:46-52 ko Luk 18:35-43)

29 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui.

30 Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kam in izima, aning pamten

kamaghin dei, "Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh."

31 Ezi gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aning in anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aning in migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, "Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh."

32 Kamaghin amizima, Iesus tugha aning in dia ghaze, "Gua tizim gifonge, eghti ki gua bagh a damuam?"

33 Ezi aning a ikaragha ghaze, "Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa."

34 Ezi Iesus aning in apangkuvigha egha dafarim aning in damazibagh atizi, aning in damaziba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha maghira Iesus in gin zui.

Iesus Jerusalem in otogha gumazamizibar sure gami

21

(Sapta 21-25)

Iesus atrivimin min Jerusalem in aven zui

(Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)

1 Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalem in borogh in izava Oliv in Mighsiam in iza Betfagen nguibamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga,

2 kamaghin aning migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi, egh gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aning in benim firigh na bagh aning inigh kagh izi.

3 Eghti gumazitam guan azangtima, gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim aning in iti.' Eghti gumazir kam zuamira puram aning ateghti, aning izam."

20:22: Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 20:23: Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9

20:26: Mk 10:43, Lu 9:48 20:28: Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19 20:30: Mt

9:27, 15:22 21:3: Mt 26:18

⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba oti-vasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin,

⁵ “Ni akar kam isiva Saionin nguibamin itir gumazamizibav keme. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamın min donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamin nguzir asem.”

⁶ Ezi Iesusin suren gumazimning ghua a mikemezi moghin ami.

⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkingin akirimning gisin atizi, Iesus korotiar kabagh isin apera.

⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenimin azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi.

⁹ Ezi gumazamizir faragha zuiba ko Iesusin gin iziba, uan tiariba akara ghaze, “Hosana! Ia Devitin Otarimin ziam fi. An Ekiamin ziamin izir gumazim, eghti God deravira a damu. Hosana! Ia Godin bar pin itimin ziam fi!”

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalemın aven ghuzi, an itir gumazamiziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai,

¹¹ “Kar gumazir manam?” Ezi Iesusin gin izezir darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretian gumazim.”

Iesus Godin Dipenimin miriamın aven biziba amadir gumaziba, me batosi

(Mak 11:15-19 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)

¹² Ezi Iesus ghua Godin Dipenimin miriamın gumazibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazir dagiaba uarir ikarvazibar

dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazibar dabirabiba, da fava egha da ighavkiri.*

¹³ Egha a kamaghin me migei, “Godin Akınafarim akar kam iti. ‘Nan dipenim, me ziar kam a darigham, Gumazamiziba God ko Migeir Dipenim. Ezi ia a gamima, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin oto!’ ”

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okaviriziba ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenimin miriamın ikia dia ghaze, “Hosana! Devitin Otarimin ziam fi.” Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari.

¹⁶ Egha kamaghin Iesusin azai, “Ni boriba migeir akaba barasi, o?” Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia ti Godin Akınafarimin ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.’ ”

¹⁷ Egha me ategha ghua Jerusalemın nguibam ategha Betanin nguibamin ghu, egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi

(Mak 11:12-14 ko 11:20-24)

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemın zui. A zuima, mitiriam an azi,

¹⁹ ezi a tuavir apinimin temer fighin mamın garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kamın ganigha digavir kuram

21:5: Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15 **21:8:** 2 Kin 9:13 **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39 **21:11:** Mt 21:46 * **21:12:** (21:12) Gumaziba Godin Dipenimin miriamın iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2 **21:19:** Lu 13:6

gamigha, egha ghaze, “Temem manmaghin amigha zuamira misingi?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, egh okam nighnighan kogh, egh ia, ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egh anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezir moghin otivam.

²² Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, ia bizir manaba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam.”

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai

(Mak 11:27-33 ko Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalemin otogha Godin Dipenimin miriamin aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?”

²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki azangsizir mam ia damuasa. Ia deravira a ikaraghtima, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami.

²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumaziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumaziba dama a ini?”

Ezi me uarira uariv gia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua kamaghin en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?’

²⁶ Eghti e suam, ‘Jonin rurim gumazibar ize,’ e kamaghin gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jon migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁷ Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mam in otarimning akar isin zuim migei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha ghua kamagh otarir avebam migei, ‘Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.’

²⁹ Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari.

³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki mangi, ingaram.’ Egha gin ghuzir puvati.

³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baragha an gin zui?” Ezi me Iesus migia ghaze, “Otarir avebam.” Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui.

³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kam in ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jon in akamin itir puvati.”

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim

(Mak 12:1-12 ko Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamagh me migei, “Ia akar isin zuir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, egha an

divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramamin itarim gukuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.†

34 Ezi wainin temeba ber dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasa ghue.

35 Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, egha mam me a misoghezima an areme, egha dagiaba mam ginifi.

36 Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

37 “Kamaghin amizima, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimin akam baragh deragh a damuam.’

38 Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, ‘Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremegham. Eghti e uari bagh wainin azenim iniam.’

39 Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anakunigha, otarim misoghezi an areme.

40 “Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?”

41 Ezi me a migia ghaze, “A gumazir kurar kaba puv me misueghti

me arimighregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam.”

42 Ezi Iesus kamaghin men azai, “Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar gani, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei,

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava.

Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.

Ezi e an garima, a bar dera.’

43 “Kamaghin, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kam in aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam.

44 Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba dipirighregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisarigham.”‡

45 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara.

46 Kamaghin amizi, me an suighasava amuava, egha gumazamizir aviribar gara atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamir isar ekiamin akar isin zuim

(Luk 14:16-24)

1 Ezi Iesus uam akar isin zuir mam in gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei,

2 “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam in otarim amuimin

† 21:33: (21:33) Wainin azenimin migirigiba, Iesus Aisaia 5:1-2 in da ini, egha God Israelba damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kam in mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelba wainin azenimin min iti. 21:35: Mt 22:6 21:38: Mt 27:18 21:39: Hi 13:12 21:42: Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 21:44: Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 ‡ 21:44: (21:44) Baibelin fozozir gumazir maba ghaze, akar ves 44 in aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Luk 20:18 in gan. 21:46: Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40

ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami.

³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira gumamazir mabav gia ghaze, ia izi. Dughiam otozima, a uan ingangarir gumaziba amadi, eghti me mangi gighamizir gumamazibar diaghti, me izam. Puvati, gumamazir a gighamiziba, me izan aghua.

⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, 'Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, "Ia oragh. Ki dagheba tuegha gifa, nan kaun apuriba ki dav suegha, egha uaghan uan asizir eki-abav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamir isar ekiamin izi."'

⁵ "Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamın gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin zui, mav uan dagiar ingangarim bagha zui.

⁶ Marazi atrivimin ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire.

⁷ "Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha kamaghin uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibar misogheziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozı a isi.

⁸ "Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav gei, 'Poroghamir isamin dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian kogham.

⁹ Kamaghin amizi, ia mangi tuavir akaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamir isar kamın izi.'

¹⁰ A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumamaziziba bar me akufa, gumazir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasava apiazı dipenim bar izifa.

¹¹ "Ezi gumamaziziba apiazıma, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamın garima, a isamin izasa adiarar aghuitam aruzir puvati.

¹² Ezıma atrivim an azai, 'Namakam, manmaghin amizi, ni adiarar aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?' Ezi gumazim mikiman asa.

¹³ Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav gia ghaze, 'Ia an soroghafariba ikegh, a isıva azenan mitatemın anekunigh. Danganir mitater kamın me puvıra tuavara atariba kuskusi.'

¹⁴ "Ia oragh. God gumamazir avıribar dei, egha vaghvazibara a me amısevıma, me aven zui."

Gumaziba dagıaba Atrivim Sisar danıngam, o markiam?

(Mak 12:13-17 ko Luk 20:20-26)

¹⁵ Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusın suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a bizitam a paza mikemegham, eghti me an migirigiam baghavıra an suigham.

¹⁶ Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir darazi amada, ezi me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, "Tisa, e fo ni guizbangıra bizibav geir gumazim. Ni Godın Arazibar gumazibar sure gamuava guizbangıra me migei. Ni tavin nighnızimın gin zuir puvati. Akar vamıra ni gumazir ziaba itiba, ko gumazir kiniba uaghara, me migei.

¹⁷ Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan araziba manmaghin migei? E dagıaba isıva Atrivim Sisar danıngtım, arazir kam Godın damazimın dera, o puvati? Ni manmaghin nighnısi?"

¹⁸ Ezi Iesus men nighnızir kurar kam gıfo, egha kamaghin me migei, "Ia gumazir ifavaribagh amıba, ia tızim bagha na gifarasava amı?"

¹⁹ Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?”

²¹ Ezi me ghaze, “Mar Sisarin nedazim ko an ziam.” Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira, ia Sisarin biziba Sisar daningiva, egh Godin biziba isi, God daning.”

²² Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, egha anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai (Mak 12:18-27 ko Luk 20:27-40)

²³ Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai,

²⁴ “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba bati, eghti an aveghbuamin ikizim kuvaremeghan kogham.

²⁵ Ezi fomira aveghbuar 7 pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti.

²⁶ Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningin dozir mikezim ko an gin iziba kamaghiram ami.

²⁷ Egha me bar aremegha gifa, ezi abuan amizir kam uaghan areme.

²⁸ Kamaghin ni e mikim, gumaziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!”

²⁹ Ezi Iesus me ikarvaghera kamaghin me migei, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei.

³⁰ Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamın ganizir puvati, o? A ghaze,

³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir nivafizir ariaghribar God puvati, a gumazir duar angamra itibar God.”

³³ Ezima gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

Godin arazir faraghavira itim (Mak 12:28-31 ko Luk 10:25-28)

³⁴ Farisiba orazima, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvaghera a bagha izi.

³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judabar arazibagh fo. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai,

³⁶ “Tisa, Godin arazir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizimin, uan God gifongegh.

³⁸ Kar arazir bar ekiam, egha a mabar a faraghavira iti.

³⁹ An girara itim, bar an mirara. A kamakin: ni uabira uabi gifongezimoghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.

⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu.”

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai (Mak 12:35-37 ko Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvaghera ikiav itima, Iesus men azai,

22:21: Stt 1:27, Ro 13:7 **22:23:** Ap 23:8 **22:24:** Lo 25:5 **22:29:** Jo 20:9 **22:30:** 1 Jo 3:2

22:32: Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32 **22:33:** Mt 7:28 **22:37:** Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27

22:39: Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **22:42:**

42 “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?” Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Otarim.”

43 Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighniziba Devit ganidima, Devit gumazir kam ‘Ekiam’ a gati, egha Devit kamaghin migia ghaze,

44 ‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,
“Ni nan agharir guvim daperagh,
egh na ko atrivimin ikiam.
Egh mangi dughiar ki nin apaniba,
me damighti me nin apengan
ikiam.”’

45 Eghti ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamın migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Otarimin min iti?”

46 Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghburaki. Egha me aruer kamın ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Mak 12:38-39 ko Luk 11:43 ko 11:46 ko 20:45-46)

1 Ezi Iesus gin gumazir aviriba ko an suren gumazibagh eghari.

2 Egha kamaghin migei, “Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha me Moses Osirizir Araziba ia geghari.

3 Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragh dagh eghari moghin ia damu. Egh me amir araziba ia men gin mangi dar amuan

marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati.

4 Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazibagh isaghpuima, ezi me da ateran buraghburasi. Egha me tong uan dafarpuzitamın men akurvaghan nighnizir puvati.

5 “Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apınir sazır bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamın me uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zui.*

6 Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar danganir faragha itibar apiaghiri.

7 Egh me biziba amadir danganibar mangiti, gumazamiziba ‘Tisaba’ me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

8 “Ki ghaze, gumazitam ia ‘Tisa’ a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba.

9 Egh ia nguazimin kagh gumazitam ‘Afeziam’ a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamin iti.

10 Egh me ‘Gumazir Dapanim’ ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

11 Ian gumazir ekiaba pura ian ingangarir gumazibar min iki.

12 Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

22:43: Sng 110:1, Mt 26:64 22:44: Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13 22:46: Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40 23:3: Mal 2:7-8 23:5: Mt 6:1 * 23:5: (23:5) God ko migeir daveriaba, kar Judaba akınafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isava mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir ikiriabagh aghui, egha maba isava uan guabagh afe. Kisim Bek 13:9 ko 13:16 ko Lo 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akınafarim Namba 15:37-41ın garava sazır otevíba uan korotiabagh itui. Iesus Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba migia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazır ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. 23:6: Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 23:11: Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 23:12: Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5

Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba men arazir kurabar gun me migei

(Mak 12:40 ko Luk 11:39-52 ko 20:47)

13-14 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

15 "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judabar arazibar a geghanti, eghti a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damightima, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

16 "Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazibar sure gamua ghaze, 'Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsiva, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egha a mikemez arazimin gin mangi, a damu.'

17 Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kam in golin kam Godin bizim in oto.

18 Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, 'Gumazitam

uan migirigiabar amuti da guizin otivsi, altan akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim altan itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemez migirigiabar gin mangi.'

19 Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti altan itir ofaba, o alta uabi? Ia fo, ofaba altan iti, egha tuavir kam in ofan kam Godin bizim in oto.

20 Eghti kamaghin, gumazim guizbangira mikimsiva altan akakagh mikimti, an migirigiaba alta ko altan ofaba virara aningin akakasi.

21 Egh gumazim guizbangira mikimsiva Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningin akakasi.

22 Eghti gumazitam guizbangira mikimsiva Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningin akakasi.

23 "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10 plan dafaribar aghava, egha dafarir vamira God ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghrasi. Ia, gumazamiziba deragha me gamir arazim, ko arazir apangkuvim itiba, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu.

24 Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven

23:13-14: Lu 11:52 † 23:13-14: (23:13-14) Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifarava men dipenibar okiava, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham." Ni Mak 12:40in gan. 23:16: Mt 5:33-34, 15:14 23:22: Ais 66:1, Mt 5:34 23:23: Wkp 27:30, Hos 6:6, Mai 6:8, Lu 11:42

itima, an an garir puvatigha, a tui.

²⁵ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar araziba ko uarira uarigh nighnizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini.

²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghvira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otighinaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ghurghurim a gaghui, ezi azenan matmatiamin ganganim bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa.

²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa.”

²⁹ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami.

³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’

³¹ kamagh migia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’

³² Aria, mangi, ia uan inaziba amuataghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir

ekiamin ia amangam! Ia man tu-avitamin angi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!

³⁴ “Kamaghin amizima, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko gumazir Godin Akinafarim itir arazibagh foziba, me amangam. Eghti ia men tarazi misoghti me arimighiram, egh tarasi isiva temer ighuvibagh afugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gin tighti, me ari nguibar igharazibar mangam.

³⁵ Eghtima arazir aghuibagh amir gumaziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekarian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir danganim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam.

³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

*Iesus Jerusalem in apangkufi
(Luk 13:34-35 ko 19:41-44)*

³⁷ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalem adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tu-arir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa. Ezi ia na bagh izan aghua.

³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava.

³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia uan ganan kogh, kamaghira iki mangi

dughiar ia suam, 'God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!' ”

24

Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighrigham

(Mak 13:1-2 ko Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi.

² Ezi an akar kamın me migei, "Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham."*

Iesus ghaze, osimtızir aviriba gin otivam

(Mak 13:3-13 ko Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai, "Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, 'Ni ua izam,' eghti nguazir kam uaghan givam?"

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, "Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki.

⁵ Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, 'Kirara, ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim.' Egh me gumazamizir aviribagh ifaram.

⁶ Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir

midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam zuamira otoghan kogham.

⁷ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam.

⁸ Osimtızir kaba mati, amizim otasa faraghavira mızazim barazi moghin.

⁹ "Dughiar kamın me ian suighiva osimtıziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighiram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham.

¹⁰ Egh dughiar kamın gumazamizir aviriba, me uan nighnızir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uari damuva, uari isiva apanibar agharim darigham.

¹¹ Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumazamizir aviribagh ifaram.

¹² Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin gumaziba uarigh ifongezir arazim, givagham.

¹³ Eghti tina arazir kabar tongin gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God uam a iniam.

¹⁴ Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir gumazamiziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam."

Iesus ghaze, bizir bar kuram otogham

(Mak 13:14-23 ko Luk 21:20-24)

24:2: Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 * **24:2:** (24:2) Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam (4 pla faragha gifa). Akar kaba, da 24:2-25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamın arazibar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39,, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:13:** Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23

¹⁵ Egha Iesus miġia ghua kamagh miġei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimın aven ikiam. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamın gun mikeme. (Gumazir osizirir kamın garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.)

¹⁶ Dughiar kamın Judian Distriġhin itir gumazamiziba ari danganir miġhsiabar mangi.

¹⁷ Egh gumazir manam dipenimın pin itir avughsazir danganimın ikegh, nguazimın magiri, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki.

¹⁸ Egh gumazir manam azenir ekiamın ikegh, egh uamategh dipenimın mangi uan azenan azuir korotiam inian marki.

¹⁹ Ia naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba lavzika! Dughiar izamin kaba bar ian ikuvigham!

²⁰ Ia amozimın dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh Ekiam ko mikim.

²¹ Dughiar kamın osimtizir bar ekiam otivam, nguazim igiamra otozir dughiamın ikegha iza datirighin itir dughiamın tu, osimtizir kamaghın ititam fomira otozir puvati, egh ġin tam kamaghın uam otivan kogham.

²² Egha God uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, egha dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar ariaghreghai.

²³ “Eghti gumazitam dughiar kamın kamaghın ia mikimam, ‘Ia gan, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim, a kagh iti,’ o ‘a muna munagh iti,’ ia gumazir kamın akam baraghan marki.

²⁴ Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kırara, God Gumazamiziba Ua Me

Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghın ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghın me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarsi damuva avegham.

²⁵ Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

²⁶ “Kamaghın amizi, me ia mikim suam, ‘Ia gan. A muna gumaziba itir puvatizir danganimın iti,’ eghti ia mangan marki. Egh me suam, ‘Ia gan. A kara, dipenir kamın aven modoghav iti,’ ia men akam baraghan marki.

²⁷ Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghın ikegha nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghın tu. Eghti Gumazibar Otaram ua izamin arazim, uaghan kamaghıram otivti, nguazimın itir darazi bar an ganam.

²⁸ “Danganir manam gumazir kuam irıghav iti, a ġisırara isaba uari akufi, eghti gumaziba fogham, kuar mam kagh iti. Kamaghıra, Gumazibar Otaram izıtima, gumaziba bar an ganam.”

Iesus ghaze, Gumazibar Otaram ġin izam

(Mak 13:24-27 ko Luk 21:25-28)

²⁹ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Osimtizir ekıar kaba otivigh ġivaghti,

‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamın asighıram,
overiamın itir bizir gavgavıba
bar uarira uari sıvagh sıvagh,
uan danganıba ataghragham.’

24:15: Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3

24:23: Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14

24:27: Mt 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:29:** Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15,

MAA 6:12-13

30 “Eghti, Gumazibar Otarim izamin dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamın gumaziba ganti Gumazibar Otarim ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam.

31 Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba amadaghti, me mangi nguazim ko overiamin danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumamaziziba akuvam, egh enselba nguazimin otevíba bar, me akuvaghiva, men aku a bagh izam.”

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh

(Mak 13:28-31 ko Luk 21:29-33)

32 Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam.

33 Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti.

34 Ki guizbangira ia migei dughiar kamın itir gumamazir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam.

35 Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiatam givaghan kogham.”

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati

(Mak 13:32-37 ko Luk 17:26-30 ko 17:34-36)

36 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo.

37 Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazibar Otarim izamin dughiamin otivam.

38 Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumamaziziba apava, dipar onganiba apava, egha amuiba ko pabar iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu.

39 Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghirama otivam.

40 Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighti, tav ikiam.

41 Amizir pumuning bretbar amusi flaua mirmiriva ikiti, God tav inighti, tav ikiam.

42 “Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati.

43 Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.

44 Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim

(Luk 12:42-46)

45 Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.

46 Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava

24:30: Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 24:31: Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 24:33: Je 5:9 24:34: Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 24:35: Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 24:36: Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 24:37: Stt 6:5-8 24:38: Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 24:39: Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 24:42: Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 24:43: 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 24:44: Mt 25:13, 1 Te 5:6 24:46: MAA 16:15

a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera.

⁴⁷ Ezi ki guizbangıra ia migei, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikıva an biziba bar dar ganam.

⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangıra ikuvigh, egh kamaghın nighnigham, ‘Nan ekiam zuamıra izeghan kogham.’

⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir darazi misoghıva, dipar onganibar amıva, gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam.

⁵⁰ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimın, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimın uamategham.

⁵¹ Ingangarir gumazir kamın gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a danıngam. Egh a isıva ifavaribagh amir gumazibar tongın anetigham. Eghti a danganir kamın ikıva, arang atariba kuskugh ikıvıra ikiam.”

25

Iesus 10 plan guivir igiabar akar isin zuim migei

¹ Egha Iesus mığıa ghua Gumazibar Otarim ua izamin dughiam migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10 plan eghaghanimın mın mangam. Gumazir mam igiamra amuimın ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimın anapuasa zui.

² Men 5 pla, nighnızir aghuiba itima, 5 pla nighnızir aghuiba puvati.

³ Egha 5 plan nighnızir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, da bagha borer taba inizir puvati.*

⁴ Ezi guivir igiar nighnızir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir mısevir maba sara, ini.

⁵ Ezıma gumazir amuimın ikiamim zuamıra izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azıma, me akui.

⁶ “Ezi dimagarir arızimın gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimın ikiamim, a roghıra izi. Ia izi, e mangi, tuavimın a batogh a ko izam.’

⁷ Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.

⁸ Ezi guivir nighnızir aghuiba puvatiziba, nighnızir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghın, ia borer taba e danıng.’

⁹ Ezi nighnızir aghuim itir guivıba, me ikarvagha kamaghın mığıa ghaze, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, borer amadir danganitamın uari bagh tabagh ivesegh.’

¹⁰ Ezi guivir nighnızir aghuiba puvatizir kaba ghuezıma, gumazir amuimın ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimın aven ghue. Ezi gumazıba tiam asara.

¹¹ “Ezi gın guivir ghuezıba uamategha iza kamagh migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’

¹² Ezi a me ikarvagha kamaghın migei, ‘Ki guizbangıra ia migei, ki ia gifozir puvati.’ ”

¹³ Egha Iesus ghaze, “Kamaghın, ia deraghavıra gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimın, an otogham.”

Ingangarir gumazıbar dagıaba inizimın, akar isin zuim (Luk 19:11-27)

¹⁴ Egha Iesus mığıa ghua kamaghın migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguıbar saghon itimın mangasava ami moghın. Gumazir kam uan ingangarir gumazıbar diazi me izıma, a uan bizıba isi, me danightıma, me a bagh dar ganam.

¹⁵ A gumazıbar arazıba ko gavgavıbar gara, dagıaba tuiragha da isa me

24:47: Mt 25:21-23 24:51: Mt 8:12, 25:30 25:1: Lu 12:35, MAA 19:7 * 25:3: (25:3) Israelin adarasi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en mın karasin lambagh aboir puvati.
25:12: Mt 7:23 25:13: Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8 25:14: Mk 13:34 25:15: Ro 12:6

gangingi. A mav 5,000 Kina a ganiga, mav 2,000 Kina a ganiga, mav 1,000 Kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu.

¹⁶ A ghuzima, gumazir 5,000 Kina inizim maghira an ingara, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.

¹⁷ Ezi gumazir 2,000 Kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.

¹⁸ Ezi gumazir 1,000 Kina inizim ghua mozim okoregha uan ekiamin dagiaba isava mozim gatigha egha da modo.

¹⁹ “Ezi gumazir ekiam dughiar rurimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei.

²⁰ Ezi gumazir 5,000 Kina inizim, 5,000 Kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

²¹ “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²² Ezi gumazir 2,000 Kina inizim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

²³ Ezima an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki gifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²⁴ “Ezi gumazir 1,000 Kina inizim uaghan izava, egha kamaghin migei,

‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apanguviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi.

²⁵ Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 Kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.’

²⁶ “Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirizim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam.

²⁷ Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isava, dagiabar ingaribagh amir dipenitam gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam.

²⁸ Kamaghin amizi, ia ada 1,000 Kina inigh, a isiva 10,000 Kina itir gumazim daningh.

²⁹ Arazim kamaghin iti, gumazir biziba itiba, ki ua taba me daningam. Egh gumazir biziba puvatiziba, bizir vaghvazir me itiba ki uaghan me dama, da iningham.

³⁰ Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kam in me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.’ ”

Gumazibar Otarim, gumazamiziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham.

³² Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar iziva an guamin uari kuvaghham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar

garir gumazim sipsipba isava, bizir mamın me amaga, memeba bizir mamın me amadi.

³³ A sipsipba isi agharir guvimın da amang, egh memeba isi agharir ikiriamın amangam.

³⁴ Egh Atrivim kamaghın agharir guvimın itir gumazamizibav kimam, 'Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamın a ia bagha danganir kam akiri.

³⁵ Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganingi; ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganingi; ezi ki nguibar igharazimın gumazimın mın itima, ia na inigha uan dipenimın ghu;

³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganingi; ezi ki areima, ia nan akurvasi; ezi ki kalabusın itima ia iza nan gari. Kamaghın, ia aven izi.'

³⁷ "Eghti gumazamizir aghuiba kamaghın a ikaragham, 'Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nın azima, e dagheba ni ganingi? Ezi dughiar manam, kuarim nın pirima, e dipam ni ganingi?

³⁸ Ezi dughiar manam, ni nguibar gumazir igharazimın mın itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganingi?

³⁹ Ezi dughiar manam, ni areima, en nın akura, o ni kalabusın itima, e ghua nın gani?'

⁴⁰ "Eghti Atrivim me ikaragh kamaghın me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiba, ia dar na gami.'

⁴¹ "Egh Atrivim uan agharir ikiriamın itir darazi kamaghın me mikimam, 'Ia na gitagh! Ia Godın aningagharimın aven itir darasi! Ia mangi, avir munger puvatizimın

mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetizima a iti.

⁴² Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati; ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati;

⁴³ ezi ki nguibar igharazimın gumazimın mın itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati; ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati; ezi ki areima, ia nan akurazir puvati; ezi ki kalabusın itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghın, ia na gitagh!'

⁴⁴ "Eghti me kamaghın a mikimam, 'Ekiam, e dughiar manam nın gari, mitiriam nın azi, o kuarim nın piri, o ni nguibar igharazimın gumazimın mın ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusın iti, ezi e deravira ni gamizir puvati?'

⁴⁵ "Eghti a me ikarvagh kamaghın me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.'

⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghın amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir gıvan koghamim. Eghti gumazamizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam."

Jesus mızazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26-28)

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri

(Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)

¹ Iesus migirigiar kaba da gifa, egha uan suren gumaziba kamaghın me migei,

² "Ia fo, aruer pumuning gıvaghtima, God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiam otivam. Eghti me Gumazibar

25:34: 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20

25:36: 2 Ti 1:16, Je 2:15-16

25:40: Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12

25:41: Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10

25:45: Sek 2:8, Ap 9:5

25:46: Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7

26:2: Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1

Otarim isiva apanibar agharim datightima me a isiva temer ighuvim gafugham.”

³ Dughiar kamın, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan arazibagh fozir gumaziba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimın dipenimın uari akufa. Gumazir kamın ziam Kaiafas.

⁴ Egha me arazir mogometamın Iesusın suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buria, akabav sosi.

⁵ Egha me kamagh uariv gei, “E isar ekiamın dughiamın an suighan kogham. E damuti, gumazamizir isamın itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham.”

Amizir mam borem isa Iesusın dapanim ginge

(Mak 14:3-9 ko Jon 12:1-8)

⁶ Ezi Iesus ghua Betanin nguibamın ikia, Saimonın dipenimın iti, Saimon faragha arımarıam lepa an mikarzim gami.

⁷ Dughiar kamın Iesus dagher dakozimın aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamın misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamın ivezim bar pın iti. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusın dapanim ginge.

⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghın an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?”

⁹ E anemaga dagiar ekıatam inigha egha a isava asaghasazibagh anighai.”

¹⁰ Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghın me migei, “Ia tizim bagha osımtizim amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami.

¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham.

¹² Ezi amizir kam nan namnam mozim bagh anekırasa, borer aghuir kam na ginge.

¹³ Ki guizbangıra ia migei, me nguazir kamın danganir manamın Godın akar aghuim akunıva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikımıva egh a ginighnıghıvıra ikiam.”

Judas Iesus isiva gumazir ekiabar agharim darıghasa akam akıri

(Mak 14:10-11 ko Luk 22:3-6)

¹⁴ Ezi dughiar kamın Judas Iskariot, a 12 plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghua.

¹⁵ Egha a kamaghın men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atıghti, ia tizim na danıngam?” Ezi me 30 plan silvan dagiar ovızir maba mega, da isa a ganıngi.*

¹⁶ Ezi dughiar kamın ikegha ghua, Judas, Iesus men dafaribar arıghasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api

(Mak 14:12-21 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹⁷ Ezi Yis Puvatızir Bretın Isam Damuamın Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, ezi Iesusın suren gumaziba iza kamaghın a migei, “Ni danganir manamın, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamın isam ramisi, e bizibar akıram?”

¹⁸ Ezi a kamaghın me migei, “Ia nguıbar ekıamın aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghın a mikım, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghıra izegha gıfa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelbagh Itazir Dughiamın isam, e nın dipenimın daghebar amam.’”

¹⁹ Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghın ghua God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kırı.

26:7: Lu 7:37-38 **26:11:** Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:14:** Jo 11:57 **26:15:** Sek 11:12,

Mt 27:3 * **26:15:** (26:15) Dagiar 30 silvan kaba ti datırıghın en dagıabar dıbobonım, ti manmakın? Da avıraseme, egha gumazım iakınır 5 pla o 6 plan ingarızır ivezımın mın otogham. (Matyu 27:9-10ın gan.) **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3

20 Ezi Iesus guaratighin dagher dakozimin uan 12 plan suren gumaziba ko api.

21 Egha me apava a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham."

22 Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvagher kamaghin an azangsiha kamaghin migei, "Ekiam, ti narara, o?"

23 Ezi a me ikarvagher kamaghin migei, "Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko bret isava itarir vamira daghuam.

24 Ezi Gumazibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizima, a deranghai!"

25 Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, Judas kamaghin an azai, "Ekiam, ni ti na migia, ma?" Ezi Iesus ghaze, "Ni migei moghira!"

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi

(Mak 14:22-26 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korin 11:23-25)

26 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me migei, "Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi."

27 Ezi a wain apir itarir mam inigha God minabagha, egha a isa me ganiga kamaghin migei, "Ia bar wainin dipar kam aneremi."

28 Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire.

29 Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam ramam."

30 Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita akirim ragha agasaragham

(Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia dimagarir kamın na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam, 'Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham.'

32 Egh ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."

33 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, "Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham."

34 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamın ni uabi dughiar pumuning ko mikezim ni suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti tuarim gin akam."

35 Ezi Pita a migei, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin Azenimin God ko migei

(Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46)

36 Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha kamaghin me migei, "Ia kagh

dapiagh iki, eghti ki munagh mangi God ko mikimam.”

³⁷ Egha Pita ko Sebedin otarimning inizima, me an gin ghu. Egha an navim bar a baseme, ezi a bar paza uabi barasi.

³⁸ Egha kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.”

³⁹ Egha a sivagha ghua irigha, uan guam isa nguazim gatigha egha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

⁴⁰ Egha Iesus dikavigha suren gumazir 3 pla bagha ghua garima, me akuavira iti. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia na ko dughiar otevimin gan ikian kogham?”

⁴¹ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgaviba dar pu. Kamaghin pariam ian azi.”

⁴² Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi.

⁴⁴ Ezi a me ategha dughiar mizekimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin ua a ko migei.

⁴⁵ Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a siva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa.

⁴⁶ Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na siva apanibar

aningamim, a muna izi!”

Judas Iesus isava an apanibar agharim gati

(Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)

⁴⁷ Iesus kamaghin migiavira itima, Judas oto, a 12 plan suren gumazibar mav. Ezi gumazir avirir ekiam iza asianiba ko midorozir sababa inigha Judas ko izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba, me amadazi me Iesus bagha izi.

⁴⁸ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh.”

⁴⁹ Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim,” egha an tore.

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamira a damu.” Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.†

⁵¹ Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingan-garir gumazimin kuarim atu, ezi kuarim dutuaghiri.

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arighiram.

⁵³ Egha ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12 plan amibagh afira. Eghti me izi nan akuragham.

⁵⁴ Egh ki kamaghin damightima, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.”

26:38: Jo 12:27

26:39: Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8

26:41: Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14, 4:15

26:44: 2 Ko 12:8

26:45: Jo 12:27, 13:1

26:46: Jo 14:31

† **26:50:** (26:50) Migirigiar otevir kam

Grighin akam deragha anebizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?”

26:51: Jo 18:26

26:52: Stt 9:6, MAA 13:10

26:53: 2 Kin 6:17,

Dan 7:10

26:54: Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49

26:55: Lu 19:47, 21:37

⁵⁵ Egha Iesus maghrama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, “Ki okimakar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven gumamazibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua.

⁵⁶ Ezi Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵⁷ Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba izava uari akuvagha iti.

⁵⁸ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹ Dughiar kam, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, Iesus akar ifavaribar agasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham.

⁶⁰ Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza,

⁶¹ kotin aven migia ghaze, “Gumazir kam kamaghin migei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.’ ”

⁶² Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai,

“Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?”

⁶³ Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?”

⁶⁴ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Egha ki ia migei, ni gin ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagham, egh overiamin ghuariabagh isin izam.”

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi!

⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?” Ezi me a ikarvagha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi.

⁶⁸ Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam ni misosi?’ ”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Mak 14:66-72 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18 ko 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir amizir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.”

⁷⁰ Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.”

⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir amizir

igharazir mam iza an ganigha, gumamazir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, "Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike."

⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, "Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati."

⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuiv-ighav itiba iza kamaghin Pita migei, "Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei."

⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamten migia ghaze, "Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh." A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake.

⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, "Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghvira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati." Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Mak 15:1 ko Luk 23:1-2 ko Jon 18:28-32)

¹ Ezima aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba Iesus misueghtima an aremighasa akabar kiri.

² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem
(Aposel 1:18-19)

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha, egha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh

ira. Egha dagiar silvan 30 plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui.

⁴ Egha ghua kamaghin migei, "Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham." Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, "Kar en bizim puvati. Nin bizimra."

⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenimin miriamin aven da kunigha, egha ghua uabi aguragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, "Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar atighan kogham."

⁷ Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matiamin otogham.

⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam "Ghuzir Nguazim" a gati. Ezi me dughiar kam in ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†

⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin ofiti. A kamaghin migia ghaze, "Me 30 plan silvan dagiaba ini, kar Israelba gumazir kam givezasa atizir ivezim.

¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese."

Pailat Iesusin azai, "Ni Judabar atrivim, o?"

(Mak 15:2-5 ko Luk 23:3-5 ko Jon 18:33-38)

26:74: Mk 14:71 **26:75:** Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38 **27:1:** Lu 22:66 * **27:2:** (27:2) Pailat Romin gumazim. Rom in gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Rom in gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghua. Jon 18:31 in gan. **27:3:** Mt 26:14-15 **27:5:** 2 Sml 17:23 † **27:8:** (27:8) Migirigiar otevir kam "me dughiar kam in ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti," an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei.

11 Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, "Ni Judabar atrivim, o?" Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghira."

12 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba akar aviriba isava Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.

13 Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, "Ni me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?"

14 Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

Pailat Iesus isiva ter ighuvim gafughasa miği

(Mak 15:6-15 ko Luk 23:13-25 ko Jon 18:38-19:16)

15 Azeniba bar, Romın gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamın dughiamın, a kalabusın itir gumazitam ateghti, an azenimın mangam. Kalabusın itir gumazir manam gumazamiziba ifongezim, Pailat a isi me bagh anemadagham.

16 Ezi dughiar kamın gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusın iti. An ziam Barabas.

17 Ezi gumazamizir aviriba izava uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, "Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghraham. Ki Barabas ataghraham, o Iesus, me a dibora ghaze, 'Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,' ki anetaghraham?"

18 Pailat fo, men naviba pura Iesusın ikuvigha egha a inigha kotiamın ize, egha kamaghin men azai.

19 Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimın aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga miğia ghaze, "Ki dimangan irebamın arazir kuraba puvatizir gumazir kamın gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni arazitam a damuan marki."

20 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba, gumazamizir avirimın navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham.

21 Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men aza ghaze, "Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghraham?" Ezi gumazamiziba dia ghaze, "E Barabas gifonge."

22 Ezi Pailat men azai, "Eghti, Iesus me a dibora ghaze, 'God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,' ki manmaghin a damuam?" Ezi me bar dia ghaze, "A isi ter ighuvim gafugh!"

23 Ezi Pailat men azai, "Manmagh su? An arazir kurar manam gami?" Ezi me bar pamten dia ghaze, "A isi ter ighuvim gafugh!"

24 Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, "Gumazir kamın ovevem, a nan osimtızim puvati. Kar ian bizimra."

25 Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze, "An ovevemın osimtızim mar en iki, egh en boribar iki."

26 Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20 ko Jon 19:2-3)

27 Ezi gavmanin gumazir ekiamın midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanın dipenir ekiamın miriamın aven ghuezi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti.

28 Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevır ruarir mam isa a garu.

27:11: Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13

27:12: Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9

27:14: Jo 19:9

27:18: Jo 11:47-48, 12:19

27:20: Ap 3:14

27:24: Lo 21:6-9, Mt 27:4

27:25: Jos 2:19, 2 Sml 1:16,

Mt 23:35, Ap 5:28

27:28: Lu 23:11

27:29: Sng 69:19, Ais 53:3

29 Egha me benir dıkonibar atriv-ibar amianimın mın an ingari, egha a isa an dapanim garu. Egha difizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apıra a dipova ghaze, “Judabar Atrivim, nırara atrivir ekiam!”‡

30 Egha me a giparava a suirazir difizim inigha an dapanim misosi.

31 Me arazir kabar a gamua a dipovegha gıvagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ua ananaba agaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ighuvim gafu

(Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)

32 Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, me Sairinian nguibamın gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusın ter ighuvim gisaghpu.

33 Egha me ghua danganir mamın ziam Golgata, me an otifi. (Danganir kamın ziamın mıngarim kamaghın, Dapanir Agharir Danganim.)

34 Ezi me danganir kamın Iesus damasa me dipar anınganir mam wain sara a veregha, egha mam inigha Iesus ganıdi. Ezi a muziarir mam inigha anetaki.

35 Ezi midorozir gumaziba Iesus isava ter ighuvim gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari danıngasa satu gikararai.

36 Egha danganir kamın apiagha anesavsuisi.

37 Me an dapanim gısın, an kotim gamizir mıgırıgıam osiri. Me osirizir akam ghaze, “Kar Iesus, a Judabar Atrivim.”

38 Me gumazir okıava midorozibagh amizir pumuning, Iesusın boroghın uaghan aning agura. Me mav isa Iesusın agharir guvimın itir ter

ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikıriamın itir ter ighuvim gafu.

39 Ezi gumazamiziba mangı izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roava a dipova ghaze,

40 “Ni, gumazir Godın Dipenim akarigh aruer pumuning ko mıkezimın uam an ingarasa mıkememiz! Ni uabi uabın akuragh! Egh ni guizbangıra Godın Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.”

41 Ezi kamaghıra ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir dapaniba izava a dipova ghaze,

42 “A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabın akurvaghan ibura. A Israelbar Atrivim, kamaghın a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nıghnızir gavgavim an ikiam.

43 A nıghnızir gavgavim Godın ikia, egha ghaze, kı Godın Otarim. Eghti God guizbangıra ifongiam an ikıva, datırıghın an akuraghti, e ganika!”

44 Ezi kamaghıra okımakıar gumazir Iesus boroghın ter ighuvimningın guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a mıgei.

Iesus areme

(Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)

45 Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mıtatem nguazimın itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam ghua 3 kloghın guaratızimın tu.

46 Egha dughiam 3 kloghın boroghıra izima, Iesus pamten kamaghın dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kamın mıngarim kamakın, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?”

47 Ezi gumazir an boroghın tuivıghav itiba akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

‡ 27:29: (27:29) Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimın mın an adiarim gami. Dughiar kamın, atriviba kamaghın adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apıa uaghan uan difizibar suisi. 27:30: Ais 50:6, Mt 26:67 27:31: Ais 53:7 27:34: Sng 69:21, Mt 27:48 27:35: Sng 22:18 27:38: Ais 53:12 27:39: Sng 22:7, 109:25 27:40: Mt 26:61, Jo 2:19 27:42: Jo 11:50 27:43: Sng 22:8 27:46: Sng 22:1, Hi 5:7 27:48: Sng 69:21

48 Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi.

49 Ezi marazi migia ghaze, "Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati."

50 Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegha areme.

51 Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegha tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagiar ekiaba biaghire.

52 Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghrez-iba ua dikavigha,

53 egha uan moziba ataki. Eghti gin Iesus dikavightima, me nguibar ekiam Jerusalem in aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam.

54 Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiar mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin migei, "Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra."

55 Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me Galilin Distrigh ategha Iesusin akurvaghasa an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari.

56 Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

Me Iesusin kuam isa, dagiar torim gati

(Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)

57 Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazim.

58 A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniassa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi.

59 Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mam in a riki.

60 Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekiar mam poghpuegha ghua mozim in akam gasaragha, anepiri. A kamaghin amigha ghu.

61 Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozim in boroghin aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozim in gara iti

62 Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughiam gifa, ezi an gin izir dughiam in ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue. §

63 Me ghua kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirigiar mam giniri. A ghaze, 'Aruer pumuning ko mizezim givaghtima ki ua dikavam.'

64 Kamaghin amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mizezim in deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegh, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham."

65 Ezi Pailat kamaghin me migei, "Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikimtima, me mozim in gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh."

66 Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba ataghizima, me mozim in gara iti.

27:51: Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20

27:56: Mt 20:20

27:58: Lo 21:22-23

27:60:

Ais 53:9 § 27:62: (27:62) Kar Sabatin dughiamra.

27:63: Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31,

9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21

27:65: Dan 6:17

27:66: Dan 6:17

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10 ko Luk 24:1-10 ko Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimın ganasa izi.*

² Ezi mikimkızir ekiam maghıram oto. Ezi Godın enselin mam Godın Nguibam ategha izaghıra, dagıar Iesusın mozir akamın itim poghpuegha, mong mozir apınımın ghugha, egha dagıam gaperaghav iti.

³ Enselin ganganim, mati onımarım taghtazi moghın gari, ezi an koro tiaba bar ghurghuri.

⁴ Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inıgha egha aremezi moghın iti.

⁵ Ezi ensel kamaghın amizir kamning mıgei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvım gafuzir gumazım Iesus bagha gara izi.

⁶ A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghın ua dikavıgha gıfa. Gua izi, a kagh irıghav ikezir danganimın gan.

⁷ "Egh gua zuamıra mangı, an suren gumazıav kım suam, a ua dikavıgha gıvagha mozımın itir puvati. Ia oragh. A ia batıvasa faragha Galılın zui. Ia mangı, munagh an ganam. Ki bizir kamın gun gua mikımasa ize."

⁸ Ezi amizimning puv atiatıava, egha uaghan bar akonge. Egha zuamıra mozım ategha, ivegha Iesusın suren gumazıav kımasa zui.

⁹ Ezi Iesus tuavımın maghıra aning bato, egha ghaze, "Mızarazır aghuım." Ezi aning an boroghın ghua, an dagarımning suıragha an zıam fe.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghın aning mıgıa ghaze, "Gua atiatingan marki. Gua mangı, nan aveghbuabav kım suam,

me Galılın mangı egh munagh nan ganam."

Midorozir gumaziba mikemezir akam

¹¹ Amizimning Iesusın suren gumazıba bagha zuıma, midorozir gumazır mozımın gara ikeziaba Jerusalemın aven ghue. Egha otıvizır arazıba bar dar gun ofa gamır gumazır ekiabav keme.

¹² Ezi ofa gamır gumazır ekiaba, Judabar gumazır dapanıba inıgha akar mam akırı. Egha dagıar avırıbar midorozir gumazıbagh ivezegha,

¹³ egha me mıgıa ghaze, "Ia kamaghın mikım suam, e akuıma, an suren gumazıba dımagarımın izava an kuam okemegha ghue.

¹⁴ Eghtı gavmanın gumazır ekiam akar kam bareghtıma, e uarı a ko mıgırıgıam akıram, eghtı ia osımtızıba puvatıgham."

¹⁵ Ezi midorozir gumazıba dagıar kaba inıgha, gumazır ekiaba mikemezi moghın amı. Ezi akar kam ghua Judabar tongın bar ekefeğha iza dughıar kamın, Judaba kamaghıra mıgıavıra iti.

Iesusın suren gumazıba damuamın ingangarım, Iesus an gun me mıgei

(Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi Iesusın suren gumazır 11 pla Galılın ghua, mıghsıar a me batıvasa mikemezimın oto.

¹⁷ Egha me Iesusın garava an zıam fe, egha men marazı okam nıghnısi.

¹⁸ Ezi Iesus men boroghıra iza kamaghın me mıgei, "God nguazım ko overıam gativamın gavgavıba bar na ganıngı.

¹⁹ Kamaghın amızı, ia nguazımın itir nguıbaba bar dar mangı, gumazamızıba bar me damutı, me nan suren gumazamızıbar otıv. Eghtı ia Afezıamın zıam ko, nan zıam, ko Godın Duamın zıamın me ru.

* **28:1:** (28:1) Wikbar dughıar faragh zuım, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:10:** Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23

²⁰ Egh ki ia mikemezir migirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamin dughiam givagham.”

Mak Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Mak osirizir akinafarim, an akar faragha itim kamaghin migei, "Kar Godin Otarim Krai Iesusin akar aghuimin mingarim."

Akinafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir aviribar amuamin gavgavim ko ziam iti. Ezi dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gin amadaziba, e akinafarimin aven eghaghanir kabar gara kamaghin fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghin uabi dibora ghaze, "Gumazibar Borim". Egha a kamaghin migei, a gumazamizibagh ivezasa, kamaghin a uabi me bagha ovenge. A bizir kam bagha ize (10:45).

Mak Iesusin ingangarir aviribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar aviribagh eghanizir puvati. Mak faragha Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin ingangarim, ko Iesusin rurim, ko Satan a gifarazir eghaghanimin gun migei. Ezi gin e Iesusin garima, a gumazir osimtizir aviriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezi faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mingaribagh fozir puvati. Egha me nimira nimira me gin dagh fofosi.

E uaghan Iesusin apanibar gari, me osimtizir aviriba a garisi. Egha Mak Osirizir Akar Aghuir aboananaba, a Iesus aremegha egha ua dikavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun gumazamizibav kimasa ize

(Sapta 1:1-3:6)

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesusin akam akuri (Matyu 3:1-12 ko Luk 3:1-9 ko 3:15-17 ko Jon 1:19-28)

¹ Kar Godin Otarim Krai Iesusin akar aghuim.

² God fomira uan akam, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. An an osirizima, an akinafarimin iti. Akar kamra kara.

"Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram."

³ "Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, 'Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.'"

⁴ Kamaghin amizima Jon izava gumaziba itir puvatizir danganimin ikiava gumaziba ruava kamaghin akam akuri, "Ia navibagh iraghtima ki ia rueghtima God ian arazir kuraba gin amadagham."

⁵ An akar kabav geima Judian Distrighin itir nguibaba koma Jerusalem in itir gumazamiziba me bar izava uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin dipamin me rue.

⁶ Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, ana asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikeghava asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.*

⁷ Ezi an akam kamaghin migei, "Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an mingarir puvati. Ki uaghan aviraghiva an dagarir asuabar beniba firan gavgaviba puvati.

⁸ Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam."

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27 1:3: Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23 1:4: Ap 13:24,

19:4 1:6: Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 * 1:6: (1:6) Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. 1:7: Ap 13:25 1:8: Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13

Iesus ruezima gin Satan a gifarasa a gakaghori

(Matyu 3:13-17; 4:1-11 ko Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ateghava Jon bagha izezima, a Jordanin dipamin a rue.

¹⁰ Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiaghirizima Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri.

¹¹ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, "Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge."

¹² Ezi Godin Duam anemadazima a gumaziba itir puvatizir danganimin ghu.

¹³ A ghugha, 40 plan dughiaabar danganir kam in itima, Satan a gifarasa a gakaghori. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus faragha zuir suren gumazibar dei

(Matyu 4:12-17 ko Luk 4:14-15 ko Matyu 4:18-22 ko Luk 5:1-11)

¹⁴ Ezi me Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima, Iesus gin Galilin ghugha Godin akar aghuim akuri.

¹⁵ A kamaghin migei, "Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iraghiva nighnizir gavgavim Godin akar aghuimin iki."

¹⁶ Dughiar mam Iesus Galilin dipar miriamin ghuava Saimon uan dozim Andru ko aning in garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba kuri. Aning osiriba isa dagh ivezir gumazimning.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin aning migei, "Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam."

¹⁸ Aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui.

¹⁹ Ezi a mong sivagha ghuava, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aning in garima aning uan bot in ikiava uan iver ekiabar kiri.

²⁰ An aning in garavira aning in diazima, aning pura uan afeziam Sebedi koma an ingangarir gumaziba ataghizima me uan bot in itima aning Iesus in gin zui.

Iesus duar kurar mam batoghezima a gumazim ategha azenan ize

(Luk 4:31-37)

²¹ Ezi Iesus ko an gin zuir darasi Kaperneamin ghue. Egha me zuima Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kam in aven itir gumazamiziba men sure gami.

²² A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiar kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.†

²³ A kamaghin me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam izava God ko migeir dipenimin aven izegha dei.

²⁴ A dia kamaghin migei, "Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim."

²⁵ Ezima Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, "Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh."

1:11: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 **1:13:** Sng 91:11-13 **1:14:** Mk 6:17

1:15: Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 **1:17:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **1:18:** Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11

1:21: Mt 4:13 **1:22:** Mt 7:28-29 † **1:22:** (1:22) Ni Judan arazibagh fozir gumazibar mingarim

gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:24:** Mk 5:7 **1:26:** Mk 9:26

26 Ezi duar kurar kam Iesus bareghava gumazir kam gunabagha araviram azenan ize.

27 Ezi gumazamiziba bar bizir kamın ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangsisi, “Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavimın duar kurabav geima da an akam barasi.”

28 An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrigh bar a garui.

Iesus gumazamizir aviribar akuragha me gamima me ghua maghe.

(Matyu 8:14-17 ko Luk 4:38-41)

29 Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ateghava Jems ko Jon sara, me Saimon ko Andrun dipenimın ghue.

30 Me ghua garima Saimonın asamim ariava mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei.

31 Me a mikemezima, ezi an a bagha ghuava an agharimın suiragha a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

32 Guaratizir kamra, aminim pirizima me gumazamizir arimariar kuraba koma duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha izi.

33 Nguibar kamın itir gumazamiziba bar izava dipenir kamın tiar akamın uari akufa.

34 Ezima Iesus arimariar guar aviriba itir gumazamizir aviriba men arimariabagh amima me ghua maghe. A duar kurar aviriba sarama otoghezima da gumazamiziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godın Otarim. Ezi kamaghın a ghaze, ia kamaghın mikiman marki suam, Ki Godın Otarim. Egha a men anogoro ke.

Iesus gumaziba itir puvatizir danganimın God ko migei

(Luk 4:42-44)

35 Egha amimizaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuava gumaziba itir puvatizir danganimın ghugha God ko migei.

36 A ghuzima Saimon uan roroaba ko a buriagharui.

37 Me ghuava an apighava kamaghın a migei, “Gumazamiziba bar ni buria gari.”

38 Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghın migei, “E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki uaghan munagh Godın akam akunam. Ki bizir kam bagha ize.”

39 A kamaghın mikemegha, egha Galilin Distrighın danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godın akam akurava gumazamizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera.

(Matyu 8:1-4 ko Luk 5:12-16)

40 Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamın aviraghava tevimning apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damuti, ki Godın damazimın zuegh ua deragham.” †

41 Iesus kamaghın oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.”

42 Iesus kamaghın migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizima an mikarzim ua dera.

43 Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavimın kamaghın a migei,

44 “Ni oragh. Ni bizir kamın gun gumazir igharazitam mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim ofa gamir gumazimın akagh. Moses fomira mikemezir arazim, ni arazir kamın

1:28: Mt 4:24 1:34: Mk 3:11-12, Lu 4:41 1:35: Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 1:39: Mt 4:23, 9:35 † 1:40: (1:40) Lapan arimariar fomira Baibelın dughiamın ikezim ighara. Ezi datirighın itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi.

gîn mangîva, uan arimariam gîvazir bizim bagh Godin ofa damu. Ni damightîma, me ganigh fogham, nîn arimariam guizbangîra gîfa.”

⁴⁵ Ezîma gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuaghava egha bizir kam bar me mîgei. Kamaghin amizîma maburan avîrim Iesus akuvazîma, kamaghin a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabîra itir danganimin itîma, gumazamizîba a bagha tintinîbar izavîra itî.

2

Iesus gumazir soroghafariba amîrazir mam gamizîma a ua dera (Matyu 9:1-8 ko Luk 5:17-26)

¹ Ezî dughiar maba gîvazîma, Iesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghuava dipenimin itîma gumazamizir avîriba a uamatengezir akam baraki.

² Me akar kam baregha izezîma dipenim bar izîvazîma an tiar akam sara izîfa. Ezî Iesus Godin akam me mîkiri.

³ An akam akurîma, gumazir maba gumazir soroghafariba aremezir mam inîgha a bagha izî. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gîsaghpuigha izî.

⁴ Me iza garîma dipenimin tiar akam bar izîvazîma, kamaghin me Iesus bagh mangan îbura. Egha me gumazir kam inîgha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamîgha benîba akuriam dafegha anemadazîma a Iesus bagha ghuaghîri.*

⁵ Ezî Iesus gumazir kabar nîghnîzir gavgavimin ganîgha kamaghin soroghafariba amîrazir gumazim mîgei, “Nan borim, nîn arazir kuraba gîfa.”

⁶ Iesus kamaghin a mîgeîma, Judan arazîbagh fozir gumazîba apiaghav

îkiava uarîra uan navîr averîabar kamagh mîgei,

⁷ “Gumazir kam tîzim bagha kamaghin mîgei? A Godin danganim inîasava amî! Gumazir kînitam gumazir îgharazîtamin arazir kuraba gîn amadaghan kogham. God uabîra.”

⁸ Me kamaghin nîghnîzîma, Iesus zuamîra uan navîr averîamin men nîghnîzîbagh fogha kamaghin me mîgei, “Îa manmagh sua kamaghin nîghnîsi?”

⁹ Kî akar manam mîkîmam? Pura gumazir kînitam kamaghin mîkîm suam, kî nîn arazir kuraba gîn amada. Egh uaghan gumazir kînitam kamaghin mîkîman kogham, nî dikavîgh uan akuriam inîgh mangî, egh ua deragh.

¹⁰ Kî arazir kam damightîma, îa ganîgh fogham, Gumazîbar Otarîm a nguazir kamîn arazir kuraba gîn amangamin gavgavim itî.” Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amîrazim mîgei,

¹¹ “Kî nî mîgei, nî dikavîgh uan akuriam inîgh dipenimin mangî.”

¹² Egha a mîgîavîra itîma me garîma gumazir kam dikavîghava uan akuriam inîgha azenan ghu. Gumazamizîba bar an ganîgha dîgavîr kuram gamîgha Godin zîam fava kamaghin mîgei, “E faragha bizir katamin ganîzir puvati!”

Iesus uabîn gîn mangasa Livain dei (Matyu 9:9-13 ko Luk 5:27-32)

¹³ Ezî Iesus ua Galîlîn dipar mîriamin ghuaghîri. A ghuaghîrima, gumazamizir avîriba izava uari akuvazîma, a men sure gamî.

¹⁴ A men sure gamuava dipar mîriamin ghuava Alfusîn otarîm Livain garîma, a gavman danîngamin dagîaba îsir dipenimin aperaghav itî. Iesus an garava, kamaghin a mîgei, “Nî nan gîn izî.” Ezî Livai a baregha, dikavîgha an gîn zui.†

* **2:4:** (2:4) Judabar dipenîba boksiabar mîn gari. Dar inogorîba puvatîgha, egha pîn barafi. Ezî dar mîriabar azenan adîdîaba itî. Dar dipenîr akînîba puvati. Me pura nguazîm gîsîn dar îngari. **2:5:** Lu 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Aîs 43:25, 1 Jo 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:14:** Jo 1:43 † **2:14:** (2:14) Matyun zîar îgharazîm kara, Livai.

15 Egha gın İesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Dagiaba isir gumazir aviriba koma arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghın amir aviriba, me uaghan İesusin gın arui.

16 Ezi me apa itima, Judan araz-ibagh fozir Farisin gumaziba me an ganigha, egha an suren gumazibar azangsisı, “A manmagh sua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”[‡]

17 Ezi İesus men azangsızim baregha kamaghın me migei, “Arımariaba puvatızir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arımariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godın damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumazimizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha İesusin azangsisı

(Matyu 9:14-17 ko Luk 5:33-39)

18 Ezi dughiar mam Jonın suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me God ko mikimasa dagheba ataghrasi. Ezi İesusin suren gumaziba dughiar kamın apima gumazir maba İesus bagha izava kamaghın an azangsisı, “Kar manmaghın amizir arazim? Jonın suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me datirighın God ko mikimasa dagheba ataghrazima, nın suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghrazir puvati.”

19 Ezi İesus kamaghın men azara, “Gumazitam amuimin ikiasa isar ekiam gamuava gumazir mabar diazıma me ize. A me ko ikitıma, me manmaghın damuam, me dagheba ategham, o? puvatıgham. A me

ko ikitıma me dagheba ataghraghan kogham.

20 Me dagheba ataghrazir dughiar iti. Dughiar kam izıtıma, gumazıtıba amuimin ikiamin gumazimin suiragh mangıtı me dughiar kam dagheba ataghragham.

21 “Egh gumazitam inir avızir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamaghın damighıva egh a rutıma inir avızir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightıma an torim guizbangıra bar ekevegham.

22 Eghtı gumazitam wainın igiam inighıva, asızir inir misevir ghurimin a ruighan kogham. A kamaghın damightıma wain buva asızir inir misevir ghurim bighıva, wain ko asızir inim, aning virara ikuvıgham. A kamaghın damuan kogham. A wainın igiam inigh asızir inir misevir igiamra ruigham.”

İesus Sabatın Ekiam

(Matyu 12:1-8 ko Luk 6:1-5)

23 Egha İesus Sabatın dughiar mamın, raızın mın garir dagher mam, wit, me an azenir ekiamın torimin zui. An suren gumaziba a ko ghuava wıtın ovızıba kuara zui. §

24 Me zuıma Farisin maba men ganigha kamaghın İesus migei, “Ni gan. Me manmagh sua arazir kam gamuava Sabatın arazimin gın zuir puvati?”

25 Ezi İesus me ikaragha kamaghın migei, “İa, Devit amizir bizim me an osirizıma a iti, ia an ganizir puvati? A uan gumaziba ko me mitiriam men azıma a bizir kam gami.

26 A ghuava Godın Dipenimin aven ghugha God ganıngizir bretba ame. A da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh anıngizıma, me uaghan ame. Dughiar kam Abiatar, ofa

2:16: Mt 11:19, Lu 15:1-2 ‡ **2:16:** (2:16) Farisibar arazir aviriba iti. Gumazimizir men arazibar gın zuir puvatızıba me kamaghın gınıghnısı, me Godın damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghın dagiaba isir gumazibagh nıghnısı, me Romın gavman bagha dagiaba isi. Kamaghın amizi me uaghan Godın damazimin derazir puvati. Me kamaghın amuava Romın gumaziba ko arazir kurabagh ami.

2:23: Lo 23:25 § **2:23:** (2:23) Ni wıtın mingarım gıfoghısi, akırangın itir Akar Mingaribar gan. **2:24:** Lo 23:25 **2:26:** Wkp 24:9

gamir gumazibar dapanim itima, Devit dame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibara dapi, gumazir kiniba puvati. Ezi Devit, gumazir kinim, bretin kaba ame.”

²⁷ Egha Iesus miġia ghua kamaghin me miġei, “God gumazibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumaziba atizir puvati.

²⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”**

3

Iesus Sabatin dafarim ekonezir gumazir mam gamizima a ua dera (Matyu 12:9-14 ko Luk 6:6-11)

¹⁻² Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko miġeir dipenimin ghuava, garima dafarim ekonezir gumazir mam gumazamizir aviribar tongin dipenir kamın aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damightima, me akam agasasa bar deravira an gari. Me kamagh sua an gari. A Sabatin gumazir kamın akuragham, o?

³ Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim miġei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.”

⁴ Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, “Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti.

⁵ An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimin aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apangkuvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar osemeġha gumazim kamaghin a miġei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera.

⁶ Ezi Farisiba ikia ganigha dipenim ategha azenan izegha Herotin gumaziba ko ikia Iesusin misoghasa akabar kiri.

Iesus uan gavgavim men akazima an adarasi nighnizir gavgavim an itir puvati.

(Sapta 3:7-6:6)

Gumazamizir aviriba Iesusin gin zui (Luk 6:17-19)

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma Galilin dipamin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri.

⁸ Gumazamizir aviriba Judian Distrigh koma Jerusalemın nguibam koma Idumean Distrigh ko Jordanın dipamin vongin itir danganiba koma Tair ko Saidonın nguibamning ikegha, me Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam bareghava a bagha ghuaghiri.

⁹⁻¹⁰ Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviriba men akurazima, men arimariaba ġifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba ġivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizima, Iesus uan suren gumazibav ġia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam.”

¹¹ Iesus me miġeima, duar kuraba apazazir gumazir maba izava, Iesusin garava duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin arai, “Ni Godin Otarim.”

¹² Me kamaghin amima, an akar gavgavimin me miġia ghaze, “Ia kamaghin mikiman marki, ‘Ni Godin Otarim.’”

2:27: Lo 5:14 **2:28:** Mt 12:8 ** **2:28:** (2:28) Ni Gumazibar Otarimin mingarim ġifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **3:4:** Luk 14:3 **3:5:** Jo 11:33 **3:6:** Mt 22:15-16 **3:8:** Mt 4:25 **3:9-10:** Mk 4:1, Lu 5:1-3 **3:11:** Mk 1:23-24, Lu 4:41 **3:12:** Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34

*Iesus 12 plan aposelba me amisefe
(Matyu 10:1-4 ko Luk 6:12-16)*

¹³ Ezi Iesus dipar miriamin ikegha dikavighava mighsiamin ghuavan-abogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui.

¹⁴ Me zuima a gumazir 12 pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amadaghti me mangi Godin akar aghuim akunam.

¹⁵ Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham.

¹⁶ A misevezir gumazir 12 plan ziar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati),

¹⁷ Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning),

¹⁸ Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotiabar gumazir mam),

¹⁹ ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Me kamaghin migei, "Iesus Belsebulin gavgavim'in ingari"

(Matyu 12:24-32 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)

²⁰ Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anekufa. Me bar anekuvazima kamaghin a uan suren gumaziba koma me daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati.

²¹ Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, "An onгани." Ezi Iesusin adarasi akar kam bareghava, a inigh mangasa izi.

²² Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem'in ikegha iza-ghrava kamaghin migei, "Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir

dapanimin gavgavim'in duar kuraba batosi."*

²³ Ezi Iesus me migeir akam bareghava, egha kamaghin gumazamizibar diaghava akar isin zuir maba me migei, "Satan manmaghin uabira uabi batuegham?"

²⁴ Kantrin tam tongira uari abighiva uarira uariv soghiva kantrin kam ikian kogham.

²⁵ Kamaghin uaghan, dipenir vamiran itir darasi me tongira uari abighiva uarira uariv sogh dipenir kamin itir darasi ikian kogham.

²⁶ Kamaghira Satanin adarazi uarira uari abighiva uariv misoghtima an gavgavim bar givaghiva ikian kogham.

²⁷ "Eghti gumazir manam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

²⁸ "Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti.

²⁹ Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam."

³⁰ Me faragha kamaghin a migia ghaze, "Duar kurar mam a gapasa." A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

*Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50 ko Luk 8:19-21)*

³¹ Ezima Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesusin mikimasa aven zui.

³² Gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikiava kamaghin a migei,

3:16: Jo 1:42 **3:17:** Lu 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:21:** Jo 7:5, 10:20 **3:22:** Mt 9:34, 10:25 * **3:22:** (3:22) Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **3:23:** Mt 4:10, Lu 11:17-22 **3:27:** Ais 49:24, Mt 12:29
† **3:30:** (3:30) Iesus Godin Duamin gavgavim'in ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavim'in ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14

“Ni oragh, nin amebam ko doziba me ni bagha izeghava azenan iti.”

³³ Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

³⁴ A kamaghin men azaraghava, an okarigha apiaghav itir gumazamizibar garava, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.

³⁵ Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

4

Jesus akar isin zuimin kamaghin migei, “Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da kuragharui”

(Matyu 13:1-23 ko Luk 8:4-15)

¹ Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mam in biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghin dadarimin apiaghav iti.

² An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei,

³ “Ia oragh. Gumazir mam raizin mingarir daghem, wit, a inigha ghua uan azenimin da akuragharui.

⁴ A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame.

⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezima witin oviziba zuamira afuangi.

⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi.

⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati.

⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30 pla misevima

maba 60 pla misefe. Ezi maba ghua 100in tu.”

⁹ Iesus me migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Jesus manmagh suavira akar isin zuibagh ami

¹⁰ Gumazamizir aviriba bar ghuezi, ezi Iesus uabira itima, an 12 plan gumaziba koma an boroghin itir gumaziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara.

¹¹ Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei.

¹² Kamaghin amizima

‘Me zurazurara ganiva, me bizitam gifoghan kogham.

Me uaghan zurazurara oraghiva, me deraghvira akar mingaritam gifoghan kogham.

Me amuava akar mingarim gifogha, uan navibagh irazi,

God men arazir kuraba gin amadaghai.’ ”*

Witin akar isin zuimin mingarim

¹³ An akar kam me migia ghua kamaghin migei, “Ia witin akar isin zuir kam in mingarim gifozir puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham?”

¹⁴ Akar isin zuimin aven itir gumazir kam a mati gumazir God in akam kuragharuim

¹⁵ Gumazir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me God in akaba baraghizi Satan zuamira izava me oraghizir God in akaba, me dama ada ini.

¹⁶ Gumazir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me God in akaba bareghava da bagha bar akonge.

4:1: Mk 3:7-9, Lu 5:1-3

4:2: Mt 13:34, Mk 4:33-34

4:8: Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6

4:12:

Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27

*

4:12: (4:12) Iesus God in gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari God in gin mangan aghua.

17 Egha men biba iraghuezir puvatigha, egha uaghan dughiar ruarimin itir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki.

18 Gumazir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki.

19 Me da bareghava me uaghan nguazir kamin osimtiziba bagha nighnighava, dagiar aviriba iniasa ifavarir nighnizibagh amuava, nguazir kamin bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharizima da misevir puvati.

20 Ezi gumazir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Egha me misefi. Maba 30 pla misevima, maba 60 pla misefi. Ezi maba ghua 100in tu.”

*Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)*

21 Egha Iesus kamaghin me migei, “Ian tina lam gaboroghava a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia a daborogh a inigh azenan an danganimra aneguragh.

22 Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.

23 Tina kuarimning iti, an oragh.” †

24-25 Egha a migia ghua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Ia deraghvira a baraghiva deragh fogh, eghti God uan akabar fofozir aviriba ia daningam. Godin akabagh fozir gumazitam a Godin akar igharaziba uaghan da baragham. Eghti Godin akabagh

foghan aghuazir gumazitam, an fofozir muziarim God a dama iningham. Ia Godin akam barazi moghin God uaghan kamaghin damuva, bizir avirir maba sara ia damuam.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

26 Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da kuri.

27 Gumazir kam da kunighava, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati.

28 Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha egha adava ghua akimariba otivigha misefe.

29 Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inighava dar akori. A fo, dagheba iti, ezi dar akoramin dughiam oto.”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32 ko Luk 13:18-19)*

30 Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam?

31 A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe.‡

32 Gumazir mam anakunizima a gin aghua bar ekeveghava azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava

4:18: Mt 26:31 4:19: Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 4:21: Mt 5:15, Lu 11:33 4:22: Mt 10:26, Lu 12:2

† 4:23: (4:23) Iesus akar isin zuibar gumamazibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati. 4:27: Je 5:7 4:29: Jol 3:13, MAA 14:15-18 ‡ 4:31: (4:31) Ni mastetin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

³³ Egha Iesus men nighniziba tuzinaghara min amir akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei.

³⁴ An akabar gumamazibav gıava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezima aning pura nimira irighav iti

(Matyu 8:23-27 ko Luk 8:22-25)

³⁵ Aruer kamın aminim pırasava amima Iesus kamaghın uan suren gumazibav gei, “E dipar kam atugh an vongın mangam.”

³⁶ A kamaghın me migeima gumamazibiba dadarimın ikiavıra iti. Ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongın zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongın zui.

³⁷ Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizifa, ezi an atam dipamın aven magırasava ami.

³⁸ Bot magırasava amima, Iesus botin kamın girakırangın dapanir aghoghonir mam uan dapanimın aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghın a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?”

³⁹ Ezi Iesus dikavigha tugha aminim batogha, egha dipavsizim kamaghın a migei, “Gua amıragh, egh nimira iki!” A migeima, aminim amırazıma, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghın uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnızir gavgavim otevegha kamaghıra iti?”

⁴¹ Ezi me bar atiatigha kamaghın uarira uariv gei, “Gumazir kam

tinara? Aminim ko dipavsizim uaghan an akam barasi!”

5

Iesus Gerasan gumazir mamın duar kuraba batoghezima da anetaki (Matyu 8:28-34 ko Luk 8:26-39)

¹ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma dipam atugha vongın Gerasan danganimın oto.

² Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimın anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamın ikegha Iesus bativasa izi.

³⁻⁴ A matmatiamın ikiava a gakui. Me dughiar avırıba senbar an agharımning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senın kabar suıghava dar aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha dar aghoragharısi. Kamaghın amızıma gumazitam gumazir kamın suiragh a ikıva avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavıgh a ikeghan kogham.

⁵ A dımagarıba ko aruebar matmatiam ko mıghsiabar purama aruava pamtem arava dagıabar uabi uan mıkarzim aghori.

⁶ A saghon ikia Iesusın ganıgha ivegha a bagha izava an guamın uan tevımning apıri.

⁷⁻⁸ Ezi Iesus kamaghın duar kuram migei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi.” Iesus kamaghın a migeima, ezi gumazir kam pamtem arava kamaghın migei, “Ni manmaghın na damuasa, Iesus biziba bar dar pın itir Godın Otarım. Ki Godın damazimın pamtem nın azangısi, ni na gasıghasıghan markı.”

⁹ A kamaghın migeima Iesus kamaghın a migei, “Ni uan ziam dıborogh.” Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghın a migei, “E bar avıraseme, kamaghın nan ziam Avırıba.”

¹⁰ A Iesus danganir igharazitam me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghorì.

¹¹ Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api.

¹² Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus mighiava a gakaghorì, “Ni e mikemegh e amadaghtima e mangiva dar bizir munabagh apazaka.”

¹³ Ezi a men amamangatizima duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dar bizim gapasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghuaghira davarir kuram giraghueghava dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

¹⁴ Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kam in itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kam in gun migei. Gumazamiziba bizir kam in ganasa dikavigha izi.

¹⁵ Me izava Iesus boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazima, a uan korotiaba aghuighava aperaghav iti. Me an ganighava atiatingi.

¹⁶ Ezi otozir bizir kam in ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir gumazimin bizir otozir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun mighiava ghuava uaghan daba batozir bizimin gun migei.

¹⁷ Gumazamizir kaba bizir kam bareghava uan danganim ategh mangasa kamaghin me Iesus mighia a gaghori.

¹⁸ Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori.

¹⁹ Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, “Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Gumazir Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva egh a uaghan bar nin apangkuvizir bizimin gun me mikim.”

²⁰ Gumazir kam a bareghava ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrighin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumazamizir kaba a bareghava digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam koma arimariar amizir mam gamizima aning ua dera

(Matyu 9:18-26 ko Luk 8:40-56)

²¹ Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima gumazamizir aviriba izava anekufa.

²²⁻²³ Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a izava, Iesusin garava an guamin uabi ekunigha kamaghin puviram a gaghori, “Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua ikiam.”

²⁴ Ezi kamaghin Iesus a ko zui.

A zuima gumazamizir aviriba bar anekuvaghava an gin zui.

²⁵ Me zuima men tongin ghuzim batir arimariar amizir mam uaghan me ko zui. Amizir kam, ghuzim batir arimariam an itima 12 plan azeniba gifa.

²⁶ A fomira arimariam a givasava doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam a givasava pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariam in akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti.

²⁷⁻²⁸ A Iesus amir bizibar akam baregha, a kamaghin nighnisi, “Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givagham.” A kamaghin nighnighava egha damuasa. A gumazamizir aviribar gin izava me munamaga izava Iesusin korotiamin suira.

²⁹ Amizim an korotiamin suighavira, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.

30 A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi uabi baregha a God gumazibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, "Tina nan korotiamin suira?"

31 Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, "Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, "Tina nan korotiamin suira?" "

32 Me kamaghin Iesus migiavira itima Iesus uan korotiamin suirazir gumazim gifoghasa raghrigha garagharui.

33 A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha izava Iesusin guamin degiaghrigha, atia-tia nighava guizbangira a batozir bizim gun a migei.

34 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nan guivim, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ezi nin arimariam gifa. Ni navir amirizimin mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham."

35 Iesus amizir kam migiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikeghava ize. Me izegha kamaghin Jairus migei, "Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki."

36 Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, "Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki."

37 An gin aruir gumaziba a ko mangasa amima a men anogoregha, egha Pita, ko Jon an dozim Jems, merara inigha me zui.

38 Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.

39 A me bagha aven ghua kamaghin me migei, "Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui."

40 A kamaghin me migeima, me a dipovava an ingarava kava uariv gei, "E fo, a guizbangiram areme." Gumazamiziba kamaghin migeima ezi a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mizezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven zui.

41 Me ghuegha a guivimin agharim suiragha kamaghin a migei, "Talita kum!" (Akar kam in mingarim kamaghin iti, "Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!")

42 An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12 pla.) A dikavigha tughava aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami.

43 Ezi an akar gavgavimin guizbangira me miga ghaze, ia bizir kam in gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me migaava daghetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darasi an aghuagha akirim a gasara
(Matyu 13:53-58 ko Luk 4:16-30)

1 Egha Iesus kagh tegha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui.

2 Ezi, Sabatin dughiam otozima a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba bareghava digavir kuram gami.

Me digavir kuram gamigha azara, "Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuiba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavim ini?"

3 E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, a Jems ko Josep, Judas, Saimon, a men avebamra. An buaramiziba e ko iti." Kamaghin amizima me dibovir akabar a migaava navibar aven an atari.

⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati."

⁵ Kamaghin amizima a nguibar kam in mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabara me garighizima, men arimariaba gifa.

⁶ Egha me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, kamaghin a digavir kuram gami.

Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, ezi me deragha a gifozir pu

(Sapta 6:7-8:21)

*Iesus uan 12 plan aposelba ingan-
garim me ganighava me amada
(Matyu 10:5-15 ko Luk 9:1-6)*

Egha Iesus nguibabagh aruava gumazamizibar sure gami.

⁷ Iesus men sure gamuava, egha 12 plan aposelbar diazima, me a bagha izezima, a me akuvagha, me migiava me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amuava uaghan duar kuraba batozir gavgavim me ganigha me amada.

⁸⁻⁹ A migirigiar kam me gamuava me amada, "Ia mangi, bizir taba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suiragh mangi.

¹⁰ Ia kamaghin damigh, mangiva nguibatamin mangighti me dipenitam ia danighti, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghraghim.

¹¹ Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangightima, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan koghiva, me uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apisigh, egh nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati."*

¹² A kamaghin me mikemeghava me amadazima me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh.

¹³ Me kamaghin me migiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapaniba ingiava me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, firim atu

(Matyu 14:1-12 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

¹⁴ Ezi Iesus bizir aviribagh amizima an ziam otogha ekevezima, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kam in atrivim, Herot, a baraki. Me marazi kamagh migei, "Jon Gumaziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti."

¹⁵ Ezi me marazi kamagh migei, "A Elaija."

Ezi marazi kamagh migei, "Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami."

¹⁶ Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jon in firim atu. Kamaghin amizima a kamaghin migei, "Ki fomira mikemezima, me gumazir mam Jon, Gumazibar Ruer Gumazimin firim atuzima, a ua dikafi."

¹⁷⁻²⁰ Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filip da an

6:6: Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22 **6:7:** Lu 10:1 **6:11:** Ap 13:51 * **6:11:** (6:11) Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. **6:13:** Je 5:14

amuim Herodias a ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, "Herot, na arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini." Jon kamagh migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha a Jon misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herotin migei. Ezi Herot Herodias ifongezir moghin damuan aghuaghava, a uan gumazir mabav kemezima me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizima Herot an atiatia, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amuava, ana akaba baraghasa ifonge.

²¹ Ezi Herodias datirighin Jon misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herot an amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Herodias Jonin misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangarir ekiabar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize.

²² Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gami. A ighiam gamima, Herot ko izegha apir gumaziba ighiamin ganigha guizbangira an ighiam gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, egha Herot kamaghin guivir igiam migei, "Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigam."

²³ A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigam."

²⁴ Guivir igiar kam akar kam

baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, "Amebam, ki bizir tizim bagh azaragham?"

Ezi an amebam kamaghin a migei, "Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim."

²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, "Ni datirighira Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningigh."

²⁶ Ezi Herot a bareghava navim bar osemi. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizima, an an azangsizim pueghan kogham.

²⁷ Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazima a ghuava kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu.

²⁸ A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizima anenigha ghua uan amebam ganingi.

²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghuava a mozim gati.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar gumazibar sure gamizibar gun Iesus migei.

³¹ Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha iza zuima, me damamin dughia puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia uarira na ko mangiva gumaziba puvatizir danganimin mangiva avughsam."

³² A kamaghin me migiava egha me uarira bot inigha gumaziba itir puvatizir danganir mam zui.

³³ Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar

men faraghavira ivegha ghuava me zuir danganimin otifi.

³⁴ Ezi me ghuava dadarimin ghuegha Iesus gumazamizir aviribar garima, me guizbangira bar aviraseme. A men garima, me sip-sipbar min ami, me ghuaviba puvati, me pura asaghasazibar min arui. A kamaghin bar men apangkufi. Egha a bizir aviriba men sure gami.[†]

³⁵ A miġiavira itima, aminim pirizima an suren gumaziba a bagha izava kamaghin a miġei, “Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim piri.

³⁶ Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganir kam in itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives.”

³⁷ Ezi a me ikaragha kamaghin miġei, “Ia uari daghetaba me daning.”

Ezi me kamaghin a miġei, “Dagiar e me bagh bretbody ivezamim, a 200 Kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbody ivezegh me daningasa, ni ifonge?”[‡]

³⁸ Ezi Iesus men azara, “Ia manmaghira bretba iti? Ia mangi ganigh.” A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a miġei, “E Bretin 5 pla koma osirir pumuning kati.”

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav geima, me uari uari tuiragha grazim gapia.

⁴⁰ Ezi me uari tuiragha apia, marazi 50, marazi 100in ghu.

⁴¹ Me apiaghav itima, ezi Iesus Bretin 5 pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin garava God minabagha bretba abiaghariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara biagharighizima, me da isa, me ganidi.

⁴² Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa.

⁴³ Men naviba bar izivazima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha akirar 12 pla gaghuizima, da bar izifa.

⁴⁴ Dagheba amezir gumazibara, men avirim 5,000in tu.

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Matyu 14:22-36 ko Jon 6:16-21)*

⁴⁵ Gumazamiziba dagheba amezima, ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan vongin nguibamin mangi. Ki uabira ikiva gumazamiziba amadaghtima me ua uan nguibabar mangam.

⁴⁶ A me amadazi, me ghuezima, ezi a God ko mikimasa miġhsiamin ghuvanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti.

⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin tugha me bagha zui. A mangi me gitagh mangasa.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an garima, a dipam gisin tugha zuima, me kamaghin niġhnisi, “Kar ti asetam.”

Me niġhnizir kam gamuava, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me miġei, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!”

⁵¹⁻⁵² A kamaghin me miġiava, me gatin botin aven ghuzima, aminim pura dutugha ghu. Ezi me bizir kam, Iesus 5,000in gumaziba bretba me ganingizi, me damezi, me ganigha, kamaghin me tong bar fozir puvati. Men niġhniziba otefe. Egha bizir

[†] 6:34: (6:34) Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. 6:35: Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 6:37: Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 6:37: (6:37) Grighin akam kamaghin miġia ghaze, gumazim bretba kamaghin ivesiva, an 8 plan iakinibar ingarigham. 6:41: Mk 7:34 6:46: Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28

kabagh nighnighava guizbangira digavir kuram gami. §

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike.

⁵⁴ Me bot ikegha dadarimin anadima, gumazamiziba Iesusin garavira a gifo.

⁵⁵ Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garuava uan arimariar gumaziba inigha me akuribagh arigha me inigha Iesus bagha izi.

⁵⁶ Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibaba dar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumaziba inigha izava nguibamin tongin da arigha, egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

Godin araziba Judan ovavibar arazibagh afira.

(Matyu 15:1-9)

¹ Ezi Farisin gumazir maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem in ikegha, izaghrafa, Iesus bagha izava anekufa.

² Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghuava dafariba ruegha dagheba apir puvati. Me pura dagheba api.

³ Farisin kaba koma Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikiava, me dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham.

⁴ Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me

faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suiraghavira iti. Me pura dagheba isamigh dameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵ Kamaghin, Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, "Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?"

⁶ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, "Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun migiava kamaghin osiri,

'Gumazamizir kaba, me uan aktoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.

Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.'

⁸ Ia kamaghin amua, Godin akaba, ia da ategha, uan ovavibar araziba, dar suiragha gavgafi."

⁹ A migia ghua kamaghin me migei, "Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi.

¹⁰ Moses fomira kamaghin mikeme, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan ikiva, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.'

¹¹ Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghisi dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha,

§ 6:51-52: (6:52) Dughiar kamin Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. 6:56: Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12

7:2: Lu 11:38 7:3: Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14 7:4: Mt 23:25 7:10: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4

kamaghin aning migei, "Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam." "

¹² Ia kamaghin migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akuravazir puvati.

¹³ Ia kamaghin amuava, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghuava, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gami a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti."

Godin damazimin mizezir biziba, Iesus dav gei

(Matyu 15:10-20)

¹⁴ Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamizibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, "Ia bar na baraghiva egh nan akar kaba, deraghvira dagh fogh.

¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegha gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damightima, a Godin damazimin mizegham." *

¹⁷ Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara.

¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Da an navimin aven magirigh, egh an muriamin magirightima a gin dar aviam. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damightima a Godin damazimin mizeghan kogham." (Iesusin akar

gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A migia ghua kamaghin me migei, "Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize.

²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumazamiziba tintinba uari koma akui, biziba okei, gumazibav misozi da ariaghiri,

²² poroghamiba uari bakei, mighivira bizibagh ifonge, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba,

²³ arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin mize."

Fonisian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti

(Matyu 15:21-28)

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumazamiziba a gifoghan an aghuagha, egha mogomebar ghua dipenir mam in aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti.

²⁵ A dipenir kam in itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimning iri.

²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighin a bate. Sirian danganir ekiamin aven itir distrigh. Ezi a Grighin akamin migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus migiava a gakaghoru.

²⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, "E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afiabav kinam."

7:15-16: Ap 10:14-15 * **7:15-16:** (7:15-16) Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23

²⁸ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Gumazir Ekiam, ki fo, afiaba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api."

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nin migirigiam dera. Kamaghin ni uamateghiva uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guivim ategha azenan ize."

³⁰ Ezi a uamategha uan dipenimin ghuava garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam an ategha azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mam in akurazi a dera.

³¹ Ezi Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonin danganimin otogha ghua, Dikapolisin Distrighin otogha ghua, Galilin dipamin dadarim giraghu.

³² A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. A uaghan mizem os- emegha deravira migeir puvati. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori.

³³ Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategha aning uaningra miriamin ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an mizemin suira.

³⁴ Egha Iesus pin overiamin garava, gumazir kam bagha navim bigha arava kamaghin migei, "Efata!" (Akar kam in mingarim kamaghin ghu, "Kuighrigh!")

³⁵ Iesus kamaghin migiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem mighivghiki. Ezi a deravira bizibav gei.

³⁶ Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kam in gun mikiman men anogoroke. A men anogoroghezima me ua puvirama bizir kam in gun migiavira iti.

³⁷ Me akar kam migeima, gumazamizir kaba a baregha guizbangira

digavir kuram gamigha kamaghin migei, "Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osimtizibagh amima, me ua deravira bizibav gei."

8

Iesus 4,000in gumaziba dagheba me ganidi

(Matyu 15:32-39; 16:1-4)

¹ Dughiar kam gumazamizir avirir igharaziba uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Ezi kamaghin Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghin me migei,

² "Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi.

³ Me marazi saghon kegha ize. Kamaghin ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram."

⁴ Ezi an suren gumaziba an akam ikara, "E managh gumaziba itir puvatizir danganir kam in tina bretin aviriba inigh me daningam?"

⁵ Me kamaghin migeima Iesus kamaghin men azara, "Ia manmagh bretba iti?" Me a ikaragha kamaghin migei, "7 pla."

⁶ Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumazamizibav kemezi me apia. Ezi a 7 pla bretba inigha God minabagha egha da biagharigha, gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizima me me ganidi.

⁷ Ezi me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei.

⁸ Gumazamizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin suren gumaziba dagher nar me taghiziba, me da inigha 7 pla akirabagh aghuizima, da izifa.

⁹ Dughiar kamın itir gumazamiz-ibar dibobonim 4,000in boroghın ghu. Me amezima, a me amadazi, me uan nguibabar ghue.

¹⁰ Me zuima, a uan suren gumaziba koma botin binigha, Daramanutan danganimin ghue.

¹¹ Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsizibar Iesus gami. Eghti, God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada.

¹² Ezi a men azangsizir ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, egha me migei, “Ia datirighin itir gumazamizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsisı? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham.”

¹³ Egha a me ategha uamategha botin biragha, egha dipamin vongin ghu.

Farisiba ko Herotin yisin akar isin zuim

(Matyu 16:5-12)

¹⁴ Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba bretba bakinighinigha ize. Me bretin vamira inizima a me ko botin iti.

¹⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia deragh uari baghan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan.” *

¹⁶ Iesus me mikemezima, me kamaghin uarira uariv gei, “E bret tam inigha izezir puvatizi, kamaghin amizima an e migei.”

¹⁷ Me uarira uariv geima, Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar otefe.

¹⁸ Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati?

¹⁹ Ia, ki bretin 5 pla biagharigha ia ganingizima, ia 5,000in gumazibagh

aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba ia da akiraba manmaghin aghui?” Me kamaghin a ikara, “E 12 pla akirabagh aghui.”

²⁰ Ezi a ua kamaghin me migei, “Ezi ki bretin 7 pla biagharigha ia ganingizima, ia 4,000in gumazamizibagh aningizima, me da apa izivazi ia dar naba akiraba manmaghin aghui?”

Me kamaghin a ikara, “E 7 pla akirabagh aghui.”

²¹ Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, “Eee, ia tighar bizibagh fofogham.”

Jesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22-10:52)

Jesus Betsaidan gumazir damazir kurar mamın akurazi, an damazimning ua dera

²² Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighasava Iesus gakaghori.

²³ Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, egha Iesus gumazimin damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, “Ni bizitamın gari?”

²⁴ Ezi gumazir kam kogha garava kamaghin migei, “Are, ki garima, gumaziba temebar min garav arui.”

²⁵ Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningın suirazima, gumazimin damazimning kuiaghrizima, a ua deragha bizibar gari.

²⁶ Ezi Iesus anemaga kamaghin migei, “Ni ua nguibar kamın aven mangan marki. Ni uan dipenimin mangi.”

Pita Iesusin gun migei

(Matyu 16:13-20 ko Luk 9:18-21)

8:11: Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29 **8:15:** Lu 12:1 * **8:15:** (8:15) Ni yisin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimin men azara, "Gumamaziba tina na garisi?"

²⁸ Me a ikaragha kamaghin migei, "Marazi ghaze, ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam."

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, "Ezi ia? Ia tina na garisi?"

Ezi Pita kamaghin a ikara, "Ni Krais, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim."

³⁰ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, "Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina."

Iesus uan ovevem ko ua dikavamin migirigiam gami

(Matyu 16:21-28 ko Luk 9:22-27)

³¹ Egha Iesus men sure gamuava kamaghin migei, "Gumazibar Otarim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghtima gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham."

³² Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, ezi Pita a inigha miriamin ghugha, an atarava kamaghin a migei, "Ni kamaghin mikiman marki."

³³ A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atarava kamaghin a migei, "Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati."

³⁴ Egha Iesus gumamaziba ko uan suren gumazibar, diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei,

"Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim gisaghpuh nan gin izi.

³⁵ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighi, an ikirimirim givagham. Eghti gumazir manam akar aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam.

³⁶ Gumazitam nguazimin itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati.

³⁷ A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati.

³⁸ Ezi datirighin itir gumamaziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan akar aghuimin gun mikiman aghumsighti gin Gumazibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham."

9

¹ Iesus migia ghua kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighram."

Iesusin mikarzim igharagha oto
(Matyu 17:1-13 ko Luk 9:28-36)

² Ezi dughiar 6 pla givazima, Iesus Pita koma Jems ko Jon me inigha mighsiar ekiamin ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto.

³ An korotiabar angazangarir gavvir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati.

⁴ Ezi me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*

8:28: Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **8:29:** Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69, 11:27 **8:31:** Mt 17:22 **8:35:** Lu 17:33, Jo 12:25 **8:38:** Mt 10:33, Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8 **9:1:** Mt 16:28, 24:30, 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18 **9:3:** Dan 7:9 * **9:4:** (9:4) Moses ko Elaija bar fomiram ovegezima, Iesus boghimra nguazir kamin ize.

5-6 Me uariv gıavıra itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigıabagh asagha pura kamaghın İesus mıgei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko mıkezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

7 Ezi ghuariam otogha me avarazıma ezi tiarir mam ghuariamın tongın otogha kamaghın mıgei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

8 Egha zuamıra me gara ua gumazıtamin garir puvati. İesus uabıra me ko iti.

9 Egha me uamategha mighsıamın izaghrava İesus bizir otozir me ganızımın gun gumazıtam mikıman bar men anogoroke. Kamaghıra iki mangı Gumazıbar Otarım aremegh ua dikavıgham.

10 Me ganızir bizir kam merara itima, ezi me aremegh ua dikavıghamın migirigıar mıngarım bagha uarıra uariv gei.

11 Egha me an azara, “Manmagh sua Judan arazıbagh fozir gumazıba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e İniasa Mısevezir Gumazım gın izam?”

12 Ezi İesus men azangsızim ikara, “Guızbangıra Elaija faragh izeghıva bizıbar akıram. Ezi tızım bagha fomıra Godın Akınafarımın osızırım kamaghın iti, ‘Gumazıbar Otarım osımtızır avırıbar aven mangıti me akırım a gasaragham?’

13 Ezi ki ia mıgei, Elaija izegha gıfa. Ezi gumazamızıba akınafarımın osızırır an gun mikemezımın mırarara, me uan arazır me ifongezıbar a gamı.” †

*İesus otarır duar kuram apazazım gamızıma a ua dera
(Matyu 17:14-23 ko Luk 9:37-45)*

14 Egha me iza suren gumazır maba batıvıgha garıma gumazamızır avırım me akuvazı Judan arazıbagh fozır gumazıba me ko uariv gıa uarı adosı.

15 Me uarı adozıma gumazamızıba İesusın garavıra dıgavır kuram gamıgha dughıam a danıngasa ivegha zui.

16 Egha a kamaghın men azara, “İa tızım bagha me ko ia uarı adosı?”

17 Ezi gumazır mam gumazamızır avırımın torımın ikiava kamaghın mıgei, “Tisa, ki uan otarım inıgha ni bagha ize, duar kuram a gapazazıma, a mıgeır puvati.

18 Egha an a gamır dughıamın, an anekurıma a daghıra, pupuvıba an akam mısevıma an atarıba uarır tivıma a mıkırvası. Ki duar kuram batoghasa nın suren gumazıbar azarazı me a batoghezır puvati.”

19 Ezi İesus kamaghın mıgei, “Oio! Ki bar amıra, datırıghın itır gumazamızıba nıghnızır gavgavıba puvati. Ki fomıra ia ko itima, ia dazoghın bizıtam gıfogham? Ki dughıabar zurara ian osımtızıba ateram? Otarım inıgh na bagh izı.”

20 Ezi me otarım İesus bagha a inıgha ize. Ezıma duar kuram İesusın apıgha, maghıra otarım gamıma a nısi. A nguazım girıgha poghpogha pupuvıba an akam mısefi.

21 Ezi İesus otarımın afezıamın azara, “A man dughıamın duar kuram a gapasa?” Ezi afezıam kamaghın mıgei, “An aghırımıra itima an a gapasa.

22 An a damıghtı an aremeghasa dughıar avırıbar anekurıma an avıba ko dıpabar ghuaghırı. Ni bizır kabar amuva, en apangkuvıgh en akurvagh.”

23 Ezi İesus kamaghın mıgei, “Ni uabı! Ni nıghnızır gavgavım ikıti bizıba bar deragham.”

9:7: Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 9:9: Mt 12:16, Mk 8:30 9:11: Mal 4:5, Mt 11:14
9:12: Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 9:13: Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 † 9:13:
(9:13) Dughıar kamın İesus Elaija izamın bizım mıgei, egha guızbangıra Jon, Gumazıba ruer gumazım
mıgei. Ni foghsı, Matyu 17:12ın gan. Jon izava İesus izasava a bagha tuavıbar akıra faragha ize. 9:23:
Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40 9:24: Lu 17:5

²⁴ Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagha migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!”

²⁵ Egha Iesus garima gumazamiz-iba ivemara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar gumazibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!”

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, “An areme.”

²⁷ Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

²⁸ Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁹ Ezi a kamaghin me ikara, “Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi.”

³⁰⁻³¹ Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kammin Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, “Me Gumazibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

³² Ezi me migirigiar a mikemezim a gifozir puvatigha, egha a bagha an azangsighan atiatingi.

*Tinarama Ekiam
(Matyu 18:1-5 ko Luk 9:46-48)*

³³ Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari batosi?”

³⁴ Me tuavimin tinara ekiam, a migirigiam gamua uari batoke. Kamaghin me nimira iti.

³⁵ Egha Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12 plan diagha kamaghin migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin kegh egh gumaziba bar men ingarir gumazimin otogh.”

³⁶ Egha a borir dozim inigha me uan tongin anefazi a tughav iti. Egha a uan agharimning a muigha kamaghin me migei,

³⁷ “Gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.”

*Tina en apanim gami puvati a enanav
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Egha Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.”

³⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “An anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazim akar kuraba na damighan kogham.

⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a enanav.

⁴¹ Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningiva a guizbangira uan ivezim iniam.”

Arazir kuraba nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-9 ko Luk 17:1-2)

⁴² Iesus migia ghua kamaghin migei, “Eghiva tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighti an aremegham.

⁴³⁻⁴⁴ Egh nin agharim ni damighti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni agharir

vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, nguibar avim mungemari puvatizim.

⁴⁵⁻⁴⁶ Egh nin suem ni damighti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁷ Egh nin damatuzim ni damuti na arazir kuratam damighiva anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁸ Danganir kam

‘Apizir nguzir men mikarziba apiba givaghan kogham.

Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghan kogham.’

⁴⁹ “Gumaziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, egha God ganidi. Amangsizim koma avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira osimtiziba gumazamiziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham. †

⁵⁰ Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ateghti, ni manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari datigh, egh ia uari ko navir amirizimin iki.”

10

Poroghamiba uari ataghrasi (Matyu 19:1-12 ko Luk 16:18)

¹ Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin dipamin vongin oto. An otozima, gumazamizir aviriba ua

izava, anekuvazima, a zurara ami moghin men sure gami.

² A men sure gamima, Farisin maba izava a gifarava kamaghin an azara, “Ni e mikim, en arazim manmaghin migei? Gumazim uan amuim ateghamin arazir kam deras, ti puvati?”

³ A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?”

⁴ Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamning uaning ataghraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, an e mikeme.”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Tan naviba gavgafi, kamaghin amizima Moses ia bagha arazir kam osiri.

⁶ Bar fomira God nguazir kam ko biziba bar dagh amuavira gumaziba ko amizibagh ami.

⁷ Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva, a uan amuim ko aning uaningin porogham.

⁸ Egh aning nivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam

⁹ Kamaghin amizima God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.”

¹⁰ Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara.

¹¹ A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.

¹² Ezi amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

^{9:47:} Mt 5:29 ^{9:48:} Ais 66:24 ^{9:49:} Ese 43:24 † ^{9:49:} (9:49-50) Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningin aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati. ^{9:50:} Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 ^{10:4:} Lo 24:1-4, Mt 5:31 ^{10:6:} Stt 1:27, 5:2 ^{10:7:} 1 Ko 6:16, Ef 5:31

*Iesus boriba ko
(Matyu 19:13-15 ko Luk 18:15-17)*

¹³ Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atarava men anogorosi.

¹⁴ Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, "Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi. Men anogoroghan marki.

¹⁵ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiamin inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham."

¹⁶ A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa Godin migei.

*Bizir aviriba itir gumazim
(Matyu 19:16-30 ko Luk 18:18-30)*

¹⁷ Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirighava Iesusin guamin kamaghin a migei, "Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"

¹⁸ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migei, "Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuarim.

¹⁹ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, 'Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.' "

²⁰ Ezi an a ikaragha kamaghin migei, "Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava

arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati."

²¹ Ezi Iesus gumazir kamın garava, a gifongegha kamaghin a migei, "Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadaghiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan gin izi."

²² Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. A kamaghin, an navim bar osemezi a ghu.

²³ Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, "Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!"

²⁴ An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizima, Iesus ua kamaghin me migei, "Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburagham.

²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!"*

²⁶ A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamuava nighnizir aviribagh amuava uarira uarir gei, "Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"

²⁷ Ezi Iesus men garava kamaghin me migei, "Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami."

²⁸ Ezi Pita kamaghin a migei, "Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize."

²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazitam

10:14: 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **10:15:** Mt 18:3 **10:19:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, 24:14, Je 5:4 **10:21:** Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33 **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17 * **10:25:** (10:25) Ni kamelin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **10:27:** Jer 32:17, Lu 1:37

nan akar aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, o uan buaramiziba, o uan afeziam ko amebam, o uan boriba, o uan azeniba ategh,

³⁰ egh gumazir kam datirighin nguazir kamın God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba ko aveghbuaba ko buaramiziba ko amebaba ko borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghtima dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam.

³¹ Datirighin dughiar kamın faragha itir gumazir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazir aviriba, me gin faragh mangam.”

Iesus uan ovevem, dughiar mikezimın uam a migei.

(Matyu 20:17-19 ko Luk 18:31-34)

³² Egha me Jerusalemın ghuvanagava Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12 plan suren gumaziba inigha me miriamın ghughava, a bativamin bizibar gun me migei.

³³ A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalemın ghuvanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar arigham.

³⁴ Egh Kantrin Igharazibar Gumaziba, me dibovir akabar a mikimiva, a gipariva, a fozoroghiva, egh a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

Jems ko Jon ziar ekiamning iniasa ifonge.

(Matyu 20:20-28)

³⁵ Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha izava kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin aningın azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?”

³⁷ Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamın otoghiva egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtızim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtızir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?”

³⁹ Ezi aning a ikara, “Are, ga gavgavim iti.” Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtızim, gua a iniam, egh osimtızir dipar ki ruamim gua a guruam.

⁴⁰ Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsisı, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godın bizimra. A danganir kabar dapiamin gumaziba, a me gifogha, me bagha danganir kabagh ami.”

⁴¹ Ezi Jems ko Jon bizir kamın Iesus migeima, 10 plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonın atari.

⁴² Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbırası.

⁴³ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamın ikisi, a ingangarir gumazimın mın iki.

⁴⁴ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki.

⁴⁵ Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Jesus gumazir damazir kurar mam gamizi a dera

(Matyu 20:29-34 ko Luk 18:35-43)

⁴⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, egha gumazamizir avirim sara nguibar ekiam ataghrasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghav ikiava biziba bagha inge.

⁴⁷ Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin Otarim, nan apangkufigh!”

⁴⁸ Ezi gumazamizir aviriba diman an anogoregha egha nimira ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otarim nan apangkufigh!”

⁴⁹ Ezi Iesus tugha kamaghin migei, “An diagh.” Ezi me gumazir damazir kuramin diagha ghaze, “Ni uabin gavgafigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.”

⁵⁰ Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anekunigha zuamira dikavigha Iesus bagha ize.

⁵¹ Ezi Iesus an azara, “Ki ni bagh tizim damuasa ni ifonge?” Ezi gumazir damazir kuram kamaghin migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.”

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a Iesusin gin tuavimin zui.

Jesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

11

(Sapta 11-16)

Jesus atrivimin min Jerusalem in zui

(Matyu 21:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem boroghin izava Betfage ko Betanin boroghin Olivin mighsiamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning aning amaga,

² kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi, gua an mangiva gantima donkin igiar mam, me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighiva a inigh kagh izi.*

³ Eghti tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagha donki firi?’ gua kamaghin a mikim, ‘Ekiam ingangarim an iti. A uam anemangam.’ ”

⁴ Ezi aning ghua garima, me donki dipenir tiar akamin azenan tuavimin a ike. Ezi aning a firima,

⁵ gumazir maba tuivighav ikia aningin azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?”

⁶ Ezi Iesus aning mikemezi moghon aning men akam ikara. Ezi gumaziba aning in amamangatizima aning zui.

⁷ Egha aning donki inigha Iesus bagha izeghava uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisin da ghuani. Ezi Iesus a gisin apera.

⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimin da ghuari. Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha da arisi.

⁹ Egha faragha zuiba ko gin zuiba me diava ara kamaghin migei,

“Hosana! Ia Godin ziam fi!
Gumazir kam Ekiamin ziam ko gavgavimin izi.

God deravira a damu.”

¹⁰ “En ovavim Devit fomira en atrivimin ikezi moghin gumazir kam en atrivimin ikiasa izi.

Eghti God deravira a damu.

Hosana! Biziba bar dar pîn
itir Godin ziam fi!"

11 Ezi Iesus Jerusalemîn aven
ghugha ghua Godin Dîpenir mîriamîn
ghu. A ghugha biziba dar garava da
asavsuisi. Ezi aruem givazi a suren
gumaziba ko me Betanin ghue.

*Iesus temer figh bar an anogoroke
(Matyu 21:18-19)*

12 Amimizaraghan Iesus uan suren
gumaziba ko ua Betani ataghragha,
Iesus mitiriam an azi.

13 A saghon garima temer fighin
mam dafaribara iti. Ezi a roghira
mangi foghasa a dagheba iti, o
puvati. Kar fighin temeaba bamin
dughiam puvati. Ezi kamaghin
a ghua ovizitamîn apizir puvati,
dafarir kinbaram an iti.†

14 Egha a kamaghin temem mîgei,
"Tav gin nîn ovizitam rameghan
kogham." An a mikemezi, an suren
gumaziba oraki.

*Iesus Godin Dîpenir mîriamîn ghua
gumazir asiziba amadiba me batosi
(Matyu 21:12-17 ko Luk 19:45-48
ko Jon 2:13-22)*

15 Egha Iesus uan suren gumaz-
iba ko Jerusalemîn otivigha, Iesus
Godin Dîpenir mîriamîn ghuava gu-
mazir asizir ofa gamibagh iveziba ko
asizir ofa gamiba amadiba me batosi.
Egha dagiaba uari ikarvazir gumaz-
ibar dakoziba ko kuarazir bunbaba
amadibar dabirabiba, da fava egha
da ighagharisi.

16 Egha a tav bizir amaditam inigh
Godin Dîpenir mîriamîn aven izi
mangan an anogoroke.

17 Egha a men sure gamuava ka-
maghin me mîgei, "Mîgirigiar kam
Godin Akinafarimîn osizirimîn iti, o
puvati?"

'Nan dîpenimîn ingangarimîn
mîngarim kamakin,
kar nguaziba bar men Gumaza-
miziba
God ko Mîgeir Dîpenim.'

Ezi ia gumazir okeibar danganir
mogomemîn min a gami."

18 Gumazamizir avirim bar an
suren mîgirigîaba baregha digavir
kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir
gumazir ekiaba ko Judan arazibagh
fozir gumaziba Iesusin atiatigha,
egh me a misueghti an aremeghasa
maghira tuaviba buri.

19 Ezi aruem gevima Iesus uan
suren gumaziba ko me Jerusalemîn
nguibar ekiam ategha azenan zui.

*Temer fighin misingizim
(Matyu 21:20-22)*

20 Egha mîzaraghara Iesus uan
suren gumaziba ko ghua garima
temer fighin biba sara misingi.

21 Ezi Pita nîrigha Iesus mîgei, "Tisa
ni gan, temer fighin ni asighasighasa
mikemezim, a misingi!"

22 Iesus an mîgirigiam ikaragha ka-
maghin me mîgei, "Nîghnizir gav-
gavim Godin iki.

23 Ki guizbangira ia mîgei, tina
mîghsiar kam mikim suam, 'Mangi
uabi fegh ongarim mikinigh,' egh
uan navir averiamîn igharagh
nîghnighan kogh, egh nîghnizir
gavgavim a mikemezir bizimîn iki
suam, 'An otivam,' eghti bizir kam a
bagh otogham.

24 Kamaghin amizima ki ia mîgei,
ia bizir tizim bagh God ko mîgeir
dughiam an azangsigh, egh nîghnizir
gavgavim iki suam, 'Ki a inigha gîfa,'
ni bizir kam inigham.

25-26 Egh ni tugh God ko mikimiva
egh osimtizim tinan iti, ni an arazir
kuram gin amadagh, eghti kamaghin

11:13: Mk 11:20 † 11:13: (11:13) Ni fighin mîngarim gifoghsî, akirangin itir Akar Mîngaribar gan.
11:14: Lu 13:6 11:17: Ais 56:7, Jer 7:11 11:18: Mk 14:1 11:20: Mk 11:14 11:23: Mt
17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 11:24: Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 11:25-26: Mt 5:23, 6:14-15,
Kl 3:13 ‡ 11:25-26: (11:26) Fofozir gumazir maba kamaghin nîghnisi, mîgirigiar otevir mam uaghan
vezin kamîn aven iti. Mîgirigiar kamra kara, "Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba
gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamîn itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan
kogham."

nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim nin arazir kuraba gin amadagham.”‡

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha azara

(Matyu 21:23-27 ko Luk 20:1-8)

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemın otogha Iesus Godın Dıpenımın mırıamın aven aruıma, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazıbagh fozir gumazıba ko Judan gumazir dapanıba a bagha ize.

²⁸ Egha Iesusın azara, “Nı gavgavır manamın amodoghın bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavım nı ganıngı?”

²⁹ Ezi Iesus me ikara, “Kı azangsızır mam ia damuasa ia na mıkemeghtı kı gavgavır manamın bizir kabagha amımın gun ia mıkimam.

³⁰ Jonın rurım—kar Godın bizim, o gumazıbar bizim? Na mıkemegh!”

³¹ Ezi me uarıra uariv kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurım Godın ize,’ eghtıma a kamaghın ua en azaragham, ‘İa manmaghın amıgha nıghnızır gavgavım Jon damuan aghua?”

³² Eghtı e suam, ‘An rurım gumazıbar ize’...” (Gumazamıızıba bar moghıra fo, Jon a guızbangıra Godın akam inıgha ızır gumazım, kamaghın me gumazamıızıbar atıatingı.)

³³ Egha me Iesusın azangsızım ikaragha kamaghın mıgeı, “E fozır puvatı.” Ezi Iesus kamaghın mıgeı, “Kamaghıra, kı uan gavgavım inıızır tuavımın, gun ia mıkemeghan kogham.”

12

Wainın azenımın garır gumazır kurabar akar ısın zuım

(Matyu 21:33-46 ko Luk 20:9-19)

¹ Ezi Iesus akar ısın zuıbar Judan gumazır dapanııav geı, “Gumazır mam wainın azenımın oparıgha an dııavım aghuı. Egha wainın ovıızıba mırmıramın itarım gukuıgha pın ikı

wainın azenımın ganamın dıpenımın ingarı. Egha a wainın azenımın isa wainın azenımın ganamın gumazır mabagh anıngı (eghtı me gin wainı taba uam a ikaragham). Egha saghon ıgharagha ghu.*

² Ezi wainın ovıızıba kuaramın dughıam otozi, wainın azenır ghuavım ingangarır gumazır mam amadazı a wainın ovıızır taba inıasa wainın azenımın garır gumazıba bagha ghu.

³ Ezi me an suıragha, a mııuegha anemadazı a dafarııbara uamatenge.

⁴ Ezi a ingangarır gumazır ıgharazım amadazı me a mııogha an dapanım abıgha aghumsızır arazııar a gamı.

⁵ Ezi a ua mıkeızım amada, ezi kam me a mııoghezi an areme. Ezi an avırır ıgharazır maba saram amangı; maba me pura me mııoke, maba me me mııoghezi me arıaghire.

⁶ “Ezi bar abuananam itı anenemangasa, an otarır kamra, a bar ifongezım. A bar men gin anemagava kamaghın mıgıa ghaze, ‘Me nan otarır kamın akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazı a ghu.

⁷ Ezi wainın azenımın garır gumazıba kamaghın uariv geı, ‘Kar gin wainın azenır kam inıamın otarım. Arıa, e uarı inıgh a mııueghtı an aremeıa. Egh wainın azenır kam, e an ghuavııa ikegham.’

⁸ Egha me an suıragha a mııoghezi an areme. Ezi me a ısava wainın azenımın azenan anekunı.

⁹ “Ezi wainın azenımın ghuavım bar manmaghıra damuam? A ızııva wainın azenımın garır gumazır kabav soghtıma me arımıghıram. Egh wainın azenımın ısııva ıgharaz darazır anıngam.

¹⁰⁻¹¹ İa Godın Akınafarır osızırır kamın ganız, o puvatı?

‘Kar dııpenır akınır ingangarır gumazıba aghuazım,

11:32: Mt 14:5, Mk 6:20 12:1: Ais 5:1-2 * 12:1: (12:1) Nı wainın mıngarım gifoghsı, akırangın itır Akar Mıngarııar gan. 12:6: Mt 3:17 12:8: Hı 13:12 12:10-11: Sng 118:22-23

a datirighin dipenim aterir
guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin
bar dera.’ ”

¹² Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha, anetegha ghue.

Gumazamiziba dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?

(Matyu 22:15-22 ko Luk 20:20-26)

¹³ Egha gin Judan gumazir daniba Farisin maba ko Herotin gin zuir darasi amadazi, me Iesus bagha ize. Eghti me Iesusin migirigiar otevitamin an suighasa.

¹⁴ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo, ni zurara guizbangira migiava, migirigiar vamira gumazamiziba bar me ganidi. Gumazir ziaba itiba o gumazir kiniba, ni akar vamira me migiava guizbangira Godin arazibar men sure gami. E Godin arazim gin mangiva, gavmanin dagiaba Sisar daningam o puvatigham? E ivezam, o ivezan kogham?”

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiatam na bagh a inigh iziti ki an ganika.”

¹⁶ Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?” Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangisi

(Matyu 22:23-33 ko Luk 20:27-40)

¹⁸ Ezi Sadyusiba, me kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua

dikavighan kogham. Egha me azangisizir mam sara Iesus bagha ize.†

¹⁹ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighti, an aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.

²⁰⁻²¹ Ezi dughiar mam 7 pla aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezima, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mizezim kamaghiram ami.

²² Ezi 7 pla aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan areme.

²³ Aveghbuar 7 pla an ike. Egh kamaghin ua dikavamin dughiam, tinarama an pam?”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ia Godin Akinafarimin osizirim ko Godin gavgavim gifozir puvati, kamaghin ia paza nighnigha migei?”

²⁵ Ariaghreziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

²⁶ “Ezi ariaghreziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an gani, o puvati? Eghaghanir kamın, God kamaghin Moses mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’

²⁷ God gumazibar nivafizir ariaghribar God puvati, a gumazibar duar angamra itibar God. Ia bar paza nighnigha migei.”

Godin arazir faragha zuim

(Matyu 22:34-40 ko Luk 10:25-28)

²⁸ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, “Godin

† 12:13: Mk 3:6 12:17: Ro 13:7 12:18: Ap 23:8 12:18: (12:18) Ni Sadyusibar mingarim gifoghisi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. 12:19: Lo 25:5 12:25: 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52 12:26: Kis 3:2, 3:6

arazir manamra maba bar dagh afiragha, faragha zui?"

²⁹ Ezi Iesus a ikara, "Arazir bar ekiamra kara: 'Israel, ia oragh. Ekiam en God, Ekiam uabira.

³⁰ Ia uan Ekiam, ian God, uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh.'

³¹ Ezi arazir anarira irimra kara, 'Ni uabi gifongezir moghin gumazamiziba bar me gifongegh.' Ua arazitam kamningin min ekeveghe aning gafirazir puvati."

³² Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, "Ni guizbangira migia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati.

³³ E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezir moghin gumazamiziba bar me gifongegham. E arazir kamningin gin mangam, eghti arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagh afira."

³⁴ Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a migei, "Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon itir puvati." Egha datirighin tav ua azangsizitam ua Iesus damuan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha gumazamizibar azangsisi

(Matyu 22:41-46; 23:1-36 ko Luk 11:37-54; Luk 20:41-47)

³⁵ Egha Iesus Godin Dipenir miriamin gumazamizibar sure gamuava, men azara, "Manmagh amizi Judan arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin ovavim?"

³⁶ Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme,

'Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,
"Nan agharir guvim daperagh,
egh na ko atrivimin ikiam.

Egh mangi dughiar ki nin apanibar amighti
me nin apengan ikiam." '

³⁷ Egha Devit uabi 'Ekiam' gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Otarim?" Ezi gumazamizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.

³⁸ Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghin migei, "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba me biziba amaga dagh ivezi naghin ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge.

³⁹ Egh God ko migeir dipenibar dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiaaba me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge.

⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumaziba men ziaba fasa, egha me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham."

*Amuir odiarimin ofa
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Egha Iesus ghua dagaiba arizir danganimin boroghin aperaghav ikiava gumazamizir aviribar garima me uan dagaiba isa Godin Dipenimin dagaiba arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi.

⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarim izava dagiar muziarir pumuning ati, aning dagiar rubuzir muziarir vamira an min ghu.

⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagaiba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagaibagh afira.

44 Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13

Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham

(Matyu 24:1-2 ko Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!”

² Ezi Iesus kamaghin a ikara, “Ni dipenir dafar kabanaghin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtizer aviriba gin otivam

(Matyu 24:3-14 ko Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus Olivin mighsiam gisin, Godin Dipenimin guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara,

⁴ “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadzoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki.

⁶ Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Kraiss, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram.

⁷ “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam,

eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam.

⁸ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvatightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizer kaba faragh otivighti nguazir kam givamin dughiam tighar. Osimtizer kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim isi mokin.

⁹ “Ia deravira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiva, egh ka amizir biziba ia dar gun me mikimam.

¹⁰ Eghti Godin akar aghuim gumaziba faragh nguibaba bar dav kinigh.

¹¹ Eghti gumazitaba dughiar manam ian suiragh ia inigh kotin mangiti, ia faragh mikimsi nighnighiva osiman marki. Pura migirigiar manam God kotin aven ni danighti, na mikim. Kar ni uabi migeir puvati, Godin Duam migei.

¹² “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira dar amuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram.

¹³ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Egh tina tugh gavgavigh mangi ana aremeghamin dughiamin tughti, God ikirimirir aghuarim gin a daningam.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam

(Matyu 24:15-28 ko Luk 21:20-24)

¹⁴ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia ganti God bar aghuazir

bizim an dipenimin ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamın ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamın otoghti, Judian Distrighin aven itir darasi me zuamiram ari mighsiabar ghuavanangam.

15 Tav dipenimin avughsir danganimin ikeghiva dipenimin aven mangi uan bizitam inian marki.

16 Tav azenir ekiamın ikeghiva uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki.

17 Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham!

18-19 Dughiar izamin kaba, da osimtızir ekiabar dughiaba. God nguazim ko overiamın ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghın dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghın ia God ko mikim, eghti osimtızir ekiar kaba amozimın dughiamin otivan marki.

20 Egha Ekiam uan misevezir gumamazibagh nighnigha, dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi da mong ofefe. A ti dar aghorezir putizi gumamaziziba bar ariaghreghai.

21 “Dughiar izamim tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraistra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraistra muna!’ an akam baraghan marki.

22 Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumamaziziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghın ifonge, me gumamazibagh ifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumamaziziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghın

me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarsi damuva avegham.

23 Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghın ia deravira uari bagh gan.”

Jesus ghaze, gin Gumazibar Otaram izam (Matyu 24:29-31 ko Luk 21:25-28)

24 Egha Iesus mighia ghua kamaghın mighi, “Osimtızir ekiar kabar dughiar givaghti, gin izamin dughiamin bizir kaba otivam.

‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
25 eghti mikoveziba overiamın asighiram,
eghti overiamın itir bizir gavgav-
iba sivaghsivagh,
uan danganiba ataghragham.’

26 Dughiar kamın gumaziba ganti Gumazibar Otaram gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamın tongin izam.

27 Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamın danganiba bar ko nguazimın otevilla bar dar mangiva God misevezir gumamaziziba men aku a bagh izam.”

Jesus ghaze, ia temer fighin gan fogh (Matyu 24:32-35 ko Luk 21:29-33)

28 Egha Iesus mighia ghua kamaghın mighi, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimın dughiar roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam.

29 Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otaram a ua izamin dughiar roghira ize. A tiar akamin tughav iti.

30 Ki guizbangira ia mighi dughiar kamın itir gumamazizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam.

³¹ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.”

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam tav a gifozir puvati
(Matyu 24:36-44)

³² Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Tav fozir puvati, dughiar manamra ki ia migeir bizir kaba otivam. Godin Nguibamin itir enselba ko Godin Otaram uaghan fozir puvati. Afeziar Ekiam uabira fo.

³³ “Ia dughiar kam in izamin dughiam gifozir puvati. Ia deravira uari bagh ganiva mizuam.

³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garighava dipenimin ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazimin migia ghaze, ni deravira gan.

³⁵ “Dipenimin ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimin izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan.

³⁶ Puvatighitima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam.

³⁷ Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, ‘Ia deravira gan!’ ”

14

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri
(Matyu 26:1-5 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)

¹ Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam, koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh

amisueghti an aremeghasa tuaviba buri.*

² Me kamaghin uariv gei, “E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam e damigham.”

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge.
(Matyu 26:6-13 ko Jon 12:1-8)

³ Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava lepa itir gumazim Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. An apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam. An alabastan ingarizir misevimin iti. An ziam nat, an ivezim bar pin iti. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge.

⁴ Ezi uaghan itir darasi me naviba isiava kamaghin uariv gavira iti, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?”

⁵ An anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham.” Egha me puv an atari, egha an anogorosi.

⁶ Ezi Iesus kamaghin migei, “Anetakigh. Ia tizim bagha osimtizim a garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami.

⁷ Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham.

⁸ Ki aremeghti a damuamin bizim, a na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghughti me gin na mozim darigham.

⁹ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kam in danganir manamin Godin akar aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan

13:32: Mt 24:36 **13:34:** Mt 25:14, Lu 12:36-38 **13:35:** Lu 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18

* **14:1:** (14:1) Ni Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:8:** Jo 19:40

a mikimiva egh a ginighnighivira ikiam.”

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gavgavim arkiri
(Matyu 26:14-16 ko Luk 22:3-6)

¹⁰ Ezi Judas Iskariot 12 plan aposelin mam, a Iesus isiva ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu.

¹¹ Ezi me an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akar gavgavim arkiri. Ezi an an suiragh me daningasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api
(Matyu 26:17-25 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹² Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiar faragha zuir dughiam, Judan gumaziba me arazir kam iti. Me faragh God Israelbagh Itazir Dughiam ginighnighiva sipipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramisi, e bizibar akiram?”

¹³ Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi.

¹⁴ Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, “Tisa kamaghin azangisi, “Nan danganir ki uan suren gumaziba ko Israelbagh Itazir Dughiamin isamar amamim mana?”

¹⁵ Eghti a dipenimin aven pin itir danganir ekiam ian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar dar akir.”

¹⁶ Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba a migirigiamin mirara

ghuzi, ezi aning maghira God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

¹⁷ Ezi guaratizimin Iesus uan 12 plan suren gumaziba ko otifi.

¹⁸ Egha me dagher dakozimin apiaghav ikiava apava, Iesus kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api.”

¹⁹ Me an akam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvagha an azangisigha kamaghin migei, “Kirara markiana?”

²⁰ Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, “Ia 12 pla ian tavra. Gumazir na ko itarir vamira bret azuim.

²¹ Ezi Gumazibar Otirim, Godin Akinafarim mikemezir moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazibar Otirim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghai!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh aningi

(Matyu 26:26-30 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korin 11:23-25)

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha egha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi.”

²³ Egha a wain apir itarim inigha egha God minabagha me ganingizi, ezi me vaghvagha uarir guri.

²⁴ Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire.

²⁵ Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam rameghan kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki wainin dipar igiam ramam.”

²⁶ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita gin mikim suam, a Iesus gifozir puvati.

(Matyu 26:31-35 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)

²⁷ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti,

'Ki sipsipbar garir gumazim a misueghti sipsipba tintinimin aregham.'

Kamaghin ia bar nighnizir gavgavim nan itim givaghtima, ia na ategh aregham.

²⁸ Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."

²⁹ Ezi Pita kamaghin migei, "Me bar ni ateghti kirara puvatigham."

³⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kam in uabi dughiar pumuning ko mizezim ni suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti tuarim gin akazir pumuning damuam."

³¹ Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin azenimin God ko migei

(Matyu 26:36-46 ko Luk 22:39-46)

³² Egha Iesus uan suren gumaziba ko temer olivbar azenim, an ziam Getsemanin ghuegha, Iesus kamaghin me migei, "Ia kagh dapiaghiv kiti ki God ko mikimam."

³³ Egha a Pita, Jems ko Jon me inigha ghu. Ezi atiatim puviram an anadima, a bar osemegha,

³⁴ kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, deravira gan."

³⁵ Egha a mong isivagha ghugha, egha uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migia ghaze, tuavir igharazitam ikitima God dughiar kurar kam na dam a inigh.

³⁶ A kamaghin God ko migei, "O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osemzir puvati. Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ki ifongezir moghin puvati, ni ifongezir moghira, ni damu."

³⁷ Ezima a uamategha uan suren gumazir pumuning ko mizezim bighan ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pita migei, "Saimon, ni akui? Ni tong na ko iki ganiva dughiar otevimin ikeghan kogham?"

³⁸ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi."

³⁹ Egha a uamategha ghugha faragha God ko mikemezi moghin ua a ko migei.

⁴⁰ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa.

⁴¹ Ezi a dughiar mizezim ghugha God ko mikemegha uamategha iza me migei, "Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar darim darighasa.

⁴² Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!"

Judas Iesus isava an apanibar darim gati

(Matyu 26:47-56 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)

⁴³ Egha Iesus Pita, Jems ko Jon migiavira itima, Judas, an suren gumazir 12 plan mam oto. Maturan avirim a ko midorozir sababa

ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba, me me amangizi, me izi.

⁴⁴ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, egh deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi.”

⁴⁵ Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamaghin migei, “Tisa!” Eghava an tore.

⁴⁶ Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷ Ezima Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanim in ingangarir gumazim in kuarim atu, ezi an kuarim dutu-aghiri.

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki okimakar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi?”

⁴⁹ Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim in miriam in aven sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarim in osizirim mikemezir moghira ia kamaghin na gami.”

⁵⁰ Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

⁵¹ Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvati, egha inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima,

⁵² a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti

(Matyu 26:57-68 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵³ Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa.

⁵⁴ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanim in dipenim in divazim in aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba koma aperaghav ikia avim in fii.

⁵⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar Iesusin misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buri, egha tam batozir puvati.

⁵⁶ Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira zuir puvati.

⁵⁷ Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kam in a migei,

⁵⁸ “E orazima, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim anepirigh, egh dughiar pumuning ko mikezim in igharazitam in ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim gumaziba ingarizir puvatizim.’”

⁵⁹ Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰ Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugh a egha Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?”

⁶¹ Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Kraisa, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumamaziziba ziam fer Godin Otarim?”

⁶² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki an Otarimra. Eghti ni ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiam in ghuariaba sara izam.”

⁶³ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abighava azara, “E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam!”

⁶⁴ Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa, egha ghaze an aremegham.

⁶⁵ Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avara, egha me uan agharibar a misogha kamaghin migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a inighava a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(*Matyu 26:69-75 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18; 18:25-27*)

⁶⁶ Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingan-garir guivir mam izi.

⁶⁷ Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gari. Egha kamaghin migei, “Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike.”

⁶⁸ Ezi a uabin ghuaragha ghaze, “Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.

⁶⁹ Ezi ingangarir guivir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, “Muna men mav.”

⁷⁰ Ezi a ua uabin ghuara. Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darasi Pita migei, “Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira.”

⁷¹ Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.”

⁷² A kamaghin migiavira itima tuarim uam ake. Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mizekimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu
(*Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Luk 23:1-5 ko Jon 18:28-38*)

¹ Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir

dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi.

² Ezi Pailat an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?” Ezi Iesus a ikaragha kamaghin migei, “Are, ni deraghavira migei.”

³ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a migiava, a gasi.

⁴ Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvagh, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi.”

⁵ Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus guasa migei

(*Matyu 27:15-26 ko Luk 23:13-25 ko Jon 18:38-19:16*)

⁶ Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamin dughiam, me Pailatin mikimtima a kalabusin itir gumazir me ifongezim, aneteghti, a mangam.

⁷ Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire.

⁸ Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangisi. Kar arazir Pailat zurara amim.

⁹ Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?”

¹⁰ Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati.

¹¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailatin mikemeghti a Iesusin anogoregh, egh Barabas ateghti a me bagh izam.

¹² Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?”

¹³ Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, “A isi ter ighuvimin aneguragh!”

¹⁴ Ezi Pailat men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamtem dia migei, “Ter ighuvimin aneguragh!”

¹⁵ A me damuti men naviba deraghasa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav kemezi me benibar Iesus fozoroghezi Pailat ter ighuvimin aneguasa me ganingi.

*Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Matyu 27:27-31 ko Jon 19:2-3)*

¹⁶ Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa.

¹⁷ Egha me korotiar aghevir ruarim a garugha egha dikonir amianim arkirigha an dapanim garu.

¹⁸ Egha me maghira an diava a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!”

¹⁹ Egha me aghorim an dapanim misoghava, egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan tevir akuribagh isin ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami.

²⁰ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ananaba agaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin aneguragha a gafu

(Matyu 27:32-44 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)

²¹ Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazimin ikegha Jerusalem in aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim a terasa an suirazi, an aneteri.

²² Egha me ghua danganir mam in ziam Golgata, me an otifi. (Danganir kam in ziam in mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.)

²³ Egha me wain ko mizaziba agevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua.

²⁴⁻²⁵ Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam.

²⁶ Egha me an gun migeir akar kam osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme.

²⁷⁻²⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesus in boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesus in agharir guvim in itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriam in itir ter ighuvim gafu.

²⁹ Ezi iza zui darasi me dibovibar a migiava uan dapaniba roava ghaze, “Ore! Ni, gumazir God in Dipenim akarigh aruer pumuning ko mizezim in uam an ingarasa mikemezim,

³⁰ datirigh in ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!”

³¹ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba uaghan kamaghiram a dipova uariv gei. Me kamagh in migia ghaze, “A igharaz darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa!

³² Gumazir kam, a ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Mizevezir Gumazim ko Israelbar Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakar an boroghin guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti.

*Iesus in ovevem
(Matyu 27:45-56 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)*

³³ Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir

nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu.

³⁴ Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Akar kamın mingarim kamakın, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki?

³⁵ Ezi roghira tuivighav itir darasi oregha ghaze, "Ia oragh, a Elaijan dei."

³⁶ Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, "Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati."

³⁷ Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.

³⁸ Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri.

³⁹ Ezi midorozir gumazir 100 plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha manmaghin aremezir arazimin ganigha ghaze, "Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!"

⁴⁰ Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome.

⁴¹ Amizir kaba Galilin ikegha Iesusin akurvagha egha an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalemın anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati

(Matyu 27:57-61 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin

Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai.

⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100 plan garir gumazim bagha akam amadazima a izima an an azara, "Iesus guizbangira aremezi, o?"

⁴⁵ Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati.

⁴⁶⁻⁴⁷ Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha izava Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha anerizima Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning garima, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuegha izava an akam dukua.

16

Jesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Luk 24:1-12 ko Jon 20:1-10)

¹ Egha Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese.

²⁻³ ⁷ pla dughiabar faragha zuir dughiamin aruem anadima mizaraghara me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, "Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?"

⁴ Egha me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuegha ghu.

⁵ Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶ Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati.

Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan.

⁷ Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, 'A ian faragh Galilin mangam. A mikemezir moghin ia munagh a bativam.' "

⁸ Ezima me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatingi, kamaghin me taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10 ko Jon 20:11-18)

⁹ Iesus 7 pla dughia bar faragha zuir dughiamin mizaraghara ua dikavigha Makdalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghra Iesus faragha duar kurar 7 pla an itiba batoke.*

¹⁰ Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikeziba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei.

¹¹ Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kamn akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning tu-avim in Iesusin gani

(Luk 24:13-35)

¹² Egha dughiar kamnaghra gin Iesus gumazir igharazim in min otozi suren gumazir pumuning nguibar ekiam in azenan zuima an aning bato.

¹³ Ezi aning uamategha iza bizir kamn gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir gavgavim aning in akabar itir puvati.

Iesus me damuamin ingangarim in gun uan suren gumazibav gei

(Matyu 28:16-20 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁴ Egha gin 11 plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir

bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kamn itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me migia men atari.

¹⁵ Egha a kamaghin me migei, "Mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamn itir gumazamiziba bar akar aghuim me mikim.

¹⁶ Eghti tina nighnizir gavgavim nan ikiva, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin ikiva ivezir kuram iniam.

¹⁷⁻¹⁸ Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziam duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir dipar ariagheritamar ameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumazibar arighti men arimariaba givam."

God Iesus inigha uan Nguibamin ghuavanabo

(Luk 24:50-53 ko Aposel 1:9-11)

¹⁹ Egha Ekiam Iesus bizir kabar me mikemegha givazima God a inigha uan nguibamin ghuavanabo. Ezima a Godin agharir guvim in amadaghan aperaghav iti.

²⁰ Ezima an suren gumaziba nguazir kamn danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumazamiziba fo, akar kam guizbangira.

16:7: Mt 26:32, Mk 14:28 **16:9:** Lu 8:2 * **16:9:** (16:9-16) Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9 in kegha ghua 20 in tuzir akabav gia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri. **16:10:** Lu 24:10 **16:14:** 1 Ko 15:5 **16:15:** Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21 **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55 **16:20:** Ap 5:12, 14:3, 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4

Luk Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Luk Osirizir Akar Aghuimın, e Iesusın garima, a Israelbar gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba, uaghan me ini. Ezi Iesus uan ingangarim damuasa, kamaghın gumazamizibav miġia ghaze, God akar aghuim gumazir onganaraziba mikınasa na ginaba. Ezi kamaghın amizıma, Ekiamin Duam nan iti. (Luk 4:18ın gan.) Ezi bar guizbangıra, akınafarir kamın Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osımtızir avırıba aterıbar apangkuvigha deravıra me gami.

Bizir Iesus amıba, da an adarazir gamıma, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimın, gumazamiziba bar akonge (Luk 1:42-48, 2:10), egha ghua akınafarim ġıvazı naghın tuzi, Iesus Godın Nguibamın ghuavanabozıma, me bar akuega mamaghıra iti. (Luk 24:52ın gan).

Iesusın ikimirimın bizir avırıba Luk uabıra dagh eghari. Bizir kaba, da akınafarir ıgharazitamın itir puvati. Luk uabıra, Iesus nguazımın izezir bizir avırir otivizibagh eghari. Luk uabıra, a Iesusın akar ısın zuir kam geghari, a kamakın: Gumazir mam osımtızim tuavımın a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar ısın zuir ıgharazim, Luk a geghari, otarım afeziam ategha ghua tintinıbar aruıgha ġın uamategha ize. Egha Luk Iesusın akar ısın zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabıra, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagıaba isim.

Bizir maba Luk akar avırıba dar iti, dar kara: God ko mikimivıra ikiamın arazim, ko Godın Duamın ingangarım, ko God gumazamizibar arazir kuraba ġın amadir arazim.

Egha Luk uaghan amizıba ingarizir bizıbar akar avırıba da iti.

Lukın akaba, da akınafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akınafarir ıgharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangarıbar Akınafarım. E fo, Iesus Godın Nguibamın ghuvanabogha ġıvazıma, Aposelba bizir avırıbagh ami. Ezi akınafarir kamın aven, Luk aposelba amizir bizıbar eghaghanım osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

¹⁻⁴ Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazir avırıba God en tongın amizir bizıbar ganıgha, dar ġın osirasava ami. E gumazir uari uan damazıba ganizıbar akam baraki. Egha me faragha Godın akamın ingangarir gumazıbar otivigha, egha an akam akuri. Kamaghın amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavıra dar mıngaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravırama da osiri. Ni dar ġın fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guızın bizıba.

**Jon Gumazıba Ruer
Gumazımın amebam a
batezir dughiam, ko
Maria Iesus batezir
dughiamın miġirıġiam**
(*Sapta 1:5-2:52*)

Ensel Sekaraian miġia ghaze, Jon otogham

⁵ Dughiar kamın Herot Judian atrivımın itima, Godın ofa gamir gumazir mamın ziam Sekaraia, an Abıyan adarazir gumazir mam. Ezıma an amuım Elisabet, an Aronın ovavım.

⁶ Anıng bar deraghavıra Godın arazıba koma an akam baragha dar ġın zui. Ezıma God anıngın garıma, anıng an damazımın bar dera.

⁷ Elisabet furabagh ati, kamaghın amizıma anıng borıba puvatıghava,

dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

⁸ Ezi dughiar mamın ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimın mın Godın damazimın ingari.

⁹ Ezi me Godın Dipenimın ofa gamir gumazibar arazibar gıntıgha, gumazim amısvasa me dagiabagh da kuri. Ezi God anemısefe. Eghti Sekaraia Godın Dipenimın aven mangı mıgharir mughurıar aghuim zuim dapongam.*

¹⁰ Ezıma mıgharir mughurıar aghuim zuim dapongamin dughiam otozıma, gumazamizir Godın ziam feba, Godın Dipenimın miriamın uari akuvagha God ko mıgei.

¹¹ Ezıma Ekiamın Ensel a batogha, mıgharir mughurıar aghuimın ofan danganimın agharir guvimın amadaghan tughav iti.

¹² Ezi Sekaraia an apıgha dıgavir kuram gamıgha bar atiatingi.

¹³ Ezıma ensel kamaghın a mıgei, “Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir mıgırıgıam, God a baraki. Ezıma nın amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datıgh.

¹⁴⁻¹⁵ Egh ni bar akuegh navir amırızimın iki. Eghti a Godın damazimın ziar ekiam iniam, kamaghın gumazamizir avırıba an otoghamın dughiamın bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganıbar aman kogham. Egh a uan amebamın navir averiamın aven ikıvıra ikıti, Godın Duam bar a gizıvaghıam.

¹⁶ Egh a uam Israelın gumazamizir avırıba inıgh men Ekiam God bagh mangam.

¹⁷ Egh Elaijan itir Godın Duam ko gavgavir kamra Jon Ekiamın faragh mangıva, afeziabar amutıma

me uan borıba ua dagh fueghıva, akırıba ragha God gasarazıba ua me damutıma me ua nıghnızir aghuıbar gumazıbar amuva, egh gumazıbar kımıtıma me uari akırıghası Ekiam mızuam ikiam.”

¹⁸ Ezi Sekaraia enselin azara, “Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurıgha gıfa. Kamaghın amızı, ki manmaghın bizir kam guızbangıra a gıfoghıam?”

¹⁹ Ezi ensel an akam ikara, “Ki Gebriel. Ki Godın damazimın tughav iti. God uabi na amadazıma, ki akar aghuir kamın ni mikımasa ize.

²⁰ Ni nan akaba baregha nıghnızir gavgavim dar itir puvati. Ezi bizir kam bagh ni mikıman kogh nımıra ikiam, mamaghıra ikıtıma bizir kaba otıvamin dughiam otogham.”

²¹ Ensel Sekaraia mıgeıma, gumazıba ko amızıba azenan ikia Sekaraia mızua ghuav amıragha pura nıghnısi, manmaghın amızim a dughiar ruarımın Godın Dipenimın aven iti?

²² Ezi an azenan otoghava, me mikıman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godın Dipenimın aven irebamın mın bizitamın gani. Egha an akamın me mıgeir puvatıgha dafarıbara me mıgei.

²³ Eghava an ingangarir dughiam gıvazıma, a uan nguıbamın ghu.

²⁴ Ezıma dughiar maba ghua gıvazıma an amuim Elisabet navim ada 5 plan iakinıbar uabi modo.

²⁵ Egha a kamaghın mıgei, “Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvıgha nan aghumsızim gumazamizıbar damazimın anedangı.”

Ensel Maria bagha akam inıgha zui

²⁶ Egha Elisabetın navir adasem 6 plan iakinimın otozıma, God ensel Gebriel Nasaretın anemada, Galilın Distrıghın aven itir nguıbam.

1:9: Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11 * **1:9:** (1:9) Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagha anemısvasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a satun ikararer bizıba inıasa ikararemın amir puvati. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:12:** Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:18:** Stt 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:23:** 1 Sto 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5

27 Ezi ensel ghua, guivir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra.

28 Ensel a bagha ghuava kamaghin a migei, "Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti."

29 Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, "Kar akar manmaghin amizim?"

30 Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, "Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti.

31 Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh.

32 A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin bar pin itimin otarim. Eghti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam.

33 Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a bizibagh ativamin dughiar kam givaghan kogham."

34 Ezima Maria kamaghin enselin azara, "Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezima bizir kam manmaghin na batogham?"

35 Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, "Godin Duam ni bagh izeghti bar pin itir Godin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham.

36-37 Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghurigha, egha uaghan navim adai. Me ghaze, an navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6 plan tu."

38 Ezi Maria kamaghin ensel ikara, "Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu." Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

39 Ezi dughiar kamın Maria uan biziba akırighava zuamıra nguıbar ekiar Judian Distrighin mıghsıamin itimin ghu.

40 Egha a Sekaraian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganingı.

41 Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezima Elisabet Godin Duam a gizifa.

42 Eghava a pamtemin tiarim akarigha kamaghin migei, "Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami.

43 Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezima nan Ekiamin amebam na bagh izi?

44 Ezi ki ni barazi, ni dughiam na ganingizima borir na navir averiamin itim bar akuegha aguaghfa.

45 Ni nighnizir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghin ni bar akongegh."

Marian ighiam

46-49 Ezi Maria kamaghin migei,

"Ki pura Ekiamin ingangarir amizim, kamaghin amizima a na giniri. Kamaghin nan navim Ekiamin ziam fe.

Ezi nan duam God bagha bar akonge,
a nan akurvazim.

God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.

Ezi an ziam bar zuegha dera.

Kamaghin amizi, datirighin tugh mangi

gumazamiziba na mikim suam,

God deravira ni gami.

50 Ezima a gumazamizir an atiatiava an apengan itibar apangkufi.

A kamaghira datirighin itir gumazamizibar amu

gîn izamin gumaziba ko
amizibar amu mamaghira
ikiam.

⁵¹ A uan dafarimîn bizir bar gavgav-
ibagh ami.

Gumazir uarira uan ziaba feba, a
men agirazîma me are.

⁵² God atrivibar gavgavim dikabiragha
gumazir kîriba fe.

⁵³ A bizir aghuiba isava mîtiriaba az-
ibagh aniga,
biziba bar izivaziba amangizîma
me pura ghue.

⁵⁴⁻⁵⁵ A uan ingangarir gumazim Is-
raelin akura.

Egha en ovavibagh amizir akar
gavgavim gînighnîghavîra iti.

Egha Abrahamin apangkuvigha,
egh gîn otivamin gumazibar
apangkuvigh mamaghira
ikiam.”

⁵⁶ Ezi Maria iakinir pumuning ko
mîkezimîn Elisabet ko ikegha gîn ua-
mategh uan nguibamin ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

⁵⁷ Ezîma Elisabet otamin dughiam
otozîma, an otarim bate.

⁵⁸ An boroghîra itir darasi koma
an anababa kamaghîn oraki, Ekiam
an apangkuvigha bizir aghuim a
gamizîma, me a ko bar akonge.

⁵⁹ Ezi an 7 plan dughiaba gîvazîma,
me borimin mîkarzir mogomem
aghorasa izi. Egha me an afeziamîn
ziam Sekaraia a darîghasa.

⁶⁰ Ezîma an amebam kamaghîn me
mîgei, “Puvati! E Jon a darîgham.”

⁶¹ Ezi me kamaghîn a mîgei, “Nîn
anabatam ziar katam itir puvati.”

⁶² Egha me dafarimra an afeziamîn
azangsisî, a ziar manatam uan
otarim darîgham.

⁶³ Egha Sekaraia an ziam osir-
asa biziba bagha dafaribara men

azangsisî. Egha kamaghîn osiri, “An
ziam Jon.” Ezîma me kamaghîn
ganigha bar aguaghfa.

⁶⁴ Ezîma an akam zuamîra
kuiaghrizîma an mîzem firiaghrizîma,
a maghîra mîgiava Godin ziam fe.

⁶⁵ Ezîma an boroghîn itir darazi
kamaghîn ganigha, bar atiatingi.
Ezîma Judian Distrighîn itir nguibar
mîghsiabar itibar gumaziba bizir
otivizir kaba baregha dar gun uariv
gei.

⁶⁶ Ezi Ekiamîn gavgavim borir
kam ko iti. Ezîma me bar moghîra
bizir kam baregha, a gînighnîgha
a bagha azangsisî, “Borir kam bar
manmaghîram otogham?”

Sekaraian ighiam

⁶⁷ Ezîma an afeziam Sekaraia
Godin Duam a gîzîvazîma, a Godin
nîghnîzimîn gun mîgei,

⁶⁸ “Ekiam iza uan gumaziba ko amiz-
iba ua me ini,
kamaghîn amizîma, e an ziam fe,
a Israelbar God.

⁶⁹ God en akurvaghasa uan in-
gangarir gumazim Devitîn
adarazir aven gumazir bar
gavgavim amîsefe.

⁷⁰ Godin akam inigha izir gumaziba
bizir kamîn gun fomîra kam-
aghîn me mîkeme.

⁷¹ An en apaniba koma en atara
pazav e gamibar dam e iniasa
ize.

⁷² Egh apangkuvim en ovavibar
akakaghîva,
uan Akar Dîkîrizir Gavgavim
nîrîgham,

⁷³ akar gavgavir en ovavim Abra-
ham ganîngîzim.

⁷⁴ Egh en apaniba dam e iniva,
en amamangatîghtîma e an in-
garsîva atiatingan koghîva,

1:51: 2 Sml 22:28, Sng 33:10, 98:1, Ais 40:10, 1 Pi 5:5

1:52: 1 Sml 2:6, Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6

1:53: 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9

1:54-55: Stt 17:7, 17:19, 18:18, 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai

7:20, Ro 11:28, Ga 3:16

1:59: Stt 17:12, Wkp 12:3, Lu 2:21

1:60: Lu 1:13

1:66: Stt 39:2, Sng

80:17, Ap 11:21

1:67: Jol 2:28

1:68: Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16

1:69: Sng 18:2

1:70:

Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2

1:71: Sng 106:10

1:72: Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9,

106:45 **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20

1:74: Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14

1:75: Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14,

1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4

- ⁷⁵ eghiva e an damazimın arazir aghuir a ifongezibar gın mangam,
eghti a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.
- ⁷⁶ Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam bagh tuavim akir.
Kamaghın amizim, me Godın bar pın itimın akam inigha izir gumazim ni darıgham.
- ⁷⁷⁻⁷⁸ Godın apangkuvim e ko itima, a uan gumazamiziba ua me ini-amin fofozim me ganıga,
men arazir kuraba gın amadi.
Ezima aruemin angazan-
garim Godın Nguibamın
ikegh e bagh izighram.
- ⁷⁹ Egh angazangarim mıtarmemin ikiava aremeghasava amibagh feghiva,
egh navir amırızimın tuavim en suebar akagham.”

⁸⁰ Ezima Jon gın aghuıga gıvazıma an duam uaghan aghua gavgafi. Egha a Judian nguazir gumaziba puvatızimın iti. Egha ghua an azenim girıgha İsrailın gumazıbar damazimın oto.

2

Maria İesus bate (Matyu 1:18-25)

- ¹ Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir nguıbar gumazamiziba bar mangi uan ziaba osir.”
- ² Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimın itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir kam oto.*
- ³ Ezi gumazamiziba uan ziaba osir-asa uan nguıbar zui.
- ⁴ Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghın a Galilin Distrighın itir nguıbar Nasaret ategha, Judian

Distrighın itir nguıbar Betlehemın zui, kar Devitin nguıbar.

⁵ A mangıva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osir-asa. Dughiar kam Maria borimın navim adai.

⁶ Egha aning ghuava Betle-
hemın itima, Maria borim batamin dughiam oto.

⁷ Ezi a uan otarir ivariam bate. Egha borim inir avızibar a nomke. Dughiar kam dipenir akuim izıfa. Kamaghın amizi, aning borim isava bul-
makauba apir danganimın aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

⁸ Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguıbar azenan ikiava, dimagarıbar uan sipsipbar gara me geghufi.

⁹ Ezi Ekiamın enselin mam pura me batozi, Ekiamın angazangarim me gısira. Ezi me bar atiatingi.

¹⁰ Ezi ensel kamaghın me migei, “İa atiatingan marki. İa oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir gumazamiziba bar me damighti, me bar akongegham.

¹¹ Datırighın Devitin nguıbarın akurvazir gumazim ia bagha oto. A God Ua Gumazamiziba İniasa Mısevezir Gumazim, a en Ekiam.

¹² İa mangi kamaghın ganigh fogh, ia gantıma me borim inir avızibar a nomkeghıva bulmakauba apir dan-
ganim datıghtıma a irıghıv ikiam.”

¹³ Ezi maghıra, Godın nguıbarın enselin avırir bar dafam otogha en-
selin kam ko me Godın ziam fa kam-
aghın migei,

¹⁴ “İa bizıbar pın itir Godın ziam fı. Eghı nguazimın itir gumazıba ko amızir God ifongezıba, me navir amırızimın iki.”

1:76: Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10 **1:77-78:** Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 **1:79:**

Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18 **1:80:** Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40 * **2:2:** (2:2) Dughiar kam, Romın gavman İsrailbar nguıbar bar dagh atıvagha dar gari. İsrailın nguıbar ekiam, a Provıns Sirian aven iti. Romın gavmanın gumazıba, me men garir atrıvıba dibora ghaze, “Sisar.” **2:5:** Lu 1:27 **2:7:** Mt 1:25 **2:10:** Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:11:** Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

15 Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin nguibamin ghuezima, ezi sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, "Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimin ganika."

16 Egha me zuamira ghuava Josep ko Marian api, egha borimin garima a bulmakauba apir danganim girighav iti.

17 Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, egha ensel borimin gun me mikemezir akabar gun gumazir igharazibav gei.

18 Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami.

19 Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, egha dagh nighnighavira iti.

20 Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari, da otifi. Kamaghin me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi mokon, me ziam Iesus a gati

21 Ezi 7 plan dughiaba givazima an mikarzir mogomem aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatizir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

22 Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalem zui.

23 Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, borir otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam.

24 Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar

pumuning, o bunbamin min gari kuarazir igiar pumuning inigha izi.

25 Ezi Jerusalem aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba a givamin dughiam bagha mizuai iti.

26 Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin Krai (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham.†

27 Kamaghin amizima Godin Duam nighnizim a ganingizima a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inighava aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa.

28 Ezi Simeon Iesus inighava uan dafarimningin a ifiraghava Godin ziam fa kamaghin migei,

29-32 "Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.

Eghti nin akurvazimin angazangarim ni Kantrin Igharazibar Gumaziba me daningam.

Egh ziar ekiam Israelbar aningam; me nin gumazamiziba.

Ezi ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam, ki uan damazimin an ganigha gifa.

Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin ni na ateghti ki mangi, navir amirizimin ikiam."

33 Ezi borimin amebam ko afeziam Simeon an gun mikemezir migirigiaba baregha aning nighnizir aviribagh ami.

34 Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh a dar amu, egha Simeon an amebam Maria kamaghin a migei, "Borir kam God a ginaba,

2:16: Lu 2:10-12 2:19: Lu 1:66, 2:51 2:21: Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 2:23: Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 2:25: Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 2:26: Sng 89:48, Hi 11:5 † 2:26: (2:26) Kraisin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. 2:34: Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8

eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumamaziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam.

³⁵ Kamaghin gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenan otivam. Eghti osimtizir ekiar mam uaghan nin mikarzim otivam.”

³⁶ Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, Aserin anabam. A faragha pam in itima aning in 7 plan azeniba, ezi an pam aremezima, ezi datirighin a bar ghuri.

³⁷ Egha 84 plan azeniba, a odarimin iti. A Godin Dipenim ataghrazir pu, egha dimagariba ko arueba Godin ziam fa, egha dagheba ataghragha God ko migei.

³⁸ Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kam in gun gumamazir aviribav gei, me God ua Jerusalem in itir gumaziba ko amiziba iniamin dughiam mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

³⁹ Egha Josep ko Maria biziba bar Ekiam in arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, egha uamategha Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretin zui.

⁴⁰ Ezi borim aghuiga mikarzim in gavgafi. Ezi fozir aghuim bar a gizifa. Ezi bizir aghuiba God a bagha dagh ami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenim in ghu.

⁴¹ Azeniba zurara Iesus in amebam ko afeziam, God Israelbagh Itazir Dughiam in Isam bagha Jerusalem in zui.

⁴² Ezi an azenir 12 plan otogha, arazim mirara me isam bagha zui.

⁴³ Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategha nguibam in zuima, aning in otarim Iesus, a Jerusalemra itima aning a gifozir puvati.

⁴⁴ Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kam in ghuavira iti. Egha aning maghira uan namakaba koma anababar torim in a bagha rui.

⁴⁵ Egha aning an apizir puvati, egha aning a bagh ruiasa uamategha Jerusalem in zui.

⁴⁶ Dughiar mizekim in gin aning Godin Dipenim in avizim in an api. A tisabar torim in aperaghav iti, egha me baragha azangsizibar me gami.

⁴⁷ Gumazir kaba bar an fozim ko akar ikarvazir kaba baragha egha digavir kuram gami.

⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, egha digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghin a migei, “Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kam in ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.”

⁴⁹ Ezi a kamaghin aning in azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziam in Dipenim in aven ikiam?”

⁵⁰ Ezi an aning in migeir bizim in mingarim aning a gifozir puvati.

⁵¹ Egha a aning in akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavira iti.

⁵² Ezi Iesus fozim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God koma gumazibagh amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

3

(Sapta 3:1-4:13)

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesus in akam akuri

(Matyu 3:1-12 ko Mak 1:2-8 ko Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kam Taiberius Sisar in 15 plan azenim in Rom in atrivim in itim oto. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighin gavman in gumazir dapanim in iti, Herot Galilin Distrighin

gavmanin gumazir dapanimin iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrigh ko Trakonitisin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin ti, ezi Lisantias Abilenen Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti.

² Ezima Anas ko Kaiafas Godin ofa gamir gumazir dapanimningin iti. Dughiar kam Jon, Sekaraian otarim, gumaziba itir puvatizir danganimin itima, God uan migirigiam a ganingi.

³ Ezi Jon Jordanin dipar miriamin aruava akam kura kamaghin migei, "Ia uan navibagh iraghiva rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham."

⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin osirizir migirigiar mirara ghu, a kamaghin migei,

"Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, 'Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.

⁵ Kukuniba apemiva, mighsiaba ko akiribar amuti da magari.

Tuavir ighuagha aruiba dar amuti da voroghira iki.

Egh tuavir kurabar amuti da deragh.

⁶ Eghti nguazir kam in gumazamiziba bar
Godin akurvazimin ganam.' "

⁷ Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa a bagha izibav gei, "Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin adarimin ari mangasa?"

⁸ Ia navim girazir arazibara amu. Egh ia pura Abrahamin ovavibar uari arigh mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti.

⁹ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam."

¹⁰ Ezi gumazamiziba Jonin azara, "Ezi e manmaghira damuam?"

¹¹ Ezi Jon me ikara, "Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu."

¹² Ezi gavmanin dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsiha ghaze, "Tisa, e manmaghira damuam?"

¹³ Ezi a kamaghin me migei, "Gumazibar dagiabagh isin ua dagiataba inian marki."

¹⁴ Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, "Ezi eia, e manmaghin damuam?" Ezi a me ikara, "Gumazamizibar dagiaba okimsiva akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham."

¹⁵ Gumazamiziba bizir kabar garima men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim?

¹⁶ Ezi Jon bar men nighniziba ikara, "Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam.

¹⁷ A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam."

¹⁸ Egha Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha kamaghin akar aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹ Ezi dughiar kam Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. A uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba

sarama ami. Ezi kamaghin Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme.

²⁰ Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atighava, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue

(Matyu 3:13-17 ko Mak 1:9-11)

²¹ Jon gumamaziziba ruer dughiam, Iesus uaghan, Jon a rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiaghrizi,

²² Godin Duam bunbamın nıvafızim gavagha a bagha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamın otogha kamaghin migei, “Ni nan Otaram, Otarir ki ifongezim. Ki ni bagha bar akonge.”

Iesusın inaziba ko ovaviba

(Matyu 1:1-17)

²³ Dughiar kam Iesus uabi 30 plan azeniba. Ezi a uan ingan-garim maghiram a gami. Gumaziba ko amiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep Helin otarim.

²⁴ Ezi Heli Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim. Ezi Livai Melkin otarim. Ezi Melki Janain otarim. Ezi Janai Josepin otarim.

²⁵ Ezi Josep Matatiasın otarim. Ezi Matatias Amosın otarim. Ezi Amos Nahumın otarim. Ezi Nahum Eslin otarim. Ezi Eslı Nagain otarim.

²⁶ Ezi Nagai Matın otarim. Ezi Mat Matatiasın otarim. Ezi Matatias Semın otarim. Ezi Semın Josekin otarim. Ezi Josek Jodan otarim.

²⁷ Ezi Joda Joananın otarim. Ezi Joanan Resean otarim. Ezi Resea Serubabelın otarim. Ezi Serubabel Sealtielın otarim. Ezi Sealtiel Nerin otarim.

²⁸ Ezi Neri Melkin otarim. Ezi Melki Adin otarim. Ezi Adi Kosamın otarim. Ezi Kosam Elmadamın otarim. Ezi Elmadam Erın otarim.

²⁹ Ezi Er Josuan otarim. Ezi Josua Elieserın otarim. Ezi Elieser Jorımın otarim. Ezi Jorım Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim.

³⁰ Ezi Livai Simeonın otarim. Ezi Simeon Judan otarim. Ezi Juda Josepin otarim. Ezi Josep Jonamın otarim. Ezi Jonam Eliakimın otarim.

³¹ Ezi Eliakim Melean otarim. Ezi Melea Menan otarim. Ezi Mena Matatan otarim. Ezi Matata Natanın otarim. Ezi Natan Devitın otarim.

³² Ezi Devit Jesin otarim. Ezi Jesi Obetin otarim. Ezi Obet Boasın otarim. Ezi Boas Salmonın otarim. Ezi Salmon Nasonın otarim.

³³ Ezi Nason Aminadapın otarim. Ezi Aminadap Atminın otarim. Ezi Atmin Arnın otarim. Ezi Arni Hesronın otarim. Ezi Hesron Peresın otarim. Ezi Peres Judan otarim.

³⁴ Ezi Juda Jekopin otarim. Ezi Jekop Aisakin otarim. Ezi Aisak Abrahamın otarim. Ezi Abraham Teran otarim. Ezi Tera Nahorın otarim.

³⁵ Ezi Nahor Serukın otarim. Ezi Seruk Reun otarim. Ezi Reu Pelekin otarim. Ezi Pelek Eberın otarim. Ezi Eber Selan otarim.

³⁶ Ezi Sela Kainanın otarim. Ezi Kainan Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat Siemın otarim. Ezi Siem Noan otarim. Ezi Noa Lamekin otarim.

³⁷ Ezi Lamek Metuselan otarim. Ezi Metusela Enokin otarim. Ezi Enok Jaretın otarim. Ezi Jaret Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel Kenanın otarim.

³⁸ Ezi Kenan Enosın otarim. Ezi Enos Setın otarim. Ezi Set Adamın otarim. Ezi Adam Godın otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori

(Matyu 4:1-11 ko Mak 1:12-13)

¹ Iesus, Godin Duam bar a gizivazıma a Jordanın dipam ategha uamategha Galilin Distrighın zui. Ezıma Godın Duam a inıgha gumazıba itir puvatızir danganimın zui.

² Ezi Iesus danganır kamın 40 pla arueba ko dimagarıbar itıma, Satan bizıbar a gifarı. Iesus dughıar kabır daghetam amezır puvatı. Ezıma

dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³ Ezima Satan kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kam mikemeghtima a Bretin min otogh."

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham.'"

⁵ Ezi Satan Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavan-aboghava, egha zuamira nguazir kamin nguibaba bar an aka.

⁶ Egha Satan kamaghin Iesus migei, "Bizir kaba nan agharimin iti, kamaghin amizima ki tina daningsi fueghiva, a daningam. Kamaghin ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam.

⁷ Eghti ni tevimming apirigh nan ziam fiti, bizir kaba bar nina."

⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.'"

⁹ Ezima Satan Iesus inighava Jerusalem ghughava a isava Godin Dipenim pin mar anefa.

¹⁰⁻¹¹ Egha a kamaghin a migei, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh uan enselbar mikemeghtima me deraghvira nin ganam, egh me uan dafaribar ni feghtima ni dagiatam uan dagarim aseghan kogham!' Kamaghin amizima ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh."

¹² Ezi Iesus an akam ikara, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam God a gifar, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.'"

¹³ Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua ingangarim gami

(Sapta 4:14-9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami

(Matyu 4:12-17 ko Mak 1:14-15)

¹⁴ Ezima Iesus Godin Duamin gavavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezima an akam bar moghira nguibabar ghu.

¹⁵ Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

Nasaretin itir gumaziba Iesusin aghua

(Matyu 13:53-58 ko Mak 6:1-6)

¹⁶ Ezi Iesus Nasaretin ghu, a ikiava aghungizi naghin. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, an arazir a zuraram amim. Egha tugha Godin Akinafarim diponasava ami.

¹⁷ Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezima Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kamin api.

¹⁸⁻¹⁹ "God akar aghuim gumazir onganarazibav kinasa na ginaba, ezi kamaghin amizima Ekiamin Duam nan iti.

Egha uaghan akar kam kunasa na amada;

akar kalabusin itiba ataghraghaim ko gumazir damazir kuraba ua ganamim.

Egh osimtizar apengan itiba ki ua me firiva egh suam,

Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam otogha gifa."

²⁰ Ezima Iesus akinafarim uam a righava, egha a isava ingangarir gumazim ganigha, egha apera. Ezima me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtem an gari.

²¹ Ezima a maghira kamaghin me migei, "Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim a guizbangram oto!"

22 Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, “Kar pura Josepin otarimra, o?”

23 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, ‘Dokta ni uabi uan mikarzim akirigh!’ Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.”*

24 Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua.

25 Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mizezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto.

26 Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Sidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira anemada.

27 Ezima Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.”

28 Ezi gumazir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam bareghava men naviba Iesus bagha men isi.

29 Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibam itir mighsiar avarir konim anekunasa zui.

30 Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

Iesus duar kuram gumazir mam dam a batoke

(Mak 1:21-28)

31 Egha Iesus Galilin Distrighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumaziba ko amizibar sure gami.

32 Egha an akaba gavgavim dar ti. Egha bizir kam bagha me an suren migirigiaba baraghava digavir kuram gami.

33 Ezima gumazir duar kurar itir mam, a God ko migeir dipenimin aven iti. Egha a pamtem dia kamaghin migei,

34 “Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni God amadazimra, ni Godin damazimin zuezir gumazim!”

35 Ezima Iesus an atarava a migei, “Ni nimira iki! Eghiva gumazim ateghiva azenan izi!” Ezima duar kuram men damazibar gumazim akunigha azenimin izava duatam gumazim gatizir puvati.

36 Ezi me bar aguaghfagha egha uarira uariv gei. “Eei, kar migirigiar manam? A migirigiar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi.”

37 Ezima an amir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuamaghe

(Matyu 8:14-15 ko Mak 1:29-31)

38 Egha Iesus God ko migeir dipenim ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira feima, me an akuravaghasa Iesusin azai.

39 Ezi Iesus amizimin min tughaviraghava akar gavgavimin an arimariam batoghezima arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava

4:23: Mt 4:13, Jo 2:12 * **4:23:** (4:23) Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, eghti me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam. **4:24:** Jo 4:44 **4:25:** 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 **4:26:** 1 Kin 17:8-16 **4:27:** 2 Kin 5:1-14 **4:30:** Jo 8:59, 10:39 **4:31:** Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 **4:32:** Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 **4:33:** Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 **4:34:** Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69

me bagha daghebagh amuava me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera

(Matyu 8:16-17 ko Mak 1:32-34)

⁴⁰ Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariar anabar aviriba itiba Iesus bagha me inigha ize. Ezi a vaghvagh uan dafariba me gisin arizima me ghuamazi.

⁴¹ Ezi uaghan a duar kurabagh ami da gumaziba ataghragha azenan iza kamaghin dei, "Ni Godin Otarim!" Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin amizima Iesus mikiman dar anogoroke.

Iesus nguibar igharazibagh arui

(Mak 1:35-39)

⁴² Ezi aminim tirazima Iesus dangir gumaziba puvatizimin ghu. Ezima gumazamiziba a buria ghuava a batogha, egha a me ategh mangan me an anogorosi.

⁴³ Ezima a kamaghin migei, "God akar aghuim kunasa na amada. Kamaghin amizima ki nguibar igharazibar uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim akunam."

⁴⁴ Egha Judian Distrighin a God ko migeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

5

Iesus faragha diazir suren gumaziba

(Matyu 4:18-22 ko Mak 1:16-20)

¹ Dughiar mam in Iesus Genesaretin dipar akarer miriamin tughav itima, gumaziba anekuvagha Godin akam barasi.*

² Ezima a dipar miriamin garima osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuaviba uan iver ekiaba rue.

³ Ezi Iesus botin mam in ghuavanabo, Saimonin bot. Egha an azaragha

ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumaziba ko amizibar sure gami.

⁴ Egha Iesus mikemegha givagha Saimonin migei, "Bot gisivagh dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh."

⁵ Ezi Saimon an akam ikara, "Ekiam, e dimagarir kam in ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamaghin ki iver ekiaba akunam."

⁶ Ezi me Iesus mikemezi moghin amigha, egha me osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghira akarasava ami.

⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezima Saimon Pita, ko a ko itir darasi, me osirir me inizir kabar ganigha kamaghin digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizima Saimon kamaghin ganigha, tevimning apirigha Iesusin suemningin boroghin iri. Egha ghaze, "Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizima ni na ategh mangi." Ezi Iesus kamaghin Saimonin migei, "Ni atiatingan marki, datirighin tugh mangi, ni gumaziba iniam."

¹¹ Ezi me uan botba mikirvegha, dipar dadarimin ghuavanega, egha biziba bar da ategha Iesusin gin zui.

Gumazir lepa itim

(Matyu 8:1-4 ko Mak 1:40-45)

¹² Ezima Iesus nguibar ekiar mam in itima, gumazir mam lepa bar anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin apighava ira uan guam nguazim mituaghava kamaghin a

4:41: Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 **4:43:** Lu 8:1 **4:44:** Mt 4:23 * **5:1:** (5:1) Ziam "Genesaret," a Galilin dipar akarem in ziar mam. **5:5:** Jo 21:3 **5:6:** Jo 21:6 **5:11:** Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28

migei, “Ekiam, ni fueghiva ni na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham.” †

13 Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” Ezima lepa zuamira anetaki.

14 Egha Iesus akar gavgavim a ganingi, “Tavin mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

15 Ezima Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin gumaziba ko amizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi.

16 Ezi Iesus zurara me ataghragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei.

Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera
(Matyu 9:1-8 ko Mak 2:1-12)

17 Dughiar mam in Iesus gumaziba ko amizibar sure gami. Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrigh ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalem in nguibamin ikegha izava apiaghav iti. Ezi Ekiam in gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amutima da deragham.

18 Ezi gumazir maba gumazir soroghafariba aremezim inighava akuriam gatighava a inigha dipenimin aven mangi Iesus in guamin anerighasa.

19 Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezima me aven mangan iburaghava dipenir siriam in ghuavanabogha dipenir siriam in torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghrazima a ghuaghira gumazamizir okuruamin tongin Iesus in guamin aneti.

20 Ezima Iesus men nighnizir gavgavibar ganigha, egha kamaghin

migei, “Namakam, nin arazir kuraba ki da gin amada.”

21 Ezima Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin danganim iniassa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira.”

22 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha a men azara, “Ia tizim bagha bizir kabar uan navir averiabar dagh nighnisi?”

23 Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham suam, ni dikavigh mangi, egh ua deragh.

24 Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazibar Otarim a nguazir kam in arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.”

25 Ezima a zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguibamin ghuava Godin ziam fe.

26 Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghin migei, “E datirighin bizir bar igharagha garibar gari.”

Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13 ko Mak 2:13-17)

27 Bizir kabar gin Iesus ghua garima gavman in dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan gin izi.” ‡

28 Ezi Livai dikavighava, biziba bar da ateghava an gin zui.

29 Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimin aneru. Ezima dagiaba isir gumazir avirim ko

† 5:12: (5:12) Ni akar Matyu 8:2 in itimin gan.

5:14: Wkp 14:1-32

5:16: Mt 14:23, Mk 1:35, 6:46

5:20: Lu 7:48

5:21: Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49

5:24: Jo 5:8

‡ 5:27: (5:27) Ziar kam Livai, ti

Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9 in gan.

gumazir maba sara izava me koma api.

³⁰ Ezima Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumazibar adarasi, me miğirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, “Ia tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”[§]

³¹ Ezi Iesus men akam ikara, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui.

³² Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amibar dimiva men navibagh iraghasa, ki ize.”

Dagheba ataghrazir arazimin azangsizim

(Matyu 9:14-17 ko Mak 2:18-22)

³³ Ezi me kamaghin a migei, “Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghrasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghira iti.”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kintim me dagheba ategham, o puvatigham?

³⁵ Egh dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim me me dama a inigh mangitima, eghti dughiar kabar me dagheba ategham.”

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamın me geghari, “Gumazitamın korotiar ghurim torim an ikitima, a korotiar igiatam abigh, egh inir avizir kam isi, korotiar ghurim a dukuagh a isaman marki. A kamaghin damuva, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham.

³⁷ Ezi gumazitam wainin igiam isava wainin misevir ghuribagh ingezir puvati. A kamaghin

damightima, wainin igiam wainin misevir ghuriba a bightima wainin iritima wainin miseviba ikuvigham.

³⁸ A kamaghin damuan kogham. Wainin igiam, wainin misevir igiam gingam.**

³⁹ Ezima gumazim wainin ghurim amegha, egha igiam gifongezir pu. Eghiva a kamaghin mikim suam, ‘Ghurim a dera.’”

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam
(Matyu 12:1-8 ko Mak 2:23-28)

¹ Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher mam wit, an kuriabagh aruava, egha an suren gumaziba witin asiziba ghuaza da kuava, dar tuziba api.

² Ezi Farisin maba kamaghin migei, “Ia tizim sua arazir Sabatin amir puvatizim gami.”*

³ Ezi Iesus me ikara, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mitiriam men azi,

⁴ ezima Devit Godin Averpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. Egha e fo, me bretin kam raman kogham.”

⁵ Egha Iesus me migei, “Ezi Gumazibar Otaram a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus Sabatin dughiamin dafarin ekonezir gumazim gamizi a ua dera
(Matyu 12:9-14 ko Mak 3:1-6)

⁶ Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarin guvim ekonegha an areme.

⁷ Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumaziba an arazitamın apigh akam agasasa, me bar deravira an gari. Me kamagh sua, a Sabatin arimariaba batogham, o?

^{5:30}: Lu 15:1-2 § ^{5:30}: (5:30) Ni Matyu 9:11in itir akamin gan. ^{5:32}: 1 Ti 1:15 ^{5:33}: Mt 9:14, Mk 2:18 ^{5:34}: Jo 3:29 ** ^{5:38}: (5:38) Ni Matyu 9:17in itir akamin gan. ^{6:1}: Lo 23:25 ^{6:2}: Kis 20:10, Jo 5:10 * ^{6:2}: (6:2) Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. ^{6:4}: Wkp 24:5-9 ^{6:7}: Lu 14:1
^{6:8}: Lu 5:22, 9:47

⁸ Kamaghin Iesus men nighnizibagh fogha egha gumazir dafarir ekonezim migei, “Dikavigh men damazibar tughtima me bar nin ganika.” Ezi a dikavigha tughav iti.

⁹ Ezi Iesus me migia ghaze, “Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o a gasighasigham?”

¹⁰ Egha a bar men ganigha egha gumazim migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera.

¹¹ Ezima me atara egha uarira uariv gia ghaze, e arazir tizitamın Iesus damuam.

*Iesus 12 pla aposelba misefe
(Matyu 10:1-4 ko Mak 3:13-19)*

¹² Dughiar kabar dughiar mam Iesus God ko mikimasa mighsiamın min ghuavanabogha, egha God ko migeima aminim a bangin tira.

¹³ Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me a da ghuezima ezi a 12 pla me amisefe. Egha maghira ziam aposelba me gati:

¹⁴ Saimon (Iesus Pita a gati), ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu,

¹⁵ Matyu, Tomas, Jems Alfiusın otarim, Saimon, a Selotiabar gumazir mam,

¹⁶ Judas Jemsın otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isava apanibagh aningizim.

*Iesus arimariaba batosi
(Matyu 4:24-25 ko Mak 3:7-12)*

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghirava danganir zarimın tu. An gin aruir gumazimizar avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair koma Saidonın Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba, bar Iesus baraghiva men arimariaba

ghuamaghasa me ize. Ezi gumazimizar duar kuraba asighasighiziba, da me ataki.

¹⁹ Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumaziba ko amiziba bar me gami me ghuamazi, ezi kamagh sua me bar moghira Iesusın mikarzimın suighasa.

*Iesus ghaze, onganarazibagh
amiba me bar akongegh.*

(Matyu 5:1-12)

²⁰ Ezi Iesus uan gin aruir gumazibar garava kamagh migei,

“Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven iti, kamaghin ian naviba deragh.

²¹ Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham, kamaghin ian naviba deragh.

Ia datirighin azi darasi, ia gin akam, kamaghin ian naviba deragh.

²² Me ian ganti ia Gumazibar Otarimın gin mangitima, men naviba ia bagh bar kuvigham.

Egh me ia batoghiva paz ia damuva ian zibagh asighasigham.

Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh.

²³ Men afeziaba fomira kamaghira Godın akam inigha izir gumazibagh amizi moghin me ia gami.

Ia uaghan ivezir ekiam Godın nguibamın a iniam.

Kamaghin dughiar kam otoghti, ia bar akongeghiva agoroguem sara pin uari akun.

²⁴ Ia bizir aviriba itiba, datirighin ia navir aghuim inigha gifa, kamaghin ia ikuvigham.

²⁵ Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam ian agham, kamaghin ia ikuvigham.

Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam, kamaghin ia ikuvigham.

²⁶ Gumaziba migirigiar aghuibar ia damuti, eghti ia bar kuvigham.

Fomira men inaziba akam inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami.

Kamaghira gumaziba me bar migirigiar aghuiba ia damuti, kamaghin ia bar ikuvigham.”

*Arazir apanibagh ifongeziba
(Matyu 5:38-48)*

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ezi ian na barazir darasi, ki ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, arazir aghuiba ia gifongezir puvatiziba me damu,

²⁸ migirigiar aghuiba ia migirigiar kuraba ia gamibar amu, paza ia gamiba ia me bagh afeziam ko mikim.

²⁹ Eghti tav ian koviata apezeghti, ia koviatar vuem sara a daningi. Eghti tav ian korotiar azenan itim inightima, uaghan aven itir korotiam sara an taki.

³⁰ Egh te biziba bagha ian azangsis, ia da me daning. Egh te ian biziba ini, ua da bagh mikimiva me dam ada inian marki.

³¹ Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu.

³² “Egh ia, ia gifongezibara fueghiva, egh manmaghin arazir aghuitam damigham? Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me me gifongezidaraziragh ifonge.

³³ Egh ia deraghvira deragha ia gamir darazigh amua, egha kamaghin arazir aghuir manam ia gami? Gumazir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami.

³⁴ Egh ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvagh, egh manmaghin arazir aghuitam damigham? Gumazir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, eghti a gin ua da ikarvagh.

³⁵ Ia uan apanibagh ifueghiva, deravira me damuva, eghiva biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. Ezi God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh amiba koma gumazir a minabir puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghtima, ia Godin bar pin itimin boribar min ikiam.

³⁶ Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.”

*Igharaz darazir araziba tuisighan marki
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian kuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danigan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.

³⁸ Ia daning, eghti God ia daningam. Minem bar deravira izivaghtima, a isi mikebabar amangiva agasavkon, eghti a iri magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning.”

³⁹ Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme; “Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimin magirigham.

⁴⁰ Suren gumazim, uan tisa gafirarazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure a givazim, a uan tisan mirara ghu.

6:27: Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 **6:28:** Lu 23:34, Ap 7:60 **6:29:** Mt 5:39, 1 Ko 6:7 **6:30:** Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42 **6:31:** Mt 7:12 **6:32:** Mt 5:46 **6:34:** Mt 5:42 **6:35:** Wkp 25:35-36, Sng 37:26, Mt 5:45 **6:37:** Mt 6:14, 7:1 **6:38:** Snd 19:17, Mt 7:2, Mk 4:24, Je 2:13 **6:39:** Mt 15:14 **6:40:** Mt 10:24-25, Jo 13:16, 15:20 **6:41:** Mt 7:3

41 Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimikinin ko bizitam gisin an ingarizir itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? Eghti dughiar dipam izamim a dipenir kam biraghtima, a irigh bar kuvigham.”

42 Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmagh uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?’ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.”

*Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20 ko 12:33-35)*

43 Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Temer aghuitam ovizir kuram batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuim batezir puvati.

44 Gumaziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarimin da kuari pu. Egha me wainin oviziba temer ataghatarir muziarir kuramin da isir puvati.

45 Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim, dav gei. Kamaghin gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha otivaghiri.”

*Dipenimin ingarir gumazir dikiriam ko onganim
(Matyu 7:24-27)*

46 Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia tizim bagha ‘Ekiam’ na garisi, egh a ki migeir biziba dagh amir puvati?”

47 Tina iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham.

48 A mati gumazim dipenimin ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiamin dughiam dipam dipenir kam in aven ghuzima a nuighnuizir puvati.

49 Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim,

7

*Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim
(Matyu 8:5-13)*

1 Ezi Iesus bizir kabar gumaziba ko amizibav kemegha givagha, Kaperneamin aven zui.

2 Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir ekiam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami.

3 Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha Judan gumazir aruar dapanir maba a baghava da amangi.

4-5 Ezi me Iesus bagha izeghava pamtem kamaghin a migei, “Gumazir kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin gumazir kam an akurvazim baghava ami, ni an akuragh.”

6 Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, ezi midorozir gumazir dapanir ekiam uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ezi ni izi nan dipenimin averiamin izan marki. Ni paz uabi damuan marki.

7-8 Kamaghin ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me migei, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikimam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham.”

9 Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram gamigha, egha raghrigha gumamazir a gın zuibav gei, “Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamın ganizir puvati.”

10 Ezima gumazir amadaziba uamategha dipenimin ghuava ingan garir gumazimın garima a dera.

Amuir odiarimın otarim ua dikafi

11 Egha gın Iesus nguibar ziam Nainin zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gın zui.

12 Egha a nguibar kamın tiar akar ekiar kamın boroghın ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpugha nguibar ekiamın ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamagh, an amizir pam aremezimın otarir vamira. Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti.

13 Ezi Iesus an gara egha bar an apangkuvigha kamaghın a migei, “Ni arangan marki.”

14 Ezi Iesus roghira ghua gumaziba isaghpughav itir kezın suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghın gumazir igiam a migei, “Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh.”

15 Ezima gumazir aremezim dikavigha maghira migeima, ezi Iesus uam a isava an amebam ganıngi.

16 Ezima me kamaghın ganigha bar digavir kuram gamigha, Godın ziam fa, egha ghaze, “Godın akam inigha izir gumazir ekiar mam en tongın oto.” Egha me ghaze, “God uan gumaziba ko amizibar akurvaghasa ize.”

17 Ezima Iesus amizir bizir kamın eghaghanim bar Judian Distriğh ko an boroghın itir nguibaba sara ghu.

Gumaziba Ruer Gumazim, Jon, a Iesus bagha azangısi (Matyu 11:2-19)

18 Ezi Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningın diaghava,

19 egha Ekiam Iesusın azangsighasava aning amada, “Ti nırara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

20 Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghın a migei, “Jon, Gumaziba Ruer Gumazim nın azangsighasa ga amada, ‘Ti nırara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?’ ”

21 Ezi dughiar kamnaghra Iesus gumamazir arımarıaba itiba gamuavıra itima, me ua dera. Ezi a duar kuraba batosi, egha gumazir damazir kurar avirim, a me gamima, me ua gari.

22 Kamaghın amizi, Iesus Jonın abuir gumazimningın akam ikara, “Gua uamategh mangı bizir gua ganigha oraghizibar gun Jonın mikemegh! ‘Gumazir damazir okavırızıba ua gari, ezi gumazir suer amırızıba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatızıba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazıbagh amıba akar aghuım barası.*”

23 Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikıvıra iki, eghtı an navır averiam deraghtı a bar akuegham!”

24 Ezi Jonın abuir gumazimning uamategha ghuzıma, ezi Iesus maghıra Jonın gun gumaziba ko amizıbar gıa ghaze, “İa tızımın ganasa gumazıba puvatızır danganıımın ghue? İa amınim vair ghurunıımın ganasa ghuez tı?”

25 Tı puvatı, ezi ia tızımın ganasa ghue? Gumazir kurukazir aghuıbagh amızım? Tı puvatı,

7:13: Lu 8:52 7:14: Lu 8:54, Jo 11:43, Ap 9:40, Ro 4:17 7:15: 1 Kin 17:23, 2 Kin 4:36 7:16: Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19 7:22: Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 * 7:22: (7:22) Ni Matyu 11:5ın itir akamın gan. 7:23: Ais 61:1, Lu 4:18 7:24: Mt 11:7

gumazir korotiar ivezir ekiaba itiba aghua egha bizir aghuiba men mikarzipar itima, me atrivibar dipenibar iti.

²⁶ Ezi ia tizimın ganasa ghue? Ia Godın akam inigha izir gumazimın ganasa? Are. Ki ia miġei, Godın akam inigha izir gumazir kam Jon, a Godın akam inigha izir gumazir igharaziba bar dagh afira.

²⁷ Gumazir kam baghavira Godın Akınafarim miġia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.'

²⁸ Ki ia miġei, Jon nguazimın itir gumaziba bar me gafira, ezi tina borimın mın God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven iti, a bar Jon gafira."

²⁹ (Jon gumazamizir aviriba ruava egha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghın me Iesusın akam baregha, egha fo Godın arazim, a bar guizbangira.

³⁰ Ezi Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jonın rurim inizir puvati. Kamaghın me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

³¹ Egha Iesus miġia ghua kamaghın miġei, "Egh ki gumazamizir datirighın itibar arazibav kimsiva, egha akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari?

³² Me boribar mın gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei,

'E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.'

³³ Egha Jon, Gumaziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainın dipaba apir puvati, ezi ia ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.'

³⁴ Ezi Gumazibar Otarim izava dagheba ko wainın dipaba api. Ezi ia ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv

daghem ko wainın dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.'

³⁵ Ezi gumazamizir Godın fofozim in-iziba, me gara fo, Godın fofozim a guizbangira bizim."

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusın dagarimning rue

³⁶ Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Ezi kamaghın an a ko daperagh damasa an dipenimın ghu.

³⁷ Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kamın itim orazi, Iesus Farisin dipenimın ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi.

³⁸ Egha a Iesusın dagarimning ġın tughav ikia azima, ezi an teriba Iesusın dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arizimın an dagarimning adizava an dagarimningın torava egha borem an dagarimning ġinge.

³⁹ Ezi Farisin an diazim bizir kamın ganigha uabira uabi miġei, "Gumazir kam a Godın akam inigha izir guizbangira gumazim a fogh suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim."

⁴⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti." Ezi Saimon ghaze, "Tisa, na mikemegh."

⁴¹ Ezi Iesus kamaghın a miġei, "Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura ada ini egh aning ġın a da ikarvagh. Ezi mav a da 500ın dagiaba ini, ezi mav a da 50 plan dagiaba ini.

⁴² Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin dagiar kaba ġın amada. Ezi ni niġniġ, aningın tina gumazir kam bar a gifuegham?"

⁴³ Ezi Saimon an akam ikara, "Ki kamaghın niġniġi, gumazir dagiar

aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim.” Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni deragha migei.”

⁴⁴ Egha a ragha amizimin garava kamaghin Saimonin migei, “Ni amizir kamın gari? Ki nin dipenimin izezima, ni nan dagarimning bagha dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagari-mining ruegha, egha uan dapanir arizimin anedisi.

⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimin a nan dagarimningin tora mamaghira ikia iza datirikin.

⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge.

⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, a kamaghin na gifongezir arazir muziarim ikiam.”

⁴⁸ Ezima Iesus amizim migei, “Nin arazir kuraba, ki da gin amada.”

⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uarivgei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim migei, “Nin nighnizir gavgavim nin akura. Eghti ni navir amirizimin mangi.”

8

Amizir maba Iesusin gin arui

¹ Egha bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam kuri. Ezima an gumazir 12 pla uaghan an gin arui.

² Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, 7 plan duar kuraba aneteghava azenimin ize,

³ Joana ko Susana koma amizir avirir igharaziba uaghan a ko arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Iesus akar isin zuir gumazir witin oviziba akurir akar isin zuim (Matyu 13:1-9 ko Mak 4:1-9)

⁴ Ezi gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha izava uari akuvazima, an akar isin zuir kam migei:

⁵ “Azenir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem, wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. Egha a da akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumaziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame.

⁶ Ezima maba dagiaba itir dangani-bagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi witin kaba ua misingigha ariaghire.

⁷ Ezima witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki.

⁸ Ezima mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin da vaghvagha 100pla bar misevegha iti.” An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmagh sua akar isin zuibagh ami

(Matyu 13:10-17 ko Mak 4:10-12)

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamın mingarim baghava an azara.

¹⁰ Ezima a migia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghtima gariba me gan fofoghan

kogham, ezi uaghan oraziba me akar mingaribagh foghan kogham.”

*Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23 ko Mak 4:13-20)*

¹¹ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Kar akar isin zuir kamin mingarim. Witin ovizim a Godin akam.

¹² Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi ezi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghtima me nighnizir gavgavim God damuan koghti God ua me inian kogham.

¹³ Ezima dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati gumazamizir akam baregha bar akongeziba, egha me biba itir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezima osimtizar dughiam me God ataki.

¹⁴ Ezima witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar minti. Egh me deragha tuavimin zuima nivafizar agoroger osimtizar, ko dagiar nighnizir osimtizar, koma nguazir kamin bizir ganganir agorogeba, me isima me dar aven ikia egha misevir puvati.

¹⁵ Ezima witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir akar aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha adar suira egha gavgavigha ikia, men dagher aghuiba ofifi.”

*Gumazitam avir angazangarim
minemin aven anetizir puvati
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha egha a isa dakozimin apengan anefazir puvati. Egh an a isiva dakozim gisirarama anefagham, eghtima tina aven iziva angazangarimin ganam.

¹⁷ Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti

bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.

¹⁸ Ezi kamaghin amizima ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham.”

*Tinara a Iesusin amebam koma
doziba?*

(Matyu 12:46-50 ko Mak 3:31-35)

¹⁹ Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anekufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura.

²⁰ Ezi mav Iesus migia ghaze, “Nin amebam ko doziba muna azenan tivighav ikia, egha nin ganasa.”

²¹ Ezima an an akam ikara, “Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba.”

*Iesus migeima aminir ekiam areme
(Matyu 8:23-27 ko Mak 4:35-41)*

²² Ezi dughiar mam Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Aria e dipamin vongin mangam.” Eghava me botin ghuavanega egha vongin zui.

²³ Egha me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezima aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin me osimtizar ekiamin aven iti.

²⁴ Egha suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, “Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!” Ezi a dikavighava aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiraghavira iti.

²⁵ Ezima a uan suren gumaziba kamaghin men azara, “Ian nighnizir gavgavim managh iti?” Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangisi, “Gumazir

kam, a tina? A miġeima aminim ko dipam, an akam barasi.”

Iesus gumazir mam in duar kuraba batoke

(Matyu 8:28-34 ko Mak 5:1-20)

²⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko bot in ghuava Gerasan Distrigh in otifi, Galilin dipam in vongin.

²⁷ Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekjar kam in itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatighava dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagjar mozir toribar aven iti.

²⁸⁻²⁹ Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, egha an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava ara ghua gumaziba itir puvatizi nagh in iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesus in apigha, arava Iesus in dagaribar apengan irigha pamtem dia miġei, “Ni tizim na damuasa, Iesus, God in bar pin itim in otarim? Ezi ki nin azangsisi ni arazir kuratam na damuam marki!”

³⁰ Ezi Iesus an azara, “Nin ziam tina?” Duar kurar aviriba an aven ghuz. Ezi a kamagh in miġei, “Aviriba.”

³¹ Ezima duar kuraba Iesus kamagh in a gaghoravira iti, “Ni e batoegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kam in mangan marki.”

³² Dughiar kam dar bizir ekjar maba miġhsjar miriam in roghira ikiava api. Ezima duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, “Ni en amamangatightima e mangi dar munabar aven mangeka.” Ezima a me ataghizima me zui.

³³ Ezi duar kuraba gumazim ateghava azenan izeghava dabar aven ghue. Ezima dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire.

³⁴ Ezima dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizima, me ara ghuava nguibar ekiam in bizir kabar gun miġeima nguibar azenan roghira itiba sarama orasi.

³⁵ Ezima gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimrama oto? Egha me Iesus bagha iza, egha garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesus in dagarim in min aperaghav iti. A korotiaba aghuizima an nighnizimra uam an izes. Kamagh in me atiatingi.

³⁶ Ezi ikia bizir kam in ganizir darasi gumaziba ko amizibagh eghari, me eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.

³⁷ Ezi gumazamizir Gerasan Distrigh in itiba puvira atiatiava, egha Iesus in azangsisi, “Ni e ategh danganir igharazim in mangi.” Ezi a bot in ghuavanabogha uamategha zui.

³⁸ Ezima duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesus in azangsigha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a miġia ghaze,

³⁹ “Ni uamategh uan nguibam in mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim.” Ezi gumazim uamategha ghua egha nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun miġei.

Iesus aremezir guivir mam gamizima a ua dikafi Egha amizir an korotiam in suirazim gamizima a ua dera

(Matyu 9:18-26 ko Mak 5:21-43)

⁴⁰ Egha Iesus uamategha Galilin dipam in vongin izezima gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti.

⁴¹⁻⁴² Ezima gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko miġeir dipenim in gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12 plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamagh in a iza Iesus in dagaribar apengan iri. Egha uan dipenim in mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima

maburan avırım bar anekuvagha anedughadusi.*

⁴³ Ezima amizir 12 plan azenimın ghuzim batir arımarıam itir mam, gumazitam a damightıma a deraghan kogham. Ezi a men tongın zui.

⁴⁴ Egha a İesusın gın izava an korotiar avızimın suira, egha zuamıra an ghuzir arımarıam dutugha ghu.

⁴⁵ Ezi İesus azara, “Tina nan suira?” Ezi me bar uarir tiragha Pita ghaze, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi.”

⁴⁶ Ezi İesus ghaze, “Ki kamaghın fo, gumazim nan suirazıma gavgavim na ategha azenan ghu.”

⁴⁷ Ezima amizim uabıra uabın gara fo, a modoghan kogham. Eghava atıatim sara iza İesusın dagarıbar apengan iri. Egha a gumazıba ko amizıbar damazıbar mıgıa ghaze, nan arımarıam gıvaghısa, ki İesusın korotıamın suira, ezi nan arımarıam zuamıra gıfa.

⁴⁸ Ezi İesus a mıgıa ghaze, “Nan guivim, ni nıghnızir gavgavim ni gamızıma ni dera. Navir amırızimın mangi.”

⁴⁹ Egha İesus mıgıavıra itıma, gumazir mam God ko mıgeir dipenimın garir gumazir dapanim, Jirusın dipenimın ikegha, Jirusı bagha izi. Egha a Jirus mıgei, “Nın guivim areme. Eghtı ni tısa ua ingangarım a danıngan markı.”

⁵⁰ Ezi İesus kamaghın oregha, Jirusı mıgıa ghaze, “Ni atıatingan markı. Pura nıghnızir gavgavim iki eghtıma nın guivim ua deragham.”

⁵¹ Eghava a Jirusın dipenimın otogha, egha a ua tavın amamangatıghtıma an an gın aven mangan an aghua, kerara a ko aven mangam, Pita, Jon, ko Jems koma guivimın amebam koma afezıam.

⁵² Dughıar kam gumazamizıba bar uan evarıav mısogha azıa itı. Ezi İesus me mıgıa ghaze, “Azır akam atakıgh. Guivim aremezi puvatı. An akui.”

⁵³ Me fo, guivim aremezi, kamaghın me an ingaravatı.

⁵⁴ Ezi İesus guivimın dafarımın suiragha egha mıgıa ghaze, “Nan borım, ni dikafıgh!”

⁵⁵ Ezıma an duam uamategha izezıma a zuamıra dikavıgha tu. Ezıma İesus me mıgıa ghaze, “İa daghetam a danıngıgh.”

⁵⁶ Ezi an amebam koma afezıam bar aguaghfa. Ezıma a kamaghın mıgıa anıng abıra, bizır otızır kam gua gumazıtam mıkıman markı.

9

İesus 12 pla gumazıba amangı (Matyu 10:5-15 ko Mak 6:7-13)

¹ Egha İesus 12 plan suren gumazıbar dıaghava me akuvaghava, egha gavgavım koma gavgavır duar kuraba batogham koma arımarıaba ağıvamım sara me ganıngı.

² Egha me amadagha ghaze, İa God Bizıbagh Atıvımın Dughıamın akam kunıgh, egh gumazıbar arımarıabar akırtıma me ua deragham.

³ Egha a me mıgei, “İa mangısıva bizıtam inıan markı, mıtarıba, dagheba, dagıaba, koma sıotın İa gın daghuamın tam inıan markı.

⁴ Eghtı dipenır İa aven zuir manam, anarıra İki, mangıva nguıbar kam ategh mangı.

⁵ Eghtıma gumazıba İa gıfueghan koghtıma, dughıar İa men nguıbam ataghraghamım, İa uan dagarıbar mınezıba apısıgh, eghtıma me fogh suam, arızır me amızır kam, a derazır pu.”*

* **8:41-42:** (8:42) An guivir vamıra, a 12 plan azenıbar boroghıra ghu, kamaghın amızı e ghaze, an azenır 12 plan boroghıra ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:52:** Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 * **9:5:** (9:5) Judabar arızım kara, ni me baraghan koghtıma, me nın sagh, uan dagarır asuaba mınezıba apızıghıva ni ategh ıgharagham mangam. Ezi en arızım kamakın, ki ni mıkımtı ni na baraghan koghtı, ki apem apırıgh uan tuavım gıghuvagh, egh suam, ki nın sagham. **9:6:** Mk 6:12

⁶ Ezima Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, akar aghuim akurava egha arimariar gumazibar kirima me ghuamazi.

*Herot foghasa, Iesus a tinara
(Matyu 14:1-2 ko Mak 6:14-16)*

⁷⁻⁸ Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, maba ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima Herot bar nighnizir aviribagh ami.

⁹ Egha Herot kamaghin migei, "Ki Jonin firim atu. Tina, bizir kabagh amima me dar gun migei?" Egha a Iesusin ganasa.

*Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Jon 6:1-13)*

¹⁰ Ezima Iesusin aposelba uamategha izeghava, bizir me amizibar gun a migei. Ezima a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue.

¹¹ Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava egha an gin zui. Ezi Iesus me gifueghava me isava, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, eghava gumaziba ko amizibar arimariabar akiri.

¹² Bar guaratizimin Iesusin 12 plan aposelba a bagha izeghava a migei, "E gumaziba itir puvatizir danganimin iti. Egh, ni gumazamiziba me amadaghti me mangi danganir kam in itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, egh dagheba koma dakuamin danganiba buri."

¹³ Ezi Iesus men akam ikara, "Ia uari daghetaba me daningh." Ezima me kamaghin migei, "E bar bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuningra iti. Egh e ua mangi gumazir avirir kam bagh dagher

tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar otevegham."

¹⁴ (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghin ghu.) Ezima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia me mikimtima me 5 pla ten, 5 pla tenin, okuruabar dapighiri."

¹⁵ Suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia.

¹⁶ Ezi Iesus bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuning inigha kogha overiamin garava Afeziar Ekiam minabagha, egha bretba ko osirimning apirighava gumaziba ko amizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi.

¹⁷ Ezima gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12 plan akirabagh aghuzima da bar izefe.

*Pita Iesusin gun migia ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19 ko Mak 8:27-29)*

¹⁸ Dughiar mam in Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, ezima a men azara, "Gumazamiziba tina na garisi?"

¹⁹ Ezima me an akam ikara, "Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezima marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi."

²⁰ Ezima Iesus azara, "Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?" Ezi Pita an akam ikara, "Ni Godin Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim."

Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 16:20-28 ko Mak 8:30-9:1)

²¹ Ezi Iesus migirigiar gavgavim suren gumaziba ganiga ghaze, ia nan gun tav mikiman marki.

²² Egha kamaghin migei, "Gumazibar Otirim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghtima

gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan araz-ibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mikezim in a ua dikavigham.”

²³ Egha a bar moghira me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim zurara a gisaghpuh nan gin izi.

²⁴ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givaghham. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.

²⁵ Gumazitam nguazim in itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuraghham? Bar puvati.

²⁶ Tina nan ziam ko nan akar aghuim in gun mikiman aghumsighti gin Gumazibar Otaram uan afeziam in borogh in ikeghiva an God in damazim in zuezir en-selba koma God in angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham.

²⁷ Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.”

*Iesus in mikarzim igharagha gari
(Matyu 17:1-13 ko Mak 9:2-13)*

²⁸ Ezi Iesus bizir kabav kemezi, 8 plan dughiaba givazima, a gin Pita, Jon, koma Jems inigha me a ko ghua, God ko mikimasa mighsiar mam in pin ghu.

²⁹ Ezima a God ko migeima, an guamin ganganim ragha igharagha gari. Ezima an korotiaba bar ghurghurighava egha onimarim in min taghtasi.

³⁰ Gumazir pumuning, Moses koma Elaija,

³¹ aning Afeziar Ekiam in angazangarim in aven ikiava, egha Iesus

ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghraghham koma bizir a Jerusalem in damuamin bizibav gei.

³² Pita uan namakamning ko dakuasava ami, egha me oseghava, egha Iesus in angazangarir gavvim in ganigha egha uaghan gumazir pumuning in gari, aning a ko tughav iti.†

³³ Ezima gumazimning ane ataghrazima Pita kamagh in Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko mikezim in ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam migiava a uabi migirigiar a mikemezir kam gifozir puvati.)

³⁴ A migiavira itima, ghuariar mam otogha me avara, ezima me ghuariam in aven ghuava bar atiatingi.

³⁵ Ezi tiarir mam ghuariam in tong in otogha kamagh in migia ghaze, “Kar nan Otaram, ki a ginaba. Ia anariram oragh!”

³⁶ Ezima tiarir kam mikemegha givazima me Iesus in garima a uabira iti. Ezima Iesus in suren gumaziba bizir me ganizim me an gun gumazitam mikemezir puvati.

*Otarir mam, duar kuram a
gapazazima Iesus a batoke
(Matyu 17:14-23 ko Mak 9:14-32)*

³⁷ Egha me amimizaragh in mighsiam ategha izaghirima gumazamizir avirim a bato.

³⁸ Ezi gumazir mam men torim in ikia dei, “Tisa, ki ni gakaghoru, nan otarir bar vamira iti, kamagh in ni an ganigh.

³⁹ Duar kuram an aven ikiava a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba an akam in otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikiava bar pazava a gamuava, egha anetaghrazir puvati.

9:23: Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 9:24: Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 9:25: Mt 16:26, Mk 8:36 9:26: Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 9:31: Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33
9:32: Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 † 9:32: (9:32) Bizir otazir kam ti dimagarim in oto.
9:35: Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22

⁴⁰ Ki a batoghasa nin suren gumazibagh akaghori. Ezi me a damuan ibura.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin ikara, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiabar manmaghin ia ko ikiava egha ian osimtiziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.”

⁴² Ezima otarim izavira itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girighava uam aguava egha puv nisi. Ezima Iesus duar kuram a batoghezima a borim ataghizima a dera. Ezi Iesus a isava uam an afeziam ganingi.

⁴³ Ezima gumazamiziba bar Godin gavgavimın ganigha egha digavir kuram gami.

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei,

⁴⁴ “Ia deraghvira na baraghtima, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazibar Otarim isiva gumazir kurabar dafarim darigham.”

⁴⁵ Ezima me migirigiar kamın mingarim gifozir puvati. A men modo, ezi kamaghin amizima me a gifozir puvati. Egha an azangsighan atiatingi.

*Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5 ko Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Ezima Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghadogha egha ghaze, tina men dapanimın ikiam.

⁴⁷ Me migeima, Iesus men nighnizibagh fo, egha a borim inizima an an mın tughav iti.

⁴⁸ Egha a kamaghin me migei, “Gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha

nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimın akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

Tina ian apanim gamir pu, a iananav

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamın da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a iananav. Eghti, ia an anogoroghan marki.”

**Iesus uan suren
gumaziba ko Jerusalemın
zui**

(Sapta 9:51-19:28)

*Samaritan gumaziba Iesus nguibamın
izan me an aghua*

⁵¹ Ezima God Iesus inigh uan Nguibamın ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalemın mangasa nighnizim gamigha iti.

⁵² Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima me akam inigha faragha ghue. Me Samaritan nguibar mamın a bagha bizibar akirasa ghue.

⁵³ Ezima gumazamizir nguibar kamın itiba fo, Iesus Jerusalemın zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua.‡

⁵⁴ Ezima suren gumazimning, Jems koma Jon bizir kabar ganigha, egha an azara, “Ekiam, ni ifueghtima e Godin Nguibamın itir avim bagh diaghtima a izighriva gumazibar isigham.”

⁵⁵ Ezima Iesus raghava aningın atari.

⁵⁶ Egha me nguibar igharazimın ghue.

9:44: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 **9:45:** Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 **9:46:** Lu 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:49:** Nam 11:28, Mk 9:38 **9:50:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:51:** Mk 10:32, 16:19 **9:53:** Jo 4:9 ‡ **9:53:** (9:53) Samaritan gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamın uari akuva God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba Jerusalemın nguibamın ghuava ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20in gan. Samaritan gumazamiziba ghaze, Judaba deravira Ekiamın ziam fer arazimın gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusin akurvaghan aghua. **9:54:** 2 Kin 1:9-16

*Iesusin gin mangamin ivezim
(Matyu 8:19-22)*

⁵⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin zuima, gumazir mam Iesus miği, “Nguibar manam ni an zui, ki nin gin mangam.”

⁵⁸ Ezi Iesus a miğia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazibar Otarim danganir dakuamiba puvati.”

⁵⁹ Egha Iesus gumazir igharazim miği, “Nan gin izi.” Ezima gumazim an akam ikara, “Ekiam, ni faragh na amamangatightima, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

⁶⁰ Ezi Iesus a miği, “Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi. Egh ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akunam.”

⁶¹ Ezima ua gumazir mam Iesus miği, “Ekiam, ki nin gin mangam. Egh ni faragh nan amamangatightima ki mangiva uan adarazir ganika.”

⁶² Ezi Iesus a ikara, “Tav itazim kuazagh egh a gin ganan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ingaran kogham.”

10

*Iesus 72 plan gumaziba amangizi
me ghua an ingangarim gami*

¹ Egha bizir kabar gin Ekiam 72 plan gumazir igharaziba misevegha egha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba koma danganir a mangasa nighnizibar me amadi.*

² Egha a kamaghin me miği, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamin aviriba puvati. Kamaghin, ia azenir kamın ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.”

³ Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar atiabar torimin iti moghin ia amadazi ia zui.

⁴ Eghiva dagiaba azuir mitarim ko begiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia ikaraghan marki.

⁵ “Eghiva ia dipenitamin aven mangi egh faragh kamaghin mikim suam, navir amirizim ia ko iti.

⁶ Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. puvatightima ian navir amirizim ua ia bagh izegham.

⁷ E fo, ingangarir gumazim uan ivezim isi, kamaghin ia dipenir kamın aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami. Eghiva dipenir mamın ikegh mamın mangan marki.

⁸ “Eghiva ia nguibar ekiamin aven mangightima me ia inigh, egh me tizim ia ganingi, ia puram anemi.

⁹ Egh ia arimariar itibar amightima da deraghtima, kamaghin me mikemegh, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

¹⁰⁻¹¹ Egh ia nguibar ekiatamin aven mangitima, me ia inighan koghtima, tuavir dozibar aven mangi egh mikim suam, ‘Ian nguibar ekiamin nguaziba en dagaribar poghezi, e a da disı, eghti ia kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati.’

¹² Ezi ki ia miği, Godın Kotın Dughiamın, osimtızir nguibar kam iniamim, an osimtızir Sodomın nguibam iniamim gafiragham.”

*Gumamazir navim girazir puvatiziba bar kuvigham
(Matyu 11:20-24)*

¹³ Egha Iesus ghua miğia uan 72 plan gumazibav gei, “Ia Korasinin nguibamin itir gumamazim-

9:61: 1 Kin 19:20 **10:1:** Mt 10:1, Mk 6:7 * **10:1:** (10:1) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki. **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 **10:3:** Mt 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29 **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:8:** 1 Ko 10:27
10:10-11: Ap 13:51 **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4

iba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamın itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairın nguibam ko Saidonın nguibamın ghua, mirakelin ki amiz-iba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonın itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava agura, egha uan arazir kamın uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.

¹⁴ Godın Kotın Dughiamın, osımtızir ia iniamim, an osımtızir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.

¹⁵ Ezi ia Kaperneamın nguibamın itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godın Nguibamın ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helın avimın magıram.

¹⁶ “Tina ia barasi uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati.”

72 plan gumaziba uamatenge

¹⁷ Ezima 72 plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghın mıgei, “Ekiam, e nın ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui.”

¹⁸ Ezi a me ikara, “Ki Satanın garima a ira onımarımın mın Godın nguibamın tagha gıfa.

¹⁹ Ezima ki gavgavim ia ganigha gıfa eghti ia kuruziba ko tuighiakaba gısın daruva da dikıva, egh uan apanıbar gavgavim a gıvaghıam. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham.

²⁰ Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim gakongan marki. Ian ziaba Godın Nguibamın aven osirizir bizim baghıva akong.”

Iesus bar akuegha uan Afeziam mınabi

(Matyu 11:25-27 ko 13:16-17)

²¹ Ezi dughiar kamra, Godın Duam Iesus gamima a bar akongeghava

mıgei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nıghnızir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha borıbar mın itir gumazıbar aka. Kamaghın ki ni mınaba. Guızbangıra Afeziam, ni uan ifongiamın kamaghın ami.”

²² Egha Iesus ua kamagh mıgei, “Nan Afeziam bizıba bar da isa nan dafarım gati. Ezi gumazıtım Otarım gıfızır puvati. Afeziam uabıra a gıfo. Egha tav Afeziam gıfızır puvati. Otarım uabıra, koma gumazır Otarım ifuegha Afeziam isava men akazıba, merara Afeziam gıfo.”

²³⁻²⁴ Egha a ragha uan suren gumazıbar gara kamaghın me mıgei, “Ki guızbangıra ia mıgei, fomıra Godın akam inıgha izır gumazır avırıba ko gumazır aghuir avırıba, me ia datırıghın garır bizıbar ganamın ifongıar bar ekıam ikıa, me dar ganızır puvati. Egha ia datırıghın orazır akar kaba, me da baragham ifongıar bar ekıam ikıa, me tam baraghızır puvati. Ezi ia, ian damazıba dar gari, kamaghın ia bar akongegh!”

Samaritan gumazım Judan mavın akurazır eghagham, Iesus a gamı

²⁵ Ezi dughiar mam Judan arazıbagh fızır gumazır mam dikavıghava Iesus gıfarasa purama an azara, “Tısa, ki manmaghın damıghıva zurazurara itır ikırımırır aghuarım inıam?”

²⁶ Ezi Iesus a ikara, “Akar manam Moses Osırızır Arazımın akamın aven itı? Ni manmaghın an gari?”

²⁷ Ezi an a ghaze, “Ni uan God, nın Ekıam, bar a gıfongegh, egh ni uan navır averıam ko uan duam ko uaghan bar uan gavgavım ko uaghan bar uan nıghnızımın, uan God gıfongegh. Egh uaghan, ni uabıra uabı gıfongezı moghın, gumazamızır ıgharazıbagh ifongegh.”

10:15: Ais 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:18:** Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:20:** Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27 **10:22:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2 **10:25:** Mt 19:16, Lu 18:18
10:27: Wkp 19:18, Lo 6:5

28 Ezi Iesus an akam ikara, “Ni bar deragha miġei. Ni mamaghira damigh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

29 Ezi a gumazibar damazim in deraghasa, kamagh in a Iesus in azara, “Ezi tina nan namakaba?”

30 Ezima Iesus an akam ikaragha ghaze, “Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba sueghava, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti.

31 Ezima ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.

32 Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghra an gara a gitagha zui.

33 Ezima Samarian gumazir mam, iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi.

34 Egha an a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha egha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, egha a inigha ghua daguir dipenir mam in aven ghugha egha deraviram a gami.

35 Egha amimizaragha an dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Deragh an gan eghti dughiar ki uamategham, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba ki da ikaragham.’

36 “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mizekir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazim in namakam?”

37 Ezi Judan arazibagh fozir gumazim a ikara, “Gumazir an apangkuvizim.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangiva kamaghira damu.”

Iesus Maria ko Martan dipenim in iti

38 Eghava Iesus uan suren gumaziba ko tuavim in izavira ikiava egha nguibam in oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta an diazima an an dipenim in ghu.

39 Ezi an afumim in ziam Maria. A Iesus in dagarim in boroghira aperaghav ikiava a barazima a miġei.

40 Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizim in izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza egha an azara, “Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!”

41 Ezi Ekiam a ikara, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha egha da bagha muriam ni dighori.

42 Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam gumazitam a dama a inigham kogham.”

11

Iesus God ko miġeir arazibar men sure gami

(Matyu 6:9-15 ko 7:7-11)

1 Dughiar mam Iesus danganir mam in ikia God ko miġei. Egha a givazima, an suren gumazir mam a miġei, “Ekiam, ni God ko miġeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi moghin.”

2 Egha Iesus kamagh in me miġei, “Ni God ko mikimiva, kamagh in mikim:

‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.

Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

3 Ni dughiaaba meng en dagheba vaghvagh e daning,

dughiar zurara apir dagheba e daningigh.

4 Ezi tina arazir kurabar e gami, e men arazir kuraba gin amadi.

Kamagh in amizi, ni en arazir kuraba gin amadagh.

Egh e ateghti, e osimtizar aven ikiti bizitam en navim biraghtima, e arazir kuratam damighan kogham.’ ”

5-6 Ezima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva, egh kamaghin a mikimam, 'Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.'

7 "Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, 'Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.'

8 Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir pu, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian, an aghuagha egha dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi."

9 Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham.

10 Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Eghti gumazir itiam gafughagham, God a bagh akuigham.

11 "Egh ian boritam uan afeziam osiriba bagha an azangsihtima, eghti a kuruzitam a danigam, o?

12 Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsihtima, a tuighakam a danigam, o?

13 Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Egha ia kamagh deraghvira fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam."

Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari

(Matyu 12:22-30 ko Mak 3:20-27)

14 Ezi Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim a batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezima gumazamiziba digavir kuram gami.

15 Ezi marazi ghaze, "A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim."*

16 Ezi marazi Iesus basamasa egha ghaze, "Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighriti, e an ganigh fogham."

17 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha me migei, "Kantrin tamin gumaziba uari tuiragh uari uariv soghiva egh men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham.

18 Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azaragha ghaze, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam?

19 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei.

20 Eghti ki Godin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

21 Eghti gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam.

22 Eghti gumazitam bar gavgavigh a gafiragh a ko uaning misogh, egh a gafiragh, egh an midorozir bizir

11:8: Lu 18:1, 18:5 11:9: Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22 11:11: Mt 7:9-10 11:15: Mt 9:34, 10:25, 12:24 * 11:15: (11:15) Satanin ziar mamra kara, Belsebul. 11:16: Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11
11:17: Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25 11:20: Kis 8:19 11:22: Kl 2:15

a gami a gavgavigha ikia misoziba inigh, mangi da tuiragh a da isi gumazir igharazibar aningam.

²³ Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.”

*Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar ikuratam gumazitam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’

²⁵ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti.

²⁶ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kam in ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

²⁷ Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizim gumazamizibar torimin ikia dia migei, “Amizir kam ni bategha oteba ni ganidi, a bar akongegh.”

²⁸ Ezi Iesus a ikara, “Ezi tina nan Afeziamin akam baragha egha an gin zui, a bar akongegh.”

*Mirakelin azangsizim
(Matyu 12:38-42 ko Mak 8:12)*

²⁹ Ezima gumazamiziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei, “Datirighin itir gumazamiziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamim bagha azangsisi. Eghti ki arazitam

me danigan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kam in ganam.

³⁰ Kamaghin amizi, Jona nguibar ekiam, Niniven gumazamiziba arazim men aka, ezi kamaghira Gumazibar Otirim datirighin itir gumazamiziba arazim men akagham.

³¹ Fomira Seban Amizir Atrivimin nguazir kam in saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Amizir Atrivim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.

³² Eghti Godin Kotin Dughiamin, Nineven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!”

*Nin damazimning mikarzim in angazangarim
(Matyu 5:15 ko 6:22-23)*

³³ Ezi Iesus ghua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a isava itarir ekiamin aven amadazi pu. Puvati, anesi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimin ganam.

³⁴ Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Egha damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizifa. Eghti nin damazim ikuvightima, nin namnam, mitatem anevaragham.†

³⁵ Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, angazangarir nin itim, mitarmem an epazagham.

³⁶ Kamaghin amizi, angazangarim bar nin mikarzim gizivaghti, eghti

11:23: Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50 **11:24:** Mt 12:43 **11:26:** Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20
11:27: Lu 1:28, 1:42, 1:48 **11:28:** Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25 **11:29:** Mt 16:4, Mk 8:12 **11:30:**
 Jna 1:17, 2:10, 3:4 **11:31:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12 **11:32:** Jna 3:5 **11:33:** Mt 5:15, Mk 4:21, Lu
 8:16 **11:34:** Mt 6:22 † **11:34:** (11:34) Israelba kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarim
 puvatighi, me suam ni akurvazir puvati.

mitarmem tong an epazaghan koghti, nin mikarzim bar angazangarimin ikiam, mati lamın angazangarim ni gisirazi moghin.”

Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko Luk 20:45-47)

³⁷ Ezima Iesus mikemegha givazima, Farisin mam Iesus ko damasava an gighamizima, ezi Iesus an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gapera.

³⁸ Ezi Farisi garima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha aguaghfa.

³⁹ Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ia Farisiba, ia kapba ko itariba azenan da rua da zue, ezi ian aven navir averiaba bar kufi. Okimakiam koma arazir kuraba, ia dagh ami.

⁴⁰ Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari?

⁴¹ Eghti ia bizir itaribar aven itiba isiva gumazir onganaraziba me daning, eghti biziba bar ian zuegham.

⁴² “Ia Farisiba, ia ghaze, ia uan azenibar itir zuravariba tongira da tuiragh, egh akuaba isi God daning. Egha ia Godin arazir aghuim ko a gifongezir arazim ataghrasi. Egha ia arazir kabar amuasa gavgavigh, egh uaghan arazir maba ataghraghan kogham. Kamaghin amizi ia bar kuvigham!

⁴³ “Ia zurara God ko migeir dipenibar dabirabir danganir aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiaba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.

⁴⁴ “Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar min iti. Eghti gumaziba me gisin daruam. Egh Godin damazimin zueghan kogham. Kamaghin amizi, ia bar kuvigham!”

⁴⁵ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam a ikara, “Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi.”

⁴⁶ Ezi Iesus a ikara, “Ezi ia Judan arazibagh fozir gumaziba, ia gumamaziba osimtiziba me garizima me da ateran ibura. Ezima ia uari, uan dafaribar men akuragh bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, ia bar kuvigham!

⁴⁷ Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi ia bar ikuvigham!

⁴⁸ Ezi ia arazir kam gumazibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi da ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami.

⁴⁹ Bizir kam bagha, Godin fofozim kamaghin migei, ‘Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghtima igharaziba, me arazir kurabar me damuam!’

⁵⁰ Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghira, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darasi, men ivezim iniam.

⁵¹ Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin tugh a Sekaraian dughiam. Gumazir kam, Sekaraia, me ofan danganim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵² “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvati. Egha aven mangamin gumazibar tiar akam apiri.”

⁵³ Egha Iesus danganir kam ataghrazima, Judan arazibagh fozir gumaziba koma Farisiba, me akar kurabar a miġei. Egha azangsizir aviribar a gami.

⁵⁴ Egha an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba baghan

(Matyu 10:26-27)

¹ Ezi dughiar kamın gumamazir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav ġia ghaze, “Ia uari baghan. Farisiba mati, yis bretin aven ghughava a gamizima a bar buiz moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham.

² Bizir tizir mongeziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumaziba dagh fogham.

³ Ezi bizir ia aminir birimin mikemeziba, me aruer angazan-garimin da baragham. Ezima bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me dipenibagh isin tuiv dar gun mikimam.”

Gumazim Godram atiating

(Matyu 10:28-31)

⁴ Egha Iesus ghua kamaghin miġei, “Nan namakaba, ki ia miġei, ia gumazir namnar kinibav sozibar ati-atingan marki. Egh me ġin ua bizitam damighan kogham.

⁵ Ezi, tinarama ia an atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, ġin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia miġei, ia Godin atiating.

⁶ Ezi ia fo, gumazim kuarazir dozir 5 pla 2 toearama dagh ivese. Ezi God men tav bakinighnizir puvati.

⁷ Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar der-aghavira ia ġifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekefe, egha dagh afira.”

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham

(Matyu 10:32-33 ko 12:32 ko 10:19-20)

⁸ Egha Iesus ghua kamaghin miġei, “Ki ia miġei, Gumazir manam gumamazizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam.

⁹ Eghti gumazitam gumamazizibar damazimin mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.

¹⁰ Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam ġin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God an arazir kurar kam, a ġin amadaghan kogham.

¹¹ Me ia inigh God ko miġeir dipenibar mangam. Egh gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam?

¹² Dughiar kamra Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

¹³ Ezi gumazir mam gumamazizibar torimin ikia kamaghin Iesus miġei, “Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.”

14 Ezi Iesus a ikara, “Tinara guan osimtizar kîr guan biziba tuiraghasa, na misefe?”

15 Egha a me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimîn dabirabim a bizir avîrir a itir kaba saram otozir puvati.”

16 Eghava an akar isin zuir kamîn me migei, “Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimîn dagher aghuir avîriba isi.

17 Ezi a kamaghîn uabi ginighnisi, ‘Ki manmaghîn damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.’

18 “Egha a ghaze, ‘Ki kamaghîn damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham.

19 Egh ki uabira uabi mikimam, “Ni dughiar avîriba bagha ua bagha bizir aghuir avîrim ariki. Egh ni damiva, wainîn dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam.”

20 “Ezi God a migia ghaze, ‘Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra nîn ikirimirim ki a inighti, naremegham. Eghti tina ni ua bagh arighizir bizir kabanagh iniam?’

21 “Ezi tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimningin onganarazibar amuti, bizir kam a bativam.”

*Nighnizir aviribar amuan marki
(Matyu 6:25-34)*

22 Egha Iesus uan suren gumaziba kamaghîn me migei, “Kamaghîn amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnigh, egh kamaghîn azangan marki, e dagher manatam ramam, o e dipar manatam ramam? Egh ia pamten uan nivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan nivafizim avam?”

23 Gumazimîn ikirimirim, a daghebagh afira, ezi gumazimîn namnam inibagh afira.

24 Ia kotkotbar gan. Me dagheba opari puvatighava dagh eghuvir puvati, me dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian dabirabim bar kuarazibagh afira.

25 Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghîn a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

26 Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnizir aviribagh ami?

27 “Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghîn otifi? Me ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar avîriba itima an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar mîn otozir puvati.

28 E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumîn gumazitam da akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba!

29 Egh ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki.

30 Nguazir kamîn gumaziba bizir kaba puv dagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam.

31 Eghti ia faragh God atightima, a ian Atrivimîn ikitima, ia an gin mangi. Eghti, a bizir kaba ia daningam.”

*Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)*

32 Egha Iesus ghua kamaghîn migei, “Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimîn

12:15: 1 Ti 6:7-10

12:19: Sav 11:9, 1 Ko 15:32, Je 5:5

12:20: Sng 39:6, 52:7, Jer 17:11, Je 4:14

12:21: Mt 6:19-20, 1 Ti 6:18-19, Je 2:5

12:24: Jop 38:41, Sng 147:9, Lu 12:7

12:27: 1 Kin 10:4-8, 2

Sto 9:3-6

12:31: Mt 6:33

12:32: Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6

otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki.

³³ Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mītariba inigh dar arightima da dighorighiran kogham. Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham.

³⁴ Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

*Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)*

³⁵ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi, mamaghira iki.

³⁶ Egh mati gumazim uan otarim amir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughti me zuamiram a bagh tiam kuigham.

³⁷ Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba, me daningsi, uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam.

³⁸ Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titim a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham.

³⁹ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.

⁴⁰ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamın erara migei, o e bar moghira?”

⁴² Ezi Ekiam an akam ikara, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.

⁴³ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera.

⁴⁴ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikiva an biziba bar dar ganam.

⁴⁵ Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi mikimam, ‘Nan gumazir ekiam dughiar rurarimin ikegh izam.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham.

⁴⁶ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghtima an ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham.

⁴⁷ “Ingangarir gumazibar dapanim fo, an ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezima an a gamizir puvati.

Eghti an ekiam dughiar aviribar a ifozoregham.

⁴⁸ Eghti ingangarir gumazim an ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an ekiam dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezima tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.”

Iesus gumazamiziba abighasa ize (Matyu 10:34-36)

⁴⁹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge.

⁵⁰ Ki tighar rurir mam a iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin ki bar oseme, mangi dughiar kam otogham!

⁵¹ Ni ghaze, ki navir amirizim inigha nguazir kam in izi? puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize.

⁵² Datirighin tugh mangi 5 plan amuiroghboriba dipenir tam in ikiv uari tuiragham, 3 pla pumuningin apanim in ikiam, eghti, pumuning 3 plan apanim in ikiam.

⁵³ Me uari tuiragham, afeziam uan otarim in apanim in ikiam, eghti otarim uan afeziam in apanim in ikiam. Amebam uan guivim in apanim in ikiam, eghti guivim uan amebam in apanim in ikiam. Otarim in amuim uan pam in amebam in apanim in ikiam, eghti, otarim in amebam uan otarim in amuim in apanim in ikiam.”

Iesus dughiar otivamibar gun migei (Matyu 16:2-3)

⁵⁴ Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramin amadagham

anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghtima a izam.

⁵⁵ Egh Sainain amanim vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti an otogham.

⁵⁶ Ifavarir gumaziba! Ia overiam ko nguazim in otivamin bizibar gun mikimasa fo. Manmaghin amizi, ia datirighin otivamin bizibagh fozir puvati?”

Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim ko akabar kirigh (Matyu 5:25-26)

⁵⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera.

⁵⁸ Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazim in mangitima, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavim in a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jas in damazim in mangam. Eghti jas ni inigh polis in dafarim datightima polis ni isi kalabuziam datigham.

⁵⁹ Ki ni migei, ni azenim girighan kogham, kamaghira iki mangi ni ivezim bar anetigh azenim giram.”

13

Gumaziba navibagh iraghan kogh arimighregham

¹ Ezi dughiar kam in gumazir maba ikiava Galilin gumazibar gun Iesus migei, Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asizibar ghuziba sara verevere.

² Ezi Iesus men akam ikara, “Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire. Kamaghin amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira?

³ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Egh ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighregham.

⁴ Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18 plan gumazir Siloam in

dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumaziba men arazir kurabagh afira?

⁵ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ezi ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighregham.”

⁶ Ezi Iesus akar isin zuir kamim me migei, “Gumazir mam temer figh uan wainin azenimin anekaragha egha ghuava oviziba bagha an gara tamim apizir puvati.

⁷ Egha a wainin azenimin garir gumazim kamaghin a migei, ‘Ki 3 plan azenibar arua izava fighin oviziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmagh sua a puram aghui?’

⁸ “Ezima a kamaghin a migei, ‘Ekiam aneteghtima, an azenir tam uam an ikitima, ki an povimin nguaziba a darightima a dagher aghuiba iniam.

⁹ An azenir munamin beghti, deragham. Puvatightima ni na mikemeghtima ki an okegham.’”

Iesus amizir akirir kuram akirizi, a ua dera

¹⁰ Egha Iesus Sabatin dughiamin God ko migeir dipenir mamim sure gami.

¹¹ Ezima amizir mam 18 plan azenimin duar kuram an akiragharim gamizima an aviraghavira ikiava bar uabi aminava avenge.

¹² Ezi Iesus an apighava an diazima an ada zuima, a kamaghin a migei, “Amizim, nin arimariam ni ataki.”

¹³ Egha uan dafarimning a gisin atizima, a zuamira uabi aminegha tugh, Godin ziam fe.

¹⁴ Iesus Sabatin amizim akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimin garir gumazim atarava, egha a kamaghin gumamazimizibav gei, “Ingargarir dughiar 6 pla iti, egh ia dughiar kabar izitima, a

ian arimariaba akiram. Egh Sabatin dughiamin ia izan marki.”

¹⁵ Ezi Ekiam an akam ikara, “Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati?

¹⁶ Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18 plan azenir kabar a ike. Ezi kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighti a deragham.”

¹⁷ Egha a kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezima gumaziba ko amiziba an amizir bizir aghuibar gara bar akonge.

Mastetin ovizir akar isin zuim (Matyu 13:31-32 ko Mak 4:30-32)

¹⁸ Egha Iesus gumamazimizibar azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam?

¹⁹ A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezima kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.”

Yisin akar isin zuim (Matyu 13:33)

²⁰ Eghava Iesus ua gumamazimizibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam?

²¹ A yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, flauan dramim ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gin bar bui.”

Tiar akar asuvirizim (Matyu 7:13-14 ko 7:21-23)

²² Egha Iesus Jerusalem ghuava nguibar ekiaba ko dozibar bar gumamazimizibar sure gamua zui.

²³ Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumamazizir vabara ua me iniam, o?”

²⁴ Ezima a kamaghin me migei, “Ki ia migei, aviriba tiar akar asuvirizir

kamin aven mangiva avegham. Ezi kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kamin dirighiva aven mangi.

25 Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaraghtima. Ia azenan ikiva tiam misogh dimiva avegh suam, 'Ekiam, e bagh tiam kuigh.' Eghtima a kamaghin ian akam ikaragham, 'Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?'

26 "Eghti ia kamaghin mikimam, 'E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezima ni tuavibar en sure gami.'

27 "Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, 'Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!'

28 "Egh ia, Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh aziva atariba kuskugham.

29 Egh gumazamizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan danganiba iniam.

30 Ia oragh, gin itir gumaziba me faragham, eghti gumazir faraziba me gin ikiam."

Iesus Jerusalem in apangkufi (Matyu 23:37-39)

31 Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a migei, "Herot ni misoghasa. Kamaghin amizima ni nguibar kam ategh igharagh mangi."

32 Ezi Iesus men akam ikara, "Mangi afiar ifarir mam mikemegh, 'Ni oragh, ki datirighin ko gurumizaraghan duar kuraba batoghiva egh gumazibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim a givam.'

33 Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazitam Jerusalem azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumizaraghan ko zuerimin mangvira ikiam."

34 Egha Iesus migia ghua ghaze, "Oio, ia Jerusalem adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumaziba misozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati turarir amebam uan avizimigin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua.

35 Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki. Ezi ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogham kamaghira iki mangi dughiar ia suam, 'God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!'"

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

1 Sabatin mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezima dughiar kam gumazamiziba bar deraviram an gari.

2 Ezima an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti.

3 Ezi Iesus Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba men azara, "Moses osirizir araziba, da Sabatin gumazamizibar arimariaba ghuamaghasa amamangatizi, o puvati?"

4 Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu.

5 Ezi a men azara, "Ian tavin otaritam o bulmakaun tam Sabatin dughiam mozirpamin a girightima, eghti ni zuamira a gekuigham, o puvatigham?"

6 Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷ Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei,

⁸ “Gumazitam amuir ikizimin isam bagh diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba.

⁹ Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni uan misiam gumazir kam daningigh.’ Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim iningham.

¹⁰ Kamaghin dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, danganir aghuir pin itimin mangi.’ Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam.

¹¹ Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Godin ikarvazim o gumazimin?

¹² Egha Iesus ua isar ghuavim migei, “Ni isam damuva, egh uan ro-roaba, aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, me diaghan marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghtima, kamaghin ni uan ikarvazim uamategh a iningham.

¹³ Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir putatiziba, ko damazir kurabar diagh.

¹⁴ Eghti God arazir aghuim ni damigham. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizim, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimin deraziba ua dikavamin dughiamin a iniam.”

Isar ekiamin akar isin zuim (Matyu 22:1-10)

¹⁵ Egha Iesus ko dakozimin itir gumaziba men mav Iesusin akaba baregha, kamaghin Iesusin migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin isar ekiam ramamim, a bar akongegham.”

¹⁶ Ezi Iesus a ikara, “Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagh bizibar akirava gumazir avirimin dia.

¹⁷ Isam azuir dughiamin isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar dar akirigha gifa, kamaghin amizima ia izi.’

¹⁸ “Ezima me bar moghira mangan aghuaghava uan dimdiam ava migirigiar ifavaribagh ami. Egha farazim kamaghin migei, ‘Ki datirighira nguazim givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’

¹⁹ Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10 plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.’

²⁰ Ezi kamaghira gumazir mizezim a migei, ‘Ki amuim ini, kamaghin amizi ki izan kogham.’

²¹ “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei, ‘Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir putatiziba, me inigh izi.’

²² Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, ni mikemezir moghin ki amigha gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.’

²³ Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ni mangi bar tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, eghti nan dipenim izivaka.’

14:11: Snd 29:23, Mt 23:12, Lu 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5

14:15: Lu 13:29, MAA 19:9

14:17: Snd 9:2, 9:5

14:13: Lo 14:29, Neh 8:10-12

14:14: Jo 5:29

14:20: 1 Ko 7:33

14:24: Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46

24 Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamın dagher tam rameghan kogham.’ ”

Faragh deravira nighnighiva Iesusin gin mangi
(Matyu 10:37-38)

25 Ezi gumazir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghin migei,

26 “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham.

27 Eghiva tina uan ter ighuvim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazimin otoghan kogham.*

28 “Ian tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?”

29-30 Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’

31 “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausen gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausen gumaziba gafiragham, o puvatigham?’

32 A misoghan buraghiva, egh atrivim saghuiramira ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki.

33 Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham.”

Amangsizir kuramin akar isin zuim
(Matyu 5:13 ko Mak 9:50)

34 Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ategh egh manmaghin ua uan singtizim iningham?”

35 An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Matyu 18:12-14)

1 Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti.

2 Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.”

3 Ezi Iesus akar isin zuir kamın me migei,

4 “Ian tav 100 pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99 pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighivira givagham?”

5-6 Egh anan apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovengezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.’

7 Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99 plan derazir gumazir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim girazi ezi 99 pla gumaziba me ghaze

14:26: Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 14:27: Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2

Ti 3:12 * 14:27: (14:27) Ni akar Matyu 10:38in itimin gan. 14:33: Fl 3:7-8 14:34: Mt 5:12, Mk 9:50 15:2: Ap 11:3, Ga 2:12 15:4: Ese 34:11, 34:16, Mt 18:12, Lu 19:10 15:7: Lu 5:32

me dera egha navibagh irazir puvati.”

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

⁸ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Egh amizitam 10 pla wan Kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighivira givagham.

⁹ Egh an apigh, egh uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovengezir wan Kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.’ ”

¹⁰ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezimoghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

¹¹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazir mam otarir pumuning iti.

¹² Ezi dozim kamaghin uan afeziam migei, ‘Afeziam, ni ga bagha tuirazir biziba nananaba na daningigh.’ Ezi aninghin afeziam uan biziba aning bagha da tuira.

¹³ “Ezi a mong gin uan biziba kuvagha da inigha saghon itir nguibar mamn ghu. Egha nguibar kamn ikiava pura tintinimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa.

¹⁴ Ezi an dagiaba bar givazima, ezi nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati.

¹⁵ Kamaghin amizi, a ghua nguibar kamn itir gumazir mamn ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuagh api.

¹⁶ Ezi gumazitam daghetam a ganingizi puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da nguezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge.

¹⁷ “Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziamin ingangarir gumaziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh mitiriam bangin aremegham.

¹⁸ Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghin a mikimam, “Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami.

¹⁹ Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin min ikiam.” ’

²⁰ Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui.

“Ezi a saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan agharimninghin a muigha an tori.

²¹ “Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.’

²² Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an darim darugh, egh dagarir asuaba a daghuigh!

²³⁻²⁴ Nan borim ovegha ua iti. Egha ovengezi e uam an api. Kamaghin ami, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.’ Egha me a givarvara isam gami.

²⁵ “Ezi dughiar kamn otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ighiabagh amua izi ighiam gami.

²⁶ Ezi a uan afeziamin ingangarir gumazir mamn diagha an azara, ‘Marazi tizim gami?’

²⁷ Ezi a an akam ikara, ‘Nin dozim uamategha ize. An aremezi puvatigha deravira ikiava uamatenge. Kamaghin, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’

²⁸ “Ezi an otarir ekiam atarava dipenimin aven mangan aghua. Ezi

15:13: Snd 29:3

15:16: Snd 23:21

15:18: Sng 51:4, Jer 3:12-13

15:20: Ap 2:39, Ef 2:13, 2:17

15:21: Sng 51:4

15:27: Lu 15:2

an afeziam azenan ghua aven man-gasa a gakaghoravira iti.

²⁹ Ezi a uan afeziamin akam ikara, 'Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin ikia pura nin ingara, egha nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizi puvati.

³⁰ Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba a givagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!'

³¹ Ezi afeziam kamaghin a migei, 'Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba.

³² Nin dozim ovegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagh isam gamuava ivarvari.'"

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Dughiar mam in dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. An ingangarir gumaziba a migia ghaze, 'Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.'

² Ezima an an diazima an aven ghuzima an an azangisi, 'Ni bizir tizim gamizima ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akinafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.'

³ "Ezima gumazibar dapanim uabira uabi migei, 'Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egha ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagh azangisghan aghumsiki.

⁴ Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na

givaghtima, gumaziba na mikimtima ki men dipenibar mangam.'

⁵ "A fo, gumazir maba pura gumazir ekiamin biziba da ini, me tighar an biziba ua da ikarvaghham. Eghava a gumazir kaba vaghvagha men deima me aven zui. Eghava a faragha zuimin azara, 'Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?'

⁶ Ezima a kamaghin migia ghaze, 'Ki 800 pla dram wel ini.' Ezima gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, 'Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400in an osirigh.'

⁷ Ezima a ua mavin azara, 'Ezi ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?' Ezima a ghaze, '100 bek plaua.' Ezima a kamaghin a migei, 'Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.'

⁸ "Nguazir kam in gumaziba me amir ingangariba me bar dagh fo. Egha angazangarimin itir gumaziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogha, egha gumazir dapanir kurar kam in ziam fe. A gumazir nighnizir aghuim itimin arazim gami.

⁹ "Ki ia migei, ia nguazir kam in dagiar kuram gumazibar akuravagh me namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghtima, God ni inightima ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam.

¹⁰ "Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam kogham.

¹¹ Egh ia nguazir kam in dagiar kuram deragh an ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningtima ia dar ganam?

¹² Egh ia gumazir igharazimin biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam?

¹³ "Ingangarir gumazitam ingangarir gumazir ekiam pumuning bagh

ingaran kogham. A tavin aghuagh egh tav gifuegham, o a tav baghivira iki egh tav akirim a gasaragham. Ia uaghara God ko dagiaba bagh ingaran kogham.”

Farisin dagiaba bagha bar ifongez-iba

(Matyu 5:31-32 ko 19:9 ko Mak 10:11-12)

¹⁴ Ezi Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti.

¹⁵ Ezi a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.”

¹⁶ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba koma Godin akam inigha izir gumazibar akam akura mamaghira ikia ghua Jonin dughiamin tu. Ezi dughiar kam, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim kuri. Ezi gumaziba ko amiziba bar moghira dughiar kam in aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri.

¹⁷ Nguazim koma overiam givagham. Eghti God osizirir arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham.

¹⁸ “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimin ikiva mati, ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimin iti, ni uaghan amizimin mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

¹⁹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Dughiar mam, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti.

²⁰ Ezi an tiar akamin, gumazir puv biziba bagha azangszir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus.

²¹ Egh gumazir dagiaba avirasemezir kam in dagher oteviba dakozimin apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi aafiaba uaghan izava an duaba ozisi.

²² “Ezi gumazir puv biziba bagha azangszim aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezi en selba a inigha ghua Abrahamin min aneti. Ezi gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezima me anefa.

²³ Ezi a helin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamin garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti.

²⁴ Egha an Abrahamin dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’

²⁵ “Ezi Abraham an dimdiam ikara, ‘Otarim, ni bizir kam giniri, ni angamra itir dughiamin, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi.

²⁶ Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’

²⁷⁻²⁸ “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikara, ‘Ki aveghbuar 5 pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangszisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kam in izan marki.’

²⁹ “Ezi Abraham an akam ikara, ‘Me Moses koma Godin akam inigha

16:14: Mt 23:14 **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14 **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29 **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25 **16:18:** Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11 **16:24:** Ais 66:24, Sek 14:12, Mk 9:44 **16:25:** Jop 21:13, Lu 6:24 **16:29:** Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21

izir gumazibar osiziriba men iti. Ezi me men akaba baragh.'

³⁰ "Ezima an Abraham migei, 'Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.'

³¹ "Ezima Abraham kamaghin a migei, 'Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar akaba baragham koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi, me mikimtima, me nighnizir gavgavim in an akabar ikian kogham.'"

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-7 ko 18:21-22 ko Mak 9:42)

¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Bizir gumazamizibagh amima me arazir kurabagh amiba. da guizbangira izam. Ezi gumazir dagh ami da otivim, a bar kuvigham.

² A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti, kamaghin deragham.

³ Kamaghin amizima ia deravira uari bagh gan.

"Eghiva nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Eghti a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada.

⁴ Eghiva a 7 plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh 7 plan dughiabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, 'Ki navim gira,' ni an arazir kuraba da gin amadagh."

Iesus nighnizir gavgavim in arazim migei

16:31: Jo 11:44-48, 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:3:** Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:5:** Mk 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 * **17:6:** (17:6) Mastetin ovizim, a bar sufi. **17:8:** Lu 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 † **17:12:** (17:12) Lapan arimariar fomira Baibelin dughiam in ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46 **17:14:** Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14

⁵ Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, "Ni en nighnizir gavgavim damightima an ekefegh!"

⁶ Ezima a kamaghin me migei, "Egh ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitam in min ikitima, ia temer kam mikim suam, 'Ni uabi asighiva egh biba sara mangiva ongarim in uabi ekaragh,' eghti a ian akam baragham." *

Iesus ingangarir gumazim in arazim migei

⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Ian tav ingangarir gumazitam an azenim in ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati.

⁸ Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami.

⁹ A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati.

¹⁰ Ezi ia uaghan, God damuasa ia mikemezir biziba bar dagh ami, egh suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami."

Iesus 10 plan gumazir lepa itibar kirizima me ua dera

¹¹ Ezi Iesus Jerusalem in ghua, Samaria koma Galilin Distrighin tizim in zui.

¹² Ezi a nguibar mam in aven zuima, 10 pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikiava,†

¹³ tiarir arozim in an dei, "Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh."

¹⁴ Ezima a men apighava, kamaghin me migei, "Ia mangiva, uari

isiva Godin ofa gamir gumazibar akagh.” Ezima me me bagha ghua tu-avir arizimin men mikarziba zuegha dera

¹⁵ Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtemin Godin diava egha an ziam fe.

¹⁶ Egha Iesusin suemningin apengan irighava uan guam nguazim mituaghava, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samarian gumazimra.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki 10 plan gumazir kaba akiris ti, o puvati? Ezi 9 pla managh iti?”

¹⁸ Ezi Judan gumazitam ua iza, a Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuiamin izezim uabira izava Godin ziam fe.”

¹⁹ Eghava a kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavavim ni gamizima, ni dera.”

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam

(Matyu 24:23-28 ko 24:37-41)

²⁰ Dughiar mamın Farisin gumaziba Iesusin azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mana dazoghın izam?” Ezima Iesus men akam ikara, “Ia orasi, God Bizibagh Ativamin Dughiamın arazaraziba ia uan damazibar an ganighan kogham.

²¹ Eghti gumazitam kamaghın mikıman kogham suam, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamın aven iti.”[‡]

²² Egha Iesus uan suren gumazibav gei, “Dughiam izıtima ni Gumazibar Otarim izamin dughiam a bagh gansi damuva avegham.

²³⁻²⁴ Gumaziba ia mikımam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gumazibar Otarim izamin dughiam an onımarımın mın taghtaghın.

Eghtıma an angazangariba bar overiamın ruaghatevimning uagharam aningın tagham. Eghti ia ivemariv men akaba gın mangan marki.

²⁵ Egh a faragh bizir avırıba bagh mızazım inıgham. Eghtıma datırıghın dughiar kamın itir gumazıba an aghuaghın.

²⁶ “Ezi bizir Noan dughiamın otivizıba, da uaghan kamaghın Gumazibar Otarım izamin dughiamın otivam.

²⁷ Gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghıra ikia ghua, Noa uan kurımın ghuavanabozir dughiam. Ezıma aperiam izava bar me kuavareme.

²⁸ “Ezi Lotın dughiamın kamaghıra, gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, dagıaba bagha bizıba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenıbar ingari.

²⁹ Ezi Lot Sodom ataghızir dughiamın, avım koma dagıar isıba amozımın mın overiamın ikegha suaghıra izaghıra bar moghıra me kuavareme.

³⁰ “Gumazibar Otarım azenımra izıghramın dughiam bizıba uaghan kamaghıram otivam.

³¹ Eghti dughiar kamın ni tına uan dipenımın avughsızir danganim ikıva, egha uan bizıba ataghızı da aven iti, ni da bagh magırı da inıan marki. Kamaghıra, tına azenıbar iti, a bizir tam bagh nguıbamın mangan marki.

³² Ni Lotın amuım gınıghnıgh!

³³ Ezıma tına uan mikarızım geghufı, an aremegham. Ezi tına na bagha uan mikarızım anataki, a gın deraghvıra ikıam.

³⁴ Ki ia mıgei, dımagarır kamın taning uaning inıgh mısıar vamıra dakıtıma, God tav inıghıva tav ategham.

17:19: Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 **17:20:** Jo 3:3, 18:36 **17:21:** Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 ‡ **17:21:** (17:21) Gumazir maba kamaghın akar otevir kam giragha ghaze, “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti.” **17:22:** Mt 9:15, Jo 17:12 **17:25:** Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 **17:26:** Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 **17:27:** Stt 7:6-24 **17:30:** 2 Te 1:7 **17:31:** Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 **17:32:** Stt 19:26 **17:33:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 **17:34:** Mt 24:40-41, 1 Te 4:17

35-36 Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righrightima, God tav inighiva tav ategham.”§

37 Ezi me an azara, “Ekiam managhira?” Ezima a men akam ikara, “Gumazir kuaba managh iti naghin, taragiaba uari akuvagham.”

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus akar isin zuir mamın uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghra ikiam. Egh amiraghan marki.

² Egha a kamaghin migei, “Nguibar ekiar mamın aven jasin mam iti, a Godin atiatir puvati. Egha gumazibagh nighnizir puvati.

³ Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar ekiar kamın iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osimtiziba a garisı. Ezi a jas bagha zurara izava a migei, ‘Ni kotiamın nan akuragh.’

⁴ “Ezima dughiar avirir maba a bizitam gamizir puvati. Eghava abuan a uabira uabi migei, ‘Ki Godin atiatir puvati. Egha ki gumazibagh nighnizir puvati.

⁵ Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan kogham!’”

⁶ Egha Iesus migia ghaze, “Ia jasin kuramin migirigiam baragh.

⁷ Ezi Godin inabaziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagha iza a da akiram, o puvatigham? A me ataghraghti me pura mangam? Bar puvati.

⁸ Ki ia migei, a men osimtizibar ganiva, zuamira men akuragham.

Kamaghin amizima, Gumazibar Otarim uamateghamin dughiamin, a ganti, nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiam, o puvati?”

Gumazir pumuning God ko migeir akar isin zuim

⁹ Gumazir mabara uarira uan ziaba fava egha igharaz daraziv gia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamagh amir gumaziba bagh akar isin zuir kam gami,

¹⁰ “Gumazir pumuning God ko mikimasa Godin Dipenimin ghu, aningın mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim.

¹¹ Ezi Farisin gumazim dikavigha tugha uabira ua bagha God kamaghin a migei, ‘Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvati. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha martiar amiziba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isi gumazir kamın min amir puvati.

¹² Ki wighin vamiran dughiar pumuningin ni ko mikimasa dagheba ataghrasi. Egha bizir ki isiba, ki tongira da tuiragha uaghan ni ganidi.’

¹³ Ezi dagiaba isir gumazim mong munamaghin tu. Egha a kogha overiamın gari puvatigha uan evarim misogha kamaghin migei, ‘Ki gumazir kuram, God ni nan apangkufigh!’

¹⁴ Kamaghin amizima ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin damazimin deragha egha dipenimin ghu. Ezi igharazim puvati. Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izi (Matyu 19:13-15 ko Mak 10:13-16)

§ 17:35-36: (17:35-36) Baibelin fofozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, “Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aningın tav inigh egha tav ategham.” Ni deragh foghsi, Mt 24:40in gan. 17:37: Jop 39:30, Mt 24:28 18:1: Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 18:5: Lu 11:7-8 18:7: MAA 6:10 18:8: Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 18:9: Lu 10:29, 16:15 18:11: Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 18:12: Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 18:13: Sng 51:1 18:14: Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 18:15: Mt 19:13, Mk 10:13

15 Ezi gumazamiziba borir doziba Iesus dafarimning me darighasa, me inigha izi. Ezima an suren gumaziba kamaghin ganigha egha men atari.

16 Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima a migia ghaze, "Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.

17 Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiamin inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham."

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko migei

(Matyu 19:16-30 ko Mak 10:17-31)

18 Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, "Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"

19 Ezi Iesus an akam ikara, "Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuimra.

20 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, 'Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni u bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aninghin akaba baragh.' "

21 Ezi a kamaghin Iesus migei, "Ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati."

22 Ezima Iesus kamaghin oregha, egha a migei, "Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amangighiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan ginh izi."

23 A biziba bar aviraseme, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar oseme.

24 Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, "Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!"

25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!"

26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara, "Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"

27 Ezi Iesus me ikara, "Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami."

28 Ezi Pita a migei, "Ni ge, e bizir e itiba bar da ategha, nin ginh ize."

29 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki,

30 egh datirighin itir dughiar kam in God bizir aviriba me faragha inizir bizibagh afiragh me daningam. Egh dughiar ginh otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

Dughiar mizezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 20:17-19 ko Mak 10:32-34)

31 Egha Iesus 12 plan suren gumaziba inighava me uarira ikiava a me migei, "Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazibar Otaramin gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham.

18:16: Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 18:17: Mt 18:3, Mk 10:15 18:18: Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25 18:20: Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 18:22: Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 18:24: Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 18:27: Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 18:28: Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 18:29: Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 18:30: Mt 19:29, Mk 10:30 18:31: Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44

³² Eghti me a isi Kantrin Igharaz-ibar Gumazibar dafaribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, eghiva a ifozoregh egh a misueghti an aremegham.

³³ Eghti dughiar mikezim a ua dikavigham.”

³⁴ Ezima an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar mingarim men monge, ezi me bar fozir puvati.

Iesus gumazir damazir kuram gamizima, a gari

(Matyu 20:29-34 ko Mak 10:46-52)

³⁵ Egha Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangsi.

³⁶ Egha an orazima gumazamizir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim.

³⁷ Ezi me a migia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.”

³⁸ Ezi a dia migei, “Iesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!”

³⁹ Ezi faragha zuiba me an atarava egha a migia ghaze, ni nimira iki. Ezi a bar pamtem dia migei, “Devitin ovavim, ni nan apangkufigh!”

⁴⁰ Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gia ghaze, “Gumazir munam inigh na bagh izi.” Ezi a roghira izima, Iesus an azara,

⁴¹ “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?” Ezi an a ikara, “Ekiam, ki ganasa ifonge.”

⁴² Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi, ni dera.”

⁴³ Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezima gumazamiziba an ganigha, me uaghan Godin ziam fe.

¹ Ezi Iesus Jerikon nguibamin ghuava, aneteghasa tuavimin zui.

² Gumazir mam nguibar kamini iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme.

³ A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avirimin tongin iti. Egha kamaghin a Iesusin garir puvati.

⁴ A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.

⁵ Ezi Iesus danganir kamini oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghin Sakiusin migei, “Sakius ni zuamira izighiri. Datirighin ki nin dipenimin ikiam.”

⁶ Ezi a zuamira izaghrighava, bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin zui.

⁷ Ezi gumaziba bar an ganigha, egha me kamaghin migiava ngavamadi, “A ghua gumazir kuramin dipenimin iti.”

⁸ Me dipenimin ikiava, Sakius tughava, kamaghin Ekiam migei, “Ekiam, Ni oragh! Datirighin ki uan biziba bar da tuiragham. Egh taba ki gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazir tam gifaraghiva, an bizitam okemeghiva, ki datirighin uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam.”

⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datirighin God dipenir kamini gumazamiziba bar men akura.

¹⁰ Gumazibar Otarim, gumazir ovengeziba bagha ruiava men akuravaghasa ize.”

19

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10 plan akar isin zuim (Matyu 25:14-30)

18:32: Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:34:** Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 **18:38:** Mt 15:22 **18:42:** Lu 7:50, 17:19 **19:7:** Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:11:** Mt 25:14-30, Ap 1:6

11 Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a migei. A Jerusalemın boroghın itima, me ghaze, datirighıra God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghın amizıma, an akar isin zuir mam me migei.

12 A kamaghın me migei, “Gumazir aruar mam nguibar saghuıamın mangasa, eghti me a damightıma an atrivimın ikiam. A gın uamategh uan nguıbamın izeghıva, men ganam.

13 A mangasa, a uan ingangarir gumazir 10 plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghıra me rome. Egha kamaghın me migei, ‘İa dagıar kaba inighıva uari bagh dagıar ingangaribar amu ikıti, ki uamategham.’

14 “An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghın amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazıma me nguibar gumazir aruam ghuzimın ghu. Me kamaghın migei, ‘E gumazir kam en atrivimın otivan, e aghua.’

15 Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam a gamizıma an atrivimın otogha, egha gın uamatege. A uamategha izegha, kamaghın me migei, ‘Gumazir ki fomıra dagıaba anıngiziba, men diagh. Ki foghasa me manmaghın nan dagıabagh isin dagıaba ini.’

16 “Ezıma gumazir faragha zuim iza kamaghın migei, ‘Ekiam, ki nın 20 kınan kamın dagıar ingangarim gamıghava a gısın 200 kına ini.’

17 Ezi atrivim kamaghın a migei, ‘Nı nan ingangarir gumazir aghuım, egha nı ingangarir bar aghuım gami. Nı bar deraghvıra bizir muziarim gami, kamaghın ki datirighın bizir ekiam nı danightıma, nı nguıbar ekiar 10 plan ganam.’

18 “Ezıma ingangarir gumazir igharazim iza migei, ‘Ekiam, ki nın 20 kınan kamın dagıar ingangarim gamıgha datirighın a gısın 100 kına ini.’

19 Ezi atrivim a migei, ‘Ki nı atıghtı nı nguıbar ekiar 5 plan ganam.’

20 “Ezi ingangarir gumazir mıkezim iza migei, ‘Ekiam nın 20 kına ikia kati. Ki a isa inir avızimın a nomkezıma, a kati.

21 Ki nı gıfo, nı gumazir atarım. Gumazir igharaziba amir biziba, nı pura da isi. Egha dagher me opariziba, nı uaghan pura da isi. Kamaghın ki nın atıati.’

22 “Ezıma atrivim kamaghın ingangarir gumazim migei, ‘Nı ingangarir gumazir kuram! Nın akamra ki nı tuisıgham. Nı kamaghın na gınıghnısi, ki ti gumazir atarım. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi?’

23 Manmaghın amizıma, nı nan dagıaba benk gatızı puvatı, eghti ki uamategh izıva ua da inıva dagıataba a gısın ua da inıam?’

24 Ezi a kamaghın an boroghın tuıvıghav itir gumazıav gei, ‘İa ada 20 kına inighıva gumazir 200 kına itim danıngıgh.’

25 Me kamaghın a migei, ‘Ekiam, a 200 kına inıgha gıfa.’

26 “Ezıma a ghaze, ‘Ki ia migei! Gumazıtım bizir taba ikıti, ki avıritaba uam a danıgham. Eghti gumazıtım biziba puvatıghıva, eghti bizir muziarım a itim, ki ada da inıgham.

27 Nan apanıba, ki men atrivimın ikian me nan aghua, ia me inıgh kagh izıva nan damazimın me mııueghti me arımıghregh.’”

28 Iesus akar isin zuim gamıgha gıvagha, uan darorım gamua tuavir Jerusalemın ghuzim ghuavanadı.

Iesus Jerusalemın otoghava Godın Dıpenimın gumazıba ko amızıbar sure gami

(Sapta 19:29-21:38)

*Iesus atrivimın mın Jerusalemın
aven zui.*

(Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko
Jon 12:12-19)

29 Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, mighsiam Oliv gisin. Egha uan suren gumazir pumuning amaga,

30 kamaghin aningin migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi.

31 Tav kamaghin guan azaragham, 'Gua tizim bagha donkin kam firi?', eghti gua suam, 'Ekiam ingangarim an iti.'

32 Egha Iesus aning amadazima aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti.

33 Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aningin azara, "Gua tizim bagha donkin benim firi?"

34 Ezima aning kamaghin a migei, "Ekiam ingangarim an iti."

35 Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusin akurazima a donki gisin apera.

36 A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavim mighuari.

37 A iza danganir tuavir Olivin mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe.

38 Me kamaghin araghasi, "God uan ziamin atrivim amada! God deravira a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Ia Godin ziam fi!"

39 Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesusin migei, "Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!"

40 Ezi a kamaghin migei, "Ki ia migei, me nimira ikitima dagiaba uari araghasam!"

Iesus Jerusalem bagha azi

41 Iesus Jerusalem boroghira iza, egha an gara a bagha azi.

42 Egha a kamaghin migei, "Jerusalem, ki kamagh sua, ni amua datirighin navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, a datirighin nin modo.

43 Dughiam iziti, eghti nin apaniba nguazir divazim ingarighti, a ni arughtima, ni arimangighan kogham.

44 Eghiva ni Jerusalem me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh dipenimin ingarizir dagiatam, me aneteghti, a tam gisin keghan kogham."

Iesus ivezir gumaziba ko biziba amadir gumaziba Godin Dipenim me batosi

45 Egha a Godin Dipenir avizimin aven ghuava, biziba amadiba me batosi.

46 A kamaghin migei, "God fomira Aisaian akinafarimin aven kamaghin osiri, 'Nan dipenim God ko migeir dipenimra, ezi ia a gamizima, an okimakiar gumaziba modir danganimin min oto.'"

47 A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa.

48 Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

19:32: Lu 22:13 19:35: 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 19:36: 2 Kin 9:13, Mt 21:8 19:38: Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 19:40: Hab 2:11 19:41: Jo 11:35 19:42: Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 19:43: Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 19:44: Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 19:45: Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 19:46: Ais 56:7, Jer 7:11 19:47: Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 19:48: Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19

20

Me Iesusin gavgavim bagha an azara

(Matyu 21:23-27 ko Mak 11:27-33)

¹ Dughiar mamın Iesus Godın Dipenir avızımın aven ikiava, gumazamizibar sure gamuava akar aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan gumazir aruaba, me izava anekufa.

² Egha me kamaghın miğei, “E mikemegh, ni gavgavir manamın bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganıngi?”

³⁻⁴ Ezi Iesus kamaghın men akam ikara, “Ki uaghan azangsızitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonın rurim, a Godın ize o gumazibar ize?”

⁵ Ezi me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godın ize,’ eghti, a kamaghın mikim suam, ‘Ia manmaghın amigha ia nıghnızir gavgavim Jon damuan aghua?’

⁶ E suam, ‘An rurim gumazibar ize,’ eghti gumaziba dagıabar e ginivightıma, e arıghregham. Me kamaghın fo Jon a Godın akam inigha izir gumazim.”

⁷ Egha me Iesus ikara, “E fozir puvaı, Jonın rurim manmaghın ize.”

⁸ Ezi Iesus kamaghın miğei, “Kamaghıra, ki uan gavgavim inizir tuavımın, gun ia mikemeghan kogham.”

Wainın azenir gumazibar akar isin zuim

(Matyu 21:33-46 ko Mak 12:1-12)

⁹ Egha Iesus miğıavıra ikia akar isin zuir kam gumazamizibav gei, “Gumazir mam wainın azenim oparigha, egha azenimın garir gumazir mabar dafarim garıgha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar rurımın saghon iti.

¹⁰ Egha wainın ovıziba kuarir dughiamın a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainın ovızir andızir taba a danıngam.

Ezi azenimın garir gumaziba a misueghava anemadazıma, a dafaribara uamatenge.

¹¹ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsızir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge.

¹² Ezi a ua mikezim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini.

¹³ “Ezi wainın azenir ghuavim uabıra uabi miğei, ‘Ki manmaghın damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a misueghan kogham.’

¹⁴ Ezi wainın azenimın garir gumaziba otarir kamın ganigha, kamaghın uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeke. Eghti wainın azenir kam enanam.’

¹⁵ Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezıma an areme.”

Egha Iesus ghua kamaghın gumazamizibav gei, “Wainın azenir ghuavim manmaghıra azenimın garir gumazir kabar amuam?”

¹⁶ A izıva azenimın garir gumazir kabav soghti, me arımıghiram. Eghti a wainın azenim isıva igharazibar anıgam.”

Ezi gumazamiziba bizir kam baregha miğei, “Bar puvatıgham!”

¹⁷ Ezi Iesus merara gara ghuava azara, “Ezi Godın Akınafarımın miğirıgiar otevir kam, an mıngarım manmakın?”

‘Kar dipenir akınir ingangarir gumaziba aghuazim, a datırıghın dipenim aterir guarım gava?’

¹⁸ Ni tina temer guarir kam gisin irıghıva dipirigh irıgham, eghti a tina gisin irıghtıma gumazir kam bar misarıghregham.”

¹⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumazıba, ko ofa gamir gumazir ekiaba

Iesus bar kaghram an suighasa tu-aviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi
(Matyu 22:15-22 ko Mak 12:13-17)

²⁰ Egha me bar deravira a bagha garava, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamagh sua, me Iesusin migirigiar otevitamin an suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gumazir ekiam danigam.

²¹ Ezi moga garir gumazir kaba an azangsis, "Tisa, e fo ni bizir aghuibav giava sure gamuava, zi-abagh nighnizir puvati. Ni gumazamiziba Godin arazibar mirara guizbangira men sure gami.

²² Ni e mikim. E gavmanin dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?"

²³⁻²⁴ Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha, egha a me migei, "Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?"

²⁵ Ezi me kamaghin migei, "Sisarin ziam koma nedazim an iti." Ezi a me migei, "Kamaghira ia Sisarin biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning."

²⁶ Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me purama an migirigiabagh nighnighava nimira iti.

Aremezir gumaziba ua dikavigham
(Matyu 22:23-33 ko Mak 12:18-27)

²⁷ Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.)

²⁸ Egha me Iesus kamaghin a migei, "Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatighiva aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.

²⁹ Ezi 7-plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme.

³⁰⁻³¹ Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mikezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7 plan aveghbuaba bar ariaghregha, me boriba puvati.

³² Abuan amizir kam uaghan areme.

³³ Fomira me bar amizir kam in ike. Kamaghin a ua dikavamin dughiamin, a tinan amuim gav-aghham?"

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, "Dughiar kam in gumaziba ko amiziba me poroghamibagh ami.

³⁵ Eghti gumazamizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiam, me poroghamibar amuan kogham.

³⁶ God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighti e fogh suam me Godin boribara, egh me en-selbar min ikiam. Kamaghin me uam arimighiran koghiva, egh kamaghin me poroghamibar amuan kogham.

³⁷ Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, 'Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.'

³⁸ Kamaghin e fo, God aremezibar God puvati, a gumazir angamra itibar God. Ezima an damazimin an boriba bar angamra iti."

³⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, "Mar migirigiar aghuim, Tisa."

⁴⁰ Egha me uam an azangsighan atiati.

Iesus a tina?
(Matyu 22:41-46 ko Mak 12:35-37)

⁴¹ Ezi Iesus gumazamiziba kamaghin me migei, "Manmaghin amizi gumazamiziba ghaze, God Uam E Inisa Misevezir Gumazim Kraisa, a Devitin ovavim?"

⁴² Devit uabi Ighiabar Akinafarimin aven mikeme,

20:20: Lu 11:54 **20:25:** Mt 22:2, Mk 12:17 **20:27:** Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8 **20:28:** Lo 25:5 **20:36:** Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2 **20:37:** Kis 3:6 **20:38:** Ro 6:10-11, 14:8-9

* **20:42:** (20:42) Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam.

‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei, gati, ezi an dagiar pumuning gumazir
 “Nan agharir guvimin amadaghan igharaziba arighizir dagiabagh afira.
 daperagh.*
 43 Egh mangi dughiar ki nin apaniba, 4 Me uan dagiar aviribar amodoghin
 me damutima me nin apengan dagiar muziariba aningi. Ezima a
 ikiamim.”’ uan dabirabir onganarazimin mirara
 dagiar muziarir abuananamning
 ati.”

44 Egha Devit ‘Ekiam’ a gati. Man-
 maghin amizi, a Devitin ovavim?”

*Judan arazibagh fozir gumaziba
 arazir kurabagh ami*

*(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko
 Luk 11:37-54)*

45 Ezi gumamazibiba orazima a uan
 suren gumaziba kamaghin me migei,

46 “Ia Judan arazibagh fozir gumaz-
 iba bagh gan. Me uari fava korotiar
 ruarir kaba aghuraruasa ifonge. Ezi
 gumamazibiba maketin danganimin
 men ziaba fasa me bar akonge. Egha
 God ko migeir dipenir averiamin
 dabirabir aghuariba iniva, egha
 isar ekiabar dughiaabar me danganir
 ziaba itiba iniasa bar ifonge.

47 Me amuir odiaribagh ifara, men
 dipeniba okia, ghaze e dera. Egha
 gumaziba men ziaba fasa, egha me
 God ko migia migirigiar ruaribagh
 ami. Kamaghin amir gumaziba,
 men ivezir kuram gumazir arazir
 kurabagh amibar ivezim bar a
 gafiragham.”

21

*Amuir odiarim dagiamning God
 ganingi*

(Mak 12:41-44)

1 Ezi Iesus damazimning fegha
 garima dagiaba itir gumaziba uan
 dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba
 arizir danganim garisi.

2 Ezi a garima dagiaba puvatizir
 amizir pam aremezir mam uaghan
 uan dagiar muziarimning, ati.

3 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki
 guizbangira ia migei, biziba puvatizir
 amuir odiarir kam dagiar muziarir
 pumuning dagiaba arizir danganim

*Iesus ghaze, Godin Dipenim iku-
 vigham*

(Matyu 24:1-2 ko Mak 13:1-2)

5 Ezima an suren gumazir maba
 Godin Dipenimin garava kamaghin
 migei, “Me dagiar bar aghuibar
 an ingarighava, Afeziar Ekiam
 daningamin bizir aghuir maba an
 kuruke.”

6 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia
 datirighin garir bizir kabanagh,
 dughiam izitima dagiar kaba, gumaz-
 iba bar da pueghti da bar moghira
 daghregham. Eghti tam tam gisin
 ikeghan kogham.”

*Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam
 (Matyu 24:3-14 ko Mak 13:3-13)*

7 Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba
 manadzoghin otivam? Eghti arazir
 manam faragh otoghtima, e fogh
 suam, dughiar kam roghira ize?”

8 Ezi Iesus kamaghin migia ghaze,
 “Ia uari bagh deraghvira gan, ia
 men ifavariba baraghan marki. Gu-
 mazir aviriba nan ziamin iziva suam,
 ‘Kirara!’ ezi, ‘Dughiam roghira ize!’
 Men gin mangan marki.

9 Egh ia inogoviba ko adoghadozir
 midorozir akaba baraghiva, ati-
 atingan marki. Bizir kabanagh
 faragh otivigham, eghtima nguazir
 kam givamin dughiam datirighira
 otoghan kogham.”

10 Egha a kamaghin me migei,
 “Nguibaba uarira uariv soghtima,
 dakoziaba uarira uariv sogham.

11 Eghti mikimkizir gavgaviba,
 koma dagheba otevir dughiaaba koma
 arimariar gavgaviba nguibar tabar
 otivtima, atiatingamin biziba koma
 overiamin pin arazarazir ekiaba
 otivam.

12 “Eghti bizir kaba gın otivam, me faragh ian suiraghıva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighıva God ko mıgeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghtıma ia nan gın zuir gumaziba me bizir kam bangın ia inighıva atrivıba koma gavmanın gumazir ekiabar damazımın mangam.

13 Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mıkinamim.

14 Eghti ia deraghvıra nıghnıgh. Ia faragh me mıkımsı akabagh nıghnıghan markı.

15 Eghti kı nıghnızir aghuıba koma mıgırıgıar aghuıba ia danıngtıma, ia mıgırıgıar aghuıbara damutıma, ian apanitam ian akaba batoghıva ia adoghan kogham.

16 “Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba merara, ia inighıva gumazir kurabar dafaribar atıghti, me ian taraziv soghti ia arımıghregham.

17 Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangın ian aghuaghıam.

18 Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghın ian dapanarızitam asıghıran kogham.

19 Ia tugh gavgavıghvıra ikıva, dabırabır bar aghuım inıam.”

*Iesus ghaze Jerusalem kuvıgham
(Matyu 24:15-21 ko Mak 13:14-19)*

20 Egha Iesus ghua kamaghın mıgei, “Nı Jerusalemın nguıbamın gantıma mıdorozir gumazıba izıva a kontıma, nı fogham a gasıghasıghamın dughıam roghıra ize.

21 Egh gumazir Judian itıba arı mıghsiabar mangıtıma, Jerusalemın nguıbamın itıba azenan mangıtıma, Jerusalemın azenan itir gumazıba uam an aven mangan markıam.

22 Kar osımtızıbar dughıam, God da ısıva Israelbar anıngıva, men arazir

kuraba ikarvaghıam. A fomıra osı-rızir moghın otogham.

23 Aıee! Amızir navıba adaıba koma oteba borıbagh anıdıba dughiar izamıba bar men ose-megham! Eghtıma God gumazir kabır atartıma, osımtızir ekıam nguazir kam batıvam.

24 Eghti mıdorozir gumazıba mısozir sababar tarazıgh inıvtıma me arıghırıtı, me tarazı suıghıva, me amangtıma me nguıbar Israelın azenan itıbar mangam. Eghti Kantrin Igharazıbar Gumazıba Jerusalem bar pazıva an itir bizıbar amu mangı dughiar me Jerusalemın ganamın dughıam gıvaghıam.”

*Gumazıbar Borım gın izam
(Matyu 24:29-31 ko Mak 13:24-27)*

25 Egha Iesus ghua kamaghın mıgei, “Eghti arazarazıba aruem ko iakınım ko mıkovezıba batıvam. Eghti ongarım dıpir tıngaghıvıra ikıtıma nguazımın gumazamizıba bar atıatıgh okam nıghnıgham.

26 Eghti overıamın bizıba bar nıgham, kamaghın gumazıba atıatıngıva damazıba men ısirtıma me daıghırıva, egh me otıvamın bizıba bagh mızuamıva nıghnıgham.

27 Egh me dughiar kamın Gumazıbar Borımın gantı, a ghuarıamın tongın gavgavım ko angazangarır ekıam sara izam.

28 Eghti bizir kabanagh otıvıghrıtıma ia dıkavıgh, uan dapanıba fegh gan! God ua ia inıamın dughıam roghıra ize!”

*Temer fıghın akar ısın zuım
(Matyu 24:32-35 ko Mak 13:28-31)*

29 Egha Iesus kamaghın akar ısın zuımın me mıgei, “Ia temer fıghın ganıva temer maba sara gan.

30 Temeba dafarıba asıtıma ia fogham, aruem ganamın dughıam roghıra ize.

21:14: Mt 10:19, Mk 13:11 21:15: Ap 6:10 21:16: Mai 7:6, Mt 10:21-22, Mk 13:12, Ap 7:59, 12:2
21:20: Mt 24:15, Mk 13:14 21:22: Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 21:23: Mt 24:19,
Mk 13:17, 1 Ko 7:26 21:24: Esr 9:7, Sng 79:1, Aıs 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 21:25: Sng 46:2-3,
65:7-8, Aıs 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 21:27: Dan 7:13, Mt 24:30,
26:64, MAA 1:7, 14:14 21:28: Ro 8:19, 8:23, 13:11

31 Kamaghira ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

32 “Ki guizbangira ia migei dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam.

33 Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiba givaghan kogham.”

Iesusın suren gumaziba uari bagh deraghvira gan

34 Egha Iesus ghua kamaghın migei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganiba ko nguazir kamın biziba, ia puv dagh nighnighi, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghiva, mati asizibar azuazimın mın ian suigham.

35 Eghti dughiar kam nguibaba koma nguazir kamın gumaziba bar me bativam.

36 Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikitima, a gavgavim ia danıngtima ia bizir otivamin kabagh itavragham. Egh ia Gumazibar Otarımın damazimın tuivam.”

37 Egha dughiar zurara Iesus, Godın Dipenimın aven men sure gamuava, guaratizibar Olivin mighsiamın ghuava dimagaribar an iti.

38 Ezi gumaziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godın Dipenimın arui.

Iesus mızazim inigha aremegha ua dikafi

22

(Sapta 22-24)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati

(Matyu 26:1-5 ko 26:14-16 ko Mak 14:1-2 ko 14:10-11 ko Jon 11:45-53)

1 Datirighın Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira

izi. An ziam, God Israelbagh Itazir Dughiam.

2 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me gumazibar atiatighava, kamaghın me Iesusın misoghasa tuaviba buri.

3-4 Iesusın 12-plan gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamın ghu. Ezi a Iesus isava Godın Dipenimın garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigibagh ami.

5 Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a danıngasa, akabar kiri.

6 Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesus isıva men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darıgham.

Suren gumazimning daghebar kiri (Matyu 26:17-25 ko Mak 14:12-21 ko Jon 13:21-30)

7 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighın oto. Ezi dughiar kamın me God Israelbagh Itazir Dughiamın isam bagha sipsipın nguzim misuegh anemi ikıva, a gınighnighasa.*

8 Ezi Iesus Jon koma Pita amadagha kamaghın aning migia ghaze, “Gua mangıva e God Israelbagh Itazir Dughiamın isam ramamin daghebar kir.”

9 Ezi aning an azara, “Ga managh a bagh danganim akıram?”

10 Ezi a kamaghın aning migei, “Gua nguıbar ekiamın aven mangıti, gumazitam maghira mıner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gın a zuir dipenimın mangı.

11 Egh dipenimın ghuvım mikım suam, “Tisa kamaghın migia ghaze, “Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelbagh Itazir

21:33: Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25
1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7

21:35: 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15

21:36: Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1,

Ef 6:13, MAA 6:17

21:37: Lu 19:47

22:1: Kis 12:1-27

22:2: Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27

22:5:

Sek 11:12

22:7: Kis 12:1-27

*

22:7: (22:7) Ni, God Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamın mingariba gifoghsı, ni akırangın itir Akar Mingaribar gan.

Dughiamin isam ramamim mana?"

12 Eghti a ghuriamin aven dan-ganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba koma dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir."

13 Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezima aning God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi

(Matyu 26:26-30 ko Mak 14:22-26 ko 1 Korin 11:23-25)

14 Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti.

15-16 Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelbagh Itazir Dughiamin isamin dagher katam rameghan kogham. Kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima ki ia ko isar kam rama bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam."

17-18 Egha Iesus wain apir itarim inighava Ekiam minabagha kamaghin migei, "Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam raman kogham, kamaghira ikitima God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia kagh a inigh ia uari daning."

19 Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebighava me ganiga kamaghin me migei, "Kar nan nivafizim, * ki ia bagha aneningi. Ia anemi, na ginighnigh."

20 Me amegha givazima, ezi kamaghira a wainin apir itarim inighava kamaghin migei, "Itarimin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir

Gavgavir Ighiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri.

21 Eghti ia gan, dafarir na inighiva gumazir kurabar dafarim darigham, a kara na ko dakozim gaperaghavti.

22 Eghti Gumazibar Borim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham."

23 Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangisi, "Tina bizir kam damuam?"

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

24 Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham?

25 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kantrin Igharazir Gumazibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kuraba gumazibagh amuava, egha kamaghin migei 'E gumazibar akurvasi.'

26 Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki.

27 Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim. Ezima ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.

28 "Ki osimtiziba aterima ia na ko iti.

29 Kamaghira nan afeziam Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa.

30 Eghti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelbar abar 12 plan ganam."

22:13: Lu 19:32 22:19: Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 * 22:19: (22:19-20) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnsi, Akar mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. 22:20: Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 22:21: Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 22:22: Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 22:23: Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 22:24: Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 22:25: Mt 20:25-27 22:26: Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 22:27: Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 22:28: 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 22:29: Lu 12:32 22:30: Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21

Iesus kamaghin miġia ghaze, Pita akirim ragħ a gasaragħam

(Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin miġei, "Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifogħasa, Godin azara.

³² Ezi ki ni bagħa Afeziar Ekiam ko mikemegħa ġifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogħam. Egh ni uamategħ na bagħ iziva, egh uan aveghbuaba gavgavim me daning."

³³ Egha Pita kamaghin miġia ghaze "Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremegħasa ifuegha iti."

³⁴ Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikara, "Ki ni miġei, ni datirighin dugħiar pumuning ko mikezim in mikim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim magħirama akam."

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagħiar mitariba ko ruagħa aruir mitariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, "Ki dugħiar kam in ia amadagħa bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagħaba azuir mitariba koma ruagħa aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitam in otevez o puvati?" Ezi me kamaghin miġia ghaze, "Puvati."

³⁶ Ezi a kamaghin me miġei, "Eghti ia datirighin uan dagħiar mitariba ikiva, da inigh, egha ruagħa aruir mitariba ikiva, uaghan da inigh. Eghti ia midorozir sababa puvatiġħiva, ia uan initam amadagħiva tam givesegħ.

³⁷ Kamaghin Godin Akinafarim ghaze, 'Gumaziba an gara ghaze, a gumazir kuram.' Ki ia miġei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiam in akinafarim osirizir mogħin biziba na bativavira iti."

³⁸ Ezi me miġei, "Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kagħ iti." Ezi ma a kamaghin me miġei, "A ġifa."

Iesus Olivin miġhsiam in God ko miġei

(Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42)

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem, ategħa, Olivin miġhsiam bagħa zui. A zurara ami mogħin. Ezi an suren gumaziba an ġin zui.

⁴⁰ Egha me danganir kam in otivigha a kamaghin me miġei, "Ia uari bagħ God ko mikim. Eghtima osimtizir ekiam kam ia damutima, ia ireghan kogħam."

⁴¹ Egha a me ategħa mong sagħon ghua, mati gumazim dagħam akuri mogħin, egha a tevimning apirigha kamaghin God ko miġei,

⁴² "Afeziam, ni ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh nan ifongiam in ġin mangan marki. Ni uan ifongiam in ġin mangi."

⁴³ * Ezi ensel mam Godin Nguibam in ikegha izava gavgavim a ganidi.

⁴⁴ Ezi Iesus nighnighava bar oseme, egha a pamtem Afeziam ko miġei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri.

⁴⁵ An Afeziam ko mikemegħa, dikavighava uamategħa uan suren gumaziba bagħa zui. Egha a men garima, me bar osemegħava akuavira iti.

⁴⁶ Ezi a me miġei, "Ia tizim bagħa akui? Ia dikavighiva Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir ekiam ia damutima, ia ireghan kogħam."

Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarim gati

(Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Jon 18:3-11)

⁴⁷ Egha Iesus miġiavira itima maburan gumazir bizim oto. An

22:31: Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 **22:32:** Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 **22:33:** Lu 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:35:** Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:36:** Lu 22:49 **22:37:** Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:39:** Lu 21:37, Jo 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 * **22:43:** (22:43-44) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuning in (*) tong in itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim ġin a da osiri. **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7

12 plan gumazir mam Judas men faragha iza tuavim men aka. A Iesusin boroghira izeghava an torasava ami.

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin an azara, "Judas kar ni Gumazibar Otarimin torehiva a inighiva, gumazir kurabar dafarim darighasa?"

⁴⁹ Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin migei, "Ekiam, e uan midorozir sababar me misogham, o?"

⁵⁰ Ezi men mav midorozir sabam inighava, ofa gamir gumazibar ekiamin ingangarir gumazir mam misoghava, an kuarim bar anetuzi a iri.

⁵¹ Ezi Iesus kamaghin migei, "Arazir kam atakigh!" Egha an an kuarimin suirazi, a dera.

⁵² Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba me iza Iesusin suighasava amin, a kamaghin me migei, "Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza mati ia okimakar gumazim o midorozir gumazim buri?"

⁵³ Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto."

*Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:57-58 ko 26:69-75 ko Mak 14:53-54 ko 14:66-72 ko Jon 18:12-18 ko 18:25-27)*

⁵⁴ Ezi Iesusin apaniba an suighava a inigha ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin zui. Ezima Pita men gin ghua mong girara iti.

⁵⁵ Ezima me dipenimin divazimin aven avim atighava apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti.

⁵⁶ Ezi ingangarir guvir mam avir angazangarimin an garima, a me koma aperaghav itima, a mighigha an garava kamaghin a migei, "Gumazir kam a ko ike."

⁵⁷ Ezima Pita kamaghin mighia ghaze, "Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati."

⁵⁸ A mong ikezima gin ua mav izava an apigha kamaghin a mighia ghaze, "Ni uaghan men mav." Ezi Pita kamaghin migei, "Ai! Ki bar puvati!"

⁵⁹ Dughiam mong ghugha givazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, "Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike."

⁶⁰ Ezi Pita kamaghin mighia ghaze, "Aiee! Ni tizim migei? Ki bar fozir puvati!" Eghava a mighiavira itima tuarim ake.

⁶¹ Ezi Ekiam raghrighava mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, "Ni datirighin dughiar pumuning ko mizekimin mikim suam, 'Ni na gifozir puvati,' eghti tuarim maghrama akegham."

⁶² Egha Pita inirighava azenimin ghua bar puvirama azi.

*Me Iesusin misoghava a dipofi
(Matyu 26:67-68 ko Mak 14:65)*

⁶³ Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a mighiava a misosi.

⁶⁴ Egha me inir avizimin an damazinning ikegha kamaghin a migei, "Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?"

⁶⁵ Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

Iesus gumazir apanibar damazimin tughav iti

(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inighava men damazimin zui.

⁶⁷ Ezi me kamaghin migei, "Ni e mikim, kar ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?" Ezi, a kamaghin me mighia ghaze, "Ki

ia mikemeghtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.

⁶⁸ Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham.

⁶⁹ Eghti datirighin ko gin izamin dughiaba, Gumazibar Otarim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv ikiam.”

⁷⁰ Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otarim?” Ezima a me migia ghaze, “Ia guizbangira migei, ki an Otarimra.”

⁷¹ Egha me kamaghin migia ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kamın arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima e an akatorim baregha gifa.”

23

Me Iesus inighava Pailatin damazimin zuima a mitighav iti

(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Jon 18:28-38)

¹ Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui.

² Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, “E gumazir kamın garima an en gavmanin ikura. Egha an e dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krai.”

³ Ezi Pailat Iesusin azara, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, migirigiar ni migeim, a guizbangira.”

⁴ Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, “Ki gumazir kamın arazir kuratamin apizir puvati.”

⁵ Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, “A Galilin Provinsin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti.”

Me Iesus inighava Herotin damazimin zui

⁶ Ezi Pailat migirigiar kam baregha, kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?”

⁷ Iesus Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin foghava, anemadazi a Herot bagha ghu. Dughiar kamın Herot uaghan Jerusalemın iti.

⁸ Herot fomira Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha, dughiar kamın an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregha an mirakelin tamın ganasa.

⁹ Egha Herot azangszir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangszitam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighava, an atarava, akaba pamtem a gasi.

¹¹ Egha Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a migei. Egha me atrivimin inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui.

¹² Fomira Herot Pailatin aningaghe, egha dughiar kam aning ua uaning ini.

Me Iesus isi temem gafughasa, Pailatin migei

(Matyu 27:15-26 ko Mak 15:6-15 ko Jon 18:38-19:16)

¹³ Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba, ko gumazir dapanir ekiaba, ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagha iti.

¹⁴ Ezima a kamaghin migei, “Ia gumazir kam inighava na bagha ize. Egha ia kamaghin migei, ‘A gumazamizibav geima me gavmanin ikura.’ Ezi ki ian damazimin arazir kabanagh bagha an azangsiiki. Ia oragh! Ki gumazir kamın arazitam batozir puvati. Ia purama a gifari.

¹⁵ Ezi Herot uaghan nighnizir kam ikiava, gumazir kam e bagha uam

22:69: Ap 7:56, Hi 1:3, 8:1 **22:70:** Lu 4:3, 4:9 **23:2:** Mt 17:27, Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7 **23:3:** Mt 27:11, 1 Ti 6:13 **23:4:** 1 Pi 2:22 **23:7:** Lu 3:1 **23:8:** Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 **23:11:** Ais 53:3 **23:12:** Ap 4:27

anemada. Ia oraki! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir pu, an ovengan kogham.

16-17 Kamaghin, ki purama a fozoregh, an ateghtima a mangam.”*

18 Ezi amiziba ko gumaziba bar moghira tuai, “Gumazir mamın misokegh! Egh Barabas ateghti a e bagh izi!”

19 (Barabas a fomira Romın gavmanın ikuragha Jerusalemın nguıbamın aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghıre. Ezi me a isa kalabus gati.)

20 Ezi Pailat İesus ateghti a mangasa ua me migei.

21 Ezi me kamaghın tuai, “A misokegh! A misokegh! A isi ter ighuvim gafugh!”

22 Ezi dughiar mıkezim a kamaghın migei, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamın apizir puvati. An arazir kuratam damighıva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki purama a fozoreghıva aneteghti, a mangam.”

23 Ezıma me bar moghıra gavgavıgha dei, “İesus isıva ter ighuvim gafugh!” Ezi men dimdiaba bar Pailatın akam gafıra.

24 Ezıma Pailat men akamın gın ghugha, İesusın mıgıa ghaze, an ovengam.

25 Gumazamiziba me Pailatın deıma a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezıma, gumazir maba ariaghıre. Ezi me a isa kalabus gati. Ezıma Pailat gumazamizıbar nıghnızımın gın ghuava, İesus isava midorozir gumazıbar dafarım gati.

*Me İesus isa ter ighuvim gafu
(Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32
ko Jon 19:17-27)*

26 Ezi midorozir gumazıba İesus inıgha zuıma, gumazir mam an zıam Saimon, a Sairının gumazir mam. A Jerusalemın mangasa ıza me gı-tavırazıma, me an suıra. Egha me ter ıghuvım an dipızım gatıgha a mıgeıma a İesusın gın zui.

27 Ezıma gumazir avırım an gın ghua, amizıba a bagha azıava azir akar ıghıar amırızıbagh amı.

28 Ezıma İesus raghrıgha kamaghın me mıgıa ghaze, “İa Jerusalemın amizıba, ia na bagh arangan markı. İa uarı ko uan borıba bagh arang!”

29 Gın dughiatam otoghtıma, me kamaghın mıkim suam, ‘Amızir furabaghatıba ko amızir tıghar borıba batamıba ko, amızir oteba borıbagh anıngızir puvatızıba, me bar akuegham.’

30 ‘Egh me dughiar kamın kamaghın mıghıabav kımam,

‘İa e gısın ırıghıva, e mongegh!’ ’

31 “Me datırıghın arazir kamın temer angamtızım damıghıva arazir mana tamın temer mıdıarım damuam?”

32 Ezi midorozir gumazıba gumazir kurar pumuning İesus ko anıngın mııueghtıma me aremeghasa anıng inıgha izı.

33 Egha me ghua danganır mamın oto, an zıam Dapanır Agharım. Egha me danganır kam İesus isava tememın anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazıma, mam an guvımın itıma, mam an kırıamın itı.

34 Ezi İesus kamaghın migei, “Afezıam, me amır bızıba me dagh fozır puvati. Nı men arazır kuraba gın amadagh.” Ezi midorozir gumazıba İesusın korotıaba inıasa satu gıkararai.

35 Ezi gumazamizıba an gara tuıvıghav itıma, gumazir dapanır ekiaba

23:16-17: Mt 27:15, Jo 18:39 * **23:16-17:** (23:16-17) Fofozir gumazir maba mıgıa ghaze, akar ıgharazır mam uaghan vezın kam itı. A kamakın, “Me arazır kam itı, me azenıba bar, İsar Ekıamın Dughiar kamın itıma, Pailat kalabusın gumazır mam ataghızı a me bagha zui.” Nı Mak 15:6ın gan.
23:26: Mt 27:32, Mk 15:21 **23:29:** Mt 24:19, Lu 21:23 **23:30:** Aıs 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16 **23:31:** Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 **23:33:** Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18 **23:34:** Sng 22:18, Aıs 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60 **23:35:** Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk 15:29

uaghan an gara minbaba sighsirava kamaghin a migei. "A gumazir mabar akurvakis. Egh a guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, gumazir God inabazim, a uabi uabin akuragh."

³⁶⁻³⁷ Ezi midorozir gumaziba izava uaghan a dipovava, egha wainin dipar misozim a ganigha kamaghin a migei, "Ni guizbangira Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin akuragh!"

³⁸ Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesusin dapanim gisin anegura. An osiziriba kamaghin migei, "Gumazir kam Judabar Atrivir Gumazim."

³⁹ Ezi gumazir kurar mam ter ighuvinin guraghav ikia, atara kamaghin Iesusin migei, "Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabin akurvaghiva ga sarama akuragh!"

⁴⁰ Ezi gumazir kurar igharazim atarava kamaghin migei, "Ni ovengasava amuava, Godin atiati, o puvati?"

⁴¹ Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezima gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati."

⁴² Egha gumazir kam kamaghin Iesus migei, "Iesus, ni gin atrivimin ikiamin dughiam ni na ginirigh."

⁴³ Ezima Iesus a migei, "Ki guizbangira ni migei, ni datirighin na ko Godin Nguibar Aghuarimin ikiam."

Iesus areme

(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ezi aruem dughiar kam in garir puvati. Kamaghin amizi, mitatem 12 kloghin nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghin tu. Ezima Godin Dipenimin itir inir ekiam tongira biki.

⁴⁶ Ezi Iesus pamtem kamaghin dei, "Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi." A kamaghin mikemeghava uan duam sue.

⁴⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir ekiam kamaghin ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghin migei, "Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati."

⁴⁸ Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanaghin gari da otivima, me azia, uan afarizibav misogha, egha uan dipenibar zui.

⁴⁹ Ezima Iesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi.

Me Iesusin kuam dagiar torim garisi

(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsin nguibam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimin derazir mam, a Kaunsel memban mam. Egha a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam a baghavira muza iti.

⁵² Egha Josep Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati.

⁵³ Ezi a Iesusin kuam tememin anedegha, inir ghurghurimin a righa, a inigha ghuava dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati.

⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusin gin Galilin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati.

⁵⁶ Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghuava bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

24

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-10 ko Mak 16:1-8 ko Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inighava dagiar torimın zui.*

² Egha me gari, me torim avarazir dagiam, me a puegha ghu.

³ Egha me aven ghua Iesusın kuam bagha garava avenge.

⁴ Egha me kamaghın ganigha nighnızir aviribagh amua tuivighav itima, gumazir pumuning zuamıra aningın korotiaba onımarımın mın taghtagha men mın tughav iti.

⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazımın gari, ezi gumazımning kamaghın me mıgei, “İa tızım bagha gumazir angamıra itım gumazir ovengezibar danganımın a burı?”

⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilın ikia ia mikemezır bızım, ia a gınıghnıgh,

⁷ ‘Gumazıbar Otarım, me a isı gumazır arazır kurabagh amıbar dafarım datıghtı, me a isı ter ıghuvımın a guragham. Eghtı a dughıar mıkezımın ua dikavıgham.’”

⁸ Ezi a mikemezır akaba me a dagh inırı.

⁹ Egha me mozım ategha uamategha ghua bızır kabır gun İesusın suren gumazır 11 plan mıgiava ıgharaz darazı sara mıkeme.

¹⁰ Amızır bızır kabır gun İesusın 11 plan aposelba ko ıgharaz darazıv kemezıba. Makdalan nguıbamın amızım Marıa, ko Joana, ko Marıa a Jemsın amebam, koma amızır ıgharazır maba uaghan me ko ikia bızır kabır gun aposelbav mıgei.

¹¹ Ezi me amızıbav gıa ghaze, me tı onanıghama, egha kamaghın me

nıghnızır gavgavım men akabar itır puvati.

¹² * Egha Pıta kamaghın oregha dikavıgha ivegha mozımın ghu. Egha an avıragha, mozımın gara bızıtamın apızır puvatıgha inır ghurghurıbara gari da ireghav itı. Egha a uamategha ghua nıghnızır avırıbagh amua ghaze, kar manmaghın amızır bızım.

Gumazır pumuning Emeusın tuavımın İesus bato
(Mak 16:12-13)

¹³ Ezi dughıar kamıra gumazır pumuning Emeusın nguıbamın zui, Emeusın nguıbamın ikegha Jerusalemın zuir tuavımın ruarım, a 11 kilomıta.

¹⁴ Ezi aning bızır otıvızır kabır gun uanıgra uanıgın mıgei.

¹⁵ Egha aning bızır kabav gıa uanıgın azangsızıma, İesus uabı otogha aning ko me zui.

¹⁶ Ezi aning an garava egha deragha a gıfozır puvati.

¹⁷ Ezi an aningın azara, “Gua tızıbar uanıgın mıgıa tuavımın zui?”

Ezi aning tughava an garava bar osemegha azıasava amı.

¹⁸ Ezi aningın mav, an zıam Klıopas, an azara, “Jerusalemın ızezır gumazıba bar bızır kam gıfo. Ezi nı tı uabıra dughıar gıvazıbar Jerusalemın bızır kabagh fozır puvati?”

¹⁹ Ezi İesus aningın azara, “Bızır tızıba?”

Ezi aning a ıkaragha ghaze, “Ga Nasaretın İesus batıvızır bızıbav gei. A Godın akam inıgha ızır gumazır mam, ezi an akaba ko ıngangarıba God ko gumazıba bar men damazımın bar gavgafı.

²⁰ Ezi en ofa gamır gumazır ekıaba ko en gumazır aruaba a isa gavmanın dafarım gatızı, me a mısoğhezi an areme, ezi me ter ıghuvımın a gura.

* **24:1:** (24:1) Wikbar faraghavıra zuir aruem, a Sandera. **24:4:** Ap 1:10 **24:5:** Lu 2:9 **24:9:** Mk 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 * **24:12:** (24:12) Fofozır gumazır maba kamaghın nıghnıgha ghaze, akar otevir mıkovezır pumuningın (*) tongın itıba, Luk uabı da osırızır puvati. Gumazır ıgharazır mam gın da osırı. **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4 **24:18:** Jo 19:25 **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22 **24:20:** Lu 23:1, Ap 13:27-28 **24:21:** Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6

21 Ezi e faragha niġhnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelba Iniasa Misevezir Gumazim.

“Ezi miġirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha ġivazi, ezi datirighin an aremezir dughiar miġezim oto.

22-23 Ezi datirighin en amizir maba mizaraghara mozim in ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha iza e miġemezi, e bar aguaghfa. Egha me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghin e miġia ghaze, a ua dikafi.

24 Ezi en marazi mozim in ghuegha amiziba miġemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

25 Ezi Iesus kamaghin aning miġei, “Gua gumazir onganimning! Gua God in akam inigha izir gumazim in akaba niġhnizir gavgavim koma navim zuamirama adar itir puvati.

26 Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin God in damazim in ziar ekiam iniam.”

27 Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav ġia, ghua God in akam inigha izir gumazibar akaba bar aning miġei. A God in Akinafarim in itir akar an gun miġemeziba, dar mingariba bar aning in sure gami.

28 Egha me nguibar me ikiamim in boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima,

29 aning a miġia ghaze, “Aruem bar ġivazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.” Ezima a ghuava aning koma akui.

30 Egha Iesus damasa aning koma aperaghavikia, bret inighava Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi.

31 Ezi aning datirighin an garava a ġifofozima, a pura puvati.

32 Ezima aning maghira uaning in miġei, “A tuavim in ga batogha God in Akinafarim in akabar ga miġeima, gan navimning dikafi.”

33 Egha aning dikavigha zuamira ghua Jerusalem in uamategha ghua garima, 11 pla Iesus in suren gumaziba, me marazi ko me uari akuvagha itima,

34 aning kamaghin me miġei, “Bar ġuizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!”

35 Ezi aning maghira tuavim in otivizir bizibar gun me miġiava ghaze, a bret abighizima aning an ganighava a ġifo.

*Iesus uan suren gumaziba bato
(Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18
ko Jon 20:19-23)*

36 Iesus in suren gumazir 11 pla ko marazi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, * a kamaghin me miġei, “Navir amirizim ia ko iti.”

37 Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari.

38 Ezi a kamaghin me miġei, “Ia tizim bagha atiatava niġhnizir aviribagh ami?”

39 Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogh. Duam aghariba ko nivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki da iti.”

40 † A kamaghin miġemegha uan dafariba ko dagariba men akakasi.

41 Egha me bar akuegha tintinibar niġhnigha, egha niġhnizir gavgavim an itir puvati. Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam iti?”

42 Ezi me osirir tuazim in akuam a ganingizima,

43 a men damazibar a inighava anepi.

24:24: Jo 20:3-10 24:26: Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 24:27: Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13 24:30: Mt 14:19, Lu 22:19 24:34: 1 Ko 15:4-5 24:36: 1 Ko 15:5 * 24:36: (24:36) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir miġovezir pumuning in (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. 24:37: Mt 14:26 † 24:40: (24:40) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir miġovezir pumuning in tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. 24:41: Jo 21:5 24:44: Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22

⁴⁴ Egha a kamaghin me migei, "Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Devitin ighiaba, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba."

⁴⁵ Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo.

⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, "Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisa, an aremegh dughiar pumuning ko mizezim in ikegh uamategh mozimin dikavigham.

⁴⁷ Egh ia nan ziamin ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikeghiva nan akam inighiva nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia gumazamizibav kintu, me navibagh iraghti ki men arazir kurabagin amadagham.

⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim.

⁴⁹ Ia oragh. Afeziam faragha akam akiragha ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavvim izighritima ia a iniam."

God Iesus inigha uamategha uan Nguibamin ghuavanabo

(Mak 16:19-20 ko Aposel 1:9-12)

⁵⁰ Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai.

⁵¹ An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghuavanadi.

⁵² Ezima me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalem in zui.

⁵³ Egha me Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

24:45: Lu 24:27, Ap 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32
24:49: Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:51:** Jo 20:17, Ef 4:8 **24:52:** Jo 14:28, 16:22 **24:53:** Ap 2:46, 5:42

Jon Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Jon Osirizir Akar Aghuir kam, a kamaghin miġia ghaze, Iesus a "Godin Akam, a gumazimin min otogha iza en tongin iti." Jon kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God ua me Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. Ni Jon 20:31in gan.

Jon faragha e mikeme, Akar Kam fomira God ko iti. Egha gin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun miġei. Ezi e dar gan fogh, Iesus a Gumazir God ua e Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an gin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13-17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suiragha a gamizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia miġirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi gin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, egha a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozim in ua dikavizi, an suren gumaziba an gani. Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garim, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumazamizibar dabirabimin bizibar gara da isa akar isin zuim dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin

akam, ko anganzangarimin akam, ko wainin tememin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiarakamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

¹ Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God.

² Bar fomira fomira Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kam in, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazi tam in otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi.

⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganidi.

⁵ Ezi angazangarir kam a mitatem in isima, mitatem anevaraghava egha anemungezir puvati.

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon.

⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kam in akam in gun mikimtima, gumazamiziba bar moghira a baraghiva egh nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize.

⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kam in akam in gun mikimasa ize.

⁹ Ezi angazangarir kam guizbang in angazangarim. Egha nguazir kam in izegha gumazamiziba bar angazangarim me ganidi.

¹⁰ Akam nguazir kam in iti. An gavgavimin, God nguazir kam in ingari,

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13 **1:2:** Stt 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:4:** Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:6:** Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 **1:7:** Ap 19:4 **1:8:** Jo 1:20 **1:9:** Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3

ezi nguazimın itir gumazamiziba a gifozir puvati.

¹¹ A uan nguibamra ghuzıma an anababa an aghuagha a inizir puvati.

¹² Ezi gumazamizir maba a ini, egha nıghnızir gavgavim an ziamın iti. Kamaghın amizi, a me gamizıma me Godın boribar mın otifi.

¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzıbar otifi, o mıkarzıbar ifongiamın, o gumazimın ifongiamın Godın boribar otivizir puvati. Bar puvati. God uabi me gamizıma me an boribar otifi.

¹⁴ Akam uabi gumazimın mın oto. A bar Godın Otarrir vamıra, ezi God a gamizi a Godın gavgavim ko angazangarım ini. Ezi God anemadazıma an en tongın iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarımın gani. Ezi apangkuvim ko guizın akam bar a gizıfa.

¹⁵ Ezi Jon gumazir kamın gun me mıgei. Egha pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragha an gun ia mıkemegha gıfa. Ki kamaghın mıgei, ‘Gumazir nan gın izim, a bar fomıra iti, ezi nan amebam gın na bate. Kamaghın amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafıra.’ ”

¹⁶ Ezi apangkuvim bar a gizıfa, ezi a uan apangkuvimın a dughıar avıribar bar deravıra e gami.

¹⁷ Guizbangıra, Moses Osirizir Arazıba, God e bagha da isa Moses ganıngizi, ezi Moses e ganıngi. Ezi God, Krais İesusın aven apangkuvim ko guizbangın arazım en aka.

¹⁸ Gumazıtam bar Godın ganizir puvati. Ezi kar Godın Otarrir vamıra, a uabi God, egha a bar Godın boroghıra iti. A uabıra God en aka.

Jon Gumazıba Ruer Gumazım, an

1:11: Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16
1:15: Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 * **1:20:** (1:20) Grıghın akamın, God Ua Gumazamizıba İnıasa Mısevezir Gumazım, me a dıbora ghaze, “Krais.” **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:23:** Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4

akam akuri

(*Matyu 3:1-12 ko Mak 1:7-8 ko Luk 3:15-17*)

¹⁹ Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghın an azara, “Nı tinara?”

²⁰ Ezi Jon bıghavıra mıgia akam modir puvati. A kamaghın mıgei, “Ki God Ua Gumazamizıba İnıasa Mısevezir Gumazım puvati.”*

²¹ Ezi me an azara, “Nı tinara? Nı ti Elaija, o?” Ezi a mıgei, “Puvati.” Ezi me mıgei, “Nı ti Godın akam inıgha izir gumazir kamra, e nı mızuai.” Ezi an akam ikara, “Puvati.”

²² Kamaghın amizıma, me uam an azara, “Nı bar tinara? E ikarvazir aghıtam inıgh mangıra gumazir e amadazıbay kimam. Nı manmaghıra uabi mıgei?”

²³ Ezi Jon kamaghın mıgei,

“Ki gumazir kamın tiarım,
 ki gumazıba puvatızir dan-
 ganimın ikia egha kamaghın
 dia mıgei,
 ‘İa Ekıam bagh tuavım akır.’ ”

(Kar akar Godın akam inıgha izir gumazım Aısaia fomıra osirizım.)

²⁴ Gumazir kaba, Farisıba me amangizi me ize.

²⁵ Egha me kamaghın Jon azara, “Nı Gumazir God Ua Gumazamizıba İnıasa Mısevezim puvatıgh, egh nı Elaija puvatıgh, egh nı Godın akam inıgha izir gumazir kam puvatıgha, egha nı tizim sua gumazamizıba rue?”

²⁶ Ezi Jon kamaghın men akam ikara, “Ki dıpamın me rue. Ezi gumazir mam İan tongın iti, ia a gifozir puvati.

27 A gumazir kam, a nan gın izi. Ki an dagarir asuabar beniba fıran ibura.”

28 Jon Betanın nguibamın ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanın dipamın vongın iti. Danganir kamın Jon gumazamiziba rue.

Iesus a Godın Sipsipın Nguzim

29 Ezi amımızarakan Jon Iesusın garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghın miğei. “Ia munagh gan! Munar Godın Sipsipın Nguzim. A nguazimın itir gumazamizibar arazir kuraba gın amadi!

30 A gumazir kam, ki fomıra kamaghın an gun mikeme, ‘Gumazir nan gın izim, a bar fomıra iti, ezi nan amebam gın na bate. Kamaghın amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’

31 Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightıma, İsrailın gumazamiziba a gifoghasa, kamaghın ki iza dipamın gumazamiziba rue.”

32 Ezi Jon ua kamaghın an gun miğei, “Ki garima Godın Duam kuarazir bunbamın mın Godın Nguibam ategha miğhegha izaghıra gumazir kam gısın iti.

33 Ki uabi a gifozir puvati. God dipamın gumazamiziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghın na mikeme, ‘Ni gantıma, Godın Duam izighrighıva, gumazitam gısın ikiam, a gumazir kamra, a Godın Duamın gumazamiziba ruam.’

34 Ki uabi bizir kamın ganıgha egha an gun kamaghın ia miğei, gumazir kamra, a Godın Otarım.”

4 plan gumaziba Iesusın suren gumazibar otifi

35 Egha amımızarakan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kamın tuivıghav iti.

36 Ezi a garima Iesus a gitavırazıma, Jon aning miğei, “Gua gan! Kar Godın Sipsipın Nguzim!”

37 Ezi suren gumazir kamning a barazıma a kamaghın akar kam mikemezıma, aning ghua Iesusın gın zui.

38 Ezi Iesus ikıgha gara aningın azara, “Gua tızim burı?” Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamın iti?” (Ziar kam “Rabi” an mıngarım kamakın, “Tisa.”)

39 Ezi Iesus kamaghın aning miğei, “Gua izi ganıgh.” Ezi aning ghua dipenir a itimın gari. Dughıam, 4 kloghın guaratızim. Ezi dughıar kam aning a ko iti.

40 Egha Andru, a Iesusın gın zuir gumazir kamningın mav. A Saimon Pitan aveghbuam.

41 Egha Andru Iesus ategha maghıra ghua uan aveghbuam Saimon batogha, egha kamaghın a miğei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia” a kamakın, “Gumazir God Ua E İnıasa Mısevezim.”)

42 Egha Andru Saimon inıgha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara egha miğei, “Ni Saimon, Jonın Otarım. Eghti me gın ziam ‘Sıfas’ ni darıgh ni diponam.” (Ziar kam “Sıfas,” a ziar kam “Pitan” mırara ghu. An mıngarım kamakın, “Dagıam.”)†

Iesus Filip ko Natanielın dia

43 Egha amımızarakan, Iesus Galılın Distrıghın mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghın a miğei, “Ni nan gın izi!”

44 (Filip a Betsaidan nguibamın gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.)

45 Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghın a miğei, “E gumazir kamın ganıgha gıfa, Moses fomıra Judabar Arazibar Akınafarımın osıra gumazir kamın gun osiri. Ezi

1:28: Mt 3:6, Jo 10:40 1:29: Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 1:30: Jo 1:15, 1:27 1:32: Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 1:33: Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 1:34: Mt 3:17, 17:5, 27:54 1:36: Jo 1:29 1:40: Mt 4:18-20 1:41: 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 1:42: Mt 16:18, Mk 3:16 † 1:42: (1:42) Ziar kam Sıfas, an Aramın akam ize. Dughıar kamın a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grıghın akamın ize. 1:43: Mt 8:22, Mk 2:14 1:45: Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23

Godin akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamın gun osiri. A Nasaretin nguibamın gumazim Iesus, a Josepin otarim.”

46 Ezi Nataniel kamaghın an azara, “Ti akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamın otivam? Ti puvatigham!”

Ezi Filip a migei, “Ni izi ganigh.”

47 Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghın migei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.”

48 Ezi Nataniel kamaghın Iesusin azara, “Ni manmaghın na gifo?” Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Filip tighar nın dimamin dughiamın, ni temer fighın povimın itima, ki nın gani.”

49 Ezi Nataniel akar kam baregha egha kamaghın a ikara, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelbar Atrivim!”

50 Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ki kamaghın ni migei, ni temer fighın povimın itima, ki nın gani. Ezi bizir muziarir kamın, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gın bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham.”

51 Egha Iesus ua kamaghın me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gın Godin Nguibamın ganti a kuighrigham, eghti ia Godin enselbar ganti da Gumazibar Otarim bagh ghuavanangıva, ua izighram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2-4)

Iesus dipam girazıma a wainın dipamın oto

1 Dughiar pumuning gıvazıma, gumazir mam Kanan nguibamın ikia

amizimın ikiasa, ezi amuimın iki-amin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighın aven iti. Dughiar kam Iesusın amebam uaghan iti.*

2 Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazıma me uaghan amuimın ikiamın isar kamın ghuegha iti.

3 Ezi wainın dipam gıvazıma, Iesusın amebam kamaghın a migei, “Me ua wainın dipaba puvati.”

4 Ezi Iesus kamaghın a migei, “Amebam, kar nın bizim, a nan bizim puvati. Nan dughiam a tighari.”

5 Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusı ia mikimti, ia a damu.”

6 Ezi dipenir kamın 6 plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gın ghua dipar kabagh rue.

7 Ezi Iesus kamaghın ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizıma da bar izevegha akabagh imara.

8 Ezi a kamaghın me migei, “Ia datirighın miner nguzim inigh dipatam tuighıva a inighıva gumazir isamın faragha zuim bagh mangı.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui.

9 Ezi dipar kam wainın dipamın otogha gıfa, ezi gumazir isamın faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainın dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuizıba, merara fo. Kamaghın amizi, isamın faragha zuir gumazim a gumazir amuimın ikiasava amim, an dia,

10 egha kamaghın a migei, “Gumazıba bar wainın dipar aghuim faragha me ganıdi. Ezi gumazıba wainın avırım amegha gıvazıma, me gın wainın dipar mong afangizim anıdi. Ezi no, ni wainın dipar aghuimın

1:46: Jo 7:41, 7:52 1:47: Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 1:49: Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 1:51: Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 * 2:1: (2:1) Iesus amizir mirakelin avıribar akaba, da Jonin akınafarımın aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni gansi, Luk 2:11, 2:18-19, Luk 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. 2:4: Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 2:6: Mk 7:3-4

anogoregha, egha datirighira ni a inigha izi!”

¹¹ Kar mirakelin arazir faragha zuir Iesus amizim. A Galilin Dis-trighin aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamın, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnizir gavgavim an iti.

¹² Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamin nguibamin ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguibar kamın iti.

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumaziba batosi

(Matyu 21:12-13 ko Mak 11:15-16 ko Luk 19:45-46)

¹³ Ezi Israel bagh Itazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, ezi bizir kam bagha Iesus Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin avizimin aven ghua bizibar garima, gumaziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumaziba apiaghav iti.

¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizimin min a da ike. Egha a gumaziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziaba akuri da ira dagiaba akiziragha tintinibar zui.

¹⁶ Ezi a kamaghin gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamın dipenim biziba amadir danganimın min a damuan marki.”

¹⁷ Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godin Akinafarimin itir akar mam giniri.

Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam bar nin dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”

¹⁸ Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, egha me kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia gatirighin arazir kam gami?”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia Godin dipenir kam apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mizezimin uam an ingarightima a tugham.”

²⁰ Ezi Judaba kamaghin migei, “Me 46 plan azenibar Godin Dipenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mizezimin a ingarighti a tugham, o?”

²¹ Ezi Iesus migeir Godin dipenir kam, an mikarzimra.

²² Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazibar araziba bar dagh fo

²³ Ezi Iesus Israel bagh Itazir Dughiamin Isamin Jerusalemın itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima me nighnizir gavgavim an iti.

²⁴ Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghin, a nighnizir gavgavim men itir puvati.

²⁵ A uabi gumazibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fofozitamın otevezir puvati, eghti gumazitam gumazibar arazibar gun a mikiman kogham.

3

Iesus Nikodemus ko migei

2:11: Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 **2:12:** Mt 4:13 **2:13:** Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 **2:16:** Lu 2:49
2:17: Sng 69:9 **2:18:** Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30 **2:19:** Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14
2:21: 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 **2:23:** Jo 2:11, 7:31 **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 **3:1:** Jo 7:50, 19:39

1 Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam.

2 Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a migei, "Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, eghti gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham."

3 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham."

4 Ezi Nikodemus an azara, "Manmaghira gumazim ghurigha givagha egha ua igiam gava? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?"

5 Ezi Iesus kamaghin a ikara, "Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham."

6 Nguazir kamın itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto.

7 Ni akar ki ni mikemezimin ni digavir kuram damuan marki, 'Ia ua igiabar otifigh.'

8 Aminim a uan ifongiamin gin tigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumaziba bar me gamima me igiabar otifi."

9 Ezi Nikodemus kamaghin an azara, "Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?"

10 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Manmaghin ami? Ni Israelbar

tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o?"

11 Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara.

12 Ki nguazir kamın bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam?"

13 Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazibar Otarim uabira Godin Nguibam ategha zaghiri.

14 "Fomira Moses gumaziba puvatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazibar Otarim ghufam."

15 God kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazibar Otarimin itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazibar Otarim ghufam."

16 "God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazimin itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamagh sua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan koghiva, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi."

17 God uan Otarim nguazimin gumazamizibar jasin min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada."

18 Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin ti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vamiran kamın itir puvati, kamaghin an ovegha gifa."

3:2: Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38

3:3: Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9

3:5: Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5

3:6: Sng 51:5, Jo 1:13

3:8: Sav 11:5, 1 Ko 2:11

3:11:

Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26

3:12: Lu 22:67

3:13: Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko

15:47, Ef 4:9-10

3:14: Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32

3:15: Jo 3:36, 6:47, 20:31

3:16: Jo 3:36, 10:28,

Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10

3:17: Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14

3:18: Jo 3:36, 5:24,

6:40, 6:47, 20:31

3:19: Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12

¹⁹ Ezi Godin kotiamin mingarimin arazim kamakin, Godin angazangarim nguazimin izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghin amizi me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarimin aghua.

²⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimin apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghin amizi me angazangarimin izir puvati.

²¹ Ezi gumazir guizbangin arazim gamim, a Godin angazangarimin izi. A kamaghin ifonge, Godin angazangarim deravira kamaghin gumazamizir igharazibar akagham, a Godin gavgavimin uan ingangarim gami. Ezi kamaghin gumazir kam Godin angazangarimin aven izi.”

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, deraghavira bighatigha ghaze, Iesus a tina

²² Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighin zui. A me ko danganir kam ikia gumazamiziba rue.

²³ Jon Aionin nguibamin ikia gumazamiziba rue, Salimin nguibamin boroghira. Dipar avirim danganir kam ti, ezi gumazamizir avirim rurim iniasa izi.

²⁴ (Dughiar kam Herot Jon tighar a isi kalabus darigham.)

²⁵ Ezi akavdorozir mam Jonin suren gumaziba ko Judan gumazir mam in tongin oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamin gin mangi, Godin damazim zuegham?

²⁶ Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghin a migei, “Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordanin dipamin vongin ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirighin gumazamiziba ruema, gumazamiziba bar a bagha zui.”

²⁷ Ezi Jon kamaghin ikara, “Godin uan Nguibamin itim, bizitam gumazim danigan koghti, an a inighan kogham.

²⁸ Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, ‘Ki God Ua E Ini-asa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.’

²⁹ Gumazitam amizitam in ikiam, eghti amizir kam a gumazir kam in amuim. Ezi gumazir kam in namakam, a tughu gumazir amuimin itimin akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam bar a gizifa.

³⁰ An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti, eghti nan ziam bar magirigh.

³¹ “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kam in gumazim, a nguazir kam in bizibagh amua egha nguazir kam in bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a bar bizibar isin iti.

³² A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati.

³³ Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tavir kam in kamaghin men aka, God a guizin akam migei.

³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghin amizi, a Godin akam akuri.

³⁵ Afeziam uan Otaram bar a gifonge, egha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa.

³⁶ Gumazim nighnizir gavgavim Otaram in ti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otaram in akamin gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningagharim an ikivira ikiam.”

4

3:20: Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:22:** Jo 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:27:** Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:29:** Mt 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12

Iesus Samarian amizim ko migei

¹ Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumamazir aviriba rue ezi gumamazir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira.

² (Guizbangira, Iesus uabi gumamaziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.)

³ Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumazir aviriba an suren gumamazibar otifi, kamaghin a Judian Distrigh ategha uamategha Galilin Distrighin ghu.

⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrigh abigha ghu.

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mam in oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizim in boroghira iti.

⁶ Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kam in ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kam in boroghin apera. Ezi dughiam an aruer arizim in ghu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni dipatam na daningam, o?"

⁸ (Dughiar kam in Iesus in suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibam in ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim a migei, "Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmagh sua, ni dipam ramasa na migei?" (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumamaziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Iesus migei.)

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim ikara, "Ni, God gumamazibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, egh gumazir dipam bagha ni migeir kam gifoghiva, egh ni an azaraghti, a

dipar ikirimirir zurara itim anidim ni danigam."

¹¹ Ezi amizim a migei, "Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningham?"

¹² En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafira, o?"

¹³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Gumaziba bar dipar kam ramegh, men kuariba ua piram.

¹⁴ Ezi gumazitam ki daningamin dipar kam ramegham, an kuarim dughiatam in uam an piran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipar nguazim in averiam in iki-ava otivi moghira, an navir averiam in otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam."

¹⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Gumazir ekiam, dipar kam na daning. Eghti nan kuarim gin ua piran kogham, eghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham."

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni mangi uan pam in diaghiva egh gua kagh izi."

¹⁷ Ezi amizim a ikara, "Ki paba puvati."

Ezi Iesus a migei, "Are, ni deragha migei, ni paba puvati.

¹⁸ Guizbangira, ni faragha 5 pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangira."

¹⁹ Ezi amizim a migei, "Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni God in akam inigha izir gumazir mam.

²⁰ En ovaviba me mighsiar kam in uari akuva, egha God in ziam fe.

4:5: Stt 33:19, Jos 24:32 **4:9:** 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:11:** Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:12:** Jo 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38 **4:19:** Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 * **4:20:** (4:20) Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazim in Mighsiam, a Samarian Distrighin iti. Samarian gumamaziba mighsiar kamra ghuava God in ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53 in vezin itir akam in gan.

Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumaziba mangiva Godin ziam fam, a Jerusalem in iti.”*

²¹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nighnizir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia mighsiar kam in Afeziam in ziam fan koghiva, egh uaghan Jerusalem in nguibam in an ziam fan kogham.

²² Ia Samariaba ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, God in gumamazibar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharim in ikegh egh gin gumamazizir igharaziba bagh mangam.

²³ Ezi dughiar otivamim, an otogha gifa, ezi gumamaziziba bar guizbangira Afeziam in ziam fasa, me an Duam in gavgavim ko guizbang in arazim in an ziam fam. Ezi Afeziam, gumamazizir kamagh in amiba, me an ziam fasa a bar ifonge.

²⁴ God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me God in Duam in gavgavim ko guizbang in arazim in an ziam fe.”†

²⁵ Ezi amizim kamagh in Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam (a God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.) A izam in dughiam, a biziba bar e mikimam.”

²⁶ Ezi Iesus kamagh in a migei, “Kar kirara, datirigh in ni ko migei.”

²⁷ Ezi Iesus kamagh in migeima, dughiar kam in an suren gumaziba uamategha izi. Me an garima an amizir mam ko uaning migeima, ezi me okam nighnisi. Egha tav kamagh in amizim in azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?” Egha tav Iesus in azarazir puvati, “Ni tizim sua amizir kam ko migei?”

²⁸ Ezi amizir kam uan minem ataki, egha uamategha nguibam in ghu. Egha kamagh in gumamazibav gei,

²⁹ “Ia izi gumazir mam in ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?”

³⁰ Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

³¹ Ezi dughiar kam in, Iesus in suren gumaziba agakaghora kamagh in a migei, “Tisa, ni dami.”

³² Ezi a kamagh in me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.”

³³ Ezi an suren gumaziba uarira kamagh in uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴ Ezi Iesus kamagh in me migei, “Nan daghemra kara, ki God in ifongiam in gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi ki a na ganingizir ingangarim, a givagham.

³⁵ Ia kamagh in migei, ‘4 plan iakiniba givaghti, e dar gin azenibar aghoram.’ Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azenibar aghoram in dughiam otogha gifa!

³⁶ Gumazir dagheba isim, a datirigh in uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamagh in amizima, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham.

³⁷ Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’

³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenim in dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kam in ingari, ezi ia ghua me uan gavgavim in oparizir otivizir dagheba isi.”

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kam in itir Samarian gumamazizir aviriba, me an akam

4:21: Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 † **4:24:** (4:23-24) Gumazir maba akar kam “God in Duam in gavgavim in,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavim in.” **4:25:** Jo 1:41 **4:26:** Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:34:** Jo 6:38, 17:4, 19:30 **4:35:** Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 **4:36:** Sng 126:5-6, Dan 12:3

baregha egha kamaghin nighnizir gavgavim Iesusin iti.

⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa agakaghovavira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti.

⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, “E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kam in itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kam in itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti.”

Iesus atrivimin ingangarir gumazimin borim gamizima, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha, egha nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu.

⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, “Godin akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.”

⁴⁵ Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamin Isam bagha Jerusalem in nguibamin ghue, ezi Iesus dughiar kam in mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Ezi kamaghin Iesus datirighin uamategha ghua Galilin otozima, ezi Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu, a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kam in dipam girazima a wainin dipamin oto. Ezi dughiar kam in atrivimin ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamin iti. Ezi an otarim aria, Kaperneamin nguibamin iti.

⁴⁷ Ezi gumazir kam akam kamaghin a baraki, Iesus Judian Distrigh ategha Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua agakaghora ghaze, “Ni Kaperneamin nguibamin magiri,

egh nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.”

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. puvatightima, nan otarim aremegham.”

⁵⁰ Ezi Iesus a migei, “Ni mangi, nin otarim angamra ikiam.” Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikiava, egha a ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin a bato, egha me kamaghin a migei, “Nin otarim an angamra iti!”

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghinaron 1 kloghin aruer arizimin, an arimariam givazi mikarzim orangi.”

⁵³ Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamra Iesus a mikeme, “Nin otarim an angamra ikiam.” Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti.

⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrigh ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiabar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5-10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

¹ Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozima, ezi Iesus isam bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.*

² Ezi Jerusalemın mozir dipar ekiar mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamın boroghira iti. Ezi mozir dipar kamın miriam azuarir 5 pla iti.†

³⁻⁴ Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡

⁵ Gumazir mam an azuarir mamın iti, an suemning bar amirazima a 38 plan azenibar arimariar kam an iti.

⁶ Ezi Iesus gumazir kamın garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ni ifonge?”

⁷ Ezi arimariar gumazim kamaghın Iesusın akam ikara, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamide dughiam, gumazitam na inigha ghua mozir dipamın averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumazir igharaziba faragha ghuaghira egha na gafisi.”

⁸ Ezi Iesus kamaghın a miği, “Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.”

⁹ Ezi gumazir kamın suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha egha zui.

Ezi dughiar kam a Sabatin dughiam,

¹⁰ ezi Judaba me gumazir kamın ganigha egha kamaghın a miği, “Datirighın Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba, da ghaze, ni Sabatin

dughiamın uan daguivsiaba ater daruan kogham.”

¹¹ Ezi a kamaghın men akam ikara, “Gumazir na gamizima ki derazim, a kamaghın na miği, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir manamra, ni miği ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

¹³ Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamın iti, ezi Iesus men tongın suiaghrigha ghu. Kamaghın amizima, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

¹⁴ Ezi gin Iesus Godın dipenimın miriamın aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a miği, “Ni oragh. Ni datirighın ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham.”

¹⁵ Ezi gumazir kam ghua kamaghın Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.”

¹⁶ Iesus Sabatin dughiamın bizir kabagh ami, bizir kamın Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghın men akam ikara, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.”

¹⁸ Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamın Arazimın gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamın, a uabi uabi gamigha egha Godın mın

* **5:1:** (5:1) Jonın akinafarimın aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughiba ko Judabar Isar Ekiamın dughiar, ingangarir aviribar akaba iti. Ni gansi, Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, 10:22. Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnisi, Jon kamaghın en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni gansi, Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55. † **5:2:** (5:2) Dughiar kam Jerusalem nguibamın divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ **5:3-4:** (5:3-4) Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam siravamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamın enselin mam ghuaghrigha dipam gamima a siravamadi. Dipam siravamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamın aven magirigh, egh a ua deragham.” **5:8:** Mt 9:6 **5:10:** Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 **5:14:** Jo 8:11 **5:16:** Mt 12:14 **5:17:** Jo 9:4, 14:10 **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6

oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

¹⁹ Ezi Iesus Judabar akam ikara, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam a uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami.

²⁰ Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamagh sua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham.

²¹ Afeziam gumazir ariaghrezibagh amima me ua dikavima an angamra itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamra itir ikirimirim me ganidi.

²² Afeziam kotin gumazitamın araziba tuisizir puvati. Egha gumazibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi.

²³ Afeziam kamagh sua, gumaziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumaziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimin ziam fer puvati.

²⁴ “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, egha datirighin an angamra iti.

²⁵ “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumazir ariaghreziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamra ikiam.

²⁶ Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti.

²⁷ A Gumazibar Otarim, kamaghin amizima Afeziam gumazibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi.

²⁸ Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazir ariaghreziba, me bar Otarimin akam baragham.

²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavighiva egh zurara angamra ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizimin gin ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zui, anemadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

³¹ “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima eghti gumaziba nighnizir gavgavim ki gun migeir akar kamin ikian marki. §

5:19: Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 **5:25:** Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 **5:27:** Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 **5:29:** Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **5:30:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 **5:31:** Jo 8:13-14, MAA 3:14 § **5:31:** (5:31) Ni Lo 19:15in gan.

32 Ezi igharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingan-garibar gun miġei. Ezi ki fo, a kon gun miġeir akam guizbangira.**

33 “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira.

34 Ki uabi, ki gumazitamın akam nan akam gavgavim a daningasa niġnizir puvati. Egha ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghın amizi, ki Jonın akamın gun ia miġei.

35 Jon a lamın mın ikia isia angazangarim gumazamizibagh anıdi. Ezi dughiar otevimın ia an akam iniassa ifongezi ezi Jonın angazangarim ia gisiragha ia gamima ia bar akonge.

36 “Ezi nan gun miġeir akar mam iti, a Jonın akam gafira, akar kam datirighın a nan gun ia miġei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva egh anegivasa, na ganıngi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumazamizibav miġei, Afeziam na amadazi ki ize.

37 Ezi Afeziam na amadazi ki izezim, a uabi nan gun miġei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamın ganizir puvati. Bar puvati.

38 Ia Afeziam amadazir gumazir kamın akam niġnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun miġei, Afeziamın akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.††

39 Ia ghaze, akar Godın Akınafarımın itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganıdi. Kamaghın amizıma ia akar Godın Akınafarımın itibar gara da tuisisi. Ezi Godın Akınafarım uaghan nan gun miġei!

40 Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua.

41 “Ki gumaziba da ziar ekiam iniassa, egha miġirıgiar kabagh amir puvati.

42 Ezi ki ia gıfo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati.‡‡

43 Ki uan Afeziamın ziamın ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamın izeghti, ia an akam zuamıram a baregham.

44 Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anıdima, ia a inian aghua. Egh ia arazir kabar amuva, egh ia manmaghın niġnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatıgham!

45 “Ia kamaghın niġnighan marki, ki Afeziamın damazımın akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamım, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham.

46 Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun miġei. Kamaghın, ia Mosesın akam niġnizir gavgavim an ikıva, egh uaghan niġnizir gavgavim nan akamın ikiam. Kamaghın amizi, ia guizbangira niġnizir gavgavim Mosesın akam ko nan akamın itir puvati.

47 Ezi kamaghın ia niġnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghın niġnizir gavgavim na akamın ikiam?”

6

Iesus dagheba isa 5,000ın gumazibagh anıdi

(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Luk 9:10-17)

¹ Ezi bizir kabar gın Iesus Galilin Dıpamın dadarir vuemın ghu, dıpamın ziar mam Taiberias.

5:32: Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 **** 5:32:** (5:32) Iesus “igharazitav” miġia, a uan Afeziam Godın miġei. **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 **5:36:** Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 **5:37:** Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 **†† 5:38:** (5:38) Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 **‡‡ 5:42:** (5:42) Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godın apangkuvim ian navibar itir puvati.” **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:47:** Lu 16:31

² Gumamazizir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazarazibar arimariar gumazibagh amima me ua dera. Kamaghin amizima me datirighin an gin zui.

³ Ezi Iesus mighsiamin ghuavan-abogha, egha uan suren gumaziba ko aperaghav iti.

⁴ Ezi dughiar kamın Israelbagh Itazir Dughiamin Isam otivasa roghira izi.

⁵ Ezi Iesus garagharua egha garima gumamazizir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghin Filipin azara, "E managh gumamazizir kaba bagh daghebagh ivezegh me daningam?"

⁶ (Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.)

⁷ Ezi Filip a ikara, "E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumamazizibar tughatighan kogham, me vaghvagh bretin akuar muziariba ini dar amam."

⁸ Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei,

⁹ "Otarir mam a kagh iti, a bretin me balin daghemın ingarizir 5 pla, ko osirir pumuning iti. Ezi gumamazizir avirir ekiam iti. Kamaghin bretin ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?"

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia gumamazizibav mikimtima me dapiagh." (Grazir avirim danganir kamın iti.) Ezi gumamaziziba apia. Egha men tongin, 5000in gumaziba iti.

¹¹ Me apiaghav itima, ezi Iesus bretin kam inigha God minabagha egha gumamazizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidi, ezi me uan ifongiamin amegha tughati.

¹² Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia dagher nar ikiavira itiba

bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki."

¹³ Gumaziba, 5 plan bretin me balin daghem ingariziba, me da amegha givazima bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha egha 12 plan akirabagh aghuizi da izifa.

¹⁴ Ezi gumamaziziba mirakelin arazarazir Iesus amizir kamın ganigha, kamaghin migei, "Bar guizbangira kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamın anemangasa mikemel!"

¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha egha a fo, me iziva an suiraghiva, egha a damighti a men atrivimın ikiam. Kamaghin amizima a danganir kam ategha egha uabira uamategha mighsiamin ghu.

Iesus Galilin Dipam gisin arua zui (Matyu 14:22-33 ko Mak 6:45-52)

¹⁶ Ezi guaratizir kamın Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri.

¹⁷ Egha me botin mam inigha egha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa.

¹⁸ Ezi aminir dafam oto, egha ongarim givaima an ekiabar dikafi

¹⁹ Ezi me 5 o 6 plan kilomitan ghua pul gamua ghuava, egha me garima Iesus dipam gisin arua ghuava botin boroghira zui. Ezi me bar atiatingi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei "Kar kirara izi. Ia atiatingan marki."

²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot zuamira danganim me zuimin oto.

Gumamaziziba Iesus buri

²² Amimizarakan, gumamazizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vaira bogharon ike, egha Iesus uan suren gumaziba ko botin kamın ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamın ghue.

²³ Ezi Taiberiasin nguibamin botin maba, da danganir kam boroghira izi, danganir Ekiam

Godin minabagha egha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim.

²⁴ Ezi gumazamiziba me kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, egha Iesus buri-asa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha gifa, egha me kamaghin a migei, "Tisa, ni manadzoghin kagh ize?"

²⁶ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, "Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha egha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri.

²⁷ Ia dagher kuraghriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazibar Otarim a ia daningam."

²⁸ Ezi me an azara, "E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?"

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki."

³⁰ Ezi me an azara, "Ni mirakelin arazarazir manam damighti e ganighiva egh nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham?"

³¹ En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, 'A Godin

Nguibamin daghem me ganingizima me aneme.' "

³² Ezi Iesus me migei, "Ki guizbangira ia migei, ka Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Ka nan Afeziam a guizbangin Uan Nguibamin daghem ia ganingi.

³³ Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kam in itir gumazamiziba gamima me ikirimirir aghuarim iti."

³⁴ Ezi me an azara, "Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki."

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, a ua mitiriam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipam ramisi kuarim uam an piran kogham.

³⁶ Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati.

³⁷ Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham.

³⁸ Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri.

³⁹ Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham.

⁴⁰ Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumaziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham."

⁴¹ Ezi Judaba akar kam baraki, "Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha egha izaghiri," egha me atarava egha uarigh imobi.

6:26: Jo 6:11-12 **6:27:** Mt 3:17, Lu 3:22, Jo 1:33, 4:14, 6:48-58, Ap 2:22, 2 Pi 1:17 **6:29:** 1 Jo 3:23

6:34: Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:36:** Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:38:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29, 17:12, 18:9

6:40: Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22

⁴² Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmagh sua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha ki zaghiri?’ ”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh.

⁴⁴ Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva egh a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamra ikiam.

⁴⁵ Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, ‘God bar gumazamizibar sure damuam.’ Ezi kamaghin gumazamiziba Afeziamin akam baregha egha Afeziam da fofozim isa, me na bagha izi.

⁴⁶ “Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani.

⁴⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti.

⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim.

⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire.

⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham.

⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha egha zaghiri. Eghti gumazitam dagher kamra ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan nivafizim. Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba me angamra ikiam, kamaghin ki me bagh uan nivafizim anenigham.”

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha me uari tongin uarir atara ghaze, “Gumazir kam manmaghin uan nivafizim e danighti e anemam?”

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Bar guizbangira ki ia migei, ia Gumazibar Otarimin nivafizim rameghan koghiva, egh an ghuzim rameghan koghiva, egh ia angamra itir ikirimirir ian ikian kogham.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nan nivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin ami, gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin dikavigham.

⁵⁶ Ezi gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti.

⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamra itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamra iti. Ezi kamaghira gumazim nan nivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamra itim iniam.

⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghrezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

⁵⁹ Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha a gumazamizibar sure gamua akar kam me ganingi.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, egha men avirim kamaghin migia ghaze, “Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?”

⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi. Ezi a men azara, “Akar kam

ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o?

⁶² Egh ia Gumazibar Otarimın ganighti, a nguibar a fomira ikezimın ua ghuavanaboghti, eghti ia manmaghin nighnigham?

⁶³ Godın Duam uabi, angamra itir ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gumazimın gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godın Duamın bizim, da angamra itir ikirimirim ia ganidi.

⁶⁴ Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.)

⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danigan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.’ ”

⁶⁶ Iesus akar kamın gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati.

⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12 plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?”

⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikara, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi.

⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godın damazimın bar zuegha arazir kuram nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”

⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12 plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.”

⁷¹ A Judasın migei, a Saimon Iskar-iotin otarim, a 12 plan suren gu-

mazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Isar Ekiamın Dughiam otozi, Iesus an ganasa zui

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. Afo, Judaba a misueghtima an aremeghasa egha a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua.

² Ezi Judabar Averpenibar Isar Ekiamın Dughiam otivasa roghira izi.

³ Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, “Ni danganir kam ateghiva egh Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam.

⁴ Egh gumazitam gumazamiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Egh ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumaziba bar men akagham.”

⁵ (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaaba bar, ian dughiar aghuiba.

⁷ Ezi nguazir kamın itir gumazamiziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami.

⁸ Ia uarira isamın dughiar kam bagh Jerusalemın mangi. Eghti ki, nan dughiam tighar izam, kamaghin, ki isamın dughiamın mangighan kogham.”

⁹ A kamaghin me mikemegha, egha a Galilin Distrighin ikiavira iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati.

11 Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharui, egha migei, "Gumazir kam managh iti?"

12 Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha sighsirakaba uariv gei. Marazi ghaze, "A gumazir bar aghuim." Ezi marazi ghaze, "Puvati, a gumazamizibagh ifari."

13 Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi tav an araziba azenara dav geir puvati.

14 Ezi isamin dughiar kamın tongin, Iesus Godin dipenimin miriamin aven ghugha egha gumazamizibar sure gami.

15 Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua egha migei, "Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati."

16 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize.

17 Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamın mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize.

18 Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

19 "Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Egha gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Araz-

ibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?"

20 Ezi gumazamiziba an akam kamaghin a ikara, "Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?"

21 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.*

22 Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomem aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiaabar uaghan otaribar mikarzir mogomebar ghorii. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.)

23 Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmagh sua ia nan aningaghe?†

24 Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba deravira da tuisigh."

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

25 Ezi Jerusalemın gumazamizir maba Iesus amizir bizibar ganigha egha migei, "Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge.

26 A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?

7:12: Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 7:13: Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 7:15: Mt 13:54, Lu 2:47 7:16: Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 7:17: Jo 8:43 7:18: Jo 5:41, 5:44, 8:50 7:19: Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 7:20: Jo 8:48, 8:52, 10:20 * 7:21: (7:21) Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18in gan. Egha Kisim Bek 31:14-15in gan. 7:22: Stt 17:9-13, Wkp 12:3 7:23: Jo 5:8-10, 5:16 † 7:23: (7:23) Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiaabar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomem aghori. Ni gansi, Wok Pris 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoro. Eghti otaritamın mikarzir mogomem aghoramın dughiam Sabatin dughiatamın otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomem aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. 7:24: Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 7:25: Jo 5:18 7:27: Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29

27 Ezi e gumazir kamın nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.”

28 Ezi Iesus Godın Dıpenimın ikia egha akam gumazamizibav kiri. Egha a kamaghın dei, “Ia ghaze, ia ti bar na gifo, egha ia nan nguibar ki izezim gifos, o? Ezi, ki uabi uan ifongiamın izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangıra. Ezi ia a gifozir puvati.

29 Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazima ezi ki ize.”

30 Me akar kam baregha egha a isi kalabus darıghasa. Ezi an dughiam tıghar, kamaghın amizi, gumazitam an suirazir puvati.

31 Ezi gumazamizir avırım me nıghnızir gavgavım an ikia, egha me mıgei, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim otoghıva, a mirakelın avırıbar amuti da mirakelın gumazir kam amıbagh afıragham ti?”

Me Godın Dıpenimın garır plısba amangızı me Iesus kalabus darıghasa izi

32 Ezi Farısıba me gumazıba barazıma me sıghsırakaba Iesus amızır bıızıbav geı. Kamaghın amızı, me ko, Godın ofa gamır gumazır ekiaba, me plısın gumazıba amadazıma me Iesusın sııghasa izi.

33 Ezi Iesus mıgei, “Dughıar bar oveghevezımın ki ia ko ikıam, egh ki uamategh Afeziar na amadazım bagh mangam.

34 Eghti ia nguıbar ki ikıamımın mangıghan kogham. Kamaghın ia na burıam, egh nan apıghan kogham.”

35 Ezi Judaba uarır tongın uarıra uarır mıgıa ghaze, “A managh mangıtı eghti e an ganıghan kogham? A ti en gumazamızır kanrı Grıghın

ıtıba bagh mangıgham, egh Grıghın gumazamızıbar sıure damuam, o?”

36 A ghaze, ‘Ia na burıva, egh ia nan apıghan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguıbar ki ikıamım ia an mangıgham kogham.’ Ezi akar kamın mıngarım manmakın?”

Iesus, dıpar ikırımırır zurara itım anıdıam, an a mıgei

37 Ezi ısar ekıamın dughıar abua-nanam, a dughıar bar ekıam. Ezi dughıar kamın Iesus tugha egha pamten bıagha kamaghın mıgei, “Gumazıtım kuarım an pırı, a na baghızı egh dıpam ramam.

38 Akar Godın Akınafarımın itım kamaghın mıgei, ‘Gumazır nıghnızır gavgavım nan itım, a dıpar ikırımırır zurara itım anıdıam, an navır averıam gızıvaghıva, egh fasfagh ıram.’ ” ‡

39 Iesus Godın Duam mıgei, gumazır nıghnızır gavgavım an ıtıba, me a inıam. Ezi dughıar kamın Iesus zıar ekıam tıghar a inıam, kamakın Godın Duam tıgharızam.

Gumazamızıba uarı abıki

40 Ezi gumazır maba akar a mıkemızıba baregha egha me mıgei, “Bar guızbangıra, gumazır kam a Godın akam inıghaızır gumazım, God nguazım anemangasa mıkeme.”

41 Ezi marazı ghaze, “A Gumazır God Uam E Iniasa Misevezım.” Ezi marazı ghaze, “Puvatı, Gumazır God Uam E Iniasa Misevezır kam, a Galılın otoghan kogham. Puvatı.

42 Godın Akınafarım kamaghın mıkeme, Gumazır God Uam E Iniasa Misevezır kam Atrıvım Devıtın an-abamın otogham, eghti an amebam Betlehemın nguıbamın a bategham, nguıbar kam Atrıvım Devıt fomıra an ıke.”

7:28: Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 7:29: Mt 11:27, Jo 10:15 7:30: Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 7:31: Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42 7:33: Jo 13:33, 16:16 7:34: Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 7:37: Wkp 23:36, Aıs 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 7:38: Aıs 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 ‡ 7:38: (7:38) Godın Akınafarımın aven, akar otevir mam, akar Iesus vezın kamın mıkemızı moghın, akar kam ko, anıng magh ghuzır puvatı. Nı Aısaıa 44:3 ko Sındaun 18:4ın gan. 7:39: Aıs 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 7:40: Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 7:41: Jo 1:46, 4:29 7:42: 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 7:43: Jo 9:16 7:44: Jo 7:30

⁴³ Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki.

⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir aruaba nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimin garir plisba uamategha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin me azara, "Manmagh amizima ia Iesusin akua izir puvati?"

⁴⁶ Ezi plisin gumaziba kamaghin me akam ikara, "Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati."

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikara, "A ti uaghan ia gifara?"

⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamın garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati.

⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, ka gumazamizir Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatiziba. God ghaze, me ovengam."

⁵⁰ Ezi Nikodemus, a gumazir kam faragha Iesus bagha ghu, a Farisin mav, a kamaghin me migei,

⁵¹ "En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham."

⁵² Ezi me kamaghin an akam ikara, "Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham."

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³ * Ezi gumazamiziba bar uan

8

dipenibar ghue. ¹ Ezi Iesus Olivin mighsiamin ghu.

² Ezi aminim tirazi, ezi bar mizaraghara a ua Godin Dipenimin miriamin aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami.

³ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mam, me an garima a gumazir igharazim ko akui, ezi me an akua ghua egha a gamima a gumazamizibar damazimin tughav iti.

⁴ Egha me kamaghin Iesus migei, "Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuima, me an gani.

⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin migei."

⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan darpuzimin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tugh a egha kamaghin me migei, "Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh."

⁸ Ezi a uam aviragha nguazimin osiri.

⁹ Me akar kam baregha, egha me bar vaghvagha danganir kam ataghragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabira aviragha ikia iti, ezi amizim an damazimin tughav iti.

¹⁰ Ezi Iesus tugh a egha kamaghin amizimin azai, "Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?"

¹¹ Ezi amizim migei, "Ekiam, ua gumaziba puvati." Ezi Iesus a migei, "Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni

7:45: Jo 7:32 7:46: Mt 7:29, Mk 1:22 7:48: Jo 12:42 7:50: Jo 3:1-2 7:51: Lo 1:16-17, 19:15

7:52: Jo 7:41-42 * 7:53: (7:53-8:11) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar mikovezir pumuning (*) tongin itim, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Lo 19:15in gan. 8:1: Lu 21:37 8:5: Wkp 20:10, Lo 22:22-24 8:6: Mt 22:15 8:7: Lo 17:7, Ro 2:1 8:9: Mt 22:22 8:11: Jo 3:17, 5:14

mangi, egh gin uam arazir kuratam damuan marki.”

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimîn itir gumamazizibagh anidim

¹² Egha Iesus ua gumamazizibav gia ghaze, “Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kamîn itir gumamazizibagh anidim. Gumazim nan gin izi, a mitatemîn daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumamazizibagh amima me angamra itim, an an aven ikiam.”

¹³ Ezi Farisiba akar kam baregha egha kamaghîn Iesus migei, “Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghîn gumaziba nîn akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nîn akam, a pura bizim.”

¹⁴ Ezi Iesus men akam kamaghîn a ikara, “Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi ki nguibar ki dikavigha izezim ki a gifo, egha ki danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghîn amizi, gumaziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ezi ia nan nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, uaghan ia a gifozir puvati.

¹⁵ Ia gumaziba nguazir kamîn arazibar me tuisisi. Ki gumazitamîn araziba tuisizir puvati.

¹⁶ Eghti ki gumazitamîn araziba tuisighti, gumaziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, kamaghîn nan tuisizir arazim bar guizbangira.

¹⁷ Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghîn iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningîn akam a guizbangira.

¹⁸ Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar

na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei.”

¹⁹ Ezi Farisiba kamaghîn an azara, “Nîn Afeziar ni migeir kam, a managh iti?”

Ezi Iesus kamaghîn me ikara, “Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham.”

²⁰ Iesus Godin Dipenimîn ikia dagiaba arizir danganimîn boroghira gumamazizibar sure gami. Ezi an dughiam tighari, kamaghîn amizi gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, gumamaziziba ki mangamin danganim, me an mangan kogham

²¹ Egha Iesus ua gumamazizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Egh ia ki mangamin danganim, ia an mangan kogham.”

²² Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha egha me uarira kamaghîn uariv gei, “Manmagh sua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimîn mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?”

²³ Ezi Iesus kamaghîn me migei, “Ia nguazimîn vîn itir darasi. Ezi ko, ki pîn iti tav. Ia nguazir kamîn adarasi. Ezi ki nguazir kamîn gumazim puvati.

²⁴ Kamaghîn ami, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghîn nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghîn Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.”*

²⁵ Ezi me an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikara, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa.

8:12: Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:13:** Jo 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:20:** Jo 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:22:** Jo 7:35 **8:23:** Jo 3:31 * **8:24:** (8:24) Kisim Bek 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghîn Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumamaziziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in ganigh. **8:26:** Jo 7:28, 12:49

26 Ki ian araziba bagha akar aviriba ki ia mikimasa iti. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasın mın da tuisighasa. Ezi gumazir na amadazim, an araziba bar guizbangıra. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimın gumazamizibav gei.”

27 Me kamaghın fozir puvati, Iesus uan Afeziamın gun me migei.

28 Kamaghın amizi, a kamaghın me migei, “Ia Gumazibar Otaram fıva ter ighuvimın aneguragh, egh ia kamaghın fogh, Ki Uabi Ki Kamaghın Iti. Egh kamaghın fogh, ki uabi uan nighnızimın gın ghua bizitam gamir pu. Puvati. Ki akar Afeziam na mikemeziba, darara gun migei.

29 Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavıra iti. Ki zurara bizir a ifongezibagh ami, kamaghın a na ataghizima ki uabıra itir puvati.”

30 Ezi gumazamiziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnızir gavgavim an iti.

Guizin akam gumazamizibar amuti me firighram

31 Ezi Iesus kamaghın Judan nighnızir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamın suiragh gavgavigh egh ia guizbangıra nan suren gumazibar otogham.

32 Egh ia guizin akam gifogham, eghti guizin akam ia damuti ia firighram.”

33 Ezi me kamaghın an akam ikara, “E Abrahamın ovaviba. E dughiatamın pura gumazitamın ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ia firighram?’”

34 Ezi Iesus kamaghın men akam ikara, “Bar guizbangıra ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramın ingangarir gumazir kinibar mın iti.

35 Ingangarir gumazir kiniba me zurara anababa ko itir pu. Puvati. Otaramra zurara anabamın aven iti.

36 Eghti kamaghın Otaram ia damuti, ia firighrighıva, egh ia guizbangıra firighrigham.

37 Ki fo, ia Abrahamın ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghın amizima, ia na misoghasava ami.

38 Ki nan Afeziam nan akazir akabar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba ia dagh ami.”†

39 Ezi Judaba Iesusın akam ikara, “En afeziam, an Abraham.”

Ezi Iesus me migei, “Ia Abrahamın boriba, kamaghın ia an mirara arazir an amizibar amuam.

40 Ki, guizin akar God nan sure gamiziba, ki bar dar gun ia migei. Ezi datirighın ia na misoghasa ifonge. Kar Abrahamın arazim puvati!

41 Ia uan afeziamın arazim gami.”

Ezi me a migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamıra iti, a God.”

42 Ezi Iesus kamaghın me migei, “Ezi ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamın izezir pu. Puvati. God na amadazi ezi iki ize. Kamaghın God guizbangıra ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham.

43 Ezi manmaghın amizi ia deravıra nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangın ia deravıra nan akam gifozir puvati.

44 Ia uan afeziam Satanın boriba. Egha ia uan afeziamın ifongiamın gın mangasa bar gavgafi. A fomıra ikia gumazibav sosi ezi me ariaghiri. Ezi guizbangın arazim an itir puvati, kamaghın a guizbangın arazibar gın zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangıra akar ifavaribar afeziam.

8:28: Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 8:29: Jo 8:16, 16:32 8:30: Jo 7:31 8:32: Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 8:33: Mt 3:9, Lu 3:8 8:34: Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 8:36: Ro 8:2, Ga 5:1
 8:37: Jo 5:38, 7:19, 8:40 8:38: Jo 3:32, 5:19, 5:30 † 8:38: (8:38) Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghın a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.” 8:39: Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 8:40: Jo 8:26, 8:37 8:41: Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 8:42: Jo 16:28, 1 Jo 5:1
 8:43: Jo 7:17, Ro 8:7 8:44: Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6

⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi kamaghin ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati.

⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, ia nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi manmagh sua ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati?

⁴⁷ Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin ia an akam barazir puvati.”

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikara, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?”

⁴⁹ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri.

⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas.

⁵¹ Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

⁵² Ezi bizir kamın Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham?

⁵³ Manmaghin ami? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafira, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghre. Ezi ni uabi ghaze, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Ki uabi uan ziam fiti, eghti nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God.

⁵⁵ Egha ia a gifozir puvati. Ezi ko, ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a

gifozir puvati,’ egh ki ian min gumazir ifavarimin otogham. Ki a gifogha givagha, egha ki deravira an akamin gin zui.

⁵⁶ “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganas, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.”

⁵⁷ Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni 50 plan azeniba puvati. Ni ti Abrahamin ganis, o?”

⁵⁸ Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, ki fomira, Ki Iti.”‡

⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mamın api. An damazimning okavizi amebam a bate.

² Ezi Iesusin suren gumaziba an azara. “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, egha an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamagh sua, bizir gumazir kamın otozim, gumazamiziba an ganiva fogham, Godin ingangarim azenara men oto. Kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate.

⁴ Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pirasava roghira izi, ezi gumaziba ingangaritam damighan kogham.

8:46: 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20
8:50: Jo 5:41, 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:52:** Sek 1:5, Hi 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29
8:56: Lu 10:24, Hi 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 ‡ **8:58:** (8:58) Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31 **9:2:** Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4 **9:4:** Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4

⁵ Dughiar ki nguazir kamın itim, ki gumazir angazangarim nguazimın itir gumazamizibagh anıdim.”

⁶ Iesus kamaghın mikemegha egha nguazim giparigha egha nguazim sara veregha, egha gumazimın damazim gati.

⁷ Egha Iesus kamaghın a miği, “Ni mangıva Siloamın mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghın ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar deravira dar gari.

⁸ Gumazir kam faragha dagıaba uabi daningasa gumazamizibagh inge, ezi gumazamizir aviriba an gani. Datirighın men marazi ko an boroghın itir darazi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagıaba bagha gumazibagh inge?”

⁹ Egha marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamın mirara gara, egha a ighara.” Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.”

¹⁰ Ezi me an azara, “Manmaghın amizıma nın damazimning dera?”

¹¹ Ezi a kamaghın men akam ikara, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim ko dipam veregha nan damazimning gati. Egha na miği, ‘Ni Siloamın mozir dipamın mangıgh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezıma nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a miği, “Ki fozir puvati.”

¹³ Egha me gumazir faragha damazıba okavirizir kam me a inigha Farisiba bagha zui.

¹⁴ Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimın ingarigha gumazimın damazimning gamizi a garim, kar Sabatın dughiam.

¹⁵ Ezi kamaghın Farisiba uam an azai, “Nın damazimning manmaghın

amigha dera?”

Ezi a kamaghın me miği, “A nguazir beghneazim isa nan damazimning gatizi, ezi ki rue, egha ki biziba deravira dar gari.”

¹⁶ Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatın dughiamın arazıbar gın zuir puvati. Kamaghın e fo, God gumazir kam amadazi puvati.” Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelın kabar amigham.” Egha me uari abiki.

¹⁷ Egha Farisiba ua faragha gumazir damazıba okavirizir kamın azangısi, “Ni ghaze, gumazir kam nın damazimning akiri, ezi kamaghın ni manmaghın nighnisi, a gumazir manmaghıra garim?” Ezi gumazir kam kamaghın me akam ikara, “A Godın akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁸ Bar guizbangıra, faragha gumazir kamın damazimning okafi, egha datirighın an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba bizir kam nighnizir gavgavim an ikian aghua. Egha kamaghın me gumazir kamın amebam ko afeziamın diagha ghaze, gua izi.

¹⁹ Ezi aning izima me kamaghın aningın azai, “Ka ti guan borimra? Dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, gua kamaghın mikeme, o? Ezi manmagh amizıma a datirighın gari?”

²⁰ Ezi an amebam ko afeziam kamaghın men akam ikara, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo.

²¹ Ezi datirighın an damazimning manmaghın kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gıfa. A uabi ua bagh mikımam.”

²² An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghın migirigiar kam gami. Me fo, Judaba faragha kamaghın akam misoke, gumazitam

kamaghin mikim suam, "Jesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam," eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham.

²³ Ezi kamaghin gumazir kamin amebam ko afeziam ghaze, "An asegha gifa. Ia an azangsigh."

²⁴ Egha gin me ua gumazir faragha damaziba okavizim dia, egha a migia ghaze, "Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni mikemezir kam, an arazir kurabagh amir gumazim."

²⁵ Egha a kamaghin akam ikara, "An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri."

²⁶ Ezi me uam an azara, "A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?"

²⁷ Ezi a kamaghin men akam ikara, "Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmagh sua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?"

²⁸ Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, "Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba."

²⁹ E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin oto."

³⁰ Ezi gumazir faragha damaziba okavizir kam, a kamaghin men akam ikara, "Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia gifozir puvati, a nguibar manamin oto."

³¹ E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham.

³² Bar fomira iza datirikin, gumazitamın damazimning okavizi amebam a batezi, ezi gin gumazir mam an damazimning akirizi, e eghaghanir katam e a baraghizir puvati.

³³ God gumazir kam amadaghan koghai, a bizitam damighan kogham."

³⁴ Farisiba me akar kam baregha egha kamaghin an akam ikara, "Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimin tugha egha iza datirikin. Ezi ni ti en sure damuasa, o?" Egha me a batoghezima a zui.

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

³⁵ Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, "Ni Gumazibar Otarim nighnizir gavgavim an ti, o puvati?"

³⁶ Ezi a kamaghin an akam ikara, "Gumazir Ekiam, Gumazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina."

³⁷ Ezi Iesus a migei, "Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim."

³⁸ Ezi gumazir kam migei, "Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti." Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ki gumazamizibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamagh sua, gumazir damaziba okavigha itiba me ganam, ezi gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kamin ize."

⁴⁰ Farisin maba me Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha an azara, "Ni kamaghin e mikimasa, e ti uaghan damaziba okafi, o?"

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian damaziba okavizi, ia arazir

kurabar osimtıziba puvatıghai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghın amızıma ian arazir kurabar osimtızim ikiavıra iti.”

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹ Egha Iesus ua kamaghın mıgei, “Bar guizbangıra ki ia mıgei, gumazim sipsipbar divazımın tiar akamın aven zuir puvatıgha, egha tuavir ıgharazımın divazımın ikiavkinıgha egha aven ghua, a mati okımakıar gumazim egha gumazir ıgharaz darazir bizıba isim.

² Ezi gumazir tiar akamın aven zuim, a sipsipbagh eghuvir gumazim.

³ Tiar akamın garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarım barası. Ezi a vaghvaghıa uabı uan sipsipbar ziabar dıava egha men akua azenan zui.

⁴ A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha a uabı men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarım barası. Kamaghın me an gın zui.

⁵ Me gumazir ıgharazıbar gın zuir puvatı. Me gumazir ıgharazıbar tiarıbagh fozir puvatı. Kamaghın ami, gumazir ıgharazım men dımtı, sipsipba an aregham.”

⁶ Iesus akar ısın zuımın me mıkemı, ezi me akar kamın mıngarım, me a gıfozir puvatı.

⁷ Kamaghın amızı, Iesus ua kamaghın me mıgei, “Ki bar guizbangıra ia mıgei, ki uabı, ki sipsipba aven zuir tiar akam.

⁸ Gumazir nan faragha ızezıba, me bar okımakıar gumazıba egha gumazıbar bizıba ısır gumazıba. Ezi sipsipba me barazir puvatı.

⁹ Ki uabı ki tiar akam. Ezi gumazıtam na bagh ızıva egh divazımın aven mangıghtı, God an akurvaghıam. Eghtı an aven mangıghıva egh

azenan ızam, egh daruva dagheba inıam.

¹⁰ “Okımakıar gumazim, a sipsipba okımıva me mısoğhtıma me arımıghıram, egh me gasıghasıghasa ızı. A bizir ıgharazıtam damıasa ızır puvatı. Ezi ko, ki ia angamra itir ikırımırım inıasa, ki ızı, eghtı ikırımırır aghıarım guızbangıra ia gızıvaghıam.

¹¹ “Ki uabı ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Egha sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghıı me bagh aremegham.

¹² Ezi gumazir dagıar ingan garımra amım, a guızbangıra sipsipbagh eghuvir gumazım puvatı, a sipsipbar ghuavım puvatı. Egha a sipsipbar garıma afıar atıar mam ızıma, a sipsipba atıegh arımangıgham. Eghtı afıar atıam sipsipbar amıva egh men agıntıghtı me tintınıbar mangıegham.

¹³ Gumazir kam uan ıvezım inıasavıra ingara itı. A guızbangıra sipsipbagh nıghnızır puvatı. Kamaghın, a sipsipba atıegh arımangıgham.

¹⁴⁻¹⁵ “Ki uabı ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afezıam na gıfozıma, ki Afezıam gıfozı moghıra ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gıfo. Ezi ki sipsipbar akurvaghıı, me bagh aremegham.

¹⁶ Ki sipsipın maba uaghan itı, da divazır kamın sipsipba puvatı. Ezi ki sipsipın kaba uaghan men aku ızam, eghtı me nan tiarım baragham. Eghıva me bar sipsipın okıruar vamıra ikıtı, eghtı sipsipbagh eghuvir gumazır vamıra bar me geghıvam.

¹⁷ “Ki kamagh sua, ki ua dıkavıgh angamra ikıam, kamaghın ki aremeghasa ifonge. Kamaghın ami, Afezıam bar na gıfonge.

¹⁸ Gumazıtam na mııueğhtı ki aremeghan kogham. Puvatı. Ki uabı nan ifongıamın ki aremegham.

10:4: Jo 10:27 **10:6:** Jo 16:25 **10:8:** Jer 23:1-2, Ese 34:2-3 **10:9:** Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18
10:11: Sng 23:1, Aıs 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hı 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:16:** Aıs 56:8, Ese 34:23, 37::22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:17:** Aıs 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hı 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32

Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

¹⁹ Judaba akar kam baregha egha ua uari tuiragha okoroar pumuning iti.

²⁰ Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an onгани. Manmagh sua ia an akam barasi?”

²¹ Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

²² Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiam Jerusalem in oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, dipenir kam a God baghavira itir dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto.

²³ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui.

²⁴ Ezi Judaba iza anekuvagha egha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara.

²⁶ Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati.

²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi.

²⁸ Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan

kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham.

²⁹ Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi gumazitam an dafarimin me batueghan kogham.

³⁰ Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam baregha egha me ua a ginivasa dagiaba isi.

³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amima ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra nighnigha egha dagiaba na ginivasa?”

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “E ingangarir aghuitam ginighnigha egha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, ‘Iarara godba.’”

³⁵ Fomira God akar kamin gun gumazibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikivira ikiva, igharagha otoghan kogham.

³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima kinguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmagh sua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’

³⁷ “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, eghti ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki.

³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an ikian aghuaghiva, egh ia nighnizir

10:19: Jo 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:35:** Mt 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:38:** Jo 14:10-11

gavgavim nan ingangarir ki amibar iki. Eghti ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.”

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, ezi a men tongin suiaghrigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanin dipam abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumaziba ruezimin oto, egha a danganir kamın iti.

⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba a bagha izi. Egha me ghaze, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Egha akar Jon gumazir kamın gun mikemeziba, da bar guizbangira.”

⁴² Ezi dughiar Iesus danganir kamın itim, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrigh ko Jerusalemın nguibamın ghuzıma, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11-12)

Lasarus aremegha gıfa

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamın gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta aning itir nguibam.*

² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamın dagarimning ginge, egha uan dapanir arızibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.)

³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.”

⁴ Ezi Iesus oregha, egha kamaghin migei, “Kar gumazim aremegh bar gıvaghamin arımarıam puvati. Kar

gumazamizibar amuti me Godin gavgavimın ganıva egh ziar ekiam a daningam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam.”

⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge.

⁶ Ezi a Lasarusın arımarıamın akam baregha, egha ua dughiar pumuningin nguibar a itir kamın ikiavira iti.

⁷ Egha a gin suren gumazibav gei, “E uamategh Judian Distrighin mangam.”

⁸ Ezi suren gumaziba a mıgia ghaze, “Tisa, boghimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagıaba fi ni mikınasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?”

⁹ Egha Iesus kamaghin men akam ikara, “Dughiar vamira aruem ti 12 plan auan gari, o? Gumazim aruemin aruava, nguazir kamın angazangarımın garava, kamaghin an asaghpıra irir puvati.

¹⁰ Ezi gumazim dimagarımın aruava, a ganamin angazangarıba puvati, kamaghin an asaghpır irıgham.”

¹¹ Iesus kamaghin mıgia, egha gin ua me mıgei, “En roroam Lasarus an akui. Ezi ki mangıva a damıghti a dikavıgham.”

¹² Ezi suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin mıgei, “Ekiam, a dakuıghıva, an arımarıam gıvaghıam.”

¹³ Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gıfa. Me ghaze, Iesus Lasarusın mıgia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirıghin Iesus deravıra kamaghin me mıgia ghaze, “Lasarus an aremegha gıfa.

¹⁵ Ezi ki ia ginıghnısi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nıghnızir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kamın ikezir puvatıgha,

10:39: Lu 4:30, Jo 8:59 **10:40:** Jo 1:28 **10:42:** Jo 7:31 **11:1:** Lu 10:38-39 * **11:1:** (11:1) Maria ko Marta, aning Lasarusın amizimning. **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:9:** Jo 9:4-5 **11:10:** Jo 12:35, 1 Jo 2:11 **11:11:** Mt 9:24

egha ki bar akonge. Egh datirighin, e a bagh mangam.”

¹⁶ Iesus mikemegha givazima, ezi Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, egh a ko ovengam.”

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimir zurara itim anidim

¹⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4 plan dughubar mozimin ike.

¹⁸ Betanin nguibam a Jerusalem boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 plan kilomitan tu.

¹⁹ Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aningin dozimin ovevem bagha, me aningin akurvaghamin migirigiar tabav kimti aningin navimning deraghasa, me ize.

²⁰ Ezi Marta orazima Iesus izi, ezi a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin Iesus bato.

²¹ Egha Marta kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai!

²² Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigam.”

²³ Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua dikavigham.”

²⁴ Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

²⁵ Ezi Iesus a migei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva aremeghiva, an angamra ikivira ikiam.

²⁶ Ezi gumaziba bar angamra ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me

angamra iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?”

²⁷ Ezi Marta kamaghin Iesus migei, “Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus Lasarusin apangkuvigha egha azi

²⁸ Marta kamaghin mikemegha, egha ghua uan avenamebam Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa a ize, egha ni bagha azai.”

²⁹ Ezi Maria kamaghin oregha, egha zuamira dikavigha Iesus bagha ghu.

³⁰ (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.)

³¹ Ezi Judaba Marian apangkuvigha egha a ko dipenim iti, egha an garima a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozimin zui.

³² Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kam in oto, egha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimning apirigha, egha kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.”

³³ Ezi Iesus Marian garima an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima me uaghan azi. Egha a bar men apangkuvigha egha uaghan aziasava ami.

³⁴ Egha a me migei, “Ia managh anefa?”

Ezi me a migei, “Ekiam, ni izi ganigh.”

³⁵ Ezi Iesus azia teriba iri.

³⁶ Ezi Judaba an ganigha egha kamaghin uariv gei, “Munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.”

³⁷ Egha marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima me ua gari. Egh a gumazir kam in akurazi

an aremeghan koghai. A ti manmagh sua an akuraghan aghua?"

Iesus Lasarus gamizima a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar oseme, egha a ghua mozimîn oto. Mozir kam a dagiar mozim me mighsiamîn an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ia dagiam puegh munagh amadagh."

Ezi Marta, a gumazir aremezimîn amizim, a kamaghin Iesus migei, "Ekiam, an kuam 4 plan dughubar mozimîn ike. An mughuriar kuram otivam."

⁴⁰ Ezi Iesus a migei, "Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin ganam."

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamin gara egha kamaghin migei, "Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizima ki ni minaba.

⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, egha kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami."

⁴³ Iesus mikemegha givagha, egha a pamtem dia ghaze, "Lasarus, ni azenan izi."

⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha egha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimîn da nomke.

Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia inim adeg, egh an ateghti, a daru."

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5 ko Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamîn ganigha egha kamaghin nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamîn me migei.

⁴⁷ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha iza uari akuvagha egha kamaghin me migei, "E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami!

⁴⁸ E kamaghin aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, eghti gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romîn gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarasi saram asighasigham."

⁴⁹ Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamîn ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. A kamaghin me migei, "Ia fofoziba bar puvati.

⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Puvatighima, en adarazi bar ovegham."

⁵¹ Kaiafas uabi uan nighnizimîn akar kam mikemezir puvati. A azenir kamîn ofa gamir gumazir ekiabar dapanimîn iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimîn mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghisi aremegham.

⁵² Ezi Iesus Judabar akurvaghisivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham.

⁵³ Ezi dughiar kamîn ghuava gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghin amizi Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha egha a ghua gumaziba itir puvatizir danganim boroghira itir nguibar mamîn iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. Ezi a uan suren gumaziba ko, me nguibar kamîn iti.

⁵⁵ Ezi God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam roghira ize. Kamaghin tintinimin nguibabar gumazamiziba Jerusalem in ghua, Godin damazimin uari zuasa ghue.

⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godin Dipenimin miriamin aven tuivighav ikia, egha me uarir tongin kamaghin uarir azangsi, "Ia manmaghin nighnisi? A ti izi isar ekiamin dughiamin ganam, o puvatigham?"

⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dagarimning ginge (Matyu 26:6-13 ko Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6 plan dughiaaba ikiavira itima, ezi God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kam in Iesus Betanin nguibamin ghu. Betani a Lasarusin nguibam, a gumazir Iesus mozim in a gamizima a ua dikavizim.

² Ezi me nguibar kam in Iesusin ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimin apiaghav ikia apibar mav.

³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borem, a misevir mam in ikia bar izivagha, egha a bar dikirigha egha an ivezim bar pin ko. Egha an a inigha iza Iesusin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizimin anedisi. Ezi borer kam in mughuriar aghuim dipenim bar akoro.

⁴ Ezi an suren gumazir mam, a Judas Iskariot, a gumazir kam a gin Iesus isa apanibar agharim gati, a kamaghin migei,

⁵ "Manmagh sua e borer kam isa 300 silvan dagiaba bagh anemangan

aghua, eghti e an dagiaba inighiva gumazir onganarazibar aningam?"

⁶ Judas onganarazir gumazibagh nighnizir puvati, egha a kamaghin migei. Puvati. An okimakiar gumazim. Egha Iesusin adarazir dagiabar mitarim an gara iti, egha dughiar maba a da okei.

⁷ Ezi Iesus akar kam baregha egha kamaghin migei, "Amizir kam atakigh! Eghti a bizir an amizir kam in nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti me na mozim datigham.

⁸ Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Eghti ko, ki ia ko zurara ikivira ikian kogham."

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozim in a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa.

¹⁰ Kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi.

¹¹ Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha me nighnizir gavgavim Iesusin iti. Bizir kam bagha me Lasarus misoghasava ami.

Iesus atrivimin min Jerusalem in aven zui

(Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40)

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam in ganasa iza Jerusalem in iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gumazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalem in otivasa.

13 Ezi me uan agharibar okavir aghuabar suigha ghua tuavimîn Iesus bativasa, egha me kamaghîn dei,

“Godin ziam fi!
Gumazir Ekiamîn ziamîn izir kam, God deravira a damu.
A Israelbar Atrivim!”

14 Egha Iesus donkin mam inigha egha a gaperagha zui. Godin Akinafarim bizir kamîn gun miġei,

15 “Ia Saionîn nguibamîn gumazamiziba, ia atiatingan marki. Ia gan. Ian Atrivim a izi.
A donkin igiam gaperagha izi.”

16 An suren gumaziba, me dughiar kam akar kamîn mingarim ġifozir puvati. Egha ġin God ziar ekiam isa Iesus ganigha ġivazima, ezi me akar Godin Akinafarimîn itim ġinirigha egha me fo, a Iesusra miġei. Egha me ua bizir gumaziba Iesus gamizim ġinighnisi.

17 Lasarus aremegha egha mozimîn itir dughiar, gumazamizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozimîn an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighîn gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kamîn gun miġavira iti.

18 Ezi gumazamiziba orazima a mirakelin kam gami, ezi kamaghîn me ghua tuavimîn a bato.

19 Ezi Farisiba ganigha, egha me uarir tongin kamaghîn uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighîn otoghan kogham. Gumazamiziba bar ghua an ġin zui.”

Grighîn marazi Iesusin ganasa

20 Ezi dughiar kamîn, gumazamiziba isar ekiamîn Godin ziam fasa Jerusalemîn ghuavanabo, ezi men tongin, Grighîn marazi uaghan iti.

21 Egha Grighîn gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan

nguibamîn gumazim, a Galilin Distriġin iti.) Egha me kamaghîn a miġei, “Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.”

22 Ezi Filip ghua Andru mikeme. Egha Andru, Filip ko aning ghua Iesus miġei.

23 Ezi Iesus kamaghîn aningîn akam ikara, “Dughiar Gumaziba Otaram ziar ekiam iniamim, an otogha ġifa.

24 Ki ġuizbangira ia miġei, witin ovizitam nguazim ġirigh egh aremeghan kogħiva, a uabira ikiam. Egh an aremegh, a uam aghungiva egh witin ovizir aviriba misivam.

25 Gumazir uabira uan mikarzim ġifongezim, an aremegham. Ezi gumazir nguazir kamîn ikia uabi uan mikarzim aghuazim, an angamra itir ikirimirimîn suiragh mangi zurara ikivira ikiam.

26 Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongezim, a nan ġin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazim uaghan na ko ikiam. Ezi gumazir nan ingangarim gamim, Afeziam ziar ekiam a daningam.”

Iesus uan ovevem miġei

27 Ezi Iesus ua kamaghîn miġei, “Datirighîn nan navim bar osemegha niġhnizir aviriba iti. Egha ki manmagh mikimam? Ki ti kamagh mikimam, ‘Afeziam, ni bizir na bativamim batokegh?’ Puvati. Ki kamaghîn mikiman kogham. Osimtizir dughiar kamîn otivim, a na bativam. Bizir kam bagha ki ize.

28 Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefeġh!”

Iesus mikemegha ġivazima, ezi tiarir mam Godin Nguibamîn zagħira ghaze, “Ki uan ziam gamizima an ekevegha ġifa, eġhti ki ua kamaghîn damuam.”

29 Ezi gumazamizir roġħira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghîn miġei, “Ararim dagara!”

12:15: Sek 9:9 12:16: Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26 12:17: Jo 11:43-44 12:19: Jo 11:48 12:21: Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 12:23: Jo 13:31-32, 17:1 12:24: 1 Ko 15:36 12:25: Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 12:26: Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 12:27: Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37 12:28: Mt 3:17 12:29: Ap 23:9

Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a migei!”

³⁰ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Akar ia datirighin oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize.

³¹ Datirighin God nguazir kamın gumamazibar araziba tuisigham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham.

³² Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me na feqh ter ighuvimin na aguragham, eghti dughiar kamın ki gumamaziba bar me damuti me na bagh izam.”*

³³ (Iesus migirigiar kam gamua egha arazir an ovengamimin gun migei.)

³⁴ Ezi gumamaziziba kamaghin an akam ikara, “E kamaghin Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim otogh, egh a iki mamaghira ikiam. Egha manmagh sua ni ghaze, ‘Me Gumazibar Otirim feqh ter ighuvimin aneguragham?’ Gumazibar Otarrir kam, a bar tinara?”

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar ovezimin angazangarim ian tongin ikiam. Datirighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimin aven daru. Puvatighti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatemın arui, a fozir puvati, a managh zui.

³⁶ Angazangarim datirighin ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarimin iki. Kamaghin ia angazangarimin gumamazibar min otivigham.”

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusin itir puvati

Iesus gumamaziziba ko mikemegha gıvagha, egha me ategha ghua men modo.

³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati.

³⁸ God kamagh sua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme,

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?

Egha tina Ekiamın garima, a uan gavgavim an aka?”

³⁹ Kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua. Ezi bizir kamın mingarim, Aisaia uaghan akar igharazim an osiri. A kamaghin migei,

⁴⁰ “God kamagh sua, me bizitamın ganan koghıva, egh me naviba akamın mingarim gifoghan kogham.

Egh me navibagh iragh egh ua na bagh iziti,

ki me damighti me ua deraghan kogham.

Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi, ezi me gari puvati.

Egha men nighnizibagh amizi me onani.”

⁴¹ Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimin ganigha, kamaghin an an gurara migei.

⁴² Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoregti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham.

⁴³ Gumaziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

12:30: Jo 11:42 **12:31:** Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 * **12:32:** (12:32) Iesus ghaze, “Gumaziba na feqh ter ighuvimin na aguragham.” Tuavir kamra, God a feqhtı an an Nguibamin mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11 in gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:34:** Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15 **12:41:** Ais 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:43:** Jo 5:44

Akar Iesus mikemezim, a gumamazibabar araziba tuisigham

44 Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, "Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti.

45 Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezim in gari.

46 Ki kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatem in ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazangarim in min nguazir kam in ize.

47 "Gumazitam nan akam baregha egha nan gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan kogham. Ki nguazim in gumamazibabar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize.

48 Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givagham in dughiam in an an araziba tuisigham.

49 Ki uabi uan nighnizim in migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei.

50 Ezi ki fo, Afeziam in akam a gumamazibabar amima, eghti gin me zurara itir ikirim irir aghuarim iniam. Kamagh in ami, akar ki mikemezir kaba bar, ki Afeziam na mikemezi moghin ki dagh ami."

Iesus kamagh in suren gumazibabar migia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13-17)

Iesus uan suren gumazibabar dagariba rue

1 Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam a gurumizaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumamazir nguazir kam in itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an areme.

2 Ezi guaratizir kam in me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar agharim darighamim isa Judasin navim gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim.

3 Iesus kamagh in fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganingi. A uaghan kamagh in fo, God anamadazi a ize, egh a ua God bagh mangam.

4 Kamagh in amizima Iesus dagher dakozim ategha dikafi, egha uan korotiar ruarim suegha, egha taulin mam inigha uan ivariam ike.

5 Egha dipam itarir mam ginge, egha maghira uan suren gumazibabar dagariba ruegha, egha taulin a uan ivariam amighirizim in da adisi.

6 Egha a Saimon Pita bagha ize. Ezi Pita an azara, "Ekiam, nirara nan dagariba ruam?"

7 Ezi Iesus kamagh in an akam ikara, "Bizir ki amim, ni datirigh in a gifozir puvati. Egh ni gin a gifogham."

8 Ezi Pita a migei, "Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!"

Ezi Iesus kamagh in akam ikara, "Ki nin dagariba rueghan koghtima, eghti ni na ko ikian kogham."

9 Ezi Saimon Pita a migei, "Ekiam, ni kamagh in nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruam!"

10 Ezi Iesus a migei, "Gumazir ruegha givazim, a zue, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh egh bar zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir pu."

12:44: Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 12:45: Jo 14:9 12:46: Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 12:47: Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 12:48: Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 12:49: Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10
12:50: Jo 8:26-28 13:1: Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 13:2: Lu 22:3, Jo 13:27 13:3: Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 13:4: Lu 22:27, Fl 2:7-8 13:6: Mt 3:14 13:8: 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 13:10: Jo 6:64, 6:70-71, 15:3

11 (Iesus gumazir a isi apanibar agharim darighamim, an a gifogha gifa. Kamaghin a ghaze, “Ia bar moghira zuezi, ezi ian vavira zuezir puvati.”)

12 Iesus men dagariba ruegha givagha, egha uan korotiar ruarim uam anerugha egha ua ghua uan dapiamin danganim gapera. Egha kamaghin men azai, “Ia, ki ia bagha amizir bizir kamın mingarim gifo, o?”

13 Ia ‘Tisa’ na garigha egha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghin migei.

14 Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir dagariba ruegh.

15 Ki arazim ian akazi, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu.

16 Ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kinitam uan Ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazitam, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati.

17 Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamın mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham.

18 “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akinafarimin itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.’

19 Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.*

20 Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigh, egha deravira a gami, gumazir kam na inigha egha

deravira na gami. Egha gumazir na inimizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini.”

Judas Iesus isi apanibar agharim darigham.

(Matyu 26:20-25 ko Mak 14:17-20 ko Luk 22:21-23)

21 Iesus mikemegha gifa, ezi an navim bar a baseme. Egha bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

22 A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei.

23 Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti.

24 Ezi Saimon Pita benim akuigha egha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

25 Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghram atigha, egha kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”

26 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki dagher otevir kam inigh egh diparsizim darugh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa diparsizim garu, egha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim.

27 Ezi Judas dagher kam inigha givazima, ezi dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!”

28 Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judasin mikemezir kam baregha, egha me akamin mingarim gifozir puvati.

29 Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o

13:13: Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11

5:5 13:15: Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6

Mt 7:24, Je 1:25

13:18: Sng 41:9

13:19: Jo 14:29, 16:4

13:20: Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16

Ap 1:17, 1 Jo 2:19

13:23: Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24

13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2

13:29: Jo 12:6

13:14: Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi

13:16: Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20

13:17: * 13:19: (13:19) Ni akar Jon 8:24in itimin

gan. 13:21: Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27,

13:22: Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27,

13:23: Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24

13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2

13:29: Jo 12:6

a mangi biziba gumazir onganaraz-ibar aningam.

³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, egha zuamira azenan ghu. Ezi aminim pirizi mitatem otogha gifa.

Iesus arazir igiam suren gumaz-ibagh anidi

³¹ Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus migei, "Datirighin Gumaz-ibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. Ezi God uan Otarim isa gumazamiz-ibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti.

³² Eghti God uabi uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me fogham, Gumazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a damigham.

³³ Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav mikemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham.

³⁴ Ezi datirighin ki arazir igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh.

³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumaz-iba bar arazir kamın ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba."

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34)

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, "Ekiam, ni managh mangam?"

Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Egh ni gin nan gin izam."

³⁷ Ezi Pita an azara, "Ekiam, managh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremghasa ifongegh."

³⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akegham, eghti ni dughiar pumuningin ko mizekimin kamaghin mikimam, ni na gifozir puvati."

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

¹ Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki.

² Nan Afeziamin dipenimin danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganibar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ezi ki ia mikemeghan koghai.

³ Ki mangiva ia bagh danganim akirighiva, egh ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam.

⁴ Ezi ia nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa."

⁵ Ezi Tomas a migei, "Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?"

⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangigham kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim.

⁷ Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin tugha ghua, ia nan Afeziam gifogha, egha an gari."

⁸ Ezi Filip ghaze, "Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganika, eghti e ua nin azangan kogham."

⁹ Ezi Iesus a migei, "Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na

13:31: Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:32:** Jo 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:35:** 1 Jo 2:5, 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:37:** Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3

gifoziir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmagh sua ni ghaze, 'Ni Afeziam en akagh'?

¹⁰ Filip, ni ti nighnizir gavgavim iki fogh suam, ki Afeziamin aven itima Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizim in dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami.

¹¹ Ia nighnizir gavgavim akar kam in iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighti, ia nan ingangarir ki amibagh nighnigh, eghti ingangarir kaba ian nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham.

¹² Ki bar guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekiar gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afragham.

¹³ Ki kamagh sua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin ia nan ziamin biziba bagha azaraghti, ki dar amuam.

¹⁴ Ia nan ziamin bizitam bagh nan azangsighti, ki a damuam."

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar gin mangam.

¹⁶ Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghira ikiam.

¹⁷ Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akam migeir Duam. Ezi nguazir kam in gumazamiziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh

a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

¹⁸ "Ki ia ateghti ia uarira ikian kogham, mati borim amebam ko afeziam puvatizi moghin. Puvati. Ki ua ia bagh izam.

¹⁹ Dughiar ovezim in nguazim in gumazamiziba ua nan ganam kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamra iti, eghti kamaghin ia uaghan angamra ikiam.

²⁰ Ezi dughiar kam in ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamin aven iti, ezi ia nan aven iti, mati ki ian aven iti moghin.

²¹ Ezi tina nan akam baragha egha an gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham."

²² Iesus kamaghin mikeme, ezi Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, "Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazim in gumazamizibar akaghan aghua?"

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Gumazitam na gifueghiva, egh deraghvira nan akam in gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam.

²⁴ Gumazim na gifongezir puvati, a deravira nan akam in gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, ka nan akam puvati. Kar Afeziam in akam, a na amadazi ezi ki ize.

²⁵ "Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme.

²⁶ Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian

14:10: Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:24:** Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27

sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham.

²⁷ “Ki ia ataghraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumaziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki.

²⁸ Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha egha ki zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, eghti akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha egha nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui.

²⁹ Ki kamagh sua, bizir kam gin otoghti, eghti ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰ “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham.

³¹ Ki kamagh sua, nguazimin gumamaziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, egha ki bizir Afeziam na mikemezibara dagh ami. Ia dikavigh, danganir kam ategh, e mangam.”

15

Iesus a guizbangira wainin ikarzimin min iti

¹ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarzimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim.

² Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da

otefi. A ghaze, da zuegh ikiva, egh gin da biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin a dar ghor.

³ Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue.

⁴ Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarzimin agharim, a ikarzimin poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarzim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan poroz, ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizir tam damighan kogham.

⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarzimin agharim me a makunizi a misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam.

⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kam in nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹⁰ Ki uan Afeziamin araziba ko akabar gin zui, egha an poroz a na gifongez moghin, ia uaghan nan araziba ko akabar gin mangiva egh nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹ “Nan navir agorogem ian iki-asa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi ki migirigiar kam ia migei.

14:27: Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:7:** Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 **15:11:** Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5

12 Ki ia mikemezir arazimra kara: ki bar ia gifongezî moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh.

13 Gumazitam uan namakam a gifuegh egh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira.

14 Ezi ki ia mikemezî moghin ia ami, egha ia nan namakabar iti.

15 E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, a dagh fozir puvati. Kamaghin amizi ki ua 'ingangarir gumaziba' ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha egha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki 'namakaba' ia garisi.

16 "Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Ezi ki ingangarim ia ganidi, eghti ia mangiva egh biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningsi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam.

17 Kar nan arazim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh."

Nguazimin gumaziba suren gumazibar apanim damuam

18 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Nguazimin gumaziba ian apanim damuti, eghti ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike.

19 Ezi ia nguazir kamîn gumazibar min ikezi, nguazimin gumaziba uan adarazigh ifongezî moghin, me ia gifueghai. Ezi ia nguazir kamîn gumaziba puvati. Ki ia miseveghe gifa, ezi ia nguazir kamîn araziba ategham. Kamaghin amizima nguazimin gumazimiza ian aghuagha ian apanim gami.

20 Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumazim uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gami, eghti me uaghan pazi ia damuam. Egh me na akam baragham, egh me uaghan ian akam baragham.

21 Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam.

22 Ezi ki ti izeghan kogha egha akam me ganizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati.

23 Ezi gumazitam nan aghuagha nan apanim gami, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami.

24 Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazi tam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami.

25 Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, 'Gumaziba pura nan apanim gami.' Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

26 "Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a izam. An Afeziam ko iti, ezi ki ia bagh anemangam. A guizbangira migeir Duam, egha an Afeziam ko ikegh izam. Egh a iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam.

27 Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

15:13: Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 15:14: Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 15:15: Jo 17:26, Ap 20:27 15:16: Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 15:17: Jo 13:34 15:18: Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 15:19: Jo 17:14, 1 Jo 4:5 15:20: Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16 15:21: Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 15:22: Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 15:23: Lu 10:16, 1 Jo 2:23 15:24: Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 15:25: Sng 35:19, 69:4 15:26: Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 15:27: Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 16:1: Mt 11:6, 24:10, 26:31

16

¹ “Ezi ki kamagh sua, ia uan nighnizir gavgavim ataghraghan marki, kamaghin ki bizir kam ia mikeme.

² Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam otogham, gumaziba ia misueghti ia aremegham, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami.

³ Egha me Afeziam gifozir puvati, egha na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam.

⁴ Ki kamagh sua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin, ki datirighin bizir otivamin kaba, dar gun ia mikemegha gifa.”

Iesus Godin Duamin ingangarim migei.

Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati.

⁵ Egha datirighin Afeziar na amadazi ezi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managh zui?’

⁶ Ki akar kam ia mikeme, ezi datirighin ian naviba bar oseme.

⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ki ia ategha zui, kar ian akurvaghaim. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningaim, a ia bagh izeghan kogham. Egh ki mangighiva, ki ia bagh anemadagham.

⁸ Eghti a iziva nguazir kamın gumazibar amuti me arazir kuramın mingarim ko arazir aghuimın mingarim ko Godin kotiamın mingarim, me dagh fogham

⁹ Arazir kuramın mingarim, a kamakın, me nighnizir gavgavim na itir puvati.

¹⁰ Arazir aghuimın mingarim, a kamakın, ki Afeziam bagh mangighti, ia ua nan ganighan kogham.*

¹¹ Godin kotiamın mingarim, a kamakın, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamın aven a tuisigha gifa egha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham.

¹² “Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham.

¹³ Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimın akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam.

¹⁴ A nan akam inighiva egh an gun ia mikimam. Egh arazir kamın a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham.

¹⁵ Afeziamın biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi ki kamaghin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva egh an gun ia mikimam.”

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimın danganim inigham

¹⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar bar ovezimın ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimın gin ia ua nan apigham.”

¹⁷ Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, “Kar akar manamın mingarim an a gami? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezimın ia nan ganighan kogham. Egh ua dughiar otevimın gin ia ua nan apigham.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kamın

16:2: Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:9:** Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:10:** Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 * **16:10:** (16:10) Nguazir kamın gumaziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10 **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10

míngarim, a kamakín, kí Afeziam bagha zui.”

¹⁸ Egha me mígia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamín míngarim gifozir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus fo, me an azangsihasa, ezi a me mígei, “Ia ti tintinibar akar kí mikemezir kamín míngarim bagha azangsi? Kí kamaghín mígei, ‘Dughiar ovezimín ia nan ganighan kogham. Egh gín dughiar otevimín ia uan nan apigham.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o?”

²⁰ Kí bar guizbangira ia mígei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimín gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtízir kam iraghríhtíma navir agorogem otogham.

²¹ Amizim borim batasava amuava, a fo, an mízazim iniamin dughiam otogha gífa. Kamaghín an oseme. Egha an otegha gívagha, a ua mízazir kam gínighnizir puvati. An borim nguazimín otogha gífa, kamaghín amizi a bar akonge.

²² Ezi kamaghira, ia datirighín naviba oseme. Eghti kí ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam adeghan kogham.

²³ Eghti dughiar kamín ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Kí guizbangira ia mígei, ia bizitam bagh nan ziamín Afeziamín azaraghtíma eghti a ia daníngam.

²⁴ Ia faragha bizitam nan ziamín azarazir puvati. Ia azangsihíva, egh ia iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izívagham.”

Iesus nguazir kamín gavgavim dikabirazi a iraghu

²⁵ Egha Iesus ua kamaghín mígei, “Kí akar isín zuimín akar kabar ia gamí. Kí gín ua akar isín zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Kí

deravira ia mikímíva, egh Afeziamín ia mikímam.

²⁶ Egh dughiar kamín ia nan ziamín azangsiham. Ezi kí kamaghín mígeir puvati, kí ia bagh Afeziamín ko mikímam. Puvati.

²⁷ Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha fo, kí Afeziam ko ikegha ize. Kamaghín a ia gifonge.

²⁸ Guizbangira, kí fomira Afeziam ko ikegha, egha kí an ategha nguazimín ize. Egh datirighín kí ua nguazim ategh, egh kí ua Afeziam bagh mangam.”

²⁹ Ezi an suren gumaziba kamaghín mígei, “Are, ní datirighín deravira mígei, ní datirighín akar isín zuibav geir puvati.

³⁰ Ezi e datirighín fo, ní biziba bar dagh fo. Gumazitam bizir mamnín azangsihasava amima, ní an nighnizibagh fogha gífa. Ní an azangsizim bagha mízuai puvati, ní fogha gífa. Kamaghín amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ní God ko ikegha egha ní ize.”

³¹ Ezi Iesus kamaghín men akam ikara, “Ia datirighín nighnizir gavgavim iti, o?”

³² Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gífa, eghti me vaghvagh ian agintíghti ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti kí uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghín kí bar uabira ikeghan kogham.

³³ Ia nan poroghiv ikíva egh ia navir amirízim ikiasa kí ifonge. Kamagh sua kí akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kamín ikíti, osimtíziba ia bativam. Egh ian naviba gavgavigh iki! Kí nguazir kamín gavgavim dikabiragha egha anegífa!”

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko mígei

16:21: Ais 26:17 **16:22:** Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8 **16:23:** Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:24:** Jo 15:11 **16:25:** Jo 10:6 **16:27:** Jo 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17
16:32: Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4

¹ Ezi Iesus suren gumazibav ke-megha givagha, egha kogha overiamin gara, egha kamaghin migei, "Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningsi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh.

² Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanimin ikiasa anemisefe.

³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Krai Iesus gifo, ni anemadazi a ize.

⁴ "Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamin gumazamizibar ak-
 agha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa.

⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ "Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamin gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui.

⁷ Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nirara ize.

⁸ Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ezi ki ize.

⁹ "Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazimin gumazamiziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi.

Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei.

¹⁰ Ezi nan gumazamiziba, me nin adarasi. Ezi nin gumazamiziba, me nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ "Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki kamagh sua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti moghin. Bizir kam bagha, ni uan ziamin gavgavimin deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim.

¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamagh sua, nin Akinafarimin itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³ "Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav mikeme.

¹⁴ "Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir kamin gumazamiziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamin gumazamiziba men aghuagha men apanim gami.

¹⁵ Ki, ni nguazir kamin me inigh azenan mangasa nin azangsizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham.

¹⁶ Ki uabi ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamin gumazamiziba puvati.

17:1: Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:3:** Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29 **17:8:** Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:10:** Jo 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:13:** Jo 15:11
17:14: Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 **17:15:** Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18

17 Ezi nın akam a bar guizbangıra. Ezi ki, ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam

18 Ni fomıra na amadazi ezi ki izegha nguazir kamın gumazamizibar tongın iti. Ezi kamaghıra ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamın gumazamizibar tongın ikiam.

19 Ki kamaghın ifonge, me bar guizbangıra uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

20 “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh egh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei.

21 Egha gumazir kaba bar navir vamıra ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nın aven iti, ezi kamaghıra me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimın gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Kamaghın ki ghaze, me bar navir vamıra iki.

22 Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamıra iti moghın, kamaghıra me navir vamıra ikiam. Bizir kam bagha, ni ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi.

23 Ki kamagh sua, nguazimın gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezı moghıra ni nan adarazigh ifonge. Kamaghın ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamın me guizbangıra navir vamıra ikiasa ki ifonge.

24 “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimın ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimın ganasa ki ifonge. Dughiar

nguazim tıghar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

25 “Ni Arazir Aghuibara Amir Afeziam, nguazimın gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ezi ki ize.

26 Ki kamaghın ifonge, me igharazigh ifongezir arazim iningham, ni na gifongezı moghın. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghın ki ni isa men aka, egh ki kamaghın damu mamaghıra ikiam.”

Jesus mızazim inigha aremegha egha ua dikafi

18

(Sapta 18-20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gafi

(Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53)

1 Ezi Iesus kamaghın God ko mikemegha gıvagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronın zarim girigha vongın ghu. Ezi dipar kamın vongın azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamın aven ghue.

2 Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamın me batifi. Kamaghın Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darıghamim, a uaghan azenir kam gifo.

3 Egha Judas, a Romın mıdorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir plisın maba, a me inigha danganir kamın ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko mıdorozir biziba sara suigha zui.

4 Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sıvagha men boroghıra ghua egha kamaghın me azai, “Ia tina buri?”

17:17: Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 17:18: Jo 20:21 17:19: 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 17:21: Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 17:22: Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 17:23: Kl 3:14 17:24: Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 17:25: Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 17:26: Jo 15:9, 15:15, 17:6 18:1: 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 18:2: Lu 21:37, 22:39 18:3: Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16

⁵ Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.” Ezi Iesus me migei, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti.

⁶ Me Iesus barazi a migei, “Kar kirara,” egha me ua sivagha ghua nguazim gire.

⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?” Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.”

⁹ A kamagh sua an akar fomira mikememizim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha egha ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin ingangarir gumazim misuegha, egha an kuarir guvimin itim atu, ezi a iri. Ingangarir gumazir kam in ziam, Malkus.

¹¹ Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Rom in midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan plisin gumaziba, me Iesusin suighava egha benim in a ike.

¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kam in ofa gamir gumazir ekiabar dapanim.

¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghin me mikemezir gumazim, “Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh egh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati (Matyu 26:69-70 ko Mak 14:66-68 ko Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a suren gumazir kam gifo, ezi kamaghin a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu.

¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegha, egha Pita inigha aven zui.

¹⁷ Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghin Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kam in suren gumazim?” Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim pu.”

¹⁸ Ezi danganim bar orange. Kamaghin amizi ingangarir gumaziba ko plisin gumaziba me avir mam ati. Egha me avimin fiava an min tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimin fia iti.

Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Iesusin kotim gami

(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kam in ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin azangsis.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki gumazamiziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko God in Dipenimin aven gumazamizibar sure gami. Kar danganim Judaba bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemezir pu.

²¹ Ezi manmagh amizi ni nan azangsis? Ni gumazir akar kam baraghizibar azangsigh. Me ki mikemezir akam gifo.”

²² Iesus kamaghin migeima ezi plisin gumazir mam tughav ikia,

18:9: Jo 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50 **18:11:** Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42 **18:13:** Mt 26:57, Lu 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:16:** Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54 **18:20:** Mt 26:55, Lu 4:15, Jo 7:14, 7:26-28 **18:22:** Jer 20:2, Ap 23:2

egha an an guam a misuegha kamaghin migei, “Ni kamaghin ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin akam ikara, kar ti arazir aghuim, o?”

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki akar kuratam mikemeghti, eghti ni deravira akar ki mikemezim an gun mikim. Eghti ki migirigiar aghuim damighti, ezi ni tizim bagha na apese?”

²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati (Matyu 26:71-75 ko Mak 14:69-72 ko Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avimin fii. Ezi me kamaghin an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?” Ezi a migei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.”

²⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimin adarazir mav. A ghaze, “Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimin aven ikes?”

²⁷ Ezi Pita ua migei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui (Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Luk 23:1-5)

²⁸ Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategha an akua gavmanin dapanir ekiamin dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, “E Godin damazimin mizeghiva, egh e God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiamin asizim rameghan kogham.” Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir

ekiamin dipenimin aven ghuzir puvati.*

²⁹ Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izi, egha kamaghin men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?”

³⁰ Ezi me kamaghin an akam ikara, “An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghai.”

³¹ Ezi Pailat kamaghin me migei, “Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh.” Ezi Judaba kamaghin akam ikara, “E gumazir tam puram a misueghti an aremeghan kogham.”†

³² (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamagh sua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

³³ Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, egha Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ni uabi nighnigha egha ni akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

³⁵ Ezi Pailat kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni ghaze, ki Judan mav, o? Ni uan adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki nguazir kam in atrivim puvati. Ki nguazir kam in atrivimin ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kam in atrivibar min ingarir puvati.”

18:25: Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 **18:28:** (18:28) Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Rom in gumaziba. Egha Judabar Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Rom in gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham. **18:31:** Jo 19:6-7, Ap 18:15 † **18:31:** (18:31) Rom in gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:37:** Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6

³⁷ Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ezi ki nguazir kam in gangarir vamira damuasa ize. In gangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Egha gumazir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi.”

³⁸ Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

Pailat ter ighuvimin Iesus gafughasa migei

(Matyu 27:15-31 ko Mak 15:6-20 ko Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha givagha egha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, “Ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

³⁹ Egha ia, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Ezi azeniba bar, God Israelbagh Itazir Dughiamin, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim gati. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?”

⁴⁰ Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra a firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)[‡]

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi.

² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha egha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevir mam a garu.

³ Egha me an boroghira izegha a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” Egha me kamaghin migiava an guam apezavira iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti

ia fogham, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimin ingarizim, an an dapanimin ikiavira iti. Ezi korotiar aghevir kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, “Ia gan, gumazir kam a kara.”

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko plisin gumaziba an ganigha kamaghin dei, “Ter ighuvimin a gafugh! Ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia uari a inighiva egh ter ighuvimin a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “A uabi ghaze ‘Ki Godin Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin migei, gumazir kamagh migeim, an aremegham.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregha egha bar atiatingi.

⁹ Egha a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghugha, egha kamaghin Iesusin azai, “Ni nguibar manamin ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi Pailat a migei, “Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isiv temer ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatighai, ni na dikabinamin gavgaviba puvatigham. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.”

¹² Pailat akar kam baregha egha Iesus ateghti a mangasa taviba buri. Ezi Judaba kamaghin

18:38: Mt 27:24, Lu 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 † **18:40:** (18:40) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Rom in gavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:3:** Jo 18:22
19:4: Jo 18:38, 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7

dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarın namakam puvati. Guizbangıra, gumazim uabıra uabi miğia ghaze, an atrivim, egha a Sisarın apanim.”

13 Pailat akar kam baregha, egha Iesusın akua azenan ghu. Egha a jasın dabirabim gaperaghav iti, danganir kam me “Dagıar Azuarim” a garisı. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata”).

14 Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelbagh Itazir Dughiamın isam bagha daghebar amuva bizibar kıram. Kar aruer arızim. Ezi Pailat Judabav gei, “İa ganigh! İan Atrivim kara.”

15 Egha me kamaghın dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! Ter ighuvimın a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “İa ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimın a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghın akam ikara, “E atrivir igharazıba puvati. Sisar bar uabıra!”

16 Kamaghın amizi Pailat Iesus inigha, me ter ighuvimın a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimın a gafu (Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43)

Ezi me Iesus inigha zui.

17 Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, egha nguibar ekiam ategha egha danganir mamın zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Ezi Hibrun akam me ghaze “Golgota.”)

18 Ezi danganir kamın me a isa ter ighuvimın anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongın itima, mam vongın iti. Ezi Iesus aningın torimın iti.

19 Ezi Pailat uaghan me miğeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakın, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.”

20 Me ziar kam, Hibrun akam ko Romın akam ko Grighın akamın, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimın anegurazim, a nguibar ekiam boroghıra iti, kamaghın amizi Judan avırım izava osizirir kamın gara egha a dibori.

21 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghın Pailat miğei, “Ni kamaghın osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni ziam kamaghın an osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’ ”

22 Ezi Pailat men akam ikara, “Marki. Akar ki osirigha gıvazim, a kamaghıra iki.”

23 Midorozir gumaziba ter ighuvimın Iesus gafugha gıvagha, egha gın me an korotiaba inigha egha 4 plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamıra vamıra isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghın gari, me inir akuar avırıba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingari, egha me a isamizir puvati.

24 Egha midorozir gumaziba kamaghın uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararangıva gumazir a ini-amim gifogham.”

Godın Akınafarımın itir akar mam kamaghın miğei, “Me nan korotiaba tuiragh, egh uari danıngam. Egh me satu gikararangıva gumazim amıseveghti a nan korotiar ruarim iniam.” Ezi akar kam guizbangıra otoghasa, kamaghın arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

25 Ezi Iesusın amebam ko, an amebamın afumim ko, Klopasın amuim Maria ko, Makdalan nguıbamın amizim Maria, me bar an ter ighuvimın boroghıra tuıvıghav iti

26 Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghıra tughav iti. Ezi a kamaghın

uan amebam miġei, “Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim.”

²⁷ Ezi a kamaghin suren gumazir kam miġei, “Amizir kam, a datirighin nin amebam.” Ezi dughiar kam in ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha egha an gara uan amebamin min a gami.

Jesus areme

(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49)

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin miġei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami.

²⁹ Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Egha me dipamin suizir bizim inigha egha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi.

³⁰ Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, egha miġei, “A datirighin gifa.” Egha a dapanim aviragha egha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

³¹ Kar dughiar me Sabat bagha bizibar akirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizima Judaba me gumazir kuaba dughiar kam temer ighuviar ikian me aghua. Egha me Pailat kamaghin an azangsiġha ghaze, a men amamangatighti me temer ighuviar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighti, me zuamiram aremeghti me men kuaba adegħ izighram.

³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mam in suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri.

³³ Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puva.

³⁴ Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire.

³⁵ (Ki, Jon, ki gumazir bizir kam in ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia miġei. Akar ki gun miġeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira miġei.)

³⁶ Godin Akinafarimin itir akar mam, a kamakin, “Me an agharitam apirighan kogham.” God kamagh sua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto.

³⁷ Ezi akar igharazir mam Godin Akinafarimin iti, a kamakin, “Me, gumazir afuzimin ruazir kam bagħ ganam.”

Me Iesusin kuam isa mozir igiar mam gati

(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-56)

³⁸ Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a ghuava Iesusin kuam ini.

³⁹ Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarimin Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughur ar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningin borem inigha aning veregha, egha borer kam gami. Ezi borer kam in osimtizim 30 plan kilogramin ghu.

⁴⁰ Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gagħui. Egha inir aghuimin an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami mogħin.

⁴¹ Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimın anegurazir danganir kamın boroghıra, azenir mam iti. Egha azenir kamın mozir igiar mam iti, me dagiar torim atugha, egha me faragha gumazitamın kuatam a gatızir puvati.

⁴² Kar dughiar Judaba Sabatın dughiam bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganim boroghıra iti. Kamaghın amizi, aning Iesusın kuam inigha ghua mozir kamın aneti.

20

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Mak 16:1-8 ko Luk 24:1-12)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amınim mitateghavıra iti, ezi Makdalan nguibamın amizim Maria, a mozimın ghu. Egha a garima mozimın tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.*

² Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir kam, a gumazir Iesus bar ifongezim, an aning bagha ivegha ghu. Egha Maria kamaghın aningın migei, “Me Ekiamın kuam mozimın a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti.”

³ Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha egha mozimın zui.

⁴ Aning vırara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, egha faragha mozimın oto.

⁵ Egha an aviragha mozimın aven gari, egha inir aghuir me Iesusın kuam avarazir kabar gara egha an aven ghuzir puvati.

⁶ Ezi Saimon Pita an gın ghua, mozimın averiamın ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti.

⁷ Egha a inir igharazir mamın garima a uaghan iti, a inir me Iesusın dapanimın ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon

ghaze, me ti a righa egha igharagha aneti.

⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimın otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha egha nighnızir gavgavim iti.

⁹ (Guizbangıra, Godın Akinafarimın itir akam ghaze, Iesus mozimın ua dikavigham. Ezi dughiar kamın aning akar kam tighar deraghvıra a gifogham.)

¹⁰ Egha suren gumazimning uamategha dipenimın ghu.

Makdalan nguibamın amizim Maria Iesusın gani

(Matyu 28:9-10 ko Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimın azenan tughav ikia azi. Egha an aziavıra ikia egha aviragha mozimın averiamın gari.

¹² Egha a enselin pumuningın garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusın kuam faragha ikezimın aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghın apera ezi mam an suemning ikezir naghın apera.

¹³ Egha aning kamaghın Marian azai, “Amizim, ni manmagh suava azi?”

Ezi a kamaghın aningın migei, “Me nan Ekiamın kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.”

¹⁴ A kamaghın migeiava, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, ka Iesus.

¹⁵ Ezi Iesus kamaghın an azara, “Amizim, ni manmagh suava azi? Ni tina buri?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimın garir gumazim, egha a kamaghın Iesus migei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigha ghu, egh danganir ni an atızimın gun na mikemegh. Eghti ki mangıva a iniam.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Maria!”

19:42: Ais 53:9, Jo 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 * **20:1:** (20:1) Wikbar faraghavıra zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:5:** Jo 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:14:** Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4

Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamin a migei, "Rabonai." Akar kamın mingarim a kamakin, "Tisa."

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghvira ikian marki. Egh ni nan aveghbuaba bagh mangiva egh kamaghin me mikim, kon Afeziam, ko men Afeziam, ki a bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan men God."

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me migei, "Ki Ekiamin ganigha gifa." Egha an akar Iesus a mikemezimin gun me migei.

Suren gumaziba Iesusin gani
(Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49)

¹⁹ Ezi Sanden guaratizimin aminim pirigha gifa. Ezi suren gumaziba me Judabar atiatingi, egha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase, eghti azenan itir gumazitam aven izan kogham. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughav iti. Egha a kamaghin me migei, "Ian naviba amiragh iki."

²⁰ A kamaghin migia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonghe.

²¹ Ezi Iesus ua me migei, "Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui."

²² A kamaghin migia, egha uan aminim men a giveragha men amada, egha kamaghin me migei, "Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh.

²³ Egh ia gumazamizibar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da ua puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadagham

koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam."

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12 plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim.

²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, "E Ekiamin ganigha gifa."

Ezi Tomas kamaghin me migei, "Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimningin ganighan koghiva, egh ki uan dafarpuzim an duar torimning datighan koghiva, egh ki uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, egh ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham."

²⁶ Ezi 7 plan dughia givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, "Ian naviba amiragh iki."

²⁷ Egha a kamaghin Tomas migei, "Ni uan dafarpuzimin kagh suiragh, egh ni nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki."

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikara, "Ni nan Ekiam. Ni nan God."

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni nan ganigha gifa, egha ni nighnizir gavgavim nan iti, o? Gumazir na ganizir puvatiziba, me nighnizir gavgavim ikiva, egh gumazir kaba bar akuegham."

Akinafarir kamın mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamın da osirizir puvati.

³¹ Egha, akar ki osirizir kam, ki ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa,

20:17: Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:19:** Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5
20:20: Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1 **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1 **20:23:** Mt 16:19, 18:18
20:24: Jo 11:16, 14:5, 21:2 **20:27:** 1 Jo 1:1 **20:29:** 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8 **20:30:** Jo 21:25 **20:31:** Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13

ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamagh sua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7 plan suren gumaziba Iesusin gani

¹ Ezi dughiar maba givazima Iesus ua uan suren gumaziba Galilin dipamin boroghira uabi isa men aka. Galilin dipamin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto.

² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim), ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim), ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti.

³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, "Ki osiriba burisi mangam."

Ezi me ghaze, "E ni ko mangam." Egha me dikavigha botin mam ghuavanabogha egha me zui. Ezi dimagarir kam in me osirir taba inizir puvati.

⁴ Ezi aruem anangasa ovirima, me gumazir mam garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, "Otariba, ia osiritaba iniz, o?"

Ezi me kamaghin a ikara, "Bar puvati."

⁶ Ezi a me migei, "Ia ivem inigh, agharir guvir botin amadaghan itimin anakunigh, egh ia osiritaba inigham." Kamaghin me ivem akunizi a iraghu, ezi me osirir bar aviriba inigha, egha ua ivem gekuigha anagav avenge.

⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei,

"Kar Ekiamra." Pita faragha in-garasava uan korotiar aruzim sue. Egha a kamaghin oraki, "Kar Ekiamra," egha korotiam uam anerugha uabi ikegha egha dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto.

⁸ Ezi suren gumazir igharaziba me botin zui, egha me ivem osiriba sara anemikirigha zui. Me dipar dadarimin boroghin 100 mitan min iti.

⁹ Ezi me iza dadarimin otogha givagha, egha me avir mam garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi."

¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153 plan osiriba. Egha osiriba bar aviraseme, ezi ivem dutuaghrizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia izi dami."

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, "Ni tina?" Me fo, kar Ekiamra.

¹³ Egha Iesus avim boroghira ghua egha bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi.

¹⁴ Dughiar Iesus mozimin dikavizimin gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita migia ghaze, ni nan sipsipba deraghvira men gan men akuragh

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givazima, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, "Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?"

Ezi Pita ghaze, "Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge."

21:2: Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24

21:3: Lu 5:5

21:7: Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2

21:11: Lu 5:6

21:15: Mt 26:33, Jo 1:42

21:4: Jo 20:14

21:5: Lu 24:41

21:6: Lu 5:4-7

21:13: Jo 6:11, Ap 10:41

21:14: Jo 20:19, 20:26

Ezi Iesus a miġei, “Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akuragh deraghvira men gan.”*

¹⁶ Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a miġei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.”†

¹⁷ Egha dughiar miġezimin uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar miġezim uam an azara ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus miġei, “Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.‡

¹⁸ Ki guizbangira ni miġei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha egha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Ezi ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning feghti, eghti gumazir igharazim ni gikegh ni inighiva danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam.”

¹⁹ (Iesus migirigiar kam miġia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita miġei, “Ni nan gin izi.”

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kam in akam

²⁰ Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kam in garima, an aning in gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesus in afarizim boroghira anetigha, egha

kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham?

²¹ Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?”

²² Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu. Ni nan gin izi.”

²³ Kamaghin amizima, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.” Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu.”

²⁴ Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, egha an akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira.

²⁵ Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvaha bizir kaba akinafaribar da osirighai, nguazir kam in akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

* **21:15:** (21:15) Gumazir maba Iesus in akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifuegħa, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragħa ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 † **21:16:** (21:16) Gumazir maba Pitan akar kam kamagh in a giragħa ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”

21:17: Jo 13:38, 16:30 ‡ **21:17:** (21:17) Gumazir maba Iesus in akar kam kamagh a giragħa ghaze, “Ni nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragħa ghaze, “Ni fo, ki nin roroam.” **21:18:** Jo 13:36, Ap 12:3-4

21:19: Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12 **21:25:** Jo 20:30

Aposelbar Ingangariba

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, ezi me Iesusin Akar Aghuim “Jerusalemın nguibamın aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamın otevíba bar,” an gun me migei. (Ni 1:8in gan.)

Aposelin Akinafarim kamaghın miġia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha ġin a ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimın otevír mabar ghu. Luk uaghan kamaghın en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an ġin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekiar vamira Aposelbar Akinafarim a migei, a Godin Duamın ingangarim. Pentikosin dughiamın Godin Duam faragha Iesusin suren gumazibar ize. Egha ġin Godin Duam niġhniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi. Ezi akinafarir kam e uaghan aposelba akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kınasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamın ġin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelin Akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi

Pol faragha Iesusin ġin aruizir pu-vati. A Iesusin sios gumazamiziba dikabirasa pamtemın ingari. Ezi Iesus Polin diazi, ezi a gumazir aghuimın otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarimın otevír maba, Luk bizir Pol bativizibar geghanasa, a ghaze, “Eia” dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghın amizi, a ghaze, “Eia”. pb

Aposelba Jerusalem aven Iesusin akam akuri

(Sapta 1:1-8:3)

Iesus akar dikirizimın ghaze, a Godin Duam anemangam

1-2 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimın, ki Iesus amizir biziba bar, ko a gumazamizibar sure gamiziba bar, da osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamın ghuavanabozir dughiamın tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamın mangasa, aposelba misevegha egha Godin Duamın gavgavimın ingangarir akabar me migei.*

³ A faragha mızaziba inigha aremegha egha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamın mangasava, a uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar foz, a ua dikavigha iti. 40 plan dughia, dughiar kamın aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativir Arazimın gun me migei.

⁴ Dughiar mam a me ko ikiava, apava miġirigiar gavgavir kam me ganingı, “Ia Jerusalemın nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ia a barazi, ki an gun ia mikeme. Ia a bagh iki.

* **1:1-2:** (1:1) Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7 **1:4:** Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:5:** Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16

⁵ Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.”

⁶ Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?”†

⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Biziba otivamin dughiaaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim pu.

⁸ Eghti Godin Duam ia gisin izighirighti, ia an gavgavim iniam; eghti ia bizir ia ganigha foziba, Jerusalem in nguibamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kam in oteyiba bar, me geghanam.”

*Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20 ko Luk 24:50-53)*

⁹ Ezi Iesus kamaghin mikemegha, egha an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

¹⁰ A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arughava bemira men min tu.

¹¹ Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizima a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizima a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.”

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias a misefe

¹² Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ateghava ua Jerusalem in zui. Olivin Mighsiam kam Jerusalem in

roghira ikiava an ruarim kilomitan vamiran mirara ghu.

¹³ Egha me otivighava, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabara kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Batolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusin otarim, ko Saimon a Selo-tiabar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

¹⁴ Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei, amizir maba ko Maria, Iesusin amebam, koma an doziba sara.

¹⁵ Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi tongin tugha, (men avirimin dibobonim 120)

¹⁶ egha kamaghin migei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin otogha gifa, Devit mikemezir moghira.

¹⁷ Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.”

¹⁸ (Ivezir a uan arazir kuramin inizim, Judas nguazir mam givese. Egha nguazir kam in a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire.

¹⁹ Kamaghin amizi, Jerusalem in itir darasi bar moghira bizir kam baraki, egha me nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamaghin, ghuzir nguazim.)

1:6: Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 † **1:6:** (1:6) Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelba Rom in apengan iti. Ezi Iesus dughiar kam in otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Rom in gavman batueghiva uabi Israelbar ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. **1:7:** Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 **1:9:** Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 **1:14:** Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:16:** Sng 41:9 **1:17:** Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 **1:18:** Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:20:** Sng 69:25, 109:8

²⁰ Egha Pita ghua kamaghin miġia ghaze, “Ezi Godin Akinafarimin itir Ighiabar aven osizirir kam iti,

‘An danganim pura iki,
tav an danganir kamın ikian
marki.’

Egha a uaghan ghaze,

‘A gumazir dapanim,
eghti igharaz tav an dan-
ganim ini.’

²¹ “Ezi kamaghin, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Iesus ko aruizir gumazitam a misivam.

²² Dughiar Jon gumaziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavan-abozir dughiamin tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam a misivam. Gumazir kam Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko miġirigiar kamın gun akam akunam.”

²³ Egha me gumazir pumuningin ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias.

²⁴⁻²⁵ Egha me God ko miġei, “Ekiam, ni gumazibar navir averiaba bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningın tav amiseveghtima, an aposelin ingangarim bagh Judasin dangamin iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamimin ghu.”

²⁶ Egha me dagiaba aningın ziamning osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziamgisin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11 pla aposelbar tongin aneti.

2

Godin Duam izaghiri

¹ Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima, niġnizir gavgavim Iesusin

itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir vamiran iti.*

² Ezima zuamira niġinir mam Godin Nguibamin ikeghava zaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a gizivagha a noke.

³ Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghirava vaghvagha men dapanir siriabagh apiaghiri.

⁴ Ezi Godin Duam bar moghira me gizivaghava, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

⁵ Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me uan nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalemın iti.

⁶ Egha me niġinir kam baregha iza bar uari akuvaghav ikiava, me vaghvagha orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Ezi kamaghin me osemegha okam niġnisi.

⁷ Egha me digavir kuram gamighava azangsis, “Gumazamizir miġeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara!

⁸ Ezima manmaghin amizima e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabav gei?

⁹ E marazi, Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distrighin izezir gumaziba. Ezi marazi Judian Distrigh ko Kapadosian Provins ko Pontusin Provins koma Esian Provinsin ize.

¹⁰ Ezi maba Frigian Distrigh ko Pampilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir danganim a nguibar ekiam Sairinin boroghira itiba ize. Ezi marazi Judan gumazir Romın nguibamin ikegha izeziba.

¹¹ E bar moghira, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Judan arazibagh amuava dar gin

1:22: Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **2:1:** Lo 16:9-11, Ap 1:14 * **2:1:** (2:1) Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar aghavir dughiar ekiam. **2:2:** Ap 4:31
2:3: Mt 3:11 **2:4:** Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15

ghua, egha me uaghan, mati en marasi. Ezima en marazi Kritian arighatizim koma Arabian Distrighin gumaziba, e vaghvaghera me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!”

¹² Egha Judan gumaziba digavir kuram gamighava pura okam nighnighava uarir azangsis, “Kar bizir tizim?”

¹³ Ezima Judan gumazir maba dibovir akabar migia ghaze, “Me wainin dipar aviriba amegha on-gani.”

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11 plan aposelba ko tughav ikia, egha a gumazamiziba pamtem kamaghin me migei, “Ia Judaba koma Jerusalem in itir gumazamiziba, ia bar deraghviram na baragh. Ki bizir otozir kam in gun ia mikemeghtima, ia a gifogham.

¹⁵ Gumazir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.†

¹⁶ Bizir otozir kam, kar God in akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezir moghin,

¹⁷ ‘God kamaghin migia ghaze, Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me daningam.

Eghtima ian otariba ko guiviba God in akam inigha izir gumazibar min mikimtima,
ian gumazir igiaba irebabar min bizibar gantima,
ian gumazir ghuriba irebabar ganam.

¹⁸ Eghti nan ingangarir gumazamiziba,
ki uaghan uan Duam dughiar kabar me daningam,
eghtima me God in akam inigha izir gumazibar akabav kimam.

¹⁹ Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir arazibar akakagh, egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.

Eghti ghuzim ko avim ko muturir dafam otogham.

²⁰ Eghtima aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham.

Bizir kaba faragh otivighti, gin Ekiam Izamin Dughiam otivam.

Dughiar kam Ekiam uan gavgavim ko angangarim sara izam.

²¹ Ezi Ekiam in ziam in deir darasi, a ua me inigham.’

²² “Israel in gumazamiziba, ia migirigiar kam baragh. Nasaret in Iesus, God ia baghava anemadagha gavgavim a ganingizima, ezima a ian aven ingangarir gavgavir ekiaba koma mirakelin gavgavibar ian tongin bizibagh amizima, da otivizima ia dar ganigha uari fo.

²³ God uan ifongiam in gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan otarim isava ian agharim gati. Ezima ia gumazir kurabar agharimin, ia a isava ter ighuvim gatighava a gafuzi, an areme.

²⁴ Ovevem bar Iesus in suiraghan kogham. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevem in osimtizim ataki.

²⁵ Devit in Ighiabar Akinafarim kamaghin mikeme,

‘Ki Ekiam in garima a zurara bar nan borogh in ikiavira iti.

A gavgavim na ganidi.

Eghti bizitam na damuti,
ki akongiva atiatiatingan kogham.

²⁶⁻²⁷ Ezima ni na ateghtima ki ariaghrezibar tongin mozimin aven ikian kogham.

^{2:15:} 1 Te 5:7 † ^{2:15:} (2:15) Judaba dughiar kam in mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei. ^{2:21:} Ro 10:13 ^{2:22:} Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 ^{2:23:} Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 ^{2:24:} Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15

Egh ni ua bagha inabazir gu-
mazim aneteghtima
an nivafizim kurighan
kogham.

Kamaghin nan navim derazi ki
migrigiar aghuibagh ami.
God na damuamin bizir aghuiba,
ki da bagha mizuai.

²⁸ Ni, ikirimirir aghuarim iniamin tu-
avim, a nan akagha gifa.
Ni na ateghti ki ni ko ikiam, egh ni
na damuti, ki bar akuegham.'

²⁹ "Nan adarasi, ki guizbangira ia
migei, en ovavim Devit aremezima
me anefa. Ezima an dagiar mozim
datirighin e ko ikia kati.

³⁰ Egha, Devit a Godin akam inigha
izir gumazir mam, egha a fo, God
migrigiar gavgavim a ganiga ghaze,
'Nin atrivir danganimin ki nin ovavi-
tam afagham.'

³¹ God gin damuamin bizim, Devit
a gifo, a Gumazir God Uam E Ini-
asa Misevezim, Kraiss, an aremegh ua
dikavamin bizim migei. Egha ghaze,
God aneteghtima an ariaghrezibar
tongin mozimin aven ikian kogham.
Egh an nivafizim kurighan kogham.†

³² Ezi gumazir kam Iesus, God a
gamizima a ua dikafi. Ezi e uari uan
damazibar an ganigha, egha migei.

³³ Ezima a ghuavanaga uan
Afeziam Godin agharir guvim gaper-
aghav ikia a da pin gavgavim isi.
Ezi an Afeziam a mikemezir moghin
God uan Duam Iesus ganingi. Ezi
datirighin ia oragha garir bizir kaba,
Iesus uabi dagh ami.

³⁴ Devit Iesusin min Godin
Nguibamin ghuzir puvati. Egha a
kamaghin migei,

'Ekiam kamaghin nan Ekiamin migia
ghaze,
"Ni kagh nan agharir guvimin
daperagh.

³⁵ Mamaghira ikitima ki nin apaniba
dikabiraghti
me nin apengan ikiam."'

³⁶ "Ezi kamaghin amizi, ia Israelba
ia bar bizir kam gifo, ia misuegha
ter ighuvimin gurazir Iesusin kam,
datirighin God a gamizi an Ekiamin
oto, a Kraiss, God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim."

*Gumazir aviriba uan naviba
iragharue*

³⁷ Egha gumazamiziba Pitan akam
barasi, a men navibagh kuizi, me ka-
maghin Pita koma aposelin igharaz-
ibav gei, "En aveghbuaba, e man-
maghin damuam?"

³⁸ Ezi Pita kamaghin me migei,
"Ia bar navibagh iragh Kraiss Iesusin
ziamin rueghti a ian arazir kuraba
gin amangti, God uan Duam ia
daningam.

³⁹ God fomira akam akirigha ghaze,
a uan Duam ia danigam, ia koma, ian
boriba koma, ian saghon itir darasi,
me bar. God, en Ekiam, gumaza-
mizir a men diaziba, a uan Duam me
daningam."

⁴⁰ Egha Pita migrigiar aviribar me
gamuava akar gavgavir maba sara
me mikeme, "Ia uari uarir akuragh,
eghti God dughiar kam in gumaza-
mizir kurar kabagh asighasighiva
uaghan ia gasigasighan kogham."

⁴¹ Ezima gumazamizir aviriba an
akam baregha a gifuegha, egha rue.
Ezi dughiar kannagh God ua 3,000in
gumazamizir maba ua me inizima
me Kraissin adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

2:29: 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8

Sng 16:10, Ap 13:35 † **2:31:** (2:31) Grighin akam me ghaze, "Kraiss", an mingarim God Uam E Iniasa

Misevezir Gumazim. **2:32:** Ap 1:8, 2:24

2:33: Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12

2:36: Ap 5:30-31 **2:37:** Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30

2:38: Lu 24:47, Ap 3:19

2:39: Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17

2:40: Lo 32:5, Fl 2:15

2:41: Ap 2:47, 4:4, 5:14

2:42: Ap 20:7

§ **2:42:** (2:42) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraissin adarasi uari

akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko

wainin dipam api.

2:30: 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11

2:31:

2:32: Ap 1:8, 2:24

2:33: Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12

2:36: Ap 5:30-31

2:37: Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30

2:38: Lu 24:47, Ap 3:19

2:39: Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17

2:40: Lo 32:5, Fl 2:15

2:41: Ap 2:47, 4:4, 5:14

2:42: Ap 20:7

⁴² Egha Kraisin adarasi me aposelbar miğiriğiaba baragha, bizibar uarir akurvagha, egha uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. §

⁴³ Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazir aviriba digavir kuram gami.

⁴⁴ Eghava nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira iti. Egha men bizir men itiba, me uarira akurvasi.

⁴⁵ Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava egha dagheba otevezibar akurvasi.

⁴⁶ Zurara dughiaba me Godin Dipenimin avizim uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera.

⁴⁷ Egha Godin ziam fema, ezi gumazir igharaziba bar me bagha bar akonge. Ezima Ekiam zurara dughiabar gumazamizir igiabar akurvaghavira iti. Kamaghin me bar aviraseme.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

¹ Dughiar mam aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko miğeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui.

² Ezi gumazir navimin averara suem ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mamın anerisi. Tiar akar kamın ziam, Aghuim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuiba me ginge.

³ Ezi a gari Pita ko Jon aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge.

⁴ Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!”

⁵ Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari.

⁶ Ezi Pita kamaghin miğei, “Ki dagiaba puvati. Ki itir bizim, ki ni daningasa. Eghti, Nasaretin gumazim Krai Iesus, an ziamin, ni daru!”

⁷ Egha Pita an agharir guvimin suiraghava, a ghufe. Ezi an duivaniba ko dagariba zuamira gavgafi.

⁸ Ezi a dikava uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sarama Godin Dipenir avizibar aven ghuava, aruava, egha pin uabi ekurava, eghava Godin ziam fe.

⁹ Ezima gumazamiziba bar an garima an aruava Godin ziam fema,

¹⁰ ezi me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, tiar akar Aghuimin apiav ikiava, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹ Ezi gumazamiziba akar kam baregha, egha digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamın gari. Ezi me an garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughaviti. Dipenir azuarir kamın ziam, Solomonin Azuarim.

¹² Ezi Pita kamaghin ganigha, me miğei, “Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, ga gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati.

¹³ Abraham, Aisak ko Jekopin God, en ovavibar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia an aremeghasa a isava apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghaghaha miğeim, ia kamaghin

2:43: Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 **2:44:** Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **3:1:** Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21 **3:13:** Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32

migei, 'E tong a gifongezir puvati!' Egha akirim a gasara.

¹⁴ Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, egha gumazir kuram uari bagh anetaghraghasa Pailat migei. A gumazibav soghezi me aremezir gumazim.

¹⁵ Ia gamizi ia angamra itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kamın ganighava a gifoghava an gun migei.

¹⁶ Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizima, ezi nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizima, a bar dera, ia datirighin uari an gari.

¹⁷ "Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia amizir arazim ia a gifozir puvati, ian gumazir dapaniba sara.

¹⁸ Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezima, me migia ghaze, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisa, mizazim iniam. Ezi God uan migirigiabagh amizi moghin dar dagheba otifi.

¹⁹⁻²⁰ "Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighti dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danighti, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, ia uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi.

²¹ God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezima, me ghaze, 'Iesus datirighin Godin nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.'

Eghti God mikemezir moghin, biziba bar otivam.

²² Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin ian gumazitamra misevegham. Ia, bizir tizir a migeiba, ia bar da baragh egh dar amu.

²³ A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.*

²⁴ Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

²⁵ "God fomira uan akam inigha izir gumaziba akar gavgavim me ganingizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavir ian ovaviba ko ingarizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir dikirizir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikemezi moghin, 'Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamın itir nguibaba bar deravira me damuam.'

²⁶ God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, kamaghin a deravira ia damuam. Egha bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim a misevegha ia bagha faragha anemada."

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

¹ Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam ko Sadyusiba, me izava aning bato.*

² Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın

3:14: Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27,

24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:22:** Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 * **3:23:** (3:23) Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Lo 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26

3:26: Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **4:1:** Lu 22:4, 22:52 * **4:1:** (4:1) Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8

gun gumamazibav gei. Kamaghin amizima gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi.

³ Egha me Pita ko Jonin agharimning suiraghava aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimizaraghan.

⁴ Ezi gumamazir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimizaraghan Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalemın uari akuvaghav iti.†

⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezima Kaiafas ko Jon koma Aleksanda koma ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti.

⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inighava men damazibar izezi, me maghiram aningın azangsisı, “Gua gavgavir manam inigha, egha tinan ziamın gua bizir kabagh ami?”

⁸ Ezima Godın Duam Pita gızıvazıma, a kamaghın me migei, “Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba!

⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsihasa, egha ia ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera.

¹⁰ Eghti ia koma Israelın itir darasi bar moghıra, ia bizir kam gifogh! Kar Nasaretın gumazim Kraıs İesusın ziamın gumazir ian damazibar tughav itim a ua dera. Gumazir kam a İesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡

¹¹ Ezima İesus,

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.’

¹² Nguazir kamın gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. İesusın ziamra e akurvazir aghuım iniam. A uabıra, en akurvazir gumazim.”

¹³ Egha me Pita ko Jonın garima aning bar gavgavıghav atiatir puvatıghava me migeıma, me aningın ganıghava fo, aning sure gamızır puvatı. Aning pura gumazır kınımning. Egha me aningın gara dıgavır kuram gamıgha ghaze, gumazır kamning İesus koma arui.

¹⁴ Egha me gumazır faragha suer ikuvızımın gari, a Jon ko Pita, aning ko tughav itıma, me bizıtam mikıman asa.

¹⁵ Kamaghın me akar gavgavımram aning ganıgızıma aning Judan kotın dipenim ategha zuıma, me aning bagha akam misosi.

¹⁶ Egha me uarır azangsisı, “E manmaghin gumazır kamning damuam? Jerusalemın itir gumazıba, me fo, aning mirakelın bar ekıam gamı. Eghti e kamaghın mikıman kogham, bizır kam guızbangıra otozır puvatı.

¹⁷ Ezi e kamaghın aghua, gumazımızır igharazıba bizır kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavımra aning danıghtıma aning ua İesusın ziamın gun bar tav mikıman kogham.”

¹⁸ Egha me ua aningın diazıma aning aven ghuzıma me akar gavgavımın aningın mıgıa ghaze, gua uamateghıva İesusın ziamın gun

4:4: Ap 2:41 † **4:5:** (4:5) Gumazir okuruar pumuning ko mıkezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar mın iti. Egha men ingangarım kamakın, me Judabar dabırabım gatıvagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 ‡ **4:10:** (4:10) Gumazır okuruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romın gavman faragha zuir gumazım) mıgıa ghaze, a İesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66 ko 23:5ın gan. Egha İesus ovengegha gıvazi, me gumamazıba nighnızır gavgavımın an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Aıs 28:16, Mt 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43 **4:16:** Jo 11:47, Ap 3:9-10 **4:18:** Ap 5:28, 5:40

mikimiva egh gumazitabar sure damuan bar marki.

19-20 Ezima Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir biziba ga dar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?”

21-22 Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40 plan azenibagh afira. Kamaghin gumamaziba uari bizir kabar gari da otivizima, me Godin ziam fe. Kamaghin amizima, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigibaba ko migirigiar gavgavibar maba uam aning gamighava aning amadazima aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi God ko migei

23 Ezima Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba aningin mikemezir akabar gun uan adarasi bar me mikeme.

24 Ezi me kamaghin orehava uari akuvaghava God ko migei. Me kamaghin migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarighava, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari.

25 Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme,

‘Ezima Kantrin Igharazibar Gumaziba tizim baghava atari?

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

26 Ezima nguibabar atriviba me God misoghasava ami.

Ezima gumazir dapanir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.’

27 “Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Jerusalemın nguibamin uari akuvaghava arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A ni fomira uan ingangarim bagha inabazir gumazim.

28 Me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin zui, ni fomiram otivasa mikemezir biziba.

29 Eghti, Ekiam, me atiatir akar e ganingizibagh nighnigh. Egh en akuraghtima e tugh gavgavigh atitingan kogh nin akam kunam.

30 Egh ni uan agharim arimariar gumazibar arightima me deragham. Egh ni mirakelin aviribar bizibar amutima da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir zuezim.”

31 Egha me Afeziam ko mikeme gha givazima, danganir me itim ivazvazima, me bar moghira Godin Duam me gizivazima, me atiatir puvatigha Godin akam kuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi uan bizibar uarir akurvasi

32 Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami.

33 Egha aposelba Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumamaziba, Godin gavgavimin amodoghın me migei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko iti.

34-35 Kamaghin men tav bizitamın otevezir puvati. Ezima gumazir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba isa izava,

4:24: Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 4:27: Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13

4:28: Ap 2:23, 3:18 4:29: Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 4:31: Ap 2:4, 4:29, 16:26 4:32: Ap 2:44-45,

2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8 4:33: Ap 1:8, 1:22, 2:45-47

apospelbagh anidima, me da isava gumazir biziba puvatizibar akurvasi.

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livan gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas Saiprusin nguibar arighatizimin ize.

³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inighava aposelbagh aningi.

5

Ananias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini.

² Egha aning uaghara bar fogha, Ananias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

³ Ezi Pita kamaghin Ananias migei, "Ni manmagh sua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimin dagiar maba ni ua bagha dar suira?"

⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimin dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha an dagiar kabar e gifari? Ni gumazibagh ifari puvati, ni God gifari."

⁵ Ezi Ananias kamaghin oregha degiaghrigha areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini.

⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi kloghin auan pumuning ko mizezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi.

⁸ Ezi Pita an azara, "Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananias ko gua a ini?"

Ezi a kamaghin migha ghaze, "Are, bar an ivezimra."

⁹ Ezi Pita kamaghin a migei, "Gua manmagh sua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam."

¹⁰ Ezi Pita mighavira itima, Safaira an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamin mozimin miriamin anefa.

¹¹ Ezima atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi.

¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fava egha fo, me arazir aghuim gami.

¹⁴ Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo.

¹⁵ Ezi kamaghin gumaziba arimariar gumaziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera izava tuavimin miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua deragham.*

¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

4:36: Ap 11:22-26, 13:2-3 **5:2:** Ap 4:34-37 **5:3:** Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2 **5:12:** Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12 **5:14:** Ap 2:41, 21:20 **5:15:** Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 * **5:15:** (5:15) Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazibagh isin ikiti, me ua deragham. **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12 **5:17:** Ap 4:1-2, 4:6

Ensel aposelbar akurazi, me kalabus ataki

17 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir darasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi.

18 Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati.

19 Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize.

20 Egha ensel kamaghin migei, "Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiva ikirimirir igiar kamın migirigiaba bar, ia gumazamizibav kim."

21 Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir dapaniba bar uari akufa. Egha me aposelba inigh izasa kalabusin dipenimin akam anemada.

22 Ezi polisın maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima me kagh puvatizi, me uamategha izava bizir kamın gun migei,

23 "E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati."

24 Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

25 Ezi gumazir mam iza ghaze, "Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazamizibar sure gami."

26 Kamaghin amizima Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim uan gumazir a ko ingariba, me ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiatir puvati

27 Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin iitir bizim bagha men azangisi.

28 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, "E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha migia ghaze, e Iesus misoghezi an areme."

29 Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin migei, "E God baragham, e gumaziba baragham kogham."

30 Iarara Iesus misuegha ter ighuvimin an gurazima an areme. Ezi en ovavabar God Iesus fezi a ua dikafi.

31 Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizima, an Atrivimin Otaram ko gumazibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egha a Israelbar amuti me navibagh iraghti God men arazir kuraba gin amadagham.

32 E God amizir bizir kabar gun migeir gumaziba, ezi Godin Duam uakan. A baragha an gin zuiba, God uan Duam me ganidi.

Gamalielin fofozim

33 Egha Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha men naviba me bagha bar

5:19: Ap 12:7-10, 16:26 † 5:24: (5:24) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?"

5:26: Mt 14:5, 21:26 5:28: Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 5:29: Ap 4:19 5:30: Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 5:31: Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 5:32: Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 5:33: Ap 2:37, 7:54

ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.

³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan arazimin sure gamir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven dikavigha tughha, ghaze, aposelba tong azenan ikegh.‡

³⁵ Egha a migirigiar kabagh ami, "Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh.

³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati.

³⁷ Ezi an gin, gavman gumaziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mam in faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki.

³⁸ Kamaghin amizima datirighin, bizir kamnagh ki kamaghin ia mikimasa. Bizitam gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham.

³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi."

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghue. Egha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghragha bar akonge.

⁴² Egha dughiaba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar akar aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7 pla gumazir maba aposelbar akurvaghase me amisefe

¹ Dughiar kabanang Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazir maba Grighin akam a migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba me ghaze, "Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati." Bizir kam bagha me atari.*

² Ezi aposelin 12 pla, me suren gumaziba bar men diazima me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, "E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin a derazir puvati.

³ Kamaghin amizima, en adarasi, ia uarir tongin 7 plan gumaziba misefegh. Men araziba, gumaziba ko amizibar damazibar bar deragha, egh Godin Duam me gizivazi, me uaghan fofozir aghuarim iti. Eghtima e me isiva ingangarir kam datightima me an ganam.

⁴ Eghti e uari ingangarir kamning damuam, God ko mikimiva, Godin akar aghuim gumazamizibar sure damuam."

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Ezi me Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan

‡ 5:34: (5:34) Dughiar Pol tighar Kraissin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. 5:36: Ap 21:38 5:37: Lu 2:1-2 5:38: Ais 8:10, Mt 15:13 5:39: Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 5:40: Ap 4:18 5:41: Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 5:42: Ap 9:22, 17:3

6:1: Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 * 6:1: (6:1) Aramin akam, a Judia ko Galilin Distirighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu. 6:3: Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 6:5: Ap 8:5

arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui.

⁶ Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzima me dafariba men dapanibagh isin atigha me bagha God ko migei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalem in itir suren gumazibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezima ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stiven akuragha, egha apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar torimin a dagh amima a da otifi.

⁹ Egha marazi dikavigha Stiven ko me akamin migirigiar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mam in gumaziba, dipenir kam in ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provins in gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.†

¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isava Stiven ganingi. Kamagh in amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.

¹¹ Ezi me mogava, gumazir mabagh ifarasa me abira ghaze, ia kamagh in mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi arazir kam in me gumazamiziba, gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumazibar navibagh amima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghughava an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.

¹³ Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamagh in migei, “Gumazir kam zurara akar kuraba Godin Dipenim ko Judan arazibagh asi.

¹⁴ E orazima a kamagh in migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirighiva a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikiava damaziba bar pamtem Stiven gari. Egha me garima an guam mati enselin min taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazir dapanim Stiven in azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o?”

² Ezi Stiven me ikara, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haran in mangam, a Mesopotemian kantri ikiavira itima angazangarim itir God, a bato.

³ Egha a migia ghaze, ‘Ni uan adarazi koma uan nguazim ategh egh nguazir ki nin akaghamimin mangi.’

⁴ “Ezima Abraham Kaldian nguazim ategha Haran in nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziam in ovevem in gin God nguazir ia datirigh in itir kam in anemada.

⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kam in ikiam. Ezi dughiar kam in Abraham uabi boriba puvati.

⁶ Egha God kamagh in Abraham in migei, ‘Nin ovaviba igharazir darazir kantrin ikiam. Eghti me 400 plan azenibar pura men ingangarir

6:6: Ap 13:3, 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 † **6:9:** (6:9) Friman in gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirigh in me gumazitam in apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 **6:11:** Mt 26:59-61
6:13: Jer 26:11 **7:2:** Stt 11:31 **7:4:** Stt 11:31, 12:4 **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 **7:7:** Kis 3:12

gumazibar otivighti me paz me damuam.

⁷ Eghti ki g'in men arazir kurar me gamim ki a ikaragham. Eghti g'in me kantrin kam ategh azenan izegh, egh danganir kam'in nan ziam fam.'

⁸ Egha God mikarzir mogomem aghorim'in Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziam'in oto, egha amebam a batezi, 8 plan dughiabar g'in Abraham Aisakin mikarzir mogomem atu. Egha g'in Aisak Jekop'in afeziam'in oto. Ezi Jekop en inazir 12 plan afeziam.

⁹⁻¹⁰ "Ezi en inaziba navir averiabar Josep'in ikuvigha Isip'in nguibam'in ingarir gumazim'in ikiasava anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba a g'ivagha egha an akura. God Josep fofozir bar aghuiba a ganingizima an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipbar atrivim bar a gifongeghava egha a gamizi a Isip'in gumazir dapanir ekiam'in iti. Egha an dipenim'in biziba sara gari.

¹¹ "Ezi g'in dagheba otevezir dughiam Isip'in nguibaba bar ko Kenan'in nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inaziba uaghan dagheba puvati.

¹² Ezi Jekop orazima dagheba Isip'in itima, ezi a uan otariba, en inaziba amadazima me darorir farazim gamua zui.

¹³ Ezi me darorir g'in zuim'in ua zuima Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, 'Ki Josep.' Ezi g'in atrivim uaghan Josep'in adarazigh fo.

¹⁴ Egha bizir kam'in g'in, Josep uan afeziam Jekop koma an adarazi 75 plan bar me bagha izamin akam amada.

¹⁵ Ezi Jekop Isip'in nguibam'in iraghu. Egha kagh a ko en inaziba ariaghire.

¹⁶ Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekem'in nguibam'in ua izegha me dag'ar torir mozim gariki,

Abraham fom'ira Sekem'in nguibam'in Hamor'in otariba da ivezezir mozim.

¹⁷ "Ezi God Abraham ko dikirizir akar gavgavim guizbangrama otivasava roghira izima, ezi en gumazamizir Isip'in itiba bar aviraseme.

¹⁸ Ezi g'in atrivir igharazim, a Josep tong a gifozir puvatigha, Isip'in atrivim'in iti.

¹⁹ Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazibagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan datighti, me ariaghresa a me gakaghori.

²⁰ "Ezi dughiar kam'in Moses'in amebam a bate, a God'in damazim'in bar derazir borim. An iakinir pumuning ko m'ikezim'in uan afeziam'in dipenim'in iti, me an gari.

²¹ Egha g'in me a inigha azenan anetizima, atrivim'in guivim a inigha ghua uan borim'in mirarama an gari.

²² Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuim inigha egha an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi.

²³ "Egha Moses 40 plan azenibar anetuzima, ezi a uan adarazi Israelbar ganasa nighnisi.

²⁴ Egha a men mavin garima Isip'in mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, egha a Isip'in gumazim arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme.

²⁵ Egha Moses kamagh'in nighnisi, an adarazi kamagh'in fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati.

²⁶ Egha amimizaraghan Moses garima Israel'in gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizim'in aning migei, 'Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghira uaning misosi?'

²⁷ "Ezi gumazir igharazitav sozim, Moses a dugha ghua, egha ghaze, 'Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?'

7:8: Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2 **7:12:** Stt 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16 **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:20:** Kis 2:2, Hi 11:23 **7:21:** Kis 2:3-10

28 Ni boghinaron Isipin gumazir misoghezi an aremezi moghin, datirighin na misueghti ki aremeghasa?

29 Ezi Moses kamaghin oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia egha borir otarir pumuning ini.

30 “Egha 40 plan azenibar gin, Moses nguazir gumaziba puvatizimin itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain mighsiamin boroghin avivzariar tememin isi naghin purationa a bato.

31 Ezi a bizir kamın ganigha digavir kuram gami. Egha bar roghira mangi deragh ganasava ami, egha Ekiamin tiarim barasi,

32 ‘Ki nin inazibar God, Abrahamın God ko Aisak ko Jekop.’ Ezi Moses nigha egha ganan atiatingi.

33 “Ezi Ekiam a migei, ‘Ni tughav iti naghin, a nan nguazir ki a anogoroghezim. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh.

34 Ki uan gumazamizibar arazir bar kurar me Isipin me gamibar gani. Egha ki men arareba baregha, egha men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.’

35 “Mosesin kamra Israelba an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimin iki egh ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isim aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini.

36 Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Retsin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40 plan azenibar dagh ami.

37 “Egha kar Mosesin kamra, a Israelbav gia ghaze, ‘God ian tongin

akam inigh izir gumazitam nan min anemisevegham.’

38 Ezi Israelba gumaziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a men aven iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamra itim e daningasa, a inis.

39 “Ezi en inaziba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa.

40 Egha me Aronin migei, ‘E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim, Moses, bizir tizim a bato. Egh, ni e bagh marvir guabar ingarightima da en faragh mangam.’

41 Egha dughiar kamın marvir guam me bulmakaun nguzimin mirarama an ingari. Egha me an ofa gamua egha me uan dafaribar ingarizir bizim bagha isava ighiabagh amua bar akonge.

42 Ezi God akirim ragha me gasaragha, egha me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akınafarimin akam an mirara ghu.

‘Ia Israelin gumaziba,

mar ia 40 plan azenibar gumaziba puvatizir danganimin ikia nan ofa gami?

Bar puvati.

43 Ia asem Molekin marvir guamin aver dipenim ia aneteri, egha uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui.

Kar asemningin, ia aningın arazibar gin mangasa aningın ingari.

Kamaghin amizima, ki ian nguazimin ia batoegh,

7:29: Kis 2:21-22, 18:3-4 7:33: Jos 5:15 7:35: Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16 7:36: Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 7:37: Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 7:38: Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 7:39: Nam 14:3 7:40: Kis 32:1, 32:23 7:41: Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19 7:42: Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11

egh ia amadaghti ia mangi
Babilonin nguazimin
vongin ikiam.*

⁴⁴ “Ezima en inaziba gumaziba pu-
vatizir danganimin itima Godin Aver-
penim me ko iti. Dipenir kamın aven
me fo, God me ko iti. God Moses
mikemegha an akazim moghira, Is-
raelbav kemezi me an ingari.

⁴⁵ Ezi en inaziba Averpenim inigha,
egha anetera egha Josuan gin izi. Me
ghua nguibar igharazimin nguazim,
God men damazibar me batoghezi,
me a ini. Averpenir kam me ko
ikiavira itima Devitin dughiam oto.

⁴⁶ Ezi Devit Godin damazimin de-
razi God deraviram a gami. Egha
a kamaghın Godin azara, ‘Ki Jekopin
God bagh dipenimin ingaram, o?’ Ezi
God ghaze, ‘Puvati.’

⁴⁷ Ezi gin Solomonra a bagha
dipenimin ingari.

⁴⁸ “Ezi Godin bar pin itim dipenir
gumaziba ingaribar itir puvati.
Godin akam inigha izir gumazim
kamaghın mikeme,

⁴⁹ ‘God ghaze, overiam a nan atrivir
dabirabim.

Ezi nguazim ki uan suebar
asir danganim.

Dipenir manmagh garim, ni na
bagha an ingarasa?

Ezi ki avughsamin dan-
ganim managh iti?

⁵⁰ Ezi bizir kaba bar,
ki dar ingari.’ ”

⁵¹ Egha Stiven maghira Judan kotin
gumazibav gei, “Ia bar orazir pu-
vatizir darasi! Egha ian naviba ko

nighniziba mati, God gifozir puvatizir
gumaziba! Ia uan inazibar mirarama
ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a
batosi!

⁵² Ian inaziba osımtiziba Godin
akam inigha izir gumaziba bar
moghira me gariki. Ezi me fomira
Godin damazimin derazir gu-
mazimin izirimın gun migeima, ian
inaziba me misozi me ariaghire.
Egha datirighın ia a isa gumazir
kurabar dafaribagh atigha egha a
misoghezi an areme.

⁵³ Ia enselbar dafaribar Moses Os-
irizir Araziba inigha, egha a dar gin
zuir puvati.”

*Me dagiabar Stiven ginivizima an
areme*

⁵⁴ Ezi me kamaghın oregha, men
navir averiaba a bagha bar ikuvigha
egha a bagha uan ataribagh ivi.

⁵⁵ Ezi Godin Duam Stiven
gizivazima, a kogha Godin Nguibamin
Godin angazangarir gavgavimin
gari, ezi Iesus Godin agharir guvimın
tughav iti.

⁵⁶ Ezi a kamaghın migei, “Ia Gan!
Ki Godin Nguibamin garima, a
kuiaghrizima Gumazibar Otarim
Godin agharir guvimın tughav iti.”

⁵⁷ Ezi me kamaghın oregha
pamtem diava ara, egha dafaribar
uan kuaribav kongegha, egha ive-
mara a bagha zui.

⁵⁸ Egha a kurugha nguibar ekiamın
azenan ghugha, egha maghirama
dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir
darasi uan azenan azuir korotiaba

* **7:43:** (7:43) Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamın iziam, me Godin min an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gumazim, Amosın akınafariminın iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghın mikeme, Israelba faragha guzin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelbar gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelbav sogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (2 King 24:10-16in gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22 **7:51:** Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 **7:52:** 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 **7:53:** Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:54:** Ap 5:33 **7:55:** Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 **7:56:** Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 **7:58:** Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12

suegha egha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.”

⁶⁰ Egha a uan tevimning apirigha irigha egha pamtem dei, “Ekiam, men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha,

8

egha areme. ¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamın ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarasi pazavira me gami

Dughiar kam me Stiven misoghezimaf an areme. Ezima me Jerusalemın itir Kraisin adarasi pazavira me misoghava, egha arazir kurabar me gami. Kamaghin amizima, Kraisin adarasi bar ara Judian Distrigh ko Samarian Distrighin ghue. Ezima aposelbara Jerusalemın iti.

² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isava mozim gatigha a bagha puvira azi.

³ Ezima Sol Kraisin adarasi me gasighasighavira ikiava, egha men dipenibar vaghvagher dar ghuava gumazamiziba sara me isava me kurvagher kalabus garisi.

Aposelba akar aghuim Judian Distrigh ko Samaritan Distrigh anekura gharui

(Sapta 8:4-12:25)

Filip Samarian Distrighin akar aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me akar aghuim nguibar me itibar anekuri.

⁵ Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam kuri.

⁶ Ezi gumazamizir okuruaba an akaba baragha, egha a mirakelin arazibagh amima da otifi, ezima me kuariba arigha bar deravira a barasi.

⁷ Ezi me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghraghava azenan izi. Ezi gumazir aviribar agharir amiriziba ko suer kuvtiziba uaghan ua dera.

⁸ Kamaghin amizima, nguibar kamın amiziba ko gumaziba bar akonge.

Saimon, kukunir gumazimın eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamın ikia mirakelin ifavarir kuraba dagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki gumazir ekiam.”

¹⁰ Ezima gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonın akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonın iti.”

¹¹ A dughiar aviribar mirakel ifavarir kurabagh amima da otivima me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui.

¹² Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimın akar aghuim ko Kraisin Iesusın ziam sara akuri. Kamaghin amizima, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamın ikiava, me rue.

¹³ Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikiava egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otivima, a digavir kuram gami.

¹⁴ Ezi Jerusalemın itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godın akam inigha givazi, kamaghin

† 7:58: (7:58) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamın azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Wok Pris 24:13-16, ko Namba 15:35in gan.

7:59: Sng 31:5, Lu 23:46

7:60: Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5

8:1: Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20

8:4: Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19

8:7: Mt 10:1, Mk 16:17

me Pita ko Jon amadazima aning me bagha ghu.

¹⁵⁻¹⁶ Samaritan gumazamiziba, me Iesusin ziamin ruegha, me Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizima Pita ko Jon ghuava otogha me Godin Duam iniasava aning me bagha God ko migei,

¹⁷ Ezima aning God ko mikemegha, uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon garima, aposelning uan aghariba fegha me gisin atizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei,

¹⁹ “Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan agharim fegh tav gisin datightima, a Godin Duam iniam.”

²⁰ Ezi Pita kamaghin Saimon mikeme, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kam in God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam.

²¹ Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizima, ni Godin ingan garimin aven ikian kogham.

²²⁻²³ Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin navim giragh arazir kuraba da ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham.”

²⁴ Ezima Saimon an akam ikara, “Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham.”

²⁵ Ezi Pita ko Jon Ekiam aning in akurvaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalem in ghuava, akar aghuim Samaritan Distrighin nguibar aviribar an akura zui.

Filip Itiopian gumazim akar aghuimin a migei

²⁶ Ezi Ekiam in ensel Filipin migei, “Ni Sautin tuavimin mangi, a Jerusalem ategha ghuaghira Gazan

nguibamin oto. Tuavir kam gumaziba puvatizir danganim in iti.”

²⁷⁻²⁸ Ezima, a maghira zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato. Ezi a gumazir dapanim, a Itiopian atrivir amizim Kandasin dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalem in ghugha Godin ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimin gari.

²⁹ Ezi Godin Duam Filip migei, “Ni mangiva karisin munamin borogh in iki.”

³⁰ Ezi Filip ivegha ghuava karisin borogh in ghugha Itiopian gumazim barasi, a Aisaia, Godin akam inigha izir gumazimin akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir bizir kam ni a gifo?”

³¹ Ezi Itiopian gumazim a ikara, “Ki manmaghin fogham? Tav na geghanightima, ki fogham.” Egha a Filip migha ghaze, “Ni izivanang na ko daperagh.”

³²⁻³³ Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari,

“A mati sipsip in min me a misoghasava, a inigha ghu.

Sipsip in nguziba, me dar ariziba aghorasava amima da pura nimira iti.

Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima, a pura nimira ikia bizitam migeir puvati.

Ezi me bar a dikabiragha, egha deraghavira an kotiam gamizir puvati.

Kamaghin amizima, a boriba puvati, ezi tina an gun me geghanam?

Me an ikirimirim a givazima, ezima a ua nguazimin itir puvati.”

³⁴ Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ni na mikemegh, ga uaning, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabi migei, o igharazitav migei?”

35 Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin migia ghua, egha Iesusin akar aghuimin gun a migei.

36-37 Ezi me tuavimin ghuava, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin migei, "Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?"*

38 Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim migeima, a karis gamizima a tu. Ezima Filip ko Itiopian gumazim dipamin aven iraghughzi, Filip a rue.

39 Ezi me dipamin ikegha azenan izezima, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filip bagha garava avenge, egha tuavimin ghuava bar akonge.

40 Ezima Filip gari, a Azotuzin nguibamin oto. Egha a ghuava, nguibaba bar dar akar aghuim akura ghua Sesarian oto.

9

Sol uan navim gira (Aposel 22:4-16 ko 26:9-18)

1-2 Egha dughiar kam Sol Iesusin suren gumazibagh asighasighiva, egh me misoghtima me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanir ekiam bagha ghua kamaghin azai, "Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, 'Sol, gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, an an apigh, an suiraghiva mangiva kalabusin gumazimin min a ikirarighiva, Jerusalem mangam.'"

3 Ezi a Damaskusin nguibamin boroghin izima overiamin angazangarir gavgavim a gisira.

4 Ezi a irigha nguazim girigha egha orazi, tiarir mam kamaghin a migei, "Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?"

5 Ezi Sol azara, "Ekiam, ni tina?"

Ezi a kamaghin a migei, "Ki Iesus, ni na gasighasisi.

6 Egh ni dikavigh, nguibamin mangi. Egh migirigiar ni manmaghin damuamim, gumazir mam tighar ni mikimam."

7 Ezi gumazir Sol koma zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baregha egha gumazitam garir puvati. Kamaghin amizi me migirigiaba puvatigha pura iti.

8 Ezi Sol ua dikavigha, egha uan damazimning kuigha, egha a bizitam garir puvati. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningin suiragha a inigha me Damaskusin zui.

9 A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mikezimin ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

10 Dughiar kam Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananias. Ezi Ekiam irebamin min bizimin garimin aven an dei, egha ghaze, "Ananias!"

Ezi an a ikara, "Ekiam, ki kati."

11 Ezi Ekiam a migia ghaze, "Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko migia iti. Kamaghin amizi, ni dikavigh, tuavir kam mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh azaragh.

12 Sol irebamin min bizimin garima, gumazimin ziam Ananias, a iza agharim a gisin atigha an damazimning gamizima, aning ua deraghasa."

13 Ezi Ananias a ikara, "Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba gumazir

8:35: Lu 24:27, Ap 18:28 8:36-37: Ap 10:47 * 8:36-37: (8:37) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, "Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam." Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, "Ki nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin iti, a Godin Otarim." 8:39: 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 8:40: Ap 21:8 9:3: Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8 9:4: Mt 25:40 9:5: Ap 5:39, 1 Ko 15:8 9:7: Ap 22:9, 26:13 9:10: Ap 22:12 9:11: Ap 16:9, 21:39, 22:3 9:13: Ap 8:3 9:14: Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22

kamin gun migei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalemın aven itiba paza me gami.

¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba akar gavgavim an amamangatizi a ize. Egh tina nin ziamın ni ko migeiba, a men suighıva kalabus darıgham.”

¹⁵ Ezima Ekiam kamaghın Ananias migei, “Ni mangı! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumaziba ko men atriviba koma Israelın gumaziba bagh mangam.

¹⁶ Eghti a mızaziba ko osımtızir nan ziamın iniamiba, ki da an akagham.”

¹⁷ Ezi Ananias dipenimın ghua an aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin atıgha, egha ghaze, “Nan aveghbuam, Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimın ni bato. Ni ua gantı, Godın Duam ni gizıvaghısa, kamaghın amizi a na amadazi ki ize.”

¹⁸ Ezi bar zuamırama, osirir naziamın mın garir bizim Solın damazimningin ikegha kuiaghiri. Ezi a datırıghın ua gari. Ezi a dikavizıma me Iesusın ziamın a rue.

¹⁹ Ezi a dagher maba amegha gın ua uan gavgavim ini. Egha Sol Iesusın suren gumaziba ko mong dughıar mabar Damaskusın ike.

Sol akar aghuim Damaskusın anekuri

²⁰ Egha Sol Iesusın suren gumaziba ko Damaskusın ikia maghıra God ko migeir dipenibar akam kura ghaze, Iesus a Godın Otarim.

²¹ Ezi Solın migirigiam baraghizi darasi, me digavir kuram gamıghava azai, “Kar ti gumazir kamnaghıra, a Jerusalemın ikia Iesusın ziar kamin deir gumazamiziba, men suıgha me gasıghası? Egh a ti me inıgh mangı kalabusın gumazibar mın me ikırarıgh ofa gamir gumazibar

dapanibar dafarim darıghısa, egha a kagh ize?”

²² Ezi Solın akar a kuri kabanangın gavgavim bar ghuanabozi a migirigiam bar deravırama anebıghizi, Judan gumazir Damaskusın itiba fo, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim, Krais.

Judaba Solın apanimın itima an aravghu

²³ Ezi dughıar avırıba ghuezıma, ezi Judaba Sol mısueghti an aremeghasa tuavıba buri.

²⁴ Egha me a mısoghasava amua arueba ko dimagarıba zurazurara a bagha nguıbar ekiamın tiar akabar gari, ezi Sol men nıghnızir kurar kam gıfo.

²⁵ Ezi an gın aruir gumazıba, me dimagarimın a mikemezi an akırar ekiam gaperazıma, me dagıar divazir torir mamın anetaghizıma a ghuaghıra nguıbar ekiamın divazimın azenan iri.

Sol Jerusalemın iti

²⁶ Ezi Sol Jerusalemın izegha, egha Iesusın suren gumazıba uaghan men aven angasa ami. Ezi me nıghnızir gavgavim kamaghın an itir puvatı, a Iesusın suren gumazim, egha me bar an atiatingi.

²⁷ Ezi Barnabas a inıgha an gun aposelbav kımasa zui. Egha a me migei, Sol tuavimın ghua Ekiamın gani. Ezi Ekiam a mikeme, egha Damaskusın tavın atiatingizir puvatıgha, Iesusın ziamın akam akuri.

²⁸ Ezi Sol Jerusalemın deravıra me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatıgha Iesusın ziamın akam kura ghuavıra iti.

²⁹ Egha a Judan Grıghın akam migeir gumazıba ko me uariv gıa uari adosi, ezi me a mısueghti an aremeghasava ami.

9:15: Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7
9:16: Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28
9:17: Ap 13:52, 22:12-13
9:21: Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23
9:22: Ap 17:3, 18:5, 18:28
9:23: Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23
9:26: Ap 22:17, Ga 1:17-19
9:27: Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8
9:29: Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26
9:30: Ga 1:21 * **9:30:** (9:30) Ezi gın Barnabas Sol inıgh Antioghın mangasa, egha ghua Tarsusın nguıbamın a buri. Ni Aposel 11:25ın gan.

³⁰ Ezi Kraisin adarasi kamaghin oregha fogha, egha a inigha Sesarian nguibamin ghuaghira, egha a isa Tarsusin nguibamin anemada.*

³¹ Ezi Judian Distrigh ko Galilin Distrigh ko Samarian Distrighin aven itir Kraisin adarasi, dughiar kamın navir amirizimın ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuvanadi. Gumazamiziba Godin atiatiava an apengan iti.

Pita Ainas gamizima a ua dera

³² Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamin itir Godin gumazamizibar ganasa zui.

³³ Egha nguibar kamın gumazir mam bato, an ziam Ainas. An soroghafariba amirazima, ezi a 8 plan azenibar misiamra iti.

³⁴ Ezi Pita kamaghin a migei, "Ainas, Krai Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh." Ezi Ainas zuamira dikafi.

³⁵ Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimın itir gumazamiziba, me an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize.

Pita Tabita gamizima a ua dikafi

³⁶ Ezi Jopan nguibamin suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganaraziba akurvasi.

³⁷ Ezi dughiar mamın arimariam a inizima an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pin itimın aneti.

³⁸ Jopan nguibam Lidan nguibam boroghira iti, kamaghin suren gumaziba kamaghin orazima, Pita Lidan itima, ezi me gumazir pumuning a mikimasa aning amadazima aning zui. Ezi aning ghua a migia ghaze, "E uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!"

³⁹ Ezi Pita aning ko ghuava otogha egha maghira ghuriar pin itimın ghuavanabo. Ezi amizir odiarir pura itiba an miriamın tuivighav

ikiava, aziava egha uan korotiaba ko korotiar azenan azuir Dorkas me ko angamra ikia me bagha ingariziba an akakasi.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamiziba bar me amangizi me azenan ghue. Ezi a uan tevimning apirigha God ko migei. Egha a raghrighava amizir aremezim garava ghaze, "Tabita, ni dikafigh." Ezi a uan damazimning kuigha egha Pitan apigha, egha dikavigha apera.

⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Ezi a nighnizir gavgavim God baghavira itir gumazamizir odiaribar diagha men akazi me gari, an angamra iti.

⁴² Ezi Jopan itir gumazamiziba bizir kamın eghaghanim baregha men aviriba nighnizir gavgavim Ekiamın iti.

⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganidi

¹ Gumazir mam Sesarian nguibamin iti, an ziam Kornilius. A Romın midorozir gumazir 100 plan garir gumazim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba.

² Kornilius a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godin apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamizir onganarazibar akurvagha, egha zurara God ko migei.

³ Dughiar mamın 3 kloghin guaratizimın Kornilius bar deravira garima Godin ensel irebamin min bizimın aven iza kamaghin a migei, "Kornilius!"

⁴ Ezima Kornilius atiati dikiraviram an gara, kamaghin an azara, "Ekiam, bizir itizim?"

9:34: Ap 3:6, 3:16, 4:10 **9:35:** 1 Sto 5:16, Ap 11:21 **9:36:** 1 Ti 2:10, Ta 3:8 **9:40:** Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 **9:43:** Ap 10:6 **10:1:** Mt 8:5, Ap 27:1-3 **10:2:** Ap 8:2, 10:22, 10:35, 22:12
10:3: Ap 3:1, 10:30, 11:13

Ezima ensel an azangsizim ikara, “God nin miġirigiaba baragha, ingangarir ni gumamazir onganaraz-ibagh amir biziba, an a dagh ifuegħa egha dagh niġnisi.

⁵ Egh ni datirighin gumazitaba Jopan me amadagħtima, me mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, a batogh a inigh izi.

⁶ A Saimon ko iti, asizir inibar bizibar ingarir gumazim. An dipenim ongarir miriamin iti.”

⁷ Egha enselin Kornilius mikemezim anetegħa ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagħa izi.

⁸ Ezima a bizir otivizir kaba, dar gun bar me mikemegħa, me amadazima me Jopan ghue.

Pita irebamın mın bizimın gari

⁹ Ezi amimizaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghuava Jopan nguibar ekiamin boroghın otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avuġhsir danganimin ikia God ko miġei.

¹⁰ Egha Pita mitiriam an azima, a dagħetam ramasa, ezi me dagħebagh amuavira itima, a irebamın mın bizir mamın gari.

¹¹ Egha a pin garima overiam kuiagħrizima, bizir mam inir avizir dafamin mın gari. Bizir kam, me an ruagħatevir 4 plan suirazima, a nguazimin izagħiri.

¹² Egha an aven, asiziba bar-asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragħa aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti.

¹³ Ezi tiarir mam kamagħin a miġei, “Pita, ni dikavigh, dav suegh dar ami.”

¹⁴ Ezi Pita kamagħin a ikara “Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godın damazimin bizir mizirizitam amezir puvati.”

¹⁵ Ezi tiarim uam a miġei, “Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.”

¹⁶ Ezi bizir kannagh dughiar pumuning ko mizekimin Pita bato. Ezima inir avizir ekiam kam zuamira uamategħa overiamın ghuavanabo.

¹⁷ Pita irebamın mın ganizir bizir kamın mingarim ginighniġhavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonın dipenim bagħa azangsisi, an dipenim managh iti. Egha me datirighın izava an tiar akamin otifi.

¹⁸ Egha me diava azangsisi, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”

¹⁹ Pita irebamın mın ganizir bizim ginighniġhavira itima, Godın Duam a miġei, “Saimon, gumazir pumuning ko mizekim ni buria għarui.

²⁰ Ki me amadazima me ni bagħa izi. Kamagħin, ni me ko mangisi niġhnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vangınan magiri.”

²¹ Ezi Pita vangınan iragħugħa me miġei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagħa izi?”

²² Ezi gumaziba an akam ikara, “Kornilius 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ni bagħa e amadazima e ize. A Godın damazimin deragħa an apengan itir gumazim. Judan gumamaziziba bar a gifongegħa an ziam fe. Ezima Godın enselin mam a miġia ghaze, ni Pita bagħ akam amadagħti a nin dipenimin izegħ miġirigiatabar amuti ni da baragh.”

²³ Egha Pita me miġeima, me dipenimin aven ghu. Me akuigha amimizaraghan niġhnizir gavgavim Iesusın itir gumazir maba sara, Jopan ikeghava uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusın dipenimın ghu

²⁴ Me akuigha ua dikavigha ghua, me Sesarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan

10:6: Ap 9:43 **10:9:** Ap 11:5 **10:11:** Ap 11:5-17 **10:14:** Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14
10:15: Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19, Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25 **10:19:** Ap 11:12, 13:2 **10:22:** Ap 10:1-2, 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12

adarasi diagha, me akuvagha me ko iti.

²⁵ Pita dipenimîn aven zuima, Kornilius a batoghava, an guamîn uan tevir akurimning pirighav aperaghav an ziam fe.

²⁶ Ezi Pita an suiraghav a fe, egha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”

²⁷ Pita a miġiavira dipenimîn aven ghua garima, gumamazir aviriba uari akuvaghav iti.

²⁸ Ezima a me miġei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazibar boroghira mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghin na miġia ghaze, ki gumazitam Godin damazimîn mizirizim a darighan kogham.

²⁹ Ezi ia na bagha akam amadazima ki aghuazir puvatiġha, egha kagh ize. Egha ki ian azangsi, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius an akam ikara, “Dughiar pumuning ko pumuning ġivaziġha, ki 3 kloghin guaratizimîn uan dipenimîn aven ikia God ko miġei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamîn mitighav iti.*

³¹ Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin miġirigiam baraki, egha arazir ni gumamazir onganarazibagh amir biziba, an adagh niġnisi.

³² Eghti Saimon, an ziar mam Pita, a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimîn dipenimîn akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamin iti.’

³³ Kamaghin amizima ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. Egha e datirighin bar iza Godin damazimîn iti. God ni

mikemezir akaba, ni dav kintima e bar da baragham.”

Pita Korniliusin dipenimîn Godin akam kuri

³⁴ Ezi Pita Korniliusin dipenimîn aven itir darasiv gei, “Bar ġuizbangira, ki datirighin fos. God gumazir vabara ifuegħa merara garir puvati, a bar gumazibagh ifonge.

³⁵ Nguibaba bar dar itir gumamazir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge.

³⁶ Kar God Israelin gumamaziziba bagħa amadazir akam. A kamaghin miġei, Krais Iesus a bar mogħira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimîn iti.

³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrigh Galilin dikafi. Da, Jon gumaziba ruasa akam kuragħa aruigha ġivaziġha, da ġin otifi.

³⁸ Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganġi. Egha God a ko itima, kamaghin amizi a nguibabagh arua gumamazizibar akurvasi. Egha Satanin apengan itir gumamazizibagh ami me ua dera.

³⁹ “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalemîn nguibamîn bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegħa ter ighuvimîn aneguraziġha an areme.

⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko miġezim ġivaziġha God a gamima a ua dikafi. Ezi God a isava gumamazizibar aka.

⁴¹ Egha a bar Judaba bar me bativizir pu. Puvati. An e gumazir God miġeviziba, erara an gari. An aremegħa ua dikavizir dughiamîn ġin, an e ko ikiava dagħeba ko dipaba ame.

⁴² Iesus an akam gun gumamazizibav kimasava e mikeme. A ghaze,

10:26: Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1

* **10:30:** (10:30) Gumazir kam, a Godin enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10 **10:34:** Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14
10:38: Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5

e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotiaba baragham, ovia ghueziba ko angamra itiba sara.

⁴³ Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam kuni. Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin ziamin tuavim an arazir kuraba gin amadagham.”

Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin Duam isi

⁴⁴ Pita akam kuravira itima, gumazamiziba a baragha itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri.

⁴⁵⁻⁴⁶ Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin me digavir kuram gamigha kamaghin migia ghaze, “Munagh gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷ Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruam en anegorosi?”

⁴⁸ Ezima Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Kraisi Iesusin ziamin me ruam.” Ezi me ruegha givagha, egha uari ko dughiar tabar ikiasava Pita migei.

11

Pita Jerusalem ghugha egha bizir otivizibar gun migei

¹ Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Godin akam ini.

²⁻³ Ezi kamaghin Pita uamategha Jerusalem ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara egha ghaze, “Ni ghua uan mikarzir

mogomebar iniba aghorezir puvatizibar gumazibar dipenibar ghua egha me koma api.”

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba bar deravira dar gun me migei,

⁵ “Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min bizim garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatevir 4 plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara.

⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuareziba iti.

⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam na migei, ‘Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.’

⁸ “Ezi ki a ikara, ‘Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.’

⁹ “Ezi tiarim ua Godin Nguibamin migei, ‘Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.’

¹⁰ Ezi dughiar pumuning ko mizezimin bizir kam amigha eghava ua ekuighava overiamin ghuavanabo.

¹¹ “Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mizezim, me na bagha Sisarian nguibamin me amadazima me iza dipenir ki itimin oto.

¹² Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisiva nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6 plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue.

¹³ Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha egha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh.

¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, eghti tuavir kam in ni

10:43: Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:47:** Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:48:** Ap 2:38 **11:5:** Ap 10:9-48 **11:12:** Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:14:** Ap 16:31

ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

15 “Ezi ki maghira migeima Godin Duam me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghiri moghin.

16 Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.’

17 E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Krai Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan uan Duam, bizir aghuimin min me ganingi. Kamaghin amizima ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?”

18 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumaziba kamaghin oregha, egha uam ataramin nighniziba putatigha Ekiamin ziam fa, ghaze, “A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba amamangatightima me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam.”

Antioghin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti.

19 Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar arava, egha saghon Fonisian Distrigh ko Saiprusin arighatizim koma Antioghin nguibar ekiamin ghua Godin akam Judan gumazibara me migei.

20 Ezi men marazi uaghan Saiprusin arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin akar aghuimin gun Grighin gumazibav gei.

21 Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

22 Ezi Jerusalem in itir Kraisin adarasi bizir kam in eghaghanim baregha, egha me Barnabas amadazima an Antiogh in ghu.

23 Ezi an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar a bar me migei.

24 A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

25-26 Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antiogh in ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi koma uari akufa. Egha gumazamizir bar aviriba men sure gami. Ezi Antiokra suren gumaziba faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darazi, me a ini.

27 Ezi dughiar kamnang, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalem in ikegha Antiogh in iza ghiri.

28 Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha tugh a egha Godin Duamin gavgavimin ghaze, Rom in nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimin itir dughiamin bizir kam oto.)

29 Ezi suren gumaziba akam misuegha egha me vaghvagh uan dabirabimin min daghaba aningiva, Judian itir darazir akurvaghsi a da amangasa.

30 Egha kar me kamaghin ami, me uan daghaba isava, Barnabas koma Sol ganingizi, aning ghua men gumazir aruabagh aning.

12

Herot Jems misoghezi ma an areme, egha Pita kalabus gati

11:15: Ap 2:4 11:16: Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 11:17: Ap 10:47, 15:8-9 11:18: Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16 11:19: Ap 8:1-4 11:21: Ap 2:41 11:22: Ap 4:36 11:23: Ap 13:43 11:24: Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 11:27: Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 11:28: Ap 21:10 11:29: Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 11:30: Ap 12:25

1 Dughiar kamın Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.*

2 Egha a migeima, me Jonin aveghbuam Jems midorozir sabamin a misoghezima, an areme.

3 Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghin amizima, a uaghan Pita isa kalabus gati. Herot Yis puvatizir Bretin Isamin Dughiamin bizir kam gami.

4 A Pitan suiraghava a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4 plan okuruabar agharim gati. Ezi me dughiaaba isa vaghvaghera an gari. Egha 4 plan okuruar kabang, me dar vaghvaghera 4 plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelbagh Itazir Dughiamin Isar Ekiar kam givaghtima, a Pita isi gumazamizir aviribar damazimin a kot darighasa.

5 Ezi Pita kalabusin dipenimin aven itima Kraisin adarasi uan navir averiabar a bagha puvira God ko migiavira iti.

Ensel kalabuziar dipenimin Pita inigha azenim gati

6 Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamın, aminim tighar tiam, me senin pumuningin a ikezima a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimin a bagha gara tiar akamin iti.

7 Ezi zuamira Ekiamin ensel otozima, an angazangarim kalabuziar dipenimin aven sira. Egha ensel Pitan ivim a misuegha a gaghura kamaghin migei, "Ni zuamira dikafigh!" Ezima senin an agharimning gikezimning firiaghrigha nguazim giri.

8 Ezi ensel a migei, "Korotiam arughiva, egh dagarir asuabar aghuigh." Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel a migei, "Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin izi."

9 Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. Egha a bizir kabagh fozir puvatizima, ensel dagh amima, da guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamin min bizimin gari.

10 Aning ghuava, kalabusin dipenimin garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin zuir ainin tiar akar nguibar ekiamin zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghrizima, aning azenan ghua tuavir mamın zui. Aning mong saghon ghuava, ensel zuamirama Pita ategha ghu.

11 Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamaghin migei, "Ki datirighin guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotin agharim da nan akura, egha Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura."

12 Ezi Pita bizir kabagh foghava, Jonin amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumazamizir avirim uari akuvaghera dipenir kamın ikiava God ko migei.

13 Ezi Pita azenan ikiava divazimin tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimin ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi.

14 Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha ivegha aven ghugha, kamaghin gumazamizibav gia ghaze, "Pita muna iza tiar akamin iti!"

15 Ezi me kamaghin a migei, "Ni onganis ti." Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, "Puvati. Guizbangira a iti." Ezi me a migia ghaze, "Ni ti an enselin gani."†

* 12:1: (12:1) Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiamin itir Atrivir kam Herotin ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam. 12:2: Mt 4:21, 20:23 12:3: Ap 4:3 12:4: Kis 12:1-27 12:5: Je 5:16 12:6: Ap 5:23 12:9: Ap 10:3, 10:17, 11:5 12:10: Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9 12:12: Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 12:15: Mt 18:10, Ap 26:24 † 12:15: (12:15) Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumazibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiam.

¹⁶ Ezi Pita tiam gafughafuzima, me izava tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami.

¹⁷ Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, "Ia bizir kabar gun Jems koma aveghbuaba sara mikemegh." Egha Pita me ategha danganir igharazimin ghu.‡

¹⁸ Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsiha ghaze, "Pita managh ghu?"

¹⁹ Ezi Pita itir puvatizima, Herot a gumazibav kemezima me Pita buri-asa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizima an midorozir gumazir Pitan ganiziba, Herot me isa kot gatigha egha ghaze, me aremegham. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sesar-ian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

Herotin ovevem

²⁰ Egha Herot adarim Tair koma Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi, kamaghin amizi, me datirighin uari akuvaghav izav an ganasa. Me faraghav Blastus ko uari mikemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Ezima, me gin Herot men apangkuvigh adarir kam a givaghava, me Herotin ganasa zui

²¹ Herot dughiar atizimin uan atrivir korotiaba arughava, egha uan atrivimin dabirabim gaperaghava, gumazamizibav gei.

²² Ezi me pamtem diava ghaze, "Kar gumazitam migeir puvati. Kar godin mam migei."

²³ Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizima Ekiamin ensel zuamira a misoghezima a iri. Ezima muriamin itir apiziba angamra anepa zuima, an areme.

²⁴ Ezima Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.

²⁵ Ezi Barnabas koma Sol aning uan ingangarim Jerusalem anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inighava a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghuava Iesusin akar aghuim akuri

13

(Sapta 13:1-21:14)

God Barnabas ko Sol kantrin igharazibar akar aghuim akunasa aning amisefe

¹ Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi iti, Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziaba Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger,) Sairinin Lusius, koma Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol.*

² Ezima dughiar mam in Kraisin adarasi, me Godin apengan ikiava uari isava God ganighava, egha God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, "Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aning in dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghtima, aning nan ingangarim bagh mangi."

³ Kamaghin me God ko mikimasava dagheba tagha, God ko migei. Egha uan aghariba isava Barnabas ko Sol gisin atighava, aning amadazima aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin arighatizimin akar aghuim akuri

12:17: Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** (12:17) Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalem siosin itir gumazir dapanimin oto **12:18:** Ap 5:22-24 **12:20:** 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 **12:24:** Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6

12:25: Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37 **13:1:** Ap 11:27 * **13:1:** (13:1) Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, "pizim." Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4 **13:3:** Ap 6:6 **13:4:** Ap 15:39

⁴ Ezima Godin Duam Barnabas ko Sol amadazima, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin arighatizimin ghu.

⁵ Egha me Salamisin otivigha Godin akam Judabar God ko migeir dipenibar akam akuri. Jon Mak aning ko ghua egha aningin akura.

⁶ Egha me Saiprusin nguibar arighatizim a garua ghuava Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus.

⁷ A Sergius Paulus, gavmanin dapanim a ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizim koma fozozir aghuiba iti. Ezi a Godin akam baraghasava, kamaghin a Pol koma Barnabasin diazima aning ize.

⁸ Me kukunir gumazir kam Grighin akamin ziar kam Elimas me a gati, an mingarim kukunir gumazim. Egha Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, a Iesus nighnizir gavgavim an ikian an aghua. Kamaghin, a Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa.

⁹ Ezima Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, ezi a dikiravira Elimasin garava kamaghin migei,[†]

¹⁰ “Ni Satanin borim. Egha ni arazir aghuaribar apanimin iti. Egha ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghraghan aghua?”

¹¹ Datirighin Ekiam nin apanim damuva uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghtima, ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezima zuamira ghuariam an damazimning korozima aminim an piri. Egha a tavin agharimin

suiraghasa pura ruiava asaghinifi.

¹² Egha gavmanin gumazir dapanim Ekiamin akam bareghava digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganighava egha kamaghin nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghin aven Iesusin akam akuri

¹³ Ezi Pol, a ko aruir gumaziba sara, me kurim Pafosin me inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalem ghu.

¹⁴ Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian Distrighin aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven ghueghava apiaghav iti.[‡]

¹⁵ Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givaghava, me Pol ko Barnabasin akam migia ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav mikimsiva, ia me mikim.”

¹⁶ Ezi Pol dikavighava, uan darfarimin me aminiva, kamaghin migia ghaze, “Ia Israelin gumaziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin apengan ikiava uari isava God ganidi, ia na baragh!”

¹⁷ Dughiar kamın me Israelin ikiava, Israelbar God en ovaviba amiseveghava, gumazibagh amim me bar aviraseme. Eghava a uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue. Egha

13:5: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:8:** 2 Ti 3:8 † **13:9:** (13:9) Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darasi tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamın a ziar kam Pol uabi garisi.

13:10: Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 ‡ **13:14:** (13:14) A Sabatin dughiam **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:16:** Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24

dughiar kamın God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimın Isipin me inighava azenim gati.

¹⁸ Egha a 40 pla azenimın gumaziba puvatızir danganim me ko ikiava, men osimtıziba aterava men akurvasi.

¹⁹ Eghava Kenanın nguazimın, God 7 plan gumazamizir bizim gasighasighava, men nguazim uan gumaziba ko amizibagh anıngi. Ezima me dar ghuaviba ikiangi.

²⁰ Bizir kaba 450 azenimın avenotifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelbar ganasa gumazir dapaniba amisefe, mamaghıra ikia ghua Godın akam inıgha izir gumazim Samuelin dughiamın tu.

²¹ “Ezi me atrivim bagha Godın azangsisı. Ezima a Sol me ganıngi, Kisın otarım, Benjaminın adarasi, a 40 plan azenibar men gari.

²² Ezi God Sol ağıvaghava, Devit amisevezıma an an danganim inıghava atrivimın oto. Ezima a Devitın gun me mıgei, ‘Ki Devitın gani, Jesin otarım, gumazir ki bar ifongezim, a bar bizir ki ifongezibar amuam.’

²³ “God fomıra akam akırızir moghın, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitın ovavir mam, en Akurvazir Gumazim.

²⁴ “Iesus tıghar izamin dughiamın, Jon faragha izava navibagh iraghamın akam ko rurumın akamın Israelin gumazibav gei.

²⁵ Jonın ingangarir dughiam gıvasava amima, a kamaghın me mıgei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mızuaim puvatı. A nan gin izi.

Ki an dagarir asuabar beniba fıran kogham. Ki gumazir kinim.’

²⁶ “Aveghbuaba, ia Abrahamın igiaba, koma ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bagha, God uam e iniasava mıgırıgıar kam amadazıma a ize.

²⁷ Jerusalemın gumazamiziba koma gumazir dapanir ekiaba, me kamaghın fozir puvatı, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatın dughiamın Godın akam inıgha izir gumazimın akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvatı. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghın amizıma, Godın akam inıgha izir gumazimın akaba guızbangıra otos.

²⁸ Egha me a misueghtıma an aremeghan mıgırıgıar otevir aghuitam batozir puvatı. Ezi me kamaghın Pailat pamten a mıgıa ghaze, ni midorozir gumazibav kemeghtı me a misoghtı an aremegham.

²⁹ Me fomırama Godın akam inıgha izir gumaziba mıkemezi moghın ami. Egha me ter ıghuvimın anedeghava a inıgha dagıar torım gati.

³⁰ Ezıma God a gamızıma a ua dikafi.

³¹ Akoma Galilin ikiava Jerusalemın zuir gumazamiziba dughiar avıribar an gani. Ezi datırıghın gumazir uari an ganızir kaba, me an gun Judan gumazamizibav gei.

³² “E akar aghuım kamaghın ia mıgei. God fomıra en ovavıba bagha amızir akam akıra ghaze, a gumazir uam e inıamım amadagham.

³³ Datırıghın a Iesus a gamızıma a matmatın ua dikafi. E men borıba, kamaghın amizıma an e bagha uan akar dikırızir kam gamızıma a

13:18: Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:21:** 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24 **13:31:** Ap 1:3, 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5

guizbangira oto. Ighiamin Akinafarir
Namba 2, kamaghin a miġei,

‘Ni nan otarim;
ezi datirighin ki nin afeziamin
otos.’

34 E fo, God a gamizima a ua mat-
matin dikafi. Ezi a ua matmatin
mangi kurighan kogham. God bizir
kamın kamaghin mikeme,

‘Ki guizbangira deraghvira ia
damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira Atrivim Devit akar
dikirizibar a mikemezi
moghin.
Ezi bizir kam ki mikemezi
moghin guizbangiram otivam.’

35 Ezi akar igharazir mam uaghan
Godin Akinafarimın iti. A kamaghin
miġei,

‘Ni uan ingangarim bagha misevezir
gumazim ateghtima,
a matmatin iki kurighan
kogham.’

36 “E fo, dughiar kamın De-
vit nguazimın ikiava, a Godin
nighnizimın ġin zui. Egha a ġin
aremezima, me an kuam inigha ghua
an ovaviba afir naghin anefa. Ezima
an kuam kuri.

37-38 Ezi gumazir God amizi a ua
matmatin dikavizir kamnang, an
kuam kurizir puvati. Nan adarasi,
kamaghin amizima, e ua miġei, ia
akar kam ġifogh, gumazir kam Iesus
ian arazir kuraba ġin amangasa ize.

39 Moses Osirizir Araziba ian
akuragh ian arazir kuraba ġin
amadaghan koghti, ia Godin
damazimın deragham. Puvati. Gu-
mazir kam Iesusın ingangarimın,
God gumazir nighnizir gavgaviba
itiba bar, men akuragha men arazir
kuraba bar, da ġin amagava, me
gamima me an damazimın dera.

40 Ia uari bagha gan, Godin
akam inigha izir gumaziba fomira
mikemezir moghin, bizitam ia
batoghan kogham:

41 ‘Ki ian dughiamın bizir igharazi-
tam damightima
a ia batogham.

Eghtima gumazitam ia mikimtima
ia nighnizir gavgavim an ikian
kogham.

Kamaghin, ia gumazir dibovir akar
kurabagh amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh iku-
vigham.’”

42 Egha Pol ko Barnabas Judabar
God ko miġeir dipenim ataghraz-
ima, gumazamiziba kamaghin an-
ingın miġei, “Gua Sabatin munamin
dughiamın uamategh iziva bizir
kabar miġirigiar tabar uam e mikim.”

43 Egha me bar God ko miġeir
dipenim ateghava azenan ghue. Ezi
Judan avirim ko gumazir igharazi-
iba, me Judan araziba bar dar ġin
zuir gumaziba, me Pol koma Barn-
abasın ġin zui. Ezima aning me
miġiava, men nighniziba fa ghaze, ia
Godin nighnizimın ġin mangiva an
apangkuvimın apengan iki.

44 Ezi Sabatin dughiar igharazim
otozi, nguibar ekar kamın itir gu-
mazamizir avirim bar iza uari aku-
vaghava Ekiamın akam barasi.

45 Ezi Judaba gumazamizir oku-
ruar kamın ganigha, men naviba bar
ikufi. Ezima me Polın akaba ku-
rakuraghava a miġei.

46 Kamaghin amizima Pol ko
Barnabas atiatir puvatigha, akar
bar gavgavimın me miġei, “Ia Jud-
aba, ga faragha Godin akamin ia
mikeme. Ezi ia akirim ragha akar
kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir
aghvir zurara itim inian kogham.
Kamaghin amizima, ia oragh, ga uam
akar kamın ia mikiman kogham.

13:34: Ais 55:3 13:35: Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 13:36: 1 Kin 2:10, Ap 2:29 13:39: Ais 53:11,
Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 13:40: Ais 29:14 13:41: Hab 1:5 13:43: Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi
12:15, 1 Pi 5:12 13:45: Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 13:46: Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16,
10:19 13:47: Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32

Ga Kantrin Igharazibar Gumazibav kimam.

⁴⁷ Ekiam bizir kam bagha kamaghin e mikeme:

‘Ni nguazir kamın itir gumazamiziba bar men akuraghtima
ki ua me iniasa,
bizir kam bagh, ki ni amisevezima,
ni tuavim Kantrin Igharazibar
Gumazibar aka.’ ”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamın akam bar nguibaba bar dar ghu.

⁵⁰ Amizir maba God gifueghava an apengan ikiava ziar ekiaba iti, ezi gumazir iziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamın iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighin aning batoke.

⁵¹ Kamaghin amizima, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghtima gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezima, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu.

⁵² Kamaghin amizi Antioghin itir Kraisin suren gumaziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamın Iesusin akar aghuim akuri

¹ Egha Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir arazibara, aning izava Aikoniamın Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha kagh aning bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar

Gumazir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti.

² Egha Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumazibar nighnizibagh asighasighava men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami.

³ Egha Pol ko Barnabas dughiar rurimın Aikoniamın ikiava, Ekiamın apangkuvimın akam mikimasava atitir puvati. Ezima Ekiam gavgavim aning ganingizima, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh amima, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba.

⁴ Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui.

⁵ Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me uan gumazir dapanir ekiaba ko, me nighnigha tuaviba buria migia ghaze, me Pol ko Barnabas aremeghasa, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben akar aghuim akuri

⁶ Ezima Pol ko Barnabas kamaghin oreghava arava Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha uaghan nguibar aningın boroghira itiba sara ghu.

⁷ Egha aning kagh akar aghuim akuravira iti.

⁸ Egha Listran nguibar ekiamın aven gumazir mam, an dagarimning ikuvighava an amirazima an aruir puvatighava aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari.

⁹ A Pol barazima an akam akuri. Ezima Pol dikiraviram an gara egha

kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.

10 Egha Pol kamaghin pamtemin dia, "Ni dikavigh mitigh!" Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.

11 Egha gumazamizir avirir kam Pol amizir bizir kam in ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, "Aseba gumazibar min otivigha e baghava izaghire!"

12 Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigabbar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.*

13 Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin min azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagha asizibav sueghiva aningin ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

14 Egha aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, aning uan korotiaba abiagharigha, ivegha gumaziba itir okuruamin aven ghua pamtem dia migei,

15 "Maia! Gumaziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga uaghan ian min gari, pura gumazir kinimning. Ga kamagh sua akar aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziba fan marki. Egh ia uari isiva Ekiam daning, angamra itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarim gamizim, egha bizir dar itiba sara bar.

16 Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami.

17 Egha a ian modozir puvati, eghti gumaziba a gifoghan kogham. puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamuava, amozim ia ganiga, dagher

aghuir aviriba ia ganiga egha dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge."

18 Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti.

19 Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, me gumazibar nighnizibagh ekuigha me gamizi, me Polin apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an aremes. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu.

20 Ezi gin suren gumaziba izava anekuvazi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a ko Barnabas ghua Derben zui.

Pol ko Barnabas suren gumaziba gavgavim me ganidi

21 Egha Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikiava akar aghuim akurava gumazamizir aviribagh amima, me suren gumazibar otifi. Egha aning uamategha Lистра ko Aikoniam ko Antioghin ghu.

22 Egha aning gavgavim suren gumazibagh anighava akurvazir migirigabbar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, "Gumazamizir God Ativaziba, e uaghan men avirir kam in aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham."

23 Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha Godin ingangarir gumazir aruaba amisefe. Godin ingangarir gumazir aruar kaba uan nighnizir gavgaviba Ekiam gatis. Ezi aning me bagha dagheba taghragha Ekiam ko mikemegha bar me isava Ekiamin agharim gati.

14:11: Ap 8:10, 28:6 * 14:12: (14:12) Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim. 14:15: Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 14:16: Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 14:17: Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 14:19: Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 14:21: Mt 28:19 14:23: Ap 13:1-3, 15:40

Pol ko Barnabas uamategha Antioghin zui, Sirian Distrighin aven

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu.

²⁵ Egha aning Pergan nguibamin akar aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarasi aning isava Godin agharim ganinga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegifa. Egha aning uamategha Antioghin ghu.

²⁷ Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazima me uari akuvazima aning bizir God aning agharimningin amizibar gun bar me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei.

²⁸ Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumaziba ko ike.

15

Kraisin adarasi Jerusalem in nguibamin uari akufa

¹ Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, "Ia Moses sure gamizir arazimin moghin ua mikarzir mogomeba aghoran koghti, God guizbangira ua ia inighan kogham."*

² Ezi kamaghin Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi Kraisin adarasi Pol ko Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalem in

mangi bizir kam bagh aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruabav kimasa.

³ Egha Kraisin adarasi me amadazima me zui. Me Fonisian Distrigh ko Samarian moghin ghua egha Kantrin Igharazibar Gumaziba uan navibagh irazir bizimin gun me migei. Ezi Kraisin adarasi bar migirigiar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas ko Godin ingangarir gumazir aruaba, me Jerusalem in otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aning agharim in amizir biziba. aning dar gun me migei.

⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba, me fomira Farisibar min ikia, me dikavigha kamaghin migei, "Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangiva uan mikarzir mogomebar aghor."†

⁶ Ezi aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba akar kam akirasa uari akufa.

⁷ Dughiar ruarimin me bizir kam migia ghua, egha Pita dikavigha me migei, "Nan adarasi, ia fo dughiar maba givazi God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba nan akar torimin akar aghuimin migirigiam bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin na misefe.

⁸ E fo, God gumamazibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganingi. An e gamizi moghira, me gami. Egha tuavir kam in a kamaghin en aka, a me gifuegha ua me ini.

⁹ Godin damazimin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim Iesusin itima, God men nighnizir gavgavimin

14:26: Ap 13:1-3, 15:40 **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12 **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 * **15:1:** (15:1) Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:4:** Ap 14:27
† **15:5:** (15:5) Ni akar Filipai, 3:2 in itimin gan. **15:7:** Ap 10:1-43 **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22

tuavimın, men navibagh amizi me an damazimın dera

¹⁰ Ezi kamaghın ia tizim bagh God damighti, a ian nighnizibar gın mangam? Egha osımtızir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko osımtızir e uaghan datırighın ateran iburaziba, da isava nighnızir gavgavim İesusın itir darazıgh arısı.

¹¹ Kamaghın puvati. En nighnızir gavgavim ghaze, en Ekiam İesusın apangkuvimın, God uam e inızir moghıra me ini.”

¹² Ezi gumazir uari akuvaziba bar nımıra ikia Barnabas ko Pol barası. Ezıma aning mirakelın arazaraziba ko dıgavir kuram gamir bizibar gun me mıgei. Egha aning ghaze, God aningın agharibar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın, dar ingari.

¹³ Aning mıkemegha gıvazi Jems kamaghın mıgei, “Nan adarası, ia na baragh.

¹⁴ Saimon kamaghın e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumaziba uan apangkuvim men akagha, men tongın gumazir maba ua bagha me inıgha me gamizi, me an gumazamiz-ibar otifi.

¹⁵ Godın akam inıgha izir gumazibar mıgırıgıamın mırara ghu. Me fomıra kamaghın osiri, men mıgırıgıamın osızirimra kara,

¹⁶ ‘God kamaghın mıgei,
Devitın ovaviba asızir inıbar amızir dipenimın mın degıghiri.
Egh kı gın uamategh izi,
an ingarighti a tugham.
An bizir ikuviziba kı ua dar ingarigham,
egh kı a damighti a ua der-
agham.

¹⁷ Eghti gumazamizir ikiavıra itir naba

God bagh ruıam.

Kantrin Igharazibar Gumazir nan ziamın itiba bar uaghan na buriam.

¹⁸ Ekiam kamaghın mıkememe.

A bizir kaba fomıra gumazamiz-ibar akazi me dagh fo.’ ”

¹⁹ Egha Jems ghua kamagh mıgei, “Nan nighnızimra kara, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apıran kogham.

²⁰ E pura me bagh osir kamagh me mıkim suam, ia me marvir guabagh anıdir daghebar ami, egh ia Godın damazimın mızegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asızir me benıbar fıribav kırıma ariaghırıba, dar ghuzıba darara iti. Ia dar aman marki. Egh ia ghuzitam raman marki.

²¹ E fo, Moses osirızir arazir kamnagh fomıra iza datırighın, me an akam nguıbar ekiabar aven bar anekurava, egha Sabatba zurara God ko mıgeir dipenıbar aven a dıbori.” ‡

Me Kantrin Igharazibar Gumazir God gıfızıba bagha akınafarım amadi

²² Egha aposelba ko Godın ingangarır gumazir aruaba ko İerusalemın itir Kraısın adarazi bar me mıkemegha uari tongın gumazir maba mısevegħa me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghın zui. Me gumazir dapanır pumuning uaghan aning amısefe: Sailas ko Judas, an zıar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraısın adarazir faragha zui.

²³ Egha me akınafarır kam me koma anemada:

15:10: Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9 **15:14:** Ap 15:7-9 **15:20:** Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 **15:21:** Ap 13:15 ‡ **15:21:** (15:21) Judaba, me İsraelın nguazımra itir puvati. Fomıra me ghua kantrin ıgharazir İsraelın nguazım boroghıra itıbar iti. Egha men God ko mıgeir dipenıba, nguıbar ekiamın uaghan nguazır kam iti. Ni akar Ap 2:5-11ın itimın gan. Kamaghın, nguıbar ekiar kabar itir gumazamizıba, me Moses Osirızir Arazıbar akaba da baregha gıfa.

E, aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

²⁴ E kamaghin oraki, en tongin marazi, en azarazir puvatigha ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi.

²⁵ Kamaghin e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada.

²⁶ Gumazir kamning, aning en Ekiam Krai Iesusin ziam bagha nguazir kam in ikirimirim ategha egha uaningin sa.

²⁷ Kamaghin amizi, Judas ko Sailas akamin uaghan ia mikimasa, e kamaghin aning amada.

²⁸ E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi.

²⁹ Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibav kirima ariaghirir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

³⁰ Egha Jerusalem itir Kraisin Adarasi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganingi.

³¹ Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar

akonge.

³² Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviriba me gami.

³³⁻³⁴ Ezi me dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalem uamategha gumazir me amangiziba bagha zui. §

³⁵ Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikiava avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamin akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶ Ezi dughiar maba givazi gin Pol kamaghin Barnabas migei, “Ga uamategh nguibar ekiar ga bar Ekiamin akam akunizibar mangiva, ga uan adarazir ganam, me manmaghin iti.”

³⁷ Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightima, a aning in gin mangam.

³⁸ Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua.

³⁹ Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu.

⁴⁰ Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamagh migei, “Godin akurvazim gua ko iki.” Ezi aning ghu.

⁴¹ Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

¹ Egha Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren

15:24: Ap 15:1 **15:26:** Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 **15:28:** Mt 23:4 **15:29:** Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20 **15:32:** Ap 11:27, 13:1, 14:22 § **15:33-34:** (15:33-34) Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, “Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghin iti.” **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:38:** Ap 13:13, Kl 4:10 **16:1:** Ap 14:6, 2 Ti 1:5

gumazir mamın ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezima an afeziam Grighin gumazim.

² Listra ko Aikoniamın itir en adarasi kamaghın a miġia ghaze, Timoti gumazir bar aghuim.

³ Ezi Pol a inightima, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamın iti. Egha me bar foz, an afeziam Grighin gumazim. Kamagh sua Pol Timotin mikarzir mogomem atu.

⁴ Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba Jerusalemın mikemegha amamangatizim, gumaziba da baragh, dar ġin mangasa, me me miġia gharui.

⁵ Kamaghın amizima Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim dughiba bar pin ghuavanadi.

Pol irebamın mın bizimın Masedonian gumazimın gani

⁶ Ezi Godin Duam Pol, ko an ġin aruir darazi, me Esian Provinsın akar aghuim kunan men anogoroke. Kamaghın amizi, Pol, Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighın nguibar ekiam ko Galesian Distrighın moghin ghu.

⁷ Egha me Misian Distrigh ko Bitinian Provinsın suizimningin otogha Bitinian Provinsın aven mangasava amima, Iesusın Duam men anogoroke.

⁸ Ezi me kamaghın Misian Distrighın miriam gatigha, Troasin iraghue.

⁹ Ezi dimangan Pol irebamın mın bizimın garima, Masedonian Provinsın gumazim tughav ikiava agakaghora, egha ghaze, “Ia Masedonian iziva en akuragh.”

¹⁰ Pol irebamın mın bizir kamın ganigha, e zuamira bizibar kirighava Masedonian mangasa tuavibar kiri.

E foz, God akar aghuim me mikinasav en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavın oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha Samotres baghavira zui. Egha amimizaraghan Neapolis bagha zui.

¹² Egha e kagh dikavighava ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighın nguibar faragha zuir mam. Eghava e kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamın, e nguibar ekiamın tiar akamın azenan ghua dipamın uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh amizir mabar garima me uari akuvagha itima, e me miġei.

¹⁴ Amizir e barazir kabanagh, mavın ziam Lidia, a faragha Taiatarian nguibar ekiamın ikiava izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi.

¹⁵ Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darazi, e me ruegha ġivazima, a uan dipenimın mangasa en gighami. A kamaghın miġia ghaze, “Ia suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamın ikiti, ia izi nan dipenimın iki.” Egha a kamaghın e miġia bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusın iti

¹⁶ Dughiar mamın e God ko miġeir danganimın zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a ġin otivamin bizibagh fogha dar gun miġei. Ezi kamaghın an garir gumaziba an amir ingangarir kamın dagiar aviriba isi.

¹⁷ Ezi guivir kam, Pol ko bar en ġin iza kamaghın dia miġei, “Gumazir

16:2: Fl 2:19-22 16:3: 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 16:4: Ap 15:23-29 16:5: Ap 2:47 16:6: Ap 18:23

16:7: 2 Ti 1:15 16:10: 2 Ko 2:13 * 16:10: (16:10) Buk Aposelin akar otevir maba iti, “Eia” iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghın a miġei, “Eia.” Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughav, egha Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, “eia”, ua itir puvati. Aposel 16:40 an ganigh. 16:15: Ap 16:33, 18:8 16:16: Ap 19:24 16:17: Mk 1:24, 1:34

kaba Godin bar pin itimin ingan-
garir gumaziba. Me God ian akur-
vaghamin tuavimin gun ia migei.”

¹⁸ A dughiar aviribar kamaghin
ami. Ezi Pol an amirigha raghrigha
kamaghin duar kuram migei, “Ki
Krais Iesusin ziamin ni migei, ni
azenim girigh!” Ezi maghira duar
kuram anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumaziba fo, men
dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin
amizima me Pol ko Sailasin suiragha
aning amikirigha gumazir dapanir
ekiaba bagha danganir ekiamin ghu.

²⁰ Egha me aningin akua jas bagha
ghugha kamaghin migei, “Kar Judan
gumazimning. Aning en nguibar
ekiamin itir gumazamizibar nav-
ibagh inivima osimtizir aviriba otifi.

²¹ Egha aning gumazamiziba,
Romn kantri men anogoroghezir
arazibar gin mangasa, me migei.”

²² Ezi gumazamiziba me iza uari
akuvagha uaghan me akabar Pol ko
Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumaz-
iba migia ghaze, ia aningin korotiaba
suegh aning misogh.

²³ Me Pol ko Sailas puv aning
misuegha givagha, aning isa kalabus
gati. Egha deraghiva aning ganamin
akar gavgavim isava, kalabusin garir
gumazim ganingi.

²⁴ Ezima kalabusin dipenimin garir
gumazim jasin akam baregha, egha
aning isa selin danganir bar aven
itim gatigha, aning sueba pamtem
temem sara da ike.

²⁵ Ezi dimagarir arizimin Pol ko
Sailas God ko migiava ighiabagh ami.
Ezima kalabusin itir gumazir maba
aning barasi.

²⁶ Ezi zuamira mikimkizir dafar
mam otogha, kalabusin dipenimin
dagar mingarir gavgavim anidibagh
inoba. Ezi kalabusin tiar akaba
zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuzi-
aba ikezir senba bar firiaghire.

²⁷ Ezi kalabusin dipenimin garir gu-
mazim osegha dikavigha kalabusin

dipenimin tiar akabar garima da bar
kuiaghire, an nighnizim ghaze gu-
mazir kalabusin itiba bar are. Kam-
aghin a uan bainat asigha egha uabi
uabi biragh aremeghasa.

²⁸ Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi
uabi damuan marki! E bar ka iti.”

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim
angazangariba bagha dei, egha
ivegha ghua Pol ko Sailas itir dan-
ganimin ghua atiatia puvira nigha,
egha aningin suebar iri.

³⁰ Egha an aning inigha azenan
otogha aningin azangsis, “Aruamn-
ing, ki tizim damightima God nan
akuragham?”

³¹ Ezi aning a ikara, “Ni nighnizir
gavgavim Ekiam Iesusin iki, eghti
a nin akuragham, ni ko itir darasi
sara.”

³² Ezi aning Ekiamin akam a
migiava egha uaghan a ko itir darazi
bar me migei.

³³ Dimagarir kamra, gumazir da-
panir kam aning inigha egha aning
duaba rue. Egha aning zuamira a
koma uan adarazi Iesusin ziamin bar
me rue.

³⁴ Ezi kalabusin gumazir dapanim
Pol ko Sailas inigha uan dipenimin
aven ghua, egha dagheba aning
ganidi. A uan adarazi ko nighnizir
gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi,
me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazima, jasba
gavmanin gumaziba amadazima me
iza kamaghin kalabuziar dapanim
migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol
ko Sailas ateghtima aning mangi.’”

³⁶ Ezi kalabuziar dapanim kam-
aghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas
ataghraghasa na mikeme. Ezima
gua datirighin mangi. Gua navir
amirizimin mangi.”

³⁷ Ezi Pol gavmanin gumazibav
gei, “Ga Romn gumazimning. Me
ga isa kot gatizir puvatigha gu-
mazir aviribar damazimin pura
ga misogha, ga isa kalabusin ga

16:18: Mk 16:17

16:19: Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5

16:20: 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6

16:22: 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2

16:26: Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10

16:27: Ap 12:18-19

16:30: Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6

16:31: Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10

16:33: Ap 16:15

amada. Ezi me datirighin nimira ga amangasa? Puvati! Me uari iziva gan aku mangam.”†

38 Ezi gavmanin gumaziba akar kabar gun jasbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi.

39 Kamaghin amizima, jasba kalabusin dipenimin ghu. Egha kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin akua azenan ghuava, aningin azangsis, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.”

40 Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migiava, gavgavim me ganidi. Egha aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

1 Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti.

2 Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko mizezim Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei.

3 An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira.” Egha kamaghin migei, “Jesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais.”*

4 Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar iki-ava Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir avirim ko ziaba itir amizir aviriba sara.

5 Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torim bagh mangasa, egha me aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue.

6 Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, “Gumazir kaba osimtizim nguazir kam in nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto.

7 Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamagh migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Jesus.”

8 Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diva arai.

9 Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

10 Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi

† 16:37: (16:37) Dughiar kam in Rom in nguibar ekiam in atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenian ongarir ekiam in boroghira itir kantribar gari. Kamagh in amizi Rom in kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghin iti. Ezi men osirizir arazim kamagh in migia ghaze, Kotba ko gavman in gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Rom in kantrin gumazibar min otifi. Pol in afeziam a uaghan kamagh in amizir gumazir mam. Kamagh in amizi, Pol in amebam a batezi, a uaghan Rom in kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) 16:39: Mt 8:34 17:1: 1 Te 1:1-2, 2:1-2 17:3: Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 * 17:3: (17:3) Migirigiar kam in mingarim, Krais, kamagh in ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” 17:4: Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 17:5: Ro 16:21 17:6: Ap 16:20 17:7: Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13

aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu.

11 Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira.

12 Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara.

13 Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi.

14 Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti.

15 Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, egha aning bagha akam isa me ganingi.

Pol Atensin ikiava akam akuri

16 Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi kamaghin Polin muriam bar ikufi.

17 Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumaziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei.

18 Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba Pol ko me uari adosi. Marazi kamagh migei, "Onganir mam tizibav gei?" Ezi marazi kamagh migei, "A ti aser igharazibar akam akuri."

Pol Iesus ko a ua dikavizir bizimin akar aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.†

19-20 Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, "Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazibar sure gami. Ni e mikim."

21 (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir iza itiba, zurara pura ikiava nighnizir igiar otozir kamnaghra a migeiava a barasi.)

22 Ezi Pol Areopagusin tongin tugh kamagh migei, "Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi.

23 Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar ganis, egha ki uaghan ofa gamir danganir mam gari, ziar kam an iti: e fozir puvatizir godin ofa gamir danganim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha egha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

24 "Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha God gumazir dafaribar ingarir dipenibar itir puvati.

25 Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitamın otevezir puvati. Kamaghin e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham.

26 Ezi God gumazir vamira an ingari, egha an ovavir kamın a gumaziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirimın dughiaba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki.

17:11: Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 17:13: Ap 13:50, 14:19 17:17: Ap 18:19 † 17:18: (17:18in faragha zuir akam) Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik. 17:24: Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 17:25: Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 17:27: Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20

27 God kamaghin ifonge, gumazamiziba a buriva, ti a bagh suigh-suighiva a gifogham, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir puvati.

28 'Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.' Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghin mikeme, 'E Godin boribara.'

29 "Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiava, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti gol o silva o dagiar nedaziba. Egh e kamaghin nighnighan kogh suam, a mati e gumaziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guaba.

30 "Fomira gumazamiziba God gifozir puvatizi, egha me fozir puvatigha amizir biziba God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God migirigiar gavgavim aniga ghaze, gumazamizir managh managh nguazir kam in itiba, me bar uan navibagh iragh.

31 God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara, a inabazir gumazim nguazir kam in gumazamiziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizima a ua dikafi. Bizir kam in God e tuisighamin ingangarim gumazamiziba bar men akazi, me fo, a guizbangira otogham."

32 Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamagh migei, "Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa."

33 Ezima Pol me ategha ghu.

34 Ezi gumazir maba Polin nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi uaghan

amizir mam, an ziam Damaris, ko gumazamizir igharazir maba uakan.

18

Pol Korin nguibar ekiamin Godin akar aghuim akuri

1 Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu.

2 Egha kagh Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Provins Pontusin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italian ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Rom in nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Italia ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui.

3 Pol uaghan aning mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari.

4 Sabatin dughiar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghuava me ko uariv gei. A Judaba ko Grighba, men nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me gakaghor.

5 Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiaaba bar zurara Godin akar aghuim akuri. An akar gavgavim kamaghin Judaba deravira me geghari, Iesus a Krai, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

6 Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuaghava, migirigiar kuraba a ganidi. Ezi a kamaghin amighava, uan korotiamin mineziba pizigha, egha kamaghin me migei, "Kamaghin ia Godin saghon iki oveghti, mar ian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Datirighin ki Godin akar aghuim Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikinam."

7 Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Jastusin dipenimin ghu.

17:28: Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 † 17:28: (17:28) Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. 17:29: Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 17:30: Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 17:31: Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 18:2: Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 18:3: Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 18:5: Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 18:6: Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 18:8: 1 Ko 1:14

Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti.

⁸ Krispus, Judabar God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanir ekiam. Ezi a uan adarasi ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumamazir avirim Polin akam baregha egha nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mamın Ekiam irebamın mın bizimın Polin mikeme, “Ni atiatingan marki; ni mikimvira iki; nimira ikian marki.

¹⁰ Ki ni ko iti, nan gumamazir aviriba nguibar ekiar kamın iti. Kamaghın tav pazi ni damighan koghan, egh ni misueghan kogham.”

¹¹ Ezi Pol azenir vamira koma akuamın ikiava, Godin akar aghuim men sure gami.

¹² Galio, Akaiian Provinsin gavmanın gumazir dapanimın itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimın ikiava a isa kot gati.

¹³ Egha me ghaze, “Gumazir kam, a gumamazibav gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Araziba riaghriaghiva, arazir igharazimın Godin ziam fi.’ ”

¹⁴ Pol bar men akam ikarvaghassava amima, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, eghtima ki ian akam baregham.

¹⁵ Ezi ia migirigiar arazaraziba ko ziaba ko ian araziba, dagh nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.”

¹⁶ Kamaghın a me amadazima me kot ategha azenan ize.

¹⁷ Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimın garir gumazir dapanim, egha kotin danganim

boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Poluamategha Antioghın nguibam, Distrigh Sirian ghu

¹⁸ Pol dughiar mabar Korinin ikeghava, egha Kraisin adarasi ategha kurim ghuavanabogha Sirian Distrighın ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimın mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghın a uan dapanir arizim gise.†

¹⁹ Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila koma Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimın ghua me ko uariv gei.

²⁰ Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati.

²¹ Ezi a me ataghragha, egha an akar dikirizim gamua me migei, “God ifueghtima, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu.

²² Ezi a Sisarian otogha, egha Jerusalemın itir Kraisin adarazi getiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghın nguibamın ghuaghiri.

²³ Egha Pol dughiar mabar Antioghın ikegha, egha a Distrigh Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh aruava, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganıdi.

Apolos Godin akar aghuim Efesusin nguibamın anekuri

²⁴ Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A izava Efesusin nguibamın iti. A bar deravira migiava egha a Godin Akinafarimın Osiziriba bar dagh fo.

²⁵ Me Ekiamın tuavimın a geghani, ezi a gumamazibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo.

18:9: Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:14:** Ap 23:29, 25:11,25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 * **18:17:** (18:17) Grighın akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamın atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 † **18:18:** (18:18) Judaba kamaghın ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:25:** Ap 19:3, Ro 12:11 **18:26:** Ap 19:8

26 Egha Apolos Judabar God ko miġeir dipenim ghugha, egha atiati puvatigħa Godin akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenim ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.

27 Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarazi, gavgavim a ganidi, egha a iniasava Akaian suren gumaziba bagħa akinafarim osiri. Dughiar kam Apolos Akaian otogħa, egha nighnizir gavgavim Godin itir darasi akurvazir ekiam me gami. God men apangkuvifi, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Godin iti.

28 Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvaghā, egha Judabar akar kurar me miġeiba dikabiri. A Godin Akinafarim in itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisi.

19

Pol Efesusin akam akuri

1 Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol miġhsibar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato.

2 Egha men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivazi, o puvati?”

Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir puvati, Godin Duam iti.”

3 Ezi Pol men azara, “Ia rurir man-amra ini?”

Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”

4 Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumazamizibav ġia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan ġin izamin gumazim in iki, a Iesus.”

5 Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue.

6 Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagħa izegħa me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav ġei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam miġei.

7 Me bar mogħira men dibobonim 12 pla.

8 Ezi Pol iakinir pumuning ko miġezimin, a God ko miġeir dipenim in aven, gumazamiziba akar gavgavibar me miġia atiatur puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin miġirigiamin ġun me miġia men nighniziba iragħasa me miġei.

9 Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian aghuagħa, egha gumazibar damazibar azenara miġirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategħa nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha għu. Egha dughiba zurara Tiranusin suren dipenim in bizibar me miġei.

10 Pol azenir pumuning in aven arazir kam gamima, kamaghin Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiam in akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batogħasa

11 Egha God mirakel bar gavgavir igiaba Polin dafariba dagħ ami.

12 Ezi uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzim in poghezima, me da isa għuava arimariabagh arizi da għuamazima, duar kuraba me atagħrasi.

13 Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumazibar aven itiba batogħasa. Me kamaghin miġei, “Iesusin Pol akam akurim in ziamin, ki pamtem ni miġei, ‘Ni azenan izi.’ ”

14 Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7 pla, arazir kam gami.

18:27: 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 18:28: Ap 9:22, 17:3, 18:5 19:1: 1 Ko 1:12, 3:6 19:2: Ap 2:38, 8:16
 19:3: Mt 3:11 19:4: Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 19:6:
 Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 19:9: Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 19:10: 2 Ti 1:15 19:11: Ap 14:3
 19:12: Ap 5:15 19:13: Mk 9:38

15 Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, "Iesus, ki a gifo, egha Pol ki a gifo, ezi ia taia?"

16 Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiabara dipenim ategha arava azenan ghue.

17 Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumaziba bar a pirafa.

18 Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza gumazibar damazimin uan arazir kurabar gun migei.

19 Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakel kuraba itiba a da inigha iza, gumazamizibar damazimin da tue. Me akinafarir kabar ivezim diborima, 50,000in silvan dagiabar tu.

20 Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumazamizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

21 Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaiian Provins moghin mangi, Jerusalem otivasa. Egha ghaze, "Ki nguibar kamin ikeghiva, gin uaghan Romin nguibar ekiamin mangam."

22 Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

23 Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami.

24 Ezi gumazir mam, an ziam Demetrius. A silvan bizibar ingarir

gumazim. A dagiaba iniasa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demetrius ko ingara dagiar aviriba isi.

25 Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, "Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi.

26 Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirim an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumazibar nighnizibagh ami, da tu-avir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati.

27 Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua godin min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!"

28 Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, "Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!"

29 Ezi mong gin nguibar kamin itir gumazamiziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirighava, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning.

30 Pol uabi gumazamizir okuruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi.

31 Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekiar

19:15: Mk 1:24, 1:34 19:17: Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11 19:20: Ap 6:7, 12:24 19:21: Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 19:22: Ro 16:23, 2 Ti 4:20 19:23: 2 Ko 1:8 19:24: Ap 16:16-19 19:26: Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 19:29: Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 19:31: 2 Ti 1:15

gumazamiziba uari akuvimin man-gan marki.

³² Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa.

³³ Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksander tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.*

³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, "Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam." Men dimdiam auan pumuningin ghu.

³⁵ Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okuruar kam me aminivagha kamaghin me migei, "Efesusin gumazamiziba, nguazir kamın gumazamiziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam.

³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki.

³⁷ Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati.

³⁸ Demitrius ko a ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitamın ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamın dar kiram.

³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamın dar kir.

⁴⁰ Kamaghin gavmanın gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtem atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir

bizir kamın mingariba puvati. Kamaghin me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati."

⁴¹ A kamaghin mikemegha givagha gumazamiziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia koma kantri Grighin zui

¹ Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazima me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu.

² Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amutima me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto.

³ Egha a iakinir pumuning ko mikezimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizima, a uam ategha Masedonian ghu.

⁴ Egha Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimius, aning Provins Esian gumazimning, me bar uaghan Pol ko ghue.

⁵ Ezi gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti.

⁶ Egha e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5 plan dughiaba ua givazima e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba batifi. Egha 7 plan dughiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizima a ua dikafis

* **19:33:** (19:33) Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati. **20:4:** Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21

* **20:6:** (20:6) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, "e". (Aposel 16:10 a ganigh.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10

7 Wighin kamın faragha zuir dughiam, e bret abiagharigha damasava iza uari akufa. Ezi Pol amimizaraghan mangasa, kamaghin an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu. †

8 Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamın aviriba an iti.

9 Ezima windon aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava ongani. Ezima Pol miaviavira itima, Yutikus pin akuavigha dega nguazim giri. Ezi me ghuava a inigha garima, a bar areme.

10 Ezi Pol ghuaghira, a gisin ghua a muki. Egha a kamaghin migei, “Ia atiatingan marki. An angamra iti.”

11 Egha Pol ghuriar pin itimin ghuanabogha, bret abiagharigha egha gumamaziziba ko me da api. Egha Pol me miaviavira itima aminim tira. Ezima a zui.

12 Ezima me gumazir igiar angamra itim inigha uan dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

13 Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam.

14 Ezi Pol Asosin e batogha e koma kurir kam inighava Mitilinın nguibamin ghu.

15 Egha amimizaraghan e kurimin ghua Kiosin arighatizimin otifi. Egha dughiar kamın gin e ghua Samosin nguibamin otogha, egha dughiar abuananamın e ghua Miletusin nguibamin otifis.

16 Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemın otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamın ganasa

ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasava nighnizir mam gami. ‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

17 E Miletusin otivighava egha Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazir aruaba, me bagha akam amada. §

18 Ezima me izava otivizima, a me migei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu.

19 Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiraghava egha osimtiziba koma terir damazim sara Ekiamın ingangarim gami.

20 Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akar tam ia mikimsiva ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvaghava ian dipeniba koma azenara ian sure gami.

21 Ki akar gavgavimra Judaba koma Grighin gumamazizibav gia ghaze, ia uan navibagh iraghiva ia uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Kraisi Iesusin iki.

22 “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemın mangasava puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham.

23 Ki kamaghin bizir kabagh fo, nguibar ekiaba bar ka dar zuima Godin Duam na miava ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

24 “Ezi ki uan mikarzir angamra itim ginighnizima a pura bizim. God ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Gumazim uan ivemari a givasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim a givasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumamaziziba

† 20:7: (20:7) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnisi. 20:10: 1 Kin 17:21 20:16: Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 ‡ 20:16: (20:16) Ni Aposel 2:1in akamin ganigh. 20:17: Ap 18:21 § 20:17: (20:17) Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu. 20:18: Ap 18:19, 19:10 20:19: Ap 20:3 20:22: Ap 19:21 20:23: Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 20:24: Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7

bar men akakaghasa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

²⁵ “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativir Arazimin akam akuragha aruis. Ezi ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham.

²⁶⁻²⁷ Ezi bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghtima, kar ian osimtizim.

²⁸ Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia misefe. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan Otarimin ghuzimin me givese.

²⁹ Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangightima, gumazir maba afiar atiaba min ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsip bagha asighasizi moghin, gumazir kaba ni garir darazi gasighasigham.

³⁰ Eghti ian tarazi, nighnizir gavgavim Kraisin itibar amutima, me men gin mangisi, me ian tongin dikavigh guizin akam giragh me mikimam.

³¹ Kamaghin amizima, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mikezimin amizir araziba, ia dagh nighnisi. Ki arueba ko dimagariba, terir damazim sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvagha ia migia, tong mitetam atizi puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

³² “Ezima ki datirighin ia isava Godin agharim gati, eghtima an apangkuvimin akam ia damutima ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zueziba sara me daningam. akur-vazir aghuibar gumazamizir Godin

damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati.

³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan darir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isava uabi uan akurvagha egha na ko ingarir darazir akurvasi.

³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e kamaghin amizir ingangarir osimtizibar, e ingaran iburazir gumaziba, e men akurvagham. Ezi ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Arazir aghuarim, ni bizim munav ganingi. Egha a uaghan ni ua baghvira biziba isir arazim gafira.’ ”

³⁶ Egha Pol akar kam mikemeghava, a me ko me bar moghira teviba apirighava, gumazir dapanir ekiaba ko, me God ko migei.

³⁷ Ezi me bar aziava a muigha egha an tori.

³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalem zui

¹ Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghragha e bar osemi. Egha e kurim inigha Kosin arighatizim baghavira zui. Egha amimizaraghan gin e Rodesin arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue.

² Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui.

³ Egha e Saiprusin arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa.

20:28: 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9
20:33: 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:38:** Ap 20:25 **21:4:** Ap 20:23, 21:12

⁴ Egha e kagh Kraisin adarazir apigha me ko ⁷ pla dughiabar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalemın mangan kogham.

⁵ Ezi kurim Tair ataghraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en gin nguibar ekiamın azenan zui. Egha ongarir dadarimın e teviba pirigha God ko migei.

⁶ Ezi e me ko uaghara uan agharibar suigha, e kurim inigha zuima me ua uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

⁷ Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarasi ganigha egha e me ko dughiar vamiran ike.

⁸ Egha amimizaraghan me ategha Sisarian nguibamin otivigha Filipin dipenimin iti. A gumazir aviribar Ekiamın akar aghuim akurir gumazir mam. Egha a ⁷ plan gumazir aposelbar akurvazir gumazir mam.

⁹ An guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezima, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrihın ikegha Sisarian izaghiri.

¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghın migei, "Godin Duam kamaghın migei, 'Kamaghira Judan Jerusalemın itiba, letin kamın ghuavim ikeghıva a isıva Kantrin Igharazibar Gumazibar anıngam.'"

¹² E kamaghın oregha, e ko Sisarian gumamazıba Jerusalemın mangan koghasa Pol gakaghorı.

¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghın migei, "İa tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan İesusın ziam

bagh Jerusalemın aven aremegham, a dera."

¹⁴ Pol bar gavgavizıma e tagha anetegha kamaghın migei, "Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu."

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi

(Sapta 21:15-26:32)

Pol ghua Jerusalemın oto

¹⁵ Egha gin e bizibar kirigha Jerusalemın ghuavanabo.

¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonın dipenimin e ikiamın naghın e ati. A Saiprusın gumazir bar faraghavıra İesus gifogha an gin zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalemın otozıma Kraisin adarasi e bagha bar akonge.

¹⁸ Egha e amimizaraghan, Pol en marazi ko Jemsın ganasa zui. Dughiar kam Godin ingangarir gumazir aruaba bar uaghan iti.

¹⁹ Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın an dafarimın amizir bizıba bar dar gun me migei.

Gumazir dapanıba Godin Dipenimin mangasa Polin migei

²⁰ Ezi Kraisin adarazir gumazir dapanıba kamaghın oregha Ekiamın ziam fe. Egha me Polin migia ghaze, "Enanav, ni fo Judan gumamazir bar avirıba nıghnızir gavgavim Ekiamın iti. Egha me bar Moses Osirizir Arazıba bagha gavgafi.

²¹ Ezi gumazir maba me migia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın itibar Moses Osirizir Arazıbar gin mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan borıbar mıkarzir mogomebar inıba aghoran marki, egh Judaba e uan arazıbar amuan marki.

²² E fo, ni ızezıma, me oregham, eghtı e ua manmaghın damuam?

21:6: Ap 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5 **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33 **21:12:** Mt 16:22 **21:13:** Ap 20:24 **21:18:** Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:21:** Ap 16:3, Ga 2:3

23 Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami.

24 Ni me inighiva ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir ariziba gisamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima, gumaziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan arazibagh ami.*

25 Ezi Kantrin Igharazibar Gumazir Iesusin gin zuibara, e akinafarir mam uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me migia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim gafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

26 Kamaghin Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimizaraghan me ghua arazir Godin damazimin zuezim a me koma a gami. Egha a Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin dughiam givaghti me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

27 Ezi dughiar 7 pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenimin miriamin aven Polin api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia migei,

28 “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses

Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghua God ua bagha inabazir dipenim gamima a Godin damazimin mize.”

29 (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusun garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghu.)

30 Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

Romin midorozir gumaziba Polin suira

31 Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalem gumazamiziba uariv sosi.

32 Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir maba ko midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Polin misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

33 Ezi midorozir gumazibar ekiam iza Polin suiragha me migeima, me senin pumuning a ike. Egha a Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?”

34 Ezi avirir ekiamin aven me pura tintinimin bizibav gei. Me niginir kuram gamima, midorozir gumazibar ekiam deragha bizitam gifozir puvati. Egha kamaghin a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimin ghu.

21:24: Ap 18:18 * 21:24: (21:24) Ni Aposelbar Ingangariba 18:18in gan, uaghan Namba 6:1-21.

21:26: Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 21:27: 2 Ti 1:15 21:28: Ese 44:7, Ap 6:13 21:29: Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 † 21:30: (21:30) Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi gumazir igharazibar adarasi divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiam uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim. 21:33: Ap 20:23

³⁵ Pol dipenir kamın adiriziamın otivasava amima me a misoghasa bar kaghıram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpı.

³⁶ Ezi gumazamizir avırir men gın zuiba diava kamaghın mıgei, “A misueghti, an aremegh!”

Pol uan nighnizir gavgavimın gun Judaba geghari

³⁷ Ezi me Pol inigh midorozir gumazibar dipenimın aven mangasava amima, a men gumazir ekiamın Grighın akam an azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?”

Ezi midorozir gumazibar ekiam an azara, “Ni Grighın akam mıgei?”

³⁸ Ki ghaze, ni Isipin gumazim, a fomıra gavman ko misogha, egha 4,000ın gumazir kuraba inigha ghua gumaziba puvatizir danganimın ghu. Ni gumazir kam, a?”

³⁹ Ezi Pol kamaghın mıgei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distriğhın aven itir nguıbam Tarsusın gumazim. Ki ziam itir nguıbar ekiamın gumazim. Ki ni mıgei, ni na amamangatıghtıma, ki akatam gumaziba ko amizıbav kımasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar ekiam a mikemezi, Pol adiriziamın tugha uan dafarımra gumazamizıba aminıfa. Ezi me bar moghıra nımıra itı. Ezi a

22

Hıbrun akamın me mıgei, ¹ “Nan adarasi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datırıghın deravıra ia geghanam. Ki osımtızıtam gamızır puvatı.”

² Ezi me a barazıma, a Hıbrun akam me mıgeıma, me bar nımıra itı. Ezi Pol kamaghın mıgei,

³ “Ki Judan gumazır mam, nan amebam Tarsusın nguıbamın na bate, Silisian Distriğh. Ezi ki nguıbar kam Jerusalemın ikiava aghungi. Ki Gamalielin agharımın itıma a en ovavıbar arazıbar nan sure gamızı, ki bar deravıra dagh fo. Egha ia

datırıghın ami moghın ki Godın gın mangasa bar gavgafi.

⁴ Ki faragha gumazır nighnızır gavgavıba itıba Tuavır Kamın gın zuıma, ki me gasıghası. Ki me misozıma me ariaghırı. Egha gumazamizıba bar moghıra men suıghava senbar me ikiava me isa kalabusın averıam garısı.

⁵ Godın ofa gamır gumazıbar dapanım ko Judan kotın aven itır gumazıba bar nan arazıbagh fo, egh me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusın itır en darazı bagha osırızır akınafarıba na ganıngı. Ezi ki ghaze, ki gumazamizır nighnızır gavgavıba itır Tuavır Kamın gın zuıba, kalabusbar mın me inıgh Jerusalemın izıva, mızazıba me danıngam. Egha ki bizır kam bagha Damaskusın ghu.”

Pol manmaghın amıgha datırıghın İesus bagha nighnızır gavgavım an itı (Aposeł 9:3-19 ko 26:12-18)

⁶ Egha Pol mıgıa ghua kamaghın me mıgei, “Ki aruer arızımın Damaskusın boroghıra zuıma, angazangarır gavgavım Godın nguıbam ikıa bar na gısıra.

⁷ Ezi ki nguazım girıghava orazıma, tiarır mam na mıgei, ‘Sol! Sol! Ni manmagh sua na gasıghası?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekıam, ni tına?’

“Ezi tiarır kam na ikara, ‘Ki Nasaretın gumazım İesus, ni na gasıghası.’

⁹ Ezi na ko zuır darası, me angazangarımın ganıgha, egha me mıgırıgıam baragha deragha fozır puvatı, tına na mıgei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekıam, ki manmaghın damuam?’

“Ezi Ekıam na mıgei, ‘Ni dikavıghıva Damaskusın mangı. Eghtı gumazıtam munagh, ki ni bagha mısevezır ingangarıba bar, a dar ni mikimam.’

¹¹ Ezıma angazangarır kam nan damazımning okavızı, ki garır puvatı. Kamaghın amizıma na ko itır

darasi me uan dafaribar na inigha Damaskusın ghu.

12 “Ezi gumazir mam, an ziam Ananaias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusın itir darasi, me a miġia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari.

13 A nan boroghın tugha, egha miġei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nın damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

14 “Ezima Ananaias na miġei, ‘En ovavibar God uan niġhnizim ġifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamın ganıva, an akamın otivir miġirigiaba baragh.

15 Ni an akam akunıva, egh ni ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam.

16 Ezi datirighın ni tizibav zuai? Ni dikavigh rueghıva, egh an ziamın diaghtıma a nın arazir kuraba gin amadagh.’”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha Pol amada

17 Egha Pol miġia ghua ghaze, “Egha ki gin uamategha Jerusalemın izeghava, ki Godın Dipenimın aven God ko miġia ikiava irebamın mın bizimın gari.

18 Ki Ekiamın garima a na miġei, ‘Ni zumira dikavighıva Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntıma, me a bareghan kogham.’

19 “Ezi ki a ikara, ‘Ekiam, gumazir kabagh foz, ki God ko miġeir dipenibar arua gumazamizir niġhnizir gavgavim nın itiba suigha me kalabus garigha, me misosi.

20 Ezi nın akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ezi ki an boroghın tughav ikiava, egha nan damazim arazir kamın garima a dera. Ezi ki Stiven

misoghezıma an aremezir darazir korotiar ruaribar gari.’

21 “Ezi Ekiam na miġei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.’”

Pol midorozibar gumazibav ġia ghaze, ki Romın gumazim

22 Ezi gumazamizir avirim Polın miġirigiaba baragha ghua miġirigiār kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akarava, egha dagarvasi, “E a misueghtıma an aremegh! Gumazir kamaghın amim nguazimın ikian kogham.”

23 Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava egha nguazir minemniaba pın da akuri.

24 Ezi Romın midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghu. Ezi a kamagh deragh foghasa, manmaghın amizıma me Pol kamaghın a dagarvasi. Kamaghın a bizir kam ġifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsiġh.

25 Ezi me Polın soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romın midorozir gumazir 100 plan garir gumazim tughav itıma, Pol an azara, “Romın gavmanın osirizir arazitam Romın kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romın gumazim. Ia na kotiam gatizi puvatigha egh na fozoroghasa.”*

26 Ezi midorozir gumazibar garir gumazim kamaghın oreghava, Romın midorozir gumazibar ekiam bagha ghua a miġei, “Ni manmaghın damuam? Kar Romın gumazim.”

22:12: Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 22:14: Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 22:15: Ap 23:11, 26:16

22:16: Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 22:18: Ap 9:29-30 22:19: Ap 8:3, 22:4, 26:9-11

22:20: Ap 7:58, 8:1 22:21: Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 22:22: Ap 21:36 22:25:

Ap 16:37 * 22:25: (22:25) Ni akar Aposel 16:37ın itimın gan. Romın Arazir mam kamaghın miġiava anogoroġe, me Romın gumazitam bar fozoroghan kogham.

²⁷ Ezi midorozir gumazibar ekiam Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikara, “Are, kirara.”

²⁸ Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto.”

Ezi Pol kamaghin migei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.”

²⁹ Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oreghava, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar ekiar senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotin aven akam akuri

³⁰ Ezi amimzarakan midorozir gumazibar ekiam bar deragh foghasa, Pol arazir tizim gamizima, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, egha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazima me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghua men damazimin

23

anetizima a tughav iti. ¹ Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava egha kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingan-garir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha egha arazir aghuimin gin zui.”

² Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias Polin akatorim misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.

³ Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin

ganan kogham. Ni magh aperaghav ikiava Moses Osirizir Arazibagh gisin tughav na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

⁴ Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazir dapanim akar kuramin a migei.”

⁵ Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Akar kurabar ia uan atrivibav kiman marki.’ ”

⁶ Ezi Pol fo me marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Ki nighnizir gavgavim kamaghin iti, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isava kot gati.”

⁷ Egha Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.

⁸ (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹ Kamaghin amizi adoghadozir dafam otozi Judan arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duar tam ti a mikemeghama.”

¹⁰ Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar ekiam kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghava a gekuti, a bighregham. Kamaghin a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

22:29: Ap 16:38 **23:1:** Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 * **23:3:** (23:3) Wok Pris 19:15 kamagh migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamagh migei, ofa gamir gumazir dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28 **23:6:** Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 **23:8:** Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25

11 Ezi aminim tirazi ua dimangan Ekiam an boroghin tugha ghaze, “Ni atiatingan marki! Ni Jerusalemin nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim.”

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

12 Egha aminizarakan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akiri, “E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangi dughiar Pol aremegham.”

13 Akam akirizir gumazir kabar dibobonim a 40 gafira.

14 Egha me Judan gumazir daniba ko ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghuava kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam ramam.”

15 Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar ekiam kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”

16 Ezi me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

17 Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazir mam diagha ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar ekiam bagh mangi. A bizir mam a mikimasa.”

18 Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar ekiam bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”

19 Ezi midorozir gumazibar ekiam otarimin dafarim suiragha aningmin

ghugha an an azara, “Ni tizimin na mikimasa?”

20 Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumizaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam.

21 Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam rameghan kogham mangi me a misueghti an aremeghivira givagham. Datirighin me nin amamangatighamin akamra mizuai iti.”

22 Ezi midorozir gumazibar ekiam anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tav mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

23 Egha midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazir 100 plan garir gumazir pumuningin diagha kamaghin aningin migei. “Gua 200 midorozir gumaziba ko 70 pla hoziar gumaziba ko 200 pla afuzir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi.

24 Egh ni Pol isin dapiamin hoziataba uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”

25 Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin akinafarim osiri:

26 Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri.

Dughiar aghuim, ni deravira iki.

27 Judaba gumazir kam in suiragha a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Rom in gumazim, egha ki uan midorozir gumaziba ko ghuava ua a ini.

28 Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu.

29 Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamuava pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati.

30 Gumazir man na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiarbar amuasa, me mikeme.

31 Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto.

32 Amimizaraghan hoziar gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenimin Jerusalem ghue.

33 Ezi hozin zuir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga egha Pol isava a ganingi.

34 Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, "Ni provinsin manamin gumazim?" Ezi Pol kamaghin migei, "Ki Silisian gumazim." Gavmanin gumazir aruam kamaghin oregha,

35 egha ghaze, "Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham." Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh egh deraviram an ganasa, me mikeme.

fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha me akar kam bagha Pol isi kot darighasa.

2 Egha gavman gumazir ekiam Polin diazima an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akabar a gasi. A kamaghin migei, "Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri.

3 Nguibaba bar ko dughiaaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

4 "Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsi.

5 "E gumazir kamın garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar itiba adariba koma midoroziba fomira dagh ami da otifi, a Nasaretin ifarir darasi, gumazir dapanim.

6-8 Egha uaghan Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegha kuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamın azaraghiva, egh ni deraghvira akar e a gasibagh fogham."*

9 Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

1 Dughiar 5 pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananias, a Judan gumazir dapanir maba ko Romın gavman osirizir arazibagh

Pol Feliks migei

10 Ezi gavman gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin ikara, "Ki fo, azenir aviriba ni gumazimizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera.

23:29: Ap 18:14-15, 25:19, 26:31 23:30: Ap 23:20, 24:5-8 24:5: Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 24:6-8: Ap 21:28-30 * 24:6-8: (24:6-8) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: "E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, 'Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.'" 24:11: Ap 21:17, 21:26, 24:17

11 Ezi ni puram azangsighiva, egha ni fogham, ki 12 plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalemın ghuavanabo.

12 Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalemın aven me akuva men navibagh inivizir puvati.

13 Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

14 “Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fava egha Tuavir kamın zui. Tuavir kamın ziam Judaba kamaghın a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikiava, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti.

15 Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikiava kamaghın fo, a ua gumazir ovengeziba me damutima me dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti.

16 Kamaghın ki zurara God ko gumazibar damazimin uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangasa, ki pamtem ingari.

17 “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, egha uamategha Jerusalemın ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazir onganarazibar akurvaghasa dagiaba, da inigha izi.

18 Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan garima ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizima, niginir aviriba uaghan puvati.†

19 Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghın me akatam nan ikiva, me uari kagh iziva, nin damazimin na isiva kot darigh.

20 Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim.

21 Ezi ki ti men tongin tughav ikia migia dia mikemezi me a gifongezi puvati. Akar kam, ‘gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.’”

22 Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamın gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judaba migia ghaze, “Ia orarkegh. Lisias, midorozir gumazibar ekiam izitima, ki ian migirigiabar kiram.”

23 Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazim migei, egha ghaze, ni kalabusın gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvatiima ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazima a azenir pumuningin kalabusin iti

24 Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diaghava egha a migirigiaba barazima a nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itir arazibav gei.

25 Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigiam gamua egha navir ghurimin arazim dikabirir arazimin migirigiam gamua, egha Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzima, ni mangi. Ki gin dughiatam ikiva ua nin diagham.”

26 Ezi dughiar kamra Feliksın nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a daningtima a Pol ateghtima a

24:14: Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 24:15: Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 24:16: Ap 23:1 24:17: Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 † 24:18: (24:18) Tertulus ves Gin Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghın migei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. 24:19: Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 24:21: Ap 23:6, 28:20 24:22: Ap 23:26 24:23: Ap 27:3, 28:16, 28:30

mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar an deima Pol izava a ko migirigiba ami.

²⁷ Ezi azenir pumuning givazima, Porsius Festus a Feliksin danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasava a Pol ataghizima a kalabusin ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

¹ Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalem ghuavanadi.

² Festus Jerusalem ghuavan-abozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusin kotiamin tugha akaba Pol gasi.

³ Me pamten Festus kamagh a migei, ni en akuragh egh gumazir kam amadaghti, a Jerusalem ghuavanang. Me gumazir maba migia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei.

⁴ Ezi Festus me ikara, "Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gorumra Sisarian magiram.

⁵ Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiriva kotiam baragh."

⁶ Festus 8 pla o 10 plan dughiaba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimizaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi.

⁷ Pol izava otozima Judan Jerusalem ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati.

⁸ Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, "Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati."

⁹ Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnighava Polin azara, "Ni kotiam bagh Jerusalem ghuavan-aboghtima, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifonge, o?"

¹⁰ Ezi Pol a ikara, "Kotin ki tughav itir kam, kar Sisinin kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitam Judabagh amizir puvati.

¹¹ Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ki ovengam. Ki ovevem in arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiba, da mingariba puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifonge!"*

¹² Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, egha Polin migei, "Ni Sisar nin kotiam baraghsi, aria ni Sisar bagh mangi!"

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

¹³ Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin ganiva dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.†

¹⁴ Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, "Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti.

¹⁵ Ki Jerusalem itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba akaba a gasa azangsiha ghaze, an osimtizim bagh ni mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.

24:27: Ap 25:9, 25:14 **25:2:** Ap 24:1, 25:15 **25:3:** Ap 23:12, 23:15 **25:7:** Ap 24:5-6, 24:13

25:8: Ap 24:12, 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19 * **25:11:**

(25:11) Romin Arazibar mam ghaze, Rom in gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** (25:13) Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan. **25:14:** Ap 24:27

16 “Ezi ki kamaghin me migei, ‘Romın arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamın tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.’

17 “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimizaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize.

18 Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamın, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati.

19 Judaba uan nighnizir gavgav-iba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamra itima me bizir kam bagha uari adosi.

20 Ki akar kamın mingarim buri-ava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghin an azai, ‘Ni ti Jerusalemın mangıva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’

21 Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusın ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.’ Kamaghin ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusın iti. Eghti ki gin tuavitam batoghıva Sisar bagh anemangam.”

22 Ezi Agripa oregha kamaghin migei, “Ki uabi gumazir kam baraghasa.”

Ezi Festus kamaghin migei, “Ni gurumın an kotiam baragh.”

23 Ezi amimizaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimın kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazir aruaba ko nguibar ekiamın gumazir aruaba sara me gumaziba itir naghin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

24 Ezi Festus kamaghin migei, “Atrivim Agripa ko ia bar e ko kagh itir darasi, ia gumazir kamın gan!

Judan gumazamizir Jerusalemın itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, ‘Ni a misueghti an aremegh, an angamra ikian marki!’

25 Ezi ki an aremeghamın arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghin ki a isa Romın anemadi.

26 Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi ia bar kagh itir gumaziba ko, nırara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

27 “Nan nighnizim, ki pura kal-abuziar gumazitam amangıva, an arazimın gun osirighan koghtıma, kar arazir aghuim puvati.”

26

Pol Agripa migei

1 Ezi Agripa kamaghin Pol migei, “Ni uabi uan akam geghan.”

Ezi Pol uan agharim fegha egha uan akabav gia ghaze,

2 “Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi a bar dera ki an gun ni mikimam.

3 Kamaghin ami, ni e Judaba en araziba ko bizir e migıa uarir atariba ni bar a dagh fo. Kamaghin ki nin azai, ni nımıra daperagh ikıva nan akaba baragh.

4 “Ezi Judaba me bar na gıfo, nan ikirimirimın ki aghirimın ikia uan nguibamın uan adarazir ko ikia ghua iza gin ki iza Jerusalemın iti.*

5 Me fomıra na gıfo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamın ikiava, egha Farisibar gumazir mamın otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar buraghuburaki.

6 “God fomıra en ovavıba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir

25:19: Ap 18:15, 23:29 25:20: Ap 25:9 25:23: Mt 10:18, Mk 13:9 25:24: Ap 25:2-3, 25:7, 22:22

* 26:4: (26:4) Pol, dughiar aghirimra itimın, a Tarsusın nguibar Silisian Provinsın itimın iti. Ni akar Aposel 22:3in itimın gan. 26:5: Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 26:6: Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20

gavgavim akar kamın ikiava a bagha datirighin kotin iti.

⁷ Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12 plan adarasi, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamın, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ “Manmaghin amizima ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazir oveaghueziba me damuti me ua dikavam?”

⁹ “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

¹⁰ “Egha ki bizir kaba Jerusalemın dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim ini, egha ki Kraisin adarazir aviriba me isa kalabus gati. Ezi gumazir dapaniba me misoghtima aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham.

¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipeniba roa dar aven ghua, men suigha egha me misosi. Ki kamagh sua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

Pol uabi geghari, a manmaghin Kraisin anavin oto (Aposel 9:3-19 ko 22:6-16)

¹² Egha Pol migia ghua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazima ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

¹³ O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghuava, egha garima, angazangarir mam Godin nguibamin ikegha iza, angazangarir kam bar gavgavigha egha aruemin angazangarim gafira.

Ezi na koma arui darasi koma ko, a bar e gisira.

¹⁴ Ezima e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmagh sua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghassava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

¹⁵ “Ezima ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam ikara, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti.

¹⁶ Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghtima, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, na dar gun mikimam.

¹⁷ Eghti ki nin ganiva nin akurvagh, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba paza ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi,

¹⁸ eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatemın arazir kurabagh asaraghiva, angazangarimın izi. Egh me Satanın atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangam, eghti me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damusi, ki me bagha ni amadi.’ ”

Pol uan ingangarimın gun Agripa migei

¹⁹ Egha Pol migia ghua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimın ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki.

²⁰ Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akunigha, egha Jerusalemın akam akunigha, egha Judan nguibaba bar dar akam akurava, egha uaghan Kantrin Igharazibar

Gumaziba sara akam me mikira ghaze, 'Ia uan navibagh iragh egh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.'

²¹ Ezi ki bizir kabar akam akurima, me Godin Dipenir avizibar nan suira. Eghti Judaba na misueghtima ki aremeghasa.

²² God nan akurazima ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati.

²³ Me ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais mizazim inighiva aremegh, egh a gumazir faragh dikavigham. Eghiva a Godin angazangarimin gun Israelba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikimam."

Pol Agripa nighnizir gavgavim Godin ikiasa an a migei.

²⁴ Pol akam akuravira itima, Festus akar aruam kamaghin migei, "Pol, ni ongani! Ni suren aviriba dagh amima, da ni gamima ni ongani!"

²⁵ Ezi Pol kamaghin migei, "Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei.

²⁶ Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otivizir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizima ki atiatir puvatigha, dar gun bar Atrivim Agripa migei.

²⁷ Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti."

²⁸ Ezi Agripa kamaghin Polin azara, "Ni ghaze, dughiar otevir kam ni

na mikim na damightima, ki Kraisin ananavin otogham ti?"

²⁹ Ezi Pol a ikara, "Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikeghiva ia isi kalabus darighan, ki aghua."

³⁰ Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi koma gumazir me ko ikeziba, me dikavighava

³¹ dipenim ategha ghua, egha uarira uariv gia ghaze, "Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati."

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, "A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, egha firiaghrighai."

Pol Romin nguibar ekiamin zui

27

(Sapta 27-28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, egha me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isava 100 plan midorozir gumazibar garir gumazimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarin garir midorozir gumazibar mav.*

² E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E amimizaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamuava anetaghizi a uan adarazi bagha zuima me dagheba ko bizibar an akurvasi.

26:21: Ap 21:30-31 **26:22:** Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21 **26:23:** Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18 **26:26:** Jo 18:20 **26:31:** Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:32:** Ap 25:11 **27:1:** Ap 25:12, 25:25 * **27:1:** (27:1) Pol Jerusalemizima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romin zuima, Luk ti uaghan a ko ghu. **27:2:** Ap 19:29 **27:3:** Ap 24:23

⁴ E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin arighatizimin aminim amirazir naghin zui.

⁵ E ongarir ekiam a bigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto.

⁶ 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim kagh Aleksandrian kurimin gari a Italin mangasa. Egha a batogha e isava a gati.

⁷ Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin arighatizimin oto, Salmonin arighatizimin nguazir otvimin boroghin. Egha Kritin aminim vai puvatizir danganimin ghuaghiri.

⁸ Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghrazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,[†]

¹⁰ “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira mangiva dughiar kuram batoghtima kurim ko bizir aviriba ovengam. E uaghan ovengam.”

¹¹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki.

¹² Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kamin ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangvira ikiasa migei. Egha ghaze, manmaghin e Finiksra otivighiva ikiti aminir ekiam givaghham. Kar Kritin arighatizimin

itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin arighatizimin Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

¹³ Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghin me kurimin anka asigha egha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui.

¹⁴⁻¹⁵ Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, “Not ko Istin tizimin dikavir aminim.” A Kritin arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui.

¹⁶ E ghua Kaudan arighatizimin miriamin ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar ingangarir ekiam gami.

¹⁷ Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, egha me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir dadarimin gighimin ghuanangan atiatigha, egha kurimin selba akunizi aminim kurim gisivaghshivazima a zui.

¹⁸ Ezi aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e misosi. Ezi aminizaraghan kurimin ingarir gumaziba kurimin aven itir biziba isava ongarim da makuri.

¹⁹ Dughiar mikezimin me kurimin sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da makuri.[‡]

²⁰ Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi

[†] 27:9: (27:9) Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamazibar arazir kuraba da gin amadi. Ezi ni gansi, Wok Pris 23:26-32. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenian Ongarimin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22 [‡] **27:19:** (27:19) Grighin akam deravira bizir kam a mikemezi puvati.

aminim pamtem vavira iti. Kamaghin bar abuan e uarir akurvaghamin nighnizitam bar en itir puvati. Egha ghaze, e arimighregham.

²¹ Dughiar ruarimin gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tugha kamaghin migei, "Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, ezi bizitaba oveghan koghai.

²² Ki datirighin ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghin ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghin amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham.

²³ Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan Godin ensel iza na boroghin tugha kamaghin migei,

²⁴ 'Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangsizim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimin itiba, me oveghan kogham.'

²⁵ Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin, ia gavgafigh atiatingan marki

²⁶ E kurim ateghti a mangi arighatizitamın dadarimin poroka."

²⁷ Ezi 14 pla dughiaba givazi ghua dimagarimin aminim e givarazi e Mediterenianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimin ingarir gumaziba nighnisi, e nguazimin boroghin izi.

²⁸ Ezi kamaghin me ongarimin konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin abarima a 30 mitan tu.

²⁹ Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagataba iti naghin biraghiva bar misarighregham. Egha me ankan 4 pla kurimin girakirangin

a da akunigha, egha aminim zuamira tiasa me God ko migei.

³⁰ Egha kurimin ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botin muziarim isava ongarim dafa. Egh ifar suam, kar kurimin guamin tir anka.

³¹ Ezi Pol kamaghin 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim ko midorozir gumazibav gei, "Gumazir kaba kurimin ikian koghti, ia ovegham."

³² Kamaghin midorozir gumaziba botin muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³ Egha aminim tiasava amima Pol daghetam ramasa bar me gakaghori, "Ia, 14 plan dughiaba ian dughoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati.

³⁴ Ezi datirighin ki daghetam iniasa ia gakaghori. Daghem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongin tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham."

³⁵ A kamaghin mikemegha givagha, egha bretain mam inigha bar men guamin God minabi. Egha anebigha maghiram anepi.

³⁶ Ezi kamaghin me bar navir aghuarim ikiava egha uari dagheba api.

³⁷ E gumazir kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu.

³⁸ Egha me amegha naviba izivagha, egha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

³⁹ Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamın gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti

a ti gigir dadarir kamın azenan mangasa, me ifonge.

⁴⁰ Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimın pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me amınim bagha kurimın guamın itir sel agurazi amınim kurim inigha dadarimın zui.

⁴¹ Ezi kurim ghuava ongarir torimın itir gigir fightizimın ghuvanabogha, egha maghıram aperaghav iti. Kurimın guam ghua gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozi a bar biaghıre.

⁴² Midorozir gumaziba kamaghın nighnigha atiati, kalabusın gumazitaba mangıva dadarimın otivigh arımagıregham. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.

⁴³ Ezi 100 plan midorozir gumazıbar garir gumazim, a Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazıbar anogoroke. Uari suvim gamua foziba, a me mıgıa ghaze, ia faragh kurimın uari akunigh uari suvim damu dadarimın mangı.

⁴⁴ Eghti igharazir darazi ter arariba ko kurimın arariba dagh ısın mangı. Ezi me kamaghın bar moghıra deravıra nguazimın otifi.

28

Pol Maltan arıghatızimın iti

¹ E deraghavıra ghuava ongarir dadarimın otivigha, egha e gara fo, e arıghatızir mamın ti, an ziam Malta.

² Ezi gumazir arıghatızir kamın itiba arazir aghuarıbar e gami. Ezi amozim izima, en mıkarzıba bar orange, kamaghın amızı e avımın fıngasa, me e bagha avım atıgha egha e inigha avım boroghıra ghu.

³ Pol dazir pozir mam inigha da avım garısi. Ezi kuruzir mam dazıbar aven itima, avir fefem a inızima an azenan oto. Egha kuruzim Polın agharım givigha guraghav iti.

⁴ Ezi arıghatızir kamın itir gumazımızıba kamaghın an garıma, kuruzim an agharım gitoroghav itima, me kamaghın uariv gei, “Gumazir kam ti gumazıbav sozi da arıaghirir gumazım, an ongarımın aremezir puvatı. Kamaghın amızı, godın arazir kuraba ikarvazım datırıghın a ikarvagha ghaze, an angamra ikian kogham.”

⁵ Ezi Pol kuruzim kavkinızı an avım gıra ghu. Ezi bizitam Pol batozir puvatı.

⁶ Ezi gumazıba pura Polın mızuai, me ghaze, an mıkarzim ti buıgham, o a ti irıghıva aremegham. Me dughiar ruarımın an gara a mızua ghuava puram an gari, bizitam a batozir puvatı. Egha me ghaze, a godın mam.

⁷ Ezi nguazir mam danganır kamın boroghıra iti, kar Publıusın nguazım, an arıghatızimın gavman gumazir dapanım. An e inıghava uan dipenımın ghuzı e dughiar pumuning ko mıkezımın a ko itima a deraghvıra en garıma e iti.

⁸ Ezi an afezıam arıa iti, an mıkarzim an feıma, ezi a buarır dipabagh avi. Ezi Pol an ganasava aven ghu, egha a bagha God ko mıkemegha, gın uan dafarımning a gısın atızıma, a ghuamaghe.

⁹ A kamaghın amızıma, arıghatızir kamın itir arımarıar gumazıba bar moghıra izıma a me gamıma me ua dera.

¹⁰ Me arazir aghuıbar e gamı, ezi e me ataghrazıma, me bizir e puvatızıba e ganıgava egha da isa kurım garısi.

Pol ghua Romın oto

¹¹ Ezi iakinır pumuning ko mıkezım gıvazıma e mangasa. Ezi kurır mam Maltan itima, amınır ekıamın dughiam gıfa. An Aleksandrian nguıbamın kurım. Kurımın guamın god Susın otarır fufuzımningın nedazımning an iti. Anıngın zıamning Kastor ko Polluks.

¹² Ezi e ghua Sirakyusın otivigha, dughiar pumuning ko mikezimın an iti.

¹³ Egha e kagh dikavigha ghua Regiumın otifi. Egha amımızaraghan, Sautın amadaghan amınim dikavizi, e dughiar mikezimın e Puteolin otifi.

¹⁴ E kagh Kraisin adarasi men marazi batifi. Ezi me 7 plan dughiabar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Kamaghın e me ko ghua Romın nguibar ekiamın oto.

¹⁵ Ezi nighnızir gavgavim Iesusın itir darasi Romın ikiava e barazima e izima, ezi me e bativasa izi. Ezi e Apiusın biziba amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganimın me bato. Ezi Pol men ganigha, egha God minabagha an navim gavgavim ini.

¹⁶ Egha e Romın otivizi, gavmanın gumazir dapanim Polın amanganatigha ghaze, a uabira dipenitamın ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Romın akar aghuim kuri

¹⁷ Ezi 3 pla dughiaba gıvazıma, Pol Judan gumazir dapanir ekiabar diazıma me iza uari akufa. Ezi a kamaghın me migei, “Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarasi paza me gamizir puvati, o en ovavıbar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalemın na kalabus gatıghava, egha na isa Romın gumazıbar dafarım gati.

¹⁸ Ezi me nan kotiam baragha, egha nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damıghıva ovegham. Kamaghın amizi me na ataghraghasa.

¹⁹ Ezi Judaba kamaghın aghua. Kamaghın amizi ki tuavıba ua puvati. Ki ghaze, Sısar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi akam me gasamin bizir mıngaritam itir puvati.

²⁰ Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghın ki ian ganıva ia ko mikımasa. Ezi ki nighnızir gavgavim ikia mızuai bizir kam, Israelba bar

uaghan a mızuai. Bizir kam bangın me datırıghın senın kamın na ike.”

²¹ Ezi me kamaghın Pol ikara, “E Judian Provinsın gumazıba da akınafarır osırızır nı mıgeitam inızır puvati. Ezi Judan gumazıtam iza eghaghanıtam e geghara egha mıgırıgıar kuratam nı gamızır puvati.

²² E fo, nguıbaba bar men gumazamızıba mıgırıgıar kurabar Judan aven itir dakozır igıar ıgharazır kam mıgei. Kamaghın amızı, e nın nıghnızım baraghasa.”

²³ Ezi me dughiar mam diborogha, gumazır avırıba iza Pol bagha a itir dipenır kamın zui. Mızarazımın ghua guaratızımın, a God Bizıbagh Atıvir Arazımın akam geghara an gun me mıgei. Egha Moses Osızırır Arazıbar akaba ko Godın akam inıgha ızır gumazıbar akaba, an akar kabar men nıghnızıba fava mıgei. Egha akar kabar me nıghnızır gavgavım Iesusın ikiasa a ifongegha pamtem ıngara me mıgei.

²⁴ Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guızbangıra, ezi marazi nıghnızır gavgavım dar ikian aghua.

²⁵ Egha me uarıra uarır tongın akaba uarırıv sogha egha me mangasava amıma, Pol akar abuananam me mıgei, “Godın Duam guızbangıra ian ovavıbav keme. An akam inıgha ızır gumazım Aısaian akatorımın kamaghın ia mikeme,

²⁶⁻²⁷ ‘Gumazamızır kabar navıba ikuvıgha gıfa.

Me uan kuarıbar oraghan aghuaghava,
egha me uan damazıbar ganan aghua.

Me kamaghın amıma, ki ghaze, markı.

Me uan damazımın ganıghai,
egha me uan kuarıbar oreghai.

Me kamaghın aghua.

28:16: Ap 24:23 **28:17:** Ap 21:33, 24:12-13, 25:8

28:18: Ap 22:24, 25:8, 26:31 **28:19:** Ap 25:11

28:20: Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14

28:25: Aıs 6:9-10, Mt 13:14 **28:26-27:** Aıs 6:9-10

Me kamaghin amua biz-
 ibagh fozir puvati.
 Me amua guizin navibagh iragha na
 bagha izezi,
 ki me gamizi me deraghai.
 Me kamaghin damuan
 aghua.
 Kamaghin, ni gumazamizir kaba
 bagh mangi, egh kamaghin me
 mikim,
 Ia akam baraghiva,
 egh ia an mingarim gifoghan
 kogham;
 ia ganiva,
 egh ia bizitamın ganighan
 kogham.' ”

28-29 Egha Pol miġia ghua, kamagh
 miġei, “Kamaghin ami, ki kamagh
 sua, ia kamaghin fogh, Godin akur-
 vazim, a Kantrin Igharazibar Gumaz-
 iba bagha anemadagha ġifa. Eghti me
 oragham!”*

30 Pol azenir rubuzir pumuningin
 dipenir mam ikia egha dipenir kam
 givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa
 an dipenimın izima a bar akonge.†

31 Eghava Pol God Bizibagh Ativir
 Arazimın akam akurava egha gu-
 mazamiziba Ekiam Kraıs Iesusın ak-
 abar men sure gami. Egha a uaghan
 atiatir puvati, bizitam bar an tuavim
 apirizir puvati.

28:28-29: Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 * 28:28-29: (28:28-29) Fofozir gumazir mabar ghaze, miġirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, “Pol akar kam mikemegha ġivazima, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv ġia, akabar uariv sosi.” 28:30: Ap 28:16 † 28:30: (28:30) Luk azenir pumuning Pol batozir bizimın gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanın gumaziba kalabusın a firizi a ghua nguibar igharazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romın gavmanın gumaziba Pol misoghezima an aremes. 28:31: Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, egh gin a mangiva kantri Spenin mangi akar aghuim akunam. Akinafarir kamın, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuimin gun me miġia, egha Iesusin gin aruir gumazamizibar ikirmirimın gun me miġei.

Pol faragha Romın itir Kraisin adarazi miġia ghaze, a zurara God ko miġiava, men akurvaghasa Godin azangsisı. Egha a gin akinafarir kamın akar mingarim abigha ghaze, “Nighnizir gavgavimın tuavimira e Godin damazimın gumazamizir aghuibar otivigham” (1:17). Pol kamaghin miġei, gumazamiziba bar, me Judaba o me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apangkuvighiva ua me iniam. Gumazir nighnizir gavgavim Kraıs Iesusin itim, God uam a iniam, eghti a Godin namakamin otoghiva egh Kraıs Iesusin aveghboamin ikiam.

Kamaghin God ua gumazitam nighti, eghti an ikirmirim igiamın mın otogham. God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Ezi kamaghin ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva egh a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim miġiava, egha Godin Duamin gavgavim miġei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirmirimın aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtızir mamın gun miġei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira kamaghin ua baghaviram amiseviziba. Ezi Judan avirir ekiam, me Iesus akirim ragha a gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Egha Pol kamaghin miġei, arazir kurar kam, me uari men osimtızim. Egha me bizir ekıar God me damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Polin nighnizim, gin Judan gumazamizir taba me uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polin akinafarimın akar aboananaba, Sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraısın adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimın miġirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarimın arazim damuasa miġiava, egha gavmanın apengan ikiamin arazim miġiava, egha igharaz darazir akurvaghamin arazim miġei.

E nighnizir gavgavim Kraısın ikia, egha tuavir kamın, e Godin damazimın dera

(Sapta 1-4)

Pol uan aposelin ingangarimın gun miġei

¹ Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Kraıs Iesusin ingangarir gumazir mam. Kraıs Iesus nan diagha ghaze, ni nan aposelin otogham. Egha a na misevegha akar aghuim akunamin ingangarim na ganingı.

² Faraghavira God akam akıra ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimın iti.

³ Akar aghuir kam a Godin Otarimin gun migei. Otarir kam, a gumazimin min otogha, egha kamaghin a Atrivim Devitin ikizim.

⁴ Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikafi, a kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otarim: A Krai Iesus, en Ekiam.

⁵ Ezi God kamaghin ifonge, kantriba bar itir gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Krai Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krai bagha, aposelin inangarim damuasa e ati.

⁶ Ezi ia uaghan, Krai Iesus ian di-gha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.

⁷ God ia gifongegha ian di-gha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghivira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumazamiziba bagha an osiri.

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krai Iesus, aning ian apangkuvighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

⁸ Ki faragh kamaghin mikimasa. Nguazir kam in nguibaba bar dar itir gumazamiziba, me ian nighnizir gavgavimin eghaghanim barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki ia bagha bar God minabi.

⁹⁻¹⁰ Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otarimin akar aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ezi ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹ Ki kamagh sua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir

aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin, ki ian ganasa bar ifonge.

¹² Ki kamaghin nighnisi. E uarira uarir akurvaghham. Ian nighnizir gavgavim nan akuraghham. Eghti nan nighnizir gavgavim ian akurvaghham.

¹³ Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasava amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir pu. Ki kamagh sua, ki Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira, kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumazamizir aviriba navibagh iraghham.

¹⁴ God Grighba ko gumazir Grighin aven itir puvatiziba bar men akurvaghaha ingangarim na ganingi, egha uaghan fofozim itir gumaziba ko fofozim puvatizir gumaziba sara. Kamaghin, ki gumazamiziba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam.

¹⁵ Kamaghin amizi ia Romin itir gumazamiziba, ki akar aghuim uaghan ian mikinasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an akar aghuimin aven iti

¹⁶ Ki fo, Godin gavgavim an akar aghuimin aven iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvaghham. A faragh Judabar akurvaghiva, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar akurvaghham. Kamaghin ami, ki akar aghuim akunasa aghumsizir pu.

¹⁷ Akar aghuir kam, a God arazir aghuir an amizim en aka, an e mikim suam, an damazimin dera. Nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin gumazamizir aghuibar otogham. Mati akam Godin Akinafarimin iti, "Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazimin

1:4: Ap 13:33, Hi 9:14 **1:5:** Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8 **1:7:** Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 **1:8:** Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17 **1:16:** Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38

dera, eghti gumamazizir kaba zurara deraghvira ikiam.”

Gumamaziziba bar akirim God gasara

¹⁸ E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra aneka. A, gumazir akirim agasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri.

¹⁹ God gumazir kaba uabi deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizima God ivezir kuram me ganidi.

²⁰ God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin, iza datirighin gumaziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kam in, gumaziba God in arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuibar mingarim ko an gavgavir bar ekiar zurara itim gifos. Kamaghin amizi, gumazitam kamaghin mikiman kogham egh suam, “Ki God gifozir puvatigha kamaghin ki osimtiziba puvati.” Bar puvatigham!

²¹ Me God gifogha egha me kamaghin nighnizir pu, “A guizbangira God.” Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvati, ezi mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa.

²² Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Ezi me guizbangira puvati, me ongani.

²³ Me God in zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumazibar min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar min marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumamaziziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

²⁴ Gumamaziziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bagha a me ataghizima men navibar ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami.

²⁵ Kamaghin amir gumamaziziba, me God in guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir God in kamnangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin amizima, e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶ Me God akirim a gasara, kamaghin amizi God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha egha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami.

²⁷ Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha men naviba me dikava mati avim men isi, ezi me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, bizir kam bagha me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

²⁸ Me God in guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin amizi God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi.

²⁹ Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumaziba bagha navim ikufi, egha gumazibav sozima da ariaghiri, egha biziba bagha uarir atara uari abisi, egha gumazibagh

1:18: Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3 **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20 **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29 **1:24:** Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4 **1:25:** Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **1:26:** Wkp 18:22-23, Ef 5:12 **1:27:** Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9

ifari. Egha gumaziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar kurabar gumazibagh ami.

³⁰ Egha migirigiar ifavarir gumazir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi.

³¹ Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghua, egha men apangkuvir puvati.

³² Me fo, Godin Akinafarimin itir akar gavgavim kamaghin migia ghaze, "Gumazamizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighregham." Gumazir kaba Godin akar gavgavim gifo, egha me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazir igharazibar ziaba fe.

2

God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

¹ Kamaghin amizi, ia igharaz darazi akaba me gasir gumaziba, ki vaghvagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi.

² E fo, God, gumazir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera.

³ Ia arazir kabagh amir gumaziba akam me gasi, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati!

⁴ Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, egha nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? God ni uan navim giraghasa a ifongegha, arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

⁵ Ni uan navimin suiragha gavgavigha egha uan navim gighasa nighnizir pu. Egha arazir kamnin ni uabi ivezir ekiar kuram bar uabi garisi.

⁶ God gumazamiziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam.

⁷ Gumazamizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghuava, egha God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumazamizir kabar aningam.

⁸ Ezi gumazamizir maba uarira uari ginighnigha, egha guizin akam akirim ragh a gasaragha egha arazir kurabar gin zui. Eghti God uan aningagharim isi gumazamizir kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam.

⁹ Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumazamizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faraghtima Kantrin Igharazibar Gumaziba gin.

¹⁰ Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumazamizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faraghti Kantrin Igharazibar Gumaziba gin.

¹¹ God ikizitam uabin toroghan kogham, egh a bar gumazamiziba bar men araziba deravira da

1:32: Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21 **2:1:** Mt 7:1, Lu 6:37, Jo 8:7-9, Ro 1:20 **2:4:** Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15 **2:6:** Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12
2:8: Ro 1:18, 2 Te 1:8 **2:9:** Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17 **2:11:** Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17

tuisigham

¹² Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamın gın ghua men araziba tuisisi.

¹³ E fo, gumazitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, a Godın damazimın derazir pu. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar gın zuibara, God me miğia ghaze, me an damazimın dera.

¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan niğhnizimra arazir aghuibar gın zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mırara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuibar gın zui. Arazir kam kamaghın en aka, arazir aghuiba men niğhnizimın iti me fo, me manmaghın damuam.

¹⁵ Me amir arazir kamın e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. dughiar maba men niğhnizimra akam me gasi; egha dughiar maba men niğhnizim ghaze, ia deravıram ami. Kamaghın amizi, niğhnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghın en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangıra men navir averiabar aven iti.

¹⁶ Kamaghın, akar aghuir ki kurim kamaghın miğei, God gumamaziba bar men navir averiabar itir niğhnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumamazizir kabar niğhnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumamazizibar araziba bagh me tuisighamin ingarim isava, Kraıs İesusın dafarim gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir

Araziba men akurvasi

¹⁷ Ezi datırighın ia manmaghın ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Araziba gisin tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godın adarasi, erara God uabın toro.

¹⁸ Kamaghın ia God ifongezir araziba dagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi.

¹⁹⁻²⁰ Ia kamaghın niğhnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimın mıngarir aghuim ko guizın akaba bar e ganıngi. Kamaghın ia ghaze, e gumazir damazir okaviziba tuavim men akakasi. Egha mitatemın itir gumamaziziba, angazangarim men akakasi. Egha gumamazizir onganiba fofozim me ganıga, egha borir doziba men sure gami.

²¹ Guizbangıra, ia marazir sure gami. Egha manmagh sua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghın akam akuri, biziba okıman marki. Egha iarara biziba okei.

²² Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghın ami. Ia ghaze, e godın ifavarir marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmagh sua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei.

²³ Ia uarira uan ziaba fa ghaze, “E Moses Osirizir Araziba iti.” Egha ia dar gın mangan aghua. Egha arazir kamın ia Godın ziam gasıghasisi.

²⁴ Ia fo, Godın Akinafarim bizir kamın miğirigiam iti, “Ia Judaba, ian arazir kuraba bangın, Kantrin Igharazibar Gumaziba Godın ziam gasıghasisi.”

Guizın mıkarzir mogomer diğhorimın arazim

²⁵ Ia guizbangıra Moses Osirizir Arazibar gın mangiti, ian arazir mıkarzir mogomem aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gın mangan koghti, ian mıkarzir mogomem aghorir arazim pura bizimın oto.

²⁶ Eghti Kantrin Igharazimın Gumazitam, a me mikarzim atuzir puvatizir gumazim, a Moses Osirizir Araziba bar dar gın mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzim atuzim.

²⁷ Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akınafarim iti, ezi me ian mikarziba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gın zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gın zui, ezi me men mikarzir mogomeba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Araziba gın mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumaziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi.

²⁸ Akar kamın mingarim kamakin: mikarzir mogomer dighorimın arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimın otoghan kogham. Mikarzir mogomem aghorir arazim a nivafizimın bizim puvati.

²⁹ Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiamın aven Judan gumazimın iti. Guizin mikarzir dighorim, a uaghan gumazimın nighnizim ko navir averiamın aven ikegh otivam. Guizin mikarzir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gın zuir tuavimın otivir puvati. Kar bizir Godın Duamın tuavimın otivim. Gumazir kamaghın amim, gumazimın damazimın ziar aghuim isir puvati. Egha Godın damazimın a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamın gın zui

¹ E fo, mikarzir mogomemın dighorim a pura nivafizimın bizim puvati. Kamaghın Judaba ti manmaghın Kantrin Igharazibar Gumazibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimın arazimın otifi?

² E! God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi. Bar bizir ekiam,

God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira an ganam.

³ Bar guizbangira, Judan marazi akar kam deravira an gın zuir puvati. Eghti God manmaghın damuam? Me nighnizir gavgavim Godın ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamın gın mangan kogham, o?

⁴ Bar puvati! Gumaziba bar ifari, ezi God uabira zurara guizbangira migei. Godın Akınafarimın osizirim kamaghın migei,

“God, ni migeima, gumazamiziba fo, ni guizbangira migei.

Egh me nin araziba tuisighiva me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati.”

⁵ Ezi manmaghın ami? E kamaghın mikim suam, en arazir kuraba ti Godın arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghın mikim suam, God en arazir kuraba ikarvaghera ivezir kuraba e ganiga, kamaghın a ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazimın itir gumazibar migirigiabar mın zui.)

⁶ Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghın gumazamiziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghın a gumazamizibar arazir kuraba ikarvasi.

⁷ Gumazitam kamaghın mikim suam, “Nan akar ifavarim, Godın guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekefe. Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?”

⁸ Migirigiar onganir igharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam.” Gumazir maba akam na gasa ghaze, ki kamaghın bizibav gei! Kamaghın God me gasighasighti, bar deragham.

Gumazitam Godın damazimın derazi puvati

⁹ Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti.

¹⁰ Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei,

“Gumazitam Godin damazimin derazi puvati. Bar puvati.

¹¹ Gumazitam fofozir aghuim itir puvati.

Gumazitam God buri puvati.

¹² Gumaziba bar tuavir aghuim ataki. Gumaziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuim gamir puvati. Bar puvati.

¹³ Men akar toriba mati gumazir moziba akaba akari; kamaghin me migeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami.

Egha men akar toriba gumazibagh asighasizir migirigiba bar izifa, mati kuruzir kurabar imezim.

¹⁴ Dughiaba zurara me akav ghuriba gumazibagh arigha, migirigiar gumazibagh asighasisibagh amua osimtiziba me garisi.

¹⁵ Me zurara atamra ghua gumazibav sozi, me ariaghiri.

¹⁶ Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua, egha mizaziba ko osimtiziba me garisi.

¹⁷ Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darasi ko deragha apiaghiri puvati.

¹⁸ Me tong bar Godin atiatir puvati.”

¹⁹ E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me

Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh egh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam.

²⁰ E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amim, a uan arazir kuramin gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimin dera

²¹ Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kam in gun migei.

²² Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati.

²³ Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami, egha kamaghin Godin angazangarimin saghon ikia egha an aven mangan ibura.

²⁴ Ezi God en apangkuvigha egha Kraisi amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, ia nan damazimin dera. E uan ingangaritam in Godin damazimin derazir puvati. Puvati. God Kraisi Iesusin ingarim bangin, a bizir aghuir kam isava pura e ganingi.

²⁵ God kamaghin ifonge, Kraisi aremeghiva, egh tuavir kam in a gumazamizibar amuti, men arazir kuraba a da gin amadagham. Bizir kam bagha, God Kraisi amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraisin ovevem in tuavimin, God

3:10: Sav 7:20 **3:13:** Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:14:** Sng 10:7 **3:18:** Sng 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15

uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumazamizibar asughav ikia, egha zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati.

²⁶ Egha datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.

²⁷ Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar pu. E kamaghin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima kamaghin God e migia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera.

²⁸ E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin damazimin derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, merara Godin damazimin dera.

²⁹⁻³⁰ Ezi manmaghin ami, God a ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mizarzir mogomebar aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava, egha uaghan a gumazir uan mizarzir mogomebar aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egha a ghaze, ia nan damazimin dera.

³¹ Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

¹ Kamaghin, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamın gumazir

mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato?

² Pura nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamın Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Egh bizir kam bagh Abraham uan ziam fan kogham.

³ Godin Akınafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.”

⁴ Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra.

⁵ Eghti gumazitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kamın nighnizir gavgavimin garava a medagha ghaze, ni nan damazimin dera.

⁶ Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazir arazir aghuibagh amir puvatizim, God ghaze, a nan damazimin dera. Gumazir kam bar akongegh. Devit kamaghin migei,

⁷ “Gumazir arazir kurabagh amim, God an arazir kuraba gin amadagha egha da avara, eghti gumazir kam bar akuegham.

⁸ Gumazir arazir kuram gamim, God an arazir kuram mengvira ikian kogham, eghti gumazir kam bar akuegham.”

⁹ Bar akongezir arazir kam, tein bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera."

¹⁰ Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomem aghoramim, an a mikemezi, o? Dughiar a uan mikarzir mogomem atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomem aghoramim dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera!

¹¹ Ezi gin, me an mikarzir mogomem atu. God mikarzir mogomemin dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Ezi kamaghin amizi, Abraham gumamazir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomem aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera.

¹² Egha Abraham uaghan mikarzir mogomeba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomeba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomeba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kam in ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³ Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha, ezi God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, kamaghin God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim gami.

¹⁴ Eghti gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba da initi, kamaghin gumazimin nighnizir gavgavim a pura bizim in otozi, ezi Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai.

¹⁵ E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumaziba dar gin zuir puvatizima bizir kam God gamima a men aningazi. Moses Osirizir Araziba puvatightima, eghti e kamaghin mikiman kogham, gumaziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

¹⁶ God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apanguvighiva akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganighava, a gisin akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumamazir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghin, Abraham, a bar en afeziam.

¹⁷ Kamaghin Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham." Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godin kam, a gumazir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha

4:11: Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7 **4:12:** Mt 3:9 **4:13:** Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29 **4:14:** Ga 3:18 **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22 **4:17:** Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 * **4:17:** (4:17) Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, "Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam."

a pura migeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi.*

¹⁸ Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a “Kantrin aviribar afeziamin oto.” Godin Akinafarim mikemezi moghin, “Nin ovavir boriba bar avirasemegham.”

¹⁹ Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100 plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge.

²⁰⁻²¹ Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha a Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. Egha an nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti.

²² Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim a ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²³ Akar kam Godin Akinafarimin iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.” Kar an Abrahamra migeir puvati.

²⁴ Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God Iesus en Ekiam gamizi a ua mozim dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera.

²⁵ En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozim dikafi.

E Krai ko aremegha uaghan a ko angamra iti

4:18: Stt 15:5, Hi 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:22:** Stt 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20 **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14 **5:5:** Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10 **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10 **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7

5

(Sapta 5-8)

E datirighin Godin damazimin dera

¹ Ezi e nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamın God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin amizi en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti.

² E Krai nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamın an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, egha bizir kam mizuai iti, kamaghin e bar akonge.

³ Egha e bizir kabanaghra bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven itima, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin e bar akonge.

⁴ E tugh gavgavighti, kamaghin God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam.

⁵ God uan Duamin, an arazir gumamazizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

⁶ E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krai e gumazamizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto.

⁷ Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar osemi. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham.

⁸ Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin Krai, en akurvaghasa areme. Arazir kamın, God bar e gifongezir arazim en aka.

⁹ Bizir bar ekiam, Kraiss e bagh aremezi, tuavir kamın God en gara ghaze, ia nan damazimın dera. Kamaghın e fo, gın Godın kotiamın dughiamın an aningagharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvagh.

¹⁰ E faragha Godın apaniba, ezi an Otarimın ovevemın an e gamizi e an namakaba. Datirighın e an namakaba, ezi Iesus angamra ikiava, kamaghın bar guizbangıra a en akurvagh.

¹¹ Uaghan bizir mam kamakın, en Ekiam Kraiss Iesus e gamizi e guizin Godın namakabara, kamaghın e bar akonge.

Adamın aven, ovevem otozi, ezi Kraissın aven, ikirimirir zurara itim oto

¹² Kamaghın amizi, gumazir vamıra arazir kuram gamizi, ezi tuavir kamın arazir kuraba nguazir kamın oto. Ezi nguazir kamın gumamaziziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumamaziziba bar arazir kurabagh amima, kamaghın ovevem bar me bato.

¹³ E fo, fomıra dughiar Moses Osirizir Arazibar tıghar otivam, dughiar kamın arazir kuraba nguazir kamın iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazibar arazir kurar kaba medir puvati.

¹⁴ Ezi Adamın dughiamın ikegha ghua Mosesın dughiamın, ovevem gumamaziziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamın mın arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimın nedazim.

¹⁵ Ezi Godın apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramın mın amir puvati. Guizbangıra, gumazir vamıra Adam arazir kuram gamima, ezi tuavir kamın gumazir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamıra Kraiss Iesus an apangkuvimın, God e gamizi, e an damazimın dera.

Ezi Godın apangkuvimın gavgavim bar ovevemın gavgavim gafira. Bizir kam, a gumamazizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa!

¹⁶ Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamıran arazir kuramın otozır bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamıra e gamir puvati. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamıra amizi, God gumamaziziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakın, gumamaziziba arazir kurar aviribagh amima, God men apankuva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati.

¹⁷ Guizbangıra, gumazir vamıra Godın akam batoghezi, ezi an arazir kuramın ovevem gumamaziziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumamaziziba avarazi a me gizifa, egha ghaze, ia nan damazimın dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamıra Kraiss Iesusın ingangarimın, tina God pura anidir bizim iniva, a Kraiss ko ikıva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikıva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevemın gavgavim gafiragh.

¹⁸ Ezi kamaghın, e deravıra akar kam gınighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamıram amizi, kamaghın God ghaze, gumamaziziba bar moghıra bar ikufi. Kamaghıra, Gumazir Igharazir Vamıra arazir aghuir Godın damazimın derazim gami. Kamaghın God gumamaziziba bar men gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. Egh God me zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam.

¹⁹ Gumazir vamıra Godın akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumamazizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazibagh ava. Kamaghıra Gumazir Vamıra Godın akam baraghizi, ezi an arazir kam gumamazizir aviribagh amizi,

me Godin damazimin dera.

²⁰ God kamaghin nighnigha, egha Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumamaziziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighram. Kamaghin gumamaziziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekevegha, bar dar pin iti.

²¹ Arazir kuram faragha gumamazizibagh amima me ariaghiri, kamaghin ovevem in tuavim in arazir kuram men atrivim in min iti. Kamaghira Godin apangkuvim datirighin gumamazizibagh amima, me an damazimin dera. Kamaghin apangkuvim en atrivim in min iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Krai Iesus in ingarim in, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

6

E Krai ko ovenge

¹ Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kuraba dar amuvira ikiam, eghti Godin apangkuvim ekevegh mangvira ikiam?

² Bar puvatigham! E aremezir gumazibar min ikiava, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavim in gin mangvira ikiam?

³ Ia ti kamaghin fo, e bar Krai Iesus in aven ruegha a ko poke. Arazir kam in e bar an ovevem ko poke.

⁴ E ruegha, egha tuavir kam in Krai in ovevem in poke, ezi Afeziam Krai ko mozim in aven e akaragha e avara. Egha mati an gavgavir ekiam Krai gamizi a mozim in ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuim in ikivira ikiam.

E uaghan Krai Iesus ko ikirimirir aghuarim in ikiam

⁵ Ezi, e Krai ko puegha egha mati an aremezi, moghin areme. Kamaghira, e a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham.

⁶ E kamaghin fo, en navir ghurim in araziba, da Krai ko ter ighuvim in aremegha gifa, ezi en nivafizim in agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin, e ua arazir kuram in ingangarir gumazibar ikiam kogham.

⁷ Guizbangira, gumazitam aremeghti, arazir kuram in gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikiam kogham.

⁸ E ghaze, e Krai ko areme, egha e nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kam in ikiam.

⁹ E kamaghin fo, Krai mozim in ua dikavigha gifa. Egha uam aremeghan kogham. Ovevem, a ua gavgavir a misueghti a uam aremegham in, puvati.

¹⁰ Egha Krai dughiar vamiram aremegha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kam in, an arazir kuram in gavgavim gamizi, eghti a uam a gativsi damuan kogham. Egha datirighin a ikirimirir aghuarim in ikia God baghavira iti.

¹¹ Kamaghira, nighnizir kam ian iki, ia uaghan Krai ko aremegha egha arazir kuram in gavgavim uam an apengan itir puvati. Egha ia Krai Iesus ko porogha God baghavira ikia ikirimirir aghuim in iti.

¹² Ovever mikarzim en iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Kamaghin arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuram in gin mangan kogham.

¹³ Egh ia arazir kuram amangan-gatighi a ian soroghafariba ko biz-itaba ikirarighi ia arazir ikuratam damuan marki. Ia mati, gumamazizir ovegha mozim in ikegha ua

5:20: Jo 15:22, Ro 3:20, 4:15, 7:8, Ga 3:19, 3:23, 1 Ti 1:14 **5:21:** Ro 6:23 **6:1:** Ro 3:5-8, 6:15 **6:2:** Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 **6:3:** 1 Ko 15:29, Ga 3:27 **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 **6:5:** Fl 3:10-11 **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:9:** MAA 1:18 **6:10:** Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18 **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133 **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1

dikavigha angamra itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh God amamangatightima a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuibar amu.

¹⁴ Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia Godin apangkuvimin apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumaziba

¹⁵ Ezi e datirighin Moses Osirizir Araziba ua dar apengan itir puvati, egh e manmaghin damuam? E Godin apangkuvimin apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira iki, ti deragham, o? Bar puvati!

¹⁶ Ia ti kamaghin fos, o? Ia uari isi, gumazitam a daningiva, egh an akamin gin mangiva, egh ia an ingangarir gumazibar otivigham. Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir gumazibar ikiti, a ia damighti ia aremegham. Egh ia Godin akam bareghiva egh an gin mangiva, ia an ingangarir gumazibar ikiti, a ia damighti, ia an damazimin deragham.

¹⁷ Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumazibar ike, ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me Godin guizin akam ian sure gami, ezi ia a inigha guizbangira an gin zui. Bizir kam, e God minabi!

¹⁸ Faragha arazir kuraba ia iki-aghariki, ezi God ia firi. Egha God ia gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir gumazibar otifi.

¹⁹ Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otefe, ezi ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumazibar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarziba bar dar aningti, da arazir aghuibar ingangarir gumazibar

otivighi, ia Godin mirara zuegh ikiam.

²⁰ Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazibar ikia, ia arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati.

²¹ Egha ia faragha amir arazibagh amima da akurvazir manaba ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnighava aghumsisi. Arazir kabara gumazibagh amima me ariaghiri.

²² Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvati, egha Godin ingangarir gumazibar otifi. Egh ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighti, ia Godin mirara zuegh ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.

²³ Guizbangira, arazir kuram ivezim isava uan ingangarir gumazim ganingi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikimirir kamnagh, e uan Ekiam Kraiss Iesus ko porogha, egha a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

¹ Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh foziki ia migei. Ia fo, gumazim angamra ikiavira ikia, a Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egha gumazim aremegha Moses Osirizir Arazibar uam a dar apengan itir puvati.

² Amizim pam ikiam, eghti an pam angamra ikivira ikitima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim uam amizim ikeghan kogham, eghti amizim firighram.

³ Gumazim angamra ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, eghti me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari

bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamın pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan kogham, eghti a firighriham. Kamaghın, a gumazir igharazimın ikiti, me kamaghın mikıman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

⁴ Kamaghıra, nan adarasi, ia Kraisin mikarzim ko poka, egha bizir kamın ia a koma ovegha, uam Moses Osirizir Arazimın apengan itir puvati. God kamaghın ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghın, ia datirighın gumazir God amizi ua mozimın dikavizim, ia an adarasi.

⁵ E faragha uan navir ghurimın arazibar gın ghua, ezi Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarziagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamın ovevem e bato.

⁶ Ezi datirighın e Kraisin mın ovenge, egha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghın amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvati, e firiaghıre. Ezi datirighın en ingangarir e amiba, da ua Moses Osirizir Arazibar gın zuir puvati. Datirighın, Godın Duam e gamima e tuavir igiamın gın ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

⁷ Eghti manmakın? Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarziagh aningizima, e arazir kuram gami, e manmagh mikımam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtıma, ki guizın kamaghın azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamagh migei, “Ni munavın biziba bagh navim dikavan marki.” A kamaghın mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram.

⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimın aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimın apigha nighnizir kuraba na ganıdi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai.

⁹⁻¹⁰ Fomıra Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamra iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamra iti, ezi ki fo, ki Godın damazimın areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganıdi. Ezi ki Moses Osirizir Arazibar tuavimın, ki ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati, da na gamizi, ki areme.

¹¹ Ezi arazir kuram nan aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimın apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavmın na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghın fo, Moses Osirizir Araziba, da Godın otivaghıre. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiar gavgaviba, da uaghan Godın otivaghıre, egha da Godın damazimın derazir arazibar amuasa e migei, egha da gumazamizibar akurvasi.

¹³ Ezi manmagh ami? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghın ifonge, arazir kuram azenim girightıma e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghın God arazir kuramın amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kamın aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghın Moses Osirizir Arazibar tuavimın, God guizbangıra kamaghın en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarziagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godın Nguibamın bizim, ezi ki nguazir kamın gumazim. Ezi

arazir kuramın gavgavim nan suira, ezi ki arazir kuramın ingangarir gumazimın oto.

¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami.

¹⁶ Ezi arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dagh ami, ezi nan arazir kam kamaghın ian aka, ki ti kamaghın mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera.

¹⁷ Kamaghın, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami.

¹⁸ Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati. Ki uan navir ghurim migei. Kamaghın amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifonge, egha dar amuamin gavgaviba pu.

¹⁹ Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami.

²⁰ Egha arazir ki aghuaziba, ki dagh ami, egha kamaghın fo, ki uabi kamaghın amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami.

²¹ Kamaghın ki gari, arazir kam guizbangıra kamaghın nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifonge, ezi arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri.

²² Guizbangıra, nan navir averiamın aven, Godın otivir Moses Osirizir Arazibar, ki dagh nighnighavıra ikia da bagha bar akonge.

²³ Kamaghın, ki arazir igharazimın garima, a nan mikarzimın aven ingari. Egha Godın migirigiar nan nighnizimın aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, ezi Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimın aven ingara na ikiagharigha na gatifa.

²⁴ Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtıma, ki mikarzir

ovengamin kamın firighrigham?

²⁵ Eghti Godra, a en Ekiam Kraiss Iesusın ingangarimın tuavimın, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimın navir averiamın aven Godın migirigiabar ingarir gumazimın iti. Egha uan navir ghurimın aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimın iti.

8

Krais arazir kuraba gıvagha Godın Duam e ganıngi

¹ Kamaghın e Kraiss Iesus ko pogheziba, God datirighın uan kotiamın aven uam ivezir kuram e danıngı mikiman kogham.

² E fo, e bar datirighın Kraiss Iesus ko poroghav itiba, Godın Duamın gavgavim ikirimirir aghuarim e ganıga, egha ovevemın arazim ko arazir kuramın e firagharıki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham.

³ En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghın amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gın amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamın bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimın mın otogha, egha arazir kurabagh amir gumazimın mın gari. A en arazir kuraba agıvasa ize, ezi an ingangarimın tuavimın, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agıvagha a gasıghasıki.

⁴ Ezi e datirighın navir ghurimın arazibar gın zuir puvati, e Godın Duamın arazibar gın zui. God kamaghın ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghın God en arazir kurabar gavgavim a gıvagha a gasıghasıki.

⁵ Guizbangıra, navir ghurimın arazibar gın zuir gumazamiziba, me

7:15: Ga 5:17 7:18: Stt 6:5, 8:21 7:22: Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16 7:23: Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11 7:25: Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17 8:1: Ro 8:34, 8:39 8:2: Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19 8:3: Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19 8:4: Ga 5:16, 5:25 8:5: Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25

dughiaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumamaziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi.

⁶ Eghti gumazim navir ghurimin araziba baghivira nighnighiva, an aremegham. Eghti gumazim Godin Duam baghivira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim koma navir amirizim iniam.

⁷ Ezi gumazitam navir ghurimin araziba baghivira nighnighiva, gumazir kam Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati; egh guizbangira dar gin mangan kogham.

⁸ Gumamazizir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

⁹ Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangam. Guizbangira, gumazitam an navir averiamin aven Kraisin Duam an itir puvati, a Kraisin anam puvati.

¹⁰ Ia arazir kuram gami, egha bizir kam in ia areme. Eghti Kraisi ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam.

¹¹ Godin Duam Iesus mozimin a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egha gumazir Kraisi gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarzarbar amuti, da ua dikavighiva angamra ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

8:6: Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8 **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4 **8:9:** 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11 **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6 **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5 **8:13:** Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:14:** Ga 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 * **8:15:** (8:15) Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl 1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:20:** Stt 3:17-19

¹² Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham.

¹³ Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighregham. Egh ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzarbar arazir kurabav soghti, da aremeghti, ia angamra ikivira ikiam.

¹⁴ E fo, gumamazizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, eghti gumamazizir kaba bar Godin boriba.

¹⁵ E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazibar otozir puvati, egha ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha e Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "Aba, En Afeziam!"*

¹⁶ Godin Duam uabi, a en duaba ko porozi, e uarir gun migei, e Godin boriba.

¹⁷ E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba, e da iniam. Bizir kaba, en avebam Kraisi da inigha gifa. E fo, e datirighin Kraisi ko mizazir a iniziba e da ateriva, egh gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

¹⁸ Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam a, mizazir e datirighin isiba, bar dagh afiragham.

¹⁹ Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam?

20 Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai.

21 Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghrir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam a givaghti, eghti biziba bar Godin boriba ko firighreghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

22 E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto.

23 Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, a kamakin, a God e daningamin bizir aghuibar faragha zuir bizim, an e ganingi. Egha e tuava ara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamimin, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzipar amighti da firighregh ganganir igharazimin otogham.

24 E bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai itima, kamaghin God en akura. Egh e suam, e bizir mam bagh mizuamam, egh fogham, e tighar a iniam. Egh gumazim tizim bagh bizir a inigha givazim baghiva mizuam ikiam?

25 Ezi e fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Egha kamaghin e navibar suigha da bagha mizuai.

26 Kamaghira, Godin Duam e gavaviba puvatizir darazir akurvasi. E fozir pu, e manmagh biziba bagh God ko mikimam? En migirigiba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi

e bagha God ko migia, tuava ara, an ararem akar e mikiman asazibagh afira.

27 Ezi God gumamazibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumamaziziba bagha a ko migei.

28 E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, egha gumamazizir God bar a gifongezibagh amima, ezi me dera. Kar gumamazizir God ua me iniasa mikemegha givaziba, a men dia.

29 Kar, gumamazizir God fomira ua me iniasa migeiba, a uaghan me ginaba, eghti me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Kraiss uabi men avebar ekiamin min ikiam.

30 Ezi gumamazizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumamazizir a diazir kaba, a me dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumamazizir an damazimin derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikian kogham

31 E bizir kabagh foghava, egh e manmaghin mikimam? E fo, God e baghivira ikiti, tina e dikabiraghiva e gafiragham? Bar puvatigham.

32 God uan Otarimin suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min aneningizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, egha e uaghan kamaghin fo, a bizir aghuir igharaziba bar, da uaghan pura e daningam.

33 Eghti gumazir manatam God inabazir gumamazibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumamazizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin dera.

8:21: 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 8:23: 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30 8:24: 2 Ko 5:7, Hi 11:1 8:26: Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3 8:27: Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14 8:28: Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9 8:29: Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6 8:30: Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9 8:31: Nam 14:9, Sng 118:6 8:32: Jo 3:16 8:33: Ais 50:8 8:34: Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1

³⁴ Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin ivezim iniam? Puvati, Krai Iesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikafi, egha datirighin Godin agharir guvimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei!

³⁵ Krai bar e gifongeghaviira iti, kamaghin gumazir manatam e damuti, e Krai e gifongezir arazimin saghon ikiam? Puvati. Osimtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumaziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o, me e misoghti e arimighiram o, bizir kabanang e damuti, e ti Krai e gifongezir arazimin saghon ikiam, o? Bar puvati.

³⁶ Guizbangira, Godin Akinafarim mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

“E nin gumazamizibar min itima,
kamaghin me dughiaba bar, me
e misoghti e arimighrasa, me e
gami.
Me en gari, e mati me misozi
ariaghirir sipsipba,
ezi me paza e gami.”

³⁷ Bar puvati. Krai bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri.

³⁸ Guizbangira, Krai bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Krai e gifongezir arazimin saghon ikian kogham: ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba,

³⁹ o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir

kam, a Krai Iesus en Ekiamin ingan-
garimin, e ganingi.

God Israelbagh Amizir Arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9-11)

*Pol Israelbagh nighnigha men
apangkufi*

¹ Ki Kraisin gumazim, kamaghin ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingi, ezi nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira.

² Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi.

³ Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Krai nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin a deraghai.

⁴ Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Me an ziar ekiam ko dabirabir aghuim God koma inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikrizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, egha me ko akam akiri.

⁵ Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krai nguazir kamin gumazimin min men ikizimin aven oto. Krai a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti zurazurara e Kraisin ziam fam!*

*God Israelbagh amir arazim, Pol
an gun migei*

8:35: Ro 8:38-39 **8:36:** Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11 **8:37:** Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11 **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22 **9:3:** Kis 32:32 **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 * **9:5:** (9:5) Gumazir maba nighnigha ghaze, e mikovezir pumuningin tongin itir akaba kamaghin dagh iragh suam, “God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangvira ikiam.” **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16

⁶ Ki kamaghin miŕgeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba, Israelin anabamin aven itiba, me guizin Israelba puvati.

⁷ Guizbangira, Abrahamin ovaviba, men marazi Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakin ovavibara, ki men gan me dipon suam, merara nin ovaviba."

⁸ Akar kamamin mingarim kamaghin ghu, borir nivafizimin otoviba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otoviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba.

⁹ Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam."

¹⁰ Kamaghira puvati, akar igharazir mam iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a Aisak, en ovavim.

¹¹⁻¹² God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God Rebeka kamaghin a miŕgei, "Otarir ni faragh oteghamim, a ni gin oteghamin otarimin ingarir gumazimin otogham."

¹³ Bizir kam, Godin Akinafarim mikemezir moghin, "Ki Jakob gifongegha, egha Ison aghua."

¹⁴ Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati!

¹⁵ Guizbangira, God kamaghin Moses miŕgei, "Ki gumazitamın apangkuvighsi ifongegh, ki an apangkuvam. Ki gumazitamın kuarkuvighsi ifongegh, egh ki an kuarkuvam."

¹⁶ Kamaghin God gumazitam ginabaghasa, a gumazimin nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazibagh inabi.

¹⁷ Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim miŕgia ghaze, "Ki kamagh sua, ki uan gavgavir ekiam nin akaghti, nguazir kamın itir gumazamizir aviriba nan ziar ekiam fam. Kamaghin, ki Isipin atrivimin ikiasa ni ati."

¹⁸ Kamaghin amizi e fo, God gumazitamın apangkuvighsi ifongegh, an an apangkuvam. Egh a gumazitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsı a ifongegh, a damuam.

¹⁹ Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizim sua e miŕgia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam God ifongezı moghin a iriaghan kogham."

²⁰ Ezi ni gumazir kinim! Ni Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem gumazir an ingarizim kamaghin a mikiman kogham, "Tizim bagha ni kamaghin nan ingari?"

²¹ Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, miner tam dughiar ekiam bagh ikiam, eghti miner igharazir mam, me zurara pura bizir kuraba a mikinam. Kar an nighnizim.

²² God uaghan kamaghin ami. God kamagh sua, a uan aningagharim azenim datightima, eghti gumaziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava amiba, egha a dughiar ruarim me ganingi, egh a gin me abighrarigham.

²³ A kamagh sua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti,

9:7: Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14 **9:10:** Stt 25:21 **9:13:** Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 **9:14:** 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 **9:15:** Kis 33:19 **9:16:** Ef 2:8 **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22 **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4 **9:19:** 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35 **9:20:** Ais 29:16, 45:9, 64:8 **9:21:** Jer 18:6, 2 Ti 2:20 **9:23:** Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27

gumazamiziba bar a gifogham. A fomira a uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, egha gumazim nguazir mineba akirizir moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa.

²⁴ Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelbara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ize.

²⁵ Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei,

“Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba,
datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.

Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam,
ia ki bar ifongezi darasi.

²⁶ Ia faragha danganir mam in itima ki ia migia ghaze,
ia nan adarazi puvati.

Egha danganir kamnaghra ki ia mikim suam,
Ia Godin zurazurara itimin boriba.”

²⁷⁻²⁸ Aisaia Israelbagh nighnigha kamaghin akam akuri, “Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumazamizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, egh zuamira men ivezim me danigam. Israelin gumazamizibar avirimin dibobonim, an ongarimin gigimin dibobonimin min otogham, egha pura bizim, me marki. Ekiam men puningra ua me inigam.”

²⁹ Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, “Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en anabamin tongin tarazi ataghizi puvatizi, e bar ikuvighai, mati Sodom ko Gomora ikuvizi moghin.”

Israelba nighnizir gavgavim itir puvati

9:25: Hos 2:23, 1 Pi 2:10

9:26: Hos 1:10

9:27-28: Ais 10:22-23

9:29: Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40

9:30: Ro 1:17, 4:11, 10:20

9:31: Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4

9:32: Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23

9:33:

Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8

10:2: Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17

10:3:

Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9

10:4: Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24

³⁰ Are, e manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Egha me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera.

³¹ Ezi Israelba me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, egha a batozir puvati.

³² Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimin tuavimin gin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghporghiri.

³³ Godin Akinafarim bizir kam migia ghaze,

“Ia oragh! Ki gumaziba asaghpriorir dagiar mam amisevegha

a isa Sionin mighsiamin anefa.

Dagiar kam me damuti me iram.

Egh gumazir nighnizir gavgavim an itiba,

me aghumsighan kogham.”

10

Israelba Godin araziba deravira dagh fozir puvati

¹ Nan adarasi, ki uan navir averiamin aven God Israelba ua me iniasa, ki bar ifonge! Egha me bagha God ko migei.

² Ki Israelba bar deragha me gifogha kamaghin migei, me Godin arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir pu.

³ Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir pu.

⁴ E fo, Krais Moses Osirizir Araz-ibagh amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nighnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham.

⁵ Gumazir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin zuim, Moses a migeia kamaghin osiri, "Gumazim Moses Osirizir Araziba migei moghin damuva egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba a damuti, a ikivira ikiam."

⁶ Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumazir nighnizir gavgavimin tuavimin Godin damazimin derazim, a kamaghin a migei, "Ni uan navir averiamin kamaghin mikimam marki, 'Tina Godin nguibamin ghuvanangam?' " (Akar kam kamakin, ni Krais e bagh izighrisi, ni mangiva an azangam?)

⁷ "Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, 'Tina gumazibar ovia itir danganimin magiram?' " (Akar kam kamakin, ni ovevemim mozimin angi, Krais inigh anangam?)

⁸ Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti." Ka nighnizir gavgavimin akar e ia migeim.

⁹ Ni uan akamin kamaghin mikim suam, "Jesus a nan Ekiam," egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Jesus gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam.

¹⁰ E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, kamaghin God suam, ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, "Jesus nan Ekiam," eghti God nin akuraghti, ni ikivira ikiam.

¹¹ Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazim nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh a uabi aghumsighan kogham. Puvati."

¹²⁻¹³ Egha Godin Akinafarim ghaze,

"Gumaziba bar Ekiamin ziamin dighti a men akurvagham." Kamaghin, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti gumazir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin damazimin magh gari.

¹⁴ Ezi manmakin? Guizbangira, gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumazir eghaghanim baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumazitam akar aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham?

¹⁵ Eghti siosba akar aghuim akurir gumaziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, "Godin akar aghuim inigha izir gumazibar darorim, a bar dera."

Israelba akar aghuim inizir puvati

¹⁶ Ezi Israelin gumazir maba me Godin akar aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, "Ekiam, tinara en akar aghuim nighnizir gavgavim an iti?"

¹⁷ Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumaziba akar aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumazir Kraisin akam akurimin tuavimin, gumaziba akar aghuim baregham.

¹⁸ Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba me Godin akar aghuim, me uan kuariba a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

"Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiba, da ghua nguazir kamnin nguibaba bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba a baraki."

10:5: Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12
Ais 28:16, Jer 17:7, Ro 9:33 **10:15:** Ais 52:7, Nah 1:15
17:20 **10:18:** Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23

10:9: Mt 10:32, Lu 12:8, Ap 8:37

10:11:

10:16: Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2

10:17: Jo

10:19: Lo 32:21, Ro 11:11, Ta 3:3

19 Ezi ki ua ian azai, Israelba me ti akar kamin mingarim gifozir pu, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghin mikeme,

“Ki Kantrin Igharazibar Gumazir zibaba puvatigha
pura bizibar min itiba ki me inightima,
ian naviba bar ikuvigham.
Eghti ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima,
bizir kam ia damighti ia ataram.”

20 Ezi Aisaia uaghan akar gavgavimin kamaghin migei,

“Na burir puvatiziba, me nan api.
Na bagha azai puvatiziba,
ki uabi men aka.”

21 Egha a Israelbav gia kamaghin migei,

“Ki dughiaba zurara men suigh me mughasa me bagha garima,
me nan akaba barazir puvatigha akirim ragha na gasara.”

11

God Israelbar tongin itir varazira men apangkuvigha, ua bagha me amisefe.

1 Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, ki Abrahamin ovavim, ki Benjaminin anabar gumazir mam.

2 God uan gumazamizir fomira ua bagha me amiseveziba, a me batozir puvati. Ia Godin Akinafarimin itir Elaijan eghaghanim ginighnigh. Elaija Israelbar osemegha me bagha God pamtem an azangsisi,

3 “Ekiam, Israelba nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, egha me nin ofa gamir danganiba gasighasiki. Ezi ki uabira ni bagha

ikiavira itima, me na misoghasava ami.”

4 Ezi God manmaghin an akam ikara? A ghaze, “Ki ua bagha Israelbar tongin itir varazira amisefe, ezi me, 7000in gumaziba Israelin ikiavira iti. Me ifavarir god Baal bagha teviba apirizir puvati.”

5 Ezi kamaghira, dughiar kamin uaghan Israelbar tongin itir varazira, God men apangkufi, egha a ua bagha me amisefe.

6 Guizbangira, God men apangkuvigha, kamaghin a me amsefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumaziba amisevezir arazim, a gumaziba amir ingangarimin tuavimin otogham, egh a guizbangira Godin apangkuvimin tuavimin otogham kogham.

7 Ezi manmakin? Israelba Godin damazimin deraghamin bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelin avirimin tongin itir varazira God miseveziba, merara a ini. Israelin igharaz darazi, naviba gavgavigha Godin dimdiamin aghua.

8 Godin Akinafarimin osizirim iti,

“God me gamizi, me mati gumazir aremezim moghin akui.

Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi,
men kuariba biziba barazir puvatigha,
iza datirighin tu.”

9 Ezi Devit Godin Akinafarimin aven kamaghin migei,

“Ki kamaghin ifonge, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti me iriva, mati azuazim asizim a misoke.

Eghti me iriva, uan arazir kurabar ivezim iniam.

10 Eghti God men damazibar amighti da komegh, ganam kogham.

Eghti a me damuti me osimtiziba
ateriva
akiraghariba avigh mam-
aghira ikiam.”

*God Kantrin Igharazibar Gumaz-
iba ua me ini*

¹¹ Ki ua ian azai, Israelba asagh-
poriaghrigha, egh me iregh mam-
aghira iki, egh ua daruan kogham,
o? Bar puvati! Guizbangira,
men arazir kuraba bangin Godin
akurvazim Kantrin Igharazibar
Gumazibar ize. God kamaghin
ifonge, Israelba na bagh ua izam,
kamaghin ki Kantrin Igharazibar
Gumazibar akurvagh, eghti me
men ganighiva naviba ikuvigh egh ua
na bagh izam.

¹² Israelba akirim God gasarazima,
God bizir aghuir aviriba nguazir
kamin itir gumamazibar akura.
Israelba Godin arazimin irezi, God
akurvazir ekiam Kantrin Igharaz-
ibar Gumazibagh aningi. Kamaghin,
gin Israelin God miseveziba bar God
bagh ua izeghti, God guizbangira
bizir bar aghuir aviribar gumaza-
mizibar amuam.

¹³ Ia Kantrin Igharazibar Gumaz-
iba, ki ia migei, God ian tongin in-
garasa na amada, ezi ingangarir ki
amir kam, ki bar a gifonge.

¹⁴ Tuavir kamin, ki uan adarazir
navibar nighnizibar amuti, men nav-
iba God ia gamizir arazir aghuim
bagh dikavam. Eghti nan ingangarir
kamin, God men tarazi ua me iniam.

¹⁵ God Israelba batuegha, egha
nguazimin itir gumamazibagh
amizima me a ko navir vamira
iti. Kamaghin gin God ua Israelba
inighti, bar deragham, mati God
gumazir aremezibar amighti, me ua
dikavam.

¹⁶ Ni bretin ingariva, ni plauan
atiaritam inigh faragh a isi ofan min
God daningh. Egh arazir kam-
nangin bretin igharaziba uaghan
da Godin biziba. Eghti, gumazitam

temer biba God daningti, an aguaba
uaghan Godin biziba.

¹⁷ Israelba mati olivin temer aghuir
mam, ezi God an aguar maba aghor-
aghariki. Ezi ia Kantrin Igharaz-
ibar Gumaziba mati ruarimin itir
olivin temer atiamin aguaba. God ia
inigha olivin temer aghuimin aguar
a dighorezibar danganimin ia isav-
suiki. Ezi ia datirighin olivin temer
aghuimin bimin daghem isi, egha
mati olivin aguar faragha ikezibar
min deragha iti.

¹⁸ Ezi kamaghin, ia kamaghin
nighnighan marki, ia bar de-
ragha guizin olivin tememin
aguabagh afira. Ia faragha deravira
nighnighiva, egh nighnizir kam
damu. Ia olivin aguaba daghem
olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer
bim daghem ia ganidi.

¹⁹ Eghti ia ti kamaghin mikimam,
God e isa, temer aguar kabar dan-
ganimin an e isavsuiraghasa, kam-
aghin a dar aghore.

²⁰ Guizbangira, God kamaghin ami.
Arazir an amizir kamin mingarim ka-
makin, me nighnizir gavgavim Godin
itir puvati, ezi a me aghore. Ezi ia
nighnizir gavgavim Godin ikia, egha
deravira iti. Kamaghin ia deragh uari
bagh gan, uari uan ziaba fan marki.
Ia atiatingti deragham.

²¹ Ia nighnigh, God fomira guizin
olivin aguaba ataghizima, da
ikezir puvati. Kamaghin ia akaba
batoghtima, a ia ateghtima ia ikian
kogham.

²² Kamaghin ia deravira nighnigh.
God arazir aghuibagh amua, uaghan
ivezir kuraba anidi. Gumazir an
arazibar gin zuir puvatiziba, a
ivezir kuram me ganidi. Ia an
arazir aghuibar suiragh tugh gav-
gavightima, an arazir aghuibar ia
damuam. Ia dar amuan koghtima,
a uaghan ia aghoregham.

²³ Olivin temer aguar a fomira
dighoreziba, me nighnizir gav-

11:11: Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19
Ef 2:11-19 **11:18:** Jo 4:22, 1 Ko 10:12
15:2, Hi 3:14 **11:23:** 2 Ko 3:16

11:16: Nam 15:17-21, Ese 44:30
11:20: Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12

11:17: Jer 11:16, Ap 2:39,
11:22: Jo 15:2-4, 1 Ko

gavim Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragham. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti.

²⁴ Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuike. Kar guizbangira ian temempu. Kamaghin amizi, a temer kamın aguar faragha an ikezibara inigh uam ada isavsuiham, ezi kar pura bizim, ingangarir ekiam puvati.

God gumazamiziba bar uan apangkuvim men akaghasa ifonge

²⁵ Nan adarasi, ki guizin akar mogomer mam ia a gifoghasa ki ia migei. Ia a gifogh, egh kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumazir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamin tugham. Egh me gin Godin gumazamizibar tongin ikiam.

²⁶ Tuavir kamnangra God Israelba bar men akurvagham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Akurvazir Gumazim Jerusalemın ikegh izam.

Egh a Jekopin ovavibar amightima me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva, egh dughiar kamın uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam.”

²⁸ Israelba Iesusin akar aghuim akirim agasara, egha me mati Godin apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazibar akura. God fomira uan gumazamiziba amiseveggha, egha me gifueghavira

iti. A men ovavir fomira itibagh nighnigha kamaghin ami.

²⁹ God diazir gumazamiziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh uan nighnizim giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam.

³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia fomira Godin akam batoke, ezi datirighin Israelba a batosi, ezi tuavir kamın ia Godin apangkuvim ini.

³¹ Kamaghira, Israelba Godin akam batoke. Ezi Godin apangkuvir ia inizir kam bangin, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam.

³² God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumazamiziba bar men akagham. Kamaghin, gumazamiziba bar Godin akam batoke. Kamaghin me uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumazibar min iti. God me gamizi, me kamaghin iti.

E Godin ziam fam

³³ Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekeveggha bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. Ezi a zuraram amir araziba, gumazitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati!

³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti,

“Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo?

Egh tina kamaghin a mikim suam, ni tuavir aghuir kamın gin mangi?

Bar puvati!

Egh tina bizitam isi God danighti, a uam a ikarvaghsi nighnigham? Bar puvati?”

³⁶ E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha a dar mingarim, ezi da a baghavira ikiava, mamaghira

iti. Kamaghin e zurara an ziam fam! Guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarasi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1-15:13)

E uan nivafiziba isi ofan min God daningam

¹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginighnigha, egha ki kamaghin ia gakaghori: Ia uari uan nivafiziba isi angamra itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, eghti a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isiva God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem.

² Ia nguazir kam in itir gumaziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fofoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

³ God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ezi ki vaghvagha kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighin marki. Ia deragh nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, egh tuavir kam in ia uari tuisigh.

⁴ E fo, nivafizir vamira itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi nivafizir kam in aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarir igharazibagh ami.

⁵ Kamaghira, e gumazamizir aviriba ikiva, egha e datirighin Kraisin ko porogha nivafizir vamiran min oto. Egha nivafizir kam in aven itir bizir kabar min, e uari inigha Kraisin poroghav iti.

⁶ Kamaghin, God uan apangkuvimin gin ghua ingangaribar amuasa fofoziba isa mati bizir aghuibar min vaghvagha e ganingi. Eghti gumazitam, a Godin akam inigha izir fofozim ikiva, egh a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akam gun me mikimam.

⁷ Eghti gumazitam igharazibar akurvaghamin fofozim ikiva, egh a deravira men akurvagh. Eghti gumazitam igharazibar sure damuamin fofozim ikiva, egh a deravira men sure damu.

⁸ Eghti gumazitam gavgavim igharaz darazir navibar aningamin fofozim ikiva, egh a bar deravira ingangarir kam a damu. Eghti gumazitam biziba isi gumazibagh anidir fofozim ikiva, egh an aviriba me daning. Eghti gumazitam ingangarimin faragha zuir fofozim ikiva, egh a deravira an apengan itir gumazibar ganiva ingangarir kam damu. Eghti gumazitam igharaz darazir apangkuvamin fofozim ikiva, egh a men apangkuvsu bar akongegh mamaghira iki.

E navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh

⁹ Eghti ia ifar gumazibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghiva, egh arazir aghuibar suiragh gavgafigh.

¹⁰ Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongezu moghin, ia uaghan Kraisin adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh zurara ia uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar.

12:1: Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:3:** 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:4:** Ef 4:16 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15

11 Ia pamten ingariva amirvaghan marki, eghti Godin Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam.

12 Egh ia, bizir aghuir ia fogha ini-amiba bagha mizua, dagh nighnigh bar akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan da ateriva tugh gavgafigh. Egh zurara God ko mikim.

13 Eghti Godin gumazamiziba biziba puvatighti, bizir ia itiba men akurvagh. Eghti nguibar igharazimin gumaziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu.

14 Gumazim arazir kuramin ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki.

15 Eghti igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh.

16 Egh ia arazir vabara, gumaziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Egh gumazir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti.

17 Gumazitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazibar damazimin derazir arazibar amu.

18 Ia uari navir amirizim ikiva gumazir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar.

19 Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, eghti ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvagh. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei,

“Ikiarvazim nan ingangarim, ki uabi men arazir kuraba ikarvagh.”

20 Egh ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, “Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Eghti kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kam a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham.”

21 Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragh.

13

E gavmanin apengan ikiam

1 Gumaziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavman tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumazir dapaniba bar, God uabi me ariki.

2 Kamaghin amizima, gumazitam gavmanin dapanibar akam batogha, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazibar akaba batosi. Gumazir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam.

3 Gavmanba gumazir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumazir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsis, ni arazir aghuibar amuti, eghti me nin ziam fam.

4 E fo, gavman a Godin ingangarir gumazim, egha an arazir aghuibar, ian akurvagh. Ia bagha ingari. Ni arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ni fo, gumazibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A

12:12: Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 12:13: 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 12:14: Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 12:15: Sng 35:13 12:16: Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 12:17: Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15 12:18: Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 12:19: Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 12:20: Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 13:1: Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 13:3: 1 Pi 2:13-14, 3:13 13:4: Ro 12:19, 1 Te 4:6

Godin ingangarir gumazim, ni tina arazir kuram damighti, a nin arazir kuramin ivezim ni daningam.

⁵ Kamaghin amizi, ni gavmanbar apengan iki. Ia gavman apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuva, egh ia gavmanbar apengan ikiam.

⁶ Gavmanba Godin ingangarir gumazibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam.

⁷ Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu, egh men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui.

⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ia gumazibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumazir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabira uabi gifongezir moghin, gumazir igharazibagh ifongegh."

¹⁰ Ni gumazir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim

igharaz darazigh ifongegha, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazibar min daruam.

¹¹ Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamra ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, koma God en akuraghamin dughiamin, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize.

¹² Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar dar ateghiva angazangarimin aven misoghsi midorozir biziba inigh dar aghuigh.

¹³ E angazangarimin aruir gumazibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan marki. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, egh munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki.

¹⁴ Egh ia uan Ekiam Krai Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, egh navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

¹ Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, egha an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin

13:5: Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **14:1:** Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4

aven itir niĝhniziba bagh, a ko uari adoghan marki.

² Gumazir niĝhnizir gavgavim itim, a biziba bar a dapi. Ezi gumazir niĝhnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.*

³ Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir niĝhnizibar gumazir kam damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar da apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi.

⁴ Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Ekiam uabi a damighti a gavgavigham, kamaghin a guizbangira tugh gavgavigham.

⁵ Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumaziba bar vaghvagh uari gifogh suam, niĝhnizir manam men niĝhnizimin dera.

⁶ Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar a da apim, a dagheba bagha God minabi, egha tuavir kam in Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa niĝhnigha, egha dagher maba ataghrasi.

⁷ E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamra itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati.

⁸ E angamra ikiva, e Ekiam bagh ikiam. E aremegh, e Ekiam bagh aremegham. Kamaghin, e angamra

iti, o areme, e Ekiamin adarazira.

⁹ Bizir kam in mingarim kamakin. Kra is aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamra itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.

¹⁰ E fo, e bar Godin kotiamin tuivighti, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir niĝhnizibar me damuan marki.

¹¹ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin ki guizbangira ia migei,

‘Nguazimin itir gumazamiziba bar nan guamin uan teviba apir,

egh uan akabar nan gun mikim suam, ki guizbangira God.’ ”

¹² Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

¹³ Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egha ia niĝhnizir igharazimin gin mangiva, egh e uan adarazir amuti me arazir kuram damuva iran kogham.

¹⁴ Ki Ekiam Iesus ko poroghav ikia, ezi bizir kam nan niĝhnizim gamizi a bar kuiaghrizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimin zuezir puvati, eghti bizir kam an niĝhnizimin guizbangira bar mize, eghti an a damuan marki.

¹⁵ Kamaghin, ni daghetam ramiti, nin anav gan niĝhnigh suam, a Godin

* **14:2:** (14:2) Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:5:** Ga 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:13:** 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13

damazimîn mîze, eghti arazir kamîn ni an nîghnîzim gasighasigham. Ni kamaghîn damuva ni munav gifongezir arazimîn gîn mangan kogham. Krais munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki.

¹⁶ Egh ia kamaghîn damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami.

¹⁷ E fo, gumazitam, God Bizibagh Ativir Arazim mikimsi, a dagheba apir araziba o dipaba apir araziba dav kîman kogham. Puvati. A Godîn damazimîn derazir arazim ko, navir vamîran ikiamîn arazim ko, bar akongezir arazim, dav kimam. Arazir aghuir kaba, da Godîn Duamîn aven otifi.

¹⁸ Eghti tina tuavir kamîn Kraisîn ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Eghti a gumazamizibar amuti, me migirigiar aghuibar a mikimam.

¹⁹ Kamaghîn amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamîra ikiamîn arazibar gîn mangîva, egh arazir gumazir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gîn mangî dar amuam.

²⁰ Ni daghemra nîghnîgh, tuavir kamîn God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangîra, dagheba bar, da dera. Eghti ni daghetam ramiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irigham, eghti kamaghîn ni arazir kuram gami.

²¹ Kar tuavir aghuim, ni kamaghîn damuan marki: ni asizitam ko wainîn dipatam ramîva egh bizir igharazitam damighti, da nîn anav damighti a irigham.

²² Ni nîghnîzir gavgavir bizir kamîn itim, a nîn navimîn iki. God nîn nîghnîzim gîfo, eghti ni gu-

mazir igharazitamîn mikîman marki. Guizbangîra, gumazitam bizitam gînighnîzima, bizir kam dera, ezi an navim osemzir puvati, gumazir kam bar akongegham.†

²³ Gumazitam asizitam o daghetam amîva, egh nîghnîzir pumuning ikiti God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nîghnîzir gavgavim gisîn tuzir puvati, kamaghîn osîmtîzim an iti. Guizbangîra, e nîghnîzir gavgavim gisîn tughan kogham arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

15

E Kraisîn nîghnîzim ko arazimîn gîn mangam

¹ E gumazamizir nîghnîzir gavgavim itiba, gumazamizir gavgaviba puvatîziba, men osîmtîziba ater men akurvaghî. E uarira uarir akurvaghî nîghnîghan kogham.

² E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvaghî. E kamagh sua, men nîghnîzir gavgavim gavgavigh ikivîra ikiam, kamaghîn e men akurvaghî.

³ E fo, Krais uabi uabîn akurvaghî nîghnîzir puvati. Godîn Akînafarimîn arazir a batozimîn osizirim kamakîn, "Akar kurar gumaziba ni gazeziba, da uaghan na gire."

⁴ Godîn migirigiar me fomîra Godîn Akînafarimîn osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nîmîra iki, osîmtîziba aterîva tugh gavgavigh God e danîngamin bizir aghuiba bagh mîzuamam.

⁵ Datîrighîn kî ia bagha God ko migîa ghaze, God uabi e gamima, e nîmîra ikia osîmtîziba atera tugh gavgafi. Egh a ia damuti, ia Krais Iesus amizir arazibar gîn mangî, egh

14:16: Ta 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:18:** 2 Ko 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11

14:20: Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 † **14:22:** (14:22) Grighîn akam vezin kamîn deragha bigha mikemezîr puvati. **14:23:** Ta 1:15 **15:1:** Ro 14:1, Ga 6:1 **15:2:** Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5 **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38 **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17 **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16

tuavir kamın ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam.

⁶ Kamaghın ki ia bagh Godın azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godın ziam fam, an en Ekiam Kraisin Iesusin Afeziam.

Krais, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan, bar men akura

⁷ Kamaghın amizi, gumazamiziba Godın ziam fisi, ia Kraisin adarasi ia uarira uari inigh bar akongegh. Krais ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh.

⁸ Ki ia migei, Krais Judabar ingan-garir gumazimin oto. A nighnizir kam faraghaviram an iti, a kamaghın men akagham, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham.

⁹ Krais uaghan kamagh sua, a Kantrin Igharazibar Gumazibar amighti, me Godın apangkuvim bagha an ziam fam. Godın Akinafarim bizir kam kamaghın a migei,

“Kamaghın amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ikiva ni minabam.

Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam.”

¹⁰ Egha Godın Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia Godın gumazamiziba Israelba, ia me ko iki bar akongegh.”

¹¹ Ezi migirigiar mam uaghan kamaghın migei,

“Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,
ia Ekiamın ziam fi!
Egh nguazimin itir anababa,
ia bar an ighiabar amu!”

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghın mikeme,

“God Jesin ikizimin tav amiseveghti,
an atrivimin otogh iziva Kantrin
Igharazibar Gumazibar
ganam.

Egh a me damuti,
me bizir aghuir a me daningamiba
bagh mizuam ikiam.”

¹³ Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamagh sua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghın, God ian nighnizir gavgavim an itir tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

**Pol uabi uan ingangarim
geghara, egha uan akam
isa uan namakaba bagha
anemadi**

(Sapta 15:14-16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

¹⁴ Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghın fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghın ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi ki akinafarir kamın aven akar mabagh nighnigha, kamaghın ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Krais Iesusin ingangarir gumazimin ikiava egha Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha ingari. God kamaghın ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me ofan min iki a damuti eghti a me bagh bar akongegham. Eghti Godın Duam me damighti, me God baghivira ikiam. Kamaghın

amizi, nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin akar aghuim me mikiri.

17 Ki Krai Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge.

18-19 Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Krai ko ingarima Krai na bagha tuaviba arizima, ezi ki Kantrin Igharazibar Gumaziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, ezi migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalem inikegha Kraisin akar aghuim bar anakura ghua Ilirikumin Provinsin oto.

20 Nan ifongiam kamakin: ki akar aghuim danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anakunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari.

21 Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa,

“Gumazir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham, eghti gumazir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh fogham.”

Pol Romin itir Kraisin adarazir ganigh, egh Spenin Kantrin mangam

22 Dughiar aviriba, ki ia bagha iza-sava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati.

23 Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge,

24 kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi damuva, ki ti Spenin darorim ateghiva ti tong ia ko ikegham, egh gin Spenin mangam. Ki ian ganigh, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.

25 Ezi datirighin ki Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam.

26 Ia fo, Jerusalem in itir Godin adarasi, men tongin itir gumazamizir maba biziba bar puvati. Kamaghin, Masedonia ko Akaian Provinsin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke.

27 Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Israelin gumazamizir onganarazibar akurvaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelba fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumazibagh aniga men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumaziba ikarvaghamin bizim iti, me nguazir kam in bizir aghuiba isi Israelbar aningiva me ikarvagham.

28 Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalem mangamin ingangarim a givaghiva, egh gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam.

29 Ezi ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Krai bizir aghuir bar aviribar en tongin dar amuam.

30 Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Krai Iesusin itim ko, Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia gakaghor, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangsigh.

31 Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti Jerusalem in itir Kraisin adarasi nan

ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham.

³² Kamaghin God ifueghtima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham.

³³ Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar moghira ia ko iki. Guizbangira.

16

Pol gumazamizir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹ Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguibar ekiamin itir siosin akurvazir amizim.

² Ki kamagh sua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumazamiziba damuamim. Egh a bizitizim putatighti ia an akuragh. Guizbangira, a gumazamizir aviribar akurvagha egha uaghan nan akura.

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Kraisi Iesusin ingangarim gami.

⁴ Aning nan akurvagha na bangin oveghai. Kamaghin amizi, ki uabira puv aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibar siosba uaghan aning minabi.

⁵ Egha ki uan akam isa aningin dipenimin uari akuvir sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagha amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Provins Esian itir gumaziba bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶ Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷ Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junias bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraisin aposelbar tongin itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Kraisi gifo.

⁸ Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti.

⁹ Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e koma Kraisin ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim.

¹⁰ Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darasi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹ Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarasi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹² Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³ Egha uaghan ki uan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. Egha an amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim anemdi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴ Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵ Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpas, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶ Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh. Ezi Kraisin siosba bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deraghan

¹⁷ Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, egha suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin, ia men saghon iki.

¹⁸ Me en Ekiam Kraiss Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan nivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.

¹⁹ Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia akar aghuim inigha deravira an gin zui. Kamaghin, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham.

²⁰ Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir

aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighti, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius Kraisin ananav, ki uaghan uan akam isa ia bagha anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kammin da osiri.

²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Gaiusra, ki Pol ki an dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Egha Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kammin Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ian nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar aghuir ki akurim, a Kraiss Iesusin akar aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam a gifo. Godin ovengan koghamim, akar gavgavimin kamaghin migia ghaze, akar mogomer

16:16: 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10 **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20

* **16:23-24:** (16:23-24) Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kammin iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira. **16:27:** 1 Ti 1:17, 6:16, Ju 25

kaba azenim giriṭi, Kantrin Igharaz-
ibar Gumaziba bar dagh foghiva,
nighnizir gavgavim Kraisin iki kam-
aghin an gin mangam.

²⁷ Ezi ki kamaghin ifonge, Krai
Iesus e damuti, e Godin ziam fam.
Anarira a God, egha a uabira fofoziba
bar iti. Kamaghin, e zurara an ziam fi
mamaghira ikiam. Guizbangira!

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiar mam, an Akaian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibam anekunigha, egha sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingaragha aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva egh men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarazi, men araziba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me uan nighnizir gavgavim ategham. Egha a kamaghin men apangkufi. A poroghamiba arazir aghuibar amuasa migei. Egh me Godin Duam amamangatighti, a men daroriba bagh faragh mangan koghti, eghti osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, egha uaghan Godin Duam bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazir ovengazibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korin itir darazigh anidi. Ezi me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuim me gami. Egh men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13in kam Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumamazibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1-4)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko,

² ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Kraisi Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumamazir Kraisi Iesusin ziamin feba bar, a ia misefe. Kraisi Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam.

³ Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

⁴ God, Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, der- agha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi.

⁵⁻⁶ Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ian mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Kraisi ko poroghav itima, God bizir aghiur avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba.

⁷ Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Kraisi Iesus azenim giramin dughiam mizuai, egha ia Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati.

⁸ Kraisi Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuanamin otogham, eghti bizir kuratam en Ekiam Kraisi Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham.

⁹ God uan Otaram Kraisi Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham.

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9 **1:3:** Ro 1:7, 2 Ko 1:2 **1:5-6:** 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA 1:2 **1:7:** Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:8:** Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13, 5:23 **1:9:** Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3 **1:10:** Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8

Sios bar biaghire

¹⁰ Nan adarasi, ki en Ekiam Kraiss Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakaghori, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki.

¹¹ Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adariba uari gami.

¹² Ki arazir ia uari adozibar ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Pitan anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Kraissin anav.”

¹³ Ezi manmakin? Kraiss ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!

¹⁴ Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, egha gumaziba ua puvati. Kamaghin ki God minabi.

¹⁵ Kamaghin amizi, gumazitam kamaghin mikiman kogham, “E Polin ziamin rurim ini.”

¹⁶ (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimin itir adarazi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues.)

¹⁷ Kraiss gumaziba ruasa na amadazir puvati. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamın itir gumazibar fofozim anekunan kogham. Ki kamaghin damu, egh Kraissin ter ighuvimin ovevem damighti, a mati pura bizim.

Kraiss, a Godin gavgavim

¹⁸ Guizbangira, gumazir ovengamibaiba uaghara, e fo, Kraissra a Godin ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiar onganim egha mingariba puvati. Ezi e gumazamizir

God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim.

¹⁹ Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Ki nighnizir aghuiba itir gumazibar nighnizim batueghiva, egh fofozir gumazibar fofozim agivagham.”

²⁰ Eghti e manmaghin nguazir kamın itir gumazibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumazir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamın itir fofozibagh amizima, da mati migirigiar onganiba egha mingariba puvati.

²¹ Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin fo, nguazir kamın itir gumazamiziba uan fofozimin tuavimin me Godin fofozim inighan kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akurvaghasa anemisefe. Kar, me “migirigiar onganim” arizir akam, e aneakuri. Gumaziba akar kam baragha nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God men akurvasi.

²² Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamtemin ingari.

²³ Ezi e Kraiss ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar kam Judabar nighnizimin, mati bizir me asaghporaghirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibar nighnizim ghaze, kar migirigiar onganim.

²⁴ Ezi e gumazamizir God diaziba, e Juda ko Kantrin Igharazibar Gumazir gavgavim ko Godin fofozim.

²⁵ Nguazimin itir gumaziba kamaghin nighnigha ghaze, “Godin

1:12: Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4 **1:14:** Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23 **1:16:** 1 Ko 16:15 **1:17:** Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 **1:18:** Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 **1:19:** Ais 29:14, Jer 8:9 **1:20:** Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:21:** Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:22:** Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 **1:23:** Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 **1:24:** Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3 **1:25:** 2 Ko 13:4

nighnizir maba bar ongani.” Ezi nighnizir kamra bar gumazibar nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar gumazibar gavgavim gafira.

26 Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh. Ian aviriba faragha, nguazir kamın itir gumazibar damazimın, fofozir gumazibar mın ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Egha ian aviriba, ziar ekiaba itibar ananabar otivizir puvati.

27 God kamagh sua, a nguazir kamın itir fofozir gumazibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumazir nguazimın itir gumazibar damazimın nighnizir onganiba itiba, gumazir kabara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumazibar amuti, me aghumsigham. Kamaghin, gumazir nguazir kamın itir gumazibar damazimın gavgaviba puvatiziba, merara God me amisefe.

28 Egha a nguazir kamın ziaba puvatizir gumaziba ini, kar gumazir me kamaghin migeiba, me bizir kiniba, egha me men aghua. Ezi arazir kamın, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar mın iti.

29 Kamaghin amizi, gumazitam Godin damazimın uabi uan ziam fan kogham.

30 God uabi ia gamizi, ia Krai Iesus ko poroghav iti. Ezi a Krai gamizi, a en nighnizir aghuimın mingarimın iti. Ezi Kraisin ingangarimın, God e gamizima, e Godin damazimın deragha, egha God baghavira iti. Ezi Kraisin ingangarimın, a uam e givezegha, arazir kuramın gavgavimın e firi.

31 Ezi Akinafarim mikemezi moghin God kamaghin ifonge,

“Tina bar akongeghsi, a God amizir arazibagh nighnigh, da bagh bar akongegh, egh Godin ziam fi.”

2

Pol Korinın itir gumazamizibar nighnizir gavgavimın migei

1 Nan adarasi, ki ia bagha izezir dughiamın, ki Godin akar mogomemın ia migia, egha fofozir gumazibar mın akar ekiar guar aviritaba ia mikemezir puvati.

2 Ki faraghavira kamaghin nighniki, ki ian tongin ikiamin dughiamın, ki bizir igharazitam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki Krai Iesusra nighnighiva, egh uaghan a ter ighuvimın aremezir ovevem ginighnigham.

3 Kamaghin, ki ia ko itir dughiamın, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiatiava, egha mighaviram agoi.

4 Ezi akar ki mikememiz ko akar aghuir ki kunizim, ki nguazir kamın itir fofozim o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamın gavgavimın, a ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira.

5 Guizbangira, ki kamagh sua, ian nighnizir gavgavim nguazir kamın itir fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian nighnizir gavgavim, Godin gavgavimra, a gisin tugham.

Godin Duam nighnizir aghuim ko fofozim e ganidi

6 Guizbangira, gumazamizir gavgavigha Godin arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kamın itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kamın gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir oven-gasava amiba.

7 Puvati. Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnizir mogomem. Fomira, God tighar nguazimın ingaramin dughiamın, a uan fofozir

1:26: Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 1:27: Mt 11:25, Je 2:5 1:29: Ro 3:27, Ef 2:9 1:30: Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 1:31: Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17 2:1: 1 Ko 1:17 2:2: Ga 6:14, Fl 3:8 2:3: Ap 18:9, 2 Ko 10:1 2:4: Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16 2:5: 2 Ko 4:7, 6:7 2:6: 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 2:7: Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9

aghuimín a kamaghín ifonge, e an Nguibamín iki, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamín ikegha iza datirighín an fofozir aghuir kam en modo.

⁸ Ezi, nguazir kamín gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai.

⁹ Ezi e Godín Akinafarimín itir akamín mígirígiar kam mígei, a kamakín,

“Bizir gumazitam faragha ganizir puvatiziba,
ko akar gumazitam faragha oraghizir puvatiziba,
ko bizir gumazitamín nighnizimín itir puvatiziba,
bizir bar aghuir kaba,
God gumazamizir a gifongeziba bagha dar kiri.”

¹⁰ Bizir kabar mígirígiar fomíra modo, ezi Godín Duamín ingangarimín God da azenim gatizi, e dar gari. Godín Duam biziba bar deravira dar gari, egha uaghan Godín nighnizir mogomebar gara fo.

¹¹ Tav gumazir igharazitamín nighnizim gifoghan kogham. Puvati. Gumazir kamín duar an aven itimra fo. Kamaghíra, gumazitam Godín nighnizim gifoghan kogham. Godín Duam, a uabíra fo.

¹² E nguazir kamín duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eghti tuavir kamín, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham.

¹³ E bizir aghuir kabav gei, ezi en mígirígiaba nguazimín itir fofozimín tuavimín otozir pu. Puvati. Godín Duam uabí en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godín Duamín akaba isa, Godín Duam itir gumazamiziba akar kaba bígha me geghari.

¹⁴ Ezi gumazir Godín Duam puvatizim, a Godín Duamín bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangíra, a kamaghín nighnigha ghaze, da bizir onganiba, egha míngariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godín Duamín otifi. Kamaghín amizi, gumazir Godín Duam itiba, merara Godín Duamín bizir aghuir kaba tuisighamín fofozim iti.

¹⁵ Gumazir Godín Duam itim, a biziba bar da tuisísi. Eghti gumazitam, Godín Duam itir gumazimín araziba tuisighíva avegham.

¹⁶ Godín Akinafarim kamaghín mígei,

“Tina Ekiamín nighnizim gífo?
Tina an sure damuam?”

Ezi erara, Kraisín nighnizim en iti.

3

Siosín ingangarir gumazim, a Godín ingangarir gumazim

¹ Nan adarasi, kí gumazamizir Godín Duamín gín zuibav gei moghín ia mikíman kogham. Puvati. Kí gumazamizir navir ghurimín arazibar gín zuibav geir moghín, kí ia mígei. Dughiar kamín ia borir iririvibar mín ikia, Kraisín arazibar gín zui.

² Kí faragha, mati otem ia ganíngi, egha dagher gavgavitam ia daníngan ibura. Faraghavíra, kí fo, ia tíghar dagher gavgavitam iniam. Egha datirighín uaghan, ia kamaghíra iti.

³ Kí fo, ia navir ghurimín arazibar gín ghuavíra iti. Ia uan aveghbuabar navim ikuvir arazim, ko uarir adoghadozir arazim, da ian ikiavíra iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ghurimín araziba. Ia dagh amua, egha nguazir kamín itir gumazibar mín ami.

⁴ Gumazir mam kamaghín mígei, “Kí Polín anav.” Ezi mav kamaghín

2:8: Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27
2:11: Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23 **2:15:** 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:16:** Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **3:1:** Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2
3:3: 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16 **3:4:** 1 Ko 1:12

migei, "Ki Apolosin anav." Ezi arazir kamın ia mati nguazir kamın gumaziba.

⁵ Ia deravıra nighnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vaghvagh ga ganingi. Ezi ingangarir ga amir kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶ Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi. Ezi God a gamima, an aghui.

⁷ Ezi gumazir dagher ovizim oparim, a ziam puvati. Ezi gumazir dipam a ganidim, a uaghan ziam pu. Ezi God daghebagh amima, da aghui, kamaghın a uabıra ziam iti.

⁸ Gumazir dagher ovizim oparim, ko gumazir dipam anidim, aning uaghara Godın ingangarir gumazimning. Egh aning vaghvagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam.

⁹ Ga uaning inigha Godın ingangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazim, mati dipenibar ingarir gumazim

Egha ia uaghan mati Godın Dipenim.

¹⁰ God uan apangkuvimın, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumazir igharazim dagh isin dipenimın ingari. Eghti dipenimın ingarir gumaziba vaghvagh deravıra ganıva dipenimın ingar.

¹¹ Ia fo, God Kraıs İesus isa, dipenimın ingarir dagıar faragha atızimın mın anetıgha gıfa. Eghti gumazitam, dipenimın ingarir dagıar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham.

¹² Ezi gumaziba dagıar kam gısın dipenimın ingarsi, tarazi ti golın dagıabar an ingaram, tarazi ti silvan dagıabar an ingaram, eghti tarazi

ti dagıar ivezim bar pın kozıbar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi mazıar mısıabar an ingaram.

¹³ Eghti gın, Godın Kotiamın Dughiamın, gumazıba bar, men ingangarıba azenim gıram. Eghti dughıar kam avır ekiamın mın otoghtı, avır kam men ingangarıbar ısıva vaghvagh da tuisıgham, men ingangarıba deraz, o puvati.

¹⁴ Eghti gumazir manam dagıar kam gısın dipenimın ingarightı, an dipenim ısian koghtı, ingangarir gumazir kam ivezir aghuım iniam.

¹⁵ Ezi ingangarir gumazir manamın dipenim bar ısightı, a uan ingangarıbar ivezim inıghan kogham. İngangarir gumazim uabı ovengan kogham, a mati gumazir avımın miseviaghırızim.

Ia Godın Dipenimra

¹⁶ Ia Godın Dipenimra, ezi Godın Duam ian aven iti. Ia ti kamaghın fozir puvati?

¹⁷ Godın Dipenim, a ua baghavıram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghın, gumazitam Godın Dipenim gasıghasightıma, God gumazir kam gasıghasıgham.

E gumazıbar zıaba fan kogham

¹⁸ İan tav uabı uabı gıfaran markı. Ki ghaze, ian tongın gumazitam nguazir kamın bizıbagh fogh kamagh nıghnıgham, "Ki fofozir bar aghuım iti," egh gumazir kam faragh gumazir onganımın mın otogh, gın bar fofozir gumazımın otoghıam. Kamaghın deraghıam.

¹⁹ Guızbangıra, nguazir kamın fofozir aghuım, a Godın damazımın mati arazir onganım. Godın Akınafarım kamaghın mıgei, "Gumazir maba paza gumazir ıgharazıbar amuasa, arazir avırıbagh

3:6: Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5 **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14 **3:11:** Aıs 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6
3:13: Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12 **3:16:** 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5
3:18: Snd 3:7, Aıs 5:21 **3:19:** Jop 5:13, 1 Ko 1:20, 2:6

nighnisi. Ezi God gumazir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi.”

²⁰ Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, “Ekiam a fofozir gumazibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham.”

²¹ Kamaghin amizi, ia gumazibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba.

²² Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana.

²³ Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Kraisi, Godin anav.*

4

Ekiam uabi uan ingangarir gumaziba tuisisi

¹ Ia kamagh e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumaziba. Egha Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamim ingangarim gami.

² Eghti gumazitam tavin ingangarir gumazimin iki, egh a uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi.

³ Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisighsi, o gumazir igharazitaba nan araziba kotin da tuisighsi damuti, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati.

⁴ Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, “Ki gumazir arazir kuraba puvatizim.” Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra.

⁵ Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin amizi, ia gumazir

igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam mizuam. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egh a gumaziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kam, God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim dera, o a ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

⁶ Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, egha Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim mikemezi moghin deravira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kam, mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumazir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki.

⁷ Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Ezi guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingi, ezi ni manmagh sua ni uabi uan ziam fe, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?

⁸ Guisi, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghavram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam.

⁹ Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e aremegham, egh me nguazir kam, itir enselba ko gumamaziba bar, men damazimin e misueghti, e aremegham.

3:20: Sng 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:23:** Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 * **3:23:** (3:23) 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, egha marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumazibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumamaziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam, Pol bar enanav, ezi Apolos bar enanav. Pol ko Apolos ko bizir igharaziba sara, me ingangarir gumazibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraisin adarazim otivam. Kamaghin, God me ginaba. 2 Korin 3:1-9in gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:6:** Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:10:** Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18

¹⁰ E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumazir onganibar min iti. Ezi ia Krai ko poroghav ikia, egha ia fozir gumazibar min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti.

¹¹ Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara iti, ezi kuariba puv en piri, ezi e korotiar biaghreziba azui. Ezi me tintinibar e misosi. Ezi e deravira danganitam gaperazir puvati.

¹² E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me pazava e migei, ezi e deragh me damuasa Godin azangsi. Me arazir kurabar e gami, e pura nimira ikia osimtiziba ateri.

¹³ Me akar bar kurabar e migei, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumaziba makuniziba. Gumazibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin.

Korinba Polin arazibar gin mangasa a ifonge

¹⁴ Ki akar kam, ia damuti ia aghumsighasa an osirizir puvati. Ki kamagh sua, ia mati nan boribara. Egha ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghasa. Kamaghin, ki akar kam osiri.

¹⁵ Gumazir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki akar aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Krai Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin min oto.

¹⁶ Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan arazibar gan, dar gin mangi.

¹⁷ Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amir arazibar gun ia mikimam. Arazir kabara,

ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam.

¹⁸ Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe.

¹⁹ Ezi puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumazir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti.

²⁰ Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim.

²¹ Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? Ki uan navim ia daningiva, egh ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5-6)

Gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

¹ Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Egha a, Krai gifozir puvatizir gumaziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kam kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui.

² Egha ia manmaghin ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam atakigh, egh azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian kogham.

³ Guizbangira, ki uan nivafizimin ian saghon iti, egha ki uan duam ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi

4:11: Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:15:** Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:19:** Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3
4:20: 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 **5:3:** Kl 2:5

ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimın arazim tuisigha gıfa.

⁴ Egha ki kamaghın migei, ia en Ekiam Iesusın ziamın, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusın gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti,

⁵ ia gumazir kam isi, Satanın dafarim datıghti, an nivafızim ikuvigham. Ekiam Izamin Dughiamın, God gumazir kamın duamın akurvaghsi, ia kamaghın damuam.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

⁶ Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ezi manmakın? Ia ti fozir pu, yisın muziarim, a bret damuamin flaua bar a gamima, a bui?

⁷ Kamaghın, ia yisın ghurimın mın arazir kuraba bar da batokegh, egh zuegh, mati bretin igiar yisba puvatizimın mın iki. Ezi ki kamaghın fo, ia yis puvatizir bretin mın iti. Ia fo, God Israelbagh Itazir Dughiam Ginıghnızir Isar Ekiam, an adiarim gamigha gıfa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghın, me Kraıs isa sipsipın mın a misoghezi, an areme.

⁸ Kamaghın amizi, en araziba, gumazir Isar Ekiar kam damuasava amir arazibar mın mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisın ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guizin akamın gın mangam, eghti arazir kam mati bretin igiar yis puvatizim.*

⁹ Akınafarir igharazir ki ia bagha faragha osirizimın, ki kamaghın ia mikeme, “Ia gumazamizir tintiniba uari bakia akuiba, me ko ikian marki.”

¹⁰ Ki, ia bar nguazir kamın gumazir arazir kurar kabagh amibar ataghraghasa, migeir puvati. Ki, gumazamizir tintinibar uari bakıava akuiba, ko gumazir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumazir igharazibar biziba okeiba, ko gumazir marvir guabar ziaba feba, ki dav geir pu. Puvati. Ia gumazamizir kabanang bar me ataghraghsi, ia bar nguazir kamın ikian kogham.

¹¹ Ki osirizir akar kam, an mınгарim kamakın: Gumazir Kraısın adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumazamizir uari bakıava akuir arazim gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Puvati. Ia uaghan gumazir kamaghın amim ko daghebar aman kogham.

¹² Ezi manmakın? Ki ti Kraısın adarazir azenan itir gumazamiziba tuisızir ingangarim iti? Bar puvati. Ezi Kraısın adarazir aven itir gumazamiziba tuisızir ingangarim, a ian ingangarimra.

¹³ Azenan itir gumaziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godın Akınafarim kamaghın mikeme, “Ia gumazir kurar ian tongın itim batokegh.”

6

Kraısın adarazi uarira uari kot darighan marki

¹ Ian tongın tav osimtızitam Kraısın adarazir mavın ikia, tizim bagha Godın gumazamiziba ategha ghua Godın gın zuir puvatizibar

5:4: Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 **5:5:** Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 **5:6:** 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 **5:7:** Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 **5:8:** Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 * **5:8:** (5:6-8) Ves 6ın ikegha ghua ves 8ın tuzir migirigiam, God Israelbagh Itazir Dughiam an arazibagh nıghnıgha, Judaba amir arazibav gei. Ni Kisim Bek 12:3-21ın ganıgh, egh 13:5-7ın gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraısın adarazir dabirabımın nedazim oto. **5:9:** Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 **5:10:** Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 **5:11:** Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10 **5:12:** Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 **5:13:** Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 **6:2:** Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4

damazimîn a isa kot garîsi? Ia arazir kam gamua aghumsîzîr puvati, o?

² Ia ti kamaghîn fozir puvati? E Godîn gumazamiziba, e nguazimîn itir biziba bar, da tuisîgham. Egh ia guizbangîra gîn nguazir kamîn biziba tuisîghamîn fofozim iki, egha datîrîghîn ia manmagh sua osîmtîzîr muziarir kaba uarir tongîn ia da tuisîghamîn fofoziba puvati?

³ Ia ti kamaghîn fozir puvati? E enselbar araziba tuisîgham. E kamaghîn damuva, e guizbangîra nguazir kamîn osîmtîzîba tuisîghamîn fofozim iti.

⁴ Kamaghîn amizîma, osîmtîzîtam ian tongîn otoghtîma, tizim bagh ia osîmtîzîr kam tuisîghamîn ingangarim isava, siosîn azenan itir darazigh anîdi?

⁵ Ia aghumsîghasa, kî kamaghîn mîgei. Kî ghaze, ti ian tongîn, gumazir fofozim ititam ikia mati, egha Kraîsîn adarazir tongîn osîmtîzîba tuisîghamîn fofozim iti.

⁶ Ezî mamagh sua, Kraîsîn adarasi uari isava, gumazir nîghnîzîr gavgavim Kraîsîn itir puvatîzîbar damazimîn ghua uari isa kot garîsi.

⁷ Ia Kraîsîn adarasi, ia osîmtîzîba uari ikia, uari isa kotîn zui, ezî ian arazir kam kamaghîn e gamizî e fo, Kraîsîn arazir ia gîn zuim, ia anetakîs. Manmagh sua ia me ateghtî, me paza ia damuan ia aghua? Manmagh sua ia me ateghtî, me pura ian biziba inian ia aghua?

⁸ Egha ia arazir aghuir kabar gîn mangan aghua. Puvati. Ia uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.

⁹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamîn aven mangan kogham. Ia ti kamaghîn fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran markî. Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba, ko

gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsîzîbagh amiba,

¹⁰ ko okîmakîar gumaziba, ko gumazir îgharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura îgharazîbar biziba uari bagha da isiba, gumazamizir kamaghîn amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamîn aven ikian kogham.

¹¹ Fomîra ian marazi kamaghîn ike. Ezî God ia ruegha, ia gamizî, ia an gumazamizîbar otîfi. Ia, Ekiam Kraîs Iesusîn ziam ko en Godîn Duamin gavgavimîn, God ia gamizî, ia an damazimîn derazir gumazamizîbar otîfi.

En nivafîzîba, da Godîn Duamin Dîpenimîn mîn iti

¹² Gumazir maba kamaghîn mîgei, “Bizitam nan suirazir puvati, kamaghîn kî biziba bar dar amuam.” A Guizbangîra, egh nî uaghan nîghnîgh, bizir maba nîn dabirabimîn akurvazir puvati. Guizbangîra, kî fîrîghîrî biziba bar dar amuam. Egh kî bizitam ateghtî a na damîghtî, kî an ingangarîr gumazimîn mîn ikian kogham.

¹³ Gumazir maba ghaze, “Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezî navim, a dagheba isir bizim.” Akar kam guizbangîra, ezî God bizir kamning vîraram aning a gîvaghîm. Eghtî en nivafîzîba, gumazamizîba uari bakîa akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En nivafîzîba, Ekiam bagh ikîva, an ingangarim damuam. Ezî Ekiam en nivafîzîbar gara dar akurvasî.

¹⁴ God uan gavgavimîn Ekiam gamizî, a ua dikafî, egh uaghan en nivafîzîbar amîghtî e ua dikavam.

¹⁵ Ia ti kamaghîn fozir puvati? Ian nivafîzîba, da Kraîsîn nivafîzîr

6:3: 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:7:** Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:9:** Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 **6:12:** 1 Ko 10:23 **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7 **6:14:** Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20 **6:15:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30

akuaba. Kamaghin amizima, ki ti Kraisin nivafizir akua tam inighiva, amizir arazir kurabagh amimin nivafizim ko porogham, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham!

¹⁶ Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning nivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Aning, nivafizir vamiram otogham."

¹⁷ Eghti gumazitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham.

¹⁸ Ia zurara arazir gumamazizir uari bakiava akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumaziba dagh amima, da nivafizimin azenan otifi. Ezi gumazitam, gumamaziziba tintinibar uari ko akuir arazim gamigha, a uabi uan nivafizim gasighasisi.

¹⁹ Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian nivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti.

²⁰ God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin amizima, ia uan nivafiziba isi, God daning an ziam fi.

Pol poroghamir arazimin akam migei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimin azangsiziba ikarvasi

¹ Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim poroghamim gamizir puvati, a dera.

² Gumamazizir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin iki,

eghti amiziba bar, vaghvagh pamın iki.

³ Pamın nivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin nivafizim, kar an pamın bizim, ezi amuim an anogoroghan kogham.

⁴ Amizim uabi, uan nivafizim gativan kogham. Puvati, an pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan nivafizim gativan kogham. Puvati, an amuim a gatifa.

⁵ Gua poroghamning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghuagh, egh uan nivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevimin uan nivafizimning anogoregham, arazir kam dera. Egh arazir kamın girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarsi, gua gakaghonti, gua uan nivafizimin agoroguem dikabiniva avegh, irigham.

⁶ Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvati.

⁷ Ki kamagh sua, gumamaziziba bar nan min pura odiaribar iki. Ezi God vaghvagha gavgavim isa, gumamaziziba vaghvagha me ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

⁸ Gumaziba ko amizir odiaribar itiba, ko amizir men paba arighireziba, ki kamaghin migei, me nan min odiarimin ikiti, a dera.

⁹ Ni uan nivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamın iki. Ni odiarimin ikitima, nivafizir agoroguem bar nin ekeveghti, ni gumamaziziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham.

¹⁰ Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati,

6:16: Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31 **6:17:** Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4 **6:18:** Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4 **6:19:** Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16 **6:20:** 1 Ko 7:23, Ga 3:13, Fl 1:20, Hi 9:12, 1 Pi 1:18-19
7:1: 1 Ko 7:8, 7:26 **7:3:** Kis 21:10, 1 Pi 3:7 **7:5:** Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5 **7:7:** Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11 **7:9:** 1 Ti 5:14 **7:10:** Mal 2:14-16

kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghraghan kogham.

¹¹ Egh amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim a batoghan marki.

¹² Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham.

¹³ Eghti Kraisin adarazir amizitamın pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraghan marki.

¹⁴ Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamın God a damuti, a God baghavira itir gumazimın otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamın God a damuti, a God baghavira itir amizimın otogham. Me kamaghin amizir puvatizi, men boriba ti Godın damazimın zuezir puvatighai. Ezi datirighin men boriba God baghavira itir boriba.

¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnizir gavgavim Kraisin itir tav ataghraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim, datirighin poroghamir arazir kam aning ikirarighan kogham. Aning firighiri. Ia fo, God navir amirizimın ikiasa en dia.

¹⁶ Ni amuim, ni manmaghin fogh, egh uan pamın akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvati. Ezi

ni pam, ni manmaghin fogh, egh ni uan amuimın akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha in-abazimın moghin ikiam

¹⁷ God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghin, e deravira ikirimirir kamın aven daruam. Eghiva e ikirimirir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami.

¹⁸ Gumazir mam, me an mikarzir mogomem atughti, eghti gin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomem atughan koghti, eghti gin God an diaghti, a uan mikarzir mogomem aghoran marki.

¹⁹ Mikarzir mogomem atuz, o anetuzir puvati, aning pura bizim. Godın arazibar gin zuir arazim, a bizir ekiam.

²⁰ E bar moghira, dughiar God en diazimın, manmaghin itir ikirimirim e faragha an iti, e ikirimirir kamra ikiam.

²¹ Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimın itima, God nın dia? Ni bizir kamın osiman marki. Eghti tuavir ni firighrighamin tam ikitima, ni tuavir kamın gin mangi.

²² Gumazim ingangarir gumazir kinimın itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiamın gumazimra. An Ekiamın damazimın firighrigha, ua ingangarir gumazir kinimın mın itir puvati. Kamaghira, gumazim firighrigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimın mın iti.

²³ God bar ivezir ekiamın ia givese, kamaghin amizi ia gumazibar ingangarir gumazir kinibar mın ikian marki.

²⁴ Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirim e an itima, God en dia,

eghti ikirimirir kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odiarir gumazamiz-ibagh anidi

²⁵ Ekiam gumazamizir odiaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa. Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto.

²⁶ Ki dughiar kamın osımtızir ekiabar gara ghaze, ia kamaghıra iti moghıra iki, kamaghın dera.

²⁷ Ni amuimin iti, ni anetagheraghsi tuaviba burian marki. Ni odiarimin iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki.

²⁸ Ni amimin iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamin iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangıra gumazamizir poroghamibagh amiziba, nguazimin itir osımtıziba me bativam. Ki osımtızir kaba, ia bativan ki aghua.

²⁹ Nan adarasi, ki kamaghın ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamın tugh mangıva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghın iki.

³⁰ Ezi gumazir aziba, me azi puvatizi moghın iki. Eghti gumazir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumazir bizibagh ıveziba, me biziba puvatizi moghın iki.

³¹ Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumaziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar gıvaghı.

³² Ki kamaghın ifonge, nguazir kamın navir osımtıziba tintinibar ian nighnizibagh ekuan marki. Odıarir gumazim, a mighigha Ekiamın bizibagh nighnisi. An Ekiam ifongezir arazibar amuasa.

³³ Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamın

bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa.

³⁴ Ezi a kamaghın nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odıarir amiziba, me mighigha Ekiamın bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko nivafıziba bar da isi God daning, egh God baghıvıra ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamın bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.

³⁵ Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamagh sua, ia zurara arazir aghuıbar gin mangi, Ekiamın ingangarim damu. Bizitizim pura tintinimın ian nighnizibagh ekuan ki aghua.

³⁶ Gumazitam kamaghın nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuıba a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan nivafızimın agoroguem dikabınamin gavgavim puvati. Ezi a gari, tuaviba ua puvati. Eghti kamaghın a uan ifongiamın gin mangi, aning uaning iki. An arazir kuram gamir puvati.

³⁷ Eghti gumazitam uabın gavgavigh, egh avıghan kogh, egh uan nivafızimın agoroguem dikabınıva, egh uan nighnizimın suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimın ikian kogham, egh ga pura odıarimningın ikiam, arazir kam dera.

³⁸ Kamaghın, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odıarimın itim, bar arazir aghuim gami.*

³⁹ Amizitamın pam ikıvıra ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghıra iki. Eghti an pam aremeghti, datırighın a fıriaghırı. A ua gumazitamın ikisi, tavın iki. Eghti a ikiamin gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamın iki.

⁴⁰ Ki uabi kamaghın nighnisi, an odıarimın ikıva, kamaghın a bar

7:25: 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 7:28: 1 Ko 7:38 7:29: Ro 13:11 7:31: Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 7:34: Lu 10:40 * 7:38: (7:38) Grighın akam ves 36ın ghua 38ın tuzim, deragha bigha migeir puvati. 7:39: Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 7:40: 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8

akuegham. Ki nighnisi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8-10)

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei

¹ Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazir maba ghaze, “E bar, fofozim iti.” Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.*

² Gumazitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara iti.

³ Ezi gumazir God gifongezim, God bar a gifo.

⁴ Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti.

⁵ Guizbangira, bizir aviriba me “god” dagh arisi, egha bizir aviriba me “ekiam” dagh arisi. Da guizin overiam o nguazimin iti, da pura biziba.

⁶ E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumazamizibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Krai Iesus. A biziba bar dar ingarigha, egha e gamima, e angamra iti.

⁷ Ezi gumazir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghue, kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighniziba kuiaghrezir puvatigha egha gavgavizir puvati, ezi me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami.

⁸ Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimin deravira ikian kogham.

⁹ Ia deravira ganigh. Ia kamaghin fo, dagher tizir ia ifongezim, ia pura aneremam. Ezi gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kam ganiva, arazir kuramin aven mangam.

¹⁰ Ni gumazir fofozim itim, ni marvir guabar dipenimin mangi asizibar amiti, eghti gumazir nighniziba kuiaghrezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, eghti nin arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam.

¹¹ Ezi nin arazir kam, nin fofozim gumazir nighnizir gavgavir muziarim itim gasighasigham. Kar, nin anav, Krai uaghan a bagha areme.

¹² Ia oragh. Kraisin adarazi, men marazi, men nighniziba kuiaghrezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua egha men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kam ia mati arazir kuram Krai gami.

¹³ Kamaghin, dagher manam nan

8:1: Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19 * **8:1:** (8:1) Polin Dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir gumaziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darazi, bizir kam bagha Polin azangsis, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:6:** Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:8:** Ro 14:17 **8:9:** Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:11:** Ro 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29

aveghbuam damuti, eghti an arazir kuramin aven mangiti, kamaghin ki tong uam asizitam rameghan kogham. Ki uan aveghbuam damuti, an arazir kuramin aven mangan, ki aghua.

9

Pol aposelin ingangarimin ivezim isir puvati, egha bar akonge

¹ Ia nan gan fogh, ki gumazir firighirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamin ingangarim gamima, ezi nan ingangarimin a ia gamizima, ia Kraisin adarazir otifi!

² Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, egha a ko poroghav iti, ezi bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiamin aposel.

³ Gumazir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi.

⁴ A ti kamaghin derazir puvati, e aposelba uan ingangarim bagh, ivezimin min dagheba ko dipaba iniam? Guizbangira, e da iniam.

⁵ A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuiabar mangam, mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera.

⁶ Ga ti Barnabasra, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, egh uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.

⁷ Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, egha an dagheba isir pu? Puvati, an ada

iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

⁸ Ia suam, ki ti nguazir kamın gumazibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme.

⁹ Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva, a damisi an anogoroghan marki.” God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati.

¹⁰ An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

¹¹ E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia nivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam.

¹² Ia igharaz darazi amamangarighiti, me ia da biziba iniam, egh ia zurara en amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me ganidir biziba, dagh afiragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvati. Kamaghin e osimtizir aviriba ateri. E Kraisin akar aghuimin tuavim apiran aghua, kamaghin e da isir puvati.

¹³ Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir danganimin ingangariba, me gumazamiziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati?

¹⁴ Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumazir akar aghuim

9:1: Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3 **9:4:** Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14 **9:7:** Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2 **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18 **9:10:** 2 Ti 2:6 **9:11:** Ro 15:27, Ga 6:6 **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12 **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1 **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17

akuriba, me gumazamizir akar aghuim barazibar dafarimın, men nivafızimın akurvazir biziba iniam.

15 Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha datırighın uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir puvati. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na danıngam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akonge, egha gumazitam anegıvan ki bar aghua.

16 Ki akar aghuim akunıva, egh ki uabi uan ziam fı bar akongeghan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganıngizir ingangarim. Ki akar aghuim akunan kogh, egh ki bar ikuvigham.

17 Ki uabi uan ifongiamın gın mangı ingangarir kam damuva, egh ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganıngizi, ki a gami.

18 Kamaghın, ki ivezir manam iniam? Ki akar aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura akar aghuim gumazamizibav kinasa, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumazamiziba bar men ingangarir gumazimın mın iti

19 Ki fıriaghrıgha iti, egha gumazitamın ingangarir gumazimın itir puvati. Egha ki uan ifongiamın gumaziba bar men ingangarir gumazimın mın oto. Ki gumazir avirim uam me inigh, Kraısın adarazir aven izasa. Kamaghın, ki men ingangarir gumazim mın iti.

20 Ezi dughıar ki Judaba ko itim, ki me iniasa, kamaghın ki Judabar arazibar gın zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egha ki Moses Osirizir Arazibar apengan itiba iniasa, kamaghın ki men damazimın, ki Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimın mın iti.

21 Kamaghıra, ki Kantrin Igharazibar Gumaziba, me iniasa. Kamaghın, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimın mın iti. Egha ki kamaghın amua, Godın arazim ataghizir puvati. Guizbangıra, ki Kraısın arazimın apengan ikiavıra iti.

22 Ki gumazir nıghnızir gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kamaghın, ki men damazibar, ki gavgavıba puvatızir gumazimın mın iti. Ki gumazir guar avırıba, men marazi iniasa, egha tuavir avırıba buri. Kamaghın ki pura tintinimın gumaziba bar men arazibar mın zui.

23 Ki fo, Ekiam gın bizir aghuıba isi, gumazamizir nıghnızir gavgavim akar aghuimın itiba, me danıngam. Ki kamaghın sua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki İesusın akar aghuim damutı a gavgavasa, kamaghın ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

24 Gumazir ivemarıba, me bar ivemari, egha vamıra ivezim isi. Ia ti kamaghın fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemari egh ivezim iniam.

25 Eghtı gumazitam ivemarımın faragh otoghsı, nivafızimın ifongiam dıkabın, egh ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ezi ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam.

26 Kamaghın amızı, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimın garir puvatızim. Egha mati mısozir gumazim deragha mısogha, egha pura agharim makurir puvatızim.

27 Puvati. Ki uan nivafızim mısogha a dıkabırıma, a nan apengan iti. Ki kamaghın aghua, ki akar aghuim gumazamizir ıgharazıbav kımıva, egh ki gın ivezim inıghan kogham.

9:15: Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9 9:16: Jer 20:9 9:17: 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25
 9:18: 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 9:19: Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1 9:20: Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 9:21: Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 9:22: Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29
 9:24: Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 9:25: Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 9:27: Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5

10

Ia ifavariba ko akaghoriba baghan ia ua iregham

¹ Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar ghuariar God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar deravira Retsin Dipam abigha ghue.

² Egha me bar ghuariam ko ongarimin rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi.

³ Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame.

⁴ Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamizima, ezi dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam, a Kraisi uabi.*

⁵ Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba pura tintinimin danganir dipaba puvatizimin pura da kavamangi.

⁶ Ezi arazir me amizir kaba, da mati nedaziba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham.

⁷ Ia marvir guabar ziaba fan marki, mati men marazi amizi moghin. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami."

⁸ E gumazamiziba uari baklava akuir arazim damuan kogham, mati men marazi amizi moghin. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000in gumazamiziba ariaghire.

⁹ E Kraisi bizitam damusi a gakhonon kogham, mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghire.

¹⁰ Egh ia God gimoman marki, mati men marazi amizi, Ovevem in Ensel iza me misoghezi me ariaghire.

¹¹ Bizir me batozir kabanagh, da mati nedaziba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge, a nighnizim e datirighin itir gumaziba danighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin amizi, gumaziba fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.

¹² Kamaghin, gumazitam suam, ki tughavagafi, a deragh gan, egh iran marki.

¹³ Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanagh da gumaziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimin gin ghua, egh osimtizir ian gavgavibagh afrazi tam ateghti, a ia batoghan kogham. Osimtiziba ia batoghti, God ian akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningn ziaba fan kogham

¹⁴ Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimin saghon iki.

¹⁵ Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh.

¹⁶ Itarir kam Godin bizir aghuiba an iti, ezi e a bagha God minabi, egha e an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi. Ezi bretin e

10:1: Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13 **10:3:** Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24

10:4: Sng 78:15 * **10:4:** (10:4) Akinafarir Mosesin ingangarimin gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning Israelba dipam dagiamin a inizir arazim geghari. Mam, Kisim Bek 17:1-7in iti, ezi mam Namba 21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam Israelbar gin danganir me aruiba bar dagh arui. **10:5:** Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5 **10:6:** Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 **10:7:** Kis 32:6, 1 Ko 10:14 **10:8:** Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18 **10:13:** Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:14:** 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46

bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin nivafizimin posi.

17 Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha Bretin rubuzir kamnaghram api, kamaghin e gumamazir aviriba, e nivafizir vamira iti.

18 Ia Israelbar arazim ginighnigh. Me alta gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi.†

19-20 Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guaba ganidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, bizir Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamiba, me da isa duar kuraba ganidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh duar kuraba ko poghan, ki aghua.

21 Ia Ekiamin itarim ko duar kurabar itarimning viraram aningın daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko duar kurabar dagher dakozimning viraram aningın daman marki.

22 E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham? O, e ti ghaze, en gavgavim ekevegha, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

23 Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravira en akurvazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarazi, gavgavim e ganidir puvati.

24 E uarira uarir akurvaghsi, nighnighan kogham. Puvati,

e igharaz darazir akurvaghsi nighnigham.

25 Asizir me maketin amadir manaba, ia dar ami. Ia navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsighan marki, a deragh o a ikufi. Puvati.‡

26 E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”

27 Eghti gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitam, ia ko damisi ia mikimti, eghti ia ifongegh, a ko mangi. Dagher manam a ia danighti, ia pura aneremam. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azangsighan marki egh suam, dagher kam deras, o a ikufi.

28 Eghti gumazitam ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazir ia mikemezim bagh nighnigh, egh daman marki. Ia ua paza damuan marki.

29 Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamnagh migei, A ua suam, ia pazav ami.

Eghti gumazitam kamaghin azangsighan, tizim bagh ki gumazir igharazimin nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham?§

30 Ki God minabagh damiti, gumazir igharazitam tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?

31 Kamaghin amizi, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningsi, bizir kaba bar dar amu.

32 Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ko Kraisin adarazigh

10:17: Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 10:18: Wkp 7:6, 7:15 † 10:18: (10:18) Grighin akamin, vezin kam deragha migirigiam a bighizir puvati. 10:21: Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 10:22: Lo 32:21, Ese 22:14 10:23: 1 Ko 6:12 10:24: Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 ‡ 10:25: (10:25) Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamagh migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, egh me paza damigham. Puvati. Me dar amam. 10:26: Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 10:27: Lu 10:8

10:28: 1 Ko 8:7 10:29: Ro 14:16 § 10:29: (10:29) Grighin akam vezin kamın migirigiam deravira anebghazir puvati. 10:30: Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 10:31: Kl 3:17, 1 Pi 4:11 10:32: Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5

nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki.

³³ Ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumazamiziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki ifonge, ki amir araziba bar, da me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazir igharazibar akurvaghasa

11

ami. ¹ Ia nan arazibar gin mangiva, mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibavgei.

(Sapta 11-14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

² Ia zurara na ginighnigha, egha migirigiar ki isa ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin amizi, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

³ Egha ki kamagh sua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Krai, a gumaziba bar men dapanim, ezi gumazim uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim.

⁴ Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim garigha, gumazir kam a uan dapanim Krai, aghumsizim a ganidi.

⁵ Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim, aning uaghara aghumsizim anidi.

⁶ Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighti an otefeigh. A uan dapanarizim otiv, o bar a gisan

aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.

⁷ Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam ko gavgavim akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, gumazimin ziar ekiam ko gavgavim akakasi.

⁸ God amizimin nivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin nivafizimin amizimin ingari.

⁹ Egha God amizimin akurvaghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari.

¹⁰ Egh enselba amizir kam gansi, kamaghin amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a Godin ingangarim gami.*

¹¹ E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim.

¹² Faraghavira God gumazimin nivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin nivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.

¹³ Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera?

¹⁴ Nguazir kam in gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, a kamaghin derazir puvati.

¹⁵ Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganingi.

¹⁶ Eghti gumazitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

10:33: Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 **11:1:** 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **11:3:** Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 **11:7:** Stt 1:26-27, Je 3:9 **11:8:** 1 Ti 2:13 * **11:10:** (11:10) Grighin akam vezin kam in deravira bigha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, egha Godin akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba Godin ingangarim gami.

Korinba Ekiam Ginighnizir Isamin Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

17 Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham.

18 Ki faraghavira kamaghin ia mikimasa, ki kamaghin oraki, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamın iti.

19 (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, egh deravira foghasa, ian gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.)

20 Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati.

21 Ia damasava amigha, ian marazi vaghvaghera faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi pamtemin dipar onganiba apava on-gani.

22 Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian iziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati.

Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi

(Matyu 26:26-29 ko Mak 14:22-25 ko Luk 22:14-20)

23 Akar ki ia mikemezim, kar Eki-amra na ganingi. Akar kam kamakin:

Dimagarir Judas Iesus isava apani-bar agharim gatizimin, Iesus bret inigha,

24 egha God minabagha anebigha ghaze, "Kar nan nivafizim, ki ian akurvaghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh."

25 Me amegha givazi, a wainin itarim inigha, kamaghiram ami. A kamaghin migei, "Wainin itarir kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh."

26 Iesusin akar kam kamaghira en aka, zurara dughiaaba ia bretin kam, ko wainin itarir kam ramiva, ia Ekiamin ovevemın gun mikim, mangi dughiar a uamategh izamimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighiva Ekiam Ginighnizir Isam ramam

27 Eghti gumazitam Ekiamin bret o an wainin itarimin apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan koghti, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko nivafizim gami.

28 Gumazim faragh deraghvira uan navim tuisighiva, egh bretin kam ko wainin itarimin dami.

29 Kamaghin gumazitam Ekiamin nivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin itarimin damiva, a uabi paz uabi damuam, eghti God ivezir kuram a daningam.

30 Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire.

31 Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham.

32 Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin an en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.

³³ Kamaghin amizi nan adarazi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam ramasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam.

³⁴ Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, da akiram.

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

¹ Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuivar ia mikimasa.

² Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia getuima, ia migei puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui.

³ Kamaghin amizi, ia kamaghin foghasa ki ifonge, Godin Duam gumazitam in ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, "Jesus, a ikufigh." Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemeghan kogham, "Jesus, an Ekiam."

⁴ Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, egha Duar kamra ada nidi.

⁵ God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiam kamra bagha ingari.

⁶ Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami.

⁷ Godin Duam gumazamiziba vaghvagha men aven uan ingangarim akakasi, egh tuavir kam in a gumazamiziba bar men akurvaghham.

⁸ Gumazir mam, Godin Duam akar nighnizir aghuiba itim mikimasa

gavgavim a ganidi. Egha gumazir igharazim, Duar kamra akar fofozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi.

⁹ Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumaziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazir igharazim ganidi.

¹⁰ Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi.

¹¹ Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezi moghin, bizir aghuarir mam isa gumazir mam ganiga, egha ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazir igharazim ganidi.

E bar moghira, e mati nivafizir vamiran akuaba

¹² Gumazir nivafizir vamira, egha an akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, nivafizir vamiran poro. Ezi Kraisin uaghan kamaghira.

¹³ Ezi, Duar vamira bar moghira e ruezi, e nivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, ko ingangarir gumazir kiniba ko firiaghrezir gumaziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro.

¹⁴ E fo, nivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti.

¹⁵ Eghti suem suam, "Ki dafarim puvati, egha ki nivafizimin akuam pu," puvati, suem a nivafizimin akuar mam.

12:2: Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:7:** 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11
12:8: 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11

¹⁶ Eghti kuarim suam, "Ki damazim puvati, egha ki nivafizimın akuam pu," puvati, kuarim a nivafizimın akuar mam.

¹⁷ Eghti nivafizim bar moghira damazimra, a manmaghın oragham? Egh nivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghın bizibav ghuriabar amuan?

¹⁸ Ezi guizin nivafizim kamaghın puvati. God an akuaba a uabi ifongezı moghın, vaghavagha bar da isa an poke.

¹⁹ Nivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghın a guizin nivafizim puvati.

²⁰ Ezi nivafizim a kamaghın puvati. Nivafizim akuar avırıba iti, egha da bar nivafizir vamiran poke.

²¹ Eghti damazim kamaghın darimın mikıman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabıra deravıra ikiam." Eghti dapanim uaghan kamaghın suem mikıman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabıra deravıra ikiam."

²² Puvati. Nivafizimın akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgavıba puvatıgha egha da pura bizıba, eghti da ikian koghti, nivafizim deraghvıra ikian kogham. Bar puvatıgham.

²³ Egha nivafizimın akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravıra da asii. Egha nivafizimın akuar e aghumsızıba, e bar deravıra da ave.

²⁴ Egha nivafizir akuar igharazıba, e da ave puvati, da pura iti. God bar deravıra nivafizimın akuaba ingarızı da bar uari akufa. Egha kamaghın nivafizir akuar izıaba puvatızıbagh amızı, da uaghan ziar ekiaba iti.

²⁵ God kamaghın ifonge, nivafizimın akuaba uari abıghan kogh, egh bar uari inıgh uarır akurvaghsı nıghnıgham.

²⁶ Kamaghın amızı, nivafizimın akuatam mızazim inıghtı, nivafizimın akuaba uaghan bar mızazim inıam. Eghti nivafizimın akuatam ziar ekıam inıghtı, nivafizir

akuar igharazıba uaghan a ko bar akongegham.

²⁷ Ia bar moghıra Kraısın nivafizim. Egha ia vaghavagh an nivafizimın akuaba.

²⁸ Egha God sıosın ingangarım damuasa, faragha aposelbav sefe, egha aposelba gın an otıvir akabar gun mıgeir gumazamızıbagh sefe, egha men gın God ifongezir arazıbar igharaz darazir sure gamır gumazamızıbagh sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumazamızıba ko, gumazir arımarıabagham amıma, da ghuamazıba ko, gumazamızir igharaz darazir akurvazıba ko, sıosın ingangarıbar amuasa gumazamızıbagh gia ingangarıba vaghvagh me ganıdıba ko, Godın Duamın otıvaghırır mızebav geir gumazamızıbagh sefe.

²⁹ Ezi manmakın? Me ti bar aposelbar ingangarım damuam? Me ti bar Godın otıvir akabar gun mıgeir ingangarım damuam? Me ti bar gumazamızıbar sure gamır ingangarım damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavım ikiam?

³⁰ Me ti bar arımarıabar amutı da ghuamaghamın gavgavım ikiam? Me ti bar Godın Duamın otıvaghırır mızebav kımam? Me ti bar mızer kabagham ıghavkınamın fıfozım ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangarıba iti.

³¹ Ia Godın Duam anıdır gavgavır faragha zuıba ia da inısı, bar ifongegham. Eghti ki datırıghın arazır faraghavıra itim, ki ian akagham.

13

E gumazamızir igharazıba bar me gifuegham

¹ Ki enselba mıgeir mızeba o nguazımın itır gumazıbar akabav geir fıfozım ikıva, egh ki igharaz darazı ifongegham koghti, da pura bizım. Ki matı dıbarımın mın pura nıdı, egha belon mın pura tıngazı.

² Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, egh Godin nighnizir mogomebagh fogh, egh fofozir aviriba bar ikiva, eghti nan nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin gavgavim ikiam. Eghti ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim.

³ Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, egh uaghan uan nivafizim ateghti, me nan suiragh nan nivafizim avimin na daboroghti, eghti ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.*

⁴ Gumazir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumaziba bar me gamua, egha igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, a uabi uan ziam fer puvati.

⁵ Gumazir kam, an akaba batozir arazim gamir puvatigha, egha uabi uabi ginighnizir puvatigha, egha zuamira navim isir puvatigha, egha an arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati.

⁶ An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti.

⁷ Gumazir igharaz darazigh ifongezim, bizir kaba an otivam. A biziba bar da aterti, bizitam anebinan kogham. Egh a nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir a fogh a iniamiba bagh mizuam ikiva, egh osimtizar dughiamin a tugh gavgavigh irighan kogham.

⁸ Ezi igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun

migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givagham. Eghti gumazibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givagham.

⁹ Guizbangira, en fofozim mong ofefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong ofefe.

¹⁰ Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, egh bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamın, bizir mong otevezir kaba, da givagham.

¹¹ Ki borimra ikiava, ki borimin min mighiava amuava, egha borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, egha ua boribar arazir kabagh amir puvati.

¹² Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganimin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozı moghin.

¹³ Guizbangira, arazir pumuning ko mizekim zurara ikivira ikiam. Dara kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Egha arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14

Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

¹ Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh ia Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Ezi Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia inisi bar ifongegh.

13:3: Mt 6:2 * **13:3:** (13:3) Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamın mighirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, "ki uaghan uan nivafizim ateghti, me nan suiragh nan nivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham." Ezi maba akar kam iti, "Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam." **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:12:** Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:13:** 1 Te 1:3, 1 Jo 4:16 **14:1:** 1 Ko 12:31, 14:39 **14:2:** Ap 2:4, 10:46

² E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazim, a gumazir igharazim migeir puvati. A Godin migei. Guizbangira, gumazitam a migeir bizibagh fozir puvati. A Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei.

³ Ezi gumazir Godin otivir akaba gun migeim, a gumazamizibav gia, men nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuibar amuasa me abirava, men navibagh amima da dera.

⁴ Ezi Godin Duam otivaghirir mizebav geir gumazim, a uabira uabin akurvasi. Ezi gumazir Godin otivir akaba gun migeim, a siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, a bar men akurvasi.

⁵ Ia bar, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazitam Godin Duamin otivaghirir mizebav kintim, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkintima, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighti, eghti gumazir Godin otivir akabar gun migeim, an ingangarim bar ekevegha, a gumazir Godin Duamin otivaghirir mizebav geimin ingangarim gafira.

⁶ Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimiva, kamaghin ki manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuir taba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam.

⁷ Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumazibar min duaba itir puvati. Egh da deraghvira arangan koghiva, egh deraghvira uan ingangarim damuan kogham. Egh kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami?

⁸ Kamaghira sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam?

⁹ Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghirir mizebav kintima, eghti gumaziba ian akaba baraghan asaghiva, egh manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati gumazibar tuaghagiriabav gei, egha pura zui.

¹⁰ Nguazimin itir nguibar akar bar aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti.

¹¹ Eghti ki gumazitam mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, a nguibar akar igharazimin gumazim. Eghti a uaghan kamaghin nighnigh suam, ki nguibar akar igharazimin gumazim.

¹² Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darasi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

¹³ Ezi gumazir Godin Duam otivaghirir mizebav geim, a God ko mikimiva, a uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh.

¹⁴ Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebar God ko mikimti, kamaghin nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti.

¹⁵ Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, egh uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, egh uaghan uan nighnizimin ighiam bangam.

¹⁶ Ni kamaghin damuan kogh, egh ni duamin aven God minabiti, gumazir kinitam ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, a manmaghin nin minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" A foghan kogham, ni tizibav gei.

17 Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumazir igharazim bar akurvazitam inighan kogham.

18 Ki Godin Duamin otivaghirir mizeba dughiar aviribar dav gei, egha arazir kamın ki bar ia gafira. Kamaghın ki God minabi.

19 Egh siosin aven itir gumazamiziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusi, egh akar otevir 5 pla me foghsi men mikimam, kamaghın deragham. Egh Godin Duamin otivaghirir mizer bar aviribar me mikiman kogham.

20 Nan adarasi, ian nighniziba aghiribar min ikian marki. Egh ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumazamizir aruabar nighnizibar min iki.

21 Godin Akinafarimin aven osizirim kamaghın iti,

“Ekiam kamaghın migei, Gumaziba nguibar igharazibar akabav geir tuavimin,
ki dar aven gumazamizir kabav kimam.
Ki nguibar igharazibar gumazibar amuti, me me mikimti,
eghti me nan akaba baragham aghuagham.”

22 Kamaghın amizi, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egha Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati.

23 Kamaghın, siosin gumazamiziba uari akuvaghamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, eghti gumazamizir

kiniba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti ongani.

24 Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kiniam o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian migirigiaba an navim biragh, egh a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami.

25 Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigiam. Eghti a tevimming apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, “Guizbangira, God ian tongin iti.”

Siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

26 Kamaghın amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmaghin damuam? Ia bar moghira ingangariba iti. Gumazir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghirir mizev girigiam iti, ezi gumazir igharazim mizev girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios daningsi, ia dar amu.

27 Egh tarazi Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi, gumazamizir pumuning o gumazamizir pumuning ko mikezimra, dav mikimam. Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men mizev girigiabagh dagh ighivkin.

28 Ezi akam ighivkinamin gumaziba puvatighti, gumazir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me nimira iki, egh me God ko nimira uariv kim.

29 Eghti gumazamizir pumuning, o gumazamizir pumuning ko mikezim, me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiva, egh merara akam akunam. Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh.

³⁰ Ezi tav daperaghav ikiti, God miğirigiatam an akaghti, gumazir faragha miğeim, a nimirā iki.

³¹ Tuavir kamīn, ia bar Godīn otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghīn siosīn gumazamiziba bar fozim ko gavgavam iniam.

³² Gumazamizir Godīn otivir akaba gun miğeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan gavgaviba gativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim.

³³⁻³⁴ Ia fo, God okam niğhnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba bar deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira ikiasa, a kamaghīn ifonge.

Siosīn gumazamiziba Godīn ziam fasa uari akuvir dughiamīn, amiziba bizibav kīman marki. Me pura nimirā iki. Godīn gumazamizibar siosba bar, arazir kam iti. Amiziba faragh mangan kogham, me puram apengan iki, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi moghīn.

³⁵ Amizim bizitam gifoghsī, mangi uan dipenimīn uan pamīn azangsigh. Amizim sios uari akuvir dughiamīn bizibav kīmiva, kamaghīn a uabi aghumsizim uabi daningam.*

³⁶ Guizbangira, Godīn akam faragha ian tongīn otogha, egha tintinimīn ghuzir puvati. Egha an akam ia baghvira izezir puvati!

³⁷ Eghti gumazitam suam, a Godīn otivir akabar gun miğeir gumazir mam, o a gumazir Godīn Duam niğhnizir aghuim aningizir mam, a kamaghīn fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir akar gavgaviba.

³⁸ Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.

³⁹ Kamaghīn amizi, nan adarasi, ia Godīn otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godīn Duamīn otivaghirir mizebav kīmsi uarir anogoroghan marki.

⁴⁰ Ia uari akuvir dughiaabar, ia arazir aghuimīn giñ mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

Gumazamizir ariaghreziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

¹ Nan adarasi, ki ua ian niğhnizibar amuti, ia ua akar aghuir ki ia mikinizim, giñighniğh. Ia akar aghuir kam inigha a gisīn tuivigha gavgafi.

² Kar akar aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemīn an suiragh gavgavighiti, ian niğhnizir gavgavim pura bizim mīn ikian koghti, tuavir kamīn God ian akurvagham.

³ Akar bar ekīar ki inizim, ki ia ganīngi. Akar kam kamakīn: Krais en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godīn Akīnafarimīn osizirim mikemezi moghīn.

⁴ Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mīkezim givazima, a ua dikafi, mati Godīn Akīnafarimīn osizirim mikemezi moghīn.

⁵ Egha a Pita batogha, giñ 12 plan aposelba bato.

14:33-34: 1 Ko 11:3, 14:40, Kl 3:18, 1 Ti 2:11-12, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 * **14:35:** (14:34-35) Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in miğia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godīn otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghīn ifonge, Godīn gumazamiziba, me uari akuvir dughiamīn, uarira uarigh niğhnigh, Godīn Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godīn ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganīngi. Korinīn amiziba ti Godīn otivir akabar gun miğeir arazim, ko Godīn Duamīn otivaghirir mizebav geir arazim miğia, mizem girighirigha niğinir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godīn ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinīn amiziba mizem girighirigh azangsizir aviribav kim, egh Godīn ziam fer arazimīn tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimīn men azangsigh. **14:37:** 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19

⁶ Egha gın a dughiar vamıra gumazamizir an gın zuir avırım batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumazamizir avırıba ikiavıra iti, ezi marazi ariaghıre.

⁷ Egha a uaghan Jems bato, egha gın aposelba bar me batifi.

⁸ Egha bar men gın a uaghan na bato. Kamaghın ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatızim.

⁹ Ki aposelbar tongın, ki bar men gın iti. Faraghavıra, ki Godın sios gasighası, kamaghın ki nıghnısi, me ziam “aposel” na darıghan kogham.

¹⁰ Ezi Godın apangkuvımın a na gamizi, ki datırıghın kamaghın oto, egha ki aposelin iti. Ezi an apangkuvır a nan itim, a pura zuir puvati. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramın gavgavım aposelin ıgharazıbar ingaramın gavgavım gafira. Egha ki uabı ingari puvati, Godın apangkuvım nan itima, ki ingari.

¹¹ Ezi kamaghın akar kam, ki anekuri, o me anekuri, e bar moghıra İesus aremegha ua dikavizir akar aghuım akuri. Ezi ia a baregha nıghnızir gavgavım an iti.

Gın gumazamizir aremezıba me ua dikavam

¹² E zurara kamaghın akam akura ghaze, Kraıs ovegha ua dikafi. Ezi manmagh sua ian marazi ghaze, “Ariaghrezıba, me ua dikavan kogham”?

¹³ Ia nıghnıgh. Ariaghrezıba ua dikavan koghti, kamaghın God ti Kraıs gamizi a ua dikavizir puvatıghai.

¹⁴ Kraıs ti ovevemın ua dikavizir puvatızı, akar e ia mıknımın, ti mıngarıba puvatıghai. Ezi uaghan, ia nıghnızir gavgavım inıamin akaba mıngarıba puvatıghai.

¹⁵ Kraıs ti ovevemın ua dikavizir puvatızı, e ti God amizir bizıbagh

ıfarır gumazıbar mın otıvıghai. E kamaghın akam ia mıkıri, God Kraıs gamizi a ua dikafi. Ezi guızbangıra gumazır aremezıba ua dikavan koghai, kamaghıra Kraıs ua dikavizir puvatıghai.

¹⁶ E fo, God ti gumazır aremezıbagh amıma me ua dikavan koghti, e kamaghın mıknım suam, “God Kraıs gamizi, a ua dikavizir puvati.”

¹⁷ God ti Kraıs gamizi a ua dikavizir puvatızı, ian nıghnızir gavgavır Kraısın itim, a pura bizır kınım. Ezi arazır kurabar gavgavım ia gativazi, ia ti adar apengan ikiavıra ikiai.

¹⁸ Ezi uaghan, nıghnızir gavgavım Kraısın ikiava ariaghrezıba, me uaghan ti bar ovegha gıvagha uan ıvezır kuram inıghai.

¹⁹ E nıghnızir gavgavım Kraısın ikia, bizır aghur e fogha inıamıba bagha mızuai iti. Egh, e nguazır kamın itır bizıba baghıvıra mızuamıva, egh gın izamın bizıba bagh mızuaman koghti, gumazıba bar en kuarkuvıgham. Eghtı me en kuarkuvır arazır kam, a me gumazır ıgharazıbar kuarkuvır arazım, bar a gafırıgham.

²⁰ Ezi guızın bizım kamakın: God Kraıs gamızıma, a ua dikafi. An oveaghuezıbar faragha dikavıgha, mati azenımın dagher ovızır faragha zuım. Kamaghın e fo, oveaghuezıba ua dikavam.

²¹ Gumazır mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazır ıgharazım ua dikavır arazım gamizi, an oto.

²² Ia fo, gumazamızıba Adam ko porogha kamaghın an mın me bar areme, egha kamaghıra gumazamızıba Kraıs ko poro, eghtı kamaghın an mın me bar ua dikavıgham.

²³ Egh me bar vaghvagh uan dughıamra ua dikavam. Kraıs bar men faraghti, eghtı a ua izamın dughıam, an adarazi ua dikavam.

²⁴ Eghtı nguazır kam gıvaghıamın

dughiam otogham. Eghti Krai duar gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kamın garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham.

²⁵ E fo, Krai atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham.

²⁶ God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem.

²⁷ Godin Akınafarim kamaghin mikeme, “God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati.” Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraisin suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraisin apengan itir puvati.

²⁸ Eghti gin, biziba bar Kraisin apengan ikiti, eghti Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghvira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam.

²⁹ Ia nighnigh, marazi ariaghreziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akuvaghasa arazir kam gami? Gumaziba ua dikavan koghtima, ezi tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue?

³⁰ Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghreziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami?

³¹ Nan adarasi, ki dughia bar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en

Ekiam Krai Iesus ko porogha, egha ki ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati.

³² Ki ti nguazir kamın nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, “asizir atiaba” ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghreziba ua dikavan koghtima, eghti kamaghin e migirigiar kamın gin mangam, “E gurumizaraghan aremegham, kamaghin e datirighin dagheba ko dipabar amam.” *

³³ Ia gumazir igharazibar amamangatighti, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, “Ia gumazir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham.” †

³⁴ Ia arazir onganiba ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifozir puvati. Ia aghumsighasa ki akar kamın ia migei.

Nivafizir ua dikavamim, igharagham

³⁵ Eghti gumazitam azangam, “Ariaghreziba manmaghin ua dikavigham? Me manmaghin garir nivafiziba ikiam?”

³⁶ Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim nguazimin aven an oparighti, a faragh aremeghiva, biam otivam.

³⁷ Ezi ter ovizir ni oparizir kam, a witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir gin aghungamimin min garir puvati, a pura ter ovizir kinim.

³⁸ God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa, igharagha garir dagheba ko graziba ko temebagh anidi. Egha bizir God aningizir kaba, mati men nivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvagha nivafizir igharagha gariba iti.

15:25: Sng 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13 **15:26:** 2 Ti 1:10, MAA 20:14, 21:4 **15:27:** Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22 **15:30:** Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:31:** Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19

15:32: Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 * **15:32:** (15:32) Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiabav gei. Romın gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiabav geir puvati. An akar isin zuimin a gasighasighasava amir gumazibav gei. † **15:33:** (15:33) Kar Grighin fofozir gumazir mamın migirigiam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:38:** Stt 1:11

³⁹ Ezi nivafizir angamra itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazim nivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim nivafizir igharagha garim iti, ezi kuarazim nivafizir igharagha garim iti, ezi osirim nivafizir igharagha garim iti.

⁴⁰ Ezi overiamin itir biziba, mati me nivafiziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me nivafiziba iti moghin, igharagha gari. Overiamin itir nivafizibar digiriba, nguazimin itir nivafizibar digiriba min garir puvati.

⁴¹ Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagha digirir igharagha gariba iti.

⁴² Gumazir aremegh ua dikavamin arazim, a kamakin. Nivafizir e dafazim, a ikuvigham, eghti nivafizir ua dikavamim, ikuvighan kogham.

⁴³ Nivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti nivafizir ua dikavamim, a digirir aghuim ikiam. Nivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti nivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham.

⁴⁴ Nivafizir e dafazim, a nguazir kamın otözir bizim. Ezi nivafizir ua dikavamim, a Godın Duam anıdır bizim. Kamaghıra e fo, nguazimin nivafiziba iti, ezi uaghan Godın Duam anıdır nivafiziba iti.

⁴⁵ Godın Akınafarim ghaze, “Gumazir faragha otözim, Adam, God a gamizi an angamra iti.” Ezi Adamın bar gın izezim, a Duamın otogha, egh gumazamizibar amuti me angamra ikiam.‡

⁴⁶ Godın Duam anıdır ikirimirim faragha otözir pu. Puvati, nguazir kamın otözir ikirimirim faragha oto, ezi Godın Duam anıdır ikirimirim gın oto.

⁴⁷ Adamın faragha zuim, a nguazimin gumazim. God nguazimin an ingari. Ezi Adamın gın zuim, a Godın Nguibamın ikegha ize.

⁴⁸ Nguazir kamın gumazamiziba, me nguazir kamın otözir gumazir kamın min ami. Ezi Godın Nguibamın gumazamiziba, me gumazir Godın Nguibamın ikegha izezir gumazir kamın min ami.

⁴⁹ E datirighın nguazimin otözir gumazir kamın min gari, egh gın Godın Nguibamın izezir gumazimin min ganam.

⁵⁰ Nan adarasi, ki ia kamaghın foghasa ki ia migei. Nguazir kamın gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangı iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariagheriba, bizir ariagherir puvatiziba inian kogham.

⁵¹⁻⁵² Ia oragh. Ki akar mogomer mamın gun ia mikımasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivıra ikıtima, sıghar abuananam arangam, eghti dughiar kamra God me damighti men nivafiziba igharagh otogham. Bizir kam bar zuamıram otogham, mati damazim komokoi moghin. Sıgham arangamin dughiamın, ariaghreziba ua dikavighıva uam ikuvan kogham. God bar moghıra e damighti e nivafizir igharagha garibar otivam.

⁵³ A kamakin, mati gumazim korotiar ghurim suegha egha korotiar igiam aruzi moghin, e nivafizir kuram suegh, egh ikuvighan koghamın nivafizim arugham. Egh e ariagherir nivafizim suegh, egh ariagherir puvatizir nivafizim arugham.

⁵⁴ E gın uan ariagherir nivafizir kuram sueghıva, uan nivafizir ikuvan koghamıbar aghuighti, dughiar kamın Godın Akınafarımın itir migirigiam a guizin otogham,

“God ovevem dikabıragha, a

15:42: Dan 12:3, Mt 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 ‡ **15:45:** (15:45) Adamın bar gın otözir kam, a Kraısa. 1 Korin 15:21-22 ko Rom 5:14-19ın ganıgh. **15:47:** Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:49:** Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:51-52:** 1 Te 4:15-17 **15:53:** 2 Ko 5:4 **15:54:** Aıs 25:8, Hi 2:14-15, MAA 20:14

gasighasiki, egha bar a gafira.
 55 Ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti?

Ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?"

56 Ovevem, mizazir gavgavir gumazamizibagh anidim, arazir kuram dama a ini. Ezi arazir kuram uan gavgavim, Moses Osirizir Araziba dama a ini.

57 En Ekiam Krai Iesusin ingangarimin, God gavgavim e ganidima, e ovevem ko misogha a dikabiri. Kamaghin, e Godin minabi!

58 Kamaghin, nan namakar bar aghuiba, ia tuivigh gavgavigh, eghti bizitam ia munamangan marki. Ia kamaghin fo, ingangarir ia Ekiam bagha amiba pura zuir puvati. Kamaghin, ia zurara Ekiam bagh ingarsi bar gavgavigh.

Pol, a damuasava amir bizibav gei

16

(Sapta 16)

Me Jerusalemın amangasava amir dagiaba, Pol dav gei

1 Ki datirighin dagiar ia Jerusalemın itir Godın adarasi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsın itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghin ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam.

2 Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isiba mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegham. Eghti dughiar ki izamimin, ia ua dagiaba burian kogham.

3 Ki izeghiva, gumazir ia miseveziba, ki men gun migeir akınafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemın itir darazir dafarim darigham.

4 Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

5 Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge.

6 Ki ti tong dughiatabar ia ko ikegham, ki foghan kogham, ki ti ia ko ikitima orangtizim ko aminir gavgavimin dughiam givaghtima, ki managh mangisi ifongeghti, ia nan akuraghtima ki mangam.

7 Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.

8 Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam givagham.*

9 Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami.

10 Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tongin ia ko navir amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari.

11 Ian tarazi an gan kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amirizim sara mangi darorum givagh, egh ua na

15:55: Hos 13:14 15:56: Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 15:57: Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 15:58: 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13 16:1: Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10 16:2: Ap 20:7, MAA 1:10 16:5: Ap 19:21 16:6: Ro 15:24, Ta 3:12 16:7: Ap 18:21 16:8: Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 * 16:8: (16:8) "Pentikosin Dughiar Ekiam", Aposel 2:1in itir migirigiamin gan. 16:9: Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8 16:10: 1 Ko 4:17 † 16:11: (16:11) Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12in gan. 16:12: 1 Ko 1:12, 3:6

bagh izam. Ki, an aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari.†

12 Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a datirighin tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

13 Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavgavimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitamın atiatingan marki.

14 Ia God ko gumazamizir igharaziba bar me gifongeghiva uan inganaribar amu.

15-16 Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaiian Provinsin ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaiian Provinsin itir gumazamizir igharaziba gin Kraisin adarasi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa inganarir Godin gumazamizibar akurvaghhamim ganingi. Nan adarasi, ki kamaghin ia gakaghora ghaze, ia kamaghin amir gumazibar apengan iki, egh uaghan gumazir me ko ingaribar apengan iki.

17 Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba puvatizi, ezi me ian danganim inigha na ko iti. Kamaghin ki bar akonge.‡

18 Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin amir gumazibar akaba baragh.

19 Esian Provinsin itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aningın dipenimin uari akuvir sios, Ekiamın ziamın uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

20 Kagh itir Kraisin adarazi, me bar uan akaba isa ia bagha da

amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia uan arazimin gin mangiva, egh ia uan adarazir agharibar suigh.

21 Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri.§

22 Tina Ekiam gifongezir puvati, a ikuvigh. En Ekiam, ni izi!

23 En Ekiam Iesusin apangkuvim, ia ko iki.

24 E bar Kraisi Iesus ko poroghav ikia, egha arazir kamın ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

16:13: Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 16:14: 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8 † 16:17: (16:17) Grighin akam vezin kamın deragha akatam migeir pu. 16:18: Fl 2:29 16:19: Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 16:20: Ro 16:16, 2 Ko 13:12 16:21: Kl 4:18, 2 Te 3:17 § 16:21: (16:21) Pol uabi uan akinafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi migirigiar vezin kamın itim, Pol uabi uan dafarimin an osiri. 16:22: Ga 1:8-9

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamin siosin gumazamizir maba akar kurabar Polin mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar oseme. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi a me bagha akinafarir kam osiri. Egh a ua me gakuegham. Ezi akar otevir akinafarimin itim, Pol akar gavgavir a faragha Korin bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, egha me a barazir puvatigha, egha me akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganingi.

Ezi dughiar kamın Judian Distrihın itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakui, egh da nigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinbar navibagh aghuvkintima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira egha an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghin Pol men arazibar gun migei.

Pol ingangarir God apotelbagh aningizimin gun migei

(Sapta 1-7)

¹ Ki Pol, ki Kraisin Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaiian Provinsin danganiba bar itiba, ia bagha an osirigha anemadi.

² Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Kraisin Iesusian apanguva, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha aminaba

³ E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Kraisin Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apanguvir arazim an otifi. Ezi a, gumazir osimtiziba ateriba, a men girakirangin tuiva egha navir amirizim me ganidi.

⁴ God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiabar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi.

⁵ Kraisin osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e giziva.

⁶ God kamagh sua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamın e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam.

⁷ Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

⁸ Nan adarasi, e osimtizir Esian Provinsin e batoziba, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avara, egha en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham.

⁹ Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamagh sua, e uan gavgavibara nighnighan kogham.

1:1: Ap 18:1, 1 Ko 1:1

1:2: 1 Ko 1:3

1:3: Ro 15:5, Ef 1:3, 1 Pi 1:3

1:5: Sng 34:19, 94:19, Kl 1:24

1:7: Ro 8:17, 2 Ti 2:12

1:8: Ap 19:23, 1 Ko 15:32

Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovengez-ibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato.

¹⁰ Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam.

¹¹ Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, egh me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

¹² Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kam in ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kam in fofozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvim in gavgavim isa, arazir kam gami.

¹³⁻¹⁴ Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir puvati. Ki kamagh sua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam inizi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge.

¹⁵⁻¹⁶ Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh

izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian Provinsin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir dughiamin, ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi arazir kam in God dughiar pumuningin arazir aghuim in ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrighin mangam.

¹⁷ Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kam in gumazibar min puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha egha ghaze, "Guizbangira" o "Puvati" uaghara aning in mikimam? Bar puvati.

¹⁸ God zurara uan migirigiabar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara "guizbangira" o "puvati" migeir pu.

¹⁹ Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin akam akuri, a Godin Otarim Krai Iesusin akam. Ezi ia fo, Krai a "guizbangira" ko "puvati," uagharam aning in migeir puvati. Krai zurara guizbangira migei.

²⁰ Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Krai "guizbangira" akar dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin amizi, e Godin akam barazima a Kraisin ziam in ghaze, "A guizbangira," ezi e Godin ziam fe.

²¹ Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Krai ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe.

²² Egha a uabi uan inabazir abanim e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi. Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

²³ God, a gumazir nan miġirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan navim in gari. Ezi ki an ziam in guizbangira kamagh in miġei, ki osimtizim ia daningan aghua, kamagh in amizi ki zuamira Korin in izezir puvati. Kamaghira tu.

²⁴ Ki kamagh in mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavibar ganti, da en apengan iti. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egha e ian agorogem damuti, an otivasa, e ia ko ingari.

2

¹ Ki kamagh in nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamagh in ki izezir puvati.

² Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam.

³ Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamagh in ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirighava anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham.

⁴ Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiam in, ki bar ian apangkuvigha, nan navim bar osemi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamagh in fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamagh in ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kurabagh amizim in arazir kuram gin amang

⁵ Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki miġirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamagh in mikimasa, a ia

gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian osemi.

⁶ Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kurar tam inigh. Ezi datirigh in anenigha givagha, kamaghira tu.

⁷ Kamagh in amizi, ia arazir igharazitam in datirigh in a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirang in tugh, egh navir amirizim a daning. Puvatighi, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham.

⁸ Kamagh in, ki ia gakaghora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti.

⁹ Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa an osiri. Ki kamagh in foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati?

¹⁰ Eghti ia gumazitam in arazir kuraba gin amangti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangam in arazir kuratam ikiti, ki ian akurvagh si Kraisin damazim a gin amangam.

¹¹ Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamagh in ki arazir kuraba gin amadi. E Satan in mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitus in ganasa

¹² Ki Kraisin akar aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiam in otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati.

¹³ Ezi ki uan aveghbuam Taitus in ganizir puvati. Kamagh in nan navim derazir puvati. Kamagh in amizi, ki Troasba ategha uamategha iza Masedonian Provins in oto.

Aposelba God in gavgavim in midorozibagh afisi

¹⁴ Ezi God, Krai ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazibar min ghua bar akuegha miġia ghaze, Krai modorozim gafiragha apaniba dikabiragha

gıfa! Ezi arazir kamın gumamaziziba bar God gıfoghamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuimın mın otozi, amınim a bırazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki Godın mınabi.*

¹⁵ Guizbangıra, e mati pauran mın mıgharir mughuriar aghuim zuim, Kraıs a inıgha ofan mın God ganıngi. Mughuriar kam, a Godın Nguibamın zuir tuavimın zuir gumazibar tongın otiva zui. Egha uaghan helın zuir tuavimın itir gumazibar tongın otiva zui.

¹⁶ Egha helın tuavimın zuir darası, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamın mın zui. Egha a me gamima, me ovei. Ezi Godın Nguibamın tuavimın zuir darası, me mughuriar kamra a barazima, a mati ikırımırir aghuim isi mughuriam. Egha a ikırımırir aghuim me ganıdi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati.

¹⁷ Ezi e gumamazizir mabar mın amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godın akam mıgıa, mati me dagıaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganıngi, ezi e ifarir puvati, e guizbangıra mıgei. E Kraıs ko porogha, egha Godın damazimın e deravıram an akaba akuri.

3

Aposelba akar gavgavir dıkirızir igiamın ingangarir gumazibar otifi

¹ E ti ian aghariba apırti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghın e ti mıgırıgıar kabagh ami? O e ti gumazir mabar mın e gumazibav kımıti, me ia bagh akınafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghı ian azangsıghti, ia en akurvaghamin akınafarim osiram? Bar puvati!

² Ia uari, mati akınafarir en gun gumazibav geim. Ezi akınafarir kamın osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumamaziziba bar akınafarir kamın ganıva a diponam.

³ Ia bar azenara iti, mati akınafarir mam Kraıs an osirizi e a inıgha ize. A finfinir dipamın an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godın Duamın an osiri. Egha a dagıar ekiatam gısın an osirizir puvati. A gumamazizibar navir averiabar an osiri.

⁴ E fo, God ingangarir kam damuasava e amısefe. Ezi Kraıs fofozir kam e ganıngi. Kamaghın, e akar kabar gun ia mıgei.

⁵ Guizbangıra, e uari ingangarir kam damuan buraghuburaki, kamaghın amizi e uari kamaghın mikıman kogham, e uari bizibagh ami. Puvati, God uabıra gavgavim e ganıdima, e ingangarir kam gami.

⁶ Ezi a uabi e gamızıma, e Akar Dıkirızir Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dıkirızir kam, a bizir me akınafarimın osirizir puvatızim, mati Moses Osirizir Arazir fomıram otıziba. Puvati. Kar Godın Duamın bizim. Moses Osirizir Arazıba gumazibagh amıma me ovei. Ezi Godın Duam ikırımırir aghuim me ganıdi.

⁷ Ingangarir God amızim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kamın ovevem otos. Dughıar kam God dagıam abıghızı, osiziriba vaghavagha an otifi, ezi Godın angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir kam Mosesın guam a gısıra, ezi Israelba an guamın ganan buraghuburaki. Ezi gın angazangarir kam gıfa.

⁸ Ingangarir God uan Duam gumamazizibar anıngasava amızim, a ingangarir Moses Osirizir Arazıba anıngasava amızim, a bar a gafıra. Eghti Godın angazangarim ko gav-

* **2:14:** (2:14) Grıghın akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3
2:16: Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:17:** 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3
3:1: Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5,
 Hi 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:6:** Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko 11:25,
 Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:7:** Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10 **3:8:** Ga 3:2, 3:5

gavim, ingangarir kamın iki mamaghira ikiam.

⁹ Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisighıva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godın angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godın angazangarim sara iziti, ingangarir gumamazibar amuti me Godın damazımın deraghamim, a Godın angazangarir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam.

¹⁰ Godın angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekevegha mamaghira iti. Egha angazangarir kam, Godın angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghın, e datirighın gara nighnisi, ingangarir ghurimın angazangarim munge.

¹¹ Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godın angazangarim sara ize. Kamaghın e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godın angazangarir bar ekiam sara iza mamaghira iti.

¹² Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam izıva e bativ mamaghira ikiam, ezi a bagha mizuai. Kamaghın, e atıati puvatıgha azenara an gun migei.

¹³ E Moses amizi moghın amir puvati. An guamın angazangarim siragha mungemarima, a kamaghın aghua, Israelba an ganam. Kamaghın a iniravizim inıgha uan guam avara.

¹⁴ Ezi fomıra iza datirighın tuzir dughiamın, Israelbar nighniziba bar pırizi, me Godın Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mingariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesın guam avarazir iniravizim, men nighniziba avaraghavıra iti. Ezi gumazitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Krais uabıra,

gumazim a gifoghtıma, God a da iniravizir a dukuaghav itim adeggham.

¹⁵ Guizbangıra, dughiaba bar me Moses Osirizir Araziba dibori, ezi iniravizir kam ikia men nighniziba apıra, iza datirighın oto.

¹⁶ Egh gumazim uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim avarazim adeggham.

¹⁷ Ki Ekiam mıghıa, kar ki Godın Duam migei. Eghti Ekiamın Duam gumazitamın ikıti, eghti bizitam gumazir kamın suiragh a ikırarighan kogham. Bar puvati. A bar firighrigh ikiam.

¹⁸ E bar moghıra, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamın angazangarir ekiam e gisirazıma, e ganganir guabar garımın mın otogha, Godın angazangarim gumamazibar akakasi. E zurara Godın angazangarir kam isavıra iti, ezi a bar en arazibagh ıghavıra itıma, e Ekiamın nedazımın mın otıvavıra iti. Ekiam, a Godın Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar mın iti

¹ God en apangkuvıgha egha ingangarir kam e ganıngi. Ezi kamaghın e ingangarir kam gamuava amıraghmırazir puvati.

² E aghumsızir arazir gumaziba mogava amıba, e akırim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godın akam girazı, a ıgharagha otızir puvati. E Godın guızın akam azenarama anekuri, eghti gumamazıba bar uan navir averıabar aven en arazıba tuisıgham. Egh me kamaghın fogham, e ingangarir bar aghuim Godın damazımın a gamı.

³ Ezi tarazı akar aghuir e kurir kamın mingarim gifoghan kogh,

3:9: Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21 **3:10:** Kis 34:29 **3:12:** 2 Ko 7:4, Ef 6:19 **3:13:** Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23 **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25 **3:16:** Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26 **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1 **3:18:** Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5 **4:3:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10

mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazir kaba, me helin zuir tuavimin itibara.

⁴ Satan a nguazir kamın godın ifavarim, a gumazir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghın Kraisin akar aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghın, me Kraıs der- agha an garir puvati, a uabi Godın mirara itir nedazim.

⁵ E uari uan arazibar akam kurir puvati. E kamaghın akam akura ghaze, “Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusın mığirigiamın gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti.”

⁶ Fomira God kamaghın mığia ghaze, “Mitatemın aven, angazan- garim otogh siragham.” Ezi Godın kamran angazangarim iza en navir averiabar ikia egha e gamizima, e Godın fofozir aghuiba iti. E Kraıs Iesusın guamın angazangarir kamın gara, egha e Godın angazangarim ko an gavgavim gıfo.

⁷ E pura nguazir miner kınir gav- gaviba puvatiziba mın ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghın en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godın otifi, an en otivir puvati.

⁸ Ezi dughiar mabar osımtızir avırıba e bativigha, egha da e dikabırazir puvati. Ezi bizir avırıba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, ezi da en nighniziba bar da apırızir puvati.

⁹ Gumazir avırıba en apanıbar iti, ezi God e ataghızir puvati. Me e misogha pazava e gami, egha bar e gasıghasıghızir puvati.

¹⁰ E kamagh sua, e uan ovengamin nivafızir kabar, e gumazamiziba Iesusın ikırımırir aghuim men akaghtıma, me dar ganam. Kamaghın

e zurara uan ovengamin nivafızibar, Iesusın ovevem men akakasi.

¹¹ E kamaghın ifonge, e uan ovengamin nivafızir kabar, e gumazamiziba Iesusın ikırımırir aghuim men akaghtıma, me dar ganam. Kamaghın e angamra ikia Iesusın ingangarim bangın gumaziba e misozi, e dughiar avırıbar atam ariaghiri.

¹² Kamaghın, e ghaze, ovevem e bativasa amuavıra iti, eghti en arazir kam ia damutı, ia ikırımırir aghuarim inıam.

¹³ Gumazir mam Godın Duamın fo- fozim an itıma, a Godın Akınafarım kamaghın osiri, “Kı nighnızir gav- gavım Godın ikia, egha kamaghın kı an gun mıgei.” Kamaghıra, Godın Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnızir gavgavım Godın ikia egha kamaghın an gun mıgei.

¹⁴ E kamaghın fo, God, Ekiam Iesus gamızı, a ua mozımın dikavıgha ikırımırir aghuarım ini. A uaghan e damıghtı, e Iesus ko ua dikavıghtı, a bar e inıgh, ia ko mangıti, e an boroghın ikiam.

¹⁵ Bizir e bativir kaba bar, da ia bangın e batifi. God kamagh sua, arazir kamın an apangkuvım gu- mazamızir avırıba bativ mangvıra ikiam. Egh gumazamızir kaba a mınabi mangvıra iki, egh an zıam fam. Kamaghın bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnızir gavgavım Kraısın ikia egha gavgavım ini

¹⁶ E ingangarir bar aghuir God amızir kam gınıghnıgha, kam- aghın an ingangarım damuasa amıraghamırazir puvati. E fo, en nivafızir azenan itıba, bar iku- vıghasava amıma, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazir bar igıabar mın otıvavıra iti.

¹⁷ E fo, osımtıziba ko mızazir e datırıghın aterıba, da osımtızir

4:4: Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3 **4:5:** 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:6:** Stt 1:3, Aıs 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 **4:8:** 2 Ko 1:8, 7:5 **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49 **4:13:** Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14 **4:15:** 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 **4:17:** Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6

ekiaba puvati. Egha da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, eghti osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham.

¹⁸ E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam.

5

¹ E kamaghin fo, nguazimin averpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighrigh ikuvigham, kar en nivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en nivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.*

² E datirighin nguazimin dipenir kam in ikia, egha navim bigha ara ikia egha uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, egh korotiamin min e anerughasa bar ifonge.

³ Egh e anerugh uan nivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham.

⁴ E nguazimin averpenimin aven ikiavira ikia, egha e osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan nivafizir ghurir kam ataghraghasa puvati. E nivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisin anerughtima, anagapazagh ganagir bar aghuim damuam. Tuavir kam in en nivafizir ovengamim, a

ua iraghirigh, egh nivafizir angamra ikivira ikiamim min otogham.

⁵ God uabi e akirigha angamra ikiavira itir dabirabir kam e ganingi, egha uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam inigha gifa, egha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam.

⁶ Ezi kamaghin e bizir kam ginighnigha egha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e nivafizir kam sara iki, egh Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham.

⁷ Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnizir gavgavim Ekiamin ikia, egha an gin zui.

⁸ Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha iti, egha atiatir puvati. E nivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam.

⁹ Egha e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam.

¹⁰ Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighti, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin nivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagha ami, egh kotiam dughiamin e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam.

E gumamazibar akuraghti, me Godin namakabar otivam

¹¹ Egha e Ekiamin atiatia egha an apengan iti. Egha kamaghin gumamaziziba nighnizir gavgavim Godin ikiasa, e men nighniziba fa me gakaghori. God guizbangira bar en nighniziba ko arazibagh fo. Ki

4:18: Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 * **5:1:** (5:1) Averpenir nguazimin itir kamnang, kar nivafizir e nguazir kam in izibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin nivafizir igharagha garir bar igiaba. **5:2:** Ro 8:23 **5:4:** 1 Ko 15:53-54 **5:5:** Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 **5:6:** Hi 11:13-16 **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1 **5:8:** Fl 1:23 **5:9:** Kl 1:10, 1 Te 4:1 **5:10:** Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 **5:11:** 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23

uaghan kamaghin nighnisi, ia en araziba tuisigha egha fo, e ingangarir aghuim gami.

¹² E ua migeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en ziaba fi suam, e gumazir aghuiba, e kamaghin nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumazibar ziar ekiaba itiba bagha bar akonge, egha men navimin aven otivir araziba bagh nighnizir puvati. Ezi e kamagh sua, ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kamın e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar akongegham.

¹³ Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighniziba ti gumazir onganibar mın iti. Puvati, kar e guizbangira Godin ingangarim gami. Egh e nighnizir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi e kamaghin damuam.

¹⁴ E deragha nighnigha egha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghirama ovegha gifa. Kamaghin Kraıs e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami.

¹⁵ Gumazir kam kamaghin ifonge, e gumazir angamra itiba uari uari baghivira ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha ua dikavizim baghivira ikiam. Kamaghin, a bar moghira e bagha ovenge.

¹⁶ Kamaghin amizi, e datirighin uam navir ghurimin arazimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimin arazimin gin ghua Kraısın araziba tuisiki. Egha datirighin ua kamaghin amir puvati.

¹⁷ Gumazitam Kraıs ko poroghti, God gumazir kam damighti, a gumazir bar igiam otogham. Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam otogham.

¹⁸ Bizir kaba bar, God dagh amima,

da e batifi. E fomira an apanibar mın iti, ezi Kraısın ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti an apanir igharazibar amighti, me an namakabar otivam.

¹⁹ En migirigiam kamakin: God, Kraısın ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumazamiziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim ataghragha, egha an namakabar mın otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan apanibav kinighti, me oregh egh nan namakabar otivigham.

²⁰ Kar e Kraısın abuir gumazibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraısın danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategh an namakabar otifigh.

²¹ Kraıs uabi arazir kuratam gamizir puvati. Ezi God kamagh sua, e Kraıs ko porogh, egh an gavgavimin e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivam. Kamaghin, God en akurvaghasa egha, en arazir kuraba bar Kraıs gisin da ariki, ezi Kraıs mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mamın mın oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osımtizir aviriba ateri

¹ E God ko ingara egha pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godin apangkuvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimin mın otivan marki.

² God kamaghin migei, "Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizim, an otozi, ki

5:12: 2 Ko 1:14, 3:1 **5:14:** Ro 5:15 **5:15:** Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2
5:16: Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 **5:17:** Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5
5:18: Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 **5:19:** Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 **5:20:** 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20
5:21: Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 **6:1:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 **6:2:** Ais 49:8, Lu 4:19-21

ian akura.” Ia oragh! Ki ian kuarku-
vighamin dughiam datirighin otos.
Ezi uaghan ki ian akurvaghamin
dughiam datirighin otos!

³ E gumazitam migirigiar kuratam
e amir ingangarim damuan e aghua,
egha kamaghin en arazir amiba bar,
e gumazitam gamizi a uan dagarim
asegha irizir puvati.

⁴ E Godin ingangarir gumazibar
ikia, egha kamaghin zurara uan
arazir aghuiba gumazamizibar
akakasi. E men aghariba apira me
migeima me kamaghin fo: Osimtizer
e bativiba, ko bizir me bar pazava
e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e
dar tuivigha gavgavighavira iti.

⁵ Me e misogha, egha e isa kal-
abusin e arisi. Apanir aviriba e aku-
makua niginir dafam gamua en atari.
Ezi e puvira ingara, egha deragha
akuir puvatigha, egha mitiriabara iti.

⁶ Egha e arazir Godin damazimin
zuezibagh amua, egha guizin akamin
fofozimin suira. E akamadariba ikar-
vagha egha bemiram atarir puvati.
E arazir aghuibar gumazamizibagh
ami. E Godin Duamin gavgavim
iti. E igharaz darazigh ifongezir
arazim guizbangiram a gami. E
arazir kabagh amua kamaghin ian
aka, e guizbangira Godin ingangarir
gumaziba.

⁷ E guizin akam akura, egha Godin
gavgavimin uan ingangarim gami. E
Godin arazir aghuimin suira, mati in-
ogovimin bizibar min, e uan agharir
ikiriam ko guvimin dar suigha, Godin
ingangarim bagha misosi.

⁸ Gumazir maba en ziaba fe. Ezi
igharaziba en zibagh asighasisi.
Ezi marazi girakirangin e migia e
gasighasisi, ezi igharaziba en gun
uan namakabav gia ghaze, e arazir
aghuibagh ami. Gumazir maba
ghaze, e gumazir ifariba. Ezi ka-
maghin puvati, e gumazir guizin
akabav geiba.

⁹ Marazi en gara, mati me e gifozir
puvati. Ezi guizbangira, gumazamiz-
iba bar moghiram e gifos. Marazi en
gara ghaze, dughiar aviriba e atam
ovei. Ezi guizbangira, e angamra
ikiavira iti. Marazi en gara ghaze,
God uam e akirmighasa mizazir ekir
kam e ganidi. Ezi guizbangira, e are-
mezir puvati.

¹⁰ Marazi en gara ghaze, e bar
oseme. Ezi guizbangira, e zurara
bar akongegha iti. Marazi en gara
ghaze, e onganarazibar min iti.
Ezi guizbangira, e gumazamizir
aviribar akurvazima, me Godin
Duamin amodoghin, bizir aghuir
aviriba bar izifa. Marazi en gara
ghaze, e biziba puvatizi moghin
pura iti. Ezi guizbangira, e Godin
Duamin amodoghin, e biziba bar
avirasemegha iti.

¹¹ Ia, Korinin itir Kraisin adarasi,
e azenara bighvira ia mikimasa. E
guizbangira uan naviba kuighava da
isa ia ganidi.

¹² E uan naviba dukuazir puvati.
Puvati, e ia bagha bar ifonge. Ezi
ia uari uan navibar kumi. Ezi navir
vamiran itir arazir kam, en tongin itir
puvati.

¹³ Ki datirighin mati Afeziam uan
boribav gei moghin, ki ia migei. Ia
arazir e amibar min, ia uaghan uan
naviba kuighava da isi e daningam.

E Godin Dipenimin min iti

¹⁴ Kraisin adarazir azenan itir
gumazamiziba, men araziba bar
ighara. Kamaghin amizi, ia me
ko porogh egh me ko ingangaribar
amuan marki. Ki ian azai, Godin
arazir aghuim ko arazir kuram
ti manmaghin uaning ko porogh
uaning ko ingaram? Eghti angazan-
garim ko mitatem manmagh uaning
inigh ikiam? Bar puvatigham.

¹⁵ Krais ko Satan, aning ti navir
vamiran iti, o? O, gumazir nighnizir
gavgavim itim, ko gumazir nighnizir

gavgavim puvatizim aning manmaghin nighnizir vamira ikiam? Bar puvati.

¹⁶ Manmagh su, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamagh migei, “Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam.” Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabirabir Dipenim.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Ekiam ua kamaghin migei, “Ia me ategh, egh mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.’ Godin bar gavgavir ekiam itim kamaghin migei.”

7

¹ Nan namakar aghuiba, e Godin e bagha inabazir itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e nivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, egh Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

² Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning. E gumazitam arazir kuratamin a gamizir puvati. Egha e gumazitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam gifaragha puram an bizitam inizir puvati.

³ Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganiga egha bar ia gifueghivira ikiam. Egh e ovengam, o e angamra ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam.

⁴ Ki kamagh fogha egha bizitam modozir puvati. Ki bighvira ia mikimam, nan navim bar

amiraghrizi, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti.

⁵ E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kam in osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumaziba e ko akaba, e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti.

⁶ Gumazamizir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadazima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera.

⁷ Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kam in gun e geghani. Ian arazir kam in God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus kamaghin e migia ghaze, ia nan ganasa bar ifonge, egha ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki bar guizbangira bar akonge.

⁸ Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba oseme. Ezi ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizir kam ginighnigha egha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevimram iti.

⁹ Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia oseme, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati.

6:16: Wkp 26:12, Ese 37:27, 1 Ko 3:16, 6:19 **7:1:** 2 Ko 6:17-18, 1 Jo 3:3 **7:2:** Ap 20:33, 2 Ko 12:17
7:3: 2 Ko 6:11-12 **7:5:** 2 Ko 2:13 **7:6:** 2 Ko 1:3-4, 2:13 **7:8:** 2 Ko 2:4 **7:10:** 2 Sml 12:13, Snd 17:22, Mt 26:75, 27:3-5, Hi 12:16-17

¹⁰ E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazibagh amima, me uan navibagh iraghrasi. Arazir kamın God uam en akura. Kamaghın, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamın osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazibagh amima ovevem otifi.

¹¹ Ia kamaghın deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam, bizir bar aghuir igharagha gariba dar ia gami. Bizir kamın God ia gamizi, ia uari uari bagha uan osimtizim deravira bighvira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimın atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighın mighigha e ginighnigha, egha gumazir arazir kuram gamizimın arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava amiba, kamaghın akagha ghaze, ia Godin damazimın osimtizitam itir puvati.

¹² Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir puvati. Bar puvati. Ki kamaghın ifonge, ian arazir aghuim azenim girighti, ia Godin damazimın deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.

¹³ Ezi datirighın ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amirazima, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba givazi, an navim amira. Ezi bizir kamın e guizbangira bar akonge.

¹⁴ Ki faragha ian arazir aghuibar gun Taitusin migia egha ian ziaba fe. Egha uan migirigiar kamın aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuibar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghın datirighın Taitus fos, e ian ziaba fer migirigiaba, da bar guizbangira.

¹⁵ Taitus ia bagha izezir dughiamın,

ia atiatia nigha, egha a inigha, bar an migirigiabar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia egha bar ian apangkuvigha egha navim ia bagha ikiavira iti.

¹⁶ Ki datirighın bar fogha ghaze, ia arazir aghuibara damuam. Kamaghın ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghsi dagiabar arigh

8

(Sapta 8-9)

Kraisin adarazi, Judian itir Kraisin adarazi bagha dagiaba arisi

¹ Nan adarasi, e kamaghın ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi.

² Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamın me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, egha Kraisin adarazigh nighnigha, egha men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizi, da bar izifa.

³ Ki deravira kamaghın ia mikimasa, me uari uan ifongiamın gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin itiba, me da aniga, egha dagh isin bar aviriba aningi.

⁴ Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingar, egh Judian itir Godin gumamazibar akurvagham.

⁵ E kamaghın nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, egha God ifongezir arazimın gin ghua egha uaghan uari isa bar e ganingi.

⁶ Taitus faragha Godin apangkuvir arazimın gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghın amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagham.

⁷ Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, egha Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangkuvir arazimin gin mangiva a gisin arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

⁸ Ia nan akar kamın girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Puvati, ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim a guizbangrama otifi, o puvati?

⁹ Ia fo, en Ekiam Kraiss Iesus, en apangkuvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin bizir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin nguazir kamın izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa, ezi kamaghin a biziba puvatizir gumazimin min oto.

¹⁰ Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamın uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam ia a gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge.

¹¹ Egh ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh.

¹² Gumazim bizibar aningsi bar ifueghti, God da inisiva bar akuegham. God bizir gumaziba vaghvaghera ikiava anidibagh nighnigha, egha bizir me anidiba isi. A gumazir biziba puvatizibagh nighnigha egha men araziba tuisizir puvati.

¹³⁻¹⁴ Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darasi deravira ikiasa, ki migeir pu. Puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar kamın bizir aviriba iti, egha ia biziba otevezir gumazamizibar akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizir avirir me itibar ian akurvaghham. Kamaghin, ia bar arazir vabara amu, egh ia deravira ikiam.

¹⁵ Mati Godin Akinafarim mikeme, “Dagher avirir gumaziba iniziba, da me isir dibobonim gafirazir puvati. Ezi dagher muziarir gumaziba iniziba, men dagheba otevir puvati.”

Pol gumaziba amangizima me Korin ghue

¹⁶ God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama ami, egha uaghan ian akurvaghera bar akonghe. Kamaghin e God minabi.

¹⁷ E ua ia bagh mangasava an azangsis, ezi a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifuegha, egha ia bagha ghu.

¹⁸ Ezi e uaghan Kraissin adarazir mav amadima, a Taitus ko mar zui. Egha gumazir kam siosba bar dar akar aghuim akura, egha iziam iti.

¹⁹ Ezi bizir kamra puvati. Siosba, en gin daru egh apangkuvim itir ingangarir kam damuasa, anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiabar arigham. E kamagh sua, e ingangarir kamın e Ekiamın ziam fam, eghti uaghan gumazamiziba fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami.

²⁰ E bizir ekiar gumazamiziba aningizir e garim, gumazitam a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghin amizi, e Kraissin adarazir kav inizi an e ko izi.

21 E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra a damuan aghua. Puvati, e gumazamizibar damaziba uaghan, dar amuam.

22 Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam. Kamaghin datirighin a ingangarir kam damuasa bar ifonge.*

23 Ia Taitus gifogha gifa, a nan ro-roam ko na ko ingarir gumazim, egha a ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningin ikia, aninging ingangarimningin aning Kraisin ziam fe.

24 Eghti ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia e ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumazamizibar akurvaghsi dar aningam

1 Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian itibar akuraghasa arighizibagh fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham.

2 Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurazurara ian ziaba Masedonian gumazamizibar damazibar da fe. Ki kamagh me migei, "Azenir givazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa." Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian

aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa.

3 Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, egha aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi.

4 Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kam in aghumsizim iningham. Eghti ia uaghan bar aghum-singham.

5 Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganam, egh ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, da akirigh egh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh egh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men dagiaba okimasa me gifari. Puvati.

6 Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera dikaragh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviribar karagh, a dagher bar aviriba iniam.

7 Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam uan bizitam aningsi egh osiman maraghe, egh suam, me bizibara aningasa puvirama e gaghora e abiri. Gumazir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidim, God gumazir kam bar a gifonge.

8 God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar aviriba ikiam. Kamaghin, ia zurazurara biziba bar izivagham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar

* 8:22: (8:22) E aveghbuar, Taitus ko Korinin mangasava amir kamningin ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mikeme.

8:24: 2 Ko 7:13-14, 8:1-7 9:1: 2 Ko 8:1-7 9:6: Snd 11:24, 22:9, Ro 12:8, Ga 6:7-9 9:7: Lo 15:7, Snd 11:25, Ro 12:8 9:8: Snd 28:27, Fl 4:19

aviriba ia bagh izivagh ikiam.

⁹ Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, "Gumazir bizir aviriba isa onganarazibagh anidim, a mati gumazim dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi an arazir aghuim zurazurara ikiavira iti."

¹⁰ God dagher oviziba gumazibagh anidima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumaziba bar me ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagham. Kamaghira ia Godin gumazamizir igharaziba men akurvagham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangvira ikiam, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti.

¹¹ God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

¹² Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumazamizibar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumazamizibar amighti, me God bar a minabagham.

¹³ Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anakagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin akar aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam.

¹⁴ Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, egh God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham.

¹⁵ Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiar kam bagh God minabagham!

Gumazir maba akar kuramin Polin mikeme, egha Korinbagh amizi, me Polin oseme. Ezi Pol men nighniziba ua dar kiri.

10

(Sapta 10-13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

¹ Gumazir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisin amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, egha akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsisi.*

² Ki kamagh ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Ki, gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti.

³ Guizbangira e nguazir kamini iti, egha e nguazir kamini itir gumazibar min misozir puvati.

⁴ Ezi inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e da suighiva apanibar divinir gavgavim abighrarigham.

⁵ Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri.

9:9: Sng 112:9 9:10: Ais 55:10, Hos 10:12, Mt 6:1 9:11: 2 Ko 1:11, 4:15 9:12: 2 Ko 8:14 9:15: Je 1:17 10:1: 1 Ko 2:3 * 10:1: (10:1) Sapta 10-13in itir migirigiba, ada 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong adar mirara ghuzir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamini fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10-13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghirama gumaziba virara aning isafura. 10:2: 1 Ko 4:21 10:4: 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 10:5: 1 Ko 1:19, 3:19

Nighnizir kaba, gumamaziziba Godin fofozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumamazizibar nighniziba ikiaghariki, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangasa.

⁶ Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumazir akaba batoziba, mizazim me daningam.

⁷ Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, egh a bar deravira nighnigh egh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin ananaba.

⁸ Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingi. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akueghiva, egh uan ziaba tong ada fegh, egh akar mikemezir kam in aghumsighan kogham.

⁹ Ia kamaghin na ginighnigham ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira egha atiatim ia ganidim.

¹⁰ Gumazir maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dugh-aba, e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati.

¹¹ Gumazir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh egh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da adar mirara ghu.

¹² E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumazir uarira uan ziaba feba ko, e virara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araz-

iba men araziba ko magh ghu. Puvati, gumazir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumazir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati.

¹³ Ezi e uari uari gisivagh pin manangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, egh God e bagha abarazi moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kam in ababanim, ia Korinba uaghan aven iti.

¹⁴ Ezi ingangarir God e ganingizir kam in ababanim, a uaghan ia avara. Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kam in ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinin iza akar aghuir kam ia bagha a inigha ize.

¹⁵ E uan ababanim gafirazir puvatigha, egha gumazir igharaziba amizir ingangarim ginighnigha, egha uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangrama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighti, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham.

¹⁶ Eghti e akar aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumaziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egha e gumazir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua.†

¹⁷ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazitam bar akueghsi, egh Ekiam bagh bar akongegh."

¹⁸ E fo, gumazim bar akuegha uabira uan ziam fe, gumazir kam Godin damazimin ziaba puvati. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazimin ziam fiti, gumazir kam guizbangira ziam iti.

10:6: 2 Ko 2:9 **10:7:** 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10 **10:11:** 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 **10:12:** 2 Ko 3:1, 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:15:** Ro 15:20 † **10:16:** (10:16) Pol, Korinin girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinin aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aning in migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar arazibar mirara ghuzir puvati

¹ Ia nan amamangatighi, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o?

² God gumazamiziba anarirama apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ki uaghan ia Kraistra gin mangasa, ki ifonge. Ki ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati ki amizir igiar bar zuezim a inigh, an par a ko poroghamim, mangi a daningam.

³ Ia kuruzim fomira Eva gifarazir eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiatingi, bizir Eva batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Kraibaghavira itir guizin arazim ategham.

⁴ Ki fo, gumazir maba ia bagha iza Iesusin igharazimin akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kam in ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar akar aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isava men migirigiar gin mangasava ami.

⁵ Ia orakigh! Ki ghaze, ia gumazir "Aposelin ekiaba" ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati.

⁶ Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amibar, e uan fofozim gumazamiziba bar men akakasi, ia deravira dar gani.

⁷ Ia fo, ki Godin akar aghuim ia mikini, egha ingangarir kam in ivezitam inizir puvati. Arazir kam in, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti.

Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati.

⁸ Ki ian tongin ingangarim gamima, ezi siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kam in mati, ki men biziba okemegha egha ian akura.

⁹ Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar oteveghe, egha da bagha ian tavin azangsizir puvati. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provinsin ikeghe iza bizir ki oteveghe ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghua, egha nighnizir kam suiraghavira iti.

¹⁰ Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima, ezi ki guizin kamagh migia ghaze, Akaiian Provinsin nguibabar bar, dar gumazitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apirighan kogham.

¹¹ Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge.

¹² Gumazir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buri, egha gumazibar damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar manmaghira ikiam.

¹³ Gumazir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifara uan araziba otavkiri, eghti gumazamiziba men gan suam, me guizbangira Kraisin aposelbar iti.

¹⁴ Eghti ia men arazir kurabar gan, egh digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, egha angangarimin enselin min oto.

¹⁵ Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumaziba uaghan uan araziba otevkigh, egh Godin arazir aghuimin ingangarir gumazibar miraram otogham, eghti

11:2: Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:3:** Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9 **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6 **11:6:** 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4 **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18 **11:9:** 2 Ko 12:13, Fl 4:15-18, 1 Te 2:9 **11:10:** 1 Ko 9:15 **11:13:** Ro 16:18, 2 Ko 2:17, Ga 1:7, Fl 3:2, 2 Pi 2:1, MAA 2:2 **11:14:** Ga 1:8 **11:15:** 2 Ko 3:9, Fl 3:19

e kamaghin ganigh digavir kuram damuan markiam. Me gin me amir arazir kurar kam baghivira ivezim guizbangiram a iniam.

Pol Aposein ingangarim gamir dughiamin, an osimtizir bar aviriba ateri

16 Ki faragha mikemegha gifa, egha datirighin ua migei, ia nan migirigiar kam baragh egh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onganim. Egh ia gumazir onganimin na arisi, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatightima, ki uan ziam tong a feka.

17 Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir onganimin min migia, uabi uan ziam fe.

18 Gumazir aviriba nguazimin bizibar gin ghua, egha uari uan ziaba fe. Eghti ki uaghan arazir kam in gin mangi, egh uan ziam fam.

19 Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar onganiba ia daningasa, ia bar ifonge.

20 Bar guizbangira, gumazitam ia gativaghti, ia mati kalabuziar gumazibar min ikiam, o a ian biziba bar da givagham, o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh egh gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, mati a an guam apezegham, eghti gumazir arazir kabar ia gamiba, ia uari men amamangatighti, me uari ifongezi moghin ia damuam.

21 Iavzika, e arazir kabar ia damuamin gavgaviba puvati. Ki ia arazir kurar kaba aghuran bar aghumsiki.

Eghti gumazitam uan arazir an amiba bagh gavgavigh mikimam, eghti ki uaghan gavgavigh mikimam.

Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei.

22 Me ti Hibrun gumaziba? Ki uaghan, ki Hibrun gumazir mam. Me ti Israelin gumaziba? Ki uaghan Israelin gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav.

23 Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki amizir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghrasi.

24 Ezi Judaba benim isa, 39 plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5 plan dughiar na bato.*

25 Dughiar 3 plan, me aghorim na misoke. Egha dughiar mam in me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3 plan, ki kuribar aven itima da ongarim ghiraghu. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti.

26 Dughiar aviribar ki saghuiabar ghua, egha dipabar ovengasava ami, egha okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarasi Judabar dafaribar atam ovia, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei.

27 Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara egha deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki

11:16: 2 Ko 12:6 11:21: Fl 3:5 11:23: Ap 16:23, 1 Ko 15:10 11:24: Lo 25:3 * 11:24: (11:24) Lo 25:1-3, a kamaghin migei, Israelba gumazitam fofozim a daningsiva benim in a ifozorogh, egh me mengvira a ifozorogh mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. 11:25: Ap 14:19, 16:22, 27:41 11:26: Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 11:27: Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5

dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati.

²⁸ Ezi osimtizir avirir igharazir na batoziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiabar bar, ki siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati.

²⁹ Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatigham, eghti ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irigham, eghti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.

³⁰ Tuaviba bar puvatighti, eghti ki uabira uan ziam fam, egh ki bizir otivigha nan gavgaviba puvatizir arazimin akaziba, ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam.

³¹ God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifari puvati. E an ziam zurazuraram a fam.

³² Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh egh na kalabus darighasa, kamaghin a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiarakabar tuivigha na bagha gari.

³³ Ezi Kraisin adarazir marazi, na isa akirar ekiam garugha, egha akiram isa, divazir torimin azenan nimira na ataghrazima, ki izaghirava egha azenan nguazimin otogha tu. Egha arazir kamın ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12

God irebamin min amir bizimin, akar aviribar Polin mikeme

¹ Ezi tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangrama en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam.

² Ki Kraisin adarazir mav gifozi, God fomira, 14 plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan nivafizim sara ghu, o a uan nivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo.*

³⁻⁴ Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan nivafizim ikiavira iti, o uan nivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamın ikia akar gumazibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti.

⁵ Ki gumazir kamın ziam fasa ifonge, egh ki uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghivirama uan ziam fam.

⁶ Ki guizbangin uan ziam fisi, ki gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gin mangi egh ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, egh arazir kamın me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarimin min Polin mikarzim mitifi

⁷ God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir kabagh nighnigh egh ki uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh egh uabira uan ziam fan koghasa, a ize.†

11:28: Ap 20:18-21, 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13, 9:22 **11:30:** 2 Ko 12:5, 12:9-10 **11:31:** 2 Ko 1:23

* **12:2:** (12:2) Akar kam "Kraisin adarazir mav," kar ti Pol uabi. Ves 7in gan. **12:5:** 2 Ko 11:30
12:6: 2 Ko 10:8, 11:16 **12:7:** Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 † **12:7:** (12:7) Pol ghaze, dikonir atarimin min garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim migei. **12:8:** Mt 26:44 **12:9:** 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14

8 Ki dughiar 3 plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsiha a gakaghone.

9 Ezi a kamaghin na migei, "Nan apangkuvim ni baghavira iti, eghti ni bizitam oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumazir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi." Ekiam kamaghin mikemezi, ki datirighin gumazir gavgaviba puvatizimin min ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham.

10 Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvatizim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghin amizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba puvati, ezi gumaziba pazavira na gami, ezi osimtizir aviriba na batifi, ezi gumaziba arazir kurabar na gami, ezi gumaziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabin asugha iti.

Pol Korinin itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa ifonge

11 Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganimin migirigiamin min ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuiba dar, gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvati, ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian "Aposelin Ekiaba" bar men apengan itir puvati.

12 Ki ian tongin ikia egha bizir bar aviribagh ami, egha kamaghin uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugh gavgavigha osimtiziba ateri, egha mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godin gavgavim itir ingangariba, ian tongin dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami.

13 Ki siosin igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir

puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

14 Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniasa puvati, ki iarara iniasa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buriva dar pozim mikinamin ingangarim iti.

15 Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati.

16 Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, "Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati." Ezi marazi ghaze, "An e apezeperir migirigibagh amua, e gifara egha en bizir aviriba pura dagh ekua da isi."

17 Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin darfarimin, ki ti ia gifaragha egha ian biziba okeme, o? Puvati.

18 Ki Taitus nighnizim a ganingizi, ezi a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui.

19 Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar kirasa, egha da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami.

20 Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gu-

mazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otogham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, egha naviba uarir ikuva, egha adarir migirigibagh amua, egha uan biziba baghvira nighnigha, egha akar kurabar igharaz daraziv gia, egha girakirangin uariv gia, egha uan ziaba fava, egha ingangaribagh amima da pazaviram otifi.

²¹ Ki kamaghin atiati, ki magh mangam, eghti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, gumazamizir arazir kurar me fomira amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari ko akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

¹ Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamagh migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti."

² Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, egh gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham.

³ Ia kamaghin foghasa, Krais nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamın ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Krais ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagh.

⁴ Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamra iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamra a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

⁵ Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgafi, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Krais Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati.

⁶ Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami.

⁷ E ia bagha Godin ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara amuasa, e ifonge.

⁸ Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghasavira ingari.

⁹ Eghti ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. Ezi e zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam.

¹⁰ Ekiam uan ingangarimin ganasava na misefe, egha ingangarir kam damuasa gavgavim na

12:21: 2 Ko 13:2 13:1: Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 12:14, 1 Ti 5:19 13:4: Ro 6:4, Fl 2:7-8, 1 Pi 3:18
13:5: 1 Ko 9:27, 11:28, Ga 4:19 13:8: 1 Ko 13:6 13:10: 1 Ko 4:21, 2 Ko 2:3, 10:2, 10:8, 12:20-21, Ta 1:14

ganiᅅi. A ghaze, ki ian niᅅniᅅir gavᅅaviba, gavᅅavim dar aning, eᅅ ia gasiᅅhasiᅅhan koghiᅅ, kamiᅅhiᅅ a gavᅅavir kam na ganiᅅi. Ki kamiᅅhiᅅ aᅅhua, ki ia baᅅ iziva, eᅅ gavᅅavir kam giᅅin, akar gavᅅavibar ia miᅅimiᅅva ian arazir kurabar kiram. Kamiᅅhiᅅ, ki saᅅhon iᅅia, eᅅha aᅅinaᅅarir kam ia baᅅha an osiri.

Pol miᅅiriᅅiar abuananaba, me ganiᅅi

¹¹ Nan adarasi, ki datiᅅriᅅhiᅅ uan akam aᅅivasa. Ia uan araziᅅa

akiᅅriᅅh, ua tuiviᅅh gavᅅavivira iᅅi. Eᅅh nan akam baragh. Eᅅh ia bar moghira navir vamiᅅa iᅅiva eᅅh navir amiᅅiᅅimiᅅn iᅅi. Eᅅti Godin ia gifonᅅeᅅha, navir amiᅅiᅅim ia ganiᅅiᅅim, a bar moghira ia ko iᅅiam.

¹²⁻¹³ Eᅅti ia bar moghira vaghvagh uarira uan aᅅharibar suiᅅh, mati e Godin gumazamiziᅅa ami moghin. Eᅅi Godin gumazamizir na ko itiba, uan akam isa, ia baᅅha anemaga ghaze, Aᅅeziᅅam ia ko iᅅi. Ki ia baᅅha Godin azangsiᅅha ghaze, Eᅅiam Kraiᅅ Ieᅅuᅅin apangkuvim, ko God ia gifonᅅezir arazim, ko arazir Godin Duam ia gamima ia navir vamiᅅa itim, da bar moghira ian iᅅi.*

13:11: Ro 15:33 * **13:12-13:** (13:13) Inᅅliᅅin akam Buk Baibelin maba ves 12 abigha an akuar pumuniᅅgami. Eᅅha mam miᅅia ghaze, ves 12, eᅅha iᅅharazim ves 13in a miᅅei. Eᅅha ves 13in miᅅia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami moghin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amutu me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar aghor, egh Mosesin arazir mabar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazir aghuibar otivigha egha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghue, egha me Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangsava ami. Pol bizir otozir kam baregha, egha ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, egha a akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kam in faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, egha gumazitam akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kam in, Pol ghua kamaghin migei, gumazamizir

nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kam in akar abuananaba kamakin, Kraiss e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1-2:4)

¹ Ki Pol. Nguazir kam in gumazitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Kraiss Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe.

² Ki, na ko itir darazi, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

³⁻⁵ Datirighin e nguazir kam in itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Kraiss Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghasava areme. En Afeziam God ko Ekiam Kraiss Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha aning kamaghin ami. Eghti zurazurara gumazamiziba bar Godin ziam fi. Guizbangira.

Ki gari, ia God ataghrazi, ezi kamaghin ki digavir kuram gami

⁶ Ki faragha Kraisin akar aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kam in digavir kuram gami.

⁷ Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazir maba Kraisin akar aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi.

⁸ Eghti e uari, o Godin nguibamin enselin tam akar aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinighiva, egh

gumazir kam, a helin mangi zurara iki!

⁹ E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazitam akar igharazitam ia mikinighti, eghti an akar aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumazir kam helin mangiva zurara iki!

¹⁰ Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazibar damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazibar damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazitam akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

¹¹⁻¹² Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitam akam ia mikinizi ia anetegha akar igharazimin gin zui, ezi ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumazitam akar aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumazitam akar kam nan sure gamizir puvati. Krai Iesus uabi akar aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, akar aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumazitam akamin otozir puvatizim.

¹³⁻¹⁴ Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki pamtem dar gin zui. Ki Judabar araziba bar dar gin ghua, egha kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judabar arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin akar aghuimin itir puvatigha, egha arazir kabagh ami.)

¹⁵⁻¹⁷ Nan amebam tighar na batamin dughiamin God aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin akar aghuimin gun Kantrin Igharazibar Gumazibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Egha ki maghira akar aghuim gumazibav kinasa egha ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalem in nguibar ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arabian kantrin ghugha egha gin uamategha Damaskusin nguibar ekiamin ghu.

¹⁸ Egha gin azenir pumuning ko mikezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalem in nguibar ekiamin ghuavanabo. Ki ghugha 15 plan dughiabar a ko ike.

¹⁹ Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati.

²⁰ Ia oregh fogh suam nguazimin gumazitam akar aghuir ki ia mikinizir kam in na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo.

²¹⁻²³ Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silisan Provins bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, ezi Judian Distrighin aven itir Kraisin adarazi me tong nan guamin ganizir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin akar aghuim gumazamizibav kira egha ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki.

²⁴ Judian Distrighin itir gumazamiziba orazi, God nan nighnizibagh irazi, ezi me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

¹⁻³ Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumaziba gin Judabar araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumazir kaba Judabar arazibar gin mangiti, eghti ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalem mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalem ghuavanabozi, ezi 14 pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uam ategha Jerusalem ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha ki, Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, akar aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumazibav kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki akar aghuir Kantrin Igharazibar Gumazibav geir kamra gumazir dapanibav geima, ezi me oregha Taitusin mikarzir mogomem aghorasa a gaghorir puvati.

⁴ Taitusin mikarzir mogomem aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firighiri. Ezi gumazir kaba Kraisi e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judabar arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomem aghorasa, e migei.

⁵ Ezi e ghaze, akar aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e

me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

⁶ Ezi Jerusalem itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati.

⁷⁻⁹ God faragha Judan gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha akar aghuim Judan gumazamizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumaziba akar aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mizezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiaba baregha, egha fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, egha bar akar otevir vamira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumazamizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ingar.

¹⁰ Gua me ko ingariva egh gumazamizir onganarazir Jerusalem itiba, gua men akurvaghamin nighnizim gin amangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima

ki an anogoroke

11-13 Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumaziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumaziba ko ikiva damiti, Judaba nan ataram, kar mikarzir mogomebar aghorir gumaziba. A kamaghin atiatigha, egha Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumaziba koma uam apir puvati. Egha a Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, ezi Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba ko iki daman aghua. Egha me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

14 Me akar aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men arazir kurabar ganigha egha, Pita men damazimin kamaghin a migei, "Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin iti, egha ni Judabar araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumazibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ezi ni kantrin igharazibar gumazibar araziba ategha, manmagh sua ua Judabar arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, egha manmagh sua Judabar arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumazibav gia, me abiri?"

Gumamazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba,

merara Godin damazimin dera

(Sapta 2:15-4:30)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghara, nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, eghti God suam, ia nan damazimin dera

15 Egha Pol migia ghua kamaghin Pita migei, "Guizbangira, e Judan gumazibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibara, me arazir kurabagh ami.

16 Ezi e fo, gumazim Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghin a migeir puvati, ni nan damazimin dera. Bar puvati. Egh gumazim nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, anarira God kamaghin a migei, ni nan damazimin dera. Kamaghin e Kraiss Iesus nighnizir gavgavimin an ti. E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin a mikemeghan kogh suam, ni nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ni nan damazimin dera. Egha tuavir Moses Osirizir Arazibar gin zuim puvati. E, God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamagh sua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

17-20 "E nighnizir gavgavim Kraissin ikiti, God tuavir kam in suam, e an damazimin dera. Tuavir kam in e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar min arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Kraiss uabi arazir kurabar amuasa, gumaziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, egh kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kam in amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Kraiss ko ter ighuvimin aremegha, egha ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir

kam a nan ikirimirimra puvati. Kraiss angamra nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimın apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da gifa. Egh gin ua dar amuva kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim.*

²¹ Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimın deraghti, eghti Kraissın ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimın deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim damighti a pura bizir kinimın min otivan, ki aghua.”

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

¹ O Galesiaba, ia bar ongani. E Kraiss Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimın areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki.

²⁻⁴ Ki bizir vamira foghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia akar aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamın gavgavimın amodoghın ghuava, egha datirighın ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim a givasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimın, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

⁵ God gari, ia Moses Osirizir Araziba gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an akar aghuimın itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami?

⁶⁻⁹ Ia Abrahamın eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim akar aghuimın ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimın dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira akar aghuim Abraham mikini, egha kamaghin migei, “Ni bangin, ki nguazir kamın itir kantriba bar deravira me damuam.” Abraham nighnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.

¹⁰⁻¹² Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimın bizim puvati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, “Gumazitam Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangi, egh dughiaba bar kamaghira damu.”† Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimın dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam.” Kamaghin, e bar fo, gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazimın derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam akinafarimın aven itir araziba bar deravira dar gin mangan koghti, eghti God gumazir kam gasighasigham.” Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar

* **2:17-20:** (2:18) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumamaziziba Kraissın gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraissın gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan me arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumamazizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7 * **3:2-4:** (3:4) Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, “Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti.” † **3:10-12:** (3:10-12) Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamın gin zuir puvati.

gîn mangîva Godin damazimîn deragham, kamaghîn amir gumaziba, God me gasîghasîgham.

¹³ Moses Osirizir Araziba kamagh mîkeme, e gumaziba bar Moses Osirizir Arazibar gîn mangîva, egh ikuvîgham. Godin Akinafarim kamaghîn mîkeme, “Gumazir ter ighuvimîn duiba God ghaze, me gumazir kuraba.” Ezi kamaghîn Kraîs en akuravaghasa ziar kam ini, “gumazir kuram.” Egha ziar kam bangîn a uam e ini.

¹⁴ God Abraham deravîra a gamîgha egha ghaze, kî Abraham gamizî moghîra, kî Kraîs Iesusîn ingangarimîn tuavimîn Kantrin Igharazibar Gumaziba deravîra me damuam. Egha God kamaghîn ifonge, e niġnîzîr gavgavim Kraîs Iesusîn ikîva, an Duam iniam. Egha kamaghîn a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dîkîrîzîr Gavgavimîn miġîrîġîaba

¹⁵⁻¹⁸ Fomîra God bizir aghuir gîn otivamin gun mîkeme. God Akar Dîkîrîzîr Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganîngî. Godin Akinafarim kamaghîn mîkemezîr puvatî, “Nîn ovavîba.” An ovavîr avîribav geir puvatî. An ovavîr vamîra miġîa ghaze, “Nîn ovavim.” Kar a Iesus miġei. E God e bagha inabazîr bizîba inisîva Moses Osirizir Arazibar gîn mangîva, egh akar dîkîrîzimîn tuavimîn da inian kogham. Ezi e fo, God fomîra akar dîkîrîzimîn mîn bizîr kaba Abraham ganîngî. Nan adarasi, datîrîghîn kî gumaziba e zurara amir arazim mîkîmasa. Gumazitam aremeghsî, egh uan bizîba tuiragh uan borîbar aningsî, miġîrîġîar tam osirîghtî, an miġîrîġîar kam matî Akar Dîkîrîzîr Gavgavim. Eghtî gumazitam uam akar igharazitam akar dîkîrîzîr kam gifuragham kogham. Egha kamaghîn miġeîr puvatî, “E akar dîkîrîzîr kamîn gîn mangan kogham.” Nan miġîrîġîar mîngarim kamakîn: Faraghavîra

God, Abraham ko akar dîkîrîzim gamî. Ezi 430 plan azenîba gîvazî gîn God uan arazîr osirîzîba Moses ganîngî. Moses Osirizir Arazîr kaba bar gîn otîfî. Egha da Godin Akar Dîkîrîzîr Gavgavimîn miġîrîġîam batueghan kogham. Egh Godin akar dîkîrîzîr kam angarîghan kogham.

¹⁹ Ezi kamaghîn manmagh sua God uan osirîzîr arazîba Moses ganîngî? God gumazamîzîbar amutî, me arazîr kurabar mîngarim gîfoghasa, uan osirîzîr arazîba anîngî. God faragha akar dîkîrîzim Abraham ganîgha ghaze, nîn ovavim gumazamîzîba bar men akurvagham. Ezi gumazîr kam zuamîra izezîr puvatî. Ezi arazîr kurar kaba bagha, God gîn uan osirîzîr arazîba anîngî. A kamaghîn ifonge, an osirîzîr arazîba ikî mangî, ovavim otoghamîn dughîamîn tugham. God uan osirîzîr arazîr kaba isa enselbar dafarim gatîzî, me da isa abuir gumazîm Moses ganîngîzî, abuir gumazîm e ganîngî.

²⁰ Egh gumazitam ingangaritam damusî gumazîr igharazitam ko akar gavgavîr dîkîrîzim akîrsî, an a isîva abuir gumazîmîn dafarim datîghtîma, eghtî abuir gumazîm a isîva gumazîr igharazîm danîngan kogham. Ezi God uabîra, a uabî uan akar gavgavîr dîkîrîzim Abraham ganîngî, egha enselîn tam ganîngîzîr puvatî, o abuir gumazitam ganîngîzîr puvatî.

Datîrîghîn Godin Duam zurara en akurvîsî

²¹ Kî kamaghîn mîkîmam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomîra dîkîrîzimîn apanîm gamî, o? Bar puvatî. Osirizir arazitam ikîrîmîrîr aghuim e ganîdir puvatî. Osirizir arazitam ikîrîmîrîr aghuim e danîghtî, e tî fomîra Moses Osirizir Arazibar gîn zuîma, da e gamîma e Godin damazîmîn deraghai. Moses

Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati.

²² Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itir darazi. God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamın gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki.

²³ Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezi puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, ezi e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam.

²⁴ God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim akar aghuimin ikiti, eghti a suam, ia nan damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Krai bagh mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto.

²⁵ Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.

²⁶⁻²⁸ Ia gumazamizir dipamin rueziba, ia Kraisin puegha, egha Kraisin min otifi. Egha datirighin Krai Iesusin aven ia ikizir vamira. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba puvati, ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firighreziba, o gumazamiziba puvati. Ia nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikia, kamaghin ia bar Godin boriba. Kamaghin amizima, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

²⁹ Krai an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraisin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraisin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir

kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

¹ Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba.

² Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba koma an bizibar gariba, an garava egha an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamın, a uabi uan biziba inigha dar gari.

³ Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazir kinibagh ava.

⁴⁻⁵ Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, ezi a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Ezi e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini.

⁶ Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, "Nan afeziam."

⁷ Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamın biziba ua ia ikiagharisi?

8 Fomira ia God gifozir puvatigha, egha bizir guizbangira God puvatiziba dagh amuava, egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti.

9-10 Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaba ko azenir igiabar dughiaba ko dagheba otir dughiabar gin mangam. Manmagh sua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa?

11 Ki ian arazir kam ginighnigha, egha ki kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

12-15 Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha egha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghoru. Ia fo, fomira ki Galesian Provinsin izeghava, egha nguibar igharazitamin mangasava amuava egha arimariam ini. Egha dughiar kamra akar aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha egha osimtizir ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvatigha, egha ia na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Krai Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inighiva bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Egha ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kam in ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egh ia uan damaziba na bagha da asiasa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti?

16 Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, kamaghin ki ti ian apanim gava?

17 Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira iki-asa, egha me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge.

18 Tina gumazir igharaziba baghivira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiabara puvati.*

19-20 Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha egha ghaze, ki manmaghin ian akurvaghamin. Ki ia ko itir puvati, Iavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avagh, egh Kraisin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

21-23 Ia gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguazimin amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto.

24-25 Amizir kamning akar gavgavir dikirizir pumuningin min iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain mighsiamin akar gavgavir dikirizimin min iti. Sainain mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan

4:8: Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5 4:16: Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14 * 4:18: (4:18) Grighin akam vezin kam in deragha bigha mikemezir puvati.

boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalemin datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan iti, egha ingangarir gumazamizir kinibar min ami.

²⁶⁻²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba gin bar avirasemegham, egha amizir pam itimin boribagh afiragham.

Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh.

Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir puvatizim,
nin navim deragh, ni bar akuegh, pamtem dimiva araghasi.”

Ezi kamaghin Jerusalemin igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin min iti.†

²⁸ Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba.

²⁹ Nguazimin amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumaziba, e tina Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi.

³⁰ Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingangarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ia ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.”

Godin gumazamiziba firiaghire

(Sapta 4:31-6:18)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

³¹ Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin

5

¹ boriba. Krais, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, egha kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh. Ia gumazitamin ganti, a ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazir kinibar min ikian marki.

² Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomeba aghoreghtima, eghti Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati.

³ Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin mikarzir mogomem atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam.

⁴ Ia gumazir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kam in ia ghaze, e Godin damazimin dera, ia kamaghin Krais ategha gifa. Ia Godin apangkuvimin tuavim ategha gifa.

⁵⁻⁶ Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti, eghti arazir gumazibar mikarzir mogomem aghorim, a pura bizim, egh arazir gumazibar mikarzir mogomem aghorir puvatizim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifonge, ezi kar guizbangin bizim. Godin Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God

† **4:26-27:** (4:26) Ves 22in, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangira Abrahamin amuim, Sara.” Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan. **4:28:** Ap 3:25, Ro 9:7-8, Ga 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:30:** Stt 21:10, Jo 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:3:** Ga 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15 **5:7:** 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1

suam, ia nan damazimîn derazim, e a mîzuai.

⁷ Ia fomîra deraghavîra Kraisin tuavimîn zui. Ezi tina tuavim apîrizîma ia ua guizbangîn akamîn gîn zuir puvati?

⁸ Nîghnîzir ia datîrîghîn gîn tîzim, a Godîn ian diazimîn izezir puvati.

⁹ Yisîn muziarim, a bret bar a damighti, a buigham.

¹⁰ Kî kamaghîn nîghnîzir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nîghnîzimîn gîn mangîva, nîghnîzir îgharazim atakigh. Kî fozir pu, tina ian nîghnîzibagh asîghasisi. Gumazir kam arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam.

¹¹ Nan adarasi, ia oraki, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mîkarzir mogomeba aghorir akam dughiabar anekuravîra iti. Egha me guizbangîra kamaghîn nîghnîva, egha me tîzim bagha osîmtîzim na garisi? Kar guizbangîra nîghnîzim puvati. Ezi kî ter îghuvimîn akam akuri, ezi akar kam gumazibar nîghnîzibagh asîghasisi. Egh kî mîkarzir mogomem aghorir akam akunîva, egh ter îghuvimîn akam akunan koghti, eghti ter îghuvimîn akar gumazibar nîghnîzibagh asîghîsîzim, a pura akar amîrizimîn mîn otogham, a ua gumazibar nîghnîzibagh asîghîsîghan kogham.

¹² Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mîkarzir mogomeba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghîn me uarira uan inibar ghor, egh magh suegh bar dar ghoregh.

¹³⁻¹⁵ Nan adarasi, ia firighrasa, God ifonge, egha kamaghîn a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham, egh ia kamaghîn nîghnîghan marki, “E Moses Osirizir Araziba e ikiagharîghîzir arazir kaba ategha e firiaghîre. Egh e navir ghurimîn arazibar amuam.” Moses Osirizir Arazibar mîgîrîgiaba, da bar uari inigha akar vamîran iti. “Nî uabî gifongezir moghîn uan

akar gumazibagh ifongegh.” Ia bar Godîn gumazamizibar îngangarir gumazibar mîn ikivî, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh ia deravîra nîghnîgh. Ia uarigh asîghasîgham.

Godîn Duam nîn sure gamir arazir aghuubar gîn mangî

¹⁶⁻¹⁸ Godîn Duam koma nîn navir ghurim, bizir kamning uaningîn apanimning gami. Godîn Duam ghaze, nî Godîn arazir aghuubara damu. Ezi kamaghîn nî dar amuasa. Kamaghîn amizîma nî arazir aghuubar gîn mangîsî damuti, nîn navir ghurimîn araziba suam, marki. Nîn navir ghurim suam, “Arazir kuratam damu.” Eghti nî tam damuam. Kamaghîn nî arazir kurabar gîn mangîti, Godîn Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimîn araziba Godîn Duam dikabînasa. Ezîma Godîn Duam navir ghurimîn araziba dikabînasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Egh ia Godîn Duamîn gîn mangîva, egh ia Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimîn arazibar gîn mangan kogham. Ezi kî kamaghîn ia mîgei, ia navir ghurimîn araziba ateghtîma, Godîn Duamra ian faraghtîma, ia an gîn mangî.

¹⁹ Ia navir ghurimîn arazibagh fogha gîfa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua egha arazir mîzirzibagh amuava, egha afiar arazibagh ami.

²⁰ Egha nguazir kamîn biziba e God gami moghîn e uari isa dagh anîdi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavîn biziba bagha navim ikuvighava da inîasa navim isi. Egha atara bizibagh asîghasisi, uarir apanibagh ami, gumazir îgharazibar aghua, uabîra uabî gînîghnîsî, biziba bagha uari batogha uari abîsî.

21 Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba isa pantemın diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghın iti. Ki fomıra ia mikemegha gıfa. Egha ki datırighın akar kamra ua ia mıgei. Gumazir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamın Dughiamın aven mangan kogham.

22-23 Ezi Godın Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, navir amırazim ko bar akongezim, dughorir amırazim, gumazibar akurvagha, egha arazir aghuıbar me gami. Egha guızbangıra mıgıa deravıra bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurımın araziba dikabırı. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anegoroghezir puvati.

24 Gumazamizir Kraıs İesusın gın zuıba, me navir ghurımın arazıba ko bizıba bagha bar ifongezir arazir kuraba inıgha, ter ıghuvımın da gura. Egha dagh afuzıma, da aremegha gıfa.

25 Godın Duam ikirimirir aghuım e ganıngi. Kamaghın amizıma, anarıra e ko daruva en akurvagham.

26 Kamaghın e pura uarıra uan ziaba fan kogham. Egh e ıgharaz darazir navıbagh inıvti, me uarir ataran kogham. Egh e men bizıba bagh navıba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamın an opari, bizir kamnaghra, an otogham

1 Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damıghti, ia gumazir Godın Duamın gın zuıba, ia navir amırizımın arazıbar a damuva, egh an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghın ia deravıra uari

bagh gan, Satan ia gifaraghtıma, ia uaghan arazir kuratam damıgham.

2-3 Ezi gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghın gumazir kam uabıra uabi gifari. Ia ıgharaz darazir akuragh men osımtızıba ater. Egh ia kamaghın damuva, ia guızbangıra Kraısın arazıbar gın mangam.

4-5 Gumazıba bar, me uari uan arazir me amıbar osımtızıba ateram. Gumazıba uari uan ingangarıbar gan, da deras ti puvati. Gumazım kamaghın damuva, a uabi uan arazıbar gan dagh ifongegh. Egh a uan arazıbar gan, egh gumazir ıgharazımın arazıbara gan dav kımam marki.

6 Gumazir Godın akam barazım, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazım danıng.

7-8 Bizir manam ni uan navir averiamın an opari, bizir kamnaghra, an otogham. Gumazitam uan navir ghurımın arazıbar gın mangıtıma, an navir ghurir kamın dagher kuraba otıvtıma a bar kuvıgham. Egh gumazitam Godın Duamın gın mangıti, Godın Duam a damuti, dagher aghuıba otıvtıma, a ikirimirir aghuir zurara itim inıam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarıra uarıgh ifari, egh ia kamaghın damuan marki.

9 Egh e ingangarım damusi amıraghan kogh, egh dagheba inıamin dughiamın, e dagher bar aghuıba inıam. Kamaghın e arazir aghuıbar amusi amıraghan kogham.

10 Kamaghın amizıma, datırighın dughiam ikiavıra itıma, e arazir aghuıbar gumazir ıgharazıba bar deravıra me damuam. Egh bizir ekiam, e deravıra gumazamizir nıghnızir gavgavım Ekıamın itıbar amuam.

Polın mıgırıgıar abuananaba

5:24: Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 5:25: Ro 8:4-5, Ga 5:16 5:26: Fl 2:3 6:1: Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19 6:6: Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14 6:9: 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 6:10: Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 * 6:11: (6:11) Ni akar 1 Korin 16:21ın itımın gan.

¹¹ Ki osirizir osizirir ekiar kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.*

¹²⁻¹³ Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimin iti, egh me paziv e damuam." Kamaghin amizima me ian mikarzir mogomeba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomeba aghorasa, me damightima, me ian mikarzir mogomeba aghorezir bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarziba aghorezir kabanagh, me uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomeba aghorasa bar gavgafi. Me kamagh sua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniasa.

¹⁴⁻¹⁵ Ezi mikarzir mogomem aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomem aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, ka bizir ekiam. En Ekiam Krai Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamin ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamın nguazir kamın araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamın arazibar gin mangan kogham.

¹⁶ Nighnizir kamın suiraghava an gin tiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimir ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israel.

¹⁷ Gumaziba na misoghezi, ezi men duar kuriba nan mikarzimın iti. Ezi ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ka aghua.

¹⁸ Nan adarasi, en Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki.

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın akar mınğarim a kamakın, God kamaghın nıghnisi, an overiam ko nguazimın ingarizir biz-iba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arıgham. Eghti Kraisi biz-iba bar dar dapanimın ikiam (1:10). Ezi God kamaghın ifonge, a uan gumamaziziba gaghuvkinti, eghti me bar Kraisi ko poroghiv ikiva egh me navir vamıra ikiam.

Ezi akinafarimın aven faragha itir akaba, Pol Godın apangkuvimın mıgirıgiar aviribagh ami. A ghaze, God gumamazizibagh amima, me bar nıghnizir gavgavim Kraisin ikiava uari akuvagha, egha ikizir vamıran gumamazizibar otifi. Iesusın ingangarimın, God ua gumamaziziba inıgha, egha Godın Duam me ganıgi. Ezi tuavir kamın me bar fo, me Godın akar dikirizimın bizir mikemeziba, me bar da iniam (1:14).

Egha akinafarimın itir namba 2ın akar otevimın, Pol kamaghın mıgiagha, Kraisin adarasi me Kraisi ko poroghav iti. Kamaghın, me bar navir vamıra ikiva, egh Godın arazibar gın mangı.

Ezi akinafarir kamın Pol akar isın zuibar mıgiava, egh kamaghın men akakaghti me kamaghın fogh suam, me Kraisi ko poroghav ikia egha ikizir vamıran gumamazizibar oto. A kamaghın mikeme, Godın gumamaziziba, me nivafizir vamıran mın oto, ezi Kraisi mati nivafizir vamıran kamın dapanim. (4:1-16). Ezi uaghan, Godın gumamaziziba mati dipenir mam, ezi Kraisi, a mati dipenir kamın guarir akinim (2:19-22). Egha Godın gumamaziziba mati amizir mam, ezi

Kraisi mati amizir kamın pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamın aven e bar deravıra bizir aghuir God uan gumamazizibar amuamibar gari.

E Kraisin poroghav itima, God e gamizi e gumamazizir igiabar otifi

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, God uan ifongiamın gın ghua Kraisi Iesusın aposelin ikiasa na misefe. Ia, Efesusın itir Kraisin adarasi, ia Kraisi ko poroghava ikia deraghavıra an gın zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi.

² Ki kamagh sua, God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aning apangkuvim ko navir amirizim ia danıngam.

*E Kraisi Iesusın poroghav itima,
God uan Nguibamin itir bizir aghuiba
bar da isava e ganıdi*

³ E Kraisi Iesusın poroghav itima, ezi tuavir kamın God deravıra e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganıdi. Kamaghın amizi, e God mınabagham, a en Ekiam Kraisi Iesusın Afeziam ko an God.

⁴⁻⁵ Dughiar God tıghar nguazir kamın ingaramim, a kamaghın ifonge, e a baghvıra itir gumamazizibar ikiva, an damazimın arazir kuratam ikian kogham, egha a fomıra e ginaba. Egha ghaze, e Kraisi ko poroghiv iki, egh tuavir kamın e an gumamazizibar mın otogham. A fomıra bar e gifongegha egha e ginabagha ghaze, a Kraisi Iesusın ingangarimın tuavimın e damighti, e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamın gın ghua bizir kam gami.

⁶ A ifongezir Otarimın ziamın, a bar pura bizir aghuimın mın uan apangkuvim isa e ganıgi. Kamaghın e apangkuvir bar ekiam kam gınıghnıghıva, egh Godın ziam fam.

1:1: Ap 18:19-21, 19:1, Ro 1:1, 1:7, 1 Ko 1:1, Kl 1:1
1:6: Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13

1:2: 2 Ko 1:2, Ga 1:3, Kl 1:2, Ta 1:4 **1:3:** Ef 2:6

7-8 E fo, Kraisin ovevemın God uam e ini, egha en arazir kuraba gin amada. Godın apangkuvim guizbangıra bar ekevegħa izifa. Kamaghın a uan apangkuvim e gufufuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnızir aghuim e ganıdı.

9 God fomıra uan ifongiamın gin ghua, Kraisin ingangarımın tuavımın uan nighnızir mogomem azenim darıghasa nighniki. Ezi a datırıghın an nighnızir mogomer kam a en akazi an azenan oto.

10 Godın nighnızir kam a kamakın, a ingarızir biziba bar dar amutı da mangıva dughıar a inabazımıra a da isi Kraisin apengan dar arıgham. Overiamın itir biziba ko nguazımın itir biziba sara bar. Eghtı Kraıs biziba bar dar dapanımın ikiam.

11 God uan ifongiam ko nighnızımın gin ghua, bizibagh amıma da otifi. A faraghavıra uan nighnızımın gin ghua, e Kraıs ko porogh egh an gumazamızar mın ikıasa, an e amısefe.

12 E Judaba, e faraghavıra Kraıs mızuava an gin zuir gumazamıza, e Godın zıar ekiam bar a pırafam.

13 Ezi ia Kantrin Igharazıbar Gumazıba uaghan, ia guızın akam baraghızıma God ia gamızı ia an gumazamızar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvası. Ia nighnızir gavgavım Kraısın itıma God uan Duam ia gatı. Kamaghın me fogħ suam, ia an gumazamızıbara. Kar Godın Duar a fomıra akar dıkrıgha amızım.

14 E Godın Duam inıgha gıfa, kamaghın e bar fo, e bizir God akar dıkrızımın uan gumazamızıbar kemezıba, e bar da inıam. Bizir kamın e fo, God uan gumazamızıba damıghtı me guızbangıra fıırıghregham. Kamaghın e Godın zıar ekiam bar a pırafam.

Pol God ko mıgıa ghaze, God fofozım Efesusın sıos danıngam

15 Kı fo, God bizir kabanang gamı, ezi kı orası, ia nighnızir gavgavım Ekiam İesusın ikıava, Godın gumazamızıba bar me gifongıe,

16 kamaghın amızı, kı zurara ia ginıghnıgha God ko mıgıa ia bagħa God mınabavıra itı.

17 Egha kı Godın azangıası, en Ekiam Kraıs İesusın God, Afeziar zıar ekiam itım, kı an azangııgha ghaze, a uan Duam ia danıghtı a ia damutı, ia fofozir aghuım inıam. Eghtı Godın Duam uan guızın akam ian akagħtı, ia deragh Godra fogħam.

18 Kı kamaghın Godın azangıası, ian nighnızım kuıghrıghtı ia Godın angazangarımın ganam. Egh ia kamaghın fogħam, God ian dıazıma ia bizir aghuir ia fogħa inıamıba da bagħa mızuayı itı. Egh kamaghın fogħam, bizir aghuir God uan gumazamızıbar anıngamıba, da bar ekevegħa pın ko.

19-20 Egh ia kamaghın fogħam, Godın gavgavım zurara en navıbar aven ikıa ingara en akurvası, e nighnızir gavgavım an itıba. Gavgavır kam, guızbangıra bar ekefe, e guızbangıra an gavgavım tıısva avegham. Gavgavır en aven ingarır kamra, dughıar Kraıs ovengızımın, God gavgavır kamın Kraıs gamızı, a ua dıkafı. Egha a inıgha uan Nguıbamın ghua a isa uan agharır guvımın amadaghan anefa.

21 Kamaghın Kraıs Godın Nguıbamın ikıa egha duar gavgavıba itıba bar, ko gumazır dapanıba, ko gavmanın gumazıba, ko atrıvıba, a bar men gavgavıbagħ afırgha me gatıfa. Egha Zıar Kraıs uan ingangarım bagħa inızım a zıar manaba, manaba bar dagħ afıra, dughıar kamın zıaba ko dughıar tıghar izamımın zıaba bar.

1:9: Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 1:10: 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 1:11: Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 1:13: 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6
1:14: Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9 1:15: Kl 1:4 1:16: Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 1:17: Kl 1:9 1:18: Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 1:21: Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4 1:22: Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7

²² God biziba bar dagh amizima da Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a sios bagha biziba bar dar dapanimin oto.

²³ Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krai biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Egha Krai uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2

E gumamazir ariaghreziba, God e gamizi e Krai ko angamra iti

¹ Ia fomira Godin akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, kamaghin ian duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumamazir ariaghreziba.

² Faragha zuir dughiamin, ia nguazir kamın arazir kurabar gin zui. Egha ia duar kurar overiamin itibar atrivim, ia an akam baregha an gin zui. Duar kurar kam, gumamazir Godin akam barazi puvatizibar navir averiabar aven ingari.

³ Fomira e bar moghira men min ami, egha uan navir ghurimin ifongiamin gin zui. E uan nivafizir agorogem ko uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar kamın e nguazimin itir gumamazizibar min amima, kamaghin God bar en arazir kuraba bagh ivezir kuram e daningasa nighnizim gami.

⁴⁻⁵ Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumamazir ariaghreziba. Ezi God bar e gifongezir, an apangkuvir dafam bar e avara. Kamaghin an e gamizi e Krai ko angamra iti. God uan apangkuvimin tuavimra, a en akura.

⁶ A kamagh sua, e Krai Iesus ko Godin Nguibamin atrivimin ikiam. Kamaghin an e gamizi e Krai ko poroghav ikia, a ko ua dikafi.

⁷ A kamagh sua, a uan apangkuvir bar dafam, tighar izamin dughiaabar gumamaziziba bar men akaghasa.

Eghti me fogh suam, a Krai Iesusin ingangarimin tuavimin a bar me gifonge. Kamaghin an arazir aghuir kamın e gami.

⁸⁻⁹ Ia nighnizir gavgavim Godin itima, ezi a uan apangkuvimin tuavimra ian akurvasi. Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati. God pura ia ganingi. Kar ian ingarimin ivezim puvatir. Kamaghin bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan marki.

¹⁰ God fomira e bagha, ingangarir aghuir e gin damuamiba, a dagh nighnigha da ati. A kamagh sua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghin an e gamizi, e Krai Iesus ko poroghav ikia datirighin gumamazir igiabar otifi.

Krai apanim gamir arazim a givazi, ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ikizir vamira iti

¹¹ Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghin fo, Judaba, uan gumazibar mikarzir mogomebar aghori. Egha me kamaghin ia dibori, ia gumazir mikarzir mogomebar aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar aghori. Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumazibar min ike.

¹² Dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia Israelin gumamazizibar azenan iti, kamaghin ia nguibar igharazibar gumazibar min iti. God uan adarasi ko akam akirigha, egha uan gumamaziziba akar gavgavir dikirizim me ganingi. Ezi ia akar gavgavir dikirizir kamın aven itir puvatir. Ia nguazir kamın ikiava God gifozir puvatigha, egha ia bizir aghuir mizuai iti tam itir puvatir.

¹³ Ia faragha saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegha egha ian akua izezi, ezi ia Krai Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti.

1:23: Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **2:1:** Ef 4:18, Kl 1:21 **2:2:** Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3 **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3 **2:4-5:** Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12 **2:7:** Ef 1:7 **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14 **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13 **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20

14 Krajs uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi Krajs uan ovevem in tuavimin divazir kam anakariaghatigha egha apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ikizir vamiram oto.

15 Krajs, Moses Osirizir Araziba, ko akar gavgaviba, ko arazir me anogorogheziba sara bar da gifa. A ghaze, a kamaghin damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko porogh ikiva egh ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kam in an e gamizi e navir vamira iti.

16 Krajs ter ighuvimin aremegha egha tuavir kam in ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egha uam aning inigha God bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa.

17 Kamaghin Krajs izeghava akar aghuim gumamaziba bar me mikira ghaze, ia navir vamira iki. A, gumamazir God in saghon itiba ko gumamazir God in boroghin itiba bar, akar aghuim me mikiri.

18 Kamaghin Krajs in ingangarimin tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, God in Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziam in boroghin izi.

E Krajs in adarasi, e mati God in Dipenimra

19 Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia ua kamaghin nighnighan marki egh suam, ia nguibar igharazibar gumamaziba o nguibaba puvatizir gumamaziba. Puvati. Ia God in adarasi ko uaghara ghu, egha uaghan

God in gumamazibar tongin itir marasi.

20 Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir gumaziba me amisevezi me an tuivigha ingangarim gami. Ezi Krajs Iesus, a uabi dipenir guarimin min iti.

21 Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Krajs bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimin oto.

22 Ia uaghan Krajs ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin God in Dipenimin min oto. Ezi God in Duam dipenir kam in aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin akar aghuim akunamin ingangarim gami

1 God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Krajs Iesus in ingangarim gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumaziba ian akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei.

2 Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na ganingi.

3 Egha God uan nighnizir mogomem azenan aneka, egha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri,

4 eghti ia migirigiar ki osirizibar ganiva fogh suam, ki Krajs amizir ingangarimin nighnizir mogomem, ki bar a gifo.

5 Faragha zuir dughiaba, God gumamaziba nighnizir mogomer kam in me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duam in tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an

2:14: Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14 2:15: 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 2:16: Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14 2:17: Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1 2:18: Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 2:19: Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 2:20: Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 2:21: 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 2:22: 1 Pi 2:5 3:1: Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 3:2: Kl 1:25 3:3: Ef 1:9-10, Kl 1:26 3:6: Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19

akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri.

⁶ Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar aghuimin aven Kantrin Igharazibar Gumaziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati nivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam.

⁷ Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki akar aghuimin ingangarir gumazimin oto.

⁸ Ki, Godin gumamazibar abuan itir gumazim, ki bar an gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumaziba akar aghuim akunasa ingangarir ekiar kam na ganingi. Akar aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumaziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham.

⁹ God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumamaziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham.

¹⁰ God kamagh sua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, eghti sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, eghti da an fofozir aghuimin tuavir aviriba dagh fogham.

¹¹ God fomira bizir kam damuasa nighniki egha datirighin en Ekiam Krai Iesusin ingangarimin an a gamizi an oto.

¹² E Krai ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an iti, egha tuavir kam in e Godin boroghin mangasa gavgavigha, atiatir puvati.

¹³ Ki pamtem ia gakahori, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha osimtizir kam ateri.

Pol Efesusin nguibamin itir sios bagha God ko migei

¹⁴ Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, egha an damazimin uan tevimming apiri.

¹⁵ A uan Nguibamin itir ikiziba ko nguazimin itir ikiziba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvaghera ziaba me gariki.

¹⁶ Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an Nguibamin otivir taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavigham.

¹⁷ Ki kamaghin Godin azangsis, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Krai zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, eghti ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bibar suirazi temem tugha gavgavigha aghui.

¹⁸ Egh ia Godin gumamazibar igharaziba ko, gavgavim iniva deravira fogham, Krai gumamazibagh ifongezir arazim bar ekevegha, bar pin ghuavanaga, bar ruarvaghera, egha bar vin uaghiri.

¹⁹ Guizbangira God gumamazibagh ifongezir arazim a gumazibar fofozim bar a gafira. Eghti ia guizbangira arazir kam gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagham.

²⁰ Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsiziba, o bizir e God damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira.

3:7: Kl 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12 **3:12:** Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16
3:13: Kl 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:17:** Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:20:** Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21

²¹ Kamaghin dughiaba bar, e siosin aven itir gumazamiziba Krai Iesus ko poroghiv iki, zurazurara Godin ziam fam! Bar guizbangira.

E mati Kraisin nivafizimin min iti, kamaghin e Godin arazibar gin mangam

4

(Sapta 4-6)

E Kraisin adarasi, e Kraisin nivafizimin min iti

¹ Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin amizi, ki mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi.

² Ia igharaz darazir apengan iki, egh men asughasugh, egh dughorir amirizimin iki, egh osimtizir me ia gariziba, da ateriva, egh tuavir kamın bar me gifongegh.

³ Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamın arazir navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benimın min e ikegha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi ia arazir kam an suiragh gavgafigh.

⁴ E fo, e uari inigha nivafizir vamiran min iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, a bizir vamira ia a daningam, eghti ia a baghivira mizuamam.

⁵ Ezi en Ekiar vamira iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vamira iti. Ezi rurir arazir vamira iti.

⁶ Ezima Godin vamira iti. A bar moghiram en Afeziam. A gumazamiziba bar me gatifa, egha a men tongin ingara egha men aven iti.

⁷ E fo, Krai vaghvaghera bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apangkuvir ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvaghera e ganingi.

⁸ Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“A bar pin ghuavanabogha,
kalabuziar bar avirim inigha
uabin gin ghu.

Egha bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.”

⁹ Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Krai a faragha nguazir bar vin mar itim giraghu.*

¹⁰ Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar pin itimin ghuvanabo.

¹¹ Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.” A bizir aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin ingangarim me ganingi. Egha marazi, Godin akam inigha izir gumazimin ingangarim me ganingi. Egha marazi, Godin akar aghuim akunamin ingangarim me ganingi, egha marazi, Godin gumazamizibar ganamin ingangarim me ganingi, egha marazi, gumazamizibar God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarim me ganingi.

¹² Krai kamaghin ifonge, e Godin gumazamiziba a en akuraghti e a bagh ingangarir aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraisin nivafizimin otogh gavgavigh deravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e ganingi.

¹³ Eghti ingangarir kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgavighti bizir kam e damuti e bar moghira navir vamira ikiamin

4:1: Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9

4:2: Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13

4:3: Kl 3:14-15

4:4: Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18

4:5: Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi

6:6 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6

4:7: Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11

4:8: Sng 68:18, Kl 2:15

4:9: Jo

3:13 * **4:9:** (4:9) Fozfir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, “A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri.”

4:10: Hi 4:14, 9:24

4:11: Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5

4:12: 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17

4:13: 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2

arazim inigh, egh e Godin Otarim guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighti e Kraisin gin zuir darorir kamın aven, e tugh gav-gavighiva aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva egh e guizbangira Kraisin mın otogham.

14 E ua boribar mın ikian kogham. Ia fo, gumazir ifavariba, me gumazibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminim kurim givai.

15 E men migirigiar ifavariba baraghan kogham. E igharaz darazigh ifongezir arazim damuva egh guizin akabar me mikimam. Eghiva e Kraisin mirara aghungiva a ko poroghiv ikiti an en dapanimın ikiam.

16 A en dapanimın itima en soroghafariba ko damaziba ko nivafizimın bizir maba sara dar mın iti. Egha an e gamima e nivafizimın aven bar uari isavsuiru. Ezi mati nivafizimın aven itir tevir agiriba ko aghariba uari isavsughizi moghin, an e gamima e uari isavsuike, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvaghera uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin nivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

17 Kamaghin amizi, ki Ekiamın ziamın akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati.

18 Egha men nighniziba mati me mitatemın iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimın azenan iti.

19 Me arazir kurabagh amuavira ikiava egha datirighin uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh aningi, egha me arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiraghan kogham.

20 Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamın, me bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati.

21 Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamın ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.

22 Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikava, egha ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue.

23 Egh ian nighniziba ko navibagh iragha bar igiabar otifigh.

24 Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an mın otifi. Eghti gumaziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimın deragha egha a baghavira iti.

25 Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin nivafizimın soroghafariba ko an bizibar mın iti. Kamaghin amizima, ia vaghvagh Kraisin adarazi guizin akabara me mikim.

26 Egh ia atar, ia uaribagh ganigh, egh ia arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim piran marki.

27 Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.

28 Okimakar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan daribar ingangarir aghuibar amu.

4:14: Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9

4:15: Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18

4:16: Kl 2:19

4:17: Ro 1:21, 1 Pi 1:14

4:18: Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5

4:19: Kl 3:5

4:22: Ro 6:6,

8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3

4:23: Ro 12:2, Kl 3:10

4:24: Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl

3:10 4:25: Sek 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9

4:26: Sng 4:4, Je 1:19-20

4:27: 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9

4:28: 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12

Egh uaghan gumamazizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizir taba inigh me daning.

²⁹ Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumamazizibar akurvaghamin akabara ia dav kim. Akar aghuir igharaz darazi gavvim me daningamibara, dar ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumamazizir ia barazibar akurvagham.

³⁰ Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumamazizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumamazizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighregham.

³¹ Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha uari adoghadozir arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba sara.

³² Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarasi me damu, egh men apangkuv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

¹ Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi.

² Ian arazir ia amiba, arazir gumamazizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Krai bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim.

³ Ia Godin gumamazizibara. Kamaghin ia, gumamaziziba tintiniba

uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva dagh ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan ia arazir kabar migirigiaba tong ian tongin otivan marki.

⁴ Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiar kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi.

⁵ Ia kamaghin fogh, gumamazizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumamazizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumamazizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (Arazir kam mati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongezibagh anidi), ezi gumamazizir kamaghin amiba, me God ko Krai Ativir Gumamazizibar tongin ikian kogham.

⁶ Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningagharim gumamazizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam.

⁷ Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan marki.

⁸ Ia faragha mitatemin aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumamazizibar otivigha, egha angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumamazizir angazangarimin aven itibar min daru.

⁹ (Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.)

¹⁰ Ia, arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu.

¹¹ Ia arazir mitatemin itibagh amir gumamazizibar poghan marki. Men

4:29: Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:30:** Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:31:** Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:32:** Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **5:1:** Mt 5:48, Lu 6:36
5:2: Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23
5:3: Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:5:** 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 **5:6:** Ro 1:18, Mt 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 **5:8:** Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 **5:9:** Ga 5:22 **5:10:** Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 **5:11:** Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11

arazir kinir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvati. Eghti ia men araz-ibar amuti, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazi moghin, eghti me fogh suam, arazir me amiba, da ikufi.

¹² Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogham. Ki dav mikiman bar aghumsiki.

¹³ Angazangarim bizibagh isir-aghti, da azenim girighi, gumazamiziba fogh suam, bizir kabar mingariba kamakin.

¹⁴ Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimin min otogham. Kamaghin, marazi ghaze,

“Ni aremezir gumazim,
ni ua dikafigh, mozim ategh
egh uam azenan izi.
Eghti Kraisin angazangarim ni
gisiragham.”

¹⁵ Kamaghin, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumazamizir onganibar min daruan marki. Ia fofoziba itir gumazamizibar min daru.

¹⁶ Datirighin ia Godin araz-ibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura mangi givaghan kogham. Dughiba vaghvagh ia arazir aghuibar amu.

¹⁷ Kamaghin ia arazir onganibar amuan marki. Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu.

¹⁸ Ia wainin dipar avirim ramiva onganan marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia Godin Duam ateghti a ia gizifagh.

¹⁹ Egh ia uariv kimsi, Ighiabar Akinafarimin aven itir ighiaba ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin

Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamin ziam fiva, uan navir averiabar aven, ziar ekiam a daning.

²⁰ Egh ia zurara, en Ekiam Kraisin Iesusin ziamin, bizir otiviba bar, da bagh God Afeziam minabi.

Pol poroghamibav gei

²¹ Ia Kraisin apengan iti, kamaghin ia uarira uarir apengan ikiva uari baragh.

²² Ia amizir paba itiba, ia Kraisin apengan ikiava a barazi moghin, ia uan pabar apengan ikiva me baragh.

²³ E fo, Kraisin uan siosin dapanimin iti moghin, paba uan amuibar dapanibar iti. Ezi Kraisin uabi siosin Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraisin nivafizimin min iti.

²⁴ Sios Kraisin apengan iti moghin, ia amuiba uaghan zurara uan pabar apengan iki.

²⁵ Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Kraisin uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme.

²⁶ Kraisin kamaghin ifonge, an akamin tuavimin, a uan sios isi dipamin a rueghti a Godin damazimin zuegham.

²⁷ A kamagh sua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, egh duar kuriba ko seghsariba puvatighiva, egh bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Kraisin a bagha uabi isa a ganinghi.

²⁸ Ezi kamaghira ia gumaziba uan nivafizibagh ifongezini moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge.

²⁹ E fo, tav uabi uan nivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Kraisin siosin akurvasi.

5:13: Jo 3:20-21, Hi 4:13 **5:14:** Ais 26:19, 60:1, Ro 13:11 **5:16:** Ga 6:10, Kl 4:5 **5:17:** Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 **5:18:** Snd 20:1, Ais 5:11, 5:22, Lu 21:34 **5:19:** Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26
5:20: Sng 34:1, Ais 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 **5:21:** Fl 2:3, 1 Pi 5:5 **5:22:** Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 **5:23:** 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 **5:25:** Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 **5:26:** Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 **5:27:** 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22

³⁰ E fo, erara, e Kraisin nivafizimın aven itir soroghafariba ko bizibar mın iti.

³¹ Godın Akınafarimın aven itir osizirim kamaghın miği,

“Kamaghın, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuimın porogh egh aning nivafizir vamıram otogham.”

³² Akar mogomer kam, a mıngarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghın niğnişi, a Kraıs uan sios ko aning geghari.

³³ Ezi akar kam a uaghan ia miğia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezi moghın uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan pabar apengan iki me baragh.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

¹ Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh egh uan ameboghfeziabar akaba da baragh.

² Godın Akınafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikıva men akabar gın mangi.” Akar gavgavir kam, an akar gavgavibar tongın ikia, egha dar faraghavıra akar dıkrızim sara iti.

³ Akar dıkrızir kam kamakın, “Ia kamaghın damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimın an ikiam.”

⁴ Ia afeziaba, ia uan boribar niğnişibagh asıghasıgh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravıra men ganıva Ekiamın damazimın men kuariba inıva men arazıba akırıva, Ekiamın arazıbar men sure damu.

Pol ingangarir gumazir kınıba ko men gumazir ekiar men garıbav gei

⁵ Ia ingangarir gumazir kınıba, ia uan gumazir ekiar ian garıbar men atiatingıva, men akaba baraghıva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, egh navir zuruzimın ingangarim damu, mati ia Kraısın akam baragha an ingangarim gami.

⁶ Ia fo, ian gumazir ekiar ian garıba ian gan suam, ia ingangarim deravıram a gamizi me ia gifonge. Egha ia kamaghın niğniğhan marki, me ian garir dughıabara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvatı. Ia Kraısın ingangarir gumazir kınıbara, kamaghın ia God ifongezi moghın ia uan niğnişıba bar da isi ingangarim danıngıva a damu.

⁷ Kamaghın ia ingangarir gumazir kınıbar mın ingangarim damuva, ian navıba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en garıba me baghavıra ingangarim gamir puvatı, e Ekiam bagha ingangarim gami.

⁸ Ia ingangarir gumazir kınıbar mın iti, o ia tavın apengan ingangarim gamir puvatıziaba, ia kamaghın fogh, gumazamizir ingangarir aghuibagh amıba, Ekiam da bagh ivezir aghuıba bar vaghvagh me danıngam.

⁹ Kamaghıra ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuıba uan ingangarir gumazir kınıba me damu. Ia atiatir arazıba me damuan marki. Ia zurara bizir kam gınıniğniğh, ia ko ian ingangarir gumazir kınıba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamıra iti, egha a uan Nguıbamın pın iti. An arazir vamıra gısın tugha gumazamizıba bar me tuisısi.

Kraisın adarasi mati midorozir gumazıba

¹⁰ Nan miğirıgiar abuananaba, ezi ki kamaghın mikimasa, ia Ekiamın poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavıgham.

5:30: Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20 **6:2:** Mt 15:4 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:8:** 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:10:** 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8

11 God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munasam.

12 Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puti. E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumazamizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamın garir adariba, duar kurar kaba dughiar mitater kamın aven ingarima e da ko uariv sosi.

13 Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira ikiam.

14 Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam benimin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh.

15 Egh ia Akar Aghuim anakunsi zurara bar ifongegh, ezi arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa.

16 Egh dughia bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, eghti ia orar kamın amodoghın barir avir kaba mungam.

17 Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam mati ia dapanir asuar gavgavimin min anerughiti a ian dapaniba avegham. Eghti Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh.

18 Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh invti, ia God ko mikim.

Egh angamra iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghraghan marki, egh zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a ko mikim.

19 Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, eghti ki anakunsi, ki atiatingan koghiva, egh bighvira mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram.

20 Ezi ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimasa, ki Krai Iesusin abuir gumazimin iti, kamaghin ki datirighin kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva bighvira Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesusin itir Kraisin adarazir amuasa, Pol an azangsisi

21 Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiva an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin iti.

22 Ki kamagh sua, an en ikirimirir e itimin gun ia mikimiva gavgavim ian navibar aningam. Kamaghin, ki ia bagha anemadi.

23 Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin adarazi me daning.

24 Eghtima, gumazamizir en Ekiam Krai Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apangkuvim bar me ko iki.

6:12: Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 6:13: 2 Ko 10:4, Ef 5:16 6:14: Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 6:15: Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 6:16: 1 Jo 5:4 6:17: Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15 6:18: Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1 6:19: Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 6:20: 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10 6:21: Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 6:24: 1 Pi 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamın itir Sios bagha Osirizim

Akar faragh zuim

Pol fomıra kurimın ongarimın ghua faragha Yuropın danganımın otogha, egha a Mesedonian Provinsın aven itir nguibam Filipain ghua, akar aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gın ghua nguibar igharazimın itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusın ikia orazima gumazir maba Kraısın adarazir Filipain itibar nıghnızir gavgavibagh asıghasıghasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akınafarir kamın gara fo, bizir kaba Pol gamima an osememizir puvati. Puvati. A nıghnızir gavgavim İesusın ika, egha a bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagıabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagıaba a bagha da amada. Kamaghın, Pol akınafarir kamın Filipaiba me a gamizir bizim bagha me minabi. A uaghan men nıghnızir gavgaviba, gavgavim dar anıngasa. Me Pol mıkim suam, a kalabusın ikiama, egh me nıghnızir avıribar amuva egh osımam.

Pol bizir aghuir God me ganıngızimın me mıgei, kar ikırmırir igiar me Kraıs İesus ko porogha inizim. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gın ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nıghnızir gavgavimra İesusın ikia egha a ini Pol kamagh sua, Filipaiba Kraısın arazibar gın mangam. Kraıs kamaghın nıghnızir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha a uabi uan ifongiamın gın zuir puvati. A uabi dikabıragha egha God a ganıngızir ingangarir kam a gami. Pol kamaghın mıgei, gumazamizir bar Kraıs ko poroghav itiba, me

Godın navir amırızim isi, egha me bar akueghavıra iti.

E akınafarir kamın gara fo, Pol Filipain nguibamın itir siosın gumazamiziba bar me gifonge.

Filipain gumazamiziba bar deravıra Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1-4)

¹ Pol ko Timoti, Kraıs İesusın ingangarir gumazimning, ga, ia Godın gumazamizir Filipain nguibamın itiba bagha akınafarir kam osiri, ia Kraıs İesusın poroghav itiba. Ia ko ian tongın itir gumazir dapaniba ko ian tongın itir akurvazir gumaziba, bar ia bagha osiri.

² E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Kraıs İesus, aning ian apangkuvıghıva, egh ia damutı ia navir amırızimın iki.

Pol God ko mıgiava a minabi

³ Dughiabar kı ia gınıghnıgha, egha ia bagha uan God minabi.

⁴⁻⁵ Dughiar faragha zuimın ghua iza datırıkın, ia nan akurvagha na ko akar aghuimın ingangarim gami. Kamaghın amizi, dughiar kı ia bagha God ko mıgeiba, kı zurara bar akonge.

⁶ Ezi kı kamaghın fo, God uabi ingangarir kam ia ganıga, egha ian navir averiabar aven ingar mangı, Kraıs İesus Ua Izamın Dughiamın ingangarir kam a gıvaghm.

⁷ Kı uan navir averiamın aven bar ia gifuegha ia gınıghnıghavıra iti. Datırıghın dughiar kı kalabusın itim, ko dughiar faragha kı pura itim, kı akar aghuim deragha a mıgia gumazamizibagh amima me fo, akar aghuim a bar guızbangıra, egha nıghnızir gavgavim an iti. God uan apangkuvimın ingangarir kam na ganıngızima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghın amizi, bar deragha kı nıghnızir aghuir kam ian iti.

⁸ God kamaghin fo, Krai Iesusin apangkuvim uabi nan navim gamima ki bar ian ganasa bar ifonge.

⁹ Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharazir darazigh ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekeveghiva mangvira iki. Eghti ia fofozir ekiam ikiva, egh ian nighniziba bar dikirimigham.

¹⁰ Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da asavsuihiva arazir aghuibar gin mangi. Eghti Krai Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham.

¹¹ Eghti arazir aghuir Krai Iesus amizir otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumazamiziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam akar aghuimin akurvasi

¹² Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da akar aghuimin anogozir puvati. An akar aghuim gamima a ghuavira iti.

¹³ Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraisin ingangarim gamizi, bizir kam bagha me na isa kalabus gati.

¹⁴ Ezi en aveghbuar aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghragha egha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti.

¹⁵ Guizbangira, marazi gumazibar garima, me ziar ekiam na ganidima, ezi men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraisin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri.

¹⁶ Gumazir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an akar aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kam in ki kalabusin iti. Kamaghin amizi me bar na gifonge, egha akam akuri.

¹⁷ Ezi gumazir igharaziba, ki faragha migeir gumaziba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraisin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa.

¹⁸ Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumazir kaba zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamra ikiva Filipain gumazamizibar akurvagham

¹⁹ Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Krai Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kam in God nan akurvagham, eghti ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh ki bar akueghiva mamaghira ikiam.

²⁰ Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin ki atiatingan koghiva tugh gavgavighiva arazir aghuibara damuam, ki zurara ami moghin. Ezi ki angamra ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Krai daningam.

²¹ Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kam in itir ikirimirim in iki, Krai baghavira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafiragham.

²² Egh ki angamra nguazir kam in ikivira ikiva, kamaghin ki gumazamizir aviribar akuragham. Egh ki

tuavir manamın mangam? Ki fozir puvati.

²³ Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Kraiss ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera.

²⁴ Egh ki ia baghava nighnigha, ian akuraghasa, kamaghın ki angamra ikiam.

²⁵⁻²⁶ Ki kamaghın ifonge, ki ua mangi ia batoghıva ia ko ikiam, eghti ia Kraiss Iesusın poroghıv ikıva egh ki ia ko ikiamın bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghın ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavıra iti. Eghti ki ikıva ia ko ingarıva, egh ian akurvaghtıma ia nighnizir gavgavim ikıva egh bar akuegham.

Filipain gumazamiziba, God deravıra me gamıma ezi me uaghan mızazıba isi

²⁷ Ezi bar bizir ekiam kara, ian darorıba Kraissın akar aghuim mikemezi moghın an gın mangıva bar deragh iki. Ki kamaghın ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikıva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamıra iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamıran ingarava, gumazamizıbar nighnizıba fema me nighnizir gavgavımın akar aghuımın iti. Kamagh sua, ki ghaze, ia deravıra daru iki.

²⁸ Kamaghın, ian apanıba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akakaghsi gavgafıgh. Kamaghın me foghıam, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvaghıam.

²⁹ Ia fogh, God deravıra ia gamuava ingangarim ia ganıngizıma, ia Kraissın ingangarim gamı. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavımıra Kraissın itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraissın zıam bangın mızazıba inıam.

³⁰ Fomıra ia nan garıma ki midorozir kamın aven iti. Ezi datırıghın ia nan akam barası, ki misoghavıra iti. Ezi ia na ko e midorozir kamın aven ikıa, kamaghın, ia mızazıba isi.

2

E bar navir vamıra ikıva egh ıgharaz darazi deravıra me damuam

¹⁻² Kraiss ti ian navıba gavgavim dagh anıdi? A ti bar ia gifuegha ia gamıma ia navir amırızımın iti? Ia ti Godın Duam ko poroghav iti? Egha ia ti ıgharazi darazir apangkuvigha deravıra me gamı? Egh kamaghın, ia arazir aghuıbar amu, eghti nan agorogem bar izıvaghıam. Ia bar nighnizir vamıra iki, egh ıgharaz darazıgh ifongezir arazir vamıran gın mangi. Ia bar navir vamıra ikıva bizir vamıra bagh nighnıgh.

³ Ia uarıra uarıgh nighnıghan kogham, egh uaghan zıar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabıragh, egh kamagh mikım suam, ıgharaz darazi ian pın iti.

⁴ Ia uarıra uan bizıbara ganın marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir ıgharazıbar bizıbar ganıva egh men akurvagh.

Kraiss bar uabi dikabırızıma, God a fe

⁵ Ia, nighnizir Kraiss Iesus suırazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suıraghtıma a ian iki.

⁶ A guızbangıra God, egha an arazir Godın mın itımın suıghasa nighnizir puvati. Bar puvati.

⁷ A uabi arazir kam bar anetegha, egha pura ingangarir gumazir kınımın mın oto. A nguazir kamın gumazımın otozi gumazamizıba an garıma, a guızın gumazımın iti.

⁸ Egha a uabi dikabıragha egha Godın akam baragha bar an gın ghua dughiar an aremezim. Guızbangıra

1:27: 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2
2:3: Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14
2:4: 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5
2:5: Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6
1:3
2:7: Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17

1:29: Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8
1:30: Ap 16:19-40, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14
2:4: 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5
2:6: Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 2:8
2:8: Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2

a gumazir bar kuramin mirara, a ter ighuvimin areme.

⁹ Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingi, ezi ziar kam a bar zia bagh afira.

¹⁰ God kamaghin ifonge, Godin nguibamin itiba ko nguazir kam in itiba ko nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar pirighiva egh an apengan ikiva an ziam fam.

¹¹ Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Eghiva tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamagh sua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarimin min gumazamizibar tongin ikiam

¹²⁻¹³ Kamaghin amizi, nan namar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ezi ki ia ko itir dughiamin ia orasi, dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin amizi, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva egh puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

¹⁴⁻¹⁶ God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamra itimin suiraghiva, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtasi moghin nguazir kam in gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Kamagh sua bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kimiva egh

akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damigham, Krais Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

¹⁷ Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inighiva ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham.

¹⁸ Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Timoti amadaghtima a Filipain mangasa migei

¹⁹ Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa.

²⁰ Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko navir vamira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi.

²¹ Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Krais Iesusin ingangarim ginighnizir puvati.

²² Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an akar aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi.

²³ Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Eghti ki foghiva ki zuamira anemadaghtima a ia bagh mangigham.

²⁴ Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimin ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Epafroditus Filipain anemangasa migei

2:9: Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4 **2:10:** Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13 **2:11:** Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6 **2:17:** Ro 15:16, 2 Ti 4:6 **2:18:** Fl 3:1, 4:4 **2:21:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5, 2 Ti 4:10, 4:16 **2:22:** 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2 **2:25:** Fl 4:18

²⁵ Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, egha uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize.

²⁶ A bar ian apangkuvigha egha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar oseme.

²⁷ Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, God osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anarira apankuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera.

²⁸ Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham.

²⁹⁻³⁰ Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava egha atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam aduegha egha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizima, ia ziar ekiam a daningiva uaghan an miraram amir gumaziba sara ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

¹ Nan adarasi, ki uan migirigiam a givasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav ikia, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin,

ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

² Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham.*

³ Erara guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi. Me pu. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha egha Kraisi Iesus ko poroghav ikia egha bar akonge. E fo, arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da tong men akuragham kogham, egh e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi, e fo, erara guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi.†

⁴ Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti, eghti kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzimin otivizir biziba bagh nighnighiva nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimasa, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira.

⁵ Nan amebam na bate, ezi 7 plan dughiaba givazi, me namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomem atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Bejaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Egha ki Farisin gumazimra, egha Moses Osirizir Arazibar bar deravira dar gin zui.

⁶ Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge,

3:1: 2 Ko 13:11, Fl 2:18, 4:4 **3:2:** Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA 22:15 * **3:2:** (3:2) Gumazir maba ti gumazamizibav migia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otizim, me Israelin arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar migirigiar kam in aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim me ganing. **3:3:** Ro 2:29 † **3:3:** (3:3) Fomira Israelba mikarzir mogomeba dar ghor, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:6:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11

kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha egha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnighava, egha nan arazibar tuisighava, me fo, ki osimtizitam nan itir puvati.

⁷ Ki fomira uan amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba.

⁸ Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Kraiss Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kamın biziba bar pura mineziba. Ki Kraissra gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategha, egh ki Kraisin suiraghiva,

⁹ egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin otogham, nighnizir gav-gavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera.

¹⁰ Ezi ki Kraiss bar a gifoghasa. Kraiss mozimin ua dikafi, egha a gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimin aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa.

¹¹ Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozimin ua dikavighiva angamra ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

¹² Ki kamaghin nighnizir puvati, ki Kraiss Iesusin arazim inigha gifa, egha ki gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim

gamua arazir kamın suisi, mati Kraiss nan suirazi moghin.

¹³ Nan adarasi, ki nighnisi, ki arazir kam tighar a iniam. Ezi ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin bizim inisi a bagh mighin ingaram.

¹⁴ Kamaghin ki ivemarim givaz naghin otoghiva egh ivezir aghuim iniasa, egha ki ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Kraiss Iesusin ingangarimin tuavimin, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam.

¹⁵ Eghti e gumazir Kraissin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamın gin mangam. Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God ian nighnizir derazir puvatizir kam, ian akagham.

¹⁶ Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemin dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

¹⁷ Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi.

¹⁸ Ia fo, gumazir aviriba Kraissin ter ighuvimin apanimin iti. Ki dughiar aviriba men arazibar gun ia mikeme, egha datirighin ua ia migei, egha teriba nan damaziba azui.

¹⁹ Me uan mikarzipar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godin min iti. Me aghumsizir arazibar amuasa bar akonge, egha zurara nguazir kamın bizibara nighnisi. Kamaghin, gumazir kaba helin mangiti God me gasigasigham.

²⁰ Ezi eia, e Godin Nguibamin gumazimiziba. E, Ekiam Kraiss Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighriva uam e iniam, ezi e a

3:7: Mt 13:44-46 **3:8:** Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:9:** Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:10:** Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6
3:12: Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:14:** 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:18:** 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10

baghavira mizuai.

²¹ Krais uan gavgavimın a bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh gavgavir kamra an en mikarzir apengtızir oveavira itir kaba dar amighti, da mikarzir igiabagh av- agham. Egh Kraisın mikarzir aghuir angazangarimın itimın miraram otogham.

4

E bar akueghiva navir vamira ikiva egh nighnizir aghuiba iniam

¹ Kamaghın, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghiv iki tuivigh gavgafigh. Ki uan navim isa ia ganingi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi! Ki ian arazir aghuibar gun igharaz darasiv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuiba!

² Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamın amizimning, gua navir vamira ikiasa, kamagh sua ki gua gakaghorı.

³ Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kamningın akuragh. Aning na ko, e akar aghuimın ingangarim ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir maba, me uaghan e ko ingari. Gumamazizir kabar ziaba, akinafarir God gumamazizir ikirimirir zurara itim iniamın ziaba osirizim, da an aven iti.*

⁴ Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.

⁵ Ia gumamaziziba bar men asughasugh, eghti me ian arazir aghuir kamın ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi.

⁶ Ia bizitam bagh nighnighiv osiman marki. Ia zurara uan osimtıziba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabıva, egh a ian akurvaghsi ia an azang.

⁷ Eghti kamaghın God ia damuti ia navir amirizimın ikiam. Egh ia Krais Iesus ko poroghiv deragh ikiam, eghti tuavir kamın Godın navir amirizim deravira ian naviba ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam gumazibar fofozim bar a gafira.

⁸ Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God ko gumazibar damazimın derazir araziba, arazir zuruziba, gumaziba ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pın itiba ko arazir me gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh.

⁹ Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godın navir amirizim e ganingizim, a ia ko ikiam.

Filipain gumamaziziba bizir aghuiba Pol bagha da amadazıma a bar me minaba

¹⁰ Dughiar ruarim gıvazi, datirighın ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghın ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangıra, ia faragha na ginighnighavira ikiava, egha ia nan akurvaghamın tuaviba puvati.

¹¹ Ki bizitamın otevezir puvatigha egha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnizir avıribar amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamın nighnizim ategha, egha nımıra ikia bar akongezir arazim gifos.

¹² Ki onganarazibagh ami, o ki bizir avıriba iti, ki pura nımıra iti. Ki arazir pura nımıra itimın fofozim a ini. Ki

3:21: Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 * **4:3:** (4:3) Akinafarir kam, Godın Nguibamın iti. Ezi God an aven gumamazizir a ua inizibar ziaba osiri. Gumamazizir kaba, me God ko an Nguibamın zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:5:** Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:7:** Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:9:** Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20 **4:11:** 1 Ti 6:6-8 **4:12:** 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27

dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti.

¹³ Krais zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazim ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti.

¹⁴ Ezi ia na ko nan osimtizim at-erasa nighnisi, egha ia arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghin ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge.

¹⁵ Ezi ia Filipain gumazamiziba, ia uari kamaghin fo, dughiar ki faragha akar aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kam in siosin igharazitam dagiaba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami.

¹⁶ Dughiar ki Teselonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi.

¹⁷ Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azangisi. Puvati. Ki ian arazir aghuim mangvira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia daningam.

¹⁸ Ezi akinafarir kam in aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha biziba inigha Epafroditus in dafarim gatizi a da inigha izezi ki da ini. Egha datirighin ki bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da mati mughuriar aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan kam in gara a gifuegha bar akonge.

¹⁹ Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar dar ganiva, egh Krais Iesus in ingan-garir amizim in tuavim in, a uan bizir aghuibar avirim in amodogh in, a biz-iba isi ia daningam.

²⁰ God, a God en Afeziam, ezi e an ziam zurara a fi mamaghira ikiam. Bar guizbangira!

²¹ Eghti, God in gumazamizir Krais Iesus ko poroghav itiba, ia me vagh-vagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En avegh-buar na ko itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

²² Kagh itir God in gumazamiziba bar, me ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atirivim Sisar in dipenim in aven ingarir darazi, me akar kam ia daningasa mighigha na migei.

²³ En Ekiam Krais Iesus in apangu-
vim vaghvagh ian duaba ko iki.

Pol Filipain gumazamizibav gia ghaze, Afeziam ia ko iki.

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamın itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Kolosi, a nguibar ekiar mam, Esian Provinsin iti. Egha a Efesusin nguibam mong an boroghın iti. Pol uabi Kolosin nguibamın sios gamizi an otozir puvati. Pol Efesusin ikiava egha gumaziba amadazi, me ghua provinsin kamın nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghın oraki, gumazir maba Kolosibar nighnızir gavgavibagh asıghasıghasa. Kamaghın, a men nighnızir gavgaviba gavgavim dar anıngasa, kamaghın an akinafarim osirigha me bagha anemada. A kamaghın mıgei, Krais biziba bar dar dapanim. Krais uabıra uam e iniam, eghtı tuavir ıgharaziba en akurveghan kogham. Tuavir kaba e inigh Kraisın saghuiamın mangam. Kraisrama, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraisın ingangarimın God ua biziba bar da iniasa. Krais en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha egha Kraisın arazibara gın zui.

Egha Pol akinafarir kam osirigha gumazir pumuning ganıngi, ezi aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, a Tikikus. An gırara itir gumazim, a Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akinafarimın an gun mıgırıgıar avırıbagha ami.

Krais a biziba bar dar dapanim, ezi Godın ikirimirir aghuim ko an arazir aghuiba bar a gizıfa

(Sapta 1:2-3:4)

¹⁻² Kı Pol, God uan ifongiamın gın ghua Krais İesusın aposelin ikiasa

na misefe. Ezi kı ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godın gumazamizir Kolosin nguibar ekiamın itiba, ia gan adarasi, nighnızir gavgavim Kraisın ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko mıgıa ghaze, a ian apangkuvigh egh ian navibar amuti ia navir amırızimın iki.

Ga ia bagha nighnigha God minabavıra iti

³⁻⁴ Ga ian arazir aghuim baragha kamaghın fo, ia nighnızir gavgavim Krais İesusın ikiava egha ia Godın gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghın amizi, dughiaba bar ga ia bagha God ko mıgıava, ia gınighnigha God minabavıra iti. A en Ekiam Krais İesusın Afeziam.

⁵ E fo, guızın akam, an akar aghuim, a faragha ia bagha ghuzıma ia kamaghın oraki, bizir aghuir God ia danıngamıba da An Nguibamın iti, egh ia da bagh mızuamıva egh da iniam. Egha ia nighnızir gavgavim bizir kamın iti. Kamaghın, ia guızbangıra nighnızir gavgavim Krais İesusın ikiava egha Godın gumazamiziba bar, me gifonge.

⁶ Ezi nguazir kamın danganıba bar, me akar aghuir kamın akurazı gumazamizir avırıba nighnızir gavgavim an ikiava an gın zuıma akar aghuımın dagher aghuıba otıva ghuavıra iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongın oto. Ia dughiar faragha Godın apangkuvımın eghaghanim baregha ia bar guızbangıra a gifozim, dughiar kam iza datırıghın arazir kamra ian tongın otogha, ian ingaravıra iti.

⁷ Epafras akar aghuir kam ian sure gamı, ezi ia a gıfo. Epafras, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gısın ian akurvagha, egha bar deravıra Kraisın ingangarim gamı.

⁸ Egha Epafras ga mıgıa ga geghari, Godın Duam ia gamıma ia Godın gumazamiziba deraghavıra me gifonge.

Pol Kolosin gumamaziziba gavgavim me daningasa God ko miġei

⁹ Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirikin, ga zurara ia bagha God ko miġei. Ga kamaghin an azangsi, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, eghti nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kam in ia Godin ifongiam bar a gifogham.

¹⁰ Kamaghin ia Ekiamin gumamazizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham.

¹¹⁻¹² Ezi ga kamaghin God ko miġei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gavgaviba bar ia daningam, eghti ia tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ateram, egh nimira ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, egh en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh ia bizir aghuir a ia bagha miseveziba da iniam. Ia Godin gumamaziziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazan-garimin aven itir darasi.

¹³⁻¹⁴ Faragha mitarmemin gav-gavim e ikezima e an apengan itima, ezi God en akuragha e inigha uan Otarinin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarrir kam a bar a gifonge. God uan Otarinin ingangarimin e gamizi e firaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba da gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingan-garibar gun miġei

¹⁵ E Godin ganighan kogham, ezi Kraisin an mirara gari. Kraisin an Otarrir ivariam, a God ingarizir bizir kaba a bar dar dapanim.

¹⁶ Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatizir biziba, da enselin gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, bizir gavgav-iba itiba. God Kraisin ko, aning bizir kaba bar dagh ami, ezi da bar Kraisin baghavira iti.

¹⁷ Ezi bizir kaba tighar otivam, Kraisin fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isas-uigha bar deravira ingari.

¹⁸ Kraisin, a siosin dapanim, ezi sios an nivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zuir gumazim. Kraisin Godin Otarrir ivariam, egha a faragha ovevem in ua dikafi. God ghaze, Kraisin uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamagh sua, a Kraisin gamizi, a ua dikafi,

¹⁹ God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarrir kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Kraisin Godin mirara gari.

²⁰ Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da ua a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir kam damuam. Ezi kamagh sua a Kraisin ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kam in an apanir araziba a da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin biziba uakan.

²¹ Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin ia Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami.

1:9: Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:10:** Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te 4:1, Hi 13:21 * **1:13-14:** (1:13-14) Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:21:** Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16

22 Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh uabida izam. Eghti ia an gumamazibar min ikiva, egh an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamagh sua datirighin Godin Otarim angamra gumazir mikarzim sara areme, ezi tuavir kamın God uam e ko navir vamira iniz.

23 Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin, ia nighnizir gavgavimın suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia akar aghuim bareghava dughiar kam ia fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghraghan marki. Ezi ki Pol, ki akar aghuir kamın ingangarir gumazim, egha e gumamazizir nguazimın itiba bar me bagha anekuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

24 Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mızazim ini. Kraıs siosın akurvaghasa inizir mızaziba, da gıvazir puvati. Ki da gıvasava ami. Ezi ki siosın akurvaghasa ifonge, a Kraısın nivafızimra. Bizir kam bagha ki bar akonge.

25 God uabi, ian akurvaghasa na mısefe, egha ingangarir kam na ganıngi, ezi ki siosın ingangarir gumazimın oto. Ezi ki deravira Godın akam akurir ingangarim nan iti.

26 Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumamaziziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin a Godın gumamazizibar damazibar azenim giri.

27 Ezi Godın nighnizim kamakin, a uabi akar aghuir modozir kam e an gumamaziziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Kraıs ian navir averiabar

aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangıva Godın Nguibamın ikıva, egh ia an bizir aghuiba iniam, egha ia bizir kam bagha mızuai.

28 Ezi e Kraısın akar aghuim bar vaghvagha gumamazizibav kiri. E kamaghin ifonge, me Kraıs ko porogh ikıva fofozir aghuitamin oteveghan koghıva, eghti e me inigh Godın damazimın mangam. Kamagh sua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimın gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganıdi.

29 Kamaghin ki, Kraıs na ganıngizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, ezi tuavir kamın ki osımtıziba sara ingangarir dafar kam gami.

2

E nighnizir gavgavim ikıva egh akar ifavariba batogham

1 Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamın itir gumamaziziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara.

2 Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar anıngti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghıva uari inigh ikiam, egh me fofozir aghuim inighti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godın akar modozimın mingarim deraghvıra a gifogham, a Kraıs, a uabi akar modozir kamın mingarim. Kamagh sua ki ingangarir kam gami.

3 Godın fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Kraıs gizıvagha modogha iti, mati dagıaba dagıabar dipenimın iti. Ezi Kraıs uabıra fofozir aghuir kam en aka.

4 Ezi ki ghaze, tav ia gifarıva egh akar amırızibar ia mikımıva ia apezaperan kogham. Kamagh sua, ki akar kam ia mıgei.

1:22: Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 1:23: Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 1:24: Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8 1:25: Ef 3:2, 3:7-8 1:26: Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 1:27: Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1 1:28: Ef 4:13, 5:27 1:29: Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 2:2: 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14 2:3: Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19 2:4: Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8

⁵ Ki uabi uan mikarzim in ia ko itir puvati, egha ki ia ginighnighavira iti. Kamagh in ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivighav ikiava deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraisin iti. Bizir kam in ki bar akonge.

E Kraisin porogh egh an tuivigh gavgavigham

⁶ Ezi ia Kraisin Iesus en Ekiam ia a inigha gifa, egh kamagh in ia a ko daruva an poroghiv iki.

⁷ Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazim in tugha gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim akar aghuir Epafra ian sure gamizir kam in iti, egh kamagh in ian nighnizir gavgavim aghung mangvira iki. Egh zurara God minabivira iki.

⁸ Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin izezir puvati.

⁹ Ia fo, Kraisin a en mirara gumazim in oto, ezi God in ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa.

¹⁰ Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ezi ia Kraisin poroghav itima, kamagh in God ia gamima ia guizbangira angamra ikiavira iti.

¹¹ Ezi ia Kraisin poroghav ikia, egha mati uan mikarzir mogomebar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarim in a gamizima an otozir pu. Puvati. Kraisin uabi mikarzir mogomebar aghorir arazir kam ati. Kraisin arazir kam in e, navir ghurim in gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha a gin amadagha,

egha firiaghiri. Kar guizbangira mikarzibar aghorir arazim.

¹² Ezi dughiar e ruezim in e Kraisin ko poroghav itima, God Kraisin ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiam in amodogh in ingarava Kraisin mozim in a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kam in itima, ezi dughiar e ruezim in, God Iesus ko e gamizima e uaghan ua dikafi.

¹³ Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bagha gumazir aremezibar moghin iti. Ia navir ghurim in arazibar gin ghua, eghti Kraisin ian navir ghurim in araziba tighar da atughuvkinighiva da gin amadagham, kamagh in ia gumazir aremezibar min ami. Ezi datirighin God ia gamima ia Kraisin ko angamra iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

¹⁴ Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha azenim gati, egha e gamima e an akam ko an gavgavim in apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesus in ter ighuvim in a gafu, egha tuavir kam in Moses Osirizir Arazibar gavgavim a gifa.

¹⁵ Ezi Kraisin ter ighuvim in duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba deghavkinigha da gifa. God ter ighuvim in, kamagh in gumazamiziba bar men aka, a bar da dikabiragha da ikegha dagh amima da pura bizir kinibar min otifi.

E Kraisin koma areme, ezi nguazir kam in araziba en akuraghan kogham

¹⁶ Kamagh in amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia God in ziam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar

isar araziba ko Sabatin dughiabar arazibar dar gin zuir puvati.

¹⁷ Arazir kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krai a uabi guizbangin bizim.

¹⁸ Eghti gumazitam bizitam irebamın mın bizimın ganigh, egh kamaghın a uabira uan ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia an akam baraghan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimın arazibar gin ghua, egha pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamagh amitam ateghti a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okıman kogham.

¹⁹ Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Krai en dapanim, e an nivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa egha a ko nivafizir agiribar mın uari isasuiragha iti. Nivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezı moghin aghua gavgafi.

²⁰ Ezi ia Krai ko poroghav ikia a ko areme, kamaghın ia duar kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tizim sua ia nguazir kamın itir gumazibar mın aruavira iti? Egha tizim sua ia nguazir kamın arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin,

²¹ "Ia bizir kabar suighan marki," egh "Dagher kabar aman marki," egh uaghan "Bizir igharazir maba sara suighan marki."

²² Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazibara uari dagh amuava da arigha egha en sure gami.

²³ E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamın gin mangiva mighighvira lotun arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh

ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia Godın ingangarim damuva uan mikarzim mızazir kuram a daning. Egha arazir kaba da en mikarzibar akuragh navir ghurimın araziba dikabiragh da gıvaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Krai ko ua dikavigha ikirimirir igiamın iti

¹ God ia gamizima ia Krai ko ua dikavigha ikirimirir igiamın iti. Egha bizir kam bagha, ia Godın Nguibamın pın itir biziba bar dagh ifongegh, da Krai itir naghın iti. Krai, Godın agharir guvimın amadaghan uan atrivir dabirabimın aperaghav iti.

² Ezi ia bizir pın itiba baghivira nighnigh, egh nguazimın itir bizibagh nighnighan marki.

³ Ia fo, ia aremegha gıfa, ezi ian ikirimirir angamra itim Krai ko ikiava egha Godın poroghav ikia egha modoghav ikia tıghar azenimın otivam.

⁴ Ezi Kraira, a guizbangira ian ikirimirir angamra itimın mingarim. Eghti Krai uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an anganzarir gavgavir ekiamın aven otivam.

Krai en aven itima ezi e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 3:5-4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

⁵ Kamaghın ami, ia nguazimın itir arazir kurar ian navir averiamın itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir mıziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer

arazir kam, mati uari isa ifavarir god-bar aningizir arazimın mın ami.

⁶ Ezi bizir kaba bagha God uan aningagharimın ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagha anetizıma a iti. Kar gumazir Godın akam iriaghriazibar ivezir kuram. A izam.

⁷ Ia faragha arazir kurar kabar gın zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.

⁸ Ezi datirighın ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma migirigiar mızırızir ian akatoribar otiviba,

⁹ ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan marki. Ia fo, ia navir ghurimın araziba ategha

¹⁰ egha gumazir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumazir igiabar otivizir kam, a kamaghın ifonge, a ia damuti ia bar deravıram a gifogham. Kamagh sua a ia gamuavıra itima ia an miraram otivavıra iti.

¹¹ Kamaghın amizi, datirighın bibiziba puvati. Ia ua kamaghın nighnighan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, o e mıkarzir mogomeba aghore, o daghorezir puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar gumaziba, o e pura ingangarir gumazibar iti o e firiaghrezir gumaziba. E kamaghın nighnighan kogham. E fo, Kraıs uavıra iti, egha Kraıs uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

¹² God ua baghavıra ia misevezi, ia an gumamazibar otivigha gifa, ezi a bar ia gifonge. Kamaghın amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumamazibar apangkuv, egh arazir aghuibar gumazir igharazibar amu, egh ia uari

dıkabıragh, egh gumazibar asughasugh, egh dıghorim amırazir arazim damu.

¹³ Egh ian tongın tav arazir kuratam igharazitav damightıma an an osemeghıva, egh ia zuavıra uari uarir aningaghan marki, egh uari uan arazir kuraba gın amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gın amada, ezi kamaghıra ia uaghan uarira uan arazir kuraba gın amang.

¹⁴ Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir igharazibagh afıra. Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amıma da bar deravıram otiva, uari isa ingari.

¹⁵ Kraıs navir amırızim ia ganıngi, egha ia gamizıma ia navir vamıra iti, ezi navir amırızir kam ian navir averiabar ikıva ia gativaghıva nighnızir aghuiba ia danıngam. Ia fo, navir amırızir kam bagha God ian diazıma ia bar uari inigha nivafızir vamıran mın oto. Egh zurara God mınabi.

¹⁶ Egh Kraısın akam ian navir averiabar iki gavgafıgh. Eghtı ia vaghvagh nighnızir aghuiba ko fofozıbar gın mangıva uarira uarir sure damuva egh akurvazir akam uari danıng. Egh Ighiabar Akınafarımın aven ighiabar amuva, egh İesusın zıam fer ighiabar amuva, egh Godın Duam ian navir averiabagh atızir ighiabar amu. Dughıar ia ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar God mınabi.

¹⁷ Ezi bizir manaba ia dagh ami, migirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam İesusın zıamın dar amu. Egh an zıamın ia God Afezıam mınabi.

Pol, Kraısın arazibar gın mangasa, poroghamıba ko borıbar gei.

¹⁸ Ia amuıba vaghvagh, ia uan pabar akaba baragh egh men apengın iki. Kar Ekiam ifongezir arazim.

3:6: Ef 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:8:** Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:9:** Ef 4:22 **3:10:** Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24 **3:11:** Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9 **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2 **3:14:** Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3 **3:15:** 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7 **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6 **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15 **3:18:** Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7

19 Ezi ia paba vaghvagh, ia uan amuiba bar deraghvira me damuva egh bar me gifongegh. Egh pura ingangarir amizir kinimin min me damuan marki.

20 Ia boriba, ia zurara uan amebaba ko afeziabar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham.

21 Ia afeziaba uan boriba mighi me amir biziba bagh mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamaghin damuti, borim osemeghiva kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

22 Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, ia uan gumazir ekiar ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, "E suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham." Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiaaba bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu.

23 Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami.

24 Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam.

25 Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiabar deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

1 Ia ingangarir gumazibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumaziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damuva egh deraghvira daruam

2 Ia God ko mikim mamaghira ikiva, ia deraghvira ganiva nighnighiva God ko mikim, egh God minabivira iki.

3 Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh kamaghin azangsigh, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati.

4 Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

5 Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiaaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki.

6 Ia zurara akar aghuir singtizibav kintima, gumaziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin ia bar deravira foghiva gumaziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

7 Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam.

8 Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar

3:20: Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9 3:21: Ef 6:4 3:22: 1 Ti 6:1, Ta 2:9 3:24: 1 Ko 7:22 3:25: Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17 4:1: Wkp 25:43, 25:53, Ef 6:9 4:2: Ef 6:18, Fl 4:6 4:3: Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 4:4: Ef 6:20 4:5: Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 4:6: Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15 4:7: Ap 20:4, 2 Ti 4:12

akuegham. Kamagh sua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui.

⁹ Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

¹⁰ Aristarkus, a na ko kalabusin iti, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ki ia Mak iniasa, ia bagha akar kam amadagha gifa.)

¹¹ Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir kabara, me na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamuava egha me bar deraghavira nan akurvasi.

¹² Epafra uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Krai Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko migiavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam.

¹³ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darasi ko Hierapolisin nguibamin itir darasi, me bagha a gami.

¹⁴ Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki.†

¹⁵ Eghti ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an

dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki.

¹⁶ Egh ia akinafarir kam uari tongin a dipon, egh gin Laodisian itir siosin bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin a diponam.

¹⁷ Egh ia kamaghin Arkipusin mikemegh, “Ni, Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.”

¹⁸ Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.‡

4:9: Fm 10-12 * **4:9:** (4:9) Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan. **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24 **4:12:** Kl 1:7, Fm 23 **4:14:** 2 Ti 4:10-11, Fm 24 † **4:14:** (4:14) Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:18:** 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17 ‡ **4:18:** (4:18) Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamın itir Sios baghava an Osiri

Akinafarir Faragh Zuim

Tesalonikan nguibam, a Mesedonian Provinsın nguibar ekiar mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamın siosın mam okore (Ap 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avırım Polın akam gın ghua egha Kraısın adarazir otifi, ezi Judaba navir kuramın Polın ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gın Pol ghua Korinın nguibamın itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraısın adarazir otivizibar gun Pol miğei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, egha Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me danıngasa, a ko Sailas ko Timoti akınafarir kam an osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avırım ghaze, akınafarir kam ti Pol osirizir akınafarir Godın Akınafarımın aven itibar faragha zuim. Ezi akınafarir kam Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Kraıs manmaghın ua izamin bizim, me ti deravıra fozir puvati. Me kamaghın foghasa, gumazir Kraıs tıghar ua izamin dughiamın ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirmırir aghuim iniam, o puvatıgham? Eghti Kraıs dughiar manamra izam? Pol men azangıszıba ikiarvagha kamaghın miğei, me arazir aghuibar gın mangıva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akır iki.

Pol a ko ingarir darazi, me Tesalonikan itir sios gıñghınsi

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1

1:2: Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11

1:3: 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi

6:10 1:4: Kl 3:12, 2 Te 2:13

1:5: 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3

1:6: Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl

3:17, 2 Te 3:9

1:7: 1 Pi 5:3

1:8: Ro 1:8

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akınafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Kraıs İesusın poroghav itir gumazamiziba: Godın apangkuvim ko navir amırızim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosın nighnizir gavgavim bagha bar akonge

² E zurazurara God minabaghava ia bagha God ko miğei.

³ E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godın itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, ezi bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Kraıs İesusın mızua iti, egha ia uan naviba gavgavim dagh anıghavıra iti. E ian arazir kaba Godın damazımın dagh nighnisi. Kamaghın amizi bizir kaba bagha e God minabavıra iti.

⁴ En adarasi, e kamaghın fo, God bar moghıra ia gifongegha, egha ua baghavıra ia amısevegha gıfa.

⁵ Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kınımın mın ia bagha izezir puvati. A Godın Duam ko gavgavim sara ize, kamaghın amizi, ia guızbangıra fo, akar kam a bar guızın akam. E ian tongın ikiava ian akuraghasava amızir arazim, ia uari a gıfo.

⁶ Egha ia Godın akam inizi, ezi osımtızir avırıba ia batifi, ezi ia Ekiamın arazıba ko en arazıbar gın zuıma, Godın Duam ian navıbagh amıma ia bar akonge.

⁷ Kamaghın ia arazir aghuım Masedonia ko Akaiian Provinsın itir Kraısın adarazi, bar men aka. Eghti me ian arazımın ganıva an gın mangam.

⁸ Ezi Ekiamın akar ia kunızim, a dıbiarımın araremin mın bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara ghuzi puvati, ian nighnizir gavgavir Godın itir kamın eghagham, nguıbaba

bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham.

⁹ Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia godin ifavariba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God.

¹⁰ Ezi ia an Otarimin mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarrir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

¹ En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzi puvati.

² Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isi, ezi me en ziabagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, ezi e uan apanir avirir kabar atiatir puvati. E tugh gavgavigha Godin akar aghuim ia mikiri.

³ Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezi puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia migia ia gifarazir puvati.

⁴ Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averi-abagh fogha givagha, egha a uabi ifongegha akar aghuim akunamin ingangarim e ganingi. E gumamaziziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averi-abar gari. Ezi e kamagh sua, a uabira e amir ingangarim gifongegh.

⁵ Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar ifavaritam in ia gifarazir puvati,

egha e ian bizibagh ifuegha egha ia apezepera migeir puvati.

⁶ E, ia ko gumamazir igharazibar damazimin ziam iniasa ingangarir puvati.

⁷ E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, egha uarir akurvaghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar nimira ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghariba asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari.

⁸ Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifonge, egha Godin akar aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa.

⁹ En adarasi, ia uari en ingangarir ekir e ia ko ikia Godin akar aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghsi osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.

¹⁰ Ia fo, ezi God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumamaziziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati.

¹¹ Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagha dar ia gami.

¹² Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin migirigiabagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kam in aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam.

1:9: Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1 **1:10:** Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11 **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9 **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:11:** Ap 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tughavavim

¹³ Ia en akam baregha Godin akam inigha egha gumazibar akamin min a inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten ia gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizima e bizir kam bagha zurara God minabi.

¹⁴ En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Kraisi Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba osimtiziba me garisi.

¹⁵ Judaba, Ekiam Iesus koma Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire, egha uaghan e batosi. Egha God ifongezir arazibar aghuaghava, me gumazamiziba bar, men apanimin iti.

¹⁶ Egha me God ua gumazamizir kaba inian me aghuagha, egha kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumaziba akam e me mikiman me aghuagha, egha en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningazim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

¹⁷ En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ataki, egha e ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti.

¹⁸ E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri.

¹⁹ Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damighti e an damatuzimin bar

akuegh egh a mizuam iki tughavavim? E bizir tizim inigh mangi an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar akuegham.

²⁰ Guizbangira, e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e gamima e bar akueghavira iti.

3

Pol Tesalonikaba gavgavim me daningasa Timoti amada

¹ E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam misuegha ghaze, ga Atensin ikiam.

² Egha Timoti amadazima a ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir gumazir Kraisin akar aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva, egha ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa ga anemada.

³ E kamaghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar amuam. Ia uari fo, God uabi osimtizir kamagh gariba aterasa e amisefe.

⁴ E faragha ia ko ikia egha kamagh ia migiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam e bato.

⁵ Bizir kam baghava, ki sughsughan aghuagha, egha ki Timoti ian nighnizir gavgavim gifoghasa ia bagha anemadazi a izi. Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en ingangarim pura mangigham.

Timoti migirigiar aghuim inigha izezima Pol bar akonge.

⁶ Ezi Timoti ia ategha egha datirighira iza e batogha, akar aghuim e migia ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha

2:13: Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2
2:14: Ap 17:5, Hi 10:33-34
2:15: Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12
2:16: Mt 23:32-33, 24:6, Lu 11:52, Ap 13:50
2:17: 1 Te 3:10
2:19: Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4
2:20: 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7
3:1: Ap 17:15
3:2: Ap 16:1-3
3:3: Ef 3:13, 2 Ti 3:12
3:4: Ap 14:22, 20:24
3:5: Fl 2:16
3:6: Ap 18:5

a kamaghin miġia ghaze, ia zurara e ġiġniġha egha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami.

⁷ Kamaghin amizima, en adarasi, dughiar e osimtiziba aterima niġniġzir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia niġniġzir gavgavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi.

⁸ E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tughu gavgavizima, ezi e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera.

⁹ E ia ġiġniġniġha egha e uan Godin damazimin ġuizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God bar minavira iti.

¹⁰ Egha dimagariba ko aruebar, God ko pamtem miġiavira ikia ghaze, God en amamangatighi e uari izi ian ganam. Eghti ian niġniġzir gavgavim oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian niġniġzir gavgavim damutima, a gav-gavigham.

Pol God ko miġei

¹¹ E kamagh sua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam.

¹² E kamagh sua, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazigh ifongezim bar moghira ia ġizifagh egh fafagh. E bar ia ġifongezim moghira, ia vaghvagh Godin gumamaziziba ko gumamazizir igharaziba bar me ġifongegh.

¹³ Eghti God gavgavim ia daningti, gumamazizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh egh gavgafigh

4

(Sapta 4-5)

E gumamaziziba uari bakia uari ko akuir arazim damuam kogham

¹ Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin ġuizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gaghghora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki.

² E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo.

³ God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh egh an damazimin zuegh. Egh gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagh.

⁴ Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu.*

⁵ Ia uan mikarzim in ifongiabara, dar ġin mangan marki, mati God ġifozir puvatizir gumaziba amir araziba.

⁶ Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh egh me ġifar arazir kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia miġia ghaze, gumazir arazir kurar kabanagh gamiba, God ġin ivezir kuram me daningam.

⁷ E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diagha ghaze, ia nan gumamazizibara, kamaghin ia arazir zuezibara damu.

3:7: 2 Te 1:4 **3:8:** Fl 4:1 **3:10:** Ap 26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:11:** 2 Te 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:13:** Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **4:1:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:3:** 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 * **4:4:** (4:4) Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko niġniġzir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:6:** Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:8:** Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24

⁸ Kamaghın amizi, ni tina akar kaba akırım dagh asara, ni akırım gumazim gasarazir puvati, ni God akırım a gasara, Godın kamra uan Duam ia ganingi.

E arazir aghuıbar amuti da gav-gavika

⁹ Ki Kraisin adarasi uarigh ifongezir arazimın ki ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami.

¹⁰ Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin adarasi uarigh ifongezir arazibar bar me gami. En adarasi, e ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangsisı.

¹¹⁻¹² Ki kamagh sua, ia bizitamın oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganıva egh kamaghın mikim suam, Kraisin adarasi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghsi, puvıra uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagh, kamaghıra e fomıra ia mikemes.

Ekiam uamategh izıva e akuvagh

¹³ En adarasi, e kamagh sua, ia bar deravıra Kraisin gumazamizir ovengeziba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnızir gav-gavim Godın itir puvatizibar mın pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin dughiam mızuair puvati.

¹⁴ E kamaghın nighnızir gav-gavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghın amizi, en nighnızir gav-gavim kamaghın, God gumazir nighnızir gav-gavim an ikiava ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam.

¹⁵ Ekiamın akam e kamaghın ia mikeme, Ekiam uamateghtima e

gumazamizir angamra itiba, gumazir ariaghrezibar faragh mangan kogham. Puvati.

¹⁶ Ekiam pamtem mikimti, an eselin faragha zuimın tiarim mikimti, eghti Godın sıgham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguıbam ategh izighıtıma gumazamizir Iesusın poroghav ikiava ariaghreziba faragh ua dikavigham.

¹⁷ Dughiar kamın gın e gumazamizir angamra ikiavıra itiba, e gumazamizir kaba ko ghuariabar tongın mavanangam, egh e bar Ekiam overiamın a bativam. Kamaghın e bar Ekiam ko zurazurara ikiam.

¹⁸ Egh ia akar kam Godın gumazamizir igharazibav kim, egh gav-gavim uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akir ikiam

¹ En adarasi, e bizir otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osirighan kogham.

² Ia uari fogha gıfa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi moghın zuamırama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham.

³ Gumazamiziba kamaghın mikimam, “Datirighın dughiar amirizim e batozi, e deravıra iti.” Eghti bizir me gasıghasıghamim bar zuamıra me batogham, mati mızazir amizir navıba adaıba borim batasa isir mızazıba. Men tav osımtızir kam gitagh arı mangan kogham.

⁴ Kamaghın amizi en adarasi, ia mitatemın itir puvati, egh ia, dughiar kam okimakiar gumazimın mın izıti, ia an ganıgh digavir kuram damuan kogham.

⁵ Ia fo, ia bar aruem ko angazangarımın gumazamiziba. E

4:9: Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13
4:10: 2 Te 3:4
4:13: Ef 2:12
4:14: Ro 14:9,
 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23
4:16: Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7
4:17: Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12
5:1: Mt 24:36
5:2: Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3
5:3: Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22
5:4: Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8
5:5: Ro 13:12, Ef 5:8-9
5:6: Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8

dimagarim ko mitatemın adarasi puvati.

⁶ Kamaghın amizi, e gumazir igharazibar mın daku ikian kogham. En damaziba kuighreghtıma e deraghvıra nighnıgham.

⁷ E fo, gumazir akuiba me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api.

⁸ Ezi e aruemin adarazi, kamaghın e deraghvıra nighnıgham. E nighnızir gavgavim Godın itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim nıgham. Egh bizir kamning inıghıva mıdorozir korotiamın mın uan evariba ikeghtı da e apazagham. Egh Godın mızuam iki an akurvazir arazim inıgh, e mıdorozir dapanir asuamin mın anerughtı an e apazagham.

⁹ God, uan anıngagharımın aven mangasa e amısevezir puvati. A en Ekiam Kraıs İesusın ingangarımın en akurvaghasa e amısefe.

¹⁰ İesus en akurvaghasava e bagha areme. Kamaghın amizi, e ovenge, o e angamra iti, e a ko angamra ikiam.

¹¹ Kamaghın amizi, ia uari vaghvagh akar aghuıbar uariv kım egh gavgavim uari danıng, mati ia datırıghın ami moghın.

God uan adarazir akuraghtı me arazir aghuıbar amuam

¹² En adarasi, e kamaghın ian azangsisı, ia gumazir ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazir dapanıbar ikiasa me amısefe, eghtı me ian arazıba akıramın mıgırıgıabar amuam.

¹³ Ia men ingangarır me amır kam gınıghnıgh, egh navıba bar men deraghıva me gifongeghıva egh men apengan iki. Egh ia bar uari inıgh navır amırızımın iki.

¹⁴ En adarasi, e kamaghın ian azangsiğhasa, ia gumazamızir amırızıbar arazıba akırıva, egh gumazamızir atıatıabar navıba gavgavım me danıngıva, egh gumazamızir gavgavıba puvatızıba akurvagh, egh ia gumazamızıba bar dughorır amırızım men iki.

¹⁵ Ia deravıra gan, gumazıtam arazır kurabar ia damutıma, ia an arazır kuraba ikaravaghan markı. Ia zurara arazır aghuıbar Godın gumazamızıbar amusı gavgavıgh, egh uaghan gumazamızır igharazıba sara.

¹⁶ Egh ia zurara bar akongegh,

¹⁷ egh ia God ko zurara mıkimvıra iki.

¹⁸ Bizır tızım ia bato, God mınabıvıra iki. God kamagh sua, ia gumazamızır Kraıs İesusın poroghav itıba ia arazır kaba bar, dar amu.

¹⁹ Eghtı Godın Duam bizıtam damusı ia mıkimtıma, ia an anogoroghan markı.

²⁰ Eghtı ia Godın akam inıgha izır gumazıbar akam me ia mıkimtıma ia navır kuram men ikian markı.

²¹ Egh ia bar deravıra arazıba ko akaba bar, da tuisıgh. Egh arazır aghuıbara, ia dar suıgh.

²² Egh arazır kuraba ia bar da atakıgh.

²³ God uabı navır amırızımın mıngarım, a ia damıghtıma ia uarı isı bar a danıng, egh an damazımın bar zuegham. Eghtı a ian duaba ko, mıkarzıba ko, ikırımırıba bar moghıra deraghvıra dar gantı, da deraghvıra ikıva en Ekiam Kraıs İesus izamın dughıamın ia arazır kuratam Godın damazımın bar puvatıgham.

²⁴ Godın ian diazım, a uan akabar gın ghua bizıbagh amıma da guızın otıfı. Kamaghın e fo, a guızbangıra bizır kabar amuam.

5:7: Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 5:8: Ais 59:17, Ef 6:13-17 5:9: Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 5:10: Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 5:11: Ju 20 5:12: 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 5:14: Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi 12:12 5:15: Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 5:16: 2 Ko 6:10, Fl 4:4 5:17: Lu 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 5:18: Ef 5:20, Kl 3:17 5:19: Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6 5:20: 1 Ko 14:1, 14:39 5:21: 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1 5:22: Jop 1:1, 1:8, 2:3 5:23: Ro 15:33, 1 Ko 1:8, Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16 5:24: 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3

²⁵ En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka.

²⁶ Ia Kraisin gumazamiziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.

²⁷ Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraisin gumazamiziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakaghor.

²⁸ En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamın itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibamın itiba, me ti nighnizir aviribagha amua ghaze, bizir manamra Kraıs ua izamin dughiamın otivam. Marazi ghaze, Ekiamın Dughiam otogha gıfa. Kamaghın amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghın mıgei, dughiar kam tıghar otivam. Gumazamiziba faragh Godın akaba batoghıva egh akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavıghıvıra ikiam. Eghti gın Godın araziba adoghadozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraısın apanim damuam.

Pol gumazamizibav gıa ghaze, me nighnizir gavgavımın tugh gavgavıgh egh osımtıziba ater. Pol kamagh sua, me uarira uarir akurvaghısi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami moghın. Me inganaribar amusi amırvaghan markı. Egh me ıgharazi darazir akurvaghısi amırvaghan markı.

Ekiam Izamin Dughiam gın otogham

(Sapta 1-2)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Kraıs İesusın poroghav itir gumazamiziba.

² God en Afeziam ko Ekiam Kraıs İesusın apangkuvım ia damightıma, ia navir amırızim iki.

Tesalonikaba osımtıziba ko mızazıbar dughiamın tuivıgha gavgafi

³ En adarasi, e zurara ian ziaba diponıva ia bagh God mınabıva egh God ko mıkımam. E fo, ian nighnizir gavgavım bar moghıra gavgafi, ezi ia bar moghıra vaghvagha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekıva ghuavıra iti. Kamaghın bar derazi, e ia bagha God mınabi.

⁴ Kamaghın amizıma, e tintınıbar Godın siosbar ghuegha egha ian ziaba fe. E arazir kurar apanıba ia gamıba bar dar gun me mıgıava, egha osımtıziba sara me mıgei. Egha e kamaghın mıgei, “Godın gumazamiziba me uan nighnizir gavgavımın tugh gavgavıgha, osımtıziba ko mızazıba aterı.”

God arazir aghuımın e tuisısi

⁵ Ezi bizir ia batıvir kaba, God kamaghın en aka, an arazir aghuım gamua egha en arazıba tuisısi. Ia kamaghın ifonge, God Bizıbagh Atıvamin Dughiam otogham. Kamaghın amıma, ia mızazıba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inıgh dughiar kamın aven mangam.

⁶ Godın arazir aghuım a kamaghın damuam, gumazir osımtıziba ia garızıba, a ua men osımtıziba ikarvaghıam.

⁷ Egh ian osımtızir datırıghın ia aterıba God da gıvaghıam, egh avugh-sazım ia danıngıva egh uaghan e danıngam. Dughiar kamın Ekiam İesus uan enselın bar gavgavım itıba ko Godın Nguıbam ategh azenara otogham, eghti e avughısam. An avır bar gavgavım mızarıba sara izam.

⁸ Egh God gıfozir puvatızıba ko en Ekiam İesusın akar aghuımın gın zuır puvatızıba, İesus ivezir kuram me ikarvaghıam.

⁹ Kamaghın amır gumazıba ivezir kurar kam inıgh; bar ikuvıgh mamaghıra ikiam. Egh me Ekiamın saghon ikıva, egh uaghan an gavgavımın angazangarır ekiamın saghon ikiam.

¹⁰ Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, egh ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi, ia dughiar kamın uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

¹¹ Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvagh. E kamagh sua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam.

¹² Ezi arazir kamın ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Kraıs Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

2

Godin araziba adoghadozir gumazim otogham

¹ En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiam Kraıs Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvagh. E kamagh sua, ia bar deravira akar kam baragh.

² Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Gumazir mamın nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akam akura akar kam gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akınafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamira digavir kuram damighiva egh okam nighnighan marki.

³ Ia gumazitamin ganti a uan akatam o arazir an amitamin ia gifaran marki. Ia oragh! Dughiar kam puram otoghan kogham. Puvati. Faragh gumazir avirim Godin akaba batoghiva egh akirim God gasaragh. Eghti Godin araziba adoghadozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasighasigham.

⁴ Bizir gumaziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanimın ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba bar da dikabiragh. Egh a Godin Dipenimın aven daperagh ikiva kamaghin mikimam, "Ki uabira God."

⁵ Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o?

⁶ Ia fo, bizir mam gumazir kamın tuavim apirima an azenaram otivan kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram.

⁷ Ia fo, datirighin Godin araziba adoghadozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an azenaram otogham.

⁸ Egh Godin araziba adoghadozir gumazir kam dughiar kamın azenim giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamın a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, egh uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasigham.

⁹ Godin araziba adoghadozir gumazir kam, a Satanin gavgavimın azenan otogham. Egh Satanin ifavarir arazimın, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar amuam.

¹⁰ An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemın tuavimın gin

1:11: Kl 1:9, 1 Te 1:2-3 **1:12:** Ais 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14 **2:1:** Mt 24:31, 1 Te 4:13-17 **2:2:** Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1 **2:3:** Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14 **2:4:** Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6 **2:7:** 1 Jo 2:18, 4:3 **2:8:** Jop 4:9, Ais 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15 **2:9:** Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20 **2:10:** 2 Ko 2:15, 4:3

zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghin amizima, gumazamizir kaba bar arighregham.

¹¹⁻¹² God kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim guizin akamin itir puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifarimin ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghin amizima, God men nighnizibagh amizima, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

¹³ En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumazamizibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian navir averiamin ingarima, ia a baghavira itir gumazamiziba, egha ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamın God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e zurara God ia bagh a minabagham.

¹⁴ God kamagh sua, ia uan Ekiam Krai Iesusin angazangarir ekiamin aven a ko ikiasa a ifonge. Egha a uan akar aghuir e ia mikemezir kamın ian dia.

¹⁵ Kamaghin ami, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi.

¹⁶ E kamaghin God ko migia ghaze, en Ekiam Krai Iesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Egha en apangkuvigha en navibagh amima, da dera, egh mamaghira ikiam. Egha en akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava Godin mizuai, eghti an arazir aghuimin e damuam.

¹⁷ Egh a gavgavim ian navibar aning, egh ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva egh akar aghuibav kimam.

Tesalonikaba gumazir ingangaribar amirazibar arazibar kirigh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mikimti, an en akuragham

¹ En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumazamiziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi moghin.

² Ia God ko mikimtima a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati.

³ Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, egh ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham.

⁴ Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam.

⁵ E kamagh sua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba ateriva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar, ingangaribar amu

⁶ En adarasi, en Ekiam Krai Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia me vaghvagh men saghon iki.

⁷ Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati.

⁸ E pura ian dafaribar dagher taba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamagh sua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira ingari, arueba ko dimagariba.

⁹ God ghaze, e dagheba bagh ian azaraghtima, ia en akurvaghm. Ezi e ian azarazir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi e kamaghin ian azangsizir puvati.

¹⁰ Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazim ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba a daningan kogham.

¹¹ Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati.

¹² Ezi datirighin Ekiam Krai Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira daperaghiva, egh ingariva, egh me daghebar uarira uarir akurvagh.

¹³ Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki.

¹⁴ Eghti gumazitam akar e akinafarir kam in osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamagh sua, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva egh aghumsigh, kamaghin ia an saghon iki.

¹⁵ Ia apanimin a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

¹⁶ Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam.

¹⁷ Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

¹⁸ En Ekiam Krai Iesusin apanguvim bar moghira ia ko ikiam.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar Galeasian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan). Egha Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamin itir biziba da derazir puvati. Kamaghin, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekiar akinafarim migeir mam, a siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazir dapaniba ko siosin ingangarir gumaziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar ganiva, egh siosin gumazamiziba uaghan men gan

(Sapta 1-6)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko

Kraisi Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

² Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, egha mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aningin apangkuvim koma kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

³ Ki fomira Masedonian Provinisin ghughava, egha dughiar kamin ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva egh gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumaziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki.

⁴ Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintiniba uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham.

⁵ Nan akar gavgavir kamin mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham.

⁶ Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei.

⁷ Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

⁸ E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an deragham.

⁹ Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatziba, ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer puvatziba, ko gumazir Godin aghuaziba, ko gumazir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazir igharaz darazi misozima me ariaghreziba,

¹⁰ ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumaziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazibar otiviba, ko gumazir ifariba, ko gumazir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araziba da aningi. Egha uaghan gumazamizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba da aningi.

¹¹ Ezi guizin akar kam, a God an gun mikimasa na ganingizir akam, an akar aghuir kam in mirara ghu. Ezi akar aghuir kam e migia ghaze, God angangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumaziba ko amiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

¹² En Ekiam Krai Iesus ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi kamagh sua, ki a minaba.

¹³ Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha ki an apanim gamuava, egha akar

kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, egha nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghin amizima a nan apangkufi.

¹⁴ Ezi Krai Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na gizivazima, egha a na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava egha gumazamizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itiba, bar me gifonge.

¹⁵ Krai Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kam in ize. Ezi men tongin, kon arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumaziba a baregh nighnizir gavgavim an iki.

¹⁶ Ezi Krai Iesus kamagh sua ifonge, gumazamiziba bar kamaghin fogh, a gumazir arazir kurabagh amiba a men asughasugha nimira me gamua zui. Kamagh amizima a faragha nan apangkufi, ezi ki an abanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva, egh ikirimirim ikia mamaghira itim iniam.

¹⁷ Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurara bar an ziam fiva a mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti migia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusin itim, an suiragh gavgavigh

¹⁸⁻¹⁹ Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, egha bizir ni damuamiba bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Ki

1:9: Ga 3:19, 5:23 **1:10:** Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 **1:11:** Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15
1:12: Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20,
1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:17:** Dan 7:14, Jo
1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12

kamagh sua, ni Godin akam ingha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamın ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimın aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, egha arazir aghuibar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamın me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki.

²⁰ Ezi men tongin Himeneus ko Aleksanda kamaghın ami. Ezi ki kamaghın ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghın foghasa, ki aning isa Satanın agharim gati.

2

E gumazamizibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

¹ Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumazamiziba bagh God ko mikimiva a minabiva egh an azangsighiva, egh a gumazamiziba bar men akurvaghsi a gakaghon.

² Egh uaghan atriviba ko gavmanba da bagh Godin azangsigh. Kamaghın, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, egh God baghavira itir arazibar amuva God ifongezir araziba bar dar gin mangam.

³ God ko migeir arazir kam, a Godin damazimın bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, arazir kam gifonge.

⁴ A kamagh sua, a bar gumazamiziba men akurvaghham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham.

⁵ E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krais Iesus.

⁶ Dughiar God inabazimın, Krais Iesus gumazamiziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha egha ua me givese. Ezi arazir kamın God

kamaghın en aka, a uan gumazamiziba bar moghira ua me iniam.

⁷ Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimın ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva egh guizin akam gifogham.

⁸ Ki kamaghın ifonge, nguazir kamın gumazamiziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamagh sua, me bar uari isiva God daningiva zuegh ikiva, egh aningagharir arazim ko adoghadozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

⁹ Ki kamaghın ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tugh tigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir ariziba mighivira da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki.

¹⁰ Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.

¹¹ Egh amiziba bar uari dikabiragh egh nimira ikiva Godin akam baragh.

¹² Ki kamaghın amizibar amamangatizir puvati, me uari uari fiva gumazibar faraghfaragh mangi, egh Godin akamin men sure damuan kogham. Amiziba uan akaba dukuaghiva nimira iki akaba baragh.

¹³ Ia oragh! God faragha Adamın ingari, egha gin Evan ingari.

¹⁴ Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir

gavgavim a dar iti, egh arazir kuram gami.

¹⁵ Amiziba boriba batir ingan-garim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva egh uari isiva a daningiva egh zuegh iki, egh me igharaz darazigh ifongegh, egh me arazir aghuibar gin mangiti, God men akuragham.*

3

Siosin gumazir dapaniba arazir aghuibar amu

¹ Akar kam a bar guizbangira, gumazitam siosin gumazir dapanitam in ikisi a ingangarir aghuim gifonge.

² Siosin gumazir dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, egh a gumazir igharaziba isi dipenimin mangiva, egh deravira gumazibar sure damu.

³ A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumaziba adoghan marki, egh a dagiaba baghivira ikian marki.

⁴ Egh deravira uan dipenimin itir darasi men gan, egh boribav kimtima me deravira an akaba baragh dar gin mangi.

⁵ (Gumazim uan amuiroghboriba deraghvira men ganan kogh, manmaghin a Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati.)

⁶ Gumazir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itim, a Godin siosin ganan kogham. A kamaghin nighnigh suam, a gumazir aghuim, egh uan ziam fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin a ivezir kuram a daningam.

⁷ Siosin gumazir dapanim, siosin azenan itir gumaziba a mikim suam, a ziar aghuim iti. A ziar aghuim ikian koghtima, gumaziba akar kurabar a mikimti, an aghumsighiva, egh Satanin azuazimin aven mangigham.

Siosin ingangarir gumaziba arazir aghuibar gin mangi

⁸ Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki.

⁹ Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh.

¹⁰ Ia faragh me isi ingangaritam datigh, ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam.

¹¹ Kamaghira, amiziba uaghan, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarir me inizibar amu.

¹² Eghti siosin ingangarir gumazim an amuir vamira iki. Egh a uan boriba ko an dipenimin itir darazi deragh men gan.

¹³ Egh gumazir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atingan kogh uan nighnizir gavgavim Kraisin itimin gun mikimam.

Godin arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

¹⁴ Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri.

¹⁵ Egh kamaghin, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva egh ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin

* **2:15:** (2:15) Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **3:1:** Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 **3:2:** 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24 **3:7:** Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9 **3:11:** Ta 2:3 **3:15:** Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20

aven itir darasi, erara, e dipenir akinibar min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham.

¹⁶ E guizbangira fo, Godin arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakin,

A guizin gumazimin oto, ezi gumazamiziba an gani.

Ezi Godin Duam kamaghin en aka, an araziba bar dera,

Ezi enselba an gani.

Ezi gumaziba ghua an akamin gun bar gumazibav kiri.

Ezi nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an iti.

Ezi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godin gumazamizibar nighnizibagh asighasisi

¹ Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumazir taba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh men gin mangam.

² Eghti ifavarir gumaziba, me gumaziba akar ifavaribar men sure damuam. Men arazir aghuibar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isi, egha me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati.

³ Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha me, dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir guizin akam gifogha nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Egh dagheba iniva dar amiva God minabagh.

⁴ E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a

dar ganam kogham. Puvati. E Godin minabagh da iniam.

⁵ E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamamin daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

⁶ Egh ni akar gavgavir kam Godin gumazamizibar aningiva, egh ni Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inizir nighnizir gavgavim an itim, ko fozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamamin ni gavgavir ekiam iniam.

⁷ Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh a dagh asaragh. Egh ni deravira Godin arazibar sure damuam.

⁸ Ni fo, e uan mikarzipar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarzipa gavgavigham. Eghti e Godin arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvagham.

⁹ Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumaziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam.*

¹⁰ Godin ikia mamaghira itim, a gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, egha an nighnizir ekiam kamakin, a gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba men akura. E nighnizir gavgavim an ikia, egha bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹ Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva egh men sure damuti me dar gin mangi.

¹² Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam

3:16: Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18 **4:1:** 2 Ti 3:1, 1 Pi 1:20, 2 Pi 2:1, 3:3, 1 Jo 2:18, Ju 18, MAA 9:20, 16:14 **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4 **4:4:** Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 * **4:9:** (4:9) E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam? **4:10:** Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:12:** 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3

kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, egh nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim.

¹³ Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning.

¹⁴ Ni fo, fomira siosin gumazir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi dughiar kam Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kam in God bizir aghuimin min uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera.

¹⁶ Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, egh uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, eghti tuavir kam in God nin akuragham, egh gumazamizir nin akam baraziba uaghan men akuragham.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

¹ Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin min aghumra me mikimiva me fi. Egh ni gumazir

igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu.

² Egh ni amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh ni amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu.

⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kam in, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge.

⁵ Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamiba mizua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko migiava, egha uabin akurvaghasa an azangsis.

⁶ Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh amim, an angamra ikiava, egha navir averiamin aven, a mati aremegha gifa.

⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daning, eghti me arazir aghuibar amuti, kamaghin gumazir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham.

⁸ Ni oragh. Gumazitam uan anababar ganan kogh, egh uaghan uan adarazir ganan koghiva, gumazir kam guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumazir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.

4:14: Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6 **4:15:** 1 Ti 5:22 **4:16:** Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20 **5:1:** Wkp 19:32 **5:4:** Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3 **5:5:** Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32
5:8: Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16

9 Ezi ni amizir odiaribar ziaba akinafarimın aven da osirisi, ni amizir kamaghın amiba men ziaba osir: Amizir 60 plan azeniba tugha ghuavanadiba, ko amizir deravira pamın ikezim,*

10 ko amizir ingangarir aghuiba bagha ziar ekiam itim. Ingangarir aghuibar akara, uan boriba deravira dar garava, dagheba nguibar gumazibagh anıdı, Godın adarazir dagariba ruava, egha gumazir osımtızıba itibar akurvagha, egha uaghan ingangarir aghuir igharazıba dagh ami. Kamaghın amir amizıbara, men ziaba osir.†

11 Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatızıba, ni men ziaba akinafarir kamın da osiran marki. E fo, men navıba ua pabar ikisi dikavtı eghti men arazir kam, a men arazir Kraıs baghavıra itim gafıragham.

12 Egh tuavir kamın me akar dikırızir me faragha amizim ateghıva, egh me fogham, Godın damazımın men arazim ikufi.

13 Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amırızir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amırvazir arazimra amir puvatı, me gumazamizıba amir arazıbar akaba baragha dagh ifuava, egha aruava girakırangın me mıgei. Me uaghan akar e mıkıman koghamıbav gei.

14 Ezi ki kamaghın niğhnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikıva egh borıba batı egh uan paba ko borıbar gan. Egh me kamaghın damutı, en apanıba men arazir me amıbar ganıva, egh akar kurabar e mıkıman kogham.

15 Ni fo, amizir kabır maba me tuavir aghuım ategha, egha Satanın gın

zui.

16 Ezi amizir niğhnızir gavgavım Kraısın ititam, an nguıbamın amizir odiarıba uaghan ikıti, amizir kam uabı men gan. A kamaghın damutı, sıosın gumazamizıba men ganamın osımtızıba puvatıgham. Egh sıosın gumazamizıba, me amizir bar uarıra itibar ganam.

E sıosın gumazir dapanir ingangarir aghuım gamıba, e deravıra men ganam

17 Ia, sıosın gumazir dapanir ingangarir aghuım gamıba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuım me danıng. Bizir kaba faragh da inıamıba, kar gumazir dapanıba, me ingangarir dafam gamua Godın akam akura, egha God ifongezir arazıbar gumazamizıbar sure gami.

18 E fo, Godın Akinafarim kamaghın mıgei, “Ia, bulmakau raızın inıba tuir dughıamın, ia an akam ikeghıva damısi an anogoroghan marki.” Ezi e fo, “Ingangarir gumazım, a uan ivezim inıam.”

19 Eghtı gumazıtım kamaghın mıkıım suam, gumazir dapanıtım arazir kuram gami, eghtı ni akar kam baraghan marki. Eghtı, gumazir pumuning, o pumuning ko mıkezim, an ganıgh bar moghıra akar kamra mıkımtı, ni me baragh.

20 Eghtı gumazi dapanıtıba arazir kuram damıghtı, ni gumazıba bar men damazımın me akırıgh. Eghtı kamaghın igharaz darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazıbar gan

21 Ezi ki Godın damazım ko Kraıs İesusın damazım ko Godın enselbar damazıbar, ki bar deragha kamaghın

* **5:9:** (5:9) E fozir puvatı, me tızim bagha amizir odiarıbar ziaba akinafarımın aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akırıgha ghaze, me Godın ingangarım damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraısın adarasi ti amizir kabır ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvası. **5:10:** Hi 13:2 † **5:10:** (5:10) Ni Jon Osirizir Akar Aghuım 13:1-17ın gan. Dughıar kamın, men arazimra kara, gumazamizıba izi nın dipenımın otoghti, ni fogh, tuavımın mınezıba men dagarıbagh amıma da mıze, eghtı ni men dagarıba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kınıba ko ingangarir gumazir kınıbar ingangarımra. Ezi İesus uan suren gumazıbav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kınıbar mın ikiam. Ni Matyu 20:25-28ın gan. **5:13:** 2 Te 3:11 **5:14:** 1 Ko 7:9 **5:17:** 1 Ko 16:18 **5:18:** Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 **5:19:** Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 **5:20:** Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13 **5:21:** 1 Ti 6:13, 2 Ti 2:14, 4:1

ni migei, ni bar deravira ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin toroghan marki. Ni arazir vamira gumaziba bar, me damu.

²² Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi gumazitaba amsiva dafariba me gisin darighan marki. Eghti gumazir kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh ni Godin damazimin bar zuegh ikiam.

²³ Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni wainin dipar muziarir taba sara damiti, da nin navimin akuragham. Eghti arimariar zurara ni bativir kam, a givagham.

²⁴ Gumazir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi gumazir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram.

²⁵ Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otifi, ezi me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mongegh mamaghira ikian kogham.

6

Ingangarir gumazir kiniba arazir aghuibara damu

¹ Gumazir igharazibar apengan itir ingangarir gumaziba, me bar uan gumazir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva egh men apengan iki. Eghti gumazir ekiar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba, akar kurabar dav kiman kogham.

² Eghti ingangarir gumazitamin garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an inganganir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an

akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumazamiziba akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

³ Gumazitam akar igharizitam ian sure damuva, egh kamaghin mikim suam, En Ekiam Kraiss Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimin suren migirigiaba, da guizin akaba pu,

⁴ gumazir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram ikia, ariava onganizi moghin, akabar gumazibagh afighasa, egha pura bizir muziariba bagha akabar uari adoghadosi. Akar kamaghin amiba, da gumazibagh amima men naviba gumazir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, egha gumazibar ziabagh asighasigha, egha nighnizir kurabar igharaz darazigh amuava,

⁵ egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvati, ezi me bar ongani, egha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.

⁶ Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, egh an arazibar gin mangiti, eghti God bar bizir aghuir aviriba e daningam.

⁷ E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamin otozir dughiamin, e bizitam suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitam suiragh mangan kogham.

5:22: Ap 6:6, 13:3, 1 Ti 4:14, 2 Jo 11 6:1: Ro 2:24, Ef 6:5, Kl 3:22, Ta 2:5, 2:8-9, 1 Pi 2:18 6:2: Kl 4:1, 1 Ti 4:11, Fm 16 6:3: Ga 1:6-9, 2 Ti 1:13 6:4: 1 Ko 8:2, 1 Ti 1:4, 1:7, 2 Ti 2:23, Ta 3:9 6:5: 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 6:6: Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 6:7: Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 6:8: Snd 30:8, Hi 13:5

⁸ Kamaghin e dagheba ko iniba ikiva, egh suam, “Kabanang, en tughati.”

⁹ Ezi gumazir dagiaba iniasa bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu egh me gasighasighti me bar ikuvigham.

¹⁰ Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumazir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghrasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoreghava vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

¹¹ Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, egh guizin Godin araziba iniva, egh nighnizir gavgavim ikiva, egh igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, egh arazir tughavavgavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughasughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi.

¹² Gumazir Kraiss nighnizir gavgavim an itim, a mati gumazir deragha misozimin min, uan nighnizir gavgavimin aven tughavavgafi. Kamaghin ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimin aven tughavavgavighiva, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraissin itimin gun gumazamizir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kam in God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kam in suigham.

¹³ Godin biziba bar dagh amizi da angamra itim, ko Kraiss Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimin deragha bighavira uabin gun mikemezim, ki aningin damazimin akar gavgavim ni migei.

¹⁴ Ni akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kam in gin mangiva en Ekiam Kraiss Iesus ua izamin dughiamin tugham.

¹⁵ A dughiar God atizimin otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egha uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. An Atriviba bar men Atrivir Ekiam, egha a Gumazir Ekiaba Bar men Gumazir Ekiam.

¹⁶ A uabiram oveghan kogham. An angazangarir ekiam in aven iti, ezi e an boroghin mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam an ganighan kogham. Kamaghin amizima, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira!

Gumazir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazamizibar akurvagh

¹⁷ Gumazir dagiar aviriba ikian nguazir kam in itiba, ni kamaghin me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba me nighnizir gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongeghasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi.

¹⁸ Ni kamaghin me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva egh igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumazamizir biziba puvatiziba aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira,

6:9: Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1
6:10: Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5
6:11: 2 Ti 2:22
6:12: 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7
6:13: Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5
6:14: Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23
6:15: Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16
6:16: Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25
6:17: Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9
6:18: Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5

me bizir maba isıva igharaz darazir akurvagham.

¹⁹ Egh me kamaghın damuva, me mati gumazim gın uan dabirabim bagha bizir avırıba arısi. Egh me gın iniamin dabirabim uari bagh anerkır, egh ikırımırir guizbangıra itim iniam.

Pol migırıgıar abuananaba Timoti ganıdi

²⁰ Timoti, nı bar deravıra ingan garir God nı ganıngızir kamın gan. Egh pura akar Godın nıghnızimın gın zuir puvatızıba akırım ragh dagh asaragh. Egh nı gan fogh, gumazir kaba ifara ghaze, e Godın fofozim iki-ava, egha men nıghnızıba ko Godın nıghnızıba uari adosi. Nı gumazir kaba bar men saghon iki.

²¹ Gumazir maba fofozir kamın gın ghuava, egha me nıghnızir gav-gavımın tuavım ataki.

Godın apangkuvım nı ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti baghava an Osiri

Akinafarir Faragha Zuim

Timoti, Pol ko ingangarir gumazim, egha Pol arazir aghuubar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavim in amirvaghan marki. Egh Kraiss Iesusin akar aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumaziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi.

Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva egh darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itim, ko bar igharaz darazigh ifongezim, ko osimtizir aviriba aterim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, ni mighi ingar

(Sapta 1-4)

¹ Ki Pol, ki Kraiss Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Kraiss Iesus ko poroghiv ikiva, egh ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kam in gun mikimamin ingangarim na ganingi.

² Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en

Ekiam Kraiss Iesus, aningin apanguvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migha ghaze, ni akar aghuim akunsi aghumsighan marki

³ Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuubar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar ki God ko migha zurara ni ginighnisi, egha God minabi.

⁴ Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham.

⁵ Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraissin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti.

⁶ Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei.

⁷ Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganidi, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirim in gari.

⁸ Kamaghin amizima, ni e uan Ekiam in akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavim in amodoghin na ko akar aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam.

⁹ God en akuragha egha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazior

puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Krai Iesusin ingarimin a en apangkuvigha e gamizima e an gumaziba ko amizibar otifi.

¹⁰ Ezi datirighin Krai Iesus, a Gumazir ua en Akurvazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Krai Iesus, ovevemim gavgavim gasighasiki. Ezi an akar aghuimin tuavimin, a gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo.

¹¹ Ezi God kamaghin ifonge, ki akar aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha, a na misefe.

¹² Ezi kamaghin amizima ki osimtizir kaba ateri, egha ki aghumsizir puvati. Ki, gumazir ki nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, a ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Krai otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati.

¹³ Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumaziba ko amizibar sure damu. Egh Krai Iesus ko porogh ikiva, egh bar nighnizir gavgavim an ikivira ikiva, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifongegh. Arazir kam, ni an gun me mikim.

¹⁴ Eghti akar aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar deravira an gan. A bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham.

¹⁵ Ni kamaghin fo, Esian Provinsin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi

Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

¹⁶ Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati.

¹⁷ A Romin nguibar ekiamin ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gin na bato.

¹⁸ Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

2

Timoti bar deragh Krai Iesusin midorozir gumazimin iki

¹ Nan otarim Timoti, ni zurara Krai Iesusin apangkuvimin amamangatightima a nin akuraghti ni bar gavgavigham.

² Ni fo, ki fomira gumazir aviribar damazimin akar mabav kemezi, ni da baraki. Egh akar kabara ni da isiva gumazir deravira Godin ingangarim damuamibar aningigh. Eghti gumazir kaba, uaghan gumazir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.

³ Ni, Krai Iesusin midorozir gumazir aghuir mamim min, ni e ko osimtizim ateram.

⁴ Ni midorozir gumazimin arazim a gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir puvati. Bar puvati. Angarir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami.

⁵ Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva egh me gafiragh faragh otivsi, egh a ivemarimin arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimin arazibar gin

mangan koghiva, a bizir aghuitam inighan kogham.

⁶ Eghti gumazitam puvira uan azenimin ingariva an opariva an ganiva, egh a faragh gumazir mabagh itaghiva uan daghebar amam.

⁷ Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham.

⁸ Egh ni zurara Krai Iesus ginighnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi akar aghuir kamra, ki an gun migei.

⁹ Ezi akar aghuir kam bangin gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtiziba na garisi, egha na isa kalabus gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan kogham.

¹⁰ Ki kamaghin ifonge, gumazamizir God ua bagha miseveziba, uaghan Krai Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava egha me bagha osimtizir kaba bar ada ateri.

¹¹ Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam:

“E Krai ko aremeghiva, egh a ko ikirimirir kam in ikiam.

¹² Egh e gavgavighvira ikiva osimtiziba bar a da ater, egh uaghan a ko atrivimin ikiam.

E akirim ragh a gasaraghti, a uaghan akirim ragh e gasaragham.

¹³ Eghti e an gin angisi a ko akam akirigh,

egh gin uan akar kam in gin mangan koghti, a uan akar an amizimin gin mangvira ikiam.

A uabi uan akam giraghan kogham. Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

¹⁴ Ni gumazamizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimin mighivira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh uari adoghadoghan marki. Arazir kam gumazitam akuraghan kogham. Egha a gumazir orazibagh asighasisi.

¹⁵ God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghumsizir puvatizimin min ikiva, egh deravira guizin akam bighvirama a mikim.

¹⁶ Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumazibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuiam in iti.

¹⁷ Gumazir kabanang uan akar kam in gumazibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimin namnam ikia an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus.

¹⁸ Aning guizin akam in tuavim ataki, egha kamaghin migei, “E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham.” Ezi me akar kam in gumazamizir mabar nighnizir gavgaviba dagh asighasisi.

¹⁹ Ezi God mati gumazim dipenimin ingari moghin, a uan siosin ingarasa egha dipenir akinir gavgaviba akunizi da tugha ikia gavgafi. Egha dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumazamizibagh fo.” Egha ua kamaghin osiri, “Gumazamizir Ekiam in ziam itiba, me bar arazir kuraba akirim ragh a dagh asaragh.”

²⁰ E fo, dipenir ekier mam in ave-

2:6: 1 Ko 9:7, 9:10 **2:8:** Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20 **2:9:** Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13, Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18 **2:10:** 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24 **2:11:** Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15 **2:12:** Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13 **2:13:** Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2 **2:14:** 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9 **2:15:** 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8 **2:16:** 1 Ti 4:7, 6:20, Ta 1:14 **2:17:** 1 Ti 1:20 **2:19:** Nam 16:5, 16:26, Ais 52:11, Nah 1:7, Jo 10:14, 10:27, Ro 8:35, 1 Jo 8:3, 1 Jo 2:19 **2:20:** Ro 9:21, 1 Ko 3:12, 1 Ti 3:15

riam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememin dar ingari, egha maba me nguazimin dar ingari. Maba, ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari.

²¹ Kamaghin amizi, gumazitam uan arazir kuraba ateghiva, egh Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimin min otogham. A God baghavira itir gumazimin ikiam, egh guizbangira uan Ekiamin akurvagham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam.

²² Kamaghin amizi, ni ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharazir darazir ifongezir arazim, ko navir amirizimin arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Ni, gumazir Godin damazimin zueziba, me Ekiamin ziam fer gumazamiziba, ni me ko ikiva arazir kabar amu.

²³ Marazi akar onganiba ko akar kiniba gamua uari adoghadosi. Ezi ni akar kabanang akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumazibagh amima me akaba uari adosi.

²⁴ Godin ingangarir gumazim igharaz darasi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam.

²⁵ Egh a gumazir akaba batoziba men asughasugh me akirvaghsi mangvira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, egh guizin akam gifogham.

²⁶ Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia egha an ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamategham, egh Satanin

azuazim ategh ua firighregham.

3

Dughiar Abuananaba, gumaziba arazir kurabar amuam

¹ Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam.

² Gumaziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar kuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, egh igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh me uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuibar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuagham.

³ Egh me namakabagh ifongezir arazim gifogham kogham. Egh igharaz darasi ko uarir atariva, egh me adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin araziba dikabiniva avegham, egh pura gumazibav soghiva me gasighasigham. Egh me arazir aghuibar apanimin ikiam.

⁴ Egh me uan namakaba paz me damuam. Egh me deraghvira nighnighan kogh, egh atamra uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan nivafizir agorogebur gin mangisi, egh God gifueghan kogham.

⁵ Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Egha guizbangira me Godin gavgavim akirim ragha a gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki.

⁶ Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir aghuiba puvatizibar me apezepera, egh kalabuziabar min

2:21: 2 Ti 3:17, Ta 3:1 2:22: Ap 9:14, 1 Ko 1:2, 1 Ti 1:5, 6:11 2:23: 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:16, Ta 3:9 2:24: 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 2:25: Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1 Pi 3:15 3:1: 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 3:2: Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 3:3: Ta 2:3, 2 Pi 3:3 3:4: Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 3:5: Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16 3:6: Mt 23:14, Ta 1:11

me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gami, egha dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghavkirima me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge.

⁷ Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifonge, egha me guizin akam gifoghan kogham.

⁸ Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatizima me nighnizir gavgavim Godin itir puvati.*

⁹ Eghti men arazir kam bar ekeveg-ham kogham. Gumaziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomira Janes ko Jambres aningin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti mighivira Godin akamin suiragh

¹⁰ Ezi ni na ko ikiava, egha nan arazir ki manmaghin gumazamizibar sure gamim, ni a gifo. Ni nan dabirabir arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, egha tugha gavgavigha osimtiziba ateri.

¹¹ Ni arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekiar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti.

¹² Bar guizbangira, gumazir Kraiss Iesus ko iki Godin arazibar gin mangasa ifongeziba, me bar, gumaziba pazi me damuam.

¹³ Eghti gumazir kuraba ko ifavarir gumaziba, gumazamizibagh ifar mangvira iki. Eghti Satan uaghan me gifaram, eghti men araziba bar kuvigham.

¹⁴ Ezi nirara, ni mighivira guizin akar kamın suiragh, akar ni a inigha nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deravira e gifo, e gumazamizir akar kamın nin sure gamiziba.

¹⁵ Egha ni fo, dughiar ni aghirimira itim, ni faragha Godin Akinafaribar fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin ikiva, ni Godin Akurvazim iniam.

¹⁶ E fo, Godin Duam uabi, Godin Akinafarimin aven itir akaba dagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, egha gumazamizir nighniziba derazir puvatizibar akirava, egha en daroriba akirava, egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami.

¹⁷ Kamaghin, akar kaba e Godin gumazamiziba, da e gamima e arazir aghuiba bar da inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gav-gafigh

¹ Kraiss Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da tuisigham, gumaziba ko amizir ikiavira itiba ko ariaghreziba uakan. Kamaghin ki Godin damazim ko Kraiss Iesusin damazimin mighighavira kamaghin ni migia ghaze,

3:8: Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 * **3:8:** (3:8) Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Kisim Bek 7:22 ko 9:11in gan. **3:10:** Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:11:** Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 **3:12:** Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 **3:13:** 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 **3:14:** 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 **3:15:** Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 **3:16:** Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 **3:17:** 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 **4:1:** Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 **4:2:** Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15

² ni Godin akam akunsi bar gavgafigh. Gumaziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraisin akam akunsi pamtem ingar. Egh ni men navibagh inivsi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, egh me Godin arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva egh deravira God ifongezir arazibar men sure damu.

³ E fo, dughiam izitima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam.

⁴ Kamaghin me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir igharaziba baragham.

⁵ Eghti ni uabi, ni zurara deravira nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh akar aghuim akurir ingangarim damu. God gumaziba ko amizibar akurvaghamin ingangarim ni ganingi. Kamaghin ni ingangarir kam deraviram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghira ize

⁶ Ezi ki uabi, nan ovevem in dughiam roghira ize. Eghti nan ghuzim mati wain in dipar me God ganidimin min, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghira izegha gifa.

⁷ Ki pamtem ingara akar aghuim deraviram anakuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gumazim uan ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghira iti.

⁸ Ezima ivezir aghuim a na mizuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimin dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumaziba ko amiziba kotiam in aven men araziba tuisigham. Egh Dughiar Kraisi Otoghamim, a ivezir aghuir kam na daningam. Egh a narara daningan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a mizua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamira Pol bagh izi

⁹ Ni damu, zuamira na bagh izi.

¹⁰ Ni oragh! Demas, a nguazir kam in biziba bagha bar ifuegha, kamaghin a na ategha gifa, egha a Tesalonikan nguibamin ghu. Ezi Kresens Galesian Provinsin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrighin ghu.

¹¹ Luk uabira na ko iti. Kamaghin amizima ni Mak batoghiva a inighiva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim.

¹² Ni fo, ki Tikikus amadazima an Efesesin nguibamin ghu.

¹³ Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamin ikia Karpusin dipenimin anetaki. Egh akinafarir righiziba sara inigh. Bar bizir ekiam, ni akinafarir me asizir inibar ingariziba da inigh izi.

¹⁴ Aleksander, gumazir ain in bizibar ingarim, a bar paza na gami. Ekiam gin an arazir kurar an amizir kam ikaragham.

¹⁵ Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guizbangira en akabar apanim gami.

¹⁶ Ki faragha Kotin tugha akaba ikarvazima gumazitam na ko tugha nan akamin akurazir puvati. Gumaziba bar na ataki. Ki God ko

4:3: 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6 **4:4:** 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 **4:5:** Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3
4:6: Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14 **4:7:** 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1 **4:8:** 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **4:9:** 2 Ti 1:4 **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15
4:11: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8 **4:13:** Ap 20:6 **4:14:** Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:16:** Ap 7:60, 2 Ti 1:15

mikiñtíma, a men arazir kurar kam giniñghniñghan kogham.

¹⁷ Ezi Ekiam uabi nan boroghin ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizima ki akar aghuim bar anekurima, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me bar a barasi. Ezi ki ovengasava amima God nan akura, mati a laionin akamin ua na ini.

¹⁸ Ezi Ekiam me na damuamin arazir kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira na damuva nan aku uan Nguibar a ikiava atrivimin itimin mangam. Eghti e an ziam fi mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

¹⁹ Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila, ko Onesiforusin amuiroghboribar aning suam, Afeziam ia ko iki.

²⁰ Erastus Korinin nguibamin ikiavira iti. Ezi Trofimus areima ki anetaghizima a Miletusin nguibamin iti.

²¹ Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni suighsuightima, amozim ko aminir orangtizimin dughiam otogham.

Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

²² Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Pol Taitus bagha Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Taitas a Judan gumazim puvati. Ezi a Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitas Kritin arighatizimın siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamın faragha zuir akam kamaghın migei, Kritin araziba derazir puvati. Kamaghın amizi, gumazim siosin gumazir dapanımın otivisi, a bar arazir aghuıbar gin mangi. Egha Pol gin gumazimızir okoroaba vaghvagh men sure damuasa Taitas migei. Kar gumazir ghuriba ko amızir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimın akar aboananaba kamaghın migei, Taitas gumazamizıbar sure damuti, me navir vamıran ikıva, egh arazir aghuıbar ıgharazıbar amu. Eghti me akam adariba ko akaba uariv misoghan kogham.

Taitus Kritin arighatizimın damuamin ingangarim

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, ki Godın ingangarir gumazim, egha Kraıs İesusın aposel. Ki, God ua bagha misevezir gumazir nıghnızir gavgavir an itiba, gavgavim me danıngasa, God na amada. Egh men akuraghti me guızın akam gifogh egh Godın arazim gin mangam.

² Ki me damuti, me nıghnızir gavgavim Godın ikıva, egh God me danıngamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomıra fomıra nguazir kam otozir puvatızir dughiam, an akar dikirizim e ganigha gıvagha ghaze, a ikirimirir kam e danıngam. A Godın ifarir puvatızim.

³ Egha a uabi inabazir dughiamın an mıgırıgiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amısevegħa akar gavgavim na ganıga egha kamaghın uan akam akurir ingangarim na ganıngi.

⁴ Taitus, ki ni bagħa akinafarir kam osiri. Ni na ko nıghnızir gavgavir vamıra iti, kamaghın ni guızbangıra nan otarımın mın iti. Ki kamaghın Afeziamın azai, Afeziar Ekiam God ko Kraıs İesus, en Akurvazir Gumazımın apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni Godın ingangarir gumazir aruaba amısefegħ

⁵ Ki kamaghın nıghnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua gıvazir puvatıziba a gıvagh, egh ki ni mikemezir mogħın ni vaghvagh nguıbar ekiabar siosbar gumazir dapanıba amısiıv. Egha kamagh sua, Kritin arighatizimın ni ataki.

⁶ Siosin gumazir dapanıba, me gumazamizıbar damazıbar deraghavıra ikiam. Egh me amuir vabara iki. Egh men borıba nıghnızir gavgavim Kraısın iki, egh gumazamizıbar damazımın arazir kurabar amu mangıra ikian markiam. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham.

⁷ E fo, Kraısın adarazir garir gumazir dapanim, a Godın ingangaribar garir gumazim. Kamaghın amizi a deraghvıra daru, a gumazamizıbar damazımın deraghvıra iki, a kamaghın nıghnıghan marki suam, a ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh a zuamram anıngaghan marki. Egh dipar onganir avıribar aman marki. Egh a tintinıbar gumazııav sogħan marki, egh a ua bagħıvıra dagıar avıriba inisi, nıghnıghan marki.

⁸ A uan dipenimın izir gumazamizıba deraghvıra men gan. Egh arazir aghuıba bar dagħ ifongegħ, egh navir ghurımın arazıba dikabıragħ.

1:2: Ro 16:25, Kl 1:27, 2 Ti 1:1, 1:9, 1 Pi 1:20 **1:3:** Ef 1:9-10, 1 Te 2:4, 1 Ti 1:1, 1:11, 2:3, 2 Ti 1:10, Ta 2:10, 3:4 **1:4:** Ro 1:7, 2 Ko 8:23, Ga 2:3, 2 Ti 1:2, 4:10 **1:6:** 2 Ti 2:24-26 **1:7:** Wkp 10:9, 1 Ko 4:1, Ef 5:18, 1 Pi 5:2

An arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gin tigh. Egh a uan ikirimirim deraviram an gan.

⁹ Egh a gumazamizibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh a uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. A kamaghin damusi, a guizin akar e an sure gamizim, an an suiragh gavgafigh.

Kritin arighatizimin gumazir aviriba ikia gumazir maba nighnizir gavgavibagh asighisisi

¹⁰ E fo, Kritin arighatizimin itir darasi, gumazir akar aghuiba munasir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumazibar nighnizibagh ifari. Gumazir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorasa gavgafi. Kamaghin amizi ni Godin ingangarir gumazir aruaba amisefegh.

¹¹ Gumazir kurar kaba arazir kuram damuva gumazamizibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamın me gumazamizir mabar men adarasi sara, men nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kamaghin amizi ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki.

¹² Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, "Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me puv damasavira nighnigha iki-ava, bar ingangaribar amira. Me mati asizir atiaba."

¹³⁻¹⁴ Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh uaghan Jud-

abar eghaghanir aviriba baraghan koghiva, egh guizin akamin munasir gumazibar migeir akar gavgaviba, da baraghan koghsi, kamaghin ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim.

¹⁵ Gumazamizir Godin damazimin zueziba, me ghaze, dagheba ko biziba bar uaghan zuegham, eghti me da iniam. Egh gumazamiziba Godin damazimin zuezir puvatizir arazibar gin tigh, egh me nighnizir gavgavim Iesusin ikian koghti, bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar zuezir puvati, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua.

¹⁶ Men akaba kamaghin migia ghaze, "Ki God gifo." Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumaziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumazir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

¹ Ezi no, ni gumazamizibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu.

² Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onganir aviribar ami onganan marki. Egh me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Eghti me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, egh tugh gavgavigh osimtiziba bar a da ateram.

³ Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Me dipar onganir

aviriba amiti da me ikirarighan kogham. Me igharaz darasi arazir aghuibar amusi, men sure damu.

⁴ Kamaghin me amizir igiaba kamaghin me mikimiva tuavir uan paba ko boribagh ifongezir arazim men akakagh.

⁵ Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh ikiam. Egh me arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh vaghvagh uan pabar apengan iki. Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimin araziba dikabin.

Taitus arazir aghuibar amuti, gumazir igiaba an gin mangam

⁶ Kamaghira ni uaghan gumazir igiavav kim, men naviba fiti, me uan navir ghurimin araziba dikabinam.

⁷ Arazir tizir ni amiba, ni uabi ni arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar gan dar gin tigham. Egh nin ingangarir ni gumazamizibar sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akabav mikim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh nighnigh deraviram akam kun.

⁸ En apaniba akar kuratamin e damighan koghiva, me uan nighnizir kuramin aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akabav kintima, gumaziba akar ikuvtizitam an apighan kogham.

Ingangarir gumaziba me men garir gumazir ekiabar akaba deravira dar gin mangi

⁹ Ni kamaghin ingangarir gumazamizibar sure damu suam, me men garir gumaziba bar men apengan iki, egh me ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh

me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan marki.

¹⁰ Egh me men garir gumazibar biziba okiman marki. Bizir me bar moghira amiba, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamın ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamın ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuimra men akagh.

E Godin arazimin gin tigh egh Kraisin Dughiam mizuamam

¹¹ E fo, Godin apangkuvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar an gari. God uan apangkuvir kamın en akurvasi.

¹² God uan apangkuvir kamın en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghraghiva egh nguazir kamın arazir ifongeziba ataghragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamın gumazamizibar tongin iti, ezi God uan apangkuvimin tuavimin a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami.

¹³ Dughiar e nguazir kamın itim, e bizir e damightima e bar akueghamim bagha mizuai. A kamakin, e Krai Iesusin angangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. An en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim.

¹⁴ Krai kamaghin ifonge, a uam e iniva egh a en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

¹⁵ Kamaghin akar kabara ni zurara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba

2:5: Ef 5:22, Kl 3:18, 1 Ti 2:11, 6:1, 1 Pi 3:1, 3:5 2:7: Ef 6:24, 1 Ti 4:12, 1 Pi 5:3 2:8: 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15 2:9: 1 Ti 6:1-2 2:10: Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3 2:11: Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12
2:12: Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16 2:13: 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2 2:14: Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Ese 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 2:15: 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2

fi. Egh akaba batoziba men arazir kuraba akırsi, me mikim. Akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghriaghan marki.

3

E arazir aghuibar amuam

¹ Ni Godin gumazamizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki.

² Egh me akar kuratamin gumazitamin girakirangin a mikiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumazamizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.

³ Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvatigha, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. Kamaghin ami, e nivafizir kam ifongezir arazibar gin tigha nguazir kamın arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumaziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami.

⁴ Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifonge, egha en apangkuvigha arazir aghuimin e gami. Ezi dughiar an arazir kam azenim girizi,

⁵ an en akura. An en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamın a en akura. Dughiar kamın a uan Duam e ganingizi, ezi an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar min otifi.

⁶ Krais Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge.

⁷ God kamaghin ifonge, Krais en apangkuvigha e gamima e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti.

⁸ E nighnizir gavgavim akar kamın ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir darazi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimasa ki ifonge. Bizir kaba da bar deragha gumazamiziba bar men akurvasi.

⁹ Egh ni, gumazir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba bagha uari adoziba, ni da baraghan marki. Gumazir onganir adariba ko adoghadoziba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gin mangisi bar en akuraghan kogham.

¹⁰ Gumazitam, a Kraisin adarazir navir vamiran itir arazim, a bibizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akırsi migirigiatamin a mikim. Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh.

¹¹ Ni fo, gumazir kamaghin amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, ni bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

¹² Ki aminir gavgavim ko orangtizimin dughiamin Nikopolisin nguibar ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningın tav, ni bagh izitima, ni na

3:1: Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:6:** Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:9:** 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12 **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12

bagh Nikopolisın nguibar ekiamın izisi bar gavgafigh.

¹³ Ni Senas, a gavman osirizir arazibar fofozir gumazim, ko Apolos deraviram aningın gan. Ni aning inigh daruamin bizibar, aningın akurvagh. Eghti aning tuavimın daruamin dughiamın bizitamın oteveghan kogham.

¹⁴ Ki kamaghın ifonge, en gumazamiziba biziba bar puvatizibar akurvagh, egh me pura uan ikirimirim ko dughiba makunan marki. Kamaghın amizima, me gumazamizir igharazibar akurvaghamin arazimın fofozim inighıva an suiragh gav-gafigh.

¹⁵ Gumazamizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ezi ni, nighnizir gavgavim Iesusın ikia e gifongezir darazi, ni kamaghın me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godın apangkuvim bar ia ko iki.

Pol Filemon bagha Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamin Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamin Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Pol akinafarir kam kamaghin Filemonin mikeme, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam ni Filemon bagha an osiri.

Ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami.

² Ga uaghan, e uan amizim Apia ko Arkipus, e ko Godin ingangarimin midorozir gumazir mam, ga aning bagha osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir gumazamizir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri.

³ E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

⁴ Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi.

⁵ Me zurara kamaghin na migei, ki orasi, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi.

⁶ E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, an e nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Kraisi ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham.

⁷ Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifonge, ezi arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha nan navim gavgavim a ganidi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

⁸⁻⁹ Ezi bizir ki ifongezir mam iti, ni a damigh. Ki Kraisin ziamin ni mikemeghtima ni a damuamin gavgavim iti. Ezi kamaghin ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, eghti ki akar gavgavim ni danigan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Kraisi Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti.

¹⁰ Ki kamagh sua nin azangisasi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize,

ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangira mati nan otarimin oto.*

11 A fomira ingangarir aghuir tam gamima a nin akurazir pu. Egha datirighin ingangarir aghuim damuti a virara gan akuragham.†

12 Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui.

13 Dughiar kam ki Kraisin akar aghuim bangin kalabusin ikia, ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamagh sua, a na ko ikiasa ki bar ifonge.

14 Ezi ki ghaze, ni faragh bizir kam gifuegh mikimiva an amanganatighan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki a migeir puvati. Ezi bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghoran aghua. Ki nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi na damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

15 Ezi guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin nin saghon iti. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamagh sua a dughiar otevimin saghuam iti.

16 Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.

17 Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim

gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh.

18 Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizir tam ini, kamaghin nan ziam atighti ki dagh ikarvagham.

19 Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvagham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.)

20 Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kam in nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham!

21 Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiragham.

22 Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregham, egh na ateghtima ki ua ia bagh izegham. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighti, ki a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

23 Epafra ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Krai Iesus bangin kalabuziar gumazimning.

24 Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.

25 En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

* **1:10:** (10) Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraisin anavin oto. Egha dughiar kam in arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekar men garim, a midorozir gumazibav mikemeghti, me ingangarir gumazir kam isi temer ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** (11) Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami."

Akinafarir Hibrun Gumamazibiba bagha Zuim

Akar Faragha Zuim

Judabar marazi faragha uan nav-iba iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, or Apolos men tav ti an osiri. Gumazir maba me dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi a ingangarir ekiar God Krai Iesus gamizim me mikimasa. Kraistra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi Akinafarir kam bizir ekiar pumuming ko mizezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba inis. Ezi arazir kamın God Iesus gamizi a gumamazibar akurvaghamin faragha zuir gumazim (2:10). Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikam, egh a Judan Godin ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin ofa gamir gumazir dapanir ekiamin iti, egha gumazir nighnizir gavgavir an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba dar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamın nedaziba. Akinafarir kam gumamazibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, an Israelin gumamazizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki,

osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavim suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan egh an arazibar gin mangi, egh me osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1-2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

¹ Fomira God dughiar aviriba ko tavir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme.

² Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam a misefe. Otarir kamın agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari.

³ Ezi Otarir kamra Godin angazan- garim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim a givagha, egha gumamazibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanaboghava Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴ Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziam gafira. Ezi kamaghin an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti.

⁵ Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziam." O a enselin tamin mikemezir puvati, "Ki an Afeziam, ezi a nan Otarim." Bar puvati.

⁶ Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamın anemangasa egha uaghan ghaze,

1:2: Sng 2:8, Jo 1:3, Ef 1:10 1:3: Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17, 1:20, Hi 8:1, MAA 4:11 1:4: Ef 1:21, Fl 2:9-10 1:5: 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5 1:6: Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5

“Godin enselba bar an apengan ikiva egh an ziam fam.”

7 Egha God kamaghin enselbav keme, “A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.”

8 Egha Otarim bagha kamaghin migei,

“God, ni Atrivimin iki mamaghira iki! Ni uan gumazamizibagh ativagha egha arazir aghuibar me gami.

9 Ni arazir aghuibagh ifonge, egha arazir kuraba bar dar aghua. Ezi bizir kam bagha, nin God uabi, borem ni gingegha ni amisefe, mati gumazir ziar ekiam itim.

Ezi ni ko Godin Nguibamin itir darasi, nin ziar ekiam men ziaba bar dagh afira.

Ezi bizir kam ni gamima ni bar akonge.

Kamaghin nin bar akongezir arazim men bar akongezir arazim gafira.”

10 Egha God uan Otarim kamaghin a migei,

“Ekiam, ni fomira nguazir kam in ingari.

Egha ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari.

11 Bizir kaba bar givagham, eghti ni ikivira ikiam.

Overiam ko nguazim, aning bar kuvigham,

mati inim ghurigha bar biaghire.

12 Ni aning righam, mati gumazim atuim riki.

Ni aning damighti aning igharagh otogham, mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.

Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati.

Nin dughiam givaghan kogham.”

13 Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan agharir guvimin daperagh, eghti ki nin apaniba isi nin apengan dar atika.” Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.

14 Ezi guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumazir a ua ini-amibar akurvaghasa me amadima, me arui.

2

God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam

1 Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighiviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam.

2 Fomira God en inazir afeziaba mikimasa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kam in a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumazitam akar kam in gin zuir puvatigha a batogha, egha a ivezir kuram ini. Egha an ivezir kuram, an arazir kurar an amizibar mirara a inis.*

3 Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. Egh e akirim ragh Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim gitagham. E bar puvatigham. Ekiam uabi faragha

1:7: Sng 104:4 1:9: Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 1:11: Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 1:13: Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 1:14: Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 2:2: Sng 68:17 * 2:2: (2:2) Me akar dikirizir gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Uam E Ini (Kisim Bek) 19-20in gan. Uam E Iniamin Akinafarimin akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God akar gavgavir dikirizim enselbar dafarimin God ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan. 2:3: Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25

en akurvaghasa mikeme, ezi gumaziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar kamnagh a guizbangira.

⁴ Dughiar kamın, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamın gin ghua Godın Duamın bizir aghuiba tuiragha gumamaziziba ganidi. Ezi arazir kamın a kamaghin en aka, an Otarimın akar kam a bar guizbangira ghu.

Jesus, a uabi en akurvaghamin gumazim

⁵ E nguazir igiar God gin damuti izamim ginighnigh, egh fo, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati.

⁶ Ezi Godın Akınafarimın aven akar mam kamaghin iti,

“O God! E gumamaziziba e tiziba, ezi ni e ginighnisi?

E pura biziba.

Ezi manmagh sua ni bar deraghavira en gari?

⁷ Ni en ingarizi, dughiar otevimra e enselbar apengan iti; ezi ni e fegha egha ziar ekiam e ganingi.

⁸ Egha ni gavgavim e ganingizi, kamaghin bizir ni ingariziba bar en apengan ikitima e bar dagh ativagham.”

Godın akar kamnagh ghaze, God gumamaziziba gamizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativagham. Akar kamın mingarim a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan dariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.†

2:4: Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:5:** Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 † **2:8:** (2:8) Akar Ighiabar Akınafarimın aven itim, a gumamaziziba bar me migei. Ezi gumazir Hibrun Akınafarimın Osirizim, a Iesus ginighnigha ghaze, a gumazimın mın otogha egha gumamaziziba bar men danganim ini. Ezi kamaghin Ighiabar Akınafarimın, a bizir guizin Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:11:** Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:12:** Sng 22:22 **2:13:** Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 ‡ **2:13:** (2:13) Ezi Iesusın akar Aisaia 8:17, 18ın izezim. Gumazir Hibrun Akınafarimın Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumamazizir Godın mizuaiba bizibagh amima, ezi Iesus uaghan orarti.

⁹ Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamagh sua, a bar en apanguvighti, tuavir kamın Iesus gumamaziziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimın an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe.

¹⁰ E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba me inigh egh men aku Godın Nguibamın mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumamazibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamima a gumamazizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimın otogha, egha tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.

¹¹ E fo, gumazir kam Iesus, a gumamaziziba gamizi me Godın gumamaziziba mın ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi a kamaghin an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.”

¹² Egha a kamaghin God migei,

“Ki nin ziamın gun uan adaraziv kemegham.

Eghti me uari akuvti

ki ighiabar amu nin ziam men tongin a fam.”

¹³ Egha a ua ghaze, “Ki ni baghivira iki orarkitima God damuasa amir biziba mikemezi moghin damuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti.”‡

Iesus en akuraghasa gumazimîn mîn oto

¹⁴⁻¹⁵ Kamaghîn amizi, borir kaba, me guizbangîra gumazamizibara. Kamaghîn Iesus uaghan men mîn ikia guizîn gumazimîn oto. A kamagh sua, an aremegh egh arazir kamîn a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghîrir gavgavim itim. Gumazamiziba nguazir kamîn ikiava ovevemîn atiatî. Ezi men atiatir kam me ikiaghârîsi. Kamaghîn amizi, Iesus me fîrasa, bizir kam bagha, a gumazimîn mîn otogha egha areme.

¹⁶ Guizbangîra, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamîn boriba akurvaghasa a gami.

¹⁷ Kamaghîn, a uan doziba ko buaramizibar mîrara oto. A kamagh sua, a men ofa gamir gumazir ekiabar dapanimîn iki, egh Godîn akamîn gîn mangîva apanguvim gumazamizibar ikîva Godîn ingangarim damuva, egh ingangarir kamîn gumazamizibar arazir kurabar gîn amangam. Kamaghîn a gumazamizibar mîn oto.

¹⁸ Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghori, ezi an osimtîziba ateri. Kamaghîn amizi, dughiar Satan gumazamizibagh ifaramibar, Iesus men akurvaghamin fofozim itî.

Iesusîn ziar ekiam, a bar Mosesîn ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1-4:13)

Iesusîn ziar ekiam, a Mosesîn ziar ekiam gafira

¹ Kamaghîn ami, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamîn mangasa, a ian dia. Ia deravîra Iesus gînighnigh, e nighnîzir gavgavim an ikia, egha an ziamîn gun miġia ghaze,

a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim.

² God anemisevegha ingangarir kam a ganîngîzi, a Godîn gumazamiziba bagha ingari. Moses fomîra Godîn gumazamiziba bagha deravîra ingarîzi moghîra, a ingari.

³ E fo, gumazir dipenimîn ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimîn ziar ekiam gafira. Ezi kamaghîra God ziar ekiam Iesus ganîngî, ezi an ziar ekiam, Mosesîn ziar ekiam gafira.

⁴ Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari.

⁵ Moses a Godîn ingangarir gumazimîn itî, egha Godîn akamîn gîn ghua Godîn gumazamiziba bagha deravîra ingari. A bizibar gun mikîmamin ingangarim itî, akar God gîn a mikîmamiba.

⁶ Ezi Kraisa a Godîn Otarim, a Godîn gumazamizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangîra Godîn akamîn gîn ghua egha ingangarir kam deravîra a gami. Eghti e atîtingan koghîva, nighnîzir gavgavim ikîva egh bizir aghuir e iniamiba e dav zuamam, egh kamaghîn damuva, e uaghan Godîn Dipenimîn mîn ikiam.

Gumazir akababatoziba, me aghusazim inian kogham

⁷⁻⁸ E Godîn gumazamiziba, egha uaghan an dipenimîn mîn itî, kamaghîn ami, e Godîn Duamîn akam baragham. A kamaghîn mikeme,

“Eghti datîrighîn ia Godîn tiarim baraghîva, egh ia an akamîn aghuaghan marki, mati ian inazir afeziaba fomîra an akaba batogha egha orazir puvati.

2:16: Ais 41:8-9 **2:17:** Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 **2:18:** Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 **3:1:** Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 **3:2:** Nam 12:7 **3:3:** Sek 6:12, Mt 16:18
3:4: Ef 2:10, 3:9, Hi 1:2 **3:5:** Nam 12:7 **3:6:** Ro 5:2, Ef 2:21-22, Kl 1:23, 1 Ti 3:15, Hi 3:14, 6:11, 1 Pi 2:5

Me gumaziba puvatizir danganimin ikia God damuti a irasa an akam batosi.

⁹ God ghaze, Me danganir kamın ikia na damuti ki irasava me nan akam batoghavira iti.

Me garima, ki 40 plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.

¹⁰ Kamaghın amizi, ki bar gumazamizir kabar aningaghe, egha ghaze,

‘Me nan gın mangan aghua, egha uaghan nan akam baraghan aghua.’

¹¹ Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze,

‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangıghan kogham. Bar puvati!’ ”

¹² Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nıghnızir kuratam a navir averiamin ikiti a nıghnızir gavgavim ategh, egh kamaghın akirim ragh Godın ikia mamaghira itim gasaraghan markiam.

¹³ Ezi ia kamaghın damuan marki, ia kamaghın damu, ia zurara dughıabar ia vaghvagh Godın gumazamizir ıgharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghın arazir kuram tav gifaraghti, a Godın gın zuir tuavim ateghan kogham. Godın Akınafarim ghaze, “Datırıghın,” ezi e fo, e datırıghın ingangarir kam damuam.

¹⁴ Ia fo, dughıar e faragha nıghnızir gavgavim Godın itim, en nıghnızir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nıghnızir gavgavıbar amuti da gavgavıgh iki maghıra mangı dughıar e ovengamımın otogham. E kamaghın damuva, e bar Kraıs ko poroghıv iki a ko ingar ikiam.

¹⁵ E fo, Godın Akınafarim kamaghın mıgei,

“Datırıghın ia Godın tiarım baraghıva, egh ia an akamın aghuaghan marki,

mati ian inazir afeziaba fomıra an akaba batogha egha orazir puvati.”

¹⁶ Fomıra te Godın tiarım baregha, egha an gın zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumazamizir Moses inıgha Isipın ghuzıba. Merara arazir kam gamı.

¹⁷ Ezi God 40 plan azenibar ten aningaghe? A gumazamizir arazir kurabagh amizıba, me danganir gumazıba puvatızımın ariaghrezir gumazıba, merara, a men aningaghe.

¹⁸ God fomıra guizbangıra akar gavgavim akıra ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganıngi? Kar gumazamizir an akam barazir puvatızıba. A me baghıvıra mıgei.

¹⁹ Kamaghın e fo, gumazir kaba me nıghnızir gavgavim Godın ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godın aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godın gumazamizıba aghuvsazım inıam

¹ Datırıghın, God uaghan e inıgh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akırı. Ezi kamaghın ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuıgh egh danganir kamın aven mangıghan kogham.

² E Akar Aghuim baraki, mati fomıra Israelba a baraki. Egha Israelba me puram akam a baraki, egha nıghnızir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha akar aghuir me oraghızir kam, a men akurazir puvati.

³ Ezi e gumazamizir nıghnızir gavgavim Godın itim, an e ateghtıma e an aghuvsazir danganimin mangam.

A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira,

“Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven iziva na ko aghuvsazim inian kogham.’”

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kamın ingarizim, a nguazir kamın ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa.*

⁴ Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba sevenin dughiam migei, “Dughiar namba seven, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamın avughse.”

⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.”

⁶ E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumamazizir taba an aven mangam. Ezi gumamazizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi me aven ghuezir puvati.

⁷ Ezi gumazir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kamın gun mikemegha gifa. A ghaze,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki.”

Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighin,” egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar

a inabazir kam, gumamaziziba an aghuvsazir danganir kamın aven mangam.

⁸ Josua ti fomira aghuvsazim gumamazizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabaghan koghai.

⁹ Kamaghin amizi e fo, Godin gumamazizibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam.

¹⁰ E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim a givagha aghuvs, mati fomira God uan ingangarim a givaghava aghuvs, moghin.

¹¹ E kamaghin aghua, gumazitam uam akaba batozir arazimin gin mangam, me fomira amizi moghin, egh a uan aghuvsazir danganimin aven mangighan koghiva, egh arighiregham. Kamaghin ami e aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.

¹² Godin Akam an angamra ikia, egha a pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, egha a midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtizimin min, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghin oto, egha uaghan aghariba uari isasurazir naghin, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghin oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averibar aven itir ifongiabagh fogha da tuisisi.

¹³ Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuighrighiva egh Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

* **4:3:** (4:3) Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsazir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangira an avughsazir danganim, eghti gumamazizir nighnizir gavgavim an itibarama nguibar kamın aven mangan. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8 **4:8:** Lo 31:7, Jos 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4 **4:11:** Hi 3:12, 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11

**Iesus Godin Nguibamin
ikia, en Ofa Gamir
Gumazir Ekiabar
Dapanimin min ikia,
egha Akar Dikirizir
Gavgavir Igiamin abuir
gumazimin min iti**

(Sapta 4:14-10:38)

*Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar
Dapanim*

¹⁴ Ezi e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamın suiragh gavgavigham.

¹⁵ E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati.

¹⁶ Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atrivir dabirabimin boroghın mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangıtima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osımtızitam ikiti an apangkuvim en akuraghham.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, an en akura

¹ Ia nighnigh. Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, God vaghvaghera men adarazir tongin me amısefe. God men mav amısevezıma, a gumazamiziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba

isa God ganıdi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi.

² Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, a gumazir fofoziba puvatıgha pazav amiba, a men asughasusi.

³ Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi a gumazamizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangsi ofabar amu.

⁴ Ezi gumazitam Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ikiasa uabi uabi amıseveggha egha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabıra an diazıma a ingangarir kam ini. God fomıra Aronın diazi moghin.

⁵ Ezi tuavir kamra, Krais a uaghan kamaghin ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin otozir puvati. Puvati. God uabi ingangarir kam damuasa anemısefe. Egha God kamaghin a migei, "Ni nan Otarim; datirıghın, kının Afeziam."

⁶ Egha uan Akınafarımın aven itir akar ıgharazir mam, a ghaze, "Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekın min iki mamaghıra ikiam."

⁷ Ezi dughiar Iesus nguazımın itim, a pamtemın God ko mıgıa egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin ami a uabi uan ifongiam dikabıragha egha Godın apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dımdıam a barasi.*

⁸ Guızbangıra Iesus a Godın Otarim, egha a mızazım ini. Ezi tuavir kamra a Godın akamın gin zuir arazım an a gıfo.

⁹⁻¹⁰ Egha a uan ingangarir a

4:14: Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:4:** Kis 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 **5:6:** Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 * **5:7:** (5:7) Ezi Iesus Getsemanin azenımın ikia, egha osımtızir a batıvamım batoghasa God ko mıgei. Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46ın gan. Mıgırıgıar kabar God Iesus a ko mıgeir mıgırıgıaba baraki. Guızbangıra God Iesus ataghızı an areme, egha God ovevem ataghızı an an suirazir puvati. God a gamizi ua mozımın dikavizi, a ziar ekiam a ganıgha egha a gamizi an Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanımın oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11ın gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6
5:9-10: Hi 2:10, 5:6, 11:40

damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, "Ni Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimın ikiam, egh Melkisedekin mın ikiam." Ezi a gumazamizir an akam baragha egha an gin zuiba, a men akurvazir gumazimın oto. Egh a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir agharibar mın ikian kogham

¹¹ E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimın oto, ezi e miğirigiar aviriba akar kamın iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghın amizima, e akar kamın mingarim ia mikiman ibura.†

¹² Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghın ia gumazamizibar Godın akam men sure gamighai. Puvati, ian niğhniziba oteveghavira iti, kamaghın gumazir igharaziba, Godın akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba iniam firin, ia otem apavira iti.

¹³ Ezi tina otem apavira iti, a borir aghirimira iti. Egha an arazir aghuimın akar mingarim gifozir puvati.

¹⁴ Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighın me deravira fofoghava egha me niğhnizir dikiriaba iti.

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh Godın mizuamti, a deravira e damuam

¹⁻² E datirighın gumazir aruabar mın akaba baragh egh da bagh mangam, egh Kraisin adarazir miğirigiar faragha iniziba ataghraghham. E kamaghın damu,

mati kar dipenir akıniba dughiar aviribar da kunvira ikiam, egh e kamaghın damuvira iki dipenim okoreghan kogham. Kamaghın amizi, miğirigiar arazir oveghamiba ategh naviba igheghamiba ko, miğirigiar niğhnizir gavgavim Godın ikiamiba ko, rurir miğirigiaba ko dafariba gumazamizir ovegha ua dikavizibar miğirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti an akar kam zurara ikivira ikiamın miğirigiaba, e miğirigiar kaba da ateghti da ikiam.*

³ God en amamangatightima, e kamaghın damuam.

⁴⁻⁶ Gumazir maba, Godın angazangarimın aven ikegha egha akurvazir aghuarir Godın Nguibamın izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godın Duam inis. Egha Godın akam baregha fo, a bar dera. Egha Godın gavgavimın aven ghua deragha an gani, gavgavir kamnagh dughiar aghuir gin izamimın a misevegh azenimın otogham. Egh kamaghın amizir gumazim, akirim ragh God gasaragh man tuavitamın iziva navim uam agiraghham? Bar puvati. A kamaghın amua, mati a uan navir averiamın aven a Godın Otarim uam a isa ter ighuvim gafugha, a uam a gurazi gumaziba ua dibovibar a miğei. Kamaghın gumazir uan niğhnizir gavgaviba ataghragir kaba, me ua naviba giraghamın tuaviba puvati.

⁷ Amozim dughiar aviribar izava nguazimın aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvaghham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam.

⁸ Eghti ogheba ko ikarizir ataghatarir kuraba an ikiti, kam-

5:11: Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 † **5:11:** (5:11) Ni Hibru sapta 7in gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **6:1-2:** Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 * **6:1-2:** (6:1-2) Ezi rurir guar aviribagh isir arazimın akar kam, a Grighın akamın deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghın niğhnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim miğei puvati. A Judabar arazir me gin ghua ruasa Godın damazimın zuezir akam miğei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 **6:8:** Stt 3:17-18

aghin a nguazir kuram. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

⁹ Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kaba ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim.

¹⁰ God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham.

¹¹ E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamiba mizuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham.

¹² Ia amiraghamiraghan marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamira amirazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

¹³ God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira.

¹⁴ Egha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva ni damighti nin ovaviba bar avirasemegham.”

¹⁵ Abraham a mizuava zuamira amirazir pu, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

¹⁶ Gumazim gavgavim uan akam daningsi, a gumazir a gafirazimin

ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham.

¹⁷ God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkighan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira.

¹⁸ Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, koma Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkighan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin e gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam.

¹⁹ Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimin suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimin suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima a ghua me inir ekiam Godin Dipenimin gurazimin girakirangin ghua Bar Anogoroghezir Danganimin aven oto.

²⁰ Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Egha Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin otogha, egh a zurara ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

¹ Ia fo, Melkisedeghin kamnang, a Salemin nguibamin atrivim, egha

6:10: Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:12:** Hi 10:36 **6:13:** Stt 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9 **6:18:** Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 **6:19:** Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 † **6:20:** (6:20) Ezi azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazir ekiabar dapanim ingangarir ekiar mam iti. Ana asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangsi Godin Averpenimin Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangam. Danganir kam God uabi an aven iti. Ofan Ingangarimin Akinafarim 16 ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. Ezi datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Hibru 4:14 ko 8:2in gan.

a Godin Bar Pin Kozimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir pumuning ko pumuning ko misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha egha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam.

² Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10 plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamin mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.)

³ Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovengezir dughiam me aning osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.*

⁴ Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham, a bizir bar aghuir a midorozimin iniziba bar da tuirazi, pozir 10 plan otozi a pozir mam isa Melkisedek ganingi.

⁵ E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelin gumaziba, me uan biziba tuiraghiva pozir 10 plan otoghti Livain gumaziba pozitam me dam a iniam. Livaiba me uaghan Israelbar marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelba uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini.

⁶ Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuiragha 10 plan pozibar otozi a Melkisedek pozir mam a dam a ini. Egha Melkisedek, a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba

a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini.

⁷ E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti.

⁸ Ezi Livaiba me Israelin bizir akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inizim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam.

⁹ E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelin bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kamin uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi.

¹⁰ Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzimmin aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afra

¹¹ Fomira Israelin gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghtima Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmagh sua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiam. Egh Aronin min puvatigham.

¹² Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam.

7:3: Sng 110:4 * 7:3: (7:3) Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanim gami. 7:4: Stt 14:20 7:5: Nam 18:21 7:8: Hi 5:6, 6:20

13 Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim an gun mikemezim, a anabar igharazimin mav. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati.

14 Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamın adarazi mikemezir puvati.

15 Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira.

16 Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto; me nguazir kamın arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto.

17 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze,

“Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.

Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.”

18-19 Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghin amizi, God anegifa. Egha God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamın mangi Godin boroghira mangam.

20 Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimin otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amiseveghasa,

gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvati.

21 God uabi guizbangira mikemezima, tuavir kamın Iesus ofa gamir gumazimin oto. God kamaghin mikeme,

“Ekiam bar guizbangira mikemegha akar dikirizim gamua ghaze, ‘Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam,’ egh uan nighnizim giraghan kogham.”

22 Godin akar dikirizir kam kamaghin en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangira otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, egha Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

23 Fomira, gumazir avirim Godin ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghiri, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi.

24 Ezi Iesus angamra ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghin a Godin ofa gamir ingangarim gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an min ofa gamir gumazimin otoghan kogham.

25 An angamra ikia mamaghira ikia egha gumazamiziba bagha Godin azangsis. An ingangarimin tuavimin a me inigha Godin boroghira zui. Kamaghin, datirighin ko zurara, a men akurvagham.

26 Guizbangira, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam e bagha ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godin damazimin bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazamizibar saghon iti.

27 Fomira ofa gamir gumazir ekiabar dapanir igharaziba, me dughiabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Egha gin me gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghin amir puvati. Bar puvati. A dughiar bar vamiran, e bagha uan mikarzim isa ofan min God ganigha egha aremegha gifa.

28 E fo, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazir ekiabar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otarim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamin gin otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha a en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimin oto. Egh a iki mamaghira ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, a Godin Nguibamin iti

1 Ezi migirigiar e amizir kamnagh an mingarim kamakin, e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, a Godin Nguibamin ikia Godin atrivir dabirabimin agharir guvim gaperaghav iti.

2 Egha an Anogorogezir Danganimin ikia Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ingangarim a gami, danganir kam a guizbangira Godin Averpenim, dipenir gumaziba an ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

3 E fo, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me me amisefe. Kamaghin en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam.

4 Nguazir kamın ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin Iesus ti nguazimin ikiava egha ofa gamir gumazimin ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti.

5 Ezi me nguazimin ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimin nedazim ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Averpenimin ingarasava amima, God kamaghin a migei, "Ni Averpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia ganizir ababanimra, an gin mangiva deragh an ingar."

6 Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, ezi an ingangarim nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelbagh anigha akar mabar akiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuibar akiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi Iesus God ko gumazamizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi a Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam akar gavgavir dikirizir ghurim bar a gafira

7 Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai.

8 Egha God uan gumazamizibar arazir kuraba apigha kamaghin migei,

"Ki ian Ekiam, egha kamaghin ia migei.

Dughiar ki misevezim otoghti, ki Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingar egh Israel ko

- Judan gumamaziziba, me ko a damuam.
- ⁹ Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiar, ki fomira men ovaviba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangan kogham.
- Dughiar kamın, ki kantri Isipin me inigha deravira men akuava azenan ize.
- Ezi me ua nan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin zuir puvati. Ezi ki akirim ragha me gasara.
- ¹⁰ Ki ian Ekiam, egha kamaghın ia miği, gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghın mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar dar osiram.
- Egh ki men Godin ikitima me nan gumamazizibar ikiam.
- ¹¹ Me bar na gifogham, gumazir ziaba puvatiziba ko gumazir ziar ekiaba itiba. Kamaghın dughiar kamın, tav uan adarasi ko uan namakaba sure damuan kogh suam, 'Ni Ekiam gifogh.'
- ¹² Eghti ki men arazir kuraba gin amadagh, egh ua dagh nighnighan kogham."
- ¹³ Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun miğia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

9

Ofa gamir gumazir ekiabar dapaniba fomira asizibar ghuzibara ofabagh ami

¹ E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelbagh aniga Godin ziam fer araziba sara me ganingi.

Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam.

² Me Godin Averpenir mam ingarizima danganir pumuning iti. Averpenir kamın aven itir danganir me faragha aven mangamim, a lamın mam ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, "Anogoroghezir Danganim."

³ Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin girakirangin anegura. Ezi inir kamın girakirangin danganir igharazir mam uam uaghan iti, me kamagh a dibori, "Bar Anogoroghezir Danganim."

⁴ Ezi danganir kamın aven bizir maba iti, dara kara: Altan pauran aghuim dapongtima a mughuriar aghuim mangamim, me golin anevara, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Me Boksiar kam golin bar anevara. Egha Boksiamın aven me golin miner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suiragha aruir aghorim a gati, aghorir kam biam uam an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavir Osizirim itimning, me uaghan aning Boksiar kam gati.*

⁵ Ezi Boksiar kamın asuam, a danganir gumamazizibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aningın aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim gamua ghaze, God gumamaziziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham.

⁶ Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaba bar ofa gamir gumaziba Godin Averpenimin azenan itir danganimin aven ghua egha uan ingangaribagh ami.

8:10: Sek 8:8, Hi 10:16 **8:11:** Ais 54:13, Jo 6:45, 1 Jo 2:27 **8:12:** Ro 11:27, Hi 10:17 **9:1:** Kis 26:1-30 **9:2:** Kis 25:23-40, 26:1-30 **9:3:** Kis 26:31-33 **9:4:** Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 * **9:4:** (9:4) Daghem mana, kar God fomira Israelian gumamazizir nguazir kinimin aruizibagh aningizir daghem. (Ni Uam E Iniamin Akınafarim 16 ko Ighiabar Akınafarim 78:24in gan.)
9:5: Kis 25:18 **9:6:** Nam 18:2-6 **9:7:** Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27

⁷ Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganim, bar aven itir danganimin aven zui. An azenibar dughiar vabarama aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. A asizibar ghuzim inigha egha aven zui. Egha ghuzir kamın a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumamazir deragha nighnizir puvatizibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami.

⁸ Ezi kamaghın, Godın Duam arazir kamın bizir mam en aka, Godın Averpenimın azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangamim an en piri.†

⁹ Godın Averpenimın eghaghanir kam, a bizir datirighın e bativamibar ababanim gami. Averpenir kamın aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar mın God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godın ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghın fogh suam, me arazir kuraba puvati. Bar puvati.

¹⁰ Bizir Godın ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibara amuti me zueghamin arazimra. Da nivafizimın bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh anıngi, ezi me dar gin zui, eghti God gin bar moghira biziba akirighti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

¹¹ Ezi datirighın Krais otogha gıfa, egha bizir aghuir otivigha gıvazibar Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimın iti. An Averpenir aghuir kamın aven ghua e bagha ingari. Averpenir kam Averpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningın an

ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamın bizim puvati.

¹² Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimın aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isava ofa gamigha egha dughiar vamirama danganir kamın aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini.

¹³ E fo, gumamaziziba Godın damazimın mizeghtima, eghti ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimın ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimın sirim inigh, egh gumamazizibagh isın a kavkinam. Me kamaghın damighti, arazir kam Godın damazimın mizezir araziba batueghti gumamaziziba ua zuegham.

¹⁴ Ezi Kraisın ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamın osımtızitam an itir pu. Bar puvati. Godın Duar zurazurara itimın gavgavimın, a ofan mın uabi isa God ganıngi. Kamaghın amizi, an ghuzim en nivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamın aven itir arazir kuraba a gıvazıma, e kamaghın fo, e Godın damazimın bar zuegha iti. Kamaghın amizi, e ua arazir ghurir angamra itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godın zurara angamra itimın ingangarim damuam.

Kraisın ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gavgavim a ganıngi

¹⁵ Kraisın ghuzim e gamizıma e Godın damazimın bar zue. Egha an aremegha gumamazizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezimın dughiamın amiziba, da gin amada. Kamaghın, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganıga egha an abuir gumazimın iti. Kamaghın amizi, gumamazizir Godın

† **9:8:** Jo 14:6, Hi 10:19-20 † **9:8:** (9:8) Grighın akam deragha bizir kaba abıgha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:10:** Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18

dĩmdiam baregha an ġin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezirikimírirkam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

¹⁶ Gumazim nighnigh suam, a ġin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikírízir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikírízir Gavgavir kamín ġin mangi, egh afeziam a ġinabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha ġifa, egh me biziba bar an borimín tegham.

¹⁷ E fo, gumazir akam akírízir kam angamra ikivira ikitima, an Akar Dikírízir Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikírízir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham.

¹⁸ Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi me an ghuzim ingegha, egha tuavir kamra Akar Dikírízir Gavgavir faragha ikezim gamizima, a gavgafi.

¹⁹ Dughiar kamín, Moses faragha Godin akar gavgaviba bar, gumazamiziba bar dar gun me mikeme. Akar kaba, da Moses Osirízir Arazibar aven iti. Egha a ġin bulmakaun apuribar ghuzim ko memebar ghuzim inigha egha dipam sarama da ivere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha egha ghuzim gati. Ezi an anesigha egha temer agharir kamín ghuzir muziarim inigha egha akar gavgavimín itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me gisin akavamadi.

²⁰ Egha a kamaghin migei, “Kar ghuzir Akar Dikírízir Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikírízir Gavgavir kamín ġin mangi.”

²¹ Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godin Averpenim ko Godin ziam fer bizibagh isin akavamadi.

²² Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirízir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godin damazimín bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigha a ingeghan koghti, God gumazamizibar arazir kuraba ġin amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba ġin amangasa, uabira uabín ofa gami

²³ Ezi bizir Godin Averpenimín itir kaba, ada pura Godin Nguibamín itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuzibar isa a dagh amima da zuegha Godin damazimín zue. Eghti Godin Nguibamín itir guizin bizibar amightima ada zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragh.

²⁴ E fo, Krais gumaziba uan darfaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimín aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin Godin Dipenimín ababanim. Puvati. A guizbangira Godin Nguibamín aven ghu. Egha datirighin an e bagha God ko mikimasa, Godin damazimín tughav ikia en akurvasi.

²⁵ E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimín aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godin Nguibamín ghugha egha ofan mín uabi uabi isa God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati.

²⁶ A dughiar aviribar kamaghin damuvira iki, egh a dughiar aviribar mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kam ingarizi iza datirikin. Kamaghin puvati. Datirighin dughiar abuananamín dughiam, Krais dughiar bar vamiran nguazimín ize, egha gumazamizibar

arazir kuraba ġin amangasa ofan min uabira uabi isa God ganingi.

²⁷ Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh ġin Godin kotiamin otivam.

²⁸ Kamaghira, Kraiss gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme. Egh ġin a dughiar namba 2in ua izam, egh dughiar kamın an arazir kuraba ġin amangsi izan kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me iniam.

10

Ofan fomira me amiba, da arazir kuraba da ġin amadir puvati

¹ Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir ġin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin amizi e fo, gumamazir Godin boroghin zuiba, Moses Osirizir Arazibar ġin mangi ofan kabar amigh, eghti ofan kaba me akirighti me deraghviram otoghan kogham. Puvati.

² Ezi ofan kamaghin garim gumamazibagh amizi me bar zuegha, egha me uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, egha me uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti.

³ Ezi puvati. Zurara azeniba bar asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi.

⁴ Bizir kamın mingarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba ġin amadaghan kogham. Bar puvati.

⁵ Ezi bizir kam bagha, Kraiss nguazir kamın izasava amir

dughiamin a kamaghin Godin migia ghaze,

“Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba, ni bizir kabagh ifongezir puvatiġha da inian aghua.

Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari.

⁶ Asizir me tuazi bar isiziba, ko arazir kuraba ġin amadir ofaba, da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.

⁷ Ezi ki kamaghin migei, ‘God, kira kara. Fomira Moses nan gun Akinafarimin aven osirizir moghin.

Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin ġin mangasava ami.’ ”

⁸ A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin migei, “Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, asizir altan tuezid da bar isiziba ko, arazir kuraba ġin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatiġha da inian aghua.”

⁹ Egha a ġin kamaghin migei, “God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin ġin mangasava ami.” Kamaghin amizima God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatiġhava, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari.

¹⁰ Kraiss Iesus a Godin ifongiamin ġin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kamın an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumamazibar otifi.

Kraissin ofa, a guizbangira arazir kuraba ġin amangam

¹¹ Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami.

9:27: Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13 9:28: Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 10:1: Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4 10:3: Wkp 16:21, Hi 9:7 10:4: Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 10:5: Ais 1:11, Amo 5:21-22 10:10: Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12 10:11: Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4

Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadir puvati.

¹² Ezi Kraiss arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamın gavgavim ikivira iki ingar mangvira ikiam. A kamaghın amigha gıvagha, egha a Godın agharir guvimın amadaghan aperaghav ikia mamaghıra iti.

¹³ Egha a, God an apaniba isi an apengan darıghamin dughiam, mızua iti.

¹⁴ An ofan vamira gamua egha tuavir kamın gumazamizir Godın damazimın zueziba, a me akırizi me bar deravıram otogha, egh iki mamaghıra ikiam.

¹⁵ Ezi Godın Duam uaghan bizir kam gun e mikeme. A faragha ghaze,

¹⁶ “Ekiam kamaghın mıgıa ghaze, ‘Gın izamin dughiam otoghti, ki me ko Akar Dıkırızir Gavgavim damighti, eghti a kamaghın mangam.

Ki uan araziba isıva men navir averiabar atıgh, egh da men nıghnızibar da osiram.’

¹⁷ Egha gin a ua ghaze, ‘Ki men arazir kuraba gin amadagh egh ua dagh nıghnıghan kogham.’ ”

¹⁸ E kamaghın ganıgha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghın ua arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingan-gariba puvati.

E guızbangıra nıghnızir gavgavim ikıva egh Godın boroghıra mangam

¹⁹ Kamaghın amızı, nan adarasi, İesusın ghuzim en arazir kuraba da gin amadagha gıfa. Egh tuavir kamın

e Bar Anogoroghezir Danganımın aven mangı egh atiatingan kogham.

²⁰ İesus aremegha egha ua angamra iti, egha kamaghıra e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghıra itim. A tuavir kamın inir ekiar kamın girakırangın ghua danganir kamın aven ghu, inir kam a danganir kamın tiar akamın min guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzimın ovevemra. Eghti e tuavir kamın danganir kamın aven mangam.*

²¹ E Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim iti, ezi a Godın gumazamiziba bar men gara me gatıfa.

²² A uan ghuzim isa en navir ave-riaba kavkınıgha dar akırizi, e kamaghın fo, e arazir kuraba puvatıgha Godın damazimın bar zue. Egha a dipar bar dıkırıamın en mikarzıba rue. Kamaghın amızıma e ifavarir arazir en navir averiabar itıba e bar da ateghıva, egh okam nıghnıghan koghıva nıghnızir gavgavim Godın iki, egh an boroghın mangam.

²³ E fo, bizir God ingarasa akam akırızıba, a bar guızbangıra dar ingaram. Kamaghın amızı, e uan nıghnızir gavgavıbar gun mıgıa ghaze, bizir aghuir e fogha inıamıba bagha muza iti. Egh e uan nıghnızir gavgavımın suiragh bar gavgavıgham.

²⁴ E vaghvagh Godın gumazamizir ıgharazıbagh nıghnıghıva egh me damutı men navıba dıkav, egh me ıgharazıgh ifuegh arazir aghuıbar me damuam.

²⁵ Ezi e Godın gumazamizıba, e uari akuvir arazim ataghraghan kogham, mati gumazir maba ami moghın. Kamaghın markı. E fo, Dughiar Ekiam Gumazamizıba Tuisıghamım,

10:12: Kl 3:1, Hi 1:3 **10:13:** Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:16:** Jer 31:33, Hi 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:19:** Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi

9:3, 9:8 * **10:20:** (10:20) Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganım. Fomıra Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanımra danganir kamın an an aven zui. Ezi datırıghın İesus amızir inganarımın, e bar moghıra Godın boroghın mangam. Kamaghın amızı me İesusın mikarzim abıghızı

a ter ıghuvımın ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganımın itim tongıra bighiaghrıgha akuar pumuning oto. Nı Mak 15:38ın gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi

3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14

a roghira izasava ami. Kamaghin ami, e vaghvagh pamtem ingariva, egh igharaz darazir akuravagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

²⁶ Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin tuavir igharaziba pu. Puvati.

²⁷ Ezi bizir e damuamir mam kamaghin iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin apanibar isiva egh me gasighasigham.

²⁸ E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuagh, eghti gumazir 2 pla o 3 pla an ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh.

²⁹ Ia manmaghin gumazir akirim raga Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimin ivezir kuram, bar a gafiragham. Kraisin ghuzim Akar Dikrizir Gavgavir Igiam gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimin oto. Egha datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi.

³⁰ Ezi e fo, God kamaghin mikeme, "Arazir kuraba ikarvaghamin ingan garim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam." Egha ua kamaghin migei, "Ekiam uabi uan gumazimizibar araziba tuisigham."

³¹ Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangira an atiatigham.

E nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham

³² Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamin me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati.

³³ Ezi dughiar maba me gumazimizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti.

³⁴ Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuvigha egha deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuzim, ia pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.

³⁵ Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, egh ia uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh egh bizir kinimin min pura a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam.

³⁶ Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, egh ia tuivigh gavgafigh iki.

³⁷ Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

"Dughiar bar oveghevezimin gumazir izamim, a izam.

A bar zuamira izegham.

10:26: Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:27:** Ais 26:11, Hi 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:31:** Lu 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9

³⁸ Ezi nan damazimın derazir gumaz-
iba, me nighnizir gavgavim
nan iki,
kamaghın me angamra ikivira
ikiam.

Eghti men tav uan nighnizir gav-
gavim ategh akirim ragh
na gasaraghti,
eghti ki a gakueghan kogham.”

³⁹ Ezi eia, e gumazamizir akirim
ragh God gasaragh ovengamiba pu.
Bar puvati. E nighnizir gavgavim
Godın iki egh ikirimirir aghuarir zu-
rara itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godın ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11-13)

Nighnizir gavgavimın mingarim

¹ Nighnizir gavgavimın arazim
a kamakın. E guizbangira ka-
maghın fo, bizir aghuir God e
daningasa mikemezi e dav zuai itiba,
e guizbangira da iniam. Egha e bar
fo, bizir en damaziba ganizir pu-
vatiziba, da guizbangira gın otivam.

² Gumazir fomira itiba, me
nighnizir gavgavim Godın iti, ezi God
me gakuegha, egha gumazir aghuiba
me garisi.

³ E nighnizir gavgavim ikia, egha
e fo, God uan akamın overiam ko
nguazim ingarizi da otifi. Ezi ka-
maghın, e garir biziba, God bizir e
ganighan koghamimın, bar dar in-
gari.

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godın iti

⁴ Abel nighnizir gavgavim Godın
ikia, egha bizir kam bagha God bagha
ofa gami. An ofa Godın damazim bar
deragha, egha Kenın ofa gafira. Abel
nighnizir gavgavim Godın iti, ezi bizir
kam bagha God Abelın bizir aghuir
an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir

kam kamaghın en aka, God a miğia
ghaze, a gumazir aghuim. Abel an
aremegha gifa. Ezi an nighnizir gav-
gavir kamın a datirighın akamın gun
e miğiavira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan nighnizir gav-
gavim Godın iti. Ezi bizir kam bagha
God a inigha uan Nguibamın ghua-
vanabozi an aremezir puvati. Ezi
gumaziba a buria, egha me an apizir
pu. Puvati, God a inigha ghuavan-
abo. Godın Akinafarim ghaze, God
tighar Enok iniamın dughiamın, an
araziba bar Godın damazimın derazi
an a bagha bar akonge.

⁶ Ezi gumazir nighnizir gav-
gavim Godın itir puvatizim, a
Godın ifongiamın gın mangan
koghti an a bagh bar akongeghan
kogham. Guizbangira, gumazir
Godın boroghira mangasava amim,
a nighnizir gavgavim kamaghın iki,
God a iti. Egh a nighnizir gavgavim
kamaghın iki, God deravira gumaza-
mizir a buribagh ami.

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira
nighnizir gavgavim Godın iti. Ezi God
bizir gın otivamibar gun a mikeme.
Kar bizir Noa tighar ganamiba.
Egha a nighnizir gavgavim Godın
akamın ikia, egha bizir kam bagha
a kurir mamın ingari. Egha uan
amuiroghboriba ko, me kurimın
aven ghuzi bizitam me gasighasizir
pu, ezi me deravira iti. Ezi Noan
nighnizir gavgavir kam, a nguazimın
itir gumazamizir igharaziba bar,
men arazir kuraba da aghurigha
azenim gati. Noa nighnizir gavgavim
Godın itima, God bizir kamın a miğia
ghaze, a nan damazimın bar gumazir
aghuim. Ezi God bar gumazir
nighnizir gavgavim an itiba, a bar
kamaghın me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gav- gavim Godın iti

⁸ Ezi uaghan Abraham nighnizir
gavgavim Godın iti. Egha bizir kam

10:38: Ro 1:17, Ga 3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7
11:3: Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12 **11:5:** Stt 5:21-24
11:7: Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20 **11:8:** Stt 12:1-5, Ap 7:2-4

bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui.

⁹ A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamın apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimin gumazim. An Averpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan averpenibagh aperaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anekiri.

¹⁰ Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia egha nguibar ekiar gavgavigha itir kamın ganasa egha muza iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha egha a uabi an ingari.*

¹¹ Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, "God na migia ghaze, 'Ni boritam batam,' egh akam akiri. Ki fo, God guizbangira mikeme."

¹² Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha a ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir

God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, "E nguazir kamın ikia, mati kantrin igharazimin gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamın iti."

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam.

¹⁵ Egha me nguazir me ategha izezir kamra ginighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai.

¹⁶ Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha egha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamira. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, "Ni en God." Ezi, God men akar mikemezir kamın aghumsighizir puvati.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, "Aisakin aven, nin ovavir boriba otivam." Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gavgavim tuisighamimin, a kamaghin Abraham migei, "Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh." Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami.

¹⁹ Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uan a damighti a ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozimın a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

11:9: Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:10:** Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10

* **11:10:** (11:10) Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh.

11:11: Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19

11:13: Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20,

Hi 13:14 **11:17-18:** Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:19:** Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29,

27:39-40

20 Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso akam akira ghaze, God gin izamin dughiamin, deravira gua damuam.

21 Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

22 Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelba gin kantri Isip ategh egh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

23 Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi aning iakinir 3 plan a modo.

24 Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, a me kamaghin a diponan aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati.

25 A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumazamiziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge.

26 A ghaze, a Krai, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba

ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tughavavira.†

27 Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamın atiatir puvati. Guizbangira, e gumaziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha bar gavgavigha a ghu.

28 Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirsi, a Israelba akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar dar aghefegh. Dughiar kamın Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamın God Israelbagh Itazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

29 Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

30 Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7 plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

31 Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha a gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumazamizir an

11:21: Stt 47:31-48:20 11:22: Stt 50:24-25, Kis 13:19 11:23: Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20 11:24: Kis 2:10-12 11:26: Hi 10:34-35, 13:13 † 11:26: (11:26) Migirigiar otevir kam, "Krais," an mingarim kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumazamiziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha God ingangarim damu, egh Israelbar akurvagh, God gumazamizir kaba me amisevezi, me Kraisin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Krai Iesus otozir puvati. Ezi Moses amizir ingangarim kam, mati a Kraisin ziamrama aghumsizim ini. 11:27: Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 11:28: Kis 12:21-30 11:29: Kis 14:21-31 11:30: Jos 6:12-21 11:31: Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25

akam batogheziba misoghezi, a me ko aremezir puvati.

³² Ki nighnizir gavgavim in eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gidion ko Barak ko Samson ko Jepta ko Devit ko Samuel, ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanim in mikimamin dughiaba puvati.

³³ Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me kantrin igharaziba ko misogha egha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me Laionbar akaba dikumi.

³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me me misoghasa amuava avenge, me men ara ghue. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim isi. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, egha igharaz darazir modorozir gumaziba gintigha me misogha me abini.

³⁵ Ezi gumazir aremezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, egha men mikarzibagh asighasigha ghuav itima, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghtima me me ateghti me mangam. Ezi me men apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozim in dikavigh egh me ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kam in ikirimirim bar a gafiragham. Kamagh in amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire.

³⁶ Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha egha senbar me ikia, me isa kalabus in me ariki.

³⁷ Apaniba dagiabar marazigh inifi. Egha maba, apaniba soba

inigha egha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsip in iniba ko memen iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami.

³⁸ Nighnizir gavgavim in itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kam in gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, egha men ikufi. Kamagh in amizi me tintinbar ghua, gumaziba puvatizir danganibar ko mighsiaba puram arua, egha dagiar toriba ko nguazim in aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazim in da ini. Egha me nguazim in itir dughiam in, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati.

⁴⁰ Me tizim bagha da inizir pu? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamagh in nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan, an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

E Iesus in ganiva egh nighnizir gavgavim in an ikiam

¹ Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariam in min e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavim in arazim en akakasi. Kamagh in amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiraziba sara, e bar ada ataghragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir

11:32: Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:33:** Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9 **11:40:** Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1

ekiar God e bagha atizir kamın ivemaram.

² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimın mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghvıram otogham. Iesus fo, a bar deravıra Godın akamın gin mangi egh a gin bar deravıra ikıva bar akuegh mamaghıra ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha egha gavgavigha ikia egha osımtıziba atera ter ighuvimın ovenge. Gumazamiziba kamaghın nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimın ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsızir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsızim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datırighın a Godın agharir guvimın atrivir dabirabimın aperaghav iti.

God e akırmıghasa egha osımtıziba e ganıdi

³ Ia bar deraghvıra Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomıra bar puvırama Iesusın apanim gami. Ezi a bar tughavı gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavıghsı amırvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghraghan marki.

⁴ Guızbangıra, ia arazir kuram abinasava mıdorozim gami, ezi mıdorozir kamın ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati.

⁵⁻⁶ Ia ti God ian naviba gavgavim dar anıngasa ia ganıngızir mıgırıgıaba da bakınıghnıghız, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze,

“Nan boriba, ia fo, Ekiam gumazir a ifongeziba a me akırmısi.

Egh a gumazitam inıgh egh uan borimın mın a dıponıva, egh uaghan a fozorogham.

Kamaghın, Ekiam nı akırsı bizitam nı damıghtıma,

eghti nı kamaghın nıghnıghan marki, kar pura bizim.

Egh uaghan osıman marki.”

⁷ Ia tuıvıgh gavgavıgh, egh Godın amamangatıghtı a ia akırmıgh. Osımtızim ia batoghti ia kamaghın fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam anekırmızir pu? Puvati.

⁸ God uan boriba bar da akırmısi. Eghti a ia akırmıghan koghti, ia datırıghın fogh, ia guızbangrama an boriba puvati. Ia pura tuavimın otıvizir boriba.

⁹ Ia bizir kam ginighnıgh, en afeziar nguazimın itıba, e akırmızima e men ziaba fe. Kamaghın en duabar Afeziam, e bar guızbangıra an apengan ikıva egh angamra ikıvıra ikiam.

¹⁰ En afeziar nguazimın itıba, dughiar bar otevíbar me ifongezı moghın en arazıba akırmısi. Ezi God kamaghın nıghnısi, e guızın an damazimın zueghavıra itir arazimra inıgh an mıraram otogham. Kamaghın a en akırvaghasa, e akırmısi.

¹¹ Afeziam e akırmıghasa osımtızim e ganıngı, ezi e ghaze, osımtızir kam bar e itarazıma e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averıaba bar oseme. Eghti an e akırmıgh gıvaghtıma, an dagher aghuir en otıvamıbara kara: e Godın damazimın arazir aghuıbara amuam, eghti en navir averıaba amıragh ikiam.

E tuıvıgh gavgavıghsı agharıba kınkınam

¹² Eghti ian agharıba gavgavıba puvatıgh egh pura guıghıv ikıtıma, ia da feghıva egh ingangarım damu. Eghti ian suem aremegh pura ikıtı,

¹³ eghti ia a feghıva tuavir aghuımın daruvıra ikı. Ia kamaghın damıghtı ian sueba bar ikuvıghan kogham. Puvati. Ada ua deragham.

¹⁴ Ia, gumazamizıba bar me ko, dabırabır aghuım damuva, navir amırizimın arazım baghıva

mighivira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningsi, egh Godin damazimin zuezir arazim bagh mighivira ingar. Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganam kogham.

¹⁵ Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkurvir kam ateghan kogham. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan kogham.

¹⁶ Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizir arazimin min, God akirim ragh a gasaraghan marki. A uan afeziam Aisakin otarir ivariamra, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, egha dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati.

¹⁷ Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalem in otogha gifa

¹⁸ Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israelba fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko

¹⁹ sigham in ararem baragha egha gumazir mam in tiarim barasi. Gumazamiziba tiarir kam baragha egha bar atiatigha kamagh in Moses migei, "E uam oraghan aghua."

²⁰ Ia fo, God akar gavgavim me ganingizi ezi me bar an atiatigha

baraghan aghua. Akar kam kamagh in migei, "Gumazitam o asizitam mighsiar kam in mangi puram an suiragham, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh."

²¹ Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze, "Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi."

²² Ia bizir kamagh in garitamin otozir pu. Puvati. Ia Saion in Mighsiam ko God in zurara itimin nguibar ekiam in otogha gifa, kar Jerusalem in nguibar God in Nguibamin itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvagha bar akuegha iti.

²³ Ia God in borir ivariabar iviriar ekiam batogha gifa, kar God in Nguibamin itir Akinafarimin ziaba osirigha givazi darasi. Ia God in kam batogha gifa, a gumazamiziba bar araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir fomira God in damazimin deragha egha aremegha, egha bar deraviram otiviziba, ia men duaba batifi.*

²⁴ Ia Iesusra bato, abuir gumazir God ko en tigh in itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igham gami. Egha ia Iesus in ghuzim in otifi, a fomira akar gavgavir dikirizir igiar kam gavgavim a daningasa akavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, egha fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin amir pu. Puvati. Iesus in ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzim in akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵ Kamagh in, ia deragh gan, egh ia uan kuaribav konegh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir

12:15: Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12
12:16: Stt 25:29-34
12:17: Stt 27:30-40
12:18: Ro 6:14, 2 Ti 1:7
12:20: Kis 19:12-13
12:21: Kis 19:16, Lo 9:19
12:22: Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10
12:23: Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4
 * **12:23:** (12:23) E fo, Iesus, a God in borir ivariam. Ni Hibru 1:6 in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim, dughiar aviribar kamagh in migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15 in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziam in bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16 in gan. Akinafarir kam osirizir gumazim kamagh in migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumazamizibar aningasa egha me dibora ghaze, "Me God in borir ivariaba." **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2
12:25: Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29

kamın God akar gavgavim gumazamizibagh anıngi. Ezıma me an akam baraghan aghua, egha gın me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. Egha God datırıghın uan Nguibamın ikia egha akar bar gavgavim e ganıngi. E akırım ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramın ivezir kuram gitavıragh, o? Bar puvati.

²⁶ Fomıra itir dughiamın, Godın akam nguazim gamizıma mikimkızim an otos. Ezi datırıghın a kamaghın akar dikırızim e ganıgha ghaze, “Ki ua nguazim damıghtı mikimkızim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam vırara kamaghıra anıng damıgham.”

²⁷ God dughıatam uam a damuasa mikeme, kamaghın e fo, God nguazim ko overiam damutı mikimkızim anıng batoghtıma anıng akongtıma, bizir a ingarızıba ua ikian kogham. Eghti bizir akongıva gıvaghan koghamıba, darara ikıvıra ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Atıvamin Danganır e inızir kam, an akongan kogham. Kamagh amızı e danganır kam bagh an minabagh. E fo, en God matı avır puvıra bizibagh asıghasızim. Kamaghın ami, e an atıatingıva an apengan iki, egh an minabagh a uabı ifongezir arazımın gın mangı an zıam fam.

13

E vaghvagh ıgharaz darazıgh ifuegham

¹ Ia Kraısın adarasi, ia vaghvagh uarıgh ifongegh mamaghıra iki, matı ia uan adarazıgh ifongezı moghın.

² Ia nıghnıghıva, egh nguıbar ıgharazımın gumazıba ian bıghan izamin dughiamın, ia me inıgh uan dipenıbar mangı. Ia fo, fomıra gumazamızir maba ghaze, me gumazir

kınıba isa uan dipenıbar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inıgha ızır kaba, me enselba. Me ghaze, me guızın gumazıbar gari, ezi puvati, me enselbara gari.

³ Ia Godın gumazamızir kalabusın itıbagh nıghnıgh, matı ia me ko kalabusın itı. Egh ia uaghan gumazir men apanıba paza me gamızıbagh nıghnıgh. Ia fo, ia nguazir kamın ikıavıra itı, ezi apanıba uaghan tı arazir kamra ia damuam.

⁴ Ia bar kamaghın fogh, gumazim ko amızim uanıng ikia poroghamımning otozir arazim, a bizir bar aghuım, egha Godın damazımın dera. Ezi ia poroghamıba bar deravıra uan arazıbar gan. Eghti God gın ivezir kuram isi, gumazamızir uarı bakıava akııba ko afıar arazıbagh amır gumazamızıba, me danıngam.

⁵ Ia dagıar avırıba ikııı ifueghan markı. Ezi ia kamaghın nıghnıgh, bizir ia suıragha gıvazım, a ian tughtızir puvati. Ia fo, God kamaghın e mikemegha gıfa,

“Ki ia ateghti bizıtam paza ia damuan kogham. Bar puvati.

Guızbangıra, ki ia ateghan kogham.”

⁶ Kamaghın amızı, e gavgavım uan navıbar anıng egh mikım suam,

“Ekıam nan akırvazir gumazım, eghti ki atıatıghan kogham.

Gumazıba bizıtamın na damıghan kogham.”

E İesusın gın mangııı aghumsıghan kogham

⁷ Ia uan sıosın gumazir apanıbagh nıghnıgh, me fomıra Godın akamın gun ia mikeme. Ia men arazir aghııba ko men ovevem gınıghnıgh.

12:26: Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:27:** Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **13:1:** Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:6:** Sng 118:6
13:7: 1 Ko 4:16, Hi 6:12

Egh men nighnizir gavgavimın arazim, ia uaghan an gin mangi.

⁸ Krais Iesusın arazim a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam.

⁹ Ia akar aghuimın min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, eghti ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghraghan marki. Kamaghin deragh, e Godin apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar aningam. Ezi dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Ezi arazir kam gumamazibar darorimın akurvazir puvatı.

¹⁰ Ezi e Godin ofa gamir danganir mam iti. Ezi Judabar Averpenimın aven ofa gamizir gumaziba, God me anogoroghezima, me ofa gamir danganir kamın dagheba aman kogham.

¹¹ Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, an asizibar ghuzim inigha Bar Anogoroghezir Danganir kamın aven ghua, egha arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha gumamaziziba itir naghin azenan ghua saghon a da tuezı da migiri.

¹² Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamın azenan mızazim ini. A ghaze, a uan ghuzimın gumamazibar amighti me Godin damazimın zuegh egh Godin gumamazibar otivigham, kamaghin an areme.*

¹³ Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamın azenan mangıva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a

iniam.†

¹⁴ E fo, nguazir kamın e nguibar zurara ikia ititam itir puvatı. Egha e nguibar gin otivamim bagha mızuai.

¹⁵ Kamaghin, e Iesusın ingangarimın tuavimın, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akar toriba zurara an ziam fı suam, an en Ekiam.

¹⁶ Egh ia arazir aghuibar gumamazibar amu. Egh me bizir taba oteveghti ia bizir taba men akurvaghı me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan marki.

God e damuti e deravira ikiam

¹⁷ Ian gumazir dapaniba ian akurvasa egha zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia kamaghin damuti, eghti me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtızim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham.

¹⁸ Ia e baghıva God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiabar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtıziba Godin damazimın puvatı.

¹⁹ Ki mighira ia gakaghorı, ia na bagh God ko mikim suam, a nan

13:8: Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58

* **13:12:** (13:12) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumamaziziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumamazibar arazir kuraba gin amangsi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Wok Pris 6:24 ko 24:30 ko 16:27in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7, 14in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14

† **13:13:** (13:13) Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimın gin mangasa. (Ni ves 9in gan.) Ezi gumazir Hibrun akınafarim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darazi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimın zuegham. Puvatı. Iesusın ingangarimrama me zuegha gıfa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, egh anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:16:** Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3

akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.

²⁰ Ki ia bagha God ko miġei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevemın a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan mın aremegha uan ghuzimın Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingizima, eghti a iki mamaghira ikiam.

²¹ Ezi ki ia bagha Godin kam ko miġia kamaghın azangsisı, a ian akuragh gavgavim ia danıngti, ia arazir aghuiba bar dar amu, egh an ifongiamın ġın mangam. Eghti Krais Iesusın ingangarımın tuavımın, a en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a danıng mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghın, ia nimira iki, egh akar ki ia naviba gavgaviba a dar aningasa osirizir kam, ia deravıram a baragh.

²³ Ki kamaghın ia mikımasa ifonge, me kalabusın en aveghbuam Timoti fıri, ezi a ua kalabusın itir puvati. Egh a zuamira na bagh izegh, egh ga uaghara mangı ian ganam.

²⁴ Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikım suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisın adarasi uaghan akam ia bagha anemadagha ghaze, God deraghvira ia damu.

²⁵ Ki kamaghın God ko miġia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Jems Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Jemsin Akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems Godin gumamaziriba arazir aghuibar gin mangasa, egha men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumamazibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itim, a pura ikian kogham. Puvati. An arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin men akagham, a nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavigha egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

¹ Ki Jems, ki God ko Ekiam Kraiss Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12 plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumamazir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar iti. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

²⁻³ Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater mangvira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh.

⁴ Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitam in oteveghan kogham.

Puvati. Ian araziba bar deraghiva, egh ia Godin arazibar aghung mangi gumamazir aruabar min otogham.

Gumazim nighnizir aghuibar otevegh, a God ko mikim

⁵ Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumaziba bar me ganidi, an atarir puvati. Kar Godin bizibar anogorozir puvatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge.

⁶ Eghti gumazim God ko mikimiva, a nighnizir gavgavim iki, a nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na danigam, o puvatigham?" E fo, gumazim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi.

⁷ Gumazir kam kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigam. Puvati.

⁸ Gumazir kam nighnizim bar tuiraghrizi, an arazir an amiba, da tuavir vamiran itir puvati.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

⁹ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazim, onganarazibagh amua iti, a Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, a bar akuegh iki.

¹⁰ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazim, bizir aviriba iti, a fo, God gin a dikabiraghti an akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, a uaghan bar akuegh iki.

¹¹ E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazir bizir aviriba itim, a uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1
1:5: 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15
1:6: Mk 11:24, 1 Ti 2:8
1:8: Je 4:8
1:9: Je 2:5
1:10: Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17
1:12: Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10

* **1:1:** (1:1) 12 plan Israelin anabar kaba, da Godin gumamazir nguazir kam nighnizim bar an tibar ababanim gami.

¹² Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

¹³ Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham.

¹⁴ Ezi en navir kuraba vaghvaghera arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghori.

¹⁵ Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati borimin min a bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto.

¹⁶ Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki.

¹⁷ Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghrarizir puvati. A bizitam in nedazim in min aruem a gisirazi an otevegha ruarazir puvati. A kamaghira iti.

¹⁸ God kamagh sua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar dar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiam in gin ghuava en Afeziam in oto, a uan guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim

1:14: Ro 7:7-10 **1:15:** Sng 7:14, Ro 5:19-21

1:18: Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4

15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1

1:22: Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7

1:25: Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12

1:26: Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10

guizbangira Godin ikiva, e uaghan arazir aghuibar amuam

(Sapta 1:19-5:6)

E akar aghuim baragh, egh uaghan an gin mangam

¹⁹ Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuariba arigh akaba baragh, egh ia zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki.

²⁰ E fo, atarir gumazim, Godin damazim in arazir aghuibagh amima da otivir puvati.

²¹ Kamaghin amizi ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh akar God ian navir averiam in dikarazim inigh. Eghti akar kam ian akuragham.

²² Egh akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinim in damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari.

²³ Gumazitam pura Godin akam baregh, egh an gin zuir puvati, a mati gumazim ganganim in uan guamin gari.

²⁴ Egha a deravira uan guamin ganigha, egha ua ghugha okinighniki, an guam manmaghira gari.

²⁵ Ezi Godin akar bar deravira itim e gamima e firiaghiri. Eghti gumazitam deravira akar kam ginighnigh, egh pura akam baragh zuamira okinighinighan kogh, egh bar an akamin gin mangiti, gumazir kam, God an ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.

²⁶ Ezi gumazitam kamaghin nighnigh suam, "Ki Godin gumazir bar aghuim, egha guizbangira an ziam fe," egha migirigiar aghuibar uan mizemin dav geir puvati, kamaghin a uabira uabi gifari. Ezi

1:17: Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7

1:20: Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:21:** 1 Ko

15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14

kamaghin an nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim.

²⁷ Guizbangin nighnizir gavgavir God Afeziamin damazimin deragha osimtiziba puvatizim, a kamakin: E borir ameboghfeziaba ovengezibar akurvaghiva, amizir odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, egh men osimtiziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam, eghti nguazir kamın araziba e damuti e Godin damazimin mizeghan kogham.

2

E arazir amir vamiran, bar gumazibar amuam

¹ Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Kraiss Iesusin iti, a bizir aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazir ziaba itiba deravira me damu egh gumazir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me damu.

² Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, egh God ko migeir dipenimin aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimin aven mangam,

³ eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, "Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh," egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghin a mikim suam, "Ni munagh tugh," o "Ni nan dargimning boroghin magh vazim daperagh,"

⁴ ia arazir kam kamaghin a gami. Mati ia uan nighnizibar aven igharazi darazi abigha men araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumazibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar

min otivigha nighnizir bar kurabar gumaziba tuisisi.

⁵ Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazibar damazibar itir gumazir onganaraziba, gumazir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimin arazimin iti. A fomira gumazamizir bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghin a gumazir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.

⁶ Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvagh kotibabar zui? Kar gumazir dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami.

⁷ Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagi ar aviriba itir gumazir kabara.

⁸ God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekiam mam e ganiga ghaze, "Ni uabi uabi gifongezim moghin, ni igharaz darazigh ifongegh." Egh ia akar kam guizbangira a baragh an gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim damuam.

⁹ Ezi ia arazir aghuim gumazir mam gamua egha igharazim akirim a gasara, kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvati.

¹⁰ Eghti gumazitam Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin an arazir kuram gami. A mati gumazir Moses Osirizir Araziba bar da bighizim.

¹¹ E fo, God kamaghin migei, "Ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki." Egha a uaghan kamaghin migei, "Ia gumazibav soghtima me arimighiran marki." Eghti ia

1:27: Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18 **2:1:** Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34, Je 2:9 **2:5:** Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2 Ti 4:8 **2:6:** Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6
2:8: Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:9:** Lo 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10
2:11: Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9

poroghamiba uari bakeir arazim damuan koghiva, egh ia gumazir mam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir gumazibar otifi.

¹² Ia fo, Godin arazim en arazir kuramin gavgavim a givagham, eghiva e damuti e firighrigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumazir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu.

¹³ E fo, gumazitam igharaz darazir apangkuvir puvati, eghti God kotiamin a tuisighamin dughiamin God uaghan an apangkuvighan kogham. Ezi gumazim igharaz darazir apangkufi, Godin kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

¹⁴ Nan adarasi, gumazitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. Kamaghin nighnizir gavgavir kam an akuragham, o puvati? Bar puvati.

¹⁵ Ezi Kraisin adarazir aveghbutam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati,

¹⁶ eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam.

¹⁷ Ezi nighnizir gavgavimin arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti.

¹⁸ Tav kamaghin mikimam, “Gumazir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumazir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.”

¹⁹ Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

²⁰ Ni gumazir onganim! Ni nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin nin nighnizir gavgavim a pura bizim. Ni ti akar kamın mingarim gifoghasa, o? Ia oragh.

²¹ Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir danganimin anetigha egha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamın God an arazimin ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera.

²² Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi.

²³ Godin Akinafarim kamaghin migei, “Abraham, a nighnizir gavgavim Godin itima, God an ganigha a dibora ghaze, a nan damazimin derazir gumazim.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar kamın mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto.

²⁴ Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimin derazim” a diborir puvati. Bar puvati.

2:12: Ga 6:2, Je 1:25-26, 1 Pi 2:16 **2:13:** Snd 21:13, Mt 5:7, 18:32-35, 25:41-42, 1 Jo 4:17-19 **2:14:** Mt 7:21, 7:26, Je 1:23 **2:15:** Jop 31:19-20, Lu 3:11, 1 Jo 3:17 **2:17:** Je 2:20, 2:26 **2:18:** Ga 5:6, Je 3:13 **2:19:** Mt 8:29, Lu 4:34, Ap 16:17 **2:21:** Stt 22:1-14 **2:22:** Hi 11:17-18 **2:23:** Stt 15:6, 2 Sto 20:7, Ais 41:8, Ro 4:3, 4:9, 4:22, Ga 3:6

A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha an nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimın dera.

²⁵ Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimın ghu. Kamaghın amizima God amizir kam miğia ghaze, ni nan damazimın dera.

²⁶ E fo, gumazimın duam an mikarzimın averiamın itir puvati, an aremegha gifa. Ezi kamaghira, gumazim pura nighnizir gavgavim iti, egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghın gumazir kamın nighnizir gavgavim an aremezi moghın iti.

3

E uan miğiriğiaba deravira dar ganam

¹ Nan adarasi, dughiar God gumazamizibar araziba tuisighamın, e gumazir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghın amizima, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham.

² Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, egha e paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Ezi gumazitam dughiatamin paza miğeir puvati, a bar gumazir aghuimra, egha a uan mikarzim bar deravira an gari.

³ E ainın otevim isava hozın akam gighufa, eghti ainın otevir kam a damuti a en akam baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamın e bar deravira men ganti, me en gin mangam.

⁴ Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekier gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi.

Ezi dar stian suizir gumazim managh mangisi ifongegha, egha a stia gighavkirima kurim tuavir kepten ifongezimın zui.

⁵ Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimın aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghati, egha uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghiva egh ruarimın isitima temeba bar isigham!

⁶ Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizariar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

⁷ E fo, gumaziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimın aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava egha me dar gari da men apengan iti.

⁸ Gumazitam uabi uan mizem damightima an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kuraba gumazibagh amima da ariaghiri, da en akabagh izifa.

⁹ E uan mizebar Ekiamın ziam fe, a en Afeziam. God gumazamizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumazamizir igharazibagh asighasisi.

¹⁰ Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham.

¹¹ Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati!

¹² Nan adarasi, fighın temem olivin tememın mın bam, o? Puvati! O wainın temem a fighın temem mın bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

*Gumazim Godin izezir fofozim
ikiva, an arazir aghuibar amuam*

¹³ Ezi gumazitam ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam ikiva, an dabirabim bar deragh. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumazibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumaziba an arazir aghuir an amibar ganam.

¹⁴ Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh egh uan arazibar guizin akam dikabiraghan marki.

¹⁵ Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamın bizim. A navir ghurimın oto. Ezi Satan, an afeziam.

¹⁶ Ia oragh. Gumaziba navir kuraba gumazir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir kuraba bar dagh ami.

¹⁷ Ezi gumazir fofozir aghuir Godin Nguibamin izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumazibar asughasusi. Egha me gumazir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apangkuva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumaziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui.

¹⁸ Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

4

*Gumazir nguazimin arazibagh
ifongezim, a Godin apanim*

¹ Bizir mingarir manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzimın agorogemin araziba ian navibar iti, egha da ian mikarzibar aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizima arazir kamın da akam adariba ko midorozibagh amima da otifi. Ti kamaghin puvati, o?

² Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizima ia gumazibav sozima da ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoava, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa ia God ko migeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati.

³ Egha ia biziba iniasa God ko migei, egha ia da isir puvati. Ian nighniziba derazir puvatizima ia God ko migei. Ia bizir ian mikarzimın agorogem itiba bagha nighnisi. Kamaghin, ia biziba isir puvati.

⁴ Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Gumazim nguazimin arazibagh ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti bizir kam gifozir puvati, o? Gumazim nguazimin arazibar namakam gami, a Godin apanimin oto.

⁵ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Duar God en navir averiabagh atizir kam, e God uabin apengara ikiasa a bar ifonge." Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati.

⁶ God en apangkuvavira iti. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin migei,

"God zurara gumazir uan ziaba feba
a me dikabiri,

3:13: Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:15:** Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:17:** Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:18:** Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11 **4:1:** Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 **4:4:** Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5

egha gumazir uan ziaba dikabiriba God men apanguva egha bar deravira me gami.”

⁷ Kamaghin amizima ia uari dikabiragh egh Godin apengan iki. Ia Satan munasaraghti, eghti a ia ategh arimangigham.

⁸ Eghti ia Godin boroghira mangiti, God ian boroghira izam. Ia gumazir kuraba, ian naviba bar zuegh iki, mati gumazim uan dafariba ruezida da bar zue. Ezi ia gumazir nighnizir pumuning itiba, ia nighnizir kurar ian navimin itiba da atakigh.

⁹ Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumazir datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumazir bar akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki.

¹⁰ Ia Godin damazimin bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

¹¹ Nan adarasi, ia Godin gumazim izir igharaziba akar kurabar me mikiman marki. Gumazim akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia mati jasin min oto.*

¹² God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira gumazamizibar akurvagh, o me gasighasigham. Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir igharaziba tuisisi?

E kamaghin mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e nighnizibar amuam

4:7: Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 **4:8:** 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3 **4:10:** Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 **4:11:** Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 * **4:11:** (4:11) Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kam in a giniri. Kar akar Wok Pris 19:18 ko Jems 2:8 in itim. **4:12:** Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 **4:13:** Lu 12:18-20 **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3 **4:17:** Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **5:1:** Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2

¹³ Ia oragh, ian tina suam, “Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiar mam in mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh arazir kam in e dagiar aviriba iniam.”

¹⁴ Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir puvati, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra ikegh egh bar givagh.

¹⁵ Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, “Ekiam ifueghtima, e angamra ikiva, egh bizir e nighnizibar amuam.”

¹⁶ Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi.

¹⁷ Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan koghiva, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

¹ Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumaziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh nighnigh, egh ia pamtem dimiva arang iki.

² Ian bizir aghuiba da bar kuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham.

³ Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarizibar isiam. Ekiam izamin dughiam bar

roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.*

⁴ Ia deravira oragh, ingangarir gumaziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha egha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumazir kaba me uan ivezibagh nighnigha egha Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvagham. Ezi ingangarir gumazibar dindiam, Ekiar Bar Gavgavim Itim, a baraki.

⁵ Ezi dughiar ia nguazir kamın itim, ia bizir aghuir aviriba isava egha ia bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apava bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa.

⁶ Ia gumazir aghuibar kotim gamigha egha me misoghezima me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvati, egha ia ikarvagha ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva egh God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam (Sapta 5:7-20)

*E gavgavigh ikiva egh osimtiziba
ateriva egh Ekiam mizuamti a izam*

⁷ Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva egh Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganiga egha aghumra ikiava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam.

⁸ Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva egh aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize.

Kamaghin amizima ia tuivigh gavgavigh iki.

⁹ Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharazibar atariva egh akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damutima, God jasin min otoghiva ian arazir kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamin tughav iti!

¹⁰ Nan adarasi, ia fomira Godin akam inigha izir gumazir Ekiamin ziamin akam akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizir kam ateri. Ia men arazir kam inigh, egh men gin mangi.

¹¹ Ia oragh. E ghaze, "Gumazir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha egha deravira iti." Ia Jopin eghaghanim gifo, a tughav gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami.

*E guizbangira pin darigh mikiman
kogham*

¹² Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim damuamim, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia pura suam, "Ki guizbangira bizir kam damuam." Egh suam, "Ki guizbangira bizir kam damuan kogham." Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikimiva guizbangira pin diboroghti, eghti God ivezir kuram ia danigam.

*Godin damazimin derazir gumazim, a God ko migei, an azangsizim
bar gavgavir ekiam iti*

* **5:3:** (5:3) God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar kuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvati. Ezi avir kamın akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:7:** Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:11:** Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11 **5:12:** Mt 5:34-37 **5:13:** Ef 5:19, Kl 3:16

¹³ Ezi ian tav ti osimtîzim ateri? Kamaghin a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer ighiabar amu.

¹⁴ Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumazir dapanibar diaghtima, me izi, a bagh God ko mikimiva, egh Ekiamin ziamin me borem an mikarzim gingegh.

¹⁵ Egh me nighnizir gavgavim Godin ikiva God ko mikimtima, eghti azangsizir kaba an akurvagh a damightima, a ghuamaghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham.

¹⁶ Kamaghin amizima, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumazamizir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimtima, eghti God ia damightima ia ua deragham. Ezi gumazir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvagh.

¹⁷ Elaija en min garir gumazim. Egha a pamtem God ko mikemegha ghaze, amozimin izan kogham. Ezi God amozim tivazima amozim azenir 3 pla ko iakinir 6 plan nguazimin izezir pu.†

¹⁸ Egha a gin ua God ko migeima, God amozim amadazima a zaghiri, ezi dagheba uam azenibar aghui.

Gumazim guizin tuavim ateghti, e uam a inigh izam

¹⁹⁻²⁰ Nan adarasi, ian tav guizin akamin tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghti ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham, gumazir kam arazir bar aghuim gami. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazir arazir kurabagh amimin akuraghtima a tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, gumazir

kam, an arazir kurabagh amir gumazimin duamin akuraghtima an aremeghan kogham. Eghti arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.‡

5:14: Mk 6:13, 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18 **5:16:** Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 **5:17:** 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15 † **5:17:** (5:17) Elaija, a fomira itir Godin akam inigha izir gumazim. **5:18:** 1 Kin 18:42-45 ‡ **5:19-20:** (5:20) Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darazi, men marazi Godin guizin akam ataki. Ezi Jems men arazibar kirasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim

Akar Faragha Zuim

Pita Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarasi ua Krai Iesusin akar aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarasi osimtiziba ateri, ezi bizir otozir kam, God men nighnizir gavgavibar ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti me nighnizir gavgavim gavvigh mamaghira iki mangiti Krai ua izam. Eghti dughiar kam me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1-2:10)

¹ Ki Pita, Krai Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia nguibar igharazibar gumazamizir pura guraghavitabar min, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia koma Bitinian Provinsba itiba.

² God kamaghin ifonge, ia Krai Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. Egha fomira God Afeziam ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tuavir kam a ia misefe. Ezi God bar

ian apangkuvigha egha ia gamima ia navir amirizimin iti.

Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin ikiava e mizuai

³ E Godin ziam fe, a en Ekiam Krai Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikiava Krai Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, e bizir aghuir e fo e iniaba, e da baghavira mizuai. E God e bagha inabazir biziba bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti.

⁴ Ezi God, ikirimirir kam uan Nguibamin e daningasa, egha e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira ikiva, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ia bagha a da ariki.

⁵ Ezi ia Krai nighnizir gavgavim an iti, kamaghin amizima God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

⁶ Ia, God damuamin bizir kam a bagh bar akongegh. Ezi datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi.

⁷ Arazir kam God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Ezi gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim gol bar a gafira. Kamaghin amizima arazaraziba ia bativtima, ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Krai Iesus ua izamim, a bar ia gakueghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam.

⁸ Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi.

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 1:2: Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 1:3: 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18 1:4: Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 1:5: Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 1:6: Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10 1:7: Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3 1:8: Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20

Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamın bizir maba bar dagh afira, e a mikimamin akabagh asa.

⁹ Ezi ian nighnizir gavgavimın mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

¹⁰ Akurvazir kamra, fomira Godin akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvighiva ian akurvaghham. Egha me akar kamın mingarim baghava pamtem ingarava bar deravirama a buri.

¹¹ Egha me pura dughiam bagha gari, a manadozoghın otogham, egh a manmaghın izam. Kraisin Duam men aven ikiava me migia ghaze, Krai faragh mizazim inighiva, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam.

¹² God kamaghın men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazima a izaghiri, ezi Godin Duamın gavgavimın gumazir akar aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumazamizibara

¹³ Kamaghın amizima ia ingarsivira uan nighniziba akir ikiva, egh uan navir ghurimın araziba dikabin. Krai Iesus uamategh izamin dughiamın God uan apangkuvim ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a baghivira mizuam iki.

¹⁴ Ia borir akaba barazibar min iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimın arazir kurabar gin

zui, egh datirighin ia ua dar gin mangan marki.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi Godin akinafarimın osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue, eghti ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki.” Godin ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Eghti kamaghın ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumazamizibara.

God bar ivezir ekiamın ua e iniasa a gami

¹⁷ Ia zurara, God ko migiava a diborava ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en ziabagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvagha e tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamın itir dughiamın ia pura guighav itir gumazamizibar min an iki. Egh ia bar Godin apengan iki.

¹⁸ Ezi ia fo, ia uan ovavabar arazir kuraba isava egha dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba da dagheba Puvati. Ezi God ia givezegha egha ian arazir kuraba gin amada. God ia givezezir dughiamın, a nguazir kamın bizir ikuvitam aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati.

¹⁹ A Kraisin ghuzimın ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krai a sipsipin nguzir mamın min ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarzibar puvati, ezi Krai mati sipsipin nguzir mam, an arazir kuraba an itir puvati.*

²⁰ Fomira God tighar nguazimın ingaram, a faragha ua ia givezamin ingangarim bagha Krai amisefe. Ezi

1:9: Ro 6:22 **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21 **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:18:** Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3

1:19: Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9 * **1:19:** (1:19) Ezi Israelba ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o ofan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Wok Pris 22:17-25in gan) Pita Moses Osirizir Arazir kam ginighnigha, egha migei, Krai mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22

datirighin e itir dughiar abuanan-aba, God ian akurvaghasa Kraiss bar azenara ian aka.

²¹ A ian akurazima ia God nighnizir gavgavim an iti. God a gamizima a uam ovevemîn dikafi, ezima God bar Kraiss isa bar pîn aneti. Ezi kamaghin ia nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh ia a mikemezir bizir ia fogha ini-amiba baghivira mizuam iki.

Ia bar gumamazizibagh ifongegh

²² Ia guizin akam baregha an gin zui, egha arazir kamîn ia Godin damazimîn zue. Egha ia uaghan Godin gumamaziziba guizbangira me gifonge. Egh datirighin ia bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me daningigh.

²³ Egha ia datirighin gumamazizir igiabar otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamîn mîn azenimîn oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar mîn aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghira ikiam.

²⁴⁻²⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Gumamaziziba dadabar mîn ami, me dughiar ruarimîn nguazimîn itir puvati.
Egha men ziaba mati akimariba, me atamra gefi.
Dadaba midii, ezi akimariba iri.
Ezi Godin akam zurara ikia kamaghira iti.”

Akar kam Godin akar aghuim, me ia mikini.

2

Ekiam a dagiar aghuir angamra itim

¹ Ia gumamazizir igiabar otivigha gifa, kamaghin ia arazir kuraba bar, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim

ko, girakirangin migeir araziba, ia bar da atakigh.

²⁻³ E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam ia ganingizir daghem baghiva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar moghira dera. Kamaghin ia Godin Duamîn daghem amiva aghungiva egh Godin Duamîn aven gumazir aruabar mîn ikiam.

⁴ Egh ia Ekiam bagh izi, a dagiar aghuir angamra itimîn mîn iti. Gumamaziziba an aghua, ezi God a gin-abagha egha an garima a bar pîn ko.

⁵ Ezi ia uaghan, dagiar angamra itibar mîn. God ia gami, eghti ia dipenimîn mîn otoghti, an Duam dipenir kamîn aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumazibar mîn ikiam. Egh ia Kraiss Iesusin ziamîn ia bar ofan mîn uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.

⁶ Godin Akinafarim ghaze,

“Ia gan.

Ki dagiar aghuir mam amisevezima a bar pîn ko.

Ezi ki datirighin Sionin mighsiamîn dagiar kam anerisi.

Ezi a dipenim aterir dagiamîn mîn oto.

Ezi gumazir nighnizir gavgavim an itim, an aghumsizim inian kogham.”

⁷ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraissin itiba, ia fo Kraiss mati dagiar bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimîn me ghaze,

“Dagiar kam, dipenimîn ingarir gumaziba, an aghuagha a batoke, ezi datirighin a dipenim aterir dagiamîn oto.”

1:22: Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18

1:23: Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9

1:24-25: Ais 40:6-8 2:1: Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21

2:4: Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42,

Ap 4:11 2:5: Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6

2:6: Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20

2:7: Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11

2:8: Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro

9:22, 9:33, 1 Te 5:9

⁸ Ezi Godin Akinafarim uaghan ghaze,

“Dagiar kam a gumazamizibagh amima,
me asaghpora daighiri.”

Me akam barazir puvatigha kamaghin, me daighiri. Fomira God fo, bizir kam me bativam.

⁹ Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa gamir gumazibar otifi. Ia guizbangira Godin gumazamizibara, egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumazamizibar ikiva egh an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimin ia ati.

¹⁰ Fomira ia pura gumazamizir kinibar min iti, egha datirighin ia Godin gumazamiziba. Egha fomira ia Godin apangkuvim inizir puvati, egha datirighin ia an apangkuvim inigha gifa.

E igharazibar tongin deraghvira daruam (Sapta 2:11-3:22)

E Godin ingangarir gumazibar min ikiam

¹¹ Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia migei, ia nguazir kamın ikia mati gumazamizir pura guighav itiba, ko gumazir nguibaba puvatizibar min iti. Ezi ki ia migei, ia bar navir ghurimin arazir kuraba bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi.

¹² Ia bar deraghvira Kraisin azenan itir gumazibar tongin daru. Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghuibar ganiva, egh me God izamin Dughiamin, an ziam fam.

¹³ Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman osirizir araziba bar da

baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh.

¹⁴ Gavmanin gumazir dapaniba, a me amisevegha ingangarir kam me ganingi, me gumazir arazir kurabagh amiba me ivezir kuraba me daningam. Egh gumazir arazir aghuibagh amiba, me men ziaba fam. Kamaghin ia uaghan gavman gumazir dapanibar akabar gin mangi.

¹⁵ Gumazir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi God arazir aghuiba ia dar amuasa a ifonge, eghti tuavir kamın ia men akaba minivagham, eghti me mikiman kogham.

¹⁶ Ia bar firiaghrizir gumazibar min iki. Egh kamaghin nighnighan marki, “E datirighin firiaghire, egh mangi arazir kurabar amuam.” Puvati. Ia Godin ingangarir gumazamizibar min iki.

¹⁷ Egh ia arazir aghuibar gumaziba bar me damu: Egh uan naviba isiva Godin gumazamizibar aning. Ia uaghan Godin gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizaziba iniam

¹⁸ Ia pura ingangarir gumaziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh men akaba baragh, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki.

¹⁹ E fo, gumazitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugha gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam.

2:9: Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:15:** Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22 **2:18:** Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:20:** 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15

²⁰ Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavigham, ian arazir kurar kamın ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavigham, eghti God arazir aghuim ia damuam.

²¹ Krais mizazim inigha ian akura, kamaghın God Kraisın arazir kamın gın mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gın mangam.

²² “Krais arazir kuratam gamizir puvati, egha uaghan akar ifavaritam mikemezir puvati.”

²³ Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasın bar deravira bizibar tuisizim.

²⁴ Ezi Krais en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimın areme. A kamagh sua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamra ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghın an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamima, ia ua dera.

²⁵ Ia bar sipsipbar mın tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighın ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

¹⁻² Ezi kamaghıra, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan ikiva egh men akaba baragh. Ki kamagh sua, gumazir kataba me nighnizir gavgavim Godın akamın itir puvatighti, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, men akaba baraghiva, bar deravira daruti, me ian arazibar

ganam. Ia Godın akar aviribar me mikıman marki, me ian arazir zueziba ko Godın apengan itir arazibar ganıva men tarazi navibagh iragham. Kamaghın, amiziba uan pabar apengan iki.

³ Egh ia pura azenan uan mikarziba asingıva, dapanir arıziba ikiva golın adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati.

⁴ Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godın damazimın bar dera.

⁵⁻⁶ E fo, fomıra itir amiziba, me uari isa God ganıga, egha bizir God me danıngamim bagha mizuai. Me arazir kaba uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghıra Sara uan pam Abrahamın akam baragha “gumazir ekiam” a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, egh bizitamın atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

⁷ Ezi kamaghıra ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuibar gın mangıva egh uan amuiba ko deraghvıra iki. Me gumazibar mın gavgavizir puvati. Egh ia deraghvıra me damuva, egh men akurvagh. Egh men nighniziba ko men araziba dikabınan marki. Me uaghan ia ko God pura ia danıngamin ikirimirir aghuim iniam. Bizitam ia God ko migeir tuavim apiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvıra iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

⁸ Ezi ki uan migirigiaba kamaghın da gıvasa, ia bar moghıra nighnizir vamıra ikiva, egh navir vamıra uarir iki. Ia bar Kraisın adarasi ifuegh ikiva, egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu.

2:21: Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6
2:22: Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15
2:23: Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9
2:24: Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28
2:25: Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20
3:3: 1 Ti 2:9, Ta 2:3
3:4: Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16
3:5-6: Stt 18:12
3:7: 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4
3:8: Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23
3:9: Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15

⁹ Eghti gumazitam arazir kuratam ia damighti, ia arazir kuramin a ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumazir igharaziba arazir aghuim me damu.

¹⁰⁻¹² Godin Akinafarim ghaze,

“Ekiam gumazir arazir aghuibagh amibar garava, egha men azangsiziba barasi.

Egha gumazir arazir kurabagh amiba, Ekiam me gifongezir puvati.

Kamaghin tina ikirimirir aghuim iniva, dughiar aghuibar gansiva,

egh akar kurabav kiman koghiva, ifavarir akaba atakigh.

An arazir kuraba ategh, arazir aghuibar amu;

egh gumazir igharaziba navir amirizimin me ko ikisi, gavgavigh mamaghira iki.”

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

¹³ Eghti ia arazir aghuibar amusi bar ifueghti, eghti tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar aviriba ti puvatigham.

¹⁴ Eghti ia arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! “Eghti me ati-atingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan marki.”

¹⁵ Egh ian navir averiabar, ia Kraisi uabira ia uan Ekiamin min faraghvira anetigh. Eghti me bizir aghuir ia mizuair kamın mingarim

bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvaghisi nighnigh iki.

¹⁶ Ia arazir aghuibagh amuava Kraisin gin ghuava, ezi me akar kuraba ia mighava, egh gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da me damuti, me uan akar me mikemezimin aghumsizim iniam. Ia me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvagh, egh arazir aghuim me damu. Egh ia uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi.

¹⁷ Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Kraisi aremegha ua dikavigha uam e ini

¹⁸ E kamaghin fo, Kraisi uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumamazibar danganim inighava areme. A gumamaziziba bar men arazir kuraba batueghiva egh me inigh God bagh mangasava, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kamın a gumazir nivafizimin min itima me a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamra iti.

¹⁹ Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, akar aghuim me mikiri.*

²⁰ Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghriasi. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi ezi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizuava ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumamazizir 8 plara an itima, ezi aperiar dipar ekiam otogha me inigha zuima,

3:10-12: Sng 34:12-16 **3:13:** Snd 16:7, Ro 8:28 **3:14:** Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:15:** Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25 **3:16:** Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12 **3:17:** 1 Pi 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 * **3:19:** (3:19) Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnzir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati.

God ua men akuragha me inizima me deraghavira iti.

²¹ Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzipar miziriziba agevir puvati. Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Krais Iesus ovevem in ua dikafi, ezi tuavir kam in God ian akurvasi.†

²² Ezi Krais God in Nguibamin ghugha datirighin God in agharir guvim in iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

Osimtizer bar ekiam Kraisin adarazi batozi, me mizaziba isi

4

(Sapta 4-5)

Enavir ghurimin araziba ataghragham

¹ Kamaghin Kraisin mikarzim mizazim inizi, eghti e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzim in mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham.*

² Kamaghin datirighin tugh mangi, ian nivafizimin ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi.

³ Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezir

moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba, dara kara: me afiar arazibagh amuava; arazir mizirizibar amuasa bar kufi; egha dipar onganiba apava onganigha; isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumazamiziba isa pura pamtem in diava ighiar kurabar arazibagh ami; egha nguazir kam in biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kam gamua aghumsiziba puvati.

⁴ Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba ko arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kam in digavir kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei.

⁵ Egh me gin uari jasin ekiam in kot in tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumazamiziba bar men araziba tuisighasa iti, gumazamizir ovengeziba ko angamra itiba.

⁶ Bizir kam bagha, Iesus gumazir ovengeziba uaghan akar aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God me tuisighizi, ezi me ariaghire, mati gumaziba bar kamaghin ariaghire. Egh me God in mirara, men duaba angamra ikiasa, Iesus akar aghuim me mikiri.†

E, God puram e ganingizir bizir aghuiba, deraghvira dar an ingan- garim damuam

⁷ Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin ia God ko mikimsi, ia bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin.

⁸ Ni igharaz tav gifueghti, an arazir kuratam ni damighti, ni

3:21: Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 † **3:21:** (3:21) Grighin akam vezin kam in deragha bizir kam migeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **4:1:** Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 * **4:1:** (4:1) Mizazim isir arazim in akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22 **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:3:** Ap 17,30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:4:** Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 **4:5:** Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5 † **4:6:** (4:6) Grighin akam vezin kam in bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghin a gira, "Bizir kam bagha Krais akar aghuim gumazamizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghin an akar aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim iniva, duaba min ikiam, mati God uabi." **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22

zuamira an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraisin adarazi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira.

⁹ Eghti gumazamizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghuibar me damu. Egh ia men osiman marki.

¹⁰ God uan apangkuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvagh ia ganidi. Kamaghin ia bar vaghvagh Godin ingangarir gumazir aghuibar ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, ia Godin gumazamizibar akurvagh.

¹¹ Ia kamaghin ifongegh, gumaziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Krai Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina akar aghuim akurir fofozim God a danighti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighti, a Godin gavgavimin igharaz darazir akurvagh. Eghti Krai Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira.

E Kraisin min mizaziba inisi bar akuegham

¹² Nan namakaba, osimtizir mam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha gariba e batifi.

¹³ Ia osimtizir kabar aven Krai mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin ia a uamateghamin dughiamin ia an atrivimin angazangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar akuegham.

¹⁴ Godin Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghin me Kraisin ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, eghti ia bar akuegham.

¹⁵ Ia uari uan osimtiziba bagh mizazim iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin tav gumazitam misueghtima an aremegham, o a biziba okimam, o a tintinimin arazir kurabar amuam, o a tintinimin gumazir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a darightima, kamaghin derazir puvati.

¹⁶ Ia Kraisin adarazi, eghiva Kraisin ziam bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin ia Godin ziam fi.

¹⁷ Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamim, an otogha gifa. An gumazamiziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin akar aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh guizbangira bar kuvigham.

¹⁸ Godin Akinafarim ghaze,

“Godin damazimin derazir gumaziba osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigham.”

¹⁹ Kamaghin Godin ifongiamin, gumazir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuibar amuvira iki God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

5

Godin ingangarir gumazir dapaniba, ia bar deragh Godin gumazamizibar gan

¹ Ki akar mam Godin ingangarir gumazir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min Godin ingangarir gumazir aruar mam. Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima, a mizazim ini. Egh

4:9: 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:10:** Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:11:** 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:12:** 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31 **4:19:** Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 **5:1:** Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9

gîn Kraiss uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kamîn ki uaghan ia ko, e bar moghîra an atrivimîn angazangarimîn ganîva an aven ikiam. Ezi kamaghîn ki ingarasa Godîn ingangarir gumazir dapanîba ia mîgei.

² Ia Godîn gumazamiziba deravîra men gan. Me sipsipbar mîn ian agharimîn iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia bîntîma, ia ingaran markî. God ingangarir kam ia a damuasa a ifonge. Kamaghîn, ia ifueghîva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghîva akongîva ingangarim damuan markî. Egh ia gumazamizîbar akurvaghî bar ifongegh.

³ Ia gumazir aruabar mîn ikian markî, egh Godîn gumazamiziba dikabînan markî, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuîbar me damu, eghti me ian arazîbar ganîva dar gîn mangam.

⁴ Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighîti, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravîra itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God danîngam

⁵ Ezi kamaghîra ia gumazir igiaba ia gumazir dapanîbar akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia bar uari abîrir arazimîn gîn mangîva egh uaghan Godîn gumazamiziba men apengan iki. Godîn Akînafarim kamaghîn mîgei, "God, gumazir uan ziaba feba, a me dikabîri, egha a gumazir uari abîriba, a men apangkuva, deraghavîra me gami."

⁶ Kamaghîn, ia uan ifongiaba abînîva egh Godîn agharir gav-

gavimîn apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham.

⁷ God ia gînighnîsi, ezi kamaghîn osîmtîzir ia aterîba, ia da isi Godîn agharim darigh.

⁸ Ia angamra iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimîn itir kam, a laionîn mîn tiarim akara di- agharui. A zurara gumazîbar amasa, me buriagharui.

⁹ Ia fo, Godîn gumazamizir nguazir kamîn itiba, me uaghan mîzazir ia isir kam isi. Kamaghîn ia bar nîghnîzir gavgavimîn tugh gavgavigh Satan batogh.

¹⁰ God, an apangkuvîbar mîngarim. Ia Kraissîn porozîma God ian diazi, ia a ko iki mamaghîra ikiam. Egh ia dughiar bar otevimîn mîzazîba iniam, egh gîn a uabi ua ia damighti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nîghnîzir gavgavîbar anîngîva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghîra ikiam.

¹¹ Ezi God uabîra gavgavir ikia mamaghîra itim iti. Bar guizbangîra.

Akar otevir maba

¹² Sailas nan akuragha, ia bagha akînafarir otevir kam osiri. Ezi ki an garima, a Kraiss baghavîra itir aveghbuar aghuim. Ezi akînafarir kam, ki God a uan apangkuvim ian akazir arazim ia mîkîmasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangîra Godîn apangkuvim, ezi ki deravîra an gun ia mîgei. Egha ki akar gavgavim ia ganîdi, ia nîghnîzir gavgavim Godîn apangkuvimîn ikîva tugh gavgavigh.

¹³ Godîn gumazamizir Babilonîn* itiba, God me ko ia misevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan otarim, Mak, uaghan ia

5:2: Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14 **5:3:** Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 **5:4:** 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 **5:5:** Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 **5:6:** Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 **5:7:** Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 **5:8:** Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 **5:9:** Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 **5:10:** 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6 **5:12:** Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12 **5:13:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 * **5:13:** (5:13a) Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezi Pita Romîn itir dughiam, Rom tintinimîn arazir kurabar Godîn gumazamizîbagh ami, mati Babilon fomîra me gamizir arazim moghîn. Kamaghîn Pita akar isîn zuimîn Rom dibora ghaze, Babilon. † **5:13:** (5:13b) Mak guizîn Polîn otarim puvati. A gumazir ighiar an akurvagha an gîn aruim. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23

bagha akam amaga ghaze, Afeziam
ia ko iki.†

¹⁴ Ia igharaz darazigh ifongezir
arazim akaghsi, egh uari uan
agharibar suigh. Ia Kraisin adarasi,
ia navir amirizimin iki.

Pitan Akinafarir Namba 2

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın akar mınğarımra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir niğniğzir gavgaviba ko arazir aghuibagh asıghası. Ezi Pita akinafarir kamın aven miğia ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan marki. Me, akar aposelba men sure gamizibar suiragh gavgafigh. Eghti arazir kamın me God ko Ekiam Krai Iesus deravira aning gifogham. Aposelba uari uan damazibar Iesusin ganigha egha uaghan an gara a barazi, a men sure gami.

Gumazir maba kamaghın miğei Iesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guizbangira a zuamira izeghan koghamin mınğarım kamakın: God gumazitam ovengan aghua. A kamagh sua, gumaziba bar navibagh iragh. Kamaghın amizi a gumazamiziba dughiam me ganiga, egha me mızua ikiavira iti (3:9).

E arazir aghuibar amuti da en navir averiabar iki gavgavigham, eghti e gumazir kurabar akaba batogham

(Sapta 1-3)

¹ Ki Saimon Pita, ki Krai Iesusin ingangarir gumazim ko an aposel. Ki, ia gumazamizir niğniğzir gavgavir aghuimın itiba, akar kam ia bagha an osiri. Krai Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimın God niğniğzir gavgavir aghuim ia ganingizima, ezi ian niğniğzir gavgavir kam, an enanam ko voroghira ghu.

² Ezi datirighın ia God ko en Ekiam Iesus, aningın fofozir aghuim inis.

Ezi kamaghın apangkuvir arazim ko navir amirizim ian ekevegh iki.

God ua baghavira e amisefe

³ Krai Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganingi, da gavgavim e daningtima, e ikirimirir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Krai gifo, ezi fofozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezi a ko itir arazim ko an arazir aghuimın, an en dia.

⁴ Egha bizir bar aghuiba e ganingi, da bar ekefe. Ezi kar bizir a fomira e daningasa akam akiriziba. E nguazir kamın itir gumazamiziba, e navir ghurimın araziba bagha puv aguema, ezi da bar pazav e gami. Ezi Krai bizir aghuir kaba bar e ganingi, ezi tuavir kamın, a ian akuraghti, ia arazir kurar kabagh itaghiva, egh Godın ikirimirim inighiva egh an arazibar amuam.

⁵ Bizir kabanang bagh, ia Godın mın ikirimirim ikisi pamten ingar. Ia datirighın niğniğzir gavgavim Kraisin iti. Egh uaghan arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uaghan Godın fofozir arazim deravira a inigh.

⁶ Egh uaghan navir ghurimın araziba da dikabın, egh uaghan tugh gavgavigh osimtıziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar gın mangi.

⁷ Egh uaghan, uan adarazir mın, Kraisin adarazir apangkuvigh men akurvagh. Egh uaghan igharaz darazigh ifongezir arazim damu.

⁸ Ezi ia Krai Iesus gifo, en Ekiam. Egh ia arazir kaba inightima da ian iki bar gavgavighi, eghti ian fofozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam.

⁹ Ezi gumazitam arazir kaba puvatigham, a bizir saghuimın tibar ganan kogham, a mati gumazir okavirizim moghın ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gın amada, egha a

gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki.

¹⁰ Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginabas, ezi ia an gumamazibar ikiam. Egh kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akaghsiva, ia bar pamtem ingar. Egh ia kamaghin damuva, ia arazir kuratamin irighan koghiva, egh God ateghan kogham.

¹¹ Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamın iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Kraisi Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

¹² Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha ia guizin akam inigha gifa, egha an tughavagafi.

¹³⁻¹⁴ Ki fo, dughiar bar otevim, ki uan mikarzim suevkinigham. En Ekiam Kraisi Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki aven nivafizir kamın ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam.

¹⁵ Kamaghin amizima, ki bar deragh ia mikimasa. Eghti ki gin oveghti, ia dughiar zurara ia bizir ki ia mikemezir kabagh ua dagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarinin garima a Kraisin iti

¹⁶ Ezi dughiar e Kraisin akar kamın ia mikemezim, e pura gumazitamın eghaghanitam ko nighnizimın gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Kraisi Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. Ezi e faragha uan damazibara Godin angazangarin ko gavgavimın

garima da Kraisi Iesusin iti, kamaghin amizima e migei.*

¹⁷ Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarin aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarin ekiar kamın aven ikiava egha kamaghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otaram, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge."

¹⁸ Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha zaghiri.

¹⁹ Kamaghin amizima e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragh. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemın ikia isi. Egha ghua Kraisin angazangarin ian navir averiabar aven ikia isi, mati aminim itir mikovezim overiamın ikia isima mitatem zuima angazangarin oto.†

²⁰⁻²¹ Fomira Godin akam inigha izir gumazimın akatam, pura gumazitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuavkirima me Godin izezir akam akuri. Kamaghin bizir ekiam, ia a gifogh a kamakin, Godin akam inigha izir gumaziba, me Godin Akinafarinın osira me uan nighnizibar osirizir puvati.

2

Ifavarir tisaba Kraisin adarazir nighnizibagh asighasighasa

¹ Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelin gumazibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizir taba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me inis, eghti me uamategh

1:10: 2 Pi 3:17, 1 Jo 3:19 **1:12:** Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 **1:16:** 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1

* **1:16:** (1:16) Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzim igharagha gara otuzir bizibav migei. (Mt 17.1-3 ko Mk 9.2-13 ko Lk 9.28-36.) **1:17:** Mt 3:17 **1:19:** Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 † **1:19:** (1:19) Mizarazimın mikovezir kam, kar Kraisi Iesus. Ni gansi Akar Mogomem 22.16in gan. **2:1:** Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4

akirim ragh, Ekiam gasaragham. Ezi me kamaghin damuva, eghti zuamira God me gasighasigham.

² Eghti gumazir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumazibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikimam.

³ Ezi ifavarir tisan kaba dagiar aviriba bagha, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam ati, a ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezir moghin egha me gasighasighasa me bagha gara iti.

⁴ Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senba me kegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aven ti. Egha me kalabusin ikiavira iti, me Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti.

⁵ Ezi gumazamizir bar fomira ikezi-iba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperi-iam gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7 plan gumazamiziba bar deragha men garima me deravira iti.

⁶ Ezi God Sodom in nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozu aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam.

⁷ Ezi God Lot in akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme.

⁸ Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughia- bar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an

navim deragha iti. Ezi a me Godin araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi.

⁹ Ezi kamaghin e bizir Ekiam amizibagh nighnigha, egha e fo, osimtizitam gumazir Godin arazibar gin zui tam batogham, God osimtizir kam uam ada a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumazibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiam in Dughiam otogham.

¹⁰ Egh gumazir taba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumazir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazir kurar kaba ian tongin iti, gumazir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atitir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei.

¹¹ Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumazir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiam in damazimin akam me gasir puvati.

¹² Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarzibar ifongiabar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

¹³ Ezi me amizir arazir kurabar, gumaziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvagh- am. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi.

2:3: Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 2:4: Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3 2:5: Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 2:6: Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 2:7: Stt 19:1-16 2:9: Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 2:10: Ju 4-10, 16 2:11: Ju 9 2:12: Ju 10 2:13: Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12

Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge.

¹⁴ Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumazir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, egha dagh ifongezir arazimin bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham!

¹⁵ Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarim Balamın tuavimin gin zui. An arazir kuram gamigha, egha uan arazir kurar kamın izevim iniasa.

¹⁶ Ezi donkiba migeir puvati. Egha donkin mam gumazimin min migei, egha Balamın arazir kuraba bagh an atari. Ezi arazir kam donki Godın akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan onganir arazir a damuasa nighnizim ataki.

¹⁷ Gumazir kaba, mati mozir dipaba dakezir moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuariam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. Ezi God me bagha danganir bar mitategha bar pighezim akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam.

¹⁸ Ezi gumazir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erara dera. Me gumamaziba apezeperava me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko nivafizimin arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kamın, me gumamazir datirighira navibagh iragha egha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima me gumazir kurar kabar gin zui.

¹⁹ Ezi gumazir kurar kaba kamaghin migei, "Kamaghin ia en gin mangiva, egh ia firighregh uan nighnizibar ifongezir bizibar amuam." Ezi men arazir kuraba me

gasighasizima, me uari pura ingangarir gumaziba. E fo, gumazitam bizitam a ikirarighi, a bizir kamın pura ingangarir gumazimin min ikiam.

²⁰ Guizbangira, me en Ekiam Kraus Iesus da fofozim inis, en Akurvazir Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimin itibar adagh ita. Egh kamaghin me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirarigh egh bar me gafiragham. Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir ikirimirim gafiragham.

²¹ Kamaghin me arazir aghuimin tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighin me tuavir kam gifo, egha Godın akaba ini, egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham.

²² Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamın aven kamagh migei, "Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api." Ezi uam akar otevir igharazir mam kamaghin migei, "Dam dipam guregha gifa, egha ua ghua beghneazim gipoghposi." Aningın arazim virara bar kufi.

3

Bar guizbangira Ekiam ua izam

¹ Nan roroaba, kar nan namba 2ın akınafarim ki datirighin ia bagha an osiri. Ki kamaghin ifonge, akınafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam a da fe, eghti ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar deravira ikiam.

² Ia ua Godın akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamın akabagh nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.

³ Ezi ia faragh bizir ekiar kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamın, gumaziba uan navir ghurimin

arazibar gïn mangiva dïbovir akar kurabar ia mikimam.

⁴ Me kamaghïn ia dipovam, “Iesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir dughiamïn iti moghïn ikia iza datirikin.”

⁵ Me bizir kam gifogha, egha a gïnighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimïn ingari.

⁶ Egha gïn God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperia bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi.

⁷ Kamaghira God fomira mikemezir moghïn, a datirighïn migirigiar igharazim aningi, datirighïn overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuvaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godïn Kotiar Ekiam Otivamïn Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamïn gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar kuvigham.

⁸ Nan roroaba, ia bizir kam a bakïnighnighan marki. Ekiamïn nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira.

⁹ Gumazir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Puvati. Ekiam uan akar dikirizimïn gïn ghua nimira arazibagh amir puvati. God gumazitam ovengan aghua. Gumaziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam gïvaghäm

3:4: Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45 **3:5:** Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3
3:6: Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10 **3:8:** Sng 90:4 **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 **3:10:** Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11 * **3:10:** (3.10) Grighïn akam deragha a migeir puvati. **3:12:** Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10 † **3:12:** (3.12) 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamira izeghan kogham, kamaghïn a dughiam gumazamizibar anighti me navibagh iragham. Ezi kamaghïn, gumazamiziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamïn Dughiar izamim aghozagham. Gansi Ap 3.19-21in gan. **3:13:** Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:9 **3:16:** Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15

¹⁰ Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi moghïn. Eghti dughiar kamïn overiam afuaragh pamten tingaghegh bar gïvaghäm. Eghti bizir nguazimïn itiba sara bar isigh ameregh gïvaghäm. Ezi nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham.*

¹¹ E fo, kamaghira biziba bar gïvaghäm. Kamaghïn ki ian azai, ia arazir manamïn gïn mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godïn arazibar gïn mangi.

¹² Ezi ia Godïn Dughiar Otivamïn mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva dughiar kamïn aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh gïvaghäm, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimïn amiziba, da bar isiva amereghäm.†

¹³ Ezi God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godïn arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

E uari bagh ganiva, egh Ekiam bagh mizuamam

¹⁴ Kamaghïn, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gïn izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godïn damazimïn zuegh ikiva, Godïn damazimïn arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimïn ikisi pamtem ingar.

¹⁵ Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia fogh, a uam e iniassa, kamaghïn an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kamaghira migirigiar kabara ia bagha da osiri.

¹⁶ Polin akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei.

Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, egha deravira bigha migeir puvati. Ezi e akar kabar mingarim gifoghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumazir fofozir muziariba ko nighnizir gavgavir muziariba, me Polin osirizibagh iragha pazava a migei. Egha uaghan Godin akinafarimin itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham.

¹⁷ Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba ia dagh fo. Gumazir Godin akaba batogha ifariba ia damuti, eghti ia nighnizir gavgavim ia datirighin itim ategh egh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghin bar deravira uari bagh ganiva tuivigh gavgafigh.

¹⁸ Krai Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia deravira a gifo. Egh an fofozim ko an apangkuvim ian navibar ikiva aghung mangi. Krai ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki mamaghira ikiam. Guizbangira.

Jonin Akinafarir Faragha Zuim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın, Jon akar mıngarir pumuningın mıgei. A faraghavıra, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krai Iesus ko navir vamıra ikiam. Egha Jon kamagh sua, me, mitatemın itir darasi ateghtıma, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi “mitatemın itir darasi” kamaghın mıgei, bizir nguazımın kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godın Otarim, kamaghın amizıma a nguazir kamın gumazımın mın otoghan kogh, egh a nguazımın biziba ko poroghan kogham, e gumazamiziba ami mokın. Me kamaghın mıgei, gumazim deravıra God ko ikisi, a nguazımın bizibagh nıghnıghan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko ıgharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazımın biziba. Ezi arazir kabar gın mangısi nıghnıghan marki.

Jon kamagh sua, Kraisin adarsi akar kaba baragh dar gın mangan marki. A ghaze, Iesus a guızın gumazımın oto, ezi gumazamiziba nıghnızir gavgavim an iti. Egh me God bar a gifueghıva, gumazamizir ıgharaziba bar me gifongegh.

E angazangarımın aven daruti, eghti mitatemın aven aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1-3:10)

Angamra Itir Akam, datırıghın azenan oto

¹ Gumazir me kamaghın diborim, Angamra Itir Akam, e an gun ia mıgei.

Gumazir kam nguazir kam tıghar otivamin dughiam a bar faragha ike, ezi e a baregha, uan damazibar deravıram an garava egha uan darıbar an suiki.

² God angamra itir ikırımırir e ganıngızir gumazir kam en aka, ezi e an ganıgha an gun ia mıgei. Egha gumazir ikırımırir angamra itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datırıghın God en akazi e an gani.

³ E an ganıgha oregha gıvagha, e ia uaghan navir vamıra e ko ikiasa, egha uaghan ia mıgei. Egh ia ko, eia navir vamıra Afeziar Ekiam ko an Otarim Krai Iesus ko ikiam.

⁴ E uari inıgh ikıva, en navıba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarımın aven daruam

⁵ E Krai Iesus barazıma an akar kam kunizıma, ezi e ia mıkıri. Akar kam kamaghın mıkeme, God, an angazangarım, ezıma mitarmetam anepazazir puvati.

⁶ Eghıva e kamaghın mıkimam, “E a ko navir vamıra iti,” egha e mitarmemın daruti, kamaghın en mıgırıgıar kaba, pura mıgırıgıar ifavarıba. Egha e guızın akamın gın zuir puvati.

⁷ Ezi God angazangarımın aven iti moghın e angazangarımın aven daruva egh uari ko navir vamıra ikiam. Eghti an Otarim Iesusın ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

⁸ Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghın e uari uarıgh ifari, ezi guızın akam en itir puvati.

⁹ E uan arazir kurabar gun Godın mıkimtım, a mıkemezi moghın arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gın amangıva egh da ruam.

¹⁰ E suam, “E arazir kurabagh amir puvati,” kamaghın e Godın mıkim

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 **1:2:** Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 **1:6:** 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 **1:7:** Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14 **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4 **1:9:** Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7 **1:10:** 1 Jo 1:8

suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en akurvazir gumazim

¹ Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. Eghti tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krais Iesus, an araziba bar dera.

² A uabira en arazir kuraba baghava aremezi God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamın gumamaziziba bar moghira.

Bar God gifozir gumazim, a Godin akabar gin zui

³ E Godin akabar gin mangiva, egh fogh suam e guizbangira a gifo.

⁴ Gumazitam suam, ki God gifo, egha Godin akabar gin zuir puvati, gumazir kam a ifavarir gumazim. Ezi guizin akam a ko itir puvati.

⁵ Egh gumazitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumazir igharazibagh ifueghiva, arazir ifongezir kam an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Egha e tuavir kamın fo, e bar Godin pueghav iti.

⁶ Gumazitam suam, ki Godin poroghav iti, egh gumazir kam Krais arui moghin daru.

⁷ Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an akar igiam puvati. Akar ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim.*

⁸ Mitatemın dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki akar kam ia bagha

an osiri. Akar ki ia bagha osirir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amir arazibar gara fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.

⁹ Gumazitam suam, ki Godin angazangarimın aven iti, egha a uan adarazir aghua, gumazir kam mitatemın aven ikiavira iti.

¹⁰ Gumazitam uan adarazigh ifongegh, gumazir kam angazangarimın aven iti, eghti bizitam a damighti, a irighan kogham.

¹¹ Egh gumazitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatemın aven ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a managh zui.

¹² Ia nan boriba, Iesusin ziamın Godian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹³ Ia nan afeziaba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazir igiaba, ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nan boriba, ia Afeziar Ekiam gifozi, kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹⁴ Ia nan afeziaba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazir igiaba, ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi. Egha ia

* **1:10:** (1:10) Godin Akinafarimın aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, "Gumamaziziba bar moghira arazir kuram gami." Ni Ighiaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6in gan. **2:1:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24 **2:2:** Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6 * **2:7:** (2:7) Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimın akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir ighiam. **2:8:** Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:14:** Ef 6:10

gumazir kuram, Satan, an gav-gavim gafira. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nguazir kamın arazibagh ifongan marki

¹⁵ Ia nguazir kamın araziba ko an biziba, ia dagh ifongan marki. Gumazitam nguazir kamın arazibagh ifueghiva, egh kamaghin an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham.

¹⁶ E fo, nguazir kamın itir gumazibar arazibar kara: navir ghurimın araziba bagha puv aguava, damazimın bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamın izir puvati. Da nguazir kamın araziba.

¹⁷ Nguazir kam ko an itir gumazibar arazir kuraba, da bar givagham. Eghti Godin akamın gin zuir gumaziba, me zurara ikiam.

Ia Kraisin apaniba bagh deraviragan

¹⁸ Nan boriba, dughiar kam dughiar abuananam. Ezi ia oraki, Kraisin apaniba izam. Ia oraghizir moghin, Kraisin apanir aviriba izegha gifa. Kamaghin e fo, kar dughiar abuananam.

¹⁹ Kraisin apanir kaba faragha e ko ikegha, egha e ategha azenan ghue. Egha me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Kamaghin me ategha ghuezi, e fo, me en adarazi puvati.

²⁰ Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin akam gifo.

²¹ Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamın aven ikegh azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri.

²² Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, "Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati." Gumazir kam, a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otarim akirim ragha aning gasara.†

²³ Gumazitam akirim ragh Otarim gasaragh, kamaghin an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam nighnizir gavgavim Otarimın ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

²⁴ Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiravira ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam.

²⁵ Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.

²⁶ Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazir kaba ia gifarasa.

²⁷ Ezi ia, Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamın akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Kraisi ko iki.

Godin boriba

²⁸ Nan boriba, a izamin dughiamın e an damazimın tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Bizir kam bagh, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.

²⁹ Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumazir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3

¹ Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi

2:15: Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 **2:17:** Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:18:** Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7 **2:19:** Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:20:** Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 † **2:22:** (2:22) Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais." **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:24:** Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 **2:28:** 1 Jo 3:2, 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **3:1:** Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10

guizbangira, e an boribara. Nguazir kamın gumamazibiba God gifozir puvati, me kamaghın uaghan e gifozir puvati.

² Nan adarasi, e datirighın Godın boriba. Egha e fozir puvati, e gın manmaghın otivam. God bizir kam tıghar en akagham. E kamaghın fo, Kraıs uamategh nguazir kamın iziti, e uan damazibar deravira an ganam. Egh an mın otogham.

³ Gumazir an mın otivamin dughiam bagha mızua gariba, me İesus zuezi moghın me uari zue.

⁴ Gumazir arazir kurabagh amiba, me Godın akaba batosi. Arazir kuram, kar Godın akaba batozir arazim.

⁵ İa bar fo, İesus en arazir kuraba gın a mangasa, nguazir kamın ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati.

⁶ E kamaghın fo, gumazitam Kraıs ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraısın ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Kraıs gifozir puvati, Kraıs a tina.

⁷ Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam ia gifaraghti, ia an gın mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amim, a, İesus Godın damazimın derazi moghın, a Godın damazimın dera.

⁸ Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikın. Kamaghın e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanın borim. Godın Otarım Satanın ingangarım gasıghasıghasa nguazir kamın ize.

⁹ Gumazitam Godın borimın otoghtima, Godın Duam an navir averiamın aven angamra ikiti, eghti an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godın borimın otoghıva, egh kamaghın an arazir kurabar amuvira ikian kogham.

¹⁰ Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godın borim puvati. Egh tina Godın borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godın borim puvati. Kamaghın e fo, te Godın boriba, ezi te Satanın boriba.

E bar moghıra Godın borir igharazibagh ifuegham

(Sapta 3:11-5:21)

İesus igharazibagh ifueghamin arazim en aka

¹¹⁻¹² Kar akar ia fomıra oragha iza datirighın tuzim: E uari gifuega. E Kenın arazim damuan markiam. A Satanın borim, egha uan dozım misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozım misoghezi, an areme? An araziba ikuvizıma, an dozımın araziba dera. Kamaghın a uan dozım misoghezi an areme.

¹³ Nan adarasi, nguazir kamın itir gumamazibiba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki.

¹⁴ E Godın borir igharazibagh ifonge. Kamaghın e fo, e ariaghırir tuavım ategha, ariaghrezir gumazıba puvati, e angamra itir tuavımın zui. Tina Godın borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghırir tuavımın zui.

¹⁵ Tina gumazir igharazitam gifongeghan kogh mati gumazir gumazıbav sozim. İa fo gumazir gumazıbav sozıba, me ikırımırir aghuir zurara itim inian kogham.

¹⁶ İesus e gifongegha, egha e bagha uabi makunıghava aremezi, e kamaghın Godın borir igharazibagh ifueghamin arazim gıfo. Egh e uaghan Godın borir igharazıba bagh uari makunam.

¹⁷ Gumazitam nguazir kamın bizıba ikiti, Godın borir igharazim bizıba puvatıghti, an an ganıva, egh an

3:2: Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 **3:4:** Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:5:** Ais 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 **3:7:** Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:8:** Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:9:** 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:10:** 1 Jo 2:29, 4:8 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8 **3:16:** Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:17:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20

apangkuvan koghiva, egh an akur-vazir puvati, gumazir kam Godin ifofer arazim an itir puvati.

¹⁸ Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. Egh guizbangira uan naviba me daningiva, egh arazir aghuiba me damuam.

Godin boriba an damazimin tughiva atiatingan marki

¹⁹⁻²⁰ E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apangkuvir en itim bar ekevegha, egha e uarira uarir apangkuvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kam in e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.

²¹ Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin mikiman koghan suam, ia ikufi, eghti e Godin damazimin ati-atingan kogham.

²² E Godin arazibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam.

²³ Kar an akar ekiam: e nighnizir gavgavim an Otaram Krai Iesusin iki. Egh an e mikemezir moghin, e uari uarigh ifuegham.

²⁴ Tina an akamin gin mangiva a Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, ezi an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsuigh

¹ Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin

Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men ikian marki. Egh deravira men araziba ko migirigiaba asavsuigh fogham, da Godin Duam o duar kuraba.

² Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra kara: Gumazitam suam, Krai Iesus, a gumazir nivafizimin nguazir kam in izi, gumazir kam Godin Duam an iti.

³ Gumazitam suam, Krai Iesus a guizin gumazim puvati, gumazir kam a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Krai Iesusin apanimin duam. Ia fomira Kraisin apanim izamin migirigiam baraghizi, a datirighin izegha givagha nguazir kam in iti.

⁴ Nan adarasi, ia guizbangira Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an gavgavim bar ekevegha Satanin gavgavim gafira. Satan, a nguazir kam in gavgavimin gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira.

⁵ Gumazir kaba, me nguazir kam in gumaziba. Ezi men migirigiaba nguazir kam in migirigiaba. Ezi nguazir kam in gumazimiziba me barasi.

⁶ Ezi e, Godin gumazimiziba. Ezi gumazimizir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagha itir puvatizir gumazimiziba me en akaba barazir puvati. Egh tuavir kam in e guizbangira migeir Duam ko migirigiar ifavaribagh amir duam gifogham.

Gumazim God gifueghiva, egh uaghan gumazir igharazibagh ifongegh

⁷ Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en akazi. Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumazir igharazibagh ifongezim, a Godin borim, egha a guizbangira God gifo.

3:18: Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17
3:22: Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:24:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **4:1:** Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:2:** 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16

8 Kar Godin arazim, a dughiaba zurara gumamazibagh ifonge. Ezi e fo, gumazir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim, a bar God gifozir puvati.

9 God borir vamira ikiava, e ikirimirir aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir kamın anemada. Tuavir kamın God en akazi, e fo, God guizbangira gumamazibagh ifonge.

10 Igharazibagh ifongezir arazimra kara. E kamaghın nighnighan kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir kuraba gın amangasa nguazir kamın izegha areme.

11 Nan adarasi, God arazir kam en aka, a bar e gifonge. Kamaghın, e uaghan bar igharazibagh ifuegham.

12 Gumazitam dughiatam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamra en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izivaghtima an daghem otivam.

13 God uan Duam e ganingizima, a vaghvagha en itima, ezi e kamaghın fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti.

14 Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimın gani. A nguazimın itir gumamazibar akurvaghasa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamın ganigha an gun migei.

15 Gumazitam an gun mikim suam, Iesus, Godin Otarim, eghti God gumazir kamın poroghiv ikiti, a Godin poroghiv ikiam.*

16 E kamaghın fo, God e gifuegha, egha an e gifongezir arazim bagha nighnizir gavgavim an iti.

Kar Godin arazim, a dughiaba zurara gumamazibagh ifonge. Gumazitam gumazir igharazibagh

ifueghiva, Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam.

17 Tuavir kamın, e fo, God e gifongezir, e God ko gumazir igharazibagh ifongezir, ezi ifofer arazir kam bar e gizivaghtima, an daghem otivam. Kamaghın gumaziba bar Godin kotiamın tuivamin dughiam, e atiatingan kogham. E nguazir kamın itir dughiam e Iesusin mın ikiam, kamaghın e gın Godin atiatingan kogham.

18 Gumazir igharazibagh ifongezir gumazim, a Godin atiatir puvati. Atiatir gumazim, a fo, a ivezir kuram iniam, ezi nighnizir kam a gamima, an atiati. Eghti gumazim igharazibagh ifongezir arazim a gizivagh daghem otivti, kamaghın a Godin atiatingan kogham. Gumazim atiatingti, e fo, a God a gifongezir arazim deravira a gifozir puvatizi, kamaghın igharazibagh ifongezir arazir an itimın dagheba puvati.

19 God faragha e gifongezir, ezi e gın a gifonge. Kamaghın e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti.

20 Gumazitam Godin ganizir puvati. Gumazitam Godin borir a garir igharazibagh ifueghan koghiva, egh a manmaghın Godin a ganizir puvatizim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghın fo, gumazitam suam, Ki God gifonge, egh Godin borir igharazim gifueghan koghti, e fo, a gumazir ifarim.

21 God akar gavgavir kam e ganingi. Tina God gifueghiva, egh a uaghan Godin borir igharazim gifongegh.

5

E nighnizir gavgavim Godin Otarimın iti

1 Gumaziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, me Godin

4:9: Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 4:10: Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 4:11: Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 4:12: Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 4:13: Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24
 4:14: Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 4:15: Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5 * 4:15: (4:15) Ni akar 1 Jon 4:2in itimın gan.
 4:16: 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12 4:17: Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 4:20: 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12 4:21: Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 5:1: Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15 * 5:1: (5:1) Ni akar 1 Jon 2:22 ko 4:2in itimın gan.

boriba. Kar nguazir kamın arazim: Gumaziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an boribagh ifonge.*

² E God gifuegh an akar gavgavibar gın mangıva, kamaghın e fo, e Godın boribagh ifonge.

³⁻⁴ E God gifongezir arazimra kara. E God bar a gifueghıva, kamaghın e an akar gavgavibar gın mangam. Godın boriba bar nguazir kamın arazir kurabar gavgavim gafira, kamaghın amizıma an akar gavgavibar gın mangamin tuavim e basemezır puvati. E nıghnızır gavgavim Godın iti. Egha en nıghnızır gavgavımın tuavımın nguazir kamın arazir kuraba dikabıragha dagh afıra.

Nıghnızır gavgavır İesusın itim

⁵ Tınara nguazir kamın arazir kurabar gavgavim gafıragham? Gumazır nıghnızır gavgavım İesusın ikı suam, a Godın Otarım. Gumazır kamra.†

⁶ Kraıs İesus, a nguazir kamın ize. Ezi Jon dıpamın a ruezıma, a gın aremezi an ghuzım ire. Jon dıpamra a ruezır pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzım ire. Godın Duamra zurara guızın akabar en akakası. Kamaghıra Godın Duam bizır kabar en akakası.‡

⁷ Ezi God tuavır pumuning ko mıkezım en akazi, e fo, İesus a tına. Tuavır kabara kara. Godın Duam e mıgei. Ezi Jon İesus dıpamın a rue. Ezi İesus aremezi an ghuzım ire.

⁸ Tuavır pumuning ko mıkezır kaba uarı inıgha kamaghın e mıkeme. Ezi e fo, İesus a Godın Otarım.

⁹ Gumazıba, me fozır bizıbar gun mıgeıma, e nıghnızır gavgavım men akabar iti. God uan Otarımın gun mıgeır bizıba, da guızın bizıba, ezi gumazıba mıgeır bizıba pura bizıba. God mıgeır bizıba dagh afıra.

¹⁰ Gumazıtım uan navır averıamın nıghnızır gavgavım Godın Otarımın ikıva, egh a bar fogh suam, God a mıkemezır mıgırıgıam, a guızbangıra mıgırıgıam. Gumazıtım nıghnızır gavgavım Godın mıgırıgıamın ikian kogh, egh God uan Otarımın gun mıkemezır akam baraghan aghuaghıva, egha kamaghın mati a Godın mıgıa ghaze, God ifarı.

¹¹ God ikırımırır aghuır zurara itım e ganıgızı, ezi e fo, mıgırıgıar kam, a guızın mıgırıgıam. Godın Otarımın poroghav itır tuavımın, e ikırımırır aghuır kam iti.

¹² Gumazır Godın Otarımın poroghav itım, a ikırımırır aghuır zurara itım isi. Gumazır Godın Otarımın poroghav itır puvatızım, a ikırımırır aghuır zurara itım ısır puvati.

Akar abuananaba

¹³ İa nıghnızır gavgavım Godın Otarımın zıamın itıba, ia ikırımırır aghuır zurara itım inıasa, kı fuegha, kamaghın kı bizır kaba ia bagha da osırı.

¹⁴ E fo, e God ifongezır moghın, e bizıba bagh an azangıghtıma, an en azangıszıba baraghan. Kamaghın e Godın boroghın mangısi atıatingıva okam nıghnıghan kogham.

¹⁵ E fo, an e barası, kamaghın e bizıtım bagh an azangıghıva, fogh suam, an e ganıgha gıfa.

¹⁶ Godın borır ıgharazıtım arazır kurar helın magıran koghamım damutı, eghtı tına foghıva a bagh God ko mıkım. Eghtı God ikırımırır aghuır zurara itım a danıgam. Kar kı arazır kurar gumazım damıghtıma a helın magıran koghamıbav geı. Arazır kurar mam iti, a guızbangıra gumazıbagh amıma me helın aven zurara ikıva Godın saghon iti. Kı

5:5: Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15 † **5:5:** (5:5) Nı akar 1 Jon 4:2ın gan. **5:6:** Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 ‡ **5:6:** (5:6) Grıghın akam, vezın kamın deravıra bıgha mıkemezır puvati. A dıpam ko ghuzımra mıkeme. Ezi gumazır avırıba ghaze, dıpam, a İesus ruezır dıpam. Ezi ghuzım, a İesusın ovevem mıgeı. **5:7:** Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 **5:11:** Jo 3:36 **5:12:** Jo 3:36, 5:24 **5:13:** Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2 **5:14:** Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 **5:16:** Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hı 6:4-6, Je 5:14-15

gumazir arazir kurar kabagh amiba
God men akurvaghasa ki ia migeir
puvati. §

¹⁷ Arazir derazir puvatiziba da
arazir kuraba. Arazir kurar aviriba
ikia, egha maba gumazibagh amima
me helin ikia Godin saghon iti. Ezi
arazir kurar mam iti, a gumazibagh
amima me helin ghuaghilir puvati.

¹⁸ E fo, Godin otivizir boriba me
arazir kurabar gin zuir pu. Puvati,
Godin otozir Otarim, Iesus, deravira
Godin borir igharazibar gari. Ezi Sa-
tan, bizitam me damighan kogham.

¹⁹ E fo, e Godin boriba. Egha
uaghan fo, nguazimin itir gumaza-
mizir Godin gin zuir puvatiziba, me
Satanin gavgavimin apengan iti.

²⁰ Ezi e uaghan fo, Godin Otarim
nguazir kamın izegha, egha e guizin
God gifoghasa, a fofozim e ganingi.
Ezi e, guizin God uan Otarim Krai
Iesus ko, aningin poroghav iti. Krai
Iesus, a guizin God. Egha a ikirimirir
aghuir zurara itim e ganingi.

²¹ Kamaghin nan boriba, ia de-
ravira uari bagh gan, godin ifariba
o nguazimin itir bizitam ian navir
averiabar aven iki guizin Godin dan-
ganim inian marki.

§ **5:16:** (5:16) Akar kamın mingarim a deraviram otozir puvati. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezibav gei. Ezi marazi ghaze, an ovever namba 2in migirigiam. Ni Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14in gan. Me akar kam “ovevem” a girazi a kamakin, “helin ovenge.” **5:18:** Jo 17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **5:19:** Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6 **5:20:** Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi 1:8 **5:21:** 1 Ko 10:14

Jonin Akinafarir Namba 2

Akar Faragha Zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam osiri. Gumazir aviriba ghaze, a siosin mam in itir gumamaziziba bagha an osiri. A kamagh sua, me bar igharaz darazigh ifueghiva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan. Kar gumazir Godin akam gasighasiziba.

E Godin guizin akam mighivira an suiragh, egh gumazir ifariba bagh ganam

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumamazizir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge.*

² Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge.

³ Guizin akamin arazim ko arazir igharazibagh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Krai Iesus, Godin Otaram, aning apanguvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimin gin mangam

⁴ Afeziamin akar gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge.

⁵ Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin azangsi, ia bar uarigh ifongegh. Kar arazir igiam puvati. Arazir kam fomira e ko ikia iza datirikin.

⁶ Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin akar gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira

an akar gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangvira iki.

Ia Kraisin akamin suiragh gavgavigh

⁷ Ia oragh. E gifarir gumazir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Krai Iesus a gumazir nivafizimin min oto. Gumazir kamaghin amim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim.†

⁸ Kamaghin ia uari bagh ganigh, ia bizir iniasava amiba ia da ataghraghan marki. Kamaghin derazi puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham.

⁹ Egh gumazitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazir Kraisin suren migirigiamin suiragha gavgavigha mamaghira itim, Afeziam uan Otaram ko aning a ko iti.

¹⁰ Gumazitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangan marki. Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati.

¹¹ Ia fo, gumazitam dughiam gumazir kamaghin amim ganidi, ia fogh suam, a uabi an ingangarir kuramin akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

¹² Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongehasa ki ifonge, kamaghin ki ia bagh izam. Kamaghin ki ia bagha akinafarimin da osiran aghua.

¹³ Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.‡

* **1:1:** (1) Jon akar isin zuim gami. Amizir God inabazim, a siosin mam. Borir kaba, me siosin kam in aven itir gumamaziziba. † **1:7:** (7) Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. ‡ **1:13:** (13) Ni akar 2 Jon 1in itimin gan.

Jonin Akinafarir Namba 3

Akar Faragha Zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri. An ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumamazir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazibar akurvagh

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagh akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge.

² Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam.

³ Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui.

⁴ Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

⁵ Namakar aghuim, zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni, Kraisin adarazir ni fozir puvatiziba, ni uaghan arazir aghuibar me gami.

⁶ Gumazir kaba nin arazir gumazibagh ifongezimin gun kagh itir siosin migei. Ni God ifongezir moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangvira iki, kamaghin dera.

⁷ E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Kraisin

gifozir puvatizir gumaziba, me men dafaribar biziba isir puvati.

⁸ Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagh.

Diotrefes arazir kuram gami

⁹ Ki sios bagha akinafarir mam osiris. Ezi Diotrefes uan ziam fava men gumazir dapanimin ikiasava, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati.

¹⁰ Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar en gun me migei. A kamaghin amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, ezi a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

¹¹ Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazir arazir aghuibagh amim, a Godin borim. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a God gifozir puvati.

¹² Gumaziba bar Demitriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

¹³ Ki bizir aviriba ni mikimasa, egha ki da osiran aghua.

¹⁴ Ki ghaze, ki gurumra izi ni batogh ga uaningin gan uaningin mikimam.

¹⁵ Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

Jut Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godın gumazamizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimın apanibar akaba baragh dar gın mangan markiam. Akinafarim kamaghın miği, “E Godın gumazamiziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumazitam en nighnizir gavgavim batueghıva, akar igiatam atıghan kogham.”

Ia uan nighnizir gavgavıba bagh gan

¹ Ki Jut, ki İesusın ingangarir gumazim; egha ki Jemsın dozim. Ia God diazir gumazamiziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Kraıs İesus uabi ian gari.

² Eghti apangkuvimın arazim ko navir amirizim ko ıgharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizıfagh.

*Godın akar aghuimın apanıba, me Kraısın adarazir aven ize
(2 Pita 2:1-18)*

³ Nan namakar aghuıba, ki faragh ingangarir God ua bar e inızir kamın, akinafarim osırıgha ia mıkimasa bar ifonge. Ezi ki datırıghın kamaghın nıghnısi, ki akinafarir ıgharazim osıram. Ia uan nıghnızir gavgavıba bagh bar gavgafıgh. Egh ia Godın akar aghuimın apanıbar akaba batogh. E Godın gumazamizıba, a nıghnızir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumazitam en nıghnızir gavgavim batueghıva, akar igiatam atıghan kogham. Bar puvati.

⁴ Gumazir maba muega Kraısın adarazir aven ize. Fomıra fomıra God kamaghın miğia ghaze, gumazir kamaghın amıba me an damazimın

mitivıgh ovengam. Me akırıba ragha God gası. Egha me Godın apangkuvimın akabagh iragha dagh amıma, da afıar arazıbar akabar mın oto. Gumazir kaba akırım ragha Atrıvir vamıran kam gasara. An en Ekıam Kraıs İesus.

⁵ Ia bizir kabagh fogha gıfa, ezi ki ua ian nıghnızıba fasa. Ia fo, Ekıam fomıra Isıpın uan gumazamizıbar akurazıma me Isıp ataki. Egha gın gumazamizir nıghnızir gavgavım an itir puvatızıbagh asıghasıki.*

⁶ Ia enselın kurar maba, ia dagh nıghnıgh. God me ganıngızir ingangarıba me dar amuan aghua. Egha me uan danganıba ataki. Kamaghın amızıma, Ekıam zurara ikı mamaghıra ikıamın senbar me ike. Egha me isava kalabuzıar danganır bar mıtarıngızımın me atı. Ezi me Kotıam Damuamın Dughıar Ekıam mızuai.

⁷ Kamaghıra, fomıra Sodom ko Gomoran gumazıba ko nguıbar ekıar anıngın boroghıra itıbar gumazıba, me uaghan enselba amızir arazımın mırrara amı. Me uarı isa arazir kurabagh anıga, egha me arazir bar kurar gumazıba ko gumazıba uarı isava akıubagh amı. Kamaghın amızı God me isava avır zurara isıa mamaghıra itım, me akunızı, me ivezir kuram ini. Bizir otıvizir kabanagh, ia dagh nıghnıghıva arazir kurabar gın mangan kogham.

⁸ Kamaghıra gumazir kaba ian nıghnızıbagh asıghasıghasa me arazir kurar kabar gın tısi. Me irebar kurabar garıma da men nıghnızıba fema me arazir bar kurar mızirızıbar uan mıkarzıbagh amı. Me Ekıamın akaba barazir puvatıghava, Godın Nguıbamın itir enselın ekıaba uaghan akar kurabar dav geı.

⁹ Ezi enselın aghuıba, akar kurabar gumazir men apanıbagh amıbav geır puvati. Ezi dughıar kamın enselbar faragha zuım Maıkel, Mosesın kuam bagha Satan ko anıng uanıng

* 1:5: (5) Grıghın akinafarır avırır fomıra itıba, me zıar kam, “Ekıam,” osırızir puvati. Me zıar kam, “İesus,” an osiri.

adoghadogha Maikel akar kuratam Satanin mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, "Ekiam uabi nin atar ni mikemeghtima ni uan akam dikuagh."

¹⁰ Gumazir kaba biziba me dar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabar dav gei. Me mati asiziba nighniziba men puvati. Egha me uan nivafizibar ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi.

¹¹ Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gin tizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.

¹² Ia uari ifongezir isar dughiar, gumazir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvatigha, kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min gari, ezi aminim dagh vaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misiga givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazir bar ovengeziba.

¹³ Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gin tizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.

¹⁴ Enok, an Adamin namba siks in ovavimin borim, a Godin akam inigha izir gumazir mam in min gumazir kabav gia ghaze, "Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi.

¹⁵ A gumamaziziba bar men araziba tuisigham. Gumazir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi akar bar kurar igharazir me God gamiziba, God da bagh me damuti me bar ivezir kuram iniam."

¹⁶ Gumazir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemin diava puv uan ziaba fe. Egha me gumaziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

*Ian nighnizir gavgavim gavgavim
ian navibar aning*

¹⁷ Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Krai Iesusin aposelba an gun mikeme.

¹⁸ Me kamaghin ia migia ghaze, "Dughiar abuananabar, gumazir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin arazibar aghuaghiva uan nivafiziba ifongezir arazibar gin mangam."

¹⁹ Gumazir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kam in gumazibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati.

²⁰ Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiar zurara uan nighnizir gavgavimin gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Egh ia Godin Duamin gavgavimin zurara God ko mikim.

²¹ God bar ia gifonge. Eghti ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Egh ia zurara e uan Ekiam Krai Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.

²² Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf.

²³ Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamram avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me

bar mize, ezi men korotiaba uaghan
bar mize. Eghti dughiar ia men
apangkuviba, ia uari bagh gan. Ia
Godin damazimin mizezir bizir kaba
bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

²⁴ God uabi deraghvira ian ganti ia
iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti
ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh
ia an damazimin arazir kuraba pu-
vatigh, bar akuegham.

²⁵ Kar Godin vamira ikiava, egha
a Krai Iesus en Ekiamin ingan-
garimin, uam e ini. Eghti e an ziam
fam. A en atrivir faragha zuimin
ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh
a biziba bar dar dapanimin ikiam.
A dughiaba bar fomira iza kam-
aghira iti. Egha datirighin a uaghan
kamaghira iti. Egh a gin uaghan
kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Krais Akar Mogomem a Isa Azenim Gati

Akar Faragha Zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarsi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavim in an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh me osimtizir ekiaba ateghti da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kam in itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghiti an dafarm in God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim a givamim, God gumazamizir ikia gavgavigha uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, a ivezir aghuim me daningam.

God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghiti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7 plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1-3)

¹ Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumaziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin

mam anemadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, akam na daningasa ize, eghiti ki Iesusin ingangarir gumazir igharazibav kimam.

² Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa, egha Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

³ Akar kam a Godin akam, a Godin ize, eghiti tina akar kam dipontima igharaz darazi oraghti, gumazir kam bar akongegh. Eghiti gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizim in gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava amima, God damuasa mikemezir biziba an adar amuam. Kamaghin, gumaziba akar kam diponam.

Jon nguibar 7 plan aven itir siosba bagha akam osiri

⁴ Ki Jon, ki ia gumazamizir 7 plan siosin Esian Provinsin itiba, ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghiti 7 plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabim in guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh egh navir amirizim ia daning.

⁵ Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevem in ua dikavizim. Egha a nguazim in atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzim in a en arazir kuraba agivazi e firiaghire.

⁶ An e gamizima e atrivim in ofa gamir gumazibar itima, ezi God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Krais ziar ekiam ikiva egh biziba

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16 **1:2:** 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9 **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10 **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5 **1:5:** Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14 **1:6:** Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6

bar dar ganamin gavgavim iki. Guizbangĭra.

⁷ Ia gan, a ghuariabar tongĭn izaghi-rasava ami, eghtĭ gumaziba bar uari uan damaz-ibar an ganam.

Gumazir a giniviziba, me bar uaghan an ganam.

Eghtĭ nguazir kamĭn kantriba bar, dar gumazamiziba a ginĭghnĭgh egh azi naviba bar me basemegham.

Are, bizir kam otivam. Guizbangĭra.

⁸ Gavgaviba bar itir Godĭn Ekiam kamaghĭn miĭgei, “Kĭrara kĭ faraghavĭra ikia, egh bar gin ikĭva abuan ikĭvĭra ikiam.” Kar Godĭn kamnangra, datĭrighĭn ikia, fomĭra ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

⁹ Kĭ Jon, kĭ ian aveghbuar mam. Kĭ ia ko, e Kraisin adarasi. Kĭ ia ko porogha, miĭzaziba isa, egh ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamĭn aven ikia Godĭn apengan iti. Egh ia ko porogha osimtiziba atera tughavavgafi. Kĭ Godĭn akam akura, egha Iesusĭn gun miĭgeir akam, kĭ an eghurigha an gun miĭgia ghaze, akar kam a guizbangĭra. Kamaghĭn amizi me na batuegha na isa Patmosĭn Arighatizimĭn na ati.*

¹⁰ Ekiamĭn dughiamĭn, Godĭn Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakĭrangĭn kĭ tiarir mam barazi a siĭghamĭn miĭn pamten kamaghĭn dei.

¹¹ Tiarir kam kamaghĭn miĭgei, “Bizir ni garir kaba bar, ni akĭnafarimĭn da osirigh, egh 7 plan siosba bagh da amangigh. Siosĭn Efe-susĭn nguibamĭn itim, ko Smernan

nguibamĭn itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamĭn itiba.”

¹² Ezi kĭ gumazir na miĭgeimĭn ganasa egha ragha gari, lamĭn golin 7 pla iti.

¹³ Ezi kĭ gumazir mamĭn garima, a lambar tongĭn tughav iti. A Gumaz-ibar Borimĭn miĭn gari. A korotiar ru-arim aruzĭma an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amĭghĭri.

¹⁴ An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipĭn arizimĭn miĭn gara, egha mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir miĭzariar gavgavimĭn miĭn pamtem isi.

¹⁵ An suemning mati bras, me avir ekiamĭn a tuazi, a isia dafozi moghĭn gari. Ezi kĭ an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora niĭdi.

¹⁶ A 7 plan miĭkoveziba uan agharir guvimĭn dar suira. Ezi miĭdorozir sabar mam ghumtizir pumuning ikia bar ghumi, an an akamĭn ikegha azenimĭn ize. Ezi an guam aruer angazangarir gavgavimĭn miĭn pamten taghtasi.

¹⁷ Kĭ an ganigha an suemningĭn boroghĭn irigha, gumazir ovengezimĭn miĭn iti. Ezi a uan agharir guvimĭn na gisĭn atigha, egha kamagh miĭgei, “Ni atiatingan marki. Kĭ gumazir faraghavĭra ikia, egh bar gin ikĭva, egh abuan ikĭvĭra ikiam.

¹⁸ Egha kĭ gumazir angamra itim. Fomĭra kĭ areme. Datĭrighĭn ni gan, kĭ zurara angamra ikĭvĭra ikiam. Kĭ Ovevemĭn kĭ, koma Gumaziba Ovia Ghua Itir Nguibamĭn kĭ, kĭ aningĭn suiragha aningĭn ganamin gavgavim iti.

¹⁹ “Kamaghĭn amizi, ni bizir ni ganizir kabar akaba osirigh, bizir

1:7: Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:8:** Kis 3:14,

MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:9:** Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 * **1:9:** (1:9) Dughiar gumaziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam.

1:10: Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2

1:16: Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:17:** Ais 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1

datirighin itiba ko bizir gin otivamiba.

²⁰ Ni 7 plan mikovezir nan agharir guvimin itiba ko 7 plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi an mingarim kamakin: 7 plan mikoveziba, da siosin 7 plan garir enselba. Ezi 7 plan lamba, da uari siosin 7 pla.”

2

Efesusin nguibamin itir siosin zuir akam

¹ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Efesusin itir siosin garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki uan agharir guvimin 7 plan mikovezibar suigha, egha 7 plan golin lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a izi.*

² Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarigha, egha tugha gavgafi. Egha gumazir kurabar aghua. Gumazir kaba ia migia ghaze, “E uaghan aposelba.” Puvati, me aposelba pu. Ezi ia men migirigiaba tuisigha givagha, egha men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumazir ifavariba.

³ Gumaziba ian garima, ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.

⁴ Ezi ki adarir akamin kamaghin ia mikimasa, ia igiamra nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, egha datirighin puvati.

⁵ Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir

ia faragha amizim ginighnigh, egh ia uan navibagh iragh, egh arazir mati ia faragha amizibar amu. Ia kamaghin damuan koghti, eghti ki ia bagh iziva egh ian itir lam batuegham.

⁶ Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.

⁷ Eghti tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Gumazir midorozim gamua apanim abirim, ki an amamangatighi, a ikirimirir aghuim anidir tememin dagheba iniva dar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir dagher azenimin iti.’ ”

Smernan nguibamin itir siosin zuir akam

⁸ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Smernan nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki fomiram areme, egha datirighin ki angamra iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi.

⁹ Ki osimtiziba ko mizazir ia bativizibagh fo. Egha kamaghin fo, ia biziba bar puvati. Egha ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ezi ki fo, gumazir maba akar kurabar girakirangin ia migei. Gumazir kaba ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi pu. Puvati. Me guizin Satanin adarasi.†

¹⁰ Ia kiranoveghang mizazitaba iniam, egh bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia orakigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin, Satan ia damuti me ian

1:20: Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 * **2:1:** (2:1) Akar kam a siosin ensel bagha zui, egha a siosin gumazamiziba amir araziba, me migei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:5:** Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:8:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9 † **2:9:** (2:9) Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kam in biziba bar otevegha, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11

tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10 plan dughiabar osimtiziba ko mizaziba ateram. Eghti ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgafigh, mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiam, eghti ki ikirimirir aghuarim ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

11 Tina kuarimning iti, akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Gumazitam midorozim damuva uan apanim abiraghti ovever namba 2 a gasighasighan kogham. Bar puvati.”

Pergamumin nguibamin itir siosin zuir akam

12 Gumazir kam kamaghin ua na migei, “Egh ni Pergamumin siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itim iti, a bar ghumi. Ki akar kam ia bagha anemadazi a izi.

13 Ki nguibar ia itir kam bar der- agha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamini iti. Ezi ia nan ziamin tugha gavgavigha, egha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir kam Antipas, a gumazir nan akam kurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian nguibar Satan itimin a misoghezi an areme. Dughiar kamini ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati.

14 Ezi ki adarir akar maba ia mikimasa. Ia Pergamumin gumazir maba iti, me Balamin sure gamir akabar suiragha gavgavighavira iti. E fo, Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a Israelba tuavir kuramin men akagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelbar nighnizibagh amizima, me aseba

bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami.

15 Kamaghira, gumazir maba ia ko ikia, egha Nikolasin adarazir akabar gin zui.

16 Kamaghin amizi ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiranoveghang ia bagh izi, egh gumazir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misogham.

17 Tina kuarimning iti, akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Eghti gumazitam midorozim damuva apanim abiraghtima, ki manan dagher datirighin muegav itir taba a daningam. Egh ki dagiar ghurghuritam a daningam. Egh dagiar kamini ki ziar igiar mam osirigham, eghti gumazitam ziar kam gifoghan kogham. Gumazir dagiam inizim, anarira a gifogham.’”‡

Taiatairan nguibamin itir siosin zuir akam

18 Gumazir kam kamaghin ua migei, “Ni Taiatairan nguibamin siosin garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki Godin Otarim, ezi nan damazinning mati avir mizariar gavgavimin min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezimoghin isia angazangarim ekefe. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi.

19 Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifonge, egha nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvazir arazibagh ami. Ki fo, osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera,

2:11: MAA 13:9, 20:14, 21:8 2:12: Ais 49:2, MAA 1:16 2:13: MAA 3:8 2:14: Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 2:16: Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 2:17: Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 ‡ 2:17: (2:17) Manan daghem, Israelba gumaziba puvatizir dangaminin aruima, God a isa me ganingi. Ni Kisim Bek 16, ko Ighiam 78:24in gan. 2:18: MAA 1:14-15

ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

²⁰ Ezi ki adarir akar kam ian iti. Ia amizir kam Jesebelin amaman-gatizi a ia ko iti. Amizir kam kamagh migia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Bar puvati, a ifari. Egha nan ingangarir gumazibagh ifara egha gumamaziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami. §

²¹ A navim giraghasa ki ifonge, egha kamaghin ki anetaghizima a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumamaziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagh navim giraghan aghua.

²² Ia oragh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam.

²³ An boriba uaghan, ki me misueghti me arimighregham. Eghti siosba bar fogham, gumaziba bar ki men naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir araziba bagh ivezim vaghvagh ia daningam.

²⁴ Egha ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kam in akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, "Satanin akar mogomeba," ia an fozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia datighan kogham.

²⁵ Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh mighighvira iki, mangi dughiar ki izamim.

²⁶ Gumazim midorozim damu apanim dikabiragh, egh nan arazibar gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazir kam gumamazibar gumazir dapanimin ikiamin gav-gavim a daningam.

²⁷ Eghti an atrivimin gav-gavim sara men ganiva egh me abighrarigham, mati gumazim nguazir miner mam abiagharisi.

Ingangarir ki a ganingizir kam, mati ingangarir nan afeziam gumamazibar ganasa na ganingizir ingangarimin mirara ghu.

²⁸ Egh uaghan, ki mikovezir bar mizaragharam otivir kam a daningam.

²⁹ Tina kuarimning iti, egh akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.' "

3

Sardisin nguibamin itir siosin zuir akam

¹ Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni datirighin Sardisin nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

'Ki Godin duar 7 plan gari, egha ki 7 pla mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fogha gifa. Me ia migia ghaze, "Sardisin itir sios, an angamra iti." Ezi puvati, ia ariaghregha gifa.

² Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar ovengezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gav-gavim dar aning.

2:20: 1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14 § 2:20: (2:20) Jesebel, an amizir kurar mam in ziam. Fomira Israelbar atrivir amizimin ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 King 18:4, ko 19:1-2, ko 2 King 9:3-37 in gan. Nikolasin adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumamazibir maba inizi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kam in, me ti ziar kam Jesebel a gati. 2:21: Ro 2:4, MAA 9:20 2:23: Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 2:25: MAA 3:11 2:26: Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 2:27: Dan 7:22, MAA 12:5 2:28: MAA 22:16 3:1: MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 3:3: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15

³ Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, egh bar deraviram an gin mangi. Egh ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki izamim a gifoghan kogham.

⁴ Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazir kabar araziba da derazi, ki me uabin toro, kamaghin me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam.

⁵ Gumazitam midorozim damuva apanim abiragh, egh korotiar ghurghurir kamagh garitam arughti ki an ziam akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, ki an ziam angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kamın gun mikim suam, a konanam.

⁶ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.’ ”

Filadelfian nguibamin itir siosin zuir akam

⁷ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Egh ni Filadelfian nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki dughiaba bar God baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi.

⁸ Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti.

Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha nan ziam akirim ragha a gasarazir puvati.

⁹ Ia Satanin adarazigh fos, me kamagh migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumaziba. Ia orakigh. Ki gumazir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge.

¹⁰ Ia nan akamra gin ghuava egha osimtizir ia bativiba ia daraven tughavavighavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumazamiziba bar, men nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafiz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otogham. Eghti dughiar kamın ki ian ganti ia deragham.

¹¹ Ki bar zuamira ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim oke-meghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh.

¹² Gumazitam midorozim damuva apanim abiraghti, ki gumazir kam damighti a nan Godin Dipenimin dipenir akininimın min tughuv ikiam. Eghti a Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki an uan Godin ziam osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalemın igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumazir kamın uaghan an osirigham.

¹³ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.’ ”

Laodisian nguibamin itir siosin zuir akam

3:4: Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 **3:5:** Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 **3:7:** Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 **3:8:** 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2 **3:9:** Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9 **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2 **3:14:** Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6

14 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Laodisian nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki gumazir “guizbangira” migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi.

15 Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ia orangigh iki o ia feng ikiasa, ki ifonge.

16 Ezi puvati. Ia mong, ganadamira fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akar torimin ian mighasa.

17 Ia kamagh migia ghaze, “E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamın otevir puvati.” Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumaziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha egha damaziba okavigha egha bibiabara iti. Egha ia uari bizir kam gifozir puvati.*

18 Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, egh dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumaziba ian ganti ia bibiabara ikiva, egh aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

19 Gumazir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi ia uan araziba akirsi gavgav-

igh egh uan navibagh iragh.

20 Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Gumazitam nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi a ko ikiam. Egh ki a ko damiti, eghti a na ko damam.

21 Gumazitam midorozim damuva apanim abiraghti, ki an amamangatighti a na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, egha ki uan afeziam ko an atrivir dabirabim gapera.

22 Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.’”

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akinafarim kuizima bizir kuraba nguazimin gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4-11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

1 Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghrigha iti. Gumazir ki fomira oraghizim, a faragha pamten sighamın mın nan dei, egha datirighin ua kamaghin na migei, “Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham.”

2 Ezi Godin Duam zuamira maghira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki gari, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam

3:15: Ro 12:11, MAA 2:2 3:17: Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 * 3:17: (3:17) Me uari uan damazibar gari, Laodisiaba bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar mın iti. Ni Akar Mogomem 2:9in gan. 3:18: Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15 3:19: Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 3:20: Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 3:21: Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27 4:1: MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 4:2: Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10

gapera.*

³ Gumazir kamın guam dagiar jaspera ko dagiar konilian aghevımın mın taghtası. Ezi akianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki akianir kamın gari a emeralın dagiar garımın mın taghtası.

⁴ Ezi 24 plan atrivir dabirabıba, atrivımın dabirabir kam okari. Ezi 24 plan gumazir dapanıba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghurıba aghui, egha golın ingarızir dapanir asuaba uari gaghuıgha mati atrivımın golın dapanir asuaba men dapanıbar itı.

⁵ Ki gari, onımarıba atrivir dabirabımın ikiava otıvaghıra tın-tınıbar sıgha taghtası, ezi ki orazi nıgıner ekıam otozi overıam tıngaghe. Ezi atrivir dabirabımın guamın 7 pla adenıba isia itı. Egha 7 plan adenir kaba da 7 pla Godın duaba.

⁶ Atrivir dabirabımın guamın bizir mam itı, a mati ongarir ekıam me glasın an ingarızı, a bar zuegha ikia taghtası.

Ezi bizir angamra itir 4 pla, da atrivir dabirabim okarıgha tuıvıghav itı. Egha 4 plan bizir angamra itir kaba, da damazir avırıba itıma da men mıkarzıba bar da ave, men akıragharıba uakan.

⁷ Bizir angamra faragha itim, a mati laion. Ezi bizir angamra an gırara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamra ikia anıngın gırara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamra men gırara itim, mati kuarazir bagamın mın pın mıghava arui.

⁸ Bizir 4 plan angamra itir kaba, me 6 plan avızıba bar vaghvagha men itı. Ezi men mıkarzıba damazir avırıba da ave, egha uaghan men

avızıbar apengan itı. Egha arueba ko dımagarıbar kamaghın mıgei,

“Ekıam a God, a gavgavir bar ekıam itı,

egha a bizir kuraba bar dar saghon ikia

a bar zue. A bar zue, a bar zue.

A fomıra ikia, egha datırıghın ikia, egh gın uamategh izam.”

Me mıgırıgıar kam gamua mam-aghıra ikia egha avugh sazıba puvati.

⁹ Bizir angamra itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonghe, a gumazir zurara angamra itim. Egha me an zıam fava, egha a mınabi. Ezi bizir 4 plan angamra itir kaba zurara dughıabar kamagh amuvıra itıma,

¹⁰ 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazımın guamın tevir akurıba apırı. A gumazir zurazurara itim ezi me an zıam fe. Me uan golın dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabımın guamın boroghın da akuri. Egha kamaghın ıghıam gamı,

¹¹ “Nı en Ekıam, en God. Nı bizıba bar dar ingarı. Egha nı uan ifongıamın, bizıba bar dar ingarızıma da otıfı, ezi datırıghın bizıba bar itı.

Kamaghın, nırara e uari nın itorogha nın zıam bar pın anetı. Gumazıba bar nı bagh bar akuegh, egh nın zıam fıva nın gavgavımın apengan ikıam.”

5

Akınafarır rıghızır mam, Jon an gari

* **4:2:** (4:2) Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezın kamın Jon guızın an zıam dıbora ghaze, a God. Ezi gın moghıra, Saptı 7:10ın akam kamagh mıgıa ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikıam. Jon kamagh mıkemızır puvati. Jon Godın angazangarır ekıam ko zıar ekıam bıaghrıgha ıgharagha otıvızıbar ganıgha, egha a dagh ısın akar ısın zuımın Godın mıgei.

4:4: MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:5:** Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:6:** Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:8:** Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6 **5:1:** Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4

¹ Gumazir atrivir dabirabim gaper-aghav itim, an agharir guvimin ki akinafarir mamın gari, a iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me riga mighirizim, ezi akinafarir kam osizirim an vuem ko vuem sara iti. Egha me a riga egha 7 plan danganibar me kandelin grisın pamten da mighini.

² Ezi ki enselin gavgavir mamın gari a pamten kamaghın diava azangsisı, “Tina gumazir aghuir God uabın torozim, an akinafarimın itir kandelin grisba adeghıva, egh akinafarir kam onegham?”

³ Overiamın itir gumazitam, o nguazimın itir gumazitam, o nguazimın apengan itir gumazitam, akinafarir kam onegh, egh an aven ganan kogham.

⁴ Ki gari, gumazitam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgavıba puvati. Ezi kamaghın ki puvırama aravıra iti.

⁵ Ezi gumazir dapanıba men mav kamaghın na mıgei, “Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionın kam Judan adarazir atrivimın oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apanim abıragha gıfa. Kamagh amızı a 7 plan kandelin grisın akinafarim mighırızıba adegh, egh akinafarir kam onegham.”

Jon Sipsipın Nguzimın gari

⁶ Ezi ki gari, sipsipın nguzir mam tughav iti. Me a misoghezi an aremezı moghın gari. An atrivir dabirabim ko 4 plan angamra itir bizibar tongın tughav iti, ezi gumazir dapanıbar dabirabıba an okarigha iti. A 7 plan komba ko 7 plan damatuzıba iti, kar Godın duar 7 pla. God me amadazıma me nguazir kam bar a garui.*

⁷ Ezi Sipsipın Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav

itimın agharir guvimın, akinafarir kam ini.

⁸ An akinafarir kam inigha gıvazıma, ezi 4 plan bizir angamra itir kaba ko 24 plan gumazir dapanir kaba Sipsipın Nguzimın boroghın tevir akurıbar apıri. Gumazir dapanıba vaghvagha gitan mın garir bizıba ko golın itarıbar suiki. Itarir kaba, mıgharir mughuriar aghuim zuim, bar dagh izıfa. Bizir kam kamakın, Godın gumazamizıba God ko mıgeir arazim.

⁹⁻¹⁰ Egha me ıghiar ıghiar mam kamaghın a gamı,

“Me ni misoghezi ni areme, egha nın ghuzimın ni gumazamizıba God bagha me gıvese.

Ni, anababa bar dar gumazamizir maba, ko nguıbabar akaba bar, ko mıkarzir ıgharagha garıba bar, ko kantriba bar dar gumazamizıba, men marazi, ni me gıvese.

Egha ni me gamizıma me atrivimın adarazir otivıgha, egha ofa gamir gumazıbar mın ikia, en God bagha ıngari.

Egh me atrivimın iki, egh nguazimın gumazamizıbar ganam.

Kamaghın, God ua bagha nın torozı, ni akinafarim inigh egh kandelin grisba adegham.”

Me Sipsipın Nguzimın ziam fe

¹¹ Egha ki ua gara enselin tiarir avırir maba barası. Men dibobonim handet milienın avırıba ko tausen tausenın avırıba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamra itıba ko gumazir dapanıba okarigha tuivıghav iti.

¹² Me pamten dia kamaghın ıghiam gamı,

“Sipsipın Nguzir kam me misoghezi aremezim, e an uarı torogha an ziam bar pın aneti.

5:5: Stt 49:9, Ais 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hi 7:14, MAA 6:1, 22:16 5:6: Ais 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 * 5:6: (6:6) Vezin kamın mıngarim kamaghın mıgei, Dagheba bar otevegham eghtı daghebar ivezim bar pın ghuavanabogham. 5:7: MAA 4:2, 4:10 5:8: Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2 5:11: Sng 68:17, Dan 7:10, Hi 12:22, MAA 4:4-6 5:12: 1 Sto 29:11, MAA 5:6

A ziar ekiam ko bizir aghuir aviriba ko fofozir aghuiba ko gavgavir ekiam iti.

E an ziam fiva egh a bagh bar akongegh egh a minabam.”

¹³ Ezi ki God ingarizir gumaziba ko biziba bar men ighiam barasi, bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba. Ki orazi da kamagh migei,

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapiaghirim, ko sipsipin nguzim uaghan, e zurazurara aning minabivira ikiam.

Egh aningin ziar ekiamning fiva, aning bagh bar akongegh egh aningin gavgavir ekiamin apengan iki zurara mamaghira ikiam.”

¹⁴ Ezi 4 plan bizir angamra itiba kamaghin migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba tevir akuriba apirigha aningin ziamning fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

¹ Ki Sipsipin Nguzimin gari, a 7 plan kandelin gris in itir akinafarir kam in suiragha egha a kandel gris in namba wan adangi. Ezi ki orazi, 4 plan bizir angamra itir kabar mav kamaghin migei, ezi an tiarim mati ararim dagaravagha, a kamaghin migei, “Ni izi!”

² Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mam in gari, gumazim barirpimin suiragha a gaperera. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apanim abirazi moghin zui, egha midorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuavira iti.

³ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin gris in namba 2 adangi, ezi

ki orazi, bizir angamra itir namba 2 kamaghin migei, “Ni izi!”

⁴ Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumazamizibar dughiar aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midorozir sabar ekiar mam ingangarir kam damuasava a ganingi.

⁵ Ezi sipsipin nguzim akinafarimin kandelin gris in namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamra itir namba 3 kamagh migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira.

⁶ Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir angamra itir 4 plan kabar tongin migia, egha migirigiar kam kamaghin migei, “Ia mangi uan ingangarim damuti, eghti dagheba bar otevegham. Kamaghin, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vavira o balin miner muziarir 3 plara givezam. Egh ia olivin temeaba ko wainin beniba gasighasighan marki, eghti olivin boreme ko wain ikivira ikiam.”

⁷ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin gris in namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamra itir namba 4 kamagh migei, “Ni izi!”

⁸ Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Nguibar Gumaziba Ovia Ghua Itim, an Ovevem in girara izi. God gavgavim kamaghin aning ganingi, aning nguazimin itir gumazamiziba 4 plan okuruabar me tuiragh, egh okuruar kabar aven aning okuruar vavira, aning a misueghti an aremegham. Aning gumazamiziba midorozir sabamin me misueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me

damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangti da mangi me misoghti me arimighiram.

⁹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin gris namba 5 adangizima, ki gari, gumamazir ovengezibar duaba Godin ofa gamir danganim apengan iti. Gumamazir kaba faragha Godin akamin suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, ezi bizir kam apaniba me misoghezi me ariaghire.

¹⁰ Duar kaba dia kamaghin migei, "Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimin itir gumamazibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimin ivezim ikarvagh!"

¹¹ Egha me gumamazir kaba vaghvagher korotiar ghurghurir ruariba me ganingi, egha kamagh me migei, "Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. God, gumamazir apaniba me misueghti arimighiramibar namba gifogha gifa, eghti apaniba gumamazir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimin ivezim ikarvagh." "

¹² Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin gris namba 6 adangizima, ezi ki ua gari, mikimkizir dafam nguazimin oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimin min gari.

¹³ Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin temem givai, ezi fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri.

¹⁴ Overiam mati, akinafarir bar dafam me a riga anetizi moghin, a

uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, egha sivagha ghue.

¹⁵ Ezi nguazimin atriviba ko gumazir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumaziba ko gumazir gavgaviba ko pura ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiaghreziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin monge.

¹⁶ Egha me mighsiaba ko dagiar ekiaba kamaghin dar dei, "Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin guamin e modogh, egh ia uaghan Sipsipin Nguzimin aningagharimin e modogh!"

¹⁷ E fo, aningin aningagharimin dughiar ekiam datirighin otozi aning gumamazibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aningin aningagharim iriagh, angamra ikian kogham!"

7

144,000 plan Israelin gumamaziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garisi

¹ Bizir kaba givazima, ezi ki gari, enselin 4 pla nguazimin 4 plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimin 4 plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagh ivangan kogham.

² Ezi ki enselin igharazimin gari, an aruem anadi naghin ikeghav anadi. A Godin zurazurara itimin inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4 plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gavgavim aningiziba pamten men dei.

³ A kamaghin migei, "Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temebagh

6:9: 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:10:** Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:3:** Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4

asighasighan marki. God uan ingan-
garir gumazibagh inabas. E faragh
uan Godin inganarir gumaziba,
inabazir osizirim e men guabar
an osirigh givaghti, ia gin bizibagh
asighasigh.”

⁴ Ezi ki orazi, me gumazamizir
inabazir osizirim isibar dibobonim
dibori. Me 144,000 plan gumaza-
miziba, inabazir osizirim me garisi,
me Israelin kantrin aven itir 12 plan
anababa, vaghvagha men varazira,
osizirim ini.*

⁵ Ezi 12,000 plan Judan anabamin
aven itir darasi,

me inabazir osizirim ini,
ezi 12,000 plan Rubenin anabamin
adarasi,

ezi 12,000 plan Gatın anabamin
adarasi,

⁶ ezi 12,000 plan Aserin anabamin
adarasi,

ezi 12,000 plan Natalin anabamin
adarasi,

ezi 12,000 plan Manasen anabamin
adarasi,

⁷ ezi 12,000 plan Simeonin anabamin
adarasi,

ezi 12,000 plan Livain anabamin
adarasi,

ezi 12,000 plan Isakarın anabamin
adarasi,

⁸ ezi 12,000 plan Sebulunin anabamin
adarasi,

ezi 12,000 plan Josepin anabamin
adarasi,

ezi 12,000 plan Benjaminin an-
abamin adarasi.

Gumazamizir kaba me God me gin-
abazir osizirim ini.

*Gumazamizir bar avirim Godin
ziam fe*

⁹ Egha ki gin ua gari, gumazamizir
avirim uari akuvagha iti. Gumazitam
men avirim mengan iburagham. Gu-
mazamizir kaba, me kantriba bar ko

anababa bar ko mikarzir igharagha
gariba bar ko nguibabar akaba bar
dar gumazamiziba, men marazira
izegħa iti. Me atrivir dabirabim ko
Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav
iti. Me korotiar ghurghurir ruariba
aghui, egha uan agharibar okavir
aghuabar suiki.

¹⁰ Me pamten kamaghin dei,

“En Godin uan atrivir dabirabim
gaperazim,
ko Sipsipin Nguzim, aningra en
akuragħa en apanim abira.
Ezi e aningın ziamning fe.”

¹¹ Ezi enselba bar ikia, atrivir
dabirabim ko 4 plan bizir angamra
itiba ko gumazir dapaniba, me me
okarigha tuivighav iti. Egha atrivir
dabirabimin garava tevir akuriba
apira egha uan guaba nguazim
misuegħa, egha Godin ziam fe.

¹² Me kamaghin migei,

“Guizbangira!

E uan God ziar ekiam a daning,
egħ a bagħ bar akongegħam,
egħ kamagh mikim suam, an
fofzim bar pin iti.

Egh a minabiva, egh an ziam fam.

A gavgavir ekiam iti, egħti e an
gavgavimin apengan ikiam.

Dugħiabar zurara bizir kaba
bar mogħirama Godin biz-
iba.

Bar guizbangira!”

*Kraisin adarasi, men osimtizim
gifa*

¹³ Ezi gumazir dapanibar mav ka-
magħ nan azara, “Gumazamizir ko-
rotiar ruarir ghurghuriba aghuizir
kaba, me taia? Me managhira ikegħa
ize?”

¹⁴ Ezi ki an akam kamagh a ikara,
“Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a
kamagh na migei,

7:4: MAA 9:16, 14:1-3 * **7:4:** (7:4) Osizirir kamnagh “Israelin kantrin aven itir 12 plan anababar”
gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimin ghuzim. Ezi Israelba me ghaze,
anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui. **7:9:** Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9
7:10: Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 **7:12:** MAA 5:12-14, 11:17 **7:13:** MAA 3:18
7:14: Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9

“Gumazamizir kaba me uan apani-
bar dafaribar osimtiziba ko
mizazir ekiaba ini.

Ezi osimtizir dughiam datirighin
gifa.

Ezi me uan korotiaba Sipsipin
Nguzimin ghuzimin da
ruegha,
dagh amizi, da ghurghuri.

15 Kamaghin amizi me atrivir
dabirabimin guamin tuifi.

Egha dimagariba ko aruebar an
dipenimin ikia egha an ingan-
garim gami.

Ezi Godin atrivir dabirabir kam
gaperaghav itim, a uabi me ko
iki egh me geghuvam.

16 Eghti mitiriaba ua men aghan
kogham, eghti kuariba ua men
piran kogham.

Eghti aruer arizir mikarziba
puvira dagh aboim, ua men
mikarzipar isian kogham.

17 Sipsipin Nguzim atrivir
dabirabimin tongira ikia, egha
me geghufi.

Egha a me inigh nguazimin aven ive-
marir dipar atuir danganimin
mangam, kar dipar ikirimir
zurara itim anidim.

Egh God men temeriba bar
men damazibar da dizighti da
misigam, eghti me uam azian
kogham.”

8

*Sipsipin Nguzim akinafarir
righizimin kandelin gris in abuananam
adangi*

¹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
itir kandelin gris in namba 7 adangi,
ezi Godin Nguibamin bizitam bar mo-
zorozir pu, ezi migirigiatam otivir pu-
vatigha, ghua mong dughiar ruarim
kamaghin tu.

² Ezi gin ki 7 plan enselin gari,
me Godin guamin tuifi, egha 7 pla
sighaba ini.

³ Ezi enselin igharazim iza ofa
gamir danganim boroghin tughav
iti. A golin minner mam in suira,
minner kam, me an aven paura tuazi
a isia migharir mughuriar aghuim
oto. Ezi me pauran avirir maba a
ganingi, eghti a Godin gumazamiz-
ibar azangsizibar sara isafuragh, egh
atrivir dabirabimin guamin mangiva
golin ofa gamir danganimin God
bagh ofa damuam.

⁴ Ezi pauran isir migharir
mughuriar aghuim ko Godin gu-
mazamizibar azangsiziba, da uari
inigha enselin Godin damazimin
tughav itir kam in dafarim ategha
ghuavanadi.

⁵ Ezi ensel minner migharir
mughuriar aghuim itim suiragha
ghua ofa gamir danganimin ghua
avim inigha minem garu, egha
minem akunizima a nguazim giri.
An anakunigha givazima, arariba
dagarvazima maburan niginim oto,
ezi overiamin onimariba taghtagha
tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4 pla sighabagh ivi

⁶ Ezi enselin 7 plan, sighar 7 plan
suighizir kaba, me dagh iviasava
ami.

⁷ Namba 1 ensel uan sigham givi,
ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min
gariba ko avim, aning ghuzim sara
isafuragha nguazim giri. Ezi me
nguazim ko temeaba 3 plan okuruaba
da taira, dar okuruar mam avim bar
an isi. Ezi bizir nguazimin aghuiba
bar, da uaghan avim a dar isi.

⁸ Ezi namba 2 ensel uan sigham
givi, ezi me, bizir mam mati mighsar
ekiamin min avim an isima, me
anakunizi a ghua ongarim giraghu.
Ezi ongarim 3 plan okuruaba uabi

7:15: Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 7:16: Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 7:17: Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 8:1: Hab 2:20, MAA 6:1 8:2: 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 8:3: Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 8:4: Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 8:5: Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 8:7: Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 8:8: Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 8:9: Ais 14:12

tuirazi, ezi ongarimin okuruar mam ghuzimin oto.

⁹ Bizir ongarimin angamra itiba, da uaghan me okuruar 3 plan da tuira, ezi dar okuruar kabar mam, da bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me okuruar 3 plan da tuira, ezi kurir okuruar kabar mam, bar moghira ikufi.

¹⁰ Ezi namba 3 ensel uan sigham givi, ezi mikovezir ekiar mam adenimin min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me faner dipaba okuruar 3 plan da tuira, ezi mikovezir kam dipar okuruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri.

¹¹ Mikovezir kamın ziam kamakin, Marasinın Bar Puvira Misozim. A dipar okuruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinın Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumamazir aviriba dipar kam apima a men navibar isizi me ariaghire.

¹² Ezi enselin namba 4 uan sigham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3 plan okuruaba da tuira. Egha me aruemin okuruar mam gasighasigha, egha iakinimin okuruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okuruar mam gasighasiki. Kamaghın amizi arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati.

¹³ Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamın pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghın pamten dia migei, “Iavzika! Nguazimin itir gumamaziziba, Iavzika! Enselin igharazir 3 pla ua uan sighabagh iviam, eghti osimtızir bar ekiaba gumamaziziba me bativam. Iavzika!”

9

Namba 5 ensel uan sigham givi

8:10: Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:11:** Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:13:** MAA 9:12, 11:14 **9:1:** Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1
9:2: Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 **9:3:** Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 **9:4:** Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 **9:5:** MAA 9:10, 11:7 **9:6:** Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 **9:7:** Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 **9:8:** Jol 1:6 **9:9:** Jol 2:5

¹ Ezi enselin namba 5 uan sigham givi, ezi ki garima, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki a ganingi.

² Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, ezi migharim torir akamin azenan otiva, egha avir bar ekiamın migharimin min anadi. Egha migharim torir kamın anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi.

³ Ezi odezir bar avirim migharim kam ategha zaghira, nguazim tintinibar an zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi, nguazimin itir gumamazizibagh asighasighamin gavgavim.

⁴ God odezir kaba kamagh dav gei, “Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko temer tabagh asighasighan marki. Ia, gumamazir God inabazir osizirim men guabar itir puvatiziba, me gasighasigh.

⁵ Ki ian amamangati, ia gumamazizir kaba iakinir 5 plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki.” Ezi odezir kaba, mizazir da gumamazizibagh anidiba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu.

⁶ Dughiar kamın gumamaziziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, eghti ovevem men arimangam.

⁷ Ki odezir kabar gari, da mati hoziba midorozim damuasava ami. Dar dapanibar, biziba mati golin dapanir asuabar min dar dapanibar iti. Ezi dar guaba mati gumazibar guaba.

⁸ Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionın ataribar min, ruarigha bar ghumi.

⁹ Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar

aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi.

¹⁰ Odezir kaba tuighakabar ipebar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Ezi mizazir gavgavir gumazamiziba 5 plan iakinibar me daningamim, a dar ipebar iti.

¹¹ Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezim in garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamin ziam dibora ghaze, "Abadon." Ezi Grighin akamin me kamaghin a dibori, "Apoliyon." An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim.

¹² Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

¹³ Ezi enselin namba 6 uan sigham givi, ezi ki gumazir mam in tiarim barasi, A, God in guamin itir golin ofa gamir danganir mam in iti, danganir kam, a mikebar 4 pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4 plan tongin otivima, ki a barasi.

¹⁴ A namba 6 enselin sigham in suirazim kamaghin a migei, "Enselin 4 plan Yufretisin faner ekiam in kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi."

¹⁵ Ezi a 4 plan enselin kaba ataki, eghti me 3 plan okuruabar gumazamiziba tuiragham, egh okuruatam bar a misueghti an arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamin enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kamin mizua iti.

¹⁶ Ezi midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien.

¹⁷ Egha ki irebamin min bizimin gari, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiaziba, men ganganim kamakin. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar ganganim aghevegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar min gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, da hoziabar akabar otivava tintinibar zui.

¹⁸ Egha me gumazamiziba 3 plan okuruabar me taira, ezi 3 plan bizir bar kuraba, me okuruar mam bar a misoghezima an ariaghire. Bizir 3 plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3 plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri.

¹⁹ Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar min gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar gumazamiziba mizazir kuram me ganidi.

²⁰ Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghrezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha egha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati.

²¹ Egha me, gumazir igharazibav sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir arazim, me da bagh navibagh iragh arazir kurar kaba ataghraghan aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi ananepi

¹ Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi akianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi.

² Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneaghrigha iti. Egha a uan suer guvim ongarim gasara, egha suer kiriam nguazim gasara.

³ Egha a bar pamten laionin min itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7 plan arariba dagarvagha egha an akam ikara.

⁴ Egha 7 plan ararir kaba darvegha givazima, ezi ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi Godin Nguibamin ki gumazir mam dimdiam barazima, a kamaghin migei, "7 plan ararir dagarvaghizibar akam, ni uan nighnizimin anetightima a iki. Ni an osiran marki."

⁵ Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim overiamin pin a fe.

⁶ Egha ghaze, "Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha egha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati.

⁷ Bizir God damuasava amim an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, akar aghuir a fomira uan ingangarir gumazibagh aningizim, me an akam inigha izir gumaziba."

⁸ Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghin na migei, "Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh."

⁹ Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, "Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningigh." Ezi a kamaghin na migei, "Ni a inighiva, aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin an hanin min bar singigham."

¹⁰ A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim an dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi.

¹¹ Ezi me kamaghin na migei, "Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kam, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim."

11

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

¹ Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimin min gari, egha me kamagh na migei, "Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir danganimin apan. Egh ni dipenir kam in Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon.

² Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumaziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem dik mangi 42 plan

10:3: MAA 8:5 **10:4:** Dan 8:26, 12:4, 12:9 **10:5:** Kis 8:6 **10:6:** Neh 9:6, Sng 146:6, MAA 4:11, 14:7, 16:17 **10:7:** Dan 9:6, 9:10, Amo 3:7, Ro 16:25-27, MAA 11:15 **10:9:** Jer 15:16 **10:10:** Ese 2:10, 3:3 **11:1:** Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5 * **11:2:** (11:2) Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42 plan iakiniba, da 1,260 plan dughiba, o 3 plan azeniba givazima uam akuam. Da 42 plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumaziba Jerusalem dikabrazimin gansiva Luk 21:24in gan.

iaknibar tugham. Kamaghin, ni anetakigh.*

³ Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning izi nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260 plan dughiabar tugham.”

⁴ Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamın pumuning nguazir kamın Ekiamın guamın tughav iti.†

⁵ Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi, damuti, avim aningın akamningın otogh egh aningın apaniba, bar men isigh me gasighasigham. Kamaghin, gumazir manam arazir kuramın aning damusi, egh an ovegham.

⁶ Aning gavgavir overiamın aneghoroghamim iti, eghti aning Godın akamın gun migeir dughiamin, aning mikimti, amozim dughiar kamın izan kogham. Eghti aning gavgavir dipabar amuti da bar ghuzimın otivamim iti. Egha uaghan gavgavir nguazimın gumazamiziba bizir kurar igharazibar amuti da me gasighasighamim iti. Dughiar kamın, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghin otivam.

⁷ Aning Godın akamın gun migeir ingangarim gıvaghti mozir torir bar konezimın itir asızir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko misoghiva, egh aning abıragh aning misueghti aning aremegham.

⁸ Eghti aningın kuamning nguibar ekiar kamın tuavir ekiamın irıghiv ikiam. E akar isin zuimın a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomıra gumazir kamningın Ekiam tememın a gafugha a misoghezi an ovenge.

⁹ Gumazamizir mikarzir igharagha gariba, men marazi, ko anababar dar gumazamizir maba ko nguıbar akaba bar dar gumazamizir maba ko kantriba bar dar gumazamiziba, men marazi, me dughiar 3 pla ko akuamın aningın kuamningın ganam. Egh aningın kuamning mozim daghuan anogoregham.

¹⁰ Nguazimın gumazamiziba kamaghin mikim suam, Godın akam inigha izir gumazir kamning nguazimın gumazamiziba mızazir bar kuram me ganıngi. Kamaghin, me aningın ovevem bar a gifuegham, egh bar ighiabar amu, egh damıva egh uan namakaba bizir aghuıba me danıngam.

¹¹ Ezi 3 plan dughiaba ko dughiar akuar kam gıvazi, God uam aning gamizıma, aning ua dikavigha tughav iti, ezi gumazir aning ganizıba bar atiatingi.

¹² Ezi aning orazi tiarir mam Godın Nguıbamın kamaghin aning mıgei, “Gua kagh anang.” Ezi aningın apaniba garavıra itima, aning Godın Nguıbamın ghuavanabo.

¹³ Ezi dughiar kamra mikimkızir dafam otozi, God nguıbar ekiamın dipenıba 10 plan okuruabar tuıragha, okuruar mam bar ikufi. Ezi 7,000 plan gumazamiziba ariaghıre, ezi ariaghrezir puvatızıba ikiıva bar atiatıgha Godın uan Nguıbamın itimın ziam fe.

¹⁴ Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar namba 2, a gıfa. Ezi osimtizir bar ekiar namba 3, an otıvasa bar roghıra izi.

Enselın namba 7 uan sıgham gıvi

¹⁵ Ezi enselin namba 7 uan sıgham gıvıma, Godın Nguıbamın itir darazi tiariba akara ghaze,

11:3: MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14 † **11:4:** (11:4) Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12ın gan. **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5

11:6: Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1 **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8 **11:8:** Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:10:** MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:12:** 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5

11:13: MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:14:** MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:15:** Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim,
 aning datirighin nguazir kam gativagha an gari.
 Egh aning atrivimin iki mamaghira ikiam.”‡

¹⁶ Ezi 24 plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me tevir akuriba apirigha uan guaba nguazim misuegha Godin ziam fe.

¹⁷ Egha migei,

“Ekiam, ni Godin bar gavgavim itim.
 Ni bar fomira ikia egha iza datirighin uaghan iti.
 Ni uan gavgavir ekiam inigha egha datirighin atrivimin iti.
 Kamagh amizi, e ni minabi.

¹⁸ Kantrin Igharazibar Gumaziba bar puviram atari,
 ezi nin aningagharim otogha gifa.

God gumazamizir ovengeziba tuisighamin dughiam, otogha gifa.

Kar dughiar nin ingangarir gumazir nin akam inigha izeziba, me uan ivezir aghuim ini-amim.

Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin apengan itiba, gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.

Eghti gumazamizir nguazimin itir gumazibagh asighasiziba, God uaghan me gasighasighamin ghivira me gativagham.

¹⁹ 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an nguibamin itim kuiaghrizima, me garima Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi,

arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12-20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin gari

¹ Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamin min aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12 pla itim, an dapanimin iti.

² Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai.

³ Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir aghevir mam, a dapanir 7 pla ikia, egha 10 plan komba ikia, egha 7 plan atrivimin dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti.

⁴ Kuruzir kam overiamin itir mikovezibar 3 plan okuruabar da tuiara, egha okuruar mam pamtem uan ipemin dar vigha da makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bategtima an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin guamin tughav iti.

⁵ Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim, a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumazamiziba otarim me zuamira a inigha Godin atrivir dabirabimin anefasava a inigha ghuavanabo.

⁶ Ezi amizir kam ara gumaziba puvatizi naghin ghu. Danganir kam God a bagha anekiri, eghti a kagh 1,260 plan dughiaabar iki akurvazim ini ikiam.

‡ 11:15: (11:15) Grighin akamin, Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, me kamagh a dibora ghaze, Krai. 11:16: MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 11:17: MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 11:18: Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 11:19: Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 12:2: Ais 66:7, Ga 4:19 12:3: Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 12:4: Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 12:5: Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 12:6: MAA 11:2-3, 12:4 12:7: Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2

⁷ Ezi datirighin maburan midorozim Godin Nguibamin pin oto. Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men midorozim ikarvasi.

⁸ Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha egha me Godin Nguibamin uan danganim ataki.

⁹ Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim, me Satan a garisi egha uaghan an ziar mam, "Gumazir Akam Gumazamizibagh asim." A gumazir nguazimin itir gumazamizibagh ifarim, a datirighin uan enselba ko iza nguazim giri.

¹⁰ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiar mam barazi a kamaghin migei,

"Gumazir Godin guamin tughadimagariba ko aruebar enadarazi akam me gasim, me a isa anakunizi a irigha nguazimin iraghu.

Kamaghin, datirighin God uan gumazamizibar akurvasi, ezi an gavgavim bar azenim girizi,

A Bizibagh Ativir Dughiam otogha gifa!

Ezi an Gumazir A Gumazamiziba Uam Me Iniasa Misevezim, uan gavgavim inigha gumazamizibar akazi, me an apengan iti!

¹¹ Kraisin adarazi, dughiar gumaziba me misozima me ariagherim, dughiar kamin me uan mikarzubagh nighnizir pu. Puvati. Me ghaze, pura bizim.

Kamaghin, me sipsipin nguzimin ghuzim ko guizin akar me gun migeimin, me Satanin misuegha anebira.

¹² Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an itir darasi bar, ia bar akongegh!

Ezi gua nguazim ko ongarim guavzika, gua bar ikuvigham.

Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,

kamagh amizi a guan aningaghi gua gasighasighasa gua bagha izaghiri.

Kamaghin amizi, guan aven itir darasi, Iavzika."

¹³ Ezi kuruzim fo, me anakunizi a nguazimin iraghu, egha amizir otarim batezir kamin agira.

¹⁴ God kamagh sua, amizim azenir 3 pla ko akuamin gumaziba puvatizi naghin ikiva egh a kagh akurvazim iniam. Kamaghin, a mighhegh danganir God a bagha dikirizir kamin mangasa, God kuarazir anebar ekiamin avizimning a ganingi.

¹⁵ Kuruzim kamagh sua, aperiar ekiam amizim inigh mangigham. Egha kamaghin uan akamin dipar ekiamin miki, ezi dipar kam aperiar ekiamin min ivegha amizimin gin zui.

¹⁶ Ezi nguazim amizimin akurvagha, akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui.

¹⁷ Kamagh amizi, kuruzim amizim puviram an atara ghua an borir igharaziba ko misoghasa, me Godin akabar gin zuiba ko Iesusin akamin gun migeiba.

¹⁸ Egha kuruzim ongarir dadarimin tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

¹ Ezi ki gari, asizir atiar mam ongarimin otogha anadi. A dapanir 7 pla iti, ezi komin 10 pla an dapanibar iti. Ezi 10 plan atrivimin dapanir asuaba vaghvagha an 10 plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha

12:9: Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 **12:11:** Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 **12:12:** Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20
12:14: Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 **12:15:** Ais 59:19 **12:17:** Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4 **13:1:** Dan 7:2-3, 7:7, MAA 12:3, 17:3, 17:7-12 **13:2:** Dan 7:4-6, MAA 12:4, 12:9, 16:10

Godin ziamin tiraghtirazir ziaba dar iti.

² Asizir atiar ki datirighin garir kam, a kaziar atiar ekiar me kamaghin diborim lepat, an a min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghin diborim bea, an an suebar min gari. Egha an akam laionin akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam, a ganingi.

³ Nan ganganimin asizir atiar kamın dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, egha an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kamın gin zui.

⁴ Gumazamiziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiamin ziam fa ghaze, “Gumazitam asizir atiar kamın min gavgavim itir puvatı! Gumazitam a ko misoghan kogham!”

⁵ God asizir atiamin amamangatizi, an akam God gasava egha Godin ziamin tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42 plan iakinibar tu.

⁶ Egha uan akamin God ko Godin ziam ko Godin Nguibam, ko an Nguibamin itir darazi sara, men tira.

⁷ Ezi God an amamangatizima, a Godin gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me misuegha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamin gavgavim iti.

⁸ Eghti nguazimin itir gumazamiziba asizir atiar kamın ziam fam. Fomira, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba akinafarimin aven da

osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir sipsipin nguzimin akinafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asizir atiamin ziam fan kogham.

⁹ “Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁰ Eghti God gumazitam kalabusin mangisi an amamangatighti,
a kalabusin mangi.

Eghti God gumazitam midorozir sabamin ovengsi an amamangatighti,
a midorozir sabamin ovengam.

Bizir kaba otivtima,

Godin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki tugh gavgavigh mamaghira iki.”

¹¹ Egha ki asizir atiar igharazir mamın garima, a nguazimin anagav oto. Egha an dapanimin komın pumuning sipsipin nguzimin komın min gari. Egha kuruzir ekiam migei moghira migei.

¹² Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimin gavgavimin biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimin ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri.

¹³ Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumazibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an avim gamizi an overiam ategha izaghira gumazibar damazibar nguazim giri.

¹⁴ Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimin guamin otifi. Ezi an amir arazarazir kabar a nguazimin itir gumazamizibagh ifara me migei, “Ia

13:3: MAA 13:12-14, 17:8 **13:4:** MAA 18:18 **13:5:** MAA 11:2, 12:6 **13:6:** MAA 12:12 **13:7:** Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 **13:8:** Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 **13:10:** Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12 **13:13:** Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 **13:14:** Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20

asizir atiar faragha zuimin marvir guamin ingarigh, an ziam fi.” Asizir atiar kam, me midorozir sabamin duam a gatizi, ezi a uam angamra iti.

¹⁵ Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi an asizir atiar faragha zuimin marvir guar kam gamizi, an angamra ikia bizibav gei. Kamaghin gumazitaba marvir guar kam in ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram.

¹⁶ Ezi a uaghan gumamaziziba bar uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gaghori. Me, gumamazizir kiniba ko gumamazizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumamaziziba ko gumazitamin apengan itir puvatizir gumamaziziba, me bar osizirim ini.

¹⁷ Kamaghin, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amangi egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamin ziam, o an ziamin aven itir mogomer namba.

¹⁸ Gumazim Godin fofozim ikiva, egh deravira bizir kam gifogham. Egh gumazim fofozir aghuim iki, egh deravira asizir atiamin namba tuisighiva a buriam. Kar gumazir mam in ziamin namba. An namba kara, 666.*

14

Sipsipin nguzimin gumamaziziba ighiar igiam gami

¹ Ezi ki ua gari, sipsipin nguzim Sionin Mighsiamin tughav iti. Ezi

144,000in gumamaziziba a ko tuivighav iti. Ezi sipsipin nguzimin ziam ko an afeziamin ziamin osizirim men guabar iti.

² Ezi ki orazi, tiarir mam Godin Nguibamin migei, an migirigiaba, dipar ekiaba puvira nidi moghin niga, egha arariba dagarvazi moghin dagarvasi, gumaziba uan gitabav sozi moghin, pamten migei.

³ Egha 144,000in gumamaziziba, me ikia Godin atrivir dabirabim ko 4 plan bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba, me men guamin tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me gumamazizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gifo. Eghti gumazir igharazitam ua ighiar igiar kam gifoghan kogham.

⁴ Ezi gumamazizir 144,000in kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godin damazimin mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me sipsipin nguzim aruir daroribar gara darara gin zui. God nguazimin gumamazizibar tongin 144,000 plan gumamazizir kabanagh ua me givese. Ezi me, God ko sipsipin nguzim uari bagha faraghavira inabazir gumamazizibara. Eghti me aningin adarazir min ikiam.*

⁵ Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumazitam akatam me gasir puvati.

Enselin 3 pla akam akuri

⁶ Ezi ki enselin igharazimin garima an overiamin pin mighegha zui. A nguazimin itir gumamaziziba bar, gumamazizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba

13:15: Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:16:** MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4 **13:18:** MAA 15:2, 17:9, 21:17 * **13:18:** (13:18) Me fomira, Hibrun akam ko

Grighin akamin osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar min iti. Men leta 'a', a mati namba 1, ezi leta 'b' mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti gumazitam ziatam osirti, ni ziar kam in letabar gan, egh namban ababanir an ziamin mirara zuiba akuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnizir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Rom in atrivir mam, a faragha Kraisin adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6

14:3: Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3 **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9 * **14:4:** (14:4) Vezin kam, Grighin akam guizbangira ghaze, me gumamaziziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, a gumamazizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimin akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27

14:6: Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7

bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, me bagha zurara itir akar aghuim akunasa migheghe zui.

⁷ Egha a pamten kamaghin migei, “God gumamazibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghin amizi, ia Godin atiating, egh ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimin aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi.”

⁸ Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, “Babilonin Nguibar Ekiam bar ikufi. Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiar kamra gumamazibagh amizi, me a ko arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme.”†

⁹ Ezi enselin mizekim aningin gin iza egha pamten dia ghaze, “Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningin ziam fa, egha an namba uan guam o agharimin a iniva,

¹⁰ egh a uaghan wainin igharagha garim aneremam. Wainin kamnang, a Godin aningagharim. Eghti God faragh wainin kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitaba givaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimin, arazir kuraba ikarvazir itarim gingeghtima gumamazizir kaba aneremam. Egha sipsipin nguzimin damazim ko Godin enselbar damazimin, gumamazizir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam.

¹¹ Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuavanang mamaghira ikiam. Gumamazizir

asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham.”

¹² Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumamaziziba tugh gavgafigh. Me gumamazizir Godin akabar gin zuiba ko nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.

¹³ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazi, a kamagh migei, “Ni akam kamaghin an osirigh. Datirighin iki mangi, gumamazizir nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar akongegh.” Ezi Godin Duam uaghan ghaze, “Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti God kotiamin dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh.”

God abuan gumamaziziba tuisighamin dughiamin akar isin zuim

¹⁴ Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam gumazibar otarimin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin suira.‡

¹⁵ Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, egha gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, “Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi ni uan sabar ikizirizim inigh, egh daghebar aghor.”

14:7: Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:8:** Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 † **14:8:** (14:8) Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabav gei, egh kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romin Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumamazizir Kraisin sios ko an apanim gamiba. **14:9:** MAA 13:12-17 **14:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 **14:11:** Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 **14:12:** MAA 12:17, 13:10 **14:13:** 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:14:** Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 ‡ **14:14:** (14:14) Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. **14:15:** Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17

¹⁶ Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.

¹⁷ Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan iza egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.

¹⁸ Ezi enselin igharazir mam ofa gamir danganim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin dia ghaze, “Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin.”

¹⁹ Ezi enselin kam uan sabam inigha egha nguazimin a ighengezima nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar minner bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin ovizibar mirmiramin minner ekiam kam, a God gumamazibar aningaghamin arazim aka.

²⁰ Ezi me dagiar minner ekiam kam wainin oviziba nguibar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin azenan iza, egha aperiemin min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin boroghin tu. §

15

Enselin 7 pla bizir bar kurar 7 plan suiki

¹ Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7 plan enselbar gari, me ikia egha 7 plan

bizir bar kurar gumamazibagh asighasizibar suiki. Eghti 7 plan bizir kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamagh amizi, bizir kurar 7 plan kabanangin gin, Godin aningagharim bar givagham.

² Ezi ki bizir ekiam mam gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sarama an ingari. Gumamazibiba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamin namba, me dav sogha da abini. Egha me datirighin ongarir glasin min garir kamir miriamin tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.*

³ Egha me Godin ingangarir gumazim, Moses ko sipsipin nguzim, me aningin ighiam gamua kamaghin migei,

“Ekiam God, ni gavgaviba bar iti!

Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh ami,

ezi e dar gara egha digavir kurabagh ami!

Ni gumamazibiba bar men atrivim!

Nin araziba, da bar deragha egha bar guizbangira!

⁴ Ekiam ni uabira guizbangira God.

Eghti gumamazibiba bar nin atigh egh ziar ekiam ni daning.

Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gifa,

kamaghin amizi kantriba bar dar gumamazibiba bar izi

ni bagh teviba apir nin ziam fam.”

⁵ Ezi bizir kam gari, Godin Dipenim, a Godin Nguibamin Averpenim, a kuiaghiri. Kar Godin

14:18: Jol 3:13, MAA 16:8 **14:19:** MAA 19:15 **14:20:** Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15 § **14:20:** (14:20) Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiam kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, “1,600 stadia,” ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghua. E deravira fozir puvati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababanimin dibobonim. **15:1:** Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 **15:2:** MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18 * **15:2:** (15:2) Saptan kamir migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelba ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimin tuivaghavira ikia, egha Moses Israelba ko me ighiar mam gamua egha ekiamin ziam fe. (Ni Kisim Bek 15in gan.) **15:3:** Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 **15:4:** Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 **15:5:** Kis 38:21

Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Averpenim.†

⁶ Ezi enselin 7 plan kaba, bizir bar kurar 7 plan gumazamizibagh asighasighamibar suigha Godin Dipenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba da ike. Egha golin letiaba uan evariba kuamigha da ike.

⁷ Ezi 4 plan bizir angamra itibar mav, 7 plan golin itariba inigha enselin 7 pla ganingi. Golin itarir 7 plan kabanagh, zurara itir Godin aningagharir arazim, dagh izifa.

⁸ Ezi Godin Dipenim, an angazan-garim ko an gavgavimın migharim, bar a gizifa. Kamaghın gumazitam dipenimın aven mangan kogham. Kamaghıra iki mangi 7 plan enselba, 7 plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasighamin ingangarim givagham.

16

Enselba Godin aningagharir 7 plan itibar itiba nguazim ginge

¹ Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godin Dipenimın otogha kamaghın 7 plan enselbav gei, “Ia mangi, Godin aningagharir arazir 7 plan itaribar itiba inigh mangi nguazimın da ingi.”

² Ezi namba 1 ensel uan itarir Godin aningagharim izivazim inigha ghua nguazimın a inge, ezi duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumazamizir asizir atiamın namba itiba ko an marvir guamın ziam febar, men mikarzibar otifi.

³ Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarimın a inge, ezi ongarimın dipam gumazir aremezir kuamın ghuzimın mın oto. Ezi bizir angamra an itiba, da bar ariaghıre.

⁴ Ezi namba 3 ensel uan itarim faner dipaba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghıra ghuzimın mın oto.

⁵ Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghın migei,

“God, ni datirighın ikia, egha uaghan faragha ike.

Ni bar guizbangıra God.

Nin araziba bar derazi arazir kuratam nin itir puvati.

Ni gumazamizibar arazir kuraba da tuisigha

da ikarvagha ivezir kuram me ganingi,

ezi nin arazir kam a guizin arazim.

⁶ Gumazir kaba nin akam inigha izir gumaziba ko nin gumazamizibav soghezi

men ghuziba irezi me ariaghıre.

Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi,

eghti me aneremam.

Ghuzir me apir kam, men arazir kurar me amiziba ikarvagham.”

⁷ Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir danganimın aven otogha pamten diagha ghaze,

“Ekiam, ni Godin bar gavgavim itim.

Ni gumazamizibar araziba kotin bar guizbangıra da tuisisi,

ezi nin kotiam a bar guizbangıra ghua egha bar dera.”

⁸ Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruem an amamangatizi an avim pamten isia puvıra gumazamizibar isi.

⁹ Aruemın avir gavgavir kam bar puvıra isia, egha gumazir kabar mikarziba puvıra men isi. Ezi me

† 15:5: (15:5) Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimın gun migei. Godin Akar Gavgavir Dikirizimın Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimın aven ikia, egha Godin Averpenimın aven iti.

15:6: MAA 15:1 15:7: 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 15:8: Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 16:1: Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 16:2: Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17 16:3: Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 16:4: Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 16:5: Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 16:6: Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 16:7: Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2 16:8: MAA 8:12, 14:18 16:9: Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21

bar puvira Godin ziam gasighasigha a miġei, kar bizir kurar kabar garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati.

10-11 Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge. Ezi mitatem gumazamizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me uan duaba ko mizazir men mikarzipar otiviba bagha nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin ziam gasighasigha a miġei. Ezi mizazir me isim a bar men ikufi, kamaghin me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba bagha uan navibagh irazir puvati.

12 Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin faner ekiam ginge. Ezi an dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati.

13 Ezi ki gari, duar kurar 3 plan mitivibar min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir ekiam ko akar ifavaribagh amir gumazimin, da vaghvagha men akatoribar otifi.*

14 Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh ami da otifi, egha nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumazamiziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam.

15 "Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizir moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, egha

uan korotiaba uabin boroghin da arisi, egh a bibiamra daruan kogham, eghti gumazamiziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh."†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kammin me akufa, me Hibrun akamin kamagh danganir kam dibori, Armagedon.‡

17 Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekiam mam Godin atrivir dabirabimin otogha egha kamaghin pamten miġei, "Biziba bar gifa."

18 Ezi overiamin onimariba tagh-tagha zuima, nighinir dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumazamiziba otozir dughiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekiam katam fomira otozir puvati.

19 Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghregha 3 plan okuruabar otifi, ezi gumazibar nguibaba bar moghira ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin arazir kuram ginighnigha, egha a gamizi a uan wainin itarim bar aneme, kar Godin aningagharir arazimin wainin itarim.

20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati.

21 Ezi maburan amozir ofiziba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vaghvagha, dar osimtiziba 50 kilogramin iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumazamizibagh isin ira bar me

16:12: Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 16:13: 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10

* 16:13: (16:13) Akar ifavarim akurir gumazim an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavarim akurir gumazim. A gumazamizibav geima, me asizir faragh itimin marvir guamin ziam fe. 16:14: 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 16:15: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 † 16:15: (16:15) Ves 15in kam, kar Kraus Iesus uabi mikemezir akam. 16:16: Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 ‡ 16:16: (16:16) Ziar kam Armagedon kamakin, "Megidonin Mighsiam." Fomira apaniba Israelba ko uariv sogha egha atrivim Josuan misoghezi an areme. Me Megidonin nguibar ekiamin boroghira. (Ni 2 King 23:29-30 ko 2 Stori 35:20-21in gan.) Kamaghin amizi, ziar kam Megido bighavira miġeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimin midorozir gumaziba mangamin danganim miġei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovengam. 16:17: MAA 16:1 16:18: Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 16:19: Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 16:20: MAA 6:14 16:21: Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11

gasighasisi. Bizir kurar kam bagha me Godin ziam gasighasigha migei.

17

Arazir kurabagh amir amizim ivezir kuram isi

¹ Ezi 7 plan enselin itarir 7 plan suighizir kabanaghin mav iza kamaghin na migei, "Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamim, nin akakaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar aviribagh isin aperaghav itir amizim, a nguibar bar ekiar me dipar aviribar mriabar ingarizim.

² Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimin gumamaziba uaghan a ko arazir bar mizirizibagh amua, egha gumazim wainin avirim amezi moghin ongani."*

³ Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ki irebamın mın bizimın gari, ensel na inigha gumaziba puvatizir danganimın ghu. Ezi danganir kamın ki amizir mamın garima an asizir atiar aghevir mam gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamın mikarzim osizirir aviriba an iti, ezi osizirir kabanagh Godin ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7 pla dapaniba iti, ezi 10 pla komba an dapanibar iti.

⁴ Amizir kam korotiar aghuibarama aghui, dar ganganim aghevim ko pighaghevim. Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar aghuibar ingarizir digiriba ko, manmaniar ghurghurir dagiaba pin koziba, amizir kamın mikarzim gizifa. Egha a uan dafarimın golin itarir mam suirazi, itarir kamın aven bar kurigha mughazir araziba ko, gumamaziba tintinibar uari bakia

amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa.

⁵ Ezi amizir kamın guamın me ziar mam osiri, ziar kamın mingarim modoghav iti. Ezi an mingarim kamakın,

"Babilonın nguibar ekiar gavgavim itim,

ni nguazimin itir arazir bar kuraba ko amizir gumaziba okia me ko akua arazir mizirizibagh amiba, ni men amebam."

⁶ Ezi ki gari, amizir kam Godin gumamazibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghin ongani. Gumamazizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.

Ki amizir kamın ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi.

⁷ Ezi ensel kamaghin na migei, "Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7 plan dapaniba ko 10 plan komba an iti, aningın akar mogomemın mingarim, ki nin akagham.

⁸ Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighin ua itir puvati. Egh mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumamazizir maba men ziaba akinafarir zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumamazizir kaba asizir atiar kamın ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam.

⁹ "Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a

17:1: Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 **17:2:** Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8, 18:3 * **17:2:**

(17:2) Gumamaziziba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamın akam, a gumazir God ataghizir arazimın ababanım, egha Godın ifavariba ko arazir kurar igharazibar gin zui. Egha Godın damazimın, a mati gumazim uabi uan amuim ategha, ghua gumamaziziba uari isava akua amir arazim gami.

17:3: MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 **17:4:** Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 **17:5:** 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 **17:6:** MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:7:** MAA 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18

gĭfoghām. 7 plan dapanir kaba, kar mĭghsiar 7 pla, ezi amizim 7 plan mĭghsiabagh isin aperaghav iti.†

¹⁰ Egha ada uaghan 7 plan atrivibar ababanim gami. 5 pla ariaghregha gĭfa, ezi vamĭra atrivimĭn ikiavĭra iti, ezi igharazir abuananam tĭghar otivam; an otoghĭva bar dughiar otevimra ikiam.

¹¹ Asĭzir atiar kam, a fomĭra ike, egha datirĭghĭn itir puvati, a namba 8 atrivimĭn ababanim. Egha a 7 plan atrivibar mav, God a gasĭghasighti a bar gĭvagham.

¹² “Ezi 10 plan komĭn ni ganiziba da 10 plan atrivibar ababaniba. Me tĭghar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asĭzir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham.

¹³ Atrivir kaba niĭghniĭzir vamĭra ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asĭzir atiamra danĭngam.

¹⁴ Egh me mĭdorozim sipsipĭn nguzim koma a damuam, eghti sipsipĭn nguzim me gasĭghasĭgh me abĭragham. Gumazir sipsipĭn nguzim ko itiba, God me amisevegha, egha men diazima me guizĭn akamĭn gĭn ghua tuivigha gavgavigha mĭdorozir kam gami. Sipsipĭn nguzim, a guizbangĭra Gumazir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghĭn amizi a me abĭragham.”

¹⁵ Ezi ensel kamaghĭn na mĭgei, “Dĭpar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mĭngarimra kara: ada mĭkarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, vaghvagha akabav geir gumazamiziba.

¹⁶ Asĭzir atiam ko 10 pla komĭn ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimĭn apanim damuam. Me

an biziba bar da inigh egh an korotiaba bar da suegh, egh me an mĭkarzimĭn tuziba bar dar amegh, egh avimĭn a daboroghtima a bar moghĭra isigham.

¹⁷ God uabi me ganĭngizir niĭghniĭzir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghĭn me niĭghniĭzir vamĭra iki, egh atrivimĭn ikiamin gavgaviba bar da isi asĭzir atiam danĭngam. Me kamaghĭn damu mangĭti Godĭn akam mĭkemezir biziba, da guizĭn otivamin dughiam otogham.

¹⁸ Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamĭn atriviba bar dar garir nguibar ekiamĭn ababanim.”

18

Babilon bar moghĭra ikufi

¹ Bizir kamĭn gĭn ki enselin igharazimĭn garima a Godĭn Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir gavgavim nguazim bar a gisira.

² A pamten diagha kamaghĭn mĭgei,

“Babilonĭn nguibar ekiam ikuvigha gĭfa! A ikufi!

Ezi datirĭghĭn duar kuraba ko adariar mĭzirizir kuraba ko kuarazir mĭziriziba ko kuarazir kuraba, darara an iti.

³ Nguazimĭn nguibaba bar, me an wainĭn itarim uari okia akuava amir arazir kuraba izivazim aneme.

Ezi nguazimĭn atriviba a ko arazir mĭzirizir bar kurabagh ami.

Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba, me an afiar arazir bar ikvutizibar amodoghĭn dagĭar aviriba uari bagha da isi.

Kamaghĭn amizi, amizir kam bar ikufi.”

† 17:9: (17:9) Gumaziba Romĭn nguibar ekiam, 7 plan mĭghsiabagh isin an ingari. 17:12: Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 17:14: Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 17:15: Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7 17:16: Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 17:17: 2 Te 2:11, MAA 10:7 17:18: MAA 12:4, 16:19 18:1: Ese 43:2, MAA 17:1 18:2: Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8 18:3: Ais 23:17, 47:15, Jer 51:7, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 18:4: Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17

⁴ Ezi ki tiarir igharazir mam Godin Nguibamin a barazi, a kamaghin miği,

“Ia nan gumamaziziba, ia nguibar kam ategh azenan izi.

Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki.

God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam,

ia uaghan an aven ikian marki!

⁵ A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav iti,

da ghuavanaga Godin Nguibamin oto.

Ezi God an amizir arazir kurabagh niğniğhavira iti.

⁶ Egh ia amizir kam gumamazizibagh amizir arazir kuraba bagh ivezir magh garimra a ikaragh.

An arazir kuraba, da bar aviraseme,

kamaghira ia an arazir kurabar ivezim a isafuraghiva bar a daningigh.

Egh dipar onganir gavgavimin itarim isa a gumamaziziba bagha a ingegh,

kamaghira ia dipar gavgavir onganim uam a isafuragh a bagh itarim ginegh a daningigh.

⁷ A uabira kamagh uabin miğia ghaze, ‘Ki atrivir amizim, egha atrivir dabirabim gaperaghav iti.

Ki amizir odiarimin min itir puvati,

eghti osimtiziba na bativan koghti, ki azian kogham!’

A uabi uan ziar gavgavim fa egha arazir mizirizir aviribagh amua,

egha arazir kurar igharaziba saram ami.

Kamaghin amizi, ia mizazir kurar ekiam ko osimtizir bar ekiam a daningigh,

mangi an amir arazibar ikegh mangi tuzi naghram, a daning.

⁸ Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim kamaghin a fe,

kamaghin amizi dughiar bar otevir vamiran, bizir bar kuraba bar a bativam.

Bizir kaba, arimariar ekiaba ko osimtizir ekiaba a bativti an azitima, mitiriar ekiaba an agham.

Eghti avim an isigham.

Ekiam God an araziba tuisigha givagha ghaze,

‘A ikuvigham.’

Godin kam gavgavir ekiam iti.

Kamagh amizi, bizir ikurar aviriba dughiar vavira bar moghiram a bativam.”

⁹ “Nguazimin atriviba a ko arazir mizirizibagh amua, egha uaghan a ko arazir ikurar igharagha garibagh ami. Eghti atrivir kabanagh an ganti avir migharim an otoghtima, me a bagh naviba osemegh egh a bagh aziam.

¹⁰ Egha me mizazir ekiar a isir kamın ganigh, egh atiatigh saghon tuivigh iki, kamaghin mikimam,

‘Noka, Babilon noka,

ni nguibar ekiar gavgavim itim!

Nin arazir kurabar ivezir kuram dughiar otevimra ni bagha ize.’

¹¹ “Eghti biziba amaga dagh ivezir gumazir nguazimin itiba, me Babilon ginighniğh egh a bagh aziva, egh naviba bar osemegham. Me gari, gumazir men dagiaba bagh amadir bizibagh ivezamiba ua itir puvati, kamaghin me oseme.

¹² Me dagiaba bagha amadir bizibar kara, gol ko silva ko, dagiar aghuiba ko manmaniar iveziba bar pin koziba; ko inir ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevur aghuiba ko inir slika ko inir agheviba, ko men temer mughuriar aghuir igharagha gariba ko bizir me elefanin ataribar

18:5: Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19 **18:8:** Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:9:** Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 **18:10:** Ais 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19 **18:11:** Ese 27:31, 27:36 **18:12:** MAA 17:4

ingariziba ko, bizir me temer iveziba bar pĭn itibar ingariziba ko, bras ko ain ko, dagĭar aghuir digĭriba itiba.

¹³ Bizir me amaga dagĭaba isir igharaziba uaghan iti, adar kara, sinamon ko, apir iriziba ko, pauran miĝharir muĝhuriar aghuim gamim ko, grisĭn igharagha garir muĝhuriar aghuim zuiba ko, sandan aghuim ko, wain ko, wel ko, plauan aghuim ko witba; men bulmakauba ko, sip-sipba ko hoziaba ko dar karisba ko, pura ingangarir gumazir kiniba—me dagĭaba bagha men ikirĭmiriba amadi. Bizir kaba bar, gumazir dagh ivezamiba puvati.

¹⁴ “Gumazir biziba amaga dagh ivezir kaba kamaghĭn a mikimam, ‘Bizir aghuir ni iniasa navim dikavim, datirighĭn da bar nĭn saghuimin ikiam. Bizir bar aghuir avirir iveziba bar pĭn koziba ko ni asingizir bizir ganganir aghuiba, da bar ovengeĝti ni ua dar ganan kogham!’

¹⁵ Eĝti gumazir nguibar ekiam kamĭn uan bizir kaba amaga dagĭar aviriba isiba, tuivigh a isir mĭzazir ekiam kamĭn ganam. Eĝ bar atiatigh azi, naviba bar osemegh saghon tuivigh, eĝ kamagh mikimam,

¹⁶ ‘Noka, Babilonĭn nguibar ekiam. Noka!

A fomĭra korotiar ĝhurĝhurir aghuiba ko inir piĝhagheviba ko inir aghevĭr aghuiba aghua, eĝha uan mĭkarzim golba ko dagĭar aghuiba ko manmaniar bar pĭn kozibar anedi!

¹⁷ Ezi dagĭaba ko dirir aghuir an itir kaba dugĝiar bar otevimra bar ikufi!’

“Eĝti kuribar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarimĭn dagĭar ingangaribagh

amiba, me bar mogĝira uaghan Babilonĭn saghon tuivigh ikiam.

¹⁸ Eĝti Babilon isiti an miĝharim otivtĭma me an gan eĝh, kamaghĭn diagh mikimam, ‘Nguibar datirighĭn itir manamra, nguibar ekiam kamĭn mĭn gari? Bar puvati!’

¹⁹ Eĝh me uan osimtĭzim akaghasa nguazir mĭnemĭniaba inigh uan dapanibagh isin da kun, eĝ naviba bar osemegh eĝh aziva, eĝ kamaghĭn dĭm mikimam,

‘Noka, Babilonĭn nguibar ekiam, noka!

Ongarim garuir kuribar afeziba, me nguibar ekiam kamĭn dagĭabar, dagĭar gumazir ekiam abar otifi.

Mevzika! A dugĝiar otevimrama bar ikufi!’

²⁰ ‘Ia Godĭn Nguibamĭn itir darasi, ia bar akongegh!

Eĝti ia Godĭn gumazamiziba ko aposelba ko Godĭn akam inigha izir gumaziba, ia bar akongegh!

Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava,

God a tuisigha ĝivagha, eĝha uam an arazir kuram ikarvasi.

Kamaghĭn amizi ia datirighĭn nguibar kam batozir bizim bagh bar akongegh.’”

²¹ Ezi miĝirĝiar kaba ĝivazĭma, enselin gavgavir mam wit mĭrmĭrir dagĭamĭn mĭn garir dagĭar ekiam ini. Eĝha dagĭar kam feĝha a isa ongarimĭn anekunigha eĝha kamaghĭn miĝei,

“Kamagĝira, me Babilonĭn nguibar ekiam inigh zuamĭra pamtem anekunighi

a bar magĝirigh bar ikuvighi, eĝti me uam a ganan kogham.

²² O Babilon!

Gitan arareba ko marvibar arareba ko, sigħaba ko, ararer aghuir igħarazir maba ua nġn aven otivan kogħam.

Egħti fofozir gumazir ingan-garir guar igħaragħa garib-agħ amiba, me ua nġn ikian kogħam!

Egħti dagħar witba mirmirimġn ararem ua nġn aven otivan kogħam!

²³ Egħti lamġn angazangariba ua nġn aven isian kogħam.

Egħti gumazamizir uarir ikiasa miġeir miġirigiaba, da ua nġn aven otivan kogħam.

Nġn gumazir fomira dagħaba bagħa biziba amadiba, gumazamizir igħarazibar damatuzibar gumazir bar ekiabar otifis.

Ezi ni kantrin igħaraziba bar dar gumazamizibagħ ifara imezir igħaragħa garir aviribar in-gari.

²⁴ God nguibar kamġn gari, me an aven Godġn akam inigha izir gumaziba ko an gumazamiz-ibav sozi me ariagħire, ezi a men ariagħrezibar osimtizim ateri.

Ezi nguazimġn gumazamiziba, men apaniba me misogħezi me ariagħire, osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri.

Kamagħġn amizi God an osimtizir kaba ikarvagħa a gasighasisi.”

19

Babilon bar ikuvizima, Godġn gumazamiziba bar akonge

¹ Ezi bizir kabar ġin ki orazi, niġinir dafam, gumazamizir bar avirimġn mġn Godġn Nguibamġn kamagħġn dia miġei,

“E Godġn ziam feka!
En Godġn gavgavim ko ziam itim,
a uabira en Akurvazir Gu-
mazim!”*

² God gumazamizibar araziba tuisizir arazim,
a guizbangira ghua bar dera!
Amizir gumaziba okia me ko akuim,
a nguazimġn gumazamizibagħ amizi me arazir miziriziba a ko dagħ ami,
ezi God a isa kot gatigha ghaze,
an aremegħam.

Amizir kam Godġn ingangarir gumazibav sogħezi me ariagħire,
ezi God an osimtizir kam ikarvagħa osimtizir ekiam a ganġngi.”

³ Ezi me ua kamagħġn dia ghaze,

“E Godġn ziam feka!
Nguibar ekiar kamġn isir avimġn miġharim ghuavanang zurara mamagħira ikiam!”

⁴ Ezi ²⁴ plan gumazir dapaniba ko ⁴ plan bizir angamra itir kaba tevir akuriba apirigha egha Godġn uan atrivir dabirabimġn aperaghav itimġn ziam fe. Egha me kamagħġn miġei,

“Bar guizbangira!
E an ziam fe!”

⁵ Ezi tiarir mam atrivimġn dabirabimġn iza kamagħġn miġei,
“Ia Godġn ingangarir gumazamizir an atiativa an apengan itiba,
ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
ia bar Godġn ziam fi!”

Sipsipġn nguzim amuimġn ikiasava amima isar ekiam oto

⁶ Ezi ki niġinir ekiam barazi mati gumazamizir avirim uari akuvagħa

18:23: Ais 23:8 47:9, Jer 16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5 **18:24:** Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6

* **19:1:** (19:1) Jon akinafarir kam Grighġn akam an osiri. Egha ves 19:1in miġirigiari otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uagħan, dar akar mam, a Hibrun akamġn an osiri. Hibrun akamġn a kamakġn, “Haleluya.” Akar kamġn miġarim a kamakġn, “E Godġn ziam feka!” **19:2:** Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 **19:3:** Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:4:** Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:5:** Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 **19:6:** Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2

migei, egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar min pamten darvaghya kamaghin migei,

“En Ekiam God, Gavgavir Bar Ekiam Itim,
datirighin an atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e Godin ziam fam!

⁷ Sipsipin nguzim amuimin ikiamin dughiam otogha gifa,
ezi an amuim uabi akirigha gifa.

Kamaghin amizi e datirighin naviba deragh egh bar akongegh, egh an ziam fam!†

⁸ God amizir kam korotiar ghurghurir bar aghuim a ganingi,
korotiar kam bar zuegha egha an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumamazibar arazir aghuir me Godin damazimin amiba, dar abanim gami.)

⁹ Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni akar kam kamaghin an osir: God sipsipin nguzim amuimin ikiamin dabirabim bagha diazir gumamaziba, me bar akongegh!” Egha kamaghin ua na migei, “Akar kaba, da Godin guizin akaba.”

¹⁰ Ezi ki an suemningin tevir akurimning apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghin na migei, “Ni kamaghin damuan marki! Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, ki ia ko e ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumazibar nighniziba fema me Godin akam inigha izi.‡

Jon hozin ghurghurim gaperazir gumazimin gari

¹¹ Ki gari, Godin Nguibam kuiaghrizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisin aperaghav itim, an ziamning kamakin, “Gumazir dughyaba bar God baghavira itim,” ko “Gumazir uan akar dikiriziba migeima da otivim.” A gumamazibar araziba deravira da tuisigha midorozim fora arazir aghuimra gin ghua a gami.

¹² Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamtem isi, ezi atrivimin dapanir asuar aviriba an dapanimin iti. Ezi an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumazir igharaziba a gifozir puvati. A uabira ziar kam gifo.

¹³ Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gizifa, ezi me ziar kamin a dibori, “Godin akam.”

¹⁴ Ezi Godin Nguibamin midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui.

¹⁵ Ezi midorozir sabar ghumtizir mam gumazir men faragha zuir kamin akamin ikegha, egha azenan izi. A midorozir sabar kamin nguibar igharaziba me misogh me abinam. Egh a gavgavim itir ainin aghorimin suiragh egh gumamazibagh ativamin gavgavim ekiam. Egh a, dagiar miner bar ekiamin aven me wainin oviziba mirmiri moghin, gavgavim

19:7: Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 † **19:7:** (19:7) Sipsipin nguzir kam an amuimin ikiasa, a Kraistra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Kraisa ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumamaziziba me inigh uan Nguibar aghuimin mangam. Eghti me Kraisa ko deraghivira iki mamaghira ekiam. **19:8:** Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 **19:9:** Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 **19:10:** Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 ‡ **19:10:** (19:10) Grighin akam vezin kam deravira anebigha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin migirigiar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikizir nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ziamin gun migeim. Ia God uabira an ziam fi.” E fo, Godin Duam akam inigha izir gumazibar, Godin akam kunasa men naviba fe. A Iesusin ziamin gun mikimasa gumazibar akurvasi. **19:11:** Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:15:** Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12

itir Godĭn aningagharir arazir ekiam akagham.

¹⁶ Ezi an korotiar ruarim ko an suemin, me ziar kam osiri,

“Atrivibar Atrivir Ekiam ko, Ekiabar Gumazir Ekiam.”

¹⁷ Ezi ki enselin mamĭn garima an aruem gisĭn tughav iti. Egha overiamĭn pin miĭghagha aruir kuarazibar dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia daningamim bagh mĭzuam.

¹⁸ Ia atrivibar kuabar tuziba ko, mĭdoroziĭr gumazibar faragha zuir gumaziba ko mĭdoroziĭr gumaziba ko, hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumaziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firĭaghreziba, ko pura gumaziba ko gumazir ziaba itiba!”

¹⁹ Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimĭn atriviba ko, men mĭdoroziĭr gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an mĭdoroziĭr gumaziba ko misoghasa.

²⁰ Ezi a, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamĭn damazimĭn dagh ami. Egha kamaghĭn a gumazamizibagh ifarima me asizir atiamĭn osizirim inigha egha an marvir guamĭn ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamra ikiavira itima, ezi me aning isa aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu.

²¹ Ezi aningĭn mĭdoroziĭr gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan mĭdoroziĭr sabar an akamĭn itimĭn me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha

naviba bar izefe.

20

Satan 1,000 plan azenibar kalabusĭn ikiam

¹ Ezi ki gari, enselin mam Godĭn Nguibam ategha zaghira, egha mozir bar konezimĭn kin suira. Egha senĭn ekiam uaghan an suira.

² Egha a kuruzir ekiar kamĭn suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir gumazamiziba bar akam me gasim. Ensel, a Satan 1,000 plan azenibar kalabusĭn ikiasa, an a isa senĭn a ike.

³ Egha ensel a isa anekunizi a mozir bar konezim giraghu. Ezi a mozir torimĭn akam anepirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimĭn itir gumazamiziba ua me gifaran kogh mangi 1,000 plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighti a bar dughiar otevimra ikiam.

⁴ Ezi ki atrivir dabirabibar gari, ezi gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghrezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, niĭhnizir gavgavim Iesus ikia egha an akam akura egha Godĭn akam bar pamten an suira, ezi bizir kabanangĭn men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Egha gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamĭn ziam fer puvatigha an namba uan guaba ko uan agharibar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamra ikia Krai Iesus ko atrivibar mĭn 1,000 plan azenibar ikiam.

⁵ Eghti gumazamizir igharazir ariaghreziba dughiar kamĭn bar ua dikavigh angamra ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000 plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumaziba ua dikavamim.

19:19: Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 **19:21:** MAA 17:16, 19:15-18 **20:1:** MAA 1:18, 9:1 **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9
20:3: Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8 **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17

⁶ Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumazamizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Krai ko 1,000 plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

⁷ Eghti 1,000 plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezim in akam kuighti, Satan uan kalabus ategham.

⁸ Egh azenan izi nguazir kam in bar an itir gumazamiziba bar me gifarasa, Gok ko Magokin adarazi bar moghira. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvaghham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarim in gighim in min otogham.

⁹ Me nguazir kam tintinibar an mangi Godin gumazamiziba uari akuva itir danganim anekiarugham, kar nguibar ekir God bar ifongezim. Eghti avim overiam in ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuvaremegham.

¹⁰ Satan me gifarazi, kamagh in God anekunighti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kam in magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kam in iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

¹¹ Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiam in garima a iti, ezi gumazir a gapiaghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aning in ganan kogham.

¹² Ezi ki gumazamizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabim in guam in tuivighav iti, ezi akinafarir gumazamizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akinafarir igharazim uaghan akui, kar akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim akar akinafarir kabar itibar gara gumazamizir ovengezibar araziba tuisisi.

¹³ Ezi ongarim in ariaghrezir gumaziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Nguibar Ovengeziba Itim, aning ua ovengezir gumazamizir aning in itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvaghera men kotiaba baragha me tuisisi.

¹⁴ Egha gin an Ovevem ko Nguibar Ovengeziba Itim akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2 in ovevem.

¹⁵ Eghti gumazamizibar ziaba, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar otifi

21

(Sapta 21-22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

¹ Ezi ki datirigh in overiar igiam ko nguazir igiam in gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati.

20:6: 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4 **20:8:** Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 **20:9:** 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6 **20:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8 **20:11:** Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11 **20:12:** Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5 **20:13:** Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12 **20:14:** 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8 **20:15:** MAA 13:8, 19:20 **21:1:** Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:2:** Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10

² Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemın igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godın damazımın ikegha Godın Nguibam ategha egha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamın ikiasa kuruke.

³ Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabımın iza pamtem miği,

“Ia orakigh. Datirighın God gumazamiziba ko ikiavira iti!

Egh men tongın ikiti eghti me an gumazamizibar ikiam.

God uabi me ko iki egh men Godın ikiam.

⁴ Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.

Bizir faragha itir kurar kabanagh da bar gifa.

Eghti gumazamiziba uam ovengan kogham,

egh me ua naviba osimiva egh uam azian kogham,

egh ua mızaziba inian kogham.”

⁵ Ezi gumazir atrivir dabirabım gaperaghav itim miğia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamagh miğia ghaze, “Ni akar kabanagh osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba niğhnizir gavgavımın dar ikiam.”

⁶ Ezi a kamaghın na miği, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gın ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar dagefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anıdim a danıngti, an anere-mam. Dipar kam nguazımın aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam.

⁷ Eghti gumazitam midorozim damuva uan apanim abiraghti, ki bizir kaba a danıngam. Egh ki an Godın ikiti, a nan borımın ikiam.

⁸ Eghti gumazir atiatia ua girakirangın zuiba ko, niğhnizir gavgavım ataghiziba ko, gumazamizir arazir bar kurar mızirizibagh amiba ko, gumazir gumazibav sozi me ariaghırıba ko, gumazamiziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumazıba ko, asebar ziaba feba ko, gumazir ifavarıba, me bar uan nguıbamın mangam. Kar danganir avım ko salfan dagıar avir bar puvıra isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalemın igiamın gari

⁹ Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7 pla, me itarir 7 plan bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godın anıngagharir arazir abuananaba. Enselın kam, a men mav. A kamaghın na miği, “Ni iziti, ki sipsipın nguzımın amuir a datirighın ikiamım nın akagham.”

¹⁰ Ezi Godın Duam pamtem nan ingarima, ensel na inıgha ghua niğhsıar bar ekiamın ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavira Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godın damazımın ikegha Godın Nguıbam ategha izaghiri.

¹¹ Ezi Godın angazangarir ekiam nguıbar kam gısira, ezi an angazangarım bar ıgharagha gari, mati dagıar ivezim bar pın kozımın mın gari. A jaspın dagıar angazangarımın mın gara egha glasın mın taghtasi.

¹² Nguıbar kamın divazım bar ekevegha bar pın mar iti, ezi tiar akar 12 pla divazir ekiar kamın iti. Ezi 12 plan enselba tiar akar kabar boroghın tuivıghav iti, ezi Israelın 12

21:3: Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:4:** Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:5:** Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:6:** Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17 **21:7:** 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:9:** MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9 **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2 **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5

plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti.

¹³ Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3 pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itim, tiar akar 3 pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3 pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3 pla an iti.

¹⁴ Nguibar kamın divazim, 12 plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi sipsipin nguzimın aposelbar ziaba dar iti.

¹⁵ Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimın suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa.

¹⁶ Nguibar ekiar kamın 4 plan miriabar ababanım voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimın nguibamın abarima an ababanım ghua 2200 kilomitan tu. Ezi nguibamın 4 plan miriaba ko an ruarimın ababanım bar voroghira ghue, egha boksiar dafamın mın gari.*

¹⁷ Ensel nguibar ekiamın divazim uaghan an abarazıma, ezi divazimın tuirivimın ababanım ghua 65 mitan tu. Ababanır kam gumazıba bizibar abarır ababanımın mirara gari, ezi ensel ababanır kamra divazir kamın abara a medi.

¹⁸ Nguibamın divazim God dagiar jasper an ingari, egha nguibam uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasın mın isia taghtasi.

¹⁹ Ezi nguibamın divazir mingarım, God dagiar bar igharagha garır bar pın kozıbar anesıngi. Dagiar kaba digırır aghuıba dar iti, men ıvezıba bar pın ko. Dagiar faragha zuir bar aghuım, jasper, a divazir mingarımın faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetın dagıam. Ezi namba 4 a emeralın

dagiar garım.

²⁰ Ezi namba 5 a sadonikisin dagıam, a ghurghurıgha egha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevım. Ezi namba 7 a krisolaitın dagiar iangurım. Ezi namba 8 a berilın dagiar garım. Ezi namba 9 a topasın dagiar iangurır ıgharagha garım. Ezi namba 10 a krisopresın dagıam. Ezi namba 11 a haiasinın dagıam. Ezi namba 12 a ametısın dagiar pıghaghevım.

²¹ Ezi tiar akar 12 plan kaba, da 12 plan manmaniar ghurghurır ıvezıba bar pın kozıba. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurır ekiaba vaghvagha adar ingari. Ezi nguibar kamın aven itır tuavıba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasın mın taghtasi.

²² Ezi kı gari, nguibar ekiar kamın aven Godın Dıpenır gumazıba ingarızı tam itır puvatı. Ekiam, God gavgavım itım, ko sipsipın nguzım, aning uaning Godın Dıpenımın danganıam ini.

²³ Godın angazangarır gavgavımıra angazangarım nguibar ekiar kam ganidi. Ezi sipsipın nguzım uabi nguibar kamın lamın mın iti. Ezi kamaghın nguibar kam angazangarıba anıngamın arueba ko iakınıba puvatıgham.

²⁴ Eghti nguıbaba bar dar gumazamızıba nguıbar kamın angazangarımın daruam. Eghti nguıbaba bar dar atrıvıba uan bizır bar aghuıba inıgh an aven ızam.

²⁵ Eghti aruemın me nguıbar kamın divazımın tiar akaba aseghan kogham. Dımagarıba nguıbar kamın puvatıgham. Kamaghın tiar akaba kuıghregh mamaghıra ikıam.

²⁶ Eghti nguıbaba atrıvıba bar men dagıaba ko men bizır digırır

21:14: Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10 **21:15:** Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1 *** 21:16:** (21:16) Grıghın akam kamaghın mıgei, nguıbar kamın ababanım “12,000 stadia.” Ezi en dibobonım e kamaghın a dıponam 2200 kilomita. Ezi e fozır puvatı, Jon guızın 2200 kilomitan ababanım mıgei, o an osırızır namban kam 12,000, a bizır ıgharazım mıgei. E fo, Judan gumazıbar nıghnızımın aven, namba 12, a mıngarır ekıam an iti. **21:21:** MAA 21:12, 21:18 **21:22:** Jo 4:23, MAA 15:3 **21:23:** Aıs 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 **21:24:** Aıs 60:3-5, 66:12 **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5 **21:26:** Aıs 66:12, MAA 21:24

aghuiba, me bar ada inigh aven mangam.

²⁷ Eghti bizir miziriziba ko gumazir arazir kurigha mughazibagh amiba ko, gumazir ifavariba me nguibar ekiar kamın aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziar akınafarir zurara itimın aven itiba, akınafarir kam a sipsipin nguzimın akınafarim, merara nguibar ekiar kamın aven mangam.

22

Jon, temer ikirimirir zurazurara itim anidim ko dipar faner ikirimirir zurazurara itim anidim, aningın gari

¹ Ezi ensel faner dafar mam nan aka, faner dipar kam a ikirimirir zurara itim anidi, an angazangarim glasın mın taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin Nguzimın atrivir dabirabimın apengan ikegha ivemara ghua,

² nguibar ekiar kamın tuavir torimın uaghiri. Ezi faner kamın miriamningın temer ikirimirir zurara itim anidiba vong ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba 12 plan iakinibar azeniba vaghvaghera zurara dagheba be. Eghti temer kabar dafariba kantriba bar dar gumazamizibar amuti me ua ghuamagham.

³ Eghti bizir God bar aghuagha egha otogheziba, uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimın atrivir dabirabim, nguibar kamın ikiam. Eghti an ingangarir gumaziba an ingangarim damuam.

⁴ Egh me an guamın gantima, an ziam men guabar ikiam.

⁵ God, Ekiam angazangarim gumazamizibar aningti, eghti kamaghın dimagarim uam otivan kogham eghti lam ko aruemin

angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godın gumazamiziba, me atrivibar mın zurara iki mamaghira ikiam.

Jesus zuamiram otogham

⁶ Ezi enselin kam kamaghın migia ghaze, “Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim adar ikiam. God Ekiam uan Duam an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egh a uan ensel amadazi, a izava an ingangarir gumaziba bar bizir bar zuamirama otivamiba men akagh.”

⁷ Ezi Jesus kamagh migei,

“Ia orakigh, Ki bar zuamira ia batogham.

Akınafarir kam, a datirighın ko gın otivamin bizibar gun migeir akaba, da an aven iti.

Eghti gumazamizir akar kabar gın zuiba, me bar akongegh!”

⁸ Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimın suemningın teviba apirigha an ziam fasa.

⁹ Ezi a kamaghın na migei, “Ni kamaghın damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godın akam inigha izir gumaziba, me nın aveghbuaba, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumazir akınafarir kamın akabar gın zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!”

¹⁰ Egha a kamaghın na migei, “God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghın, ni datirighın ko gın otivamin bizibar gun migeir akar akınafarir kamın itim, ni dar ghuangsighan marki.

21:27: Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15 **22:1:** Ese 47:1, Sek 14:8 **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19 **22:3:** Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 **22:4:** Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 **22:6:** MAA 1:1, 19:9, 21:5 **22:7:** MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 **22:8:** MAA 19:10 **22:10:** Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4 **22:11:** Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13

11 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangvira iki. Eghti gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangvira iki. Eghti gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumazamizir God baghavira itiba, me Godin gumazamizibar ikivira iki.”

12 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamim inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvagh.

13 Kirara ki bar faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi.

14 “Ezi gumazamizir uan koro tiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kamın daghebar amiva, egha uaghan nguibar ekiar kamın tiar akabar aven mangam. Kamaghin me bar akongegh.

15 Eghti gumazamizir arazir bar ikurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari okia akuiba ko, gumazibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir ifavarir arazim bar a gifongegha a gamiba, gumazamizir kaba bar moghira Godin nguibar kamın azenan ikiam.

16 “Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamın gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki

mikovezir aminim tiasava amir bar puvira isim.”

17 Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin amuim aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghin mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim an apirti, a izi. Egh dipam amisi, egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam, puram a inigham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akinafarir kamın itir akaba baraghizibagh anidi

18 Ki Jon, ki gumazamizir akar akinafarir kamın aven itim baraghizibav kimasa, akar kam a datirighin ko gin otivamin bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir kaba vaghvagha pamtem me migei, “Gumazitam akar igharazitam uam akar kam gisin a giviraghti, eghti God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamın aven itim, God gumazir kamın ivezir kuram ua dagh iviragham.

19 Eghti gumazitam datirighin ko gin otivamin bizibar akar akinafarir kamın itibar tam adeghti, eghti God an bizir aghuiba a dam ada adeggham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim anidimin daghetam raman kogham, egh God baghavira itir nguibamin ikian kogham. Nguibar kam, akinafarir kam an gun migei.”

20 Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghin migei, “Bar guizbangira, ki zuamira ia batogham.”

Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi!

21 Eghti Iesusin apangkuvim Godin gumazamiziba bar moghira me ko iki. Guizbangira!

22:12: Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12 22:13: Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6 22:14: Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2 22:15: Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8 22:16: Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5 22:17: Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 22:18: MAA 15:1, 15:6 22:19: Sng 69:28, MAA 13:8, 22:2 22:20: Mt 16:27, 1 Ko 16:22, MAA 22:7, 22:12 22:21: Ro 16:20, 16:24, 2 Te 3:18